ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՄԱՀԱՄԱՅՆՔԻ

ՀԱՄԱՀԱՄԱՅՆՔԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍ

ՆԵՐԱԾԱԿԱՆ

Նախաքրիստոնէական դարաշրջաններուն, Հայաստանի մէջ, ամէն տարի, հայոց Նաւասարդ ամսուն, տեղի կ'ունենային ամանորի փառաշուք հանդիսութիւններ:

Հայաստանի ներքին ու ծայրագոյն գաւառներէն, ազգային մեծ տօնախմբութեան համար, հայկազուններ, օրերու ճամբորդութենէ ետք, կը հաւաքուէին Բագրեւանդ գաւառի Բագաւանի աւանը ուր կը գտնուէին Արամազդի եւ Անահիտի մեհեանները:

Նաւասարդեան աշխարհախումբ այս մէկտեղումը լոկ կրօնական հանգամանք չունէր: Ան, նոյն ատեն առիթ կու տար՝ հայ մշակոյթին ու հայ ֆիզիքական ուժին ցուցադրութեան:

Տարին անգամ մը, երկրին բոլոր մասերէն, բիւրաւոր հայորդիներ, բաղկացած՝ ազգին բոլոր խաւերէն, հաւաքուելով Բագրեւանդ, կը ցուցադրէին իրենց գաւառներուն յատուկ երգ, պար, խաղ, տարազ ու բարք: Այս կերպով, Հայաստանի բնակիչները, հաղորդակից կը դառնային իրարու եւ մէկ յայտարարի կը վերածուէր ազգային մշակոյթի բազմաթիւ երեւոյթներուն հետ նաեւ գիտակցութիւնը Ազգի գաղափարին:

Մեր նախնիքներուն ամենէն նուիրական ու ժողովրդական փառատօնն էր Նաւասարդը: Հայաստանի տասն եւ հինգ գաւառներէն հաւաքուած հայկազուններ, երկրի արգասիքներէն՝ ցորենի ոսկեգեղմ խուրձերէն, պարտէզներու անուշահոտ եւ արեւահամ պտուղներէն, անասուններու ընտիր ծնունդներէն կը տանէին որպէս երախտագիտութիւն «Նորոց պտղոց խնամակալ արին Արամազդայ» եւ «ոսկեծին ու ոսկեմայր Անահիտին որ էր մայր ամենայն մարդկութեան»:

Բագրեւանդ գաւառի դիցաւանի համաժողովրդական այդ ցնծատօնին, ուխտաւորները, ո՛չ միայն կը վայելէին ամանորեայ ամենաբեր նորոց պտղոց առատութիւնը՝ Անահիտի եւ Արամազդի հովանիին ներքեւ, այլ ներկայութիւնը գահաժառանգ իշխաններուն, սեպուհ եւ աւագանիներուն, զէն ու զարդով, պետս ու զօրավարներով առաջնորդուած՝ բիւր բիւրոց հայ զօրականներուն: Այս ամենէն

վեր, Ազատ ու Անկախ Հայաստանի գահին վրայ բազմած թագաւորն ու թագուհին, հայկական արքայական ծիրանազգեստով, շրջապատուած արքունի հետեւորդներով, իրենց ներկայութեամբ շուքն ու փայլը կ'աւելցնէին համազգային աշխարհախումբ տօնակատարութեան:

Հոն, արքայական շքախմբին ներկայութեանը, տեղի կ'ունենար զօրահանդէս, ձիարշաւ, սրախաղ, նետընկեցութիւն եւ որսորդութիւն:

Հայը, մարդկային ցեղի պատմութեան բոլոր ժամանակաշրջաններուն կրցեր է քաղաքակիրթ կոչուած ժողովուրդներու մրցակից դառնալ, անշո՛ւշտ անտարբեր պիտի չմնար Յունաստանի եւ Հռոմի մէջ տեղի ունեցող մրզիքական դաստիարակչական շարժումներուն հանդէպ: Մեր նախնիքները հետեւեցան անոնց ուսմունքի չափ ու ձեւին ու ներմուծեցին մեր երկիրը:

Սակայն թող չկարծուի թէ ի՛նչ որ ունինք բոլորը օտարէն է: Ժողովուրդ մը որ իր գոյութեան առաջին օրէն իսկ նետահար գետին կը փռէ իր թշնամի Բէլը, նիզակ կը ցցէ Պոնտոսի ծովաժայռերու կրծքին, Նիւֆարներ ճօճել կու տայ քերթերու ծակտներէն, յայտարար նշան են որ առանց մարզանքի ու խաղի մկաններ չէին կրնար զարգանալ, արմունկներ զօրանալ, ուսեր լայնանալ, որոնցմէ զրահապատուած՝ հայորդիներ պիտի խլէին դափնի պսակներ Աթէնքի, Հռոմի ու Բիւզանդիոնի կրկէսներէն:

Հայը միտարր ազգ եղած է ու պետական կեանք ունեցած: Բազմահազարնոց բանակներ են կազմուած ու կրթուած: Մեծն Արտաշէսի զինուորները նետ արձակէին արեւ կը խափանէին... Իսկ Մեծն Տիգրանի կէս միլիոննոց բանակը, հայկական նշանաւոր այրուձիով, իր ժամանակի ամբողջ արեւելքը գրաւեց եւ արքաներ գերեվարեց:

Պարսկաստանի Շապուհ թագաւորին խնդրանքին, օգնութեան փութացող հայոց բանակը, Արշակ թագաւոր կը հրամայէ իր սպարապետ Վասակին «գունդ գումարել, զօրս պատրաստել»: Վասակ շարժման մէջ կը դնէ չորս հարիւր հազարնոց բանակ մը լաւ սպառազինուած ու քաղկացած ընտիր ռազմիկներէ, արիասիրտ կռուողներէ... անսխալ հարուածող եւ ուժեղ նետաձիգներէ: Այս ստորոգելիները ցոյց կու տան կազմակերպուած այն ոյժը որ գոյութիւն ունէր Հայաստանի մէջ, յառաջ եկած, մարմնակրթանքի ու կարգապահութեան ուսմունքով՝ կիրարկուած մեթոտիկ դաստիարակութեամբ:

Մարմնակրթանքը հայոց մէջ ունեցած է երկու մաս,— ընդհանուր խաղեր՝ մարմնի զօրացման համար եւ զինուորական մարզանք:

Մարմնակրթանքի ուսուցիչները կը կոչուէին մարզիչ որոնք ծանօթ պէտք է ըլլային մարզական խաղերուն, ձիավարժութեան, ու զէնքի գործածութեան,— «Առանց խրատու եւ ի մանկութենէ արուեստապէս վարժութիւն չիք հնար տեղեկութիւն առնուլ»: Այս նախադասութիւնը բաւական է ցոյց տալու մեր նախնիքներուն ըմբռնումը մարզանքի ուսուցման մասին: Եւ որպէսզի մանկութենէ վարժուէին կամ հետեւէին մարմնակրթանքի, ունէին համապատասխան մարզարաններ որոնք կոչուեր են կռուանոց, մրցարան, իսկ ձիարշաւի համար ասպարէզ կամ ձիարձակարան:

Մեր պատմութեան հեթանոսական շրջան կոչուած դարերուն, այնքան ատեն որ գոյութիւն ունէին կռուանոցներն ու մրցարանները, ասպարէզներն ու ձիարձակարանները, Հայաստանի երկնակամարին տակ ազատութեան շունչը անսանձ թեւերով կը սաւառնէր: Մեր երկրի սահմաններուն վրայ թշնամի բանակները շատ քիչ անգամ յաջողութիւն կ'արձանագրէին: Սակայն, հետզհետէ, արիւնաքամ եղաւ քրիստոնեայ Հայաստանը. զրկուեցաւ իր ընտրելագոյն զաւակներէն: Օտարները եկան եւ տեղաւորուեցան իր հարազատներէն պարպուած Հայաստանի հողերուն վրայ:

Օտարներու ոտքի կոխան եղան նաեւ մեր մրցարանները, թաղուեցան անոնք թանձր հողի ներքեւ: Դարեր պէտք էր անցնէին, որ Հայաստանի հողին վրայ, օտար լուծի ներքեւ իսկ, հոգիով ազատ ապրող հայ երիտասարդութիւնը, նորէն մրցարան իջնէր մարզական խաղերու ճամբով ու Նաւասարդեան խաղերուն յարութիւն տար... Այս հրաշքը կատարուեցաւ մեր դարու սկիզբին Շաւարշ Քրիսեաններու եւ Գրիգոր Յակոբեաններու ձեռքով:

Հետեւինք յաջորդ էջերուն՝ մարմնակրթանքի առաքեալներու քայլերուն:

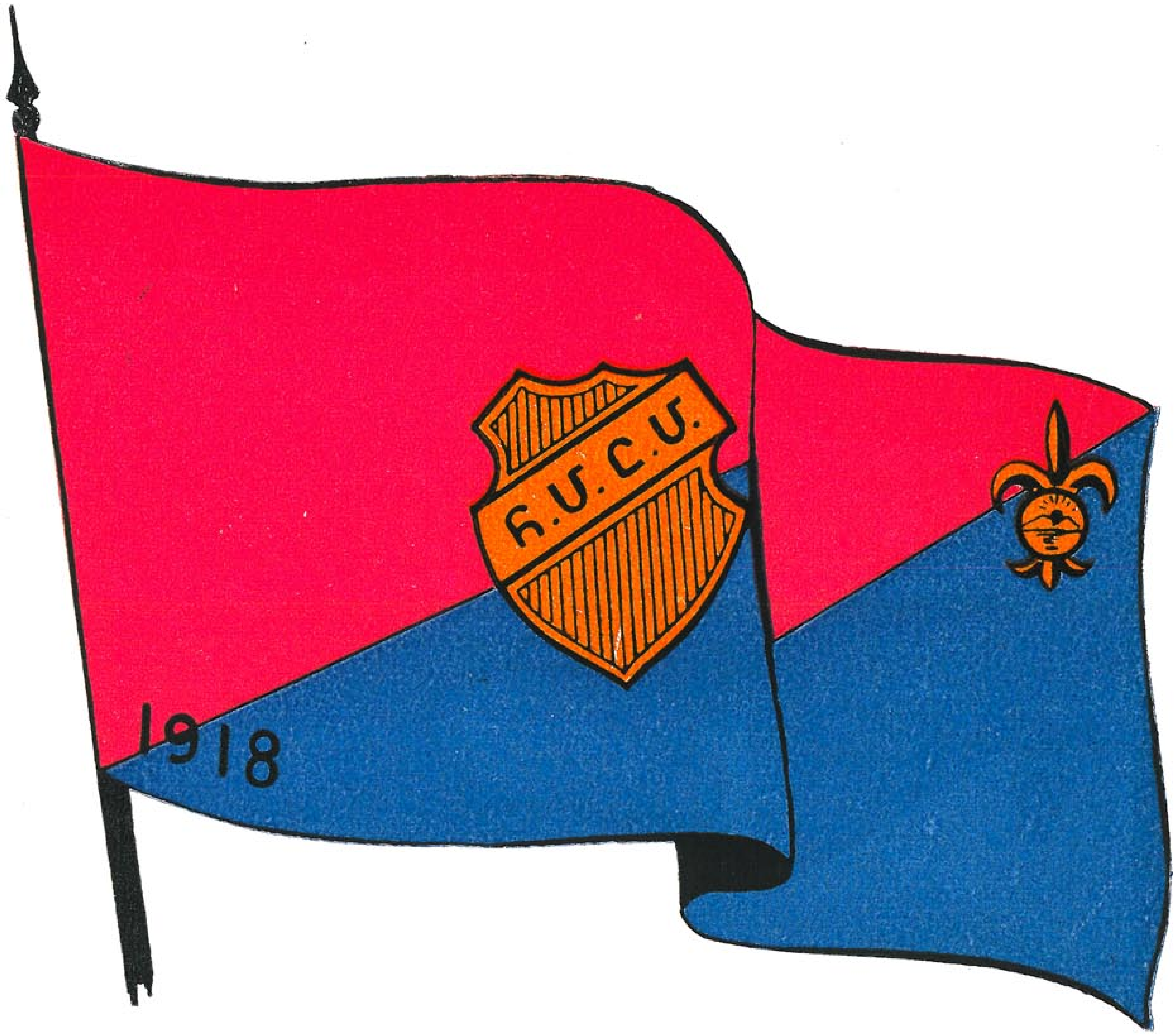

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ԴՐՕՇԱԿԸ

ՅԱՌԱՋ ՆԱՀԱՏԱԿ
(ՔԱՅԼԵՐԳ Հ. Մ. Ը. Մ.ի)

Դաշնաւորում՝ Բ. ԿԱՆԱՉԵԱՆ

Հեղինակ՝ Գ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ

Յառա՜ջ նահատակ ցեղի անմահներ,
Վեց դարու անմոռ վրէժի զրահներ,
Կատարն հայրենի լերանց հեռագոյն՝
Երթանք կոթողել դրօշակն եռագոյն:

Հրակայ նուիրման
Տորմի՛ղ հերոսներ,
Կամաւո՛ր բանակ,
Յառա՜ջ անսասան,
Յառա՜ջ անդեդեւ,
Դէպի յաղթանակ:

Վատքն սեւ արիւն մեր հողն ողողեց,
Տարագիր Հայն իր կեանքն նորոգեց,
Երէկ շղթայուած՝ այսօր ինքնավար,
Յարեալ վեհօրէն դամբանէն խաւար:

Հրակայ նուիրման

(Կրկնութիւն)

17.— Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՏԷՐԻՔԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Տէրիք գիւղ մըն է ճէզիրէի հիւսիսային մէկ անկիւնը բնկած։ Ափ մը հայութիւն ծուարած հոն, կեդրոնները էն հեռու, կ'ապրի։

Այս գիւղին մէջ Հ.Մ.Ը.Մ.ը մուտք գործեր է 1938ին։ Ատեն մը, լուռ ու մունջ գործելէետք, Տէրիքէն կը գրեն Հ.Մ.Ը.Մ.ի Հալէպի մասնաճիւղի վարչութեան հետեւեալը.

«Այս նամակով կը խնդրուի Պատժ. Վարչութենէդ որ նկատի առնուի տեղւոյս Հ.Մ.Ը.Մ.ի մասնաճիւղի վաւերացումի պարագան որ հիմնուեր է 1938 Օգոստոսին, սակայն այդ օրէն ասդին որեւէ թղթակցութիւն պահած չէ Ձեզի հետ... ուստի մասնաճիւղիս գործերը աւելի օրինական և կանոնաւոր ուղիով ընթանալու համար, վարչութիւնս որոշեց Ձեր միջոցաւ դիմում կատարել Պատժ. Շրջ. Վարչութեան որպէսզի վաւերացուի մասնաճիւղս... Մասնաճիւղիս անդամներուն թիւն է 35, սկաուտներունը՝ 18, գայլիկները՝ 8։

«Վարչութեանս մաս կը կազմեն Միքայէլ Յովսէփեան, Ռուբէն Քէնտիրեան, Կիրակոս Մելքոնեան, Տիգրան Պաղտասարեան, Յակոբ Սողոմոնեան, Անդրանիկ Քէզրեան և Թովմաս Պօղոսեան»։

Հալէպի քոյր մասնաճիւղի վարչութիւնը այս դիմումնագիրը Շրջ. Վարչութեան յղելէ ետք, ինք, որպէս քաջալերութիւն Տէրիքի և Հասիչէի նորակազմ մասնաճիւղերուն, որպէս նուէր, կը ղրկէ կնիք և նամակի պաշտօնական թուղթ։

Տէրիքի մասնաճիւղը տակն մը իր գոյութիւնը պահելէ ետք, ժամանակ մը գործելէ կը դադրի. ասկէ քանի մը տարիներ առաջ կը վերակազմուի մասնաճիւղը 21 պարզ և մարզիկ անդամներով։ Իր չարքերուն մէջ կը հաշուէ 20 սկաուտ և 15 արեւոյչ։

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ՋՕՐԵՀ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

ՄԵԾԻ ՑԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՑ

Emanuel Ringelblum
über seine Arbeit
[illegible]

5 März 1958
Warschau

Sehr geehrte Frau Professor!

Ich bin Ihnen sehr dankbar für Ihren Brief vom 24. Februar, in dem Sie mir Ihre Absicht mitteilen, eine Arbeit über Emanuel Ringelblum zu schreiben. Ich habe mich sehr gefreut, dass Sie sich für diese Persönlichkeit interessieren, die eine so grosse Rolle in der Geschichte des Warschauer Ghetto gespielt hat. Ich bin gerne bereit, Ihnen alle Auskünfte zu geben, die Sie wünschen, und Ihnen alle Materialien zur Verfügung zu stellen, die ich besitze. Ich möchte Ihnen aber gleich sagen, dass ich nicht weiss, ob ich Ihnen viel helfen kann. Ringelblum war ein sehr verschlossener Mensch, und ich habe ihn nicht gut gekannt. Ich habe ihn nur während der Zeit des Warschauer Ghetto gekannt, und auch da nicht sehr gut. Ich habe ihn nur ein paar Mal gesehen, und wir haben nie über persönliche Dinge gesprochen. Ich weiss nicht, ob Sie wissen, dass Ringelblum ein Buch über das Warschauer Ghetto geschrieben hat, das unter dem Titel „Kronika getto warszawskiego" erschienen ist. Dieses Buch ist eine Chronik des Ghetto, die Ringelblum täglich geführt hat. Es ist ein sehr wichtiges Buch, das Ihnen sicher viel Material für Ihre Arbeit geben wird. Ich kann Ihnen nur raten, dieses Buch zu lesen, wenn Sie es noch nicht gelesen haben.

Ich bin gerne bereit, Ihnen alle Auskünfte zu geben, die Sie wünschen, und Ihnen alle Materialien zur Verfügung zu stellen, die ich besitze. Ich möchte Ihnen aber gleich sagen, dass ich nicht weiss, ob ich Ihnen viel helfen kann. Ringelblum war ein sehr verschlossener Mensch, und ich habe ihn nicht gut gekannt. Ich habe ihn nur während der Zeit des Warschauer Ghetto gekannt, und auch da nicht sehr gut. Ich habe ihn nur ein paar Mal gesehen, und wir haben nie über persönliche Dinge gesprochen. Ich weiss nicht, ob Sie wissen, dass Ringelblum ein Buch über das Warschauer Ghetto geschrieben hat, das unter dem Titel „Kronika getto warszawskiego" erschienen ist. Dieses Buch ist eine Chronik des Ghetto, die Ringelblum täglich geführt hat. Es ist ein sehr wichtiges Buch, das Ihnen sicher viel Material für Ihre Arbeit geben wird. Ich kann Ihnen nur raten, dieses Buch zu lesen, wenn Sie es noch nicht gelesen haben.

1945-1948 Letzte wissenschaftliche Arbeit, Archiv-Material

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Տխուր եւ անբախտ ժողովուրդի մը համբաւը ունինք: Եւ օտարները մեզ ճանչցան կամ մոռցան աշխարհի ամենէն անկայուն չափանիշովը—իրենց զուրով:

Մռայլ այս պատկերին առջեւ, հայուն ակնարկը կը հանդիպի սակայն կայուն եւ յուսատրիչ երեւոյթներու, որոնք կը հակազդեն ժամանակի ոգիին եւ կ'ըլլան ազդակ՝ կենդանի պահելու մեր հաւատքը հայ ժողովուրդի ճակատագրին վրայ:

Այսօր Հ. Մ. Ը. Մ.ը կայ ու մարդիկ կը համարձակին կրկնել թէ մենք միայն լաւ գիտենք, թէ Սփիւռքը կրծուած հոգիներէ եւ կիսաւարտ մարմիններէ շինուած է:

Հ. Մ. Ը. Մ.ը կայ ու տակաւին մարդիկ կը յանդգնին ըսել թէ մեռած է այս ժողովուրդը ու սպառած, թէ Սփիւռքը կարող չէ ինք իր մէջէն ստեղծել երիտասարդական շարժում մը:

Հ. Մ. Ը. Մ.ը կայ ու դեռ մարդիկ կ'ապրին ընկճուած ջարդերու ամօթէն եւ կառչած շոկ անցեալի փառքին:

Տիրող մտայնութեան ու իր դէմ շարժող հակազդեցութեան այս հակադրութեամբ է որ ցայտք կը ստանայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի նշանակութիւնը ներկայի կառոյցին մէջ. բերել պայծառութիւն եւ ուժ պատմութեան սա խարխուլ շրջանին, ծրագրուած ու զրահուած, Ազգի գոյութեան պայքարին համար:

Կ'ըսուի թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ը առաւելապէս մարմնակրթական կազմակերպութիւն մըն է: Մակերեսային դատումով թերեւս ճիշդ, խորքին մէջ սակայն, ան մարմինը կ'օգտագործէ որպէս միջոց կամքերու միացումին եւ բարոյական ու ֆիզիքական ուժերու համադրումին:

Եւ ահա թէ ինչու, վերջացող քառասուն տարիներու ընթացքին, բազմաթիւ այլ խմբաւորումներ ծնան, ապրիլ փորձեցին ու կորան եւ սակայն այսօր Հ. Մ. Ը. Մ.ը կայ աւելի քան կենսունակ: Գաղտնի՞քը: Որովհետեւ ան կ'ապրի իր ժողովուրդին համար եւ կը քալէ Անոր հետ ամենաառաջաւոր շարքերուն վրայ:

Սակայն դեռ կիսաւարտ կը մնայ հիմնական մէկ գործ — կերտումը բոլոր անջատ ճիգերուն, գլխաւորումը շարժումին մէկ ղեկավարութեան տակ: Այն ատեն միայն լրիւ կ'ըլլայ մեր յարգանքի տուրքը հանդէպ Միութեան պաշտելի հիմնադիրներուն եւ բոլոր այն նուիրեալներուն որոնք չապրեցան մինչեւ մեր օրերը, վկայելու համար թէ ուր կրնայ բարձրանալ որակը, քանակը ու ոգին Հ. Մ. Ը. Մ.ի դրօշին տակ:

Ու ապագային Հ. Մ. Ը. Մ.ը կրկին ներկայ է ու մենք հայերս պիտի համարձակինք ըսել թէ քաղաքական ու մշակութային շարժումներու զուգահեռ, հայ երիտասարդութիւնը նա՛եւ այս ուղղութեամբ կը մասնակցի Ազգի գոյութեան պայքարին հպարտ. կենսունակ ու միացած:

Հ. Մ. Ը. Մ.ը սկսաւ իր կեանքը մկաններու զարգացումով, տուաւ հայ երիտասարդին ազատ մարմնի վայելքը: Այսօր Ան դարձած է մեր հաւաքական կեանքի մայր երակներէն մին: Մենք որոշած ենք, որ Ան տակաւ վերածուի խորհրդանիշի մը որ խտացնէ իր մէջ բոլոր հայ երիտասարդներու ՀԱՅ ՈՒ ԱՌՈՂՋ ԱՊՐԵԼՈՒ ԿԱՄՔԸ, ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ:

Այս համոզումներով եւ վստահութեամբ կ'ողջունենք ծանօթ ու անծանօթ բոլոր Հ. Մ. Ը. Մ.ականները մեր քառասնամեակին առթիւ ու կը մաղթենք աւելի՜ կորով ու հաւատք:

Հ.Մ.Ը.Մ.ի
ՍՈՒՐԻՈՅ, ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԵՒ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ
ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՇԱՒԱՐՇ ՔՐԻՍԵԱՆ

ՀԱՑ ՄԱՐՄՆԱԿՐԹԱՆՔԻ ՌԱՀՎԻՐԱՑ ԵՒ ՀԻՄՆԱԴԻՐ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի

ԳՐԻԳՈՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՇԱՀԱՐՇ ՔՐԻՍԵԱՆԻ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԻՑ,
Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԵՒ ՍԿԱՈՒՏ ԱՋԳԱՑԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԵՏ

Հ. Մ. Ը. Մ.-Ի ՋԻՆԱՆՇԱՆԸ

ՅՈՎՀ. ՀԻՆԴԼԵԱՆ

Գաղափարախօս Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սկաուտական շարժման

ՊԵՏՐՈՍ Ա. ՏՐՈՒՆԻ

Հեղինակ՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Նշանաբանի
«ԲԱՐՁՐԱՑԻ՛Ր, ԲԱՐՁՐԱՑՈ՛Ւ»

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿ

Հ. Մ. Ը. Մ. Մեծ Եղեռնի
Մոխիրներէն ծնած Փիւնիկ,
Ու արիւնի ծովէն յառնող
Աստանդական նո՛ր հայրենիք:

Հ. Մ. Ը. Մ. սերունդ հայկեան՝
Մեր դարերու խռովքն իր մէջ,
Ոգին հպարտ, կամքն աննուաճ
Ու հաւատքի հուրը անշէջ:

Այդ հուրն անշէջ, բոցն հինաւուրց
Կը փոխանցենք սերունդներուն,
Եւ դեռ կու տանք՝ մեր սրտին հետ
Կտակը մեր նախնիքներուն:

Տասնըութին, երբ մենք ծնանք
Կամքով արի, երազով վառ,
Սակաւ էին շարքերը մեր,
Հիմա եղանք բիւր ու հազար:

Հիմա արդէն ամենուրեք
Կը տողանցեն շարքերը մեր,
Մեր երգն հըզօր կը տարածուի,
Հայ հոգիին հետ անվեհեր:

Վաղը՝ վստահ՝ պիտի դառնանք,
Պիտի դառնանք կամքն անսասան
Ազատատենչ մեր պապերուն,
Հերոսական մեր պատմութեան:

7 Մարտ, 1958
Հալէպ

ԾԱՆՕԹ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի Քառասնամեակին առթիւ, Շրջանային Վարչութիւնը կոչ ուղղած էր Սփիւռքի հայ բանաստեղծներուն, Հ. Մ. Ը. Մ.-ի ոգին եւ գործը խորհրդանշող բանաստեղծութիւն մը յօրինել: Քսան բանաստեղծներ մասնակցեցան այս մրցանքին: Այս առթիւ կազմուած Յանձնախումբը առաջնութեան մրցանակը տուաւ ողբացեալ Բանաստեղծ Արմէն Անոյշին քերթուածին:

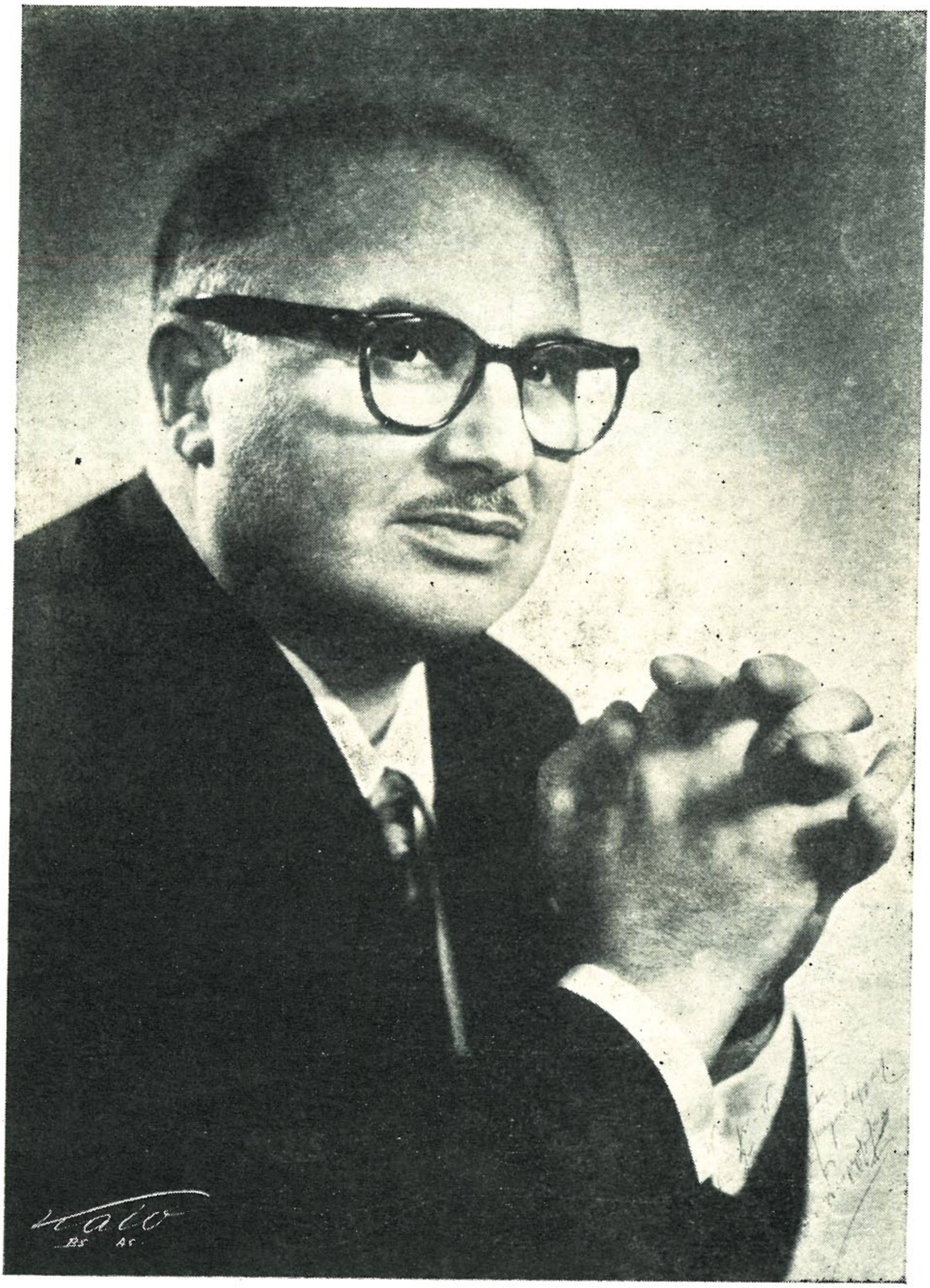

ՃՈՐՃ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ՊԵԹԵՐԱՆ ԱՆԴԱՄ

ԵՒ

Ամենահին ու հաւատարիմ ներկայացուցիչը Հայ Սկաուտական շարժման;

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԵՒ

ՀԱՍՏԱՏՈՒՄՆԵՐ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի

ՄԱՍԻՑ

ԱՅՍ ԱԼ ՄԵՐ ՋԱՏԻԿԸ

Քրիստոնէական Ջատիկ և հեթանոսական մարզահանդէս, — այս երկու տօները այլեւս անբաժանելի ամբողջութիւն մը կը կազմեն Սուրիա — Լիբանանի գաղութին համար, չնորհիւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի կուռ կազմակերպութեան և յարատեւ գործունէութեան։

Մէկը առանց միւսին պիտի նշանակէր ծաղկազարդ առանց դալարիքի և ծաղիկի։ կրնայիք ըսել՝ հարսնիք առանց հարսնեւորի։

Աւագ Հինգշաբթի.— Արդէն հալէպ են հասած առաջին ծիծեռնակները, պէյրութէն և ուրիշ քաղաքներէ։

Աւագ Ուրբաթ.— Առտուն կանուխէն անհամբեր բազմութիւն մը խնուսած քաղաքին բանուկ ճամբաներուն վրայ, սպասելով գալիք խումբերուն։ Մէկ ժամէն միւսը անցուդարձը կը դժուարանայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ակումբին և «Արեւելք»ի խմբագրատան առջեւ։ Հանրակառքն անգամ դադար կ'առնէ։

Եկան, եկան։ կու գան։ Եւ իրարու ետեւէ կը պարպուին ամերիկեան լայնանիստ կառքերը, զարդարուած գոյն զգոյն դրօշներով և ծաղիկներով։

Հասիչէ, Գամըշլի, Թէլ Պրաք, Ճարապլուս, Թէլ Ապիատ, Րաս իւլ Այն, Այն Արուս, Արապ Փունար, Տէրպէսիէ, Տէր Զօր։

Ապա Պէյրութ, Պուրճ Համուտ, Զահլէ, Հասէթ, Թրիփօլի, Հոմս, Լաթաքիա։

Վերջին օրը՝ կիպրոս, Պէյրութի միացեալ մասը, Դամասկոս, Ամման (Յորդանան), Քեսապ։ Բացակայ՝ միայն Պաղեստինը, հասկնալի պատճառներով։

Եւ քուն Հալէպը՝ իր չրջաններով.— Նոր Գիւղ, Ազէզ։

Քաղաքներ, աւաններ, գիւղախումբեր որոնց վերեւ արեան մըղձաւանջը կը սաւառնէր երէկ, իսկ այսօր,— արե՛ւ, արե՛ւ։

Ամբողջ երիտասարդութիւն մըն է որ կը հոսի հայոյատ ոստանը, Հալէպ։ Մարմնացեալ խանդավառութիւն և կարգապահութիւն։ Ինչո՞ւ չըսել՝ վերածնութիւն, միշտ յիշելով երէկը։

Հայկական յետին համրանքը իր բաժինն ունի երիտասարդական այս աննման կազմակերպութեան մէջ։

Հեռաւոր դաշտի մը վրայ նետուած ըլլան թէ լերան մը ստորոտը, անխորտակելի հաւատք կը կաթի այս երիտասարդութեան աչքերէն։ Աշ-

խատանքի, չարքաշութեան յարատեւութեան աւիշն է որ կը յորդի իրենց երակներէն։

Եւ ինչ բարի նախանձ՝ քաղաքէ քաղաք։ Մեծէն մինչեւ ամենէն համեստը։ Որպէս զի բան մը պակաս չունենան։ Որպէս զի կարենան քայլ մը աւելի յառաջ երթալ։ Գեղին մը աւելի չահիլ։

Տղայ թէ աղջիկ, արի թէ արհնոյշ, տոգորուած նոյն ոգեւորութեամբ եւ գիտակցութեամբ։

Պճլտուն տղեկները, — կակուղ թաթիկները, որ վաղը պիտի կոչուին Գայլիկները, և սա Մրջիւնները, որ իրենց կարգին պիտի դառնան Արծւիկներ թրվռուն և հրաչուի։

Դեռ բուն մարզիկները, աշխոյժ և մարտական, որոնց չահած բաժակները համրանք չունին ազգային թէ միջազգային գետնի վրայ։

Իսկ այս բոլորին իբրեւ պերճախօս վկայութիւն՝ այսօրուան մարզահանդէսը և վաղուան թափօրը՝ մասնակցութեամբ աւելի քան 2500 մարզիկներու, մանչ թէ աղջիկ։

Ահա այս ալ մեր Զատիկը, Նաւասարդեան յիշատակներով։ Փառատօն մը, որ տարագիր բազմութեանց հոգին կը լեցնէ արդար գոհունակութեամբ և հպարտութեամբ։

Ուրիշներ, աւելի բախտաւորներ դժուար թէ յաջողէին գլուխ հանել այսքան կուռ և ծաւալուն կազմակերպութիւն մը, առանց պետական միջոցներու։

Անոնք որ նուիրուած են Հ. Մ. Ը. Մ.ի զարգացման աշխատանքին, Միջին Արեւելքի մէջ, անոնք միայն գիտեն թէ ինչ կը նշանակէ հինգ հազար անդամներու ցանց մը կազմակերպել ու պահել տարիներով։ Հակառակ անհնարին դժուարութեանց, որոնց առջեւ չատոնց յուսահատած պիտի ըլլային վհերոտ և նեղմիտ մարդիկ։

Այս հրաշքը կարելի եղած է գործել անոր համար, որ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարիչներուն և անդամներուն հոգին միշտ կը խայտայ գարնանային չունչով մը։

Զատիկը միայն տօն մը չէ անոնց համար, այլեւ խորհուրդ մը, որ թեւ կու տայ իրենց գործունէութեան։

Զատիկ և Նաւասարդ։ Մշտանորոգ ուժ և երիտասարդացում։ Երկու հասուն աղբիւրներ, որոնց գաղտնիքը միայն այս ժողովուրդը գիտէ։

Վա՛յ անոնց որ կը փորձեն պղտորել այդ աղբիւրները։

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Հալէպ, 1948
«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ»

ՄԵՐ ԱՆՆՄԱՆ ՏՂԱՔԸ

(ՀԱՏՈՒԱԾ ՀԱՄԱՆՈՒՆ ԳՐՔՈՑԿԷՆ)

Հ. Մ. Ը. Մ.ը մարզական մեծազգեցիկ Միութիւն մըն է, որուն 27 Մասնաճիւղերը փռուած են Սուրիոյ, Լիբանանի, և Ցորդանանի մէջ։ Շուրջ 6.000 երիտասարդներ խմբուած են իր դրօշին շուրջ։

Մեծ զրկանքներով, տարիներու յամառ ճիգով ու տքնաջան աշխատանքով այս Միութիւնը կրցած է տիրական դիրք մը ստեղծել իրեն համար՝ ոչ միայն իր ազգակիցներու մէջ, այլ և լայն ու խոր համակրանք՝ արաբ և օտար ժողովուրդներու մէջ։

* * *

Եթէ մարմնամարզը կը ծառայէ միայն մարմնի առողջացումին, առանց նոյն ճիգը սպառելու հոգիի առողջացումին վրայ, այդ՝ առողջ ու հոգեզուարկ մարմիններն ոչ թէ բարիք, այլ ճշմարիտ չարիք մը կը դառնան որևէ ժողովուրդի համար։

Իսկ հոգին ողջ կը մնայ մարմիններու մէջ, եթէ կա՛յ ու կը մնայ, եթէ բոլորի մէջ կ'ապրի՛ ու կը ստեղծագործէ այն «անտեսանելի»ն, մեր գոյութեան ու յարատեւումի այն հզօր կռուանը, ցեղային այն անյաղթ Ոգին, որ կու գայ հեռաւոր հայրարամեակներու խորերէն և նոյնքան խարխատօրէն կը տարածուի՝ ու կը միաձուլուի երկու մեծ առեղծուածներու՝ Հայրենիքի և Ազգութեան գաղափարներու հետ։

* * *

Եթէ մեր մարզիկները ամէն տեղ իրենց հետ մեր Հայրենիքի ու մեր Ազգի բոյրը պիտի չտանին։

Եթէ մեր մարզիկներու մէջ հազարաւոր հանդիսատեսներ Հայաստանի ու Հայութեան խորհրդաւոր պատկերը պիտի չտեսնեն՝ լուրջ ու կորովի, արդարամիտ ու արի, յամառ ու տոկուն, լաւատես ու հաւատաւոր, մի՛չտ լոյսի, գեղեցկի ու բարիի հետ, այդ մարզիկները ոչի՛նչ կը բերեն իրենց ժողովուրդի ո՛չ իբր փառք և ոչ իբր յաղթանակ։

Երջանիկ ենք ու հպարտ բարձրաձայն վկայելու համար, որ մեր տղաներուն մէջ մենք ճիշդ այս Ոգին տեսանք։

Տեսանք պատկերը այն երկրի ու Ազգի, որուն զաւակներն են իրենք։

Տեսանք ոչ միայն մենք, այլ տեսան նաեւ օտարները։

Ու նաեւ օտարները մեր մարզիկներն ու իրենց ազնուական խաղն ու կեցուածքը տեսնելով՝ աւելի խոր յարգանքով լեցուեցան դէպի Հայաստանցն ու Հայութիւնն։

Ապրի՛ք, տղաք։

Ձեր համբոյր մը բոլորիդ քա՛ջ, պայծա՛ռ, ու մաքո՛ւր ճակտին։

ՎԱՀԱՆ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»
(Խմբագրական, 11 Յունուար 1950)

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԴԵՐԸ

Մեծ է դերը Հ. Մ. Ը. Մ.ի։ Այդ դերը լաւ ըմբռնելու համար, անհրաժեշտ է ազգային բարձր գիտակցութիւն, այսինքն մեր ուժերու, մեր արժէքի, մեր ընթացքի և նպատակի պայծառ ըմբռնում։ Ցարդանք և պատկառանք այս աշխարհի մէջ՝ ուժով կը սաացուի, կը պարտադրուի և կը նկրչնչուի։ Իսկ ուժեղ են առոյգը, առողջն ու կորովին։

* * *

Քաղաքինդ տարուան ընթացքին մեծ գործ կատարած է, պատրաստած է ուժ և հոգ՝ աւելի մեծ գործերու համար։ Կը մաղթենք որ, թէեւ նոր հայրենիքի մէջ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի գործունէութիւնը ընթանայ հին հայրենիքի գործին զուգահեռ. որովհետեւ թէեւ հեռաւոր, բայց որդին ենք նոյն հայրենիքի. թէեւ տարագիր, բայց եղբայրն ենք նոյն ժողովուրդին, կը ճգնինք պահել նոյն լեզուն, նոյն մշակոյթն ու ոգին ինչ որ մեր հին հայրենիքի մէջ, թէեւ դարձած ենք նոր և ազատ աշխարհի նոր քաղաքացի։

ՆԻԿՈԼ ԱՂԲԱԼԵԱՆ

«ԱԶԴԱՐԱՐ»
(15 Յունուար 1944)

ՈՉ ՈՔ Է ԱՒԱՋԻՆ ՔԱՆ ՉՆԱ

Ով որ կ'ուզէ չափել Հ. Մ. Ը. Մ.ի գործի մեծութիւնը, պարտաւոր է նախ արթնել իր միտքն ու աչքը, թօթափել կուսակցական, տեղական կամ անձնական ճպուռը, ապա թեւ առնել, քիչ մըն ալ վեր բարձրանալ ցածլիկ միջավայրէն, ակնարկով ընդգրկել ոչ միայն ներկան, այլ և բաւական հեռաւոր անցեալը։ Կարճ՝ Հայու մաքուր աչքով դիտել գայն։ Վասն զի, պահելով համեմատութիւնը, եղաւ արեւ մը որ ամբողջ 33 տարի չողաց և գոլ տուաւ մեր կեանքին։ Վասն զի բացառիկ եղաւ իբրեւ ծնունդ և իբրեւ հասակ։

* * *

Հասարակաց է ճիգը։ Նախորդ պատերազմէն առաջ թէ յետոյ, ուրիշ միութիւններ ալ գործեցին և դեռ կը գործեն մարզական գետնի վրայ, յաճախ փայլուն արդիւնքներով։ Եւ սակայն ոչ մէկը անոր չափ արմատ ու ճիւղ արձակեց։ Եւ կամ — եզնիկի այնքան գեղեցկագոյն խօսքով — Ոչ ոք է առաջին ճաճ զնա, եւ ոչ ոք է յետոյ նմանն նմա...»։

ՄԱՆՈՒԿ ԱՍԼԱՆԵԱՆ

«ԱԶԴԱՐԱՐ»
(15 Յունուար 1944)

ՈՉ ՄԻԱՑՆ ՄԱՐՄԻՆ

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ «ՀԱՑ ԱՐԺԷՔՆԵՐ ԵՒ ԱՐԺԱՆԻՔՆԵՐ» ԳՐՔՈՑԿԷՆ)

Հ. Մ. Ը. Մ.ի անունը ինձ համար պատճառ է ազնիւ հպարտութեան, օրինաւոր պարծանքի։ Անոր անունն հետ կ'երեւակայեմ խումբեր ու խմբակներ հայ պատանիներու առողջ մարմնով, կարմիր այտերով, կրակուբոց աչքերով, հագուստով ու կապուտով մը՝ որ հեռու է գիրք ու գիրէ կեանք մը մատնանշելէ։

Ազգ մը իր դաստիարակութեամբ կը փրկուի, իր դաստիարակութեամբ կը կորսուի։

Գիտեմ, որ ընտանիք ու դպրոց ըլլալու են սրբանոցները դաստիարակութեան։

Բայց կը կատարե՞ն, կրնա՞ն կատարել անոնք իրենց պաշտօնը։ Արտաշխարհի, միջավայրի ազդեցութիւնը աւելի ուժեղ է յաճախ։ Ընտանիք ու դպրոց չեն կարող տղուն հետեւիլ ամէն տարիքի և ամէն տեղ։ Շատերը կը լքեն դպրոցը ճիշդ այն հասակին, երբ ամենէն աւելի կարօտ են ուղղուելու, առաջնորդուելու։

Դպրոցի և ընտանիքի կով ուրեմն՝ գործունէութեան ընդարձակ դաշտ մը բաց կը մնայ։

Անհրաժեշտ է կազմակերպութիւն մը, որ մասնաւորապէս այդ շրջանին նեցուկ ըլլայ պատանիներու։ Զթողու որ դպրոցի և ընտանիքի մէջ տրուած թռիչքը կասի։ Արգիլէ գահավիժումը։ Ամրապնդէ սկզբունքները։ Տայ կեանքի փոթորիկներու դիմացող գաղափարականներ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ը կրնա՛ խաղալ այդ դերը։ Կրնա՛ դառնալ հրապարակային թռւմբ՝ վատասերումի և օտարացումի դէմ։

* * *

Եթէ հարցնէք փրկութեան ճանապարհը — աչքերս կ'ուղղուին Հ. Մ. Ը. Մ.ին։ Միակը չէ այն, որ կրնայ ու պէտք է կռուի օտարութենէ ներածուած որոմին դէմ։ Կան ուրիշ հաստատութիւններ եւս։ Բայց ոչ նոյնքան յարմար ու ազդու քան Հ. Մ. Ը. Մ.ը։

* * *

Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը կրթէ, կը կերտէ — անաղմուկ, անշշուկ։ Ամենապարզ ու գործնական միջոցներով։ Կեանք ու գործ, քնութիւն ու ճարպիկութիւն, խաղ ու վազք են միջոցները։ Արձակ ասպարէզ կու տայ պատանիներուն՝ ցուցնելու որ աճարժեք չեն ու կը մղէ բարձրագոյն արժէքներու։

1938

Հ. ՍԱՀԱԿ ԿՈՓԵԱՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՄԵԾ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

(ՄԻՋՄԱՍՆԱՃԻՒՂԱՑԻՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ)

Մեր գաղութի հայկական Ջատիկը, տարիներէ ի վեր, սքանչելի աւանդութեամբ մը, ոչ միայն Քրիստոսի յարութիւնը կը խորհրդանշէ, այլեւ երիտասարդական ոգեւորութեան և ազգային հպարտանքի ապրում մը կը դառնայ՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ի կազմակերպած միջմասնաճիւղային մըրցումներուն շնորհիւ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ը ամէն տեղ և ամէն օր կը պարտադրէ իր գոյութիւնը, ան միշտ պատնէշի վրայ է և յարատեւ վերելքի մէջ։ Ջ'անցնիր շաբաթ որ այս կամ այն անկիւնէն մեզ չլսենք իր մէկ գեղեցիկ յաղթանակը, իր մէկ նոր նուաճումը, ակտուտական կամ մարմնակրթական չարժումը։

Հ. Մ. Ը. Մ.ը Սուրիոյ և Լիբանանի իւրաքանչիւր քաղաքին և նոյն իսկ գիւղին մէջ հայկական կենսունակութեան և հայ ուժին արտայայտութիւնն է, մեր յոյսին ձայնը և մեր երազներուն պայծառ ցոլացումը, իբրեւ գաղափարական երիտասարդութեան ծաւալուն և աճող գերդաստանին բազմաճիւղ օճախը։

Սակայն, տարին անգամ մը կրկնուող միջմասնաճիւղային մրցումները ուրիչ համայք և ուրիչ համ ունին բոլորիս համար։ Այդ մեծ ընտանիքին զաւակներն են որ իրարու քով կու գան, իրար կը գտնեն անհուն կարօտով և նոյն դաշտին վրայ կը դառնան պատկառելի ամբողջութիւն, որ հակայ բանակ մը կը կազմէ և կազդուրիչ հրճուանքով կ'ողողէ տարածքի հայութեան սրտերը։ Տեսակ մը ուխտագնացութիւն, տեսակ մը եղբայրական ողջագուրում, որու ընթացքին ամէն մէկ մասնաճիւղի ցուցադրած գերազանցութիւնը և արժանիքները ծնողական վարձատրութեամբ կը պսակուին։

Ո՛վ ըսաւ որ լուծած են դարերու խորքէն հնչող Նաւասարդեան տոներու զուարթ փողերը, ո՛վ ըսաւ որ ազնուական երիտասարդութեան հոգիի և մարմնի առաքինութիւնները փոշիացած են բռնատիրութեանց գարշապարներուն տակ։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի դրօշը մեր փառապանծ պատմութիւնը վերակենդանացնող այն ծիածանն է, որ ահա հրաշքի մը պէս կը փողփողի այսօր՝ հալածական և նահատակ ժողովուրդի մը բեկորներուն վերեւ։

Տարօնի, Վասպուրականի և ամբողջ Արեւմտահայաստանի հողին վրայ քանդուած են մեր մշակոյթի կոթողները, աւերակ են մեր վանքերն ու տաճարները, բայց այդ բոլորին կեանք ու չունչ տուող հայու հոգին անմահ կը մնայ և անապատներու մահաստաններն անգամ յաղթանակի փառաշուք ասպարէզներու կը վերածէ։

ՃԱՄԲԱՅ ԲԱՑԷՔ...

Ուզեցին քայքայումը տեսնել այս միութեան։

Հիմա պիտի տեսնեն անոր ուժը։ Փորձեցին եղբայրը թշնամի դարձնել իր եղբօր։ Հիմա պիտի տեսնեն հազարաւորներու եղբայրական սէրը, սիրտէ սիրտ, հոգիէ հոգի, անքակտելի որպէս կամուրջ։ Ճիգ չխնայեցին մեր երիտասարդութեան կռնակը բերելու համար նուաստութեան գետինը։ Հիմա պիտի տեսնեն աշտարակուող անոր հասակը, յաղթ ու առնական անոր կերպարանքը, պիտի տեսնեն անոր ոգին։

*
* *

Թշուառ մարդիկ։ Թշուառական հոգիներ։ Քիչ մը փոչի տեսան մեր ուսերուն, և կարծեցին թէ դիւրութեամբ կը յաջողին, մեզ վհրացնել ջաղացպանին։

Քանի տարին չբաւեց, որ հասկնաք վերջապէս, թէ ով էք դուք, ով ենք մենք։ Թող ուրիշն այս քըստանըմէկերորդը բանայ ձեր չլմորած աչքերը։ Տեսէք ու սորվեցէք։

Ու քանի որ անխոհեմութիւնը ունեցաք մեր ճամբուն վրայ տեղ բռնելու, կրեցէք հետեւանքը։ Մոռցաք, թէ հեքիաթային Հալէպ այս քաղաքին մէջ, կայ աւանդական կանգուն մը։ Մոռցաք, թէ հայ ժողովուրդին և օտարին կու տաք հազուադէպ պատեհութիւնը, անախտական չափոցով մը չափելու ձեր հասակը, մեր հասակը։ Դուք ուզեցիք, կրեցէք հետեւանքը։

Իր մկանին խոյանքը, իր հասակին ծաղկումը և կարգապահ նկարագրին գեղեցկութիւնները ցուցադրող ամէն մէկ Հ. Մ. Ը. Մ.ական կեդրոնի յուշարձան մը և բաբախուն տաճար մըն է, որուն մէջ հայուն դարաւոր երազը կ'ապրի և մեր նախնիքներու հարազատ զգացումները կը խօսին։

Ի տես անոնց խրոխտ չարքերուն՝ հայ մամիկն ու պապիկը ինչպէս զսպեն ուրախութեան արցունքները և ինչպէս մեր կուրծքերը չուռին արդար հպարտութեամբ։ Ի տես անոնց նուաճումներուն՝ մեզ դիտող օտարը ինչպէս չբացականչէ. «Հիանալի՛ ժողովուրդ»։

ՄՈՒՇԵՂ ԻՇԽԱՆ

«ԱԶԴԱԿ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿ»
4 Ապրիլ, 1947

* * *

Սորվեցէք թէ կազմակերպութիւն մը կ'ապրի և կ'ուռճանայ միայն ու միայն գաղափարով, ոգիով։ Ոգին է որ կը ստեղծէ թիւը, որակը, կը ստեղծէ ուժը։ Ոգին է որ հազարաւորները կը բերէ քով քովի, կը բազմապատկէ ու կը վերածէ հակայական միաւորի մը, անխորտակելի պատնէշի մը։ Ոգին, մեր ոգին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի ոգին, որուն դէմ մոլեգնեցան երեւանէն մինչեւ Պէյրութ ու Հալէպ։ Այն ոգին, որուն դէմ դարերէ իվեր կը կաղկանձէ մեր յաւիտենական թշնամին։ Այն ոգին, որ անմահ է որովհետեւ մերն է, որովհետեւ հայուն հարազատ ոգին է։ Զէք հասկնար։ Ափսոս։ Ահա թէ ինչու դուք այդպէս էք ու մենք այսպէս...։

Եթէ ըլլար այս ոգին ձեր մէջ, պիտի գիտնայիք թէ յաղթանակները ինչպէս կը խլուին, հրաշքները ինչպէս կը գործուին։ Պիտի գիտնայիք, թէ ինչու համեստ բանուորը իր օրավարձքէն կը հրաժարի, դերձակը իր խանութը գոց կը պահէ — Զատկի օրերուն... — ամբողջ շաբաթներ, բժիշկը իր դարմանատունը կը լքէ, պաշտօնեան գործէն կը խուսափի հաւաքաբար ու քրտինքով կորզելու համար անհրաժեշտ դաշտը, քարքարուտ ամայութիւնէն։

* * *

Եւ ահա մեր տղաքը հաւատարիմ իրենց քանըմէկերորդ ժամադրութեան, աւելի քան երբէք հաւատաւոր, աւելի քան երբեք խուռներամ։ Ահա մեր աղջիկները, արծուիկները, արեւոյշները, գայլիկները, կակուղթաթիկները։ Հեռաւոր ու մօտիկ բոլոր քաղաքներէն ու գիւղերէն, ահա մեր գաղափարական սերունդը, որ կու գայ հպարտ ճակատով, խիզախ կերպարանքով։ Ահա և մեր ժողովուրդը, Հայ ժողովուրդը, որ տասնեակ հազարներով կը խլէ մուտքի տոմսերը Հ. Մ. Ը. Մ.ի երեք օրուան ձեռնարկներուն։ Ահա և ինքը, պայծառ ու հուժկու մեր ոգին, որ վերածուած կամքի, ուժի և յաղթանակի, մեր սրտերը կը լեցնէ հպարտութեան ալիքներով։ Քանի տարուան իր զոհաբերումին փառապսակն է որ կը խլէ այսօր։ Հ. Մ. Ը. Մ.ը իրեն դէմ չղթայազերծուած բոլոր տմարդի պայքարներուն, քաւթիւններուն, գարշ ու ազահի սադրանքներուն թաղումն է որ կը կատարէ այսօր այս սերունդը։ Եկէք ու տեսէք։

Հրճուեցէք եթէ հայ էք։ Փարձեցէք պսպղել ձեր խանդավառ յուզումին արցունքները, եթէ անազարտ ու մաքուր կրցած էք պահել ձեր հայու սիրտը։ Գալարուեցէք ձեր նախանձէն ու խեղդեցէք ձեր հոգին մաղձի մէջ, եթէ չէք կրցած ազատագրուիլ հատուածական նեղ ու նեղմիտ հաշիւներէն, մանր մունր կիրքերէն։ Բայց ով ալ ըլլաք, ուրկէ ալ գաք լայն բացէք ձեր աչքերը և դիտեցէք, և հասկցէք, և պատմեցէք բարեկամին ու թշնամիին, հեռաւորին ու մօտիկին։ Ու մանաւանդ, պատմեցէք Հայաստանին, քանի որ զարմանահրաշ մեքենաշնորհով մը, ձեզի միայն տրուած է Հայաստանին հետ խօսելու իրաւունքը, պատմեցէք և Հայաստանին, թէ ինչ արդիւնք տուին իր պատուիրակներուն ցանած սերմերը,

ՍՔԱՆՉԵԼԻ Է ՆՇԱՆԱԲԱՆԸ, ՏՊԱՒՈՐԻՉ՝ ԵՐԴՈՒՄԸ

. . . «ԲԱՐՁՐԱՑԻՐ, ԲԱՐՁՐԱՑՈՒՐ» երկու բառեր սոսկ՝ կ'առաջադրեն ընդարձակ, չքեղ ծրագիր մը, որուն գործադրութեան հետամուտ եղաւ Հ. Մ. Ը. Մ. աւելի քան քառասուն տարի։

Կը սխալի՞ն անոնք՝ որոնք կը կարծեն՝ թէ Մարմնակրթական այս Միութիւնը կը հետամտի ազգին ընծայելու՝ սոսկ հաստատազուկ և ամրասրուն մարդեր։ Միութեան հիմնադիրները կ'ուզէին առողջ միտքը տեսնել՝ առողջ մարմնի մէջ, ըստ դասական առածին։ Մարմնակրթանքը, ի վերջոյ, պիտի ըլլար սրտի կրթութիւն, նկարագրի կերտում. և արդէն նշանաբանը՝ «Բարձրացի՛ր, բարձրացո՛ւր» աքանչելի կերպով կը փաստէ թէ Հ. Մ. Ը. Մ. կը հայէր նոր սերունդին առաւելապէս բարոյական վերելքին։

Աքանչելի է Հ. Մ. Ը. Մ.ի նշանաբանը. «Բարձրացի՛ր, բարձրացո՛ւր». սակայն, տպաւորիչ է նաեւ երդումը՝ զոր իւրաքանչիւր պատանի պարտի կատարել երէցներուն առջեւ. «Պատուոյս վրայ կ'երդնում՝ ըլլալ հաւատարիմ Աստուծոյ եւ ծառայել Հայրենիքիս...»։

Ամառուան և Հայրենիք. ահա՛ առանցքը Հ. Մ. Ը. Մ.ի գործունէութեան, որ գինք ամրացուց, դարձուց նախանձելի՝ նոյնիսկ յաչս օտարներուն։

Ծանօթ. Խմբագրական «ՄԱՍԻՆ»ի 19 Փետրուար 1959 (Շաբաթաթերթ Հայ Կաթողիկէ Համայնքին):

հրաժարականները, սրսկուած թոյները, զգուանքով մեկնողները և... Ցնացեալը, չարունակութիւնը։

Եկէք, տեսէք, սորվեցէք։

Այսպէս կը ճառագայթէ սերունդ մը, որուն հոգիին մէջ հաւատքի ջահեր կան, այսպէս յաղթաքայլ ու հպարտ կ'անցնի երիտասարդութիւն մը, որուն սիրտը կը տրոփէ ցեղին համար ու ցեղին ուժով։ Մենք չատ ենք, մենք ուժեղ ենք, մենք բարձր ենք։ Մենք գաղափարապաշտ ենք. հայրենասէր ենք, մենք յաղթական ենք, մեր դրօշին ծալքերուն հետ կը ծփայ մեր ոգին, մեր թոքերուն ընդերքներէն կշռայթ կ'առնէ գաղափարի մեր երգը, մեր աչքերուն մէջ կը ծփայ յաւիտենական հայրենիքին անույշ պատկերը։ Մեր հայրենիքին։ Իրական հայրենիքին, որուն հարազատները մենք ենք, ու կը մնանք, նոյն իսկ այս օտար հողին վրայ։ Ահա թէ ինչու մեր տղաքն ու աղջիկները կ'անցնին խանդավառ ու խուռն չարքերով, կ'անցնին անտառներու խռովքով ու ծովերու փոթորիկով։ կ'անցնին յաղթական ու դղրդացնելով հողը իրենց ոտքերուն տակ, կը գոչեն.

— Ճամբայ բացէք, մենք ենք ահա...։

6 Ապրիլ 1947
Հալէպ

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՒՈՒԿԵԱՆ

ԱՅՍ ԴՐՕՇԸ...

Ո՞վ արցունք թերաւ մեր աչքերուն, երբ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Նաւասարդեան հանդիպումին, մեր ծաղիկ երիտասարդութեան չարքերը տողանցք կատարեցին երեսուն հազարի հասնող մարդկային ծովու մը առջեւ։

— Մեր պատմութի՛ւնը։

Անոնց ձիգ հասակին և բարձրաճակատ յառաջընթացքին մէջ։ մեզմէ ամէն մէկը ժամանակակից իր պատմութեան վերապրումը գտաւ, — գտաւ պարտութիւնը ոճրին, ու առ յաւէտ նահանջը՝ բոլոր տեսակի վատութիւններուն։

Անոնց մէկ ժամուան տողանցքին մէջ, տողանցեցին դարե՛րը, — իրենց յաղթանակի դափնիներով ու դիտակցուած պարտութիւններու վերանորոգիչ չունչով։ Ակնթարթային վերապրումով մը, մեզմէ ամէն մէկը զգաց, թէ ճակատամարտներ կորնցուցած ենք, բայց երբէք՝ պատերազմը։ Ջոհեր տուած ենք, սակայն չենք մեռած։ Կրցած ենք մեր նահատակներու և անթիւ մեռելներու ճիւնը կամուրջ ու օղակ դարձնել փառաւոր անցեալէ մը դէպի չքեղ ապագայ։

Ինչո՞ւ արցունք տամկացաւ մեր կոպերուն տակ, երբ մանուկ, պատանի ու երիտասարդ Հ. Մ. Ը. Մ.ականներու բանակը, հպարտ ու պղնձաձոյլ, ծփացող բազմութեան ծափերու որոտին ու կոկորդներու մէջ բռնուցք դարձող յուզումին դէմ յանդիման, իր պրօչներուն վրայ պըտըցուց ապրելու ուխտը մեր ժողովուրդին։

— Որովհետեւ՝ մեզմէ ամեն մէկը խոովքը ուներցաւ աճմեռ ու մեծ ժողովուրդի մը շարունակութիւնը ըլլալու խոր գիտակցութեան։

Ո՞վ չզգաց, ժամերու այդ յուզումէն և խռովքէն վերջ, իր հոգիին ու մտքին մէջ արմատացող այն հաւատքը, թէ փշրուած անօթը, — հայ ժողովուրդը —, իր ապրումներով ու իտէալներով, իր ուխտով ու պայքարով, իր բոլոր անկորուստ արժանիքներով, կը մնայ հարատած ու անայլայլ երկարածգումը՝ յաւերժափառ Հայոց Պատմութեան, սրինագիր անցեալի՛ն, որուն բաւիղներուն մէջ մեր արժանապատուութիւնը կը շարունակէ եռալ ու պղպջալ, և ուրկէ՝ մեր նոր սերունդները կ'ըմպեն ազգ մը արժեւորող ոգեկան աւիշը։ Կ'ըմպեն կտակը մեռնողներուն, — միշտ արի ու բարձր մնալու, արատ չբերելու իրենց «գիտացեալ մահու» պրօչին, և հաւատալու՝ Փոքր Ասիւ պատմական կոչումին և յաւերժօրէն գոյատեւելու իրաւունքին։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի հրաշքը, իբրեւ Ցայտնութեան Գիրքը հայ ժողովուրդի, կը խտացնէ ցեղային մեր կենսունակութեան, առաւգութեան և գաղափարական խոյանքներուն հոգեկան ու բարոյական էատարրերը։ Ասոր համար է, որ հայութեան գծով ապրող ամէն մարդու համար՝ այդ կազմակերպութիւնը մարդերու միախառնում մը կամ մէկտեղում մը չէ, այլ այլապէս ժժգունելու դատապարտուած ազգային կենսական արժանիքնե-

րու փայլատակում մը, վերանորոգ ընձիւղում մը, — կոթողո՛ւմ մը:

Ամէն մէկ Հ. Մ. Ը. Մ.ականի մէջ՝ աճիւն մը կայ մեր հերոսանե-*րէն, որովհետեւ՝ ամէն մէկ անգամ, ծառայութեան կոչուած է՝ հերոսանե-րու մահով անմահացած ազգային իտէալներու:*

Ամէն մէկ Հ. Մ. Ը. Մ.ականի մէջ՝ անմահութեան մէկ գաղանիքը *կայ մեր փոքր ժողովուրդին, որովհետեւ՝ ամէն մէկ անգամ կանչուած է* ուրակ մը դառնալու, *իր հայրենիքին ու ցեղին համար:*

Ամէն մէկ Հ. Մ. Ը. Մ.ականի մէջ՝ պատմութիւնը կայ Հայոց ժո-ղովուրդին.— *որովհետեւ Պատմութիւնը անցեալ մը չէ միայն. այլեւ՝* ցերկայ մը. *ու մանաւանդ՝* ապագայ:

* * *

... Ու այսուհետեւ ալ, ինչ որ ալ ըլլան պայմանները եւ ժամա-նակները, Հ. Մ. Ը. Մ.ը պիտի չարունակէ, անկախաբար իր չարքերէն, ամբողջ մեր ժողովուրդը ունենալ Հ. Մ. Ը. Մ.ականութեան դրօշին տակ, — մանուկ հայորդիէն մինչեւ ալեւոր հայ ծերունին:

Հալէպի դաշտերուն վրայ Միութեան դրօշը պտըտցնող Հ. Մ. Ը. Մ.ական չարքերը, աներեւոյթ բայց յաւերժօրէն իրական *ուրի՛շ դրօշ մըն ալ կը պտըտցնէին իրենց բարձր ճակատներուն վրայ.—* Հայրենիքի երկու միլիոն հայ ժողովուրդի փառքը: *Ա՛յն փառքը, որ՝ լաւ բայց խոր երկունքով մը՝ կը խմորուի, իբրեւ ազատութեան եւ ինքնօրէն գոյու-թեան պաշտամունքով ապրող ժողովուրդի մը գարաւոր ուխտը: Եւ մենք. բազմահազար ներկաներս,* մանաւանդ ա՛յդ դրօշն էր որ կ'ողջունէինք, մեր արցունքը մեր հաւատքին խառնած:

* * *

Հ. Մ. Ը. Մ.ը գտանք անապատի աւազներէն, եւ՝ յանուն գաղա-փարի աճիւնացած սերունդի մը երկունքէն ծնած իբրեւ կոչ ու պատգամ: *Հրաւէր՝ վերապրումի, եւ ուղեցոյց՝ նոր կերտումներու, նոր խոյանքներու եւ ճախրի: Անոր մէջ փնտռեցինք, կարենալ բարձրանալու, կարենալ ուղիղ եւ անդեղեւ քալելու, անկարելի վերելքներ նուաճելու հոգեկան ուժը—* եւ գտանք:

ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

«ԱԶԴԱԿ»

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՏՂԱԻՔԸ

Սիրած եմ մեր տղաքը, Պոլսոյ մէջ, Հայաստանի մէջ, Ցունաստանի մէջ, Լիբանանի մէջ, Սիւրիոյ մէջ, Երուսաղէմի մէջ, Իրագի մէջ, Իրանի մէջ։ Ամէն տեղ։

Սիրած եմ անոնք, մեր տղաքը, երբ մանուկ էի ու կը նայէի անոնց իբրեւ իմ հերոսներուն.— Քրիսեան, Ցակոբեան, Ճիզմէճեան, Ճօլօլեան և միւսները։

Սիրած եմ մեր տղաքը Հայաստանի մէջ, ուր կը մարզէինք անկախ Հայաստանի ազատ սկաուտները եւագոյնին, մեր եւագոյնին ծալքերուն ու ծփանքներուն տակ։ Անմոռանալի եղերաբախտ նահատակ վահան Զերաղն ու իր ընկերները։

Որովհետեւ անոնք՝ հաւատարիմ իրենց ուխտին և ընտրած ու ընդունած բարձր նշանախօսքին, ամենէն ժինդակ պահերուն իսկ, մնացին իրենց դիրքերուն վրայ, ինկան հերոսներու պէս, ի պատիւ իրենց ցեղին և իրենց կազմակերպութեան։

Սիրեցի Մեր Տղաքը մանաւանդ անցեալ տարի երբ անցայ Աթէնքէն, Պէյրութէն, Երուսաղէմէն, Դամասկոսէն, Հալէպէն, Պաղտատէն ու Թեհրանէն։ Տեսայ թէ ինչպէս անապատներէն ու անդունդներէն հրաշքով ճողոպրած սերունդն ու իր զաւակները բարձրացուցած էին Հ. Մ. Ը. Մ.ի նուիրական Դրօշը, զոր հայ ժողովուրդին արիւնկզակ թշնամին ուզեց այրել, ջուրերուն ու հովերու յանձնել անոր մոխիրները։ Տեսայ թէ փիւնիկի նման յառնող Մեր Նոր Տղաքը ի՛նչ սքանչելի դեր կը խաղան անոր ծփանքներուն ներքեւ, մեր գաղութներուն մէջ։ Տեսայ Մեր Տղաքը խաղերու մէջ, տողանցքի ժամանակ, առաջնորդութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի և մեր ազգային դրօշներուն։ Տեսայ և ոգեւորուեցայ. դարձայ մանուկ ու պատանի ու կրկին լեցուեցայ հին հին օրերու խանդով, եռանդով, սիրով ու կեանքով։ Զգացի որ կ'ապրինք և պիտի ապրինք հակառակ հին ու նոր բոլոր հայաջինջ տարրերու ճիգերուն։

Որովհետեւ տեսայ թէ անոնք, Մեր Նոր Տղաքը, գիտակից իրենց կոչումին, հաւատարիմ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վեհ սկզբունքին — ԲԱՐՁՐԱԾԻՐ, ԲԱՐՁՐԱԾՈՒՐ — հաւատարիմ իրենց նախորդներու սքանչելի օրինակին, կանգնած են պարտականութեան ճամբին, պատուաբեր գործերու մէջ և պատասխանատու դիրքերու վրայ, պատրաստ ծառայութեան, պատրաստ զոհողութեան յօգուտ և ի պատիւ զիրենք ծնող ժողովուրդին։

Անոնց հետ ու անոնցմով, ես կը զգայի ինքզինքս միշտ երիտասարդ ու առոյգ, որովհետեւ անոնցմով մեր ժողովուրդն է երիտասարդ ու առոյգ, լի երազներով ու իտէալներով, պատրաստ թռչելու դէպի բարձրերը, աւելի բարձրերը, ուր միշտ տեղ կայ ժողովուրդներուն, ինչպէս անհատներուն համար։

Կը սիրեմ մեր կազմակերպութիւնը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը իբրեւ մեր հայ ազգային կեանքի մէկ ամուր կայանը, ուրկէ մեր նոր սերունդը ա-

1912ին, կը սպասէ լիաքուռն համակրանք Պոլսոյ հայութենէն» (Մարմ. Մայիս 1912)։

Եւ սակայն հայկական երկրորդ ոլիմպիականը «ըլլալու համար մեր համայնքին կենսունակ տարրին ամբողջական արտայայտութիւնը, հայ ոլիմպիականին կը պակսի հայ պարմանուհիին մասնակցութիւնը։ Ասիկա թերի մըն է անշուշտ։ Ժամանակը պիտի լրացնէ պակասը ու երրորդ հայ ոլիմպիականին ներկաները թերեւս մեծ հաճոյքով պիտի տեսանեն իգական սեռին մասնակցութիւնը հանդիսութեան մը որ իրմով աւելի արդիւնաւոր ու լիակատար պիտի ըլլայ։

«Մայիս 20ը մարմնամարզական մեր տարեգրութեանց մէջ սահմանուած է իր տեղը ունենալու. անիկա յարատեւութեան չղթային երկրորդ կուռ օղակն է... Այս դործը նախաքանն է, համեստ և սակայն իր ներկայացուցած հեռապատկերներով վսեմ ու յուսադրիչ, երբ հայ ոլիմպիականի ըմբռնած միջոցներով կարենանք կազմել Ընդհանուր Հայ Մարմնամարզական Դաշնակցութիւնը. այն ատեն կը բացուին մեր առջեւ նոր ուղիներ...» (Մարմ.)։

Նոր սերունդին գեղեցիկ ձգտումներուն թշնամիներուն լուսապոյն պատասխանը կուտայ կիներու համար մարմնամարզական առաջին ակումբը։ Այս լուրը «անհուն հրճուանքով» հաղորդելէ ետք, Մարմնամարզ, կը գրէ.

«Էսայեան Սանուց Միութեան վարչական խորհուրդը իր վերջին նիստին մէջ կ'ընդունի կիներու մարմնամարզական մասնաճիւղ մը կազմելու ծրագիրը»։

Ծրագրէն գործնականի անցնելով, կիներու ակումբը իր առաջին դաշտահանդէսը կուտայ կեանքի կոչուելէն ընդամէնը երկու ամիս վերջը։ Կանանց դաշտահանդէսի օրերուն, տեղի կ'ունենայ նաեւ այնքան սպասուած հայկական երկրորդ ոլիմպիականը։ Մարմնամարզ այս առթիւ կը գրէ. «կը սիրենք հաւատալ թէ հայ ժողովուրդին մէջ մարմնակրթանքի հանդէպ իսկապէս համակրանքի հոսանք մը արթնցած է ու այդ կը հետեւցնենք այն խանդավառ վերաբերումէն ու յուզող քաջալերական ցոյցերէն զորս ըրաւ հայ ժողովուրդը»։

Այս բոլորէն աւելի' քաջալերուած, հայ մարմնակրթանքի վարիչները, կը յանդգնին խիզախ պոռթկում մը եւս արձանագրելու իրենց տարեգրութեանց մէջ։ 1912 Յունիսին տեղի պիտի ունենար, Սթոքհոլմի մէջ, միջազգային հինգերորդ ոլիմպիականը։ Մարմնամարզ իր դործակիցներով, կ'որոշէ մասնակցիլ այդ մրցումին։ Երկու մարզիկներ Մ. Մկրեան և վ. Փափազեան, կ'երթան խառնուելու 4000 մարզիկներու...։

... «Հայեր հազիւ երկու ներկայացուցիչներ ունեցան այդ խաղերուն... թէեւ հայ երիտասարդները որեւէ նշանակելի յաղթանակ չտարին խաղերուն մէջ, սակայն գոնէ ցոյց տուին թէ հայն ալ ակռաներ է չարժիլ՝ այս թմրած արեւելքի մէջ։

«Մենք վստահ ենք որ միջազգային վեցերորդ ոլիմպիականին... հայը պիտի ունենայ աւելի թիւով ներկայացուցիչներ...։

«Բայց մինչ այդ, այնքան աշխատանք կայ կատարելիք» (Մարմ. 1912 Յուլիս)։

«Բայց ո՞ւր են մշակները...

«Այս աղաղակն է որ մեզ սկսեր է հասնիլ ամէն կողմէ, արուարձաններէն և թէ գաւառական կեդրոններէն, գպրոցներէն և թէ ակումբներէն... մշակներ հայթայթեցէք մեզ որպէսզի կարենանք պէտք եղածին պէս ընթանալ ձեր հրահրած ճամբէն։

«Ու մեզ, ահա՛ սոխպուած ենք խորհիլ», կը գրէ Քրիսեան։

«Շարժումը նոր է ու գործին համար պատրաստուած ուսուցիչներ չկան... դժուար հարցերու առջեւ ձեռնածալ ու երազուն մնալը տակաւ մարդու գործ է, և մեզ, գոհուածին մեր կամքին, տկարներ ըլլալ չենք ուզեր։ Ու հոդ, մեր պատասխանատուութիւնն է որ ծնունդ կ'առնէ» (Քրիսեան)։

Մինչեւ պատրաստուին գործի դաշտի ատակ մշակները, Մարմնամարզի մէջ կը բացուի դասընթացք — չափահասներու, ակումբներու և միութիւններու համար։ Նման դասընթացքի շարք մը կը բացուի դպրոցական մարմնակրթանքի՝ որպէս ուղեցոյց ուսուցիչներու։ Այս միջոցները հիմնական դարմաններ չէին որովհետեւ «ամենէն աւելի մարմնամարզի բուն ուսուցիչներն են պէտք» կը յայտարարէ Քրիսեան ու կը ձեռնարկէ այդ կենսական գործին. կը կազմակերպէ դասախօսութիւններու շարք մը։

Պոլսոյ մէջ, մարմնակրթանքի շուրջ տարածուած ծաւալուն աշխատանքը, պէտք էր տար համապատասխան արդիւնք։ Մարմնամարզի լոյս տեսնելէն վեց ամիս ետք, Պոլսոյ մէջ, լաւ կազմակերպուած խումբերուն թիւը կը հասնէր տասն եւ ութի։ Այս խումբերուն բազմանալը որքան հաճոյք և գոհունակութիւն կը պատճառէր, նոյնքան մտահոգութիւն կու տար Մարմնամարզի չրջանակին։ Անհրաժեշտ էր, խումբերուն ճիգերը աւելի արդիւնաւոր դարձնելու համար, իրագործել՝ զանոնք միացնելու կենսական խնդիրը։ Այս պիտի ըլլար միակ գրաւականը չարժման ամրապնդումին։ Այս մտածումներէն մղուած, Մարմնամարզի չրջանակին մէջ, կը ծնի գաղափարը, Պոլսոյ մէջ, յառաջ բերելու Ֆութպոլի Հայկական Ակումբ մը։ Դէպի հաւաքական աշխատանք ու կազմակերպութիւն տանող կառուցուածքին առաջին հիմնաքարը կը դրուի 1911 Յունիսին։

Ֆութպոլի համար կազմուած այս ընկերակցութիւնը բաւարար չէր գոհացում տալու մարմնակրթական ընդհանուր գծերով հրապարակ իջնողներու փափաքներուն։ Հարկ էր մարմնակրթութեան համար եւս մշակուէր ծրագիր, համախմբել ուժեր, ունենալ կեդրոնական մարմին, մանաւանդ որ Պոլսէն, չրջակայքէն թէ գաւառներէն արդէն տեղեկութիւններ կ'ուզէին հայկական երկրորդ ողիմպիականին չուրջ, երբ առաջինին վրայէն հազիւ երկու ամիսներ անցեր էին։

Արագ ու հաստատաքայլ վերելք նշող այս չարժումին ընթացքը հունի մէջ առնելու համար, կենսական հարցը կար ու կը մնար, յառաջացնել կազմակերպութիւն մը՝ չարժումը քնորոշող հասցէով։

... «Արդ տեսնելով որ մարմնակրթական ակումբները սկսած են կազմուիլ և պիտի կազմուին մինչեւ յառաջիկայ Մայիս, մտադրուած է

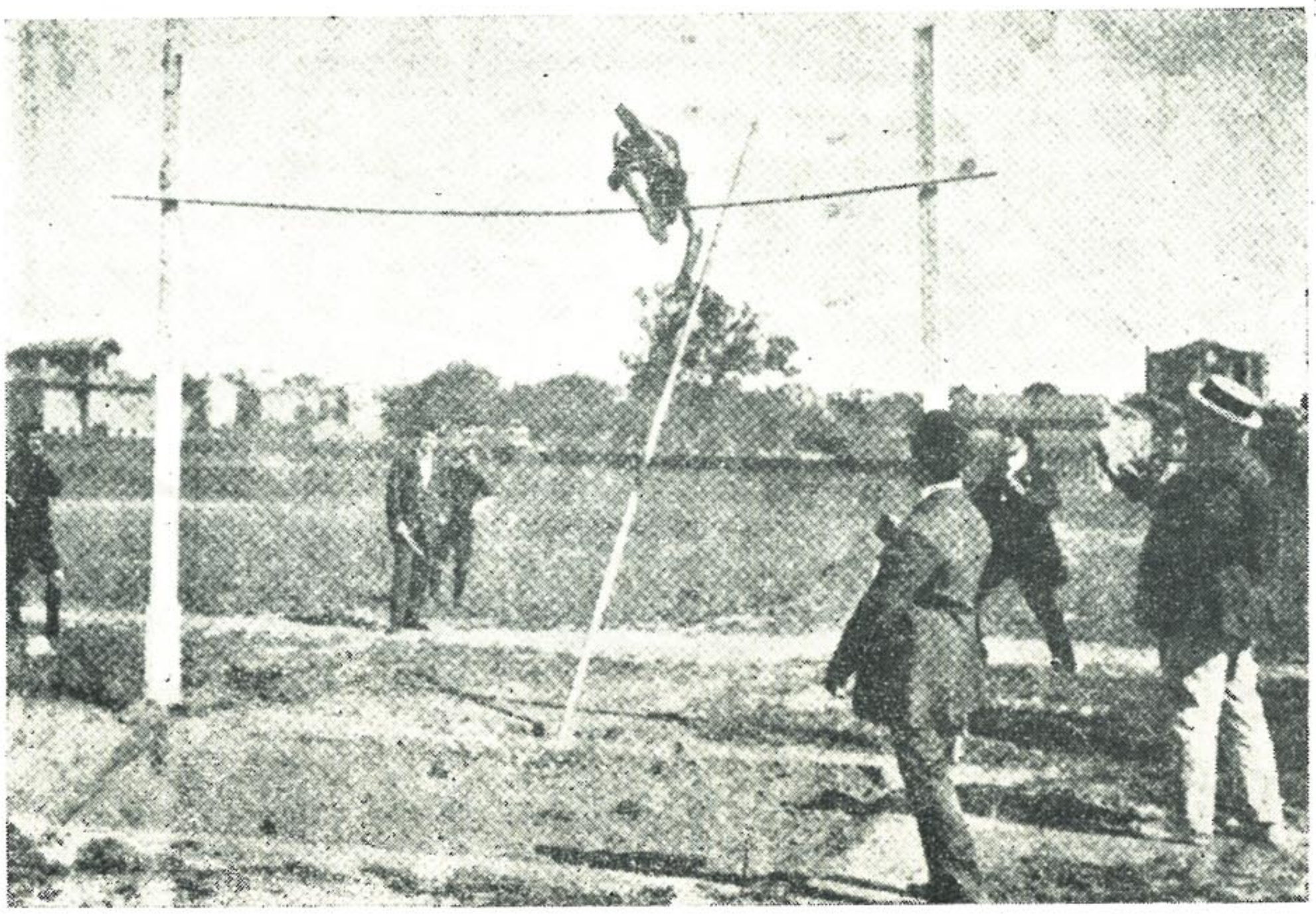

Տեսարան՝ Հայկական Առաջին Ողիմպիականէն

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ (ձողով ցատկելու ատեն)

տարի ստրկութեան ծանր չղթաներու տակ հեծեծելէ ետք, կու գար խուռներամ, ծափահարելու իր հարազատներուն զարթնող ոգեւորութիւնը։

Առոյգ ու ջլապինդ, համաչափ ու խրոխտ տղանոց, վազք ու ոստում,— հայ ֆիզիքական ոյժը իր վերածնունդը կ'արձանագրէ։

«Ճամբան սկսուած է, ա'լ կանգ պէտք չէ առնել», կը գրէ Քրիսեան ու կը չարունակէ.

«Մայիս 1ի մրցահանդէսը առաջին փայլուն յաղթանակն էր հայ վերածնող երիտասարդութեան մկաններուն։

«Այս խանդավառ ոգեւորութիւնը որ չորս ժամ պըտեցաւ... սրտերու խորը, չրթունքներուն ծայրը ու այտերուն վրայ... զոր երկու հազարէ աւելի հայեր ամբողջ չորս ժամ փայփայեցին իրենց հոգիին մէջ՝ դէպի այդ ծլող երիտասարդութեան նորազարթ մկանները...

...«Ճամբան սկսուած է, ոճիր է կանգ առնելը»։

Գատը գիւղի Իւցիոց Քլիւպի մարզադաշտին վրայ սարքուած առաջին ողիմպիականին «Օրուան թագուհին էր Տիկ. Մարթէն Յակոբեան... օրուան ախոյեանն է վարագ Փողարեան (Տորքէն), իսկ ախոյեան ակումբն է Րոպըրթ Գօլէճի ուսանողութիւնը...» (ԱՐի էջ 10)։

Օրերու հետ արմատ ձգող մարմնակրթանքի չարժումը, անկասկած իր հետ պիտի առաջացնէր նոր պահանջքներ ո'չ միայն Պոլիս այլ մասնաւորաբար հեռաւոր գաւառներու մէջ ուր մարմնամարզի ուսուցիչներու կարիքը աւելի զգալի էր չատ խօսուն պատճառներով։

նէն, միանա՛ թատերու, պիւզերու, քաղաքներու մէջ, հիմը դնէ մարմնամարզական ակումբներու.— «Հայ երիտասարդը պէ՛տք է կազմակերպուի ու մղուի տայ մարմնամարզին...»։

Մարմնակրթանքի այս չրջանը մեզի կը ներկայանայ ակումբային կազմակերպութեան պատկերով։ Իւրաքանչիւր ակումբ, ֆութպոլի իր խումբով, իր դեկավարով, իր կանոնագրով առանձին միաւոր մըն է։ Նոր ակումբներու հիմը դնելու կոչը ընելէն ետք, Մարմնամարզ կու տայ նաեւ ուղեցոյց մը որ ընդհանուրին է։ Հայ երիտասարդութեան ուղղուած կոչը եւ պարզուած ուղեցոյց-կանոնագիրը անպատասխան չեն մնար։ Փափաք կը յայտնուի կազմելու Կեդրոնական Հայ Մարմնամարզական Ակումբ մը որ պիտի դառնար ճիւղաւորուող հաստատուն քունը։

Հայ մարզական ակումբները մէկ յայտարարի ներքեւ առնելը հետզհետէ հրամայական կը դառնար որովհետեւ, Պոլսոյ մէջ, կազմուած էր Ֆութպոլի Միջազգային Ընկերակցութիւն մը (association) որ կ'որոչէր մրցող խումբերուն ասպիճանը եւ մրցման ժամանակը։ Այս ասոսիասիոնի դասաւորումով հայերը երկրորդ դասի խումբերուն հետ կը մրցէին։

Պոլսոյ երքնճիի լաւագոյն խումբը՝ Պալթա-Լիման լուծուած էր, իսկ մխանները, իրենց անջատ վիճակով ակտր էին։ Լաւագոյն խումբերու համապրութիւնը, անկասկած, առիթներ պիտի ստեղծէր որ հայ պնդիրը մարզադաշտին վրայ ինքզինք պարտադրէր ու հայորդիներու կուրծքերը հպարտութեամբ ուռեցնէր։ Արդարեւ հայ կուրծքերը պիտի բրդանային, հայ հոգիին գեղեցիկ վերազարթնումովը որ նոր թափ ու թռիչք պիտի առնէր 1911 Մայիս 1ին։

Ֆրիսեան և համախոհները, խիզախ պոռթկումով մը, կը ձգտին նոր ու խորունկ ակօս մը բանալու հայ մարմնակրթական չարժման մէջ։ Իրենց ծրագիրն ու կոչը, կազմակերպելու Մայիս 1ին մրցահանդէս համա-ակումբային ուժերով, հայ մարմնակրթական չարժման վերելքին՝ անկիւնադարձ թուական մը կ'արձանագրէ։

Հայ մարզական ակումբներուն ուղղուած կոչը լայն արձագանգ կուտայ ու 1911 Ապրիլ 8ին, Մարմնամարզին խմբագրատան մէջ տեղի կ'ունենայ առաջին խորհրդակցան ժողովը. «Աննախընթաց դէպք մըն էր տարբեր հոսանքներու պատկանող Պոլսոյ քանի ակումբներուն հաւաքումը... Ընդհանուրին փափաքին վրայ որոշուեցաւ այս մարզահանդէսը նկատել հայկական ոլիմպիական խաղերու առաջինը»։

Այսպէս կեանքի կոչուեցաւ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ ԽԱՂԵՐԸ։

«Ջէ՞ք տեսներ, ահա՛ ան որ ծնունդ կ'առնէ։

...«Եւ թո՛ղ Մայիս Մէ՛կ Հայկական այդ մարզահանդէսը հիմնաքարը ըլլայ Հայ Մարմնակրթական Ընդհանուր Միութեան որ պարբերաբար ցոյց տար հասարակութեան հայ ջիղն ու մկանը, հայ ոյժն ու կորովը...

«Ճամբայ բացէ՛ք այդ նոր սերունդին» (Մարմնամարզ)։

Ճամբայ կու տայ հայ ժողովուրդը։ Հայորդիներ մարզադաշտ կ'իջնեն ցուցադրելու իրենց մկանները ժողովուրդի մը որ վեց հարիւր

ներ, Ջերազ, Նիկողոսեան, Մերճանով, Սիրունի, կէօղիւպէյիւքեան, Գուլումճեան, Մկրեան և բազմաթիւ ուրիշներ որոնք նոյն ատեն իր անմիջական գործակիցներն էին։

Պոլսոյ հայ մտաւորականութիւնը, որուն աչքերուն առջեւ տեղի կ'ունենար երիտասարդութեան այս նոր ու կենսունակ չարժումը, անտարբեր չմնաց անոր հանդէպ։ Հայ մամուլին յատուկապահ դասը, տէր կանգնեցաւ նուիրական այս գործին։ Արամ Նիկողոսեան և Յ. Թ. Հինդլեան մեծ ջանք թափեցին Ուսումնական Խորհուրդին մօտ որ մարզանքը պարտաւորիչ կերպով դպրոցներու դասացուցակին մաս կազմէր։

Մարզական կեանքի շուրջ աճող հետաքրքրութիւնը, նկատելի պակաս մ'ունէր որ հրամայական անհրաժեշտութիւն կը դառնար օրէ օր։ Այս պակասը նկատի առեր էին մ'չ միայն մարզանքի նուիրուած մասնագէտ վարիչներ այլ նաեւ սերունդին ֆիզիքական դաստիարակութիւնը իրենց սրտին մօտիկ զգացող մտաւորականներ, ասոնց կարգին Յ. Թ. Հինդլեան և Յ. Ճ. Սիրունի։ Ասոնք անվերապահ աջակցութիւն կը խոստանան պահանջ համարուող մարզական պարբերականին հրատարակման առթիւ իրենցմէ ակնկալուած զոհողութիւնը բերելու։ Բարոյական օժանդակութեան այս խոստումները, միացած՝ Յակոբեան եղբայրներու նիւթական աջակցութեան կարելի կ'ընեն որ Շաւարշ Քրխեան 1911 փետրուարին հրատարակէ ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶը որ առաջինը կը հանդիսանայ իր տեսակին մէջ։

Մարմնամարզի հրատարակումով, հայ մարզական կեանքը կը մտնէ նոր փուլի մէջ. «Մեր նպատակը պիտի ըլլայ մարդ պատրաստել և մարդեր են որ մեզի կը պակսին» կը յայտարարէ Քրխեան իր թերթին առաջին թիւին առաջին խօսքին մէջ։

Քրխեան մարմնակրթանքի հանդէպ խոր համոզում ունեցող, անոր անհրաժեշտութիւնը որպէս սկզբունք որդեգրող յեղաշրջող մը կը նկատէ մեր ընկերային կեանքի բարդ խնդիրները... «Մարդուն կեանքը դրամագլուխ մըն է և որպիսին պարտի այդ կեանքը բարելաւելով զաւակներուն յանձնել... ազգ մը խմբովին, որակի տեսակէտով, այնքան կ'արժէ որքան զինքը կազմող անհատները անջատաբար...» (Մարմն.)։

Ազգին անհատները կրթելու և բարձրացնելու իր ձգտումին մէջ, նշդրակը կը զարնէ իր տեղին,— մեր ընկերային կեանքի ամենէն կենսունակ տարրին կաշկանդումները քանդելու և անոր շուրջ քարացած գաղափարները փշրելու ու ցեղին ազնուացման խոր արմատները նետելու ընտանեկան կեանքէն ներս։ Քրխեան կոչ կ'ընէ հայ աղջկան, հայ կնոջ որ իր այլ տեսակի դաստիարակութիւններուն կարգին, իրեն համար կենսական եղող մարմնամարզին ալ հետեւի. «Այր մը կրթել, միայն մարդ մը պատրաստել է, իսկ կին մը կրթելը ամբողջ սերունդներ»։ Հայ ժողովուրդը, վեց հարիւր տարի ստրկութենէ ետք, որքա՜ն պէտք ունէր առողջ մտքով, հոգիով ու մարմնով կրթուած հայկուհիներու։

Մարմնամարզի առաջին թիւի վերջաւորութեանը, կոչով մը հրաւէր կ'ուղղէ հայ երիտասարդութեան որ թօթափուի իր կենդանի մեռելութե-

ՄԱՍՆ Բ·

1908 - 1915

ա.— ՊՈԼԻՍ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ

1908 Յուլիսին հռչակուող Օսմ. Սահմանադրութիւնը կը խորտակէ տխրահռչակ բռնակալին իշխանութիւնը՝ խոստանալով բերել ազատ կարգ ու սարք։

Հայ ժողովուրդը, գլխաւորաբար Թրքական իշխանութեան սահմաններուն մէջ, իր քաղաքական կեանքի կորուստէն ասդին, ամենէն չատ տառապած տարրը եղած էր և որպիսին մեծ ցնծութեամբ պիտի դիմաւորէր ազատաբեր այս նորածագ արշալոյսը որ կը բանար վարագոյրը կեանքի նոր շրջանի մը։

Օսմանեան կայսրութեան մայրաքաղաք Պոլիսը էր նա՛եւ Թրքահայաստանի ազգային ու մշակութային կեանքի կեդրոնը։ Հայկական Պոլիսը ականատեսը կ'ըլլար աննախընթաց եռուզեռի մը — արագօրէն յեղաշրջուող վարչակարգին հետ, կը յեղաշրջուէր նաեւ ազգային կեանքը իր բազմաթիւ երեւոյթներով։ Այս երեւոյթներէն մէկն էր մարզական կեանքը որ դուրս կուգար իր սեղմ շրջանակէն եւ առագաստ կը բանար։ Պոլսոյ Թաղային խումբերու անդամներուն թիւերը արագօրէն աճում կ'ունենային, բազմաթիւ նոր խումբեր կը կազմուէին, մրցումները աւելի արագ իրար կը յաջորդէին՝ աւելի՛ խուռներամ բազմութեան մը աչքերուն առջեւ, աւելի ազա՛տ մթնոլորտի մէջ։

Մարզական կեանքը սակայն, տակաւին, կը բնորոշուէր ֆութպոլով։ Ռօպըրթ Գոլէճի տղաքն ու դրսէն քանի մը հոգիներ միայն կը մըշակէին, իրենք իրենց մէջ, մարմնակրթանքի այլ ճիւղեր։ Այս քանի մը տղաքը, քիչ ետք, մարմնակրթանքի ոգին պիտի տարածէին իրենց շրջապատէն դուրս ու դառնային առաջին դասախօսները այդ մարզին մէջ։ Մարմնակրթանքի ընդհանրացումէն առաջ սակայն, ղեկավար շրջանակին մտահոգութեան գլխաւոր խնդիրներէն մէկն էր հասկցնել իրենց հետեւորդներուն մարզական ոգին։ Ան չէր նշանակեր լոկ ֆութպոլ եւ ո՛չ ալ բիրտ ուժի զարգացում, այլ «ֆիզիքական ներդաշնակութիւն, նկարագրի կազմութիւն, մոլութիւններու խափանում, փոխադարձ յարգանք» (Մարմնամարզ)։

Այս այնքան կրթիչ առաջադրանքները իրագործելու համար պարտադրանք էր ունենալ մինչ այդ, ուղղութիւն տուող կեդրոնական անձ կամ մարմին մը։ Ահա՛ հրապարակ կ'իջնէ՝ նպատակին համար լայն ընդունակութիւններով օժտուած երիտասարդ առաքեալը՝ ՇԱՒԱՐՇ ՔՐԻՍԵԱՆ։

Քրիսեան առանձինը չէր։ Ան քաջալերանք ու թելադրանք կը ըստանար իր շրջապատէն, — Յակոբեան եղբայրներ, Հինդլեան, Քաջունի-

ՊԻՐՊԻՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՖՈՒԹՊՕԼԻ ԽՈՒՄԲԸ
(կեդրոն՝ Պ. Աւրամ Նիկողոսեան, Քրիսեանցի գործակիցներէն)

հետ նաեւ նոր դէմքեր՝ Ըզնիկ Քաջունի, Պօղոս Շապոյեան, Ա. Պօթիկեան, Գ. Մաճառեան, վ. Մատթէոսեան, Հ. Ճօլօլեան, Տատ և Միչի Տատեան և ուրիշներ։

Տորքէն եաք լաւագոյն խումբերէն մէկը կը հանդիսանայ Արաքսը։ Ան հռչակի կը հասնի չնորհիւ իր փայլուն յաղթանակներուն որ կը տանի օտար խումբերուն դէմ։

Արաքս կազմակերպչական տեսակէտով, կարեւոր երկու էրեւոյթներ կը պարզէ։ Ունեցած է սեփական ակումբ, իր առաջին խումբին կողքին ուզած է յառաջացնել երկրորդական խումբեր, ինչ որ գրաւականներ են հետապնդուած նպատակի մը յարատեւման ձգտումին։

1906ի սկիզբներուն, կրթական երեք հաստատութիւններու — Բոպըրթ Գոլէճ, Պարտիզակի Ամերիկեան վարժարան, Պէրպէրեան — աշակերտները միանգամայն հիմը կը դնեն ֆութպօլի խումբի մը Սկիւտար, անունով։ Սկիւտար, ինչպէս հայկական միւս մեծ խումբերը, իր կարգին, օտար ուժեղ խումբերու դէմ ճակատելով փայլուն յաջողութիւններ կ'արձանագրէ։

Ճնշող ու բռնակալ վարչաձեւ մը, որպիսին էր Սուլթան Համիտ Բ.ի տիրակալութեան ժամանակաշրջանը, կաշկանդուած հայութիւնը, մարմնակրթանքի մարզին մէջ մանաւանդ, հապիւ կրցաւ քանի մը ածուներ պատրաստել անոնց տալով քիչ մը լոյս և աճելու միջոց։ Աւելի լա՛ւ պայմաններ էին պէտք, որպէսզի թեւ ու թռիչք առնող երիտասարդութիւնը թեւածէր աւելի լայն հորիզոններու վրայ։ Այդ առիթը պիտի տար Օսմ. Սահմանադրութիւնը որ չուշացաւ հռչակուելու։

Գում-Գափու, սակաւաթիւ մարզական կորիզներէն մէկը, տուաւ տիպար մարզիկներ։ Տորէ խումբին կազմութենէն ետք, Գում-Գափու միացաւ անոր։

Տորքի կազմութիւնը յատկանշական երեւոյթներ կը պարզէ մարզական մեր կեանքին մէջ։ Ան դուրս կուգայ թաղային խումբի մը հանգամանքէն՝ սեփականութիւնը դառնալու համար հանրութեան։ Իր անդամները կազմուած են Պոլսոյ զանազան թաղամասերէն։ Այս կը նշանակէր՝ նախաքայլ դէպի կազմակերպութիւն՝ չրջաններու լաւագոյն ուժերու խտացումով և հաւաքական ճիգի համադրութիւնով։ Խումբին կեդրոնը ընտրուած էր Գում-Գափու, Թրքահայոց պատրիարքարանի թաղը։

Տորքին գլխաւոր նպատակը ֆութպոլը ըլլալով հանդերձ, իր ծրագրին մէջ կ'առնէ՝ լողալ, դաշտային խաղեր և արշաւանքներ։ Այս առաջադրանքով, ան, մարմնակրթանքը իր ճիւղերով՝ կիրարկելու նախաքայլը կ'առնէ։ Տորք առաջինը կը հանդիսանայ նաեւ իր անդամներուն տալով տեսական ուսուցում՝ դասախօսութիւններով։ Իր ձեռնարկած անդրանիկ դասախօսութիւնը որ առաջին դասախօսութիւնը կ'ըլլայ մարմնակրթական շուրջ, կը դասախօսէ Եգնիկ Քալոնի։

Տորք, համադրութիւնը՝ Պալթա-Լիման, Սանթրալ ու Գում-Գափու խումբերուն իր մէջ միացուց այդ խումբերուն հիմնադիրները։ Անոնց

ՆԱՐՔԱՍ ֆութպոլի խումբը

Յակոբեանէն ետք, մարզական շարժման յաջորդ լծակը հանդիսանայ, ժամանակի սերունդին լաւագոյն ներկայացուցիչներէն Վահան Չերազ։

Վահան Չերազ, աշակերտ Պոլսոյ Կեդրոնականին, Անգլիա այցելութենէն դարձին, հետը կը բերէ ֆութպոլ մը, ծանօթացնելու մտօք դպրոցի իր ընկերներուն։ Քիչ վերջ, դպրոցին մէջ կը կազմուի Սանթրալ խումբը, որ կը հանդիսանայ ֆութպոլի հայկական երկրորդ խումբը։ Վահան Չերազ, ատով չբաւականանալով կը կազմէ Բրոթի կղզիին մէջ, համանուն խումբը ու քիչ ետք, ինք կը հանդիսանայ ջիղն ու հոգին Տորք խումբին որ համադրութիւնը կ՚ըլլայ Սանթրալին ու Գում-Գափուին։

Որպէսզի յստակ ըլլայ հայ մարմնակրթական շարժման սկզբնական պատկերը, հետզհետէ կազմուող խումբերը կ՚արձանագրենք ժամանակագրական կարգով։

Պալթա-Լիման, երիցագոյն այս խումբը, կազմուած է 1905–1906ին Րօպըրթ Գոլէճի, Ռումելի-Հիսարի ու Պօյաճը գիւղի հայ երիտասարդներուն նախաձեռնութեամբ։ Իր կազմութեան օրէն մեծ յաջողութիւնով ճակատած է օտար անուանի խումբերուն դէմ և յաջողութիւններ արձանագրած՝ շնորհիւ Գրիգոր և Լեւոն Յակոբեաններու, Ծ. Բրիսեանի, Վարագ Փաղարեանի, Միհրան Նազաշեանի, Դ. Գասապեանի, Ս. Պօղոսեանի, Յ. Խուպէսէրեանի և ուրիշներու։

Սանթրալը, բացառաբար կազմուած է Կեդրոնական վարժարանի սաներէն, անդամներուն մէջ կը հաշուէր Եղիշէ Թաջունի, Հայկ Սէմերճեան, Կարապետ Գազանճեան, Կոպեռնիկ և Արտաշէս Սէֆէրեաններ։

« ՏՈՐՔ » _ Խումբը

Ա. ԳԼՈՒԽ

ՀԱՅ ՄԱՐՄՆԱԿՐԹԱՆԿԸ ԱՌԱՋԻՆ ԸՆԴՀ. ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ ԱՌԱՋ

ՄԱՍՆ Ա.

1900 - 1908

Հայ մարմնակրթական չարժման առաջին քարոզիչները հանդիսացան Պոլսէն՝ Գրիգոր Ճակոբեան, Շուարշ Քրիսեան, Մերճանով, Վահան Չերազ, Քաջունի եղբայրներ, իսկ Իզմիրէն՝ Էլմասեան և Եանըգեան։

Ատենցմէ իւրաքանչիւրը մէյմէկ կորիզ դարձան։ Իրենց չուրջ հաւաքեցին իրենց չարժուձին համակիրներ։ Ատոնք, իրենց կարգին, ընդլայնելով չրջագիծը, ժողովրդական լայն խաւերուն սեփականութիւնը դարձուցին մարմնակրթանքի գաղափարականը։

Հայ մարմնակրթանքի յառաջապահր հանդիսացաւ Գրիգոր Ճակոբեան: *Տակաւին աշակերտ Բօզբրթ Գոլէճին մէջ, մեծ սէր ու հակում ցոյց կու տայ դէպի մարմնամարզը։ Ան չգոհանալով պատանեկան չրջանին ձեռք բերած արդիւնքէն,* 1902—1904, *հաղորդակցութեան մէջ կը մտնէ Փրոֆ. Տէպոնէի՝ Փարիզ, ու ֆրանսական մարմնակրթական այլ հաստատութիւններու հետ, երկար տեսն կը հետեւի անոնց ուսմունքներուն։*

Գրիգոր Ճակոբեան, հետզհետէ աւելի խանդավառուելով իր ձեռք բերած արդիւնքէն, ան փորձ մը կ'ընէ Գոլէճէն դուրս ալ զբաղելու մարմնակրթանքի դաստիարակման գործով։ Այդ չրջանին ֆութպոլը Պոլսոյ մէջ նորոյթ էր։ Ֆութպոլը ծանօթ էր միայն Գոլէճին, ու Պոլսոյ Անգլիական գաղութին։ Այդ օրերուն, Գրիգոր Ճակոբեան և Գոլէճի քանի մը ընկերներ, հիմը կը դնեն, Պոյաճի գիւղին մէջ, ֆութպոլի հայկական առաջին խումբին՝ Պալթա-Լիման *անունով, որ իր ժամանակին հռչակ կը հանէ մրցելով օտար խումբերու հետ։*

Պալթա–Լիման, տիրացած հռչակի, յաղթանակէ յաղթանակ իր ընթացքով, խանդ ու աւիւն կը սփռէ հայ զանգուածներու սրտերէն ներս, անոնց մէջ արթնցնելով աճող հետաքրքրութիւն դէպի մարմնակրթանքը։ Այս տարածուող հետաքրքրութիւնը մղիչ կը հանդիսանայ որ Գրիգոր

ԵՐԳ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ

Հալածական՝ մեր պապերուն մեզի ժառանգ սուրբ հողերէն՝
Հաւատաւոր հիմնադիրներն ամրակառոյց մեծ Միութեան՝
Բոցավառող ջահ մը անշէջ, նաւասարդեան հին օրերէն,
Համոզումով կտակեցին սերունդներուն իբրեւ աւանդ:

Մարդասէր, վե՞հ ու հիւրընկալ տարաշխարհի այս ափերուն,
Հայորդիներն նոր շունչ առած անհունօրէ՞ն բարձրացան վե՞ր,
Ու իրենց հետ եղբայրացած զաւակները այդ ազգերուն՝
Բարձրացուցին խիզախօրէն, եւ կը դիմեն սէգ կատարներ:

Ըմբոստացած արիւնը մեր երակներուն մէջ նայիրեան,
Հայրենիքի ազատութեան ու հաւատքի ջահը բռնած՝
Խի՛տ շարքերով, հզօ՛ր թափով, մենք կը կերտենք մեր լո՞յս ներկան,
Ու գալիքին պիտ ընթանանք մի՛շտ աննահանջ, միշտ նորոգուած:

Մասի՛ս անյա՞ղթ, յոյսի աղբիւր ո՞վ Արագած յաւերժական.
Տե՛ս զաւակներդ հազարաւոր, քեզի՛ կու գան բանակ կազմած,
Կատարելու Մեծ Տողանցքը, աշխարհին մէջ Արարատեան,
Որուն համար ազատատենչ Ա՛զգ մը ամբողջ է երազած:

Կ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԵՐԳ ՇՔԵՐԹԻ

(Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ)

Անցէ՞ք հպարտ, անցէ՞ք խրոխտ ու ժպտուն,
Դուք ժառանգներ մեր փառապանծ անցեալին,
Ձեզմով հիմա, ձեր շարքերուն հետ եռուն
Կը տողանցէ երազն անմահ հայ ցեղին:

Պայքարներու եւ խոյանքի ախոյեան՝
Ձեզ կ'ողջունեն սրտերը մեր բոցավառ.
Յաղթանակի լոյս դափնիներ բազմազան
Կը պսակեն ձեր ճակատները պայծառ:

Դո՛ւք էք ներկան, ձեր հաւատքով տիրական,
Գարնանային ձեր ծաղկումով յորդառատ.
Դո՛ւք էք նաեւ մեր երջանիկ ապագան՝
Փառքէ ի փառք ձեր վերելքով անվհատ:

Դարձէք բանակ, դարձէք հեղեղ ու անցէք
Օտարութեան ճամբաներէն այս բոլոր.
Ջմռլորի եւ չկասի՛ թող երբե՛ք
Յառաջընթաց երթը կեանքին ձեր հզօր:

Մ. ԻՇԽԱՆ

ԾԱՌԸ ԻՐ ՊՏՈՒՂԷՆ ԿԸ ՃԱՆՉՑՈՒԻ

Կրկնուած ճշմարտութիւն է, թէ ծառը իր պտուղէն կը ճանչցուի. այդպէս ալ, որեւէ միութիւն կամ կազմակերպութիւն իր գործերէն կը ճանչցուի:

Հ. Մ. Ը. Մ.ը այն միութիւններէն է որ իր հառաջամեայ յարաճուն գործունէութեամբն ու բոլորաւուէր ծառայութեամբը ծանօթ է բովանդակ Հայութեան եւ արժանի դարձած աւնր արդար գնահատումին:

Հ. Մ. Ը. Մ.ը հայ գաղթաշխարհին մէջ եղած է հայ պատանիին նկարագիրը կերտող, հոգին ազնուացնող եւ աւնր առողջ միտ եւ առողջ մարմին տուող մեծագոյն միութիւնը:

Սերունդներ ներշնչող եւ առաջնորդ մեծութիւն մըն է Հ. Մ. Ը. Մ.ը, եւ մեծութիւն մը պէտ չունի գնահատագրերու աւելի եւս մեծնալու եւ կամ հաւրութեան ներկայացուելու համար, երբ մէջտեղն է իւրը այդ մեծութիւնը իր բոլոր ճեղութեամբը եւ հառասուն տարիներու բեղուն վաստակովը:

Ա՛յս է իմ վկայութիւնը Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասին:

Այս առթիւ, կ'օրհնեմ յիշատակը Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր հիմնադիրներուն:

Կ'օրհնեմ Հ. Մ. Ը. Մ.ի այժմու բոլոր ղեկավարները, որոնք ամբողջական նուիրումով լծուած են աւնր գեղեցկագոյն եւ ազնուագոյն նպատակներու իրագործման:

Կ'օրհնեմ աւնր բազմահազար անդամներն ու սաստր հաւդիսացողները, որոնք իրենց սրտաւուէր ընծայաբերութեամբն ու գոհողութեան ոգիովը ծաղկեալ եւ կենսունակ կը պահեն այս մեծ միութիւնը:

ԽՈՐԷՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՀԱՅՈՑ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԹԵՄԻՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.ԻՆ ԿՈՉՈՒՄԸ

... Ուրիշ չատ մը միութիւններէ աւելի նուիրական է Հ. Մ. Ը. Մ.ին կոչումը և կարեւոր՝ անոր կատարելիք դերը։ Անիկա, նորահաս հայ սերունդին կազմակերպութիւնն է։ Միակը՝ իր տեսակին մէջ, որ կը ձգտի վաղուան Հայը պատրաստել այսօրուան Հայկականերէն։ Որ կ'աշխատի անոնց չամբել՝ հայրենասիրականին մէջ ամբողջ ֆիզիքական, բարոյական ու հոգեկան առողջ դաստիարակութիւն մը։ Եւ որ կը հանդիսանայ անոնց ուղեցոյցը դպրոցէն դուրս, կեանքի մէջ, ուր այնքան առատ են խայծերն ու փորձութիւնները և այնքա՜ն այլասերող, այնպէ՛ս սպանիչ։

... Ոբքան ալ ֆիզիքական կրթութիւն չամբելու մասնայատկութեամբ բնորոշուի այս կազմակերպութիւնը առաւելապէս և առաջին ակնարկով, այնու ամենայնիւ մենք անոր վրայ նայած ենք իբրեւ դերասանցապէս հայապաշտ կազմակերպութիւն մը, որ ամէն բանէ առաջ պիտի ձգտի վաղուան հայրենասէր Հայը կերտել իրեն յանձնուած պատանիներէն։ Ֆիզիքական կամ մարմնական կրթութիւնը ա՛յս առաջադրութեան քով կը մնայ երկրորդական. չատ չատ կը քալէ անոր հետ կողք կողքի, բայց առաջ չի կրնար անցնիլ, պէտք չէ որ անցնի։ Զի բաւեր փողոցէն ու փողոցի փորձութիւններէն փրկել նորահաս երիտասարդը։ Հարկ է փրկութեան այդ գործին ընկերացնել նաեւ զայն հայութեան համար մեծցնելու և Հայ Հայրենիքին համար պատրաստելու աշխատանքը։ Եւ այս ուղղութեամբ անոր սիրցնել այն բոլոր առաքինութիւնները, որոնք մեր ցեղինն են, այն բոլոր արժէքները, որոնք ցեղի գոյութեան պատուանդանն ու տեւականացման ազդակները կը հանդիսանան և այն բոլոր սըրբութիւնները, որոնք հայ ժողովուրդի երէկուան ոգորումները, տառապանքներն ու յաղթութիւնները կը խորհրդանշեն և վաղուան նոր ու աւելի չքեղ յաղթանակներու հաւատքովը կը գօտեպնդեն մեզ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ին, Հայ ժողովուրդի այս արի ու առաքինի կազմակերպութեան կը նայինք մենք ա՛յս աչքով ու ա՛յս ակնկալութիւններով։ Որովհետեւ, մարզական կամ մարմնակրթական Միութիւն մը ըլլալէ աւելի ցեղատպօրէն ուժապաշտ չարժման առաջնորդներէն մէկն է ան։ Այս պատճառով ալ սիրուած է ան հայ ժողովուրդի առողջ ու գիտակից զանգուածներէն։

Պատի՛ւ անոր հիմնադիրներուն։ Եւ ողջո՛յն բոլոր անոնց, որոնք բեռ մը չալկած ու դեր մը ստանձնած են Հ. Մ. Ը. Մ.ի գեղեցիկ առաջադրութեանց իրականացման սպասելու համար։

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

«ՀՈՐԻԶՈՆ»
(Սելանիկ, 24 Դեկ. 1933)

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի

Հ. Մ. Ը. Մ.ը սիրելի կազմակերպութիւն մըն է, որ կը պատրաստէ բարոյապէս և ֆիզիքապէս առողջ սերունդ մը։

Ան երիտասարդութեան կը ներշնչէ նաեւ սէր Հայ Եկեղեցւոյ, Հայ Մշակոյթի և Հայրենիքի հանդէպ։

Առողջ սերունդը հայ ժողովուրդի մեծագոյն հարստութիւններէն մէկն է։

Մարդիկ ընդհանրապէս առողջ կը ծնին, սակայն կարգ մը պատճառներով կը կորանցնեն իրենց կարողութիւնները և առաւելութիւնները։

Հ. Մ. Ը. Մ.ը համախմբելով երիտասարդութիւնը առողջ մթնոլորտի մը մէջ, կ'արդիլէ երիտասարդներու անկումը։

Երիտասարդութիւնը ծաղիկն է ժողովուրդին, սակայն բոլոր ծաղիկները բուրումնաւէտ չեն։ Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր աշխատութեամբ, իր հովանիին տակ ապրող երիտասարդ ծաղիկները կը վերածէ բուրումնաւէտ և պտղալից։

Հալէպի մէջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ կազմակերպուած միջ-մասնաճիւղային հանդիսութիւնները կը հրճուեցնեն մեզ, և մեզ հպարտ կը զգանք անոր գործունէութեամբ։

Կ'աղօթենք որ Աստուած զօրացնէ Հ. Մ. Ը. Մ.ը և իր բոլոր ձեռնարկները յաջողութեամբ պսակէ։

«ԱՐԵԻԵԼՔ ԲԱՑԱՌԻԿ»
21 Ապրիլ 1957

ՂԵՒՈՆԴ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ
Առաջնորդ Հայոց Բերիոյ Թեմին

ուած նո՛ր ոյժ ու թափ, գտած չափ ու կշիռ, կը նետուի ազգային եռուն կեանքի, պատասխանատու գործի ասպարէզ։

Ահա այդ կայանն հասած այս օրերու Մեր Տղաքն են որ իրենց ճիգին ու թռիչքին մէջ պէտք ունին մեր աջակցութեան։ Չենք կրնար կասեցնել անոնց թափը, մեր անտարբերութեամբ, սակայն կրնանք արագացնել ու ամրացնել զայն համակրալիր վերաբերումով, հաւանող նայուածքներով, և աջակցութիւն կարկառող ձեռքով։

Սիրենք զանոնք, ժպտինք անոնց, ձեռք երկարենք անոնց։
Օգնենք անոնց որ օգնեն իրենց յաջորդներուն։
Տանք անոնց որ տան իրենց հետեւորդներուն։
Բարձրացիր, բարձրացուր։

ՃՈՐՃ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ

«ՀԱՑՐԵՆԻՔ ՕՐԱԹԵՐԹ»
(Մայիս 7, 1952)

կատարուելիք այդ աշխատանքին գլխաւորը պիտի ըլլար յառաջացնել կազմակերպութիւն, կեդրոնական մարմին, կանոնագիր: *Այս ուղղութեամբ տարուած աշխատանքները՝ Փութիպօլի հայկական լիկ, ակումբային մարմիններ, իրենց մասնակի յաջողութիւններով չէին կրնար գոհացում տալ ընդարձակուող չարժումի այն ծիրին որ կ'ընդգծէր՝ Պոլիս ու չըրջակայքը, գաւառն ու արտասահմանը:*

«Հայ Մարմնամարզական Ընդհանուր Միութեան հիմը դնելու համար, Մարմնամարզի խմբագրութեան նախաձեռնութեամբ կազմուած առաջնամեայ մասնախումբը, որոշած է յառաջիկայ 20 *Յուլիս* (1912)*ին համաժողով մը գումարել Պոլսոյ մէջ»* (*Մարմնամարզ*)*: Հայ մարմնակրթանքի առաջին համաժողովը պիտի զբաղէր հետեւեալ օրակարգով:*

Ա. Պատրաստութիւն հայ մարմնամարզական միութեան հիմնական ծրագրին:

Բ. Հայկական ողիմպիական խաղերու մասին ընդհ. ծրագրի պատրաստութիւն:

Գ. Հայ մարմնամարզական միութեան տարեկան պիտճէի ճշնութիւն:

Դ. Տեղեկագիր *Մարմնամարզի* խմբագրութեան, հայ մարմնամարզական ակումբներուն եւ հայ վարժարաններուն շուրջ:

Ե. Ընտրութիւն կեդրոնական գործադիր մարմնի» (Մրմ. 1912 Յունիս):

Դէպի կազմակերպչական կեանքի ձգտումի գուգահեռ, մարմնամարզական կեանքը կ'ընթանայ իր մրցումներովը ու դաշտահանդէսներովը: Ահա', առաջին անգամն ըլլալով, հայ ողիմպիական խաղերու մասնախումբը լոզալու մրցում կը սարքէ 26 *Օգոս.* 1912*ին: Այս մրցումին կը փայլի Վահան Զերազ:*

Այս չրջանին եգնիկ Քայլանին կը թարգմանէ չուէտացի Լ. Ժ. Քիմլիէնի Ամենուն Մարմնամարզը: *Տղոց, կիներուն և այրերուն յատկացուած այս գիրքը կուգար մեծ պակաս մը լրացնելու մարմնամարզի հետեւողներուն, մանաւանդ գաւառներուն մէջ ուր մարզանքի վերաբերեալ գրականութիւն գրեթէ գոյութիւն չունէր:*

Պոլսոյ մէջ, ակումբներու անջատ գոյութիւնը, գաւառներու անկազմակերպ վիճակը, համագումարի մը հանդէպ ցոյց տրուած անտարբերութիւնը, մտահոգութիւններ պատճառող իրողութիւններ էին որոնց շուրջ, Քրիսեան Ակումբները Հայ Մարմնակրթական Ընդհ. Միութեան մէջ, *խորագրին տակ կը գրէ.*

«Հայ Մարմնակրթական Ընդհանուր Միութեան կազմուելուն պարագային, կարեւոր է գիտնալ թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ արդէն կազմուած ակումբներուն դիրքը և փոխադարձաբար»: Թէեւ, «Ցաւով տեղեկացած եմ խոստովանիլ թէ Պոլսոյ մէջ տակաւին կանոնաւոր հայ մարմնամարզական ակումբ մը գոյութիւն չունի, անշուշտ ակումբ բառը իր իսկական իմաստով ընդունելով, *հոս ու հոն քանի մը երկոտասանեակ երիտասարդներ, գովելի եռանդով, միացած ու սկսած են կարգ մը մարզանքներ կատարել, բոլորուելով ընդհանրապէս ակումբի մը շուրջ, որ որոշ տեղ մը, կեդրոնատեղի մը չունի այլ ունի անուն և ծրագիր...*

... «Մենք աղքատ ազգ ենք, ասիկա իրողութիւն մըն է, բայց իրողութիւն մ'է նաեւ թէ մեծնալ, հարստանալ ուզող անձ մը հետամուտ ըլլալու է իր վիճակէն դուրս գալու... Այսօր որ չատ մը ակումբներ կան որոնք փափաք ունին աշխատելու, անհրաժեշտ է որ գան Ընդհանուր Հայ Մարմնամարզական Միութեան մէջ, կեդրոնական գործաւոր վարչութեան հակողութեան տակ... Ձեզնք կարող ազգային օգտակար ձեռնարկներ յաջողցնել ու անոնց գլխաւորներու կարգին է Հայ Մարմնակրթական Ընդհանուր Միութիւնը» (Մարմ. 1912 Սեպտ.):

Մարմնամարզին միտքը կրծող, հոգին մաշեցնող հարցը երիտասարդութիւնն է: Անոր մեկտեղումը մէ'կ դրօշի ներքեւ կարեւոր կերտելու ապագայ իտէալ հայը: «Դիմեցէք ազգային վերածնունդ բայց սկսինք կրթական վերածնունդով...» (Մարմ. 1912 Նոյ.): «ԴԷՊԻ ՅԱՌԱՋ ՄԻՇՏ ԳԱՂԱՓԱՐԻ ԴՐՕՇԻՆ ՀԵՏ» (Մարմ. 1913 Յուն.): Ու գաղափարի դրօշը չուտով պիտի ծածանէր թարմ ուսերէ բարձր, թարմ հոգիներու վերեւ... Ահա՛ անոնք, Քրիսեանի որակումով՝ ՆՈՐ ԱՂԱՆԴԱԻՈՐՆԵՐԸ – հայ ընկաւտները: Անգլիացի Զօրավար Պէյսն Բաուէլի սկաուտական չարժումին արձագանգը, տակաւին եւրոպական բազմաթիւ երկիրներէ ներս չթափանցած, հայ ֆիզիքական, մտային ու հոգեւոր կեանքի առաջապահ մշակները, կրցան ըմբռնել այդ չարժման կարեւորութիւնը ու գործման անոր գաղափարախօսները մեր մէջ: Յ. Թ. Հինդլեան, հայ ազգին հասնող սերունդներուն դաստիարակչական գործին կոչումով նուիրուած առաքեալներէն մէկը, առաջինը կը հանդիսանայ մեկնաբանելու Մարմնամարզի էջերուն մէջ, տարածուող չարժման էութիւնը:

...«Ի՞նչ բանի մէջ կը կայանայ այս ձեռնարկին կարեւորութիւնը... Իւրաքանչիւր երկիրներու մէջ բարեկեցութեան գարգացումը կը վտանգէ բարոյական հաւասարակշռութիւնը և քաղաքացիական արժէքները: Գերաճաղաճակրթութեամբ կամքը և ձեռներէցութեան ոգին տկարացուցած է: Մտաւորականներու և դիւրազգացներու, արուեստագէտներու, գիտուններու, քննադատներու սերունդներ կ'արտադրէ ան, բայց գործելու, ճգնելու, վտանգը դիմագրաւելու եռանդը երթալով կը պակսի, կորովը, նկարագիրը կը փճանայ... աւելի կը սիրենք վայելել քան ստեղծել...

... «Հիմակ ու հիմա, ես պիտի փափաքէի որ Պէյսըն Բաուէլի հիմնած սկաուտներու ակումբին նման ակումբ մը հիմնելու առաջէն չըլլանք, այլ ձեր բարքերուն մէջ մտցնէք այդ ձեռնարկին ոգին որ կը հաւատամ թէ չատ յարմար է ազնուացնելու մեր ցեղը, և գիտէք թէ մեր ցեղը որքա՜ն պէտք ունի ազնուանալու: Այդ բանը ընելով ամենէն արդարակշիռ ազգասիրութեան գործը կատարած պիտի ըլլաք» (Մարմ. 1912 Մայիս-Յունիս):

Հինդլեանի այս խօսքերուն վրայէն վեց ամիսներ պիտի սահէին, մինչեւ որ, հարցը կրկին սեղանի վրայ գար աւելի վճռական ձեւով:

«Հայ սկաուտնե՞րը, կը հասկնամ ձեր զարմանքը, կը գրէ Քրիսեան, իրաւունք ունիք, անոնք այսօր չկան, բայց վաղը պիտի ողջունեն զա-

նոնք... Ազգասիրութեան ամենէն կարեւոր գործերէն մէկն է սիրել զանոնք, որոնք օր մը, ազգին նայուածքները, յոյսերը իրենց վրայ պիտի կեդրոնացնեն. ամէն հայ տղու և ամէն ծնողքի համար մեր կեանք տուած նոր չարժումը — հայ սկաուտներու — հաւատքի մը չափ նուիրական պէտք է ըլլայ, որովհետեւ ան հիմնուած է ազգասիրութեան և բարոյականութեան առաջնորդող գաղափարներուն վրայ։

«Մեր երդումը չատ կարճ պիտի ըլլայ, հրաւէրը ազգային է, որովհետեւ յառաջ գալիք բարիքը ազգային պիտի ըլլայ, այդ երդումը կը պարտադրէ՝ պատուոյ վրայ երդնուլ ազգին ու հայրենիքին որեւէ կերպով օգտակար ըլլալու, *ես այժմ այս երդումը դիտակցօրէն կ'ընեմ, այս երդումիս տակ կը ստորագրեմ ու ձեզի կ'ըսեմ, պիտի չուզէի՞ք ինծի պէս ընել»* (Մարմ. 1913 Յունիս)։ Ուրեմն առաջին հայ սկաուտը և հրապարակաւ երդում կատարողը կ'ըլլայ Շաւարշ Քրիսեան, իսկ առաջին հայ դպրոցը որ սկաուտական չարժումը իր յարկէն ներս կը քաջալերէ Հինդլեան–Մալաթեան Նոր Դէրոցը կ'ըլլայ, ապա Պէրպէրեանը... Սակայն, «Առաջին հայ սկաուտներու խումբը կազմած ըլլալու պատիւը կ'իյնայ Սկիւտարի հայ երիտասարդութեան...» (Մարմ. 1912 Մարտ)։ Աւելին։ Հայ տղուն հետքերով պիտի քալէր նաեւ հայ աղջիկը... «Մեզի հա-

ՀԱՑ ՍԿԱՒՈՒԹՆԵՐՈՒ ԱՌԱՋԻՆ ԽՈՒՄԲԸ (Սկիւտար)

մար անակնկալ մ'եղաւ Սկիւտարի իգական սեռի այն եւթը, յանդըգնութեան մօտեցող եւթը, որով ուզեց կազմել ու կազմեց իգական սեռին յատուկ սկաուտներու խումբ մը...» (Մարմ. 1913 Մարտ)։

«Կեանքը, որ թերթով մը ստեղծուեցաւ, կը գրէ Քրիսեան, իր կարգին սկսած է ծնունդ տալու երկու նոր չարժումի, որոնք միաժամանակ կեանք առնելով, նպատակ ունին երեք տարի առաջուան իտէալները, գեղեցիկ ծրագիրներ թուելիք գաղափարները իրականութեան վերածել։

«Անձնական համոզումով, անհատական նախաձեռնութեամբ ու գաղափարին համակիր անձերու օժանդակութեամբ հիմնած ենք ՀԱՅ ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆ մը և ՀԱՅ ՍԿԱՈՒՏՆԵՐ անուն կազմակերպութիւն մը։ Առաջինը, գէթ իբր գաղափար, բոլորովին նոր պէտք չէ ըլլայ մեր ընթերցողներուն, բազմաթիւ անգամներ ու զանազան կարելի ձեւերու տակ խօսած ենք անոր իրականացման, և անկէ ծագելիք բարիքներուն մասին, և սակայն ցարդ չէինք կարողացեր Հայ Մարմնամարզական Ընդհանուր Միութիւն մը կազմելու գաղափարը իրականացնել... երեք տարիէ ի վեր ըրինք ինչ որ կրնայինք... Ձեռք բերած արդիւնքը խօսուն է... ու այժմ գործը աւելի ազգային ու տեւական հիմերու վրայ դնելու համար կազմակերպած ենք իբր Հայ Մարմնամարզական Ընդհանուր Միութիւն։

«Երկրորդ չարժումը, թէեւ իբր գաղափար դեռ շատ նոր է մեզ համար, սակայն իրականութեան մէջ Հայ Մարմնամարզական Ընդհանուր Միութենէն տարբեր նպատակ չունի։ Երկուքին ալ նպատակն է հայ ցեղին բարոյական եւ ֆիզիքական ազնուացման աշխատանք. հետեւաբար երկուքն ալ միջոցներ են միայն և ոչ թէ անջատ նպատակներ. ինքնին իրարու օժանդակներ են։

«Պարզ է թէ սկաուտական չարքերուն մէջ պիտի գտնուին տասն երկու տարեկանէն վեր դպրոցական կամ այլ պատանիներ, իսկ Հ. Մ. Ը. Միութեան չարքերուն մէջ պիտի գտնուին աւելի տարէցներ և գործին համակիրներ, այսպիսով այսօրուան հայ սկաուտները պիտի դառնան Հ. Մ. Ը. Միութեան վաղուան անդամները» (Մարմ. 1913 Ապրիլ)։

Քրիսեան պարզելէ ետք երկու նոր երեւոյթներու հանգամանքները, Մարմնամարզի նոյն համարին մէջ լոյս կ'ընծայէ ՀԱՅ ՍԿԱՈՒՏՆԵՐՈՒ ԱՌԱՋԱՄԵԱՑ ՏՆՕՐԷՆ ԺՈՂՈՎՈՑ ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ։

«1913 Մարտ 16ին, Սկիւտարի Ցառաջդիմասիրաց Միութեան սրահին մէջ, Տ. Շ. Քրիսեանի կողմէ կատարուած բանախօսութենէն ետք, երկաթե ներկաներու սառաբար թիւ մը նախ ինքզինք Հայ Սկաուտիզմի Օժանդակ անդամ հռչակեց և յետոյ տեղական գործադիր մարմին մը ընտրեց։ Այս գործադիր մարմինը հաւաքուեցաւ 1913 Ապրիլ 23ին...»։

Այս ժողովին, կարդացուեցէն ետք, ծրագիր կանոնագիրը, կ'որոշուի.

1. Ընտրել հայ սկաուտիզմի տնօրէն ժողովը։
2. Ընտրել Սկիւտարի հայ սկաուտիզմի տեղական ժողովը։
3. Հայ սկաուտիզմի բնդհ. ժողով գումարել։

4. Տնօրէն ժողովին յանձնել մեակումը հայ սկաուտիզմի վերջնական ծրագիր կանոնագրին:

«Առժամեայ անօրէն ժողովոյ անդամ կ'ընտրուին Տիկիններ Նիկողոսեան, Բարսեղեան, Շահրիկեան՝ ու Պ. Պ. Նիկողոսեան, Հինդլեան, Տօքթ. Ուզունեան, Շ. Քրիսեան, Գ. Շահրիկեան, կ. Թաշճեան, Մ. Մկրեան, վ. Թէքէեան և Սարգիս Մինասեան:

«Սկիւտարի տեղական մարմնի անդամ կ'ընտրուին Օրիորդներ՝ Տայեան, Տէր Սահակեան, Պուչաքճեան, վ. կէվրէկեան, Մ. Գալուստեան, Ծովակիմեան.— Պարոններ Ուչապլեան, Հանէսեան, կէօզիւպէյլիքեան, Հ. Ճիզմէճեան և Տէր Աւետիսեան»:

Հոս, ինչպէս կը տեսնուի, գործնական քայլեր կ'առնուին դէպի սկաուտական կազմակերպութիւն: Ինչ որ մխիթարական է, ընտրուած մարմինները երկսեռ են: Եւ այս զուր տեղը չէ: Քրիսեան քանիցս անդրադարձած էր հայ կնոջ դերին, չեչտած անոր մարմնակրթութեան անհրաժեշտութիւնը, իսկ Տիկին Եւգինէ Շահնազար, հրապարակաւ արտայայտուած էր հայ կնոջ մարմնակրթանքին չուրջ որոշ բանաձեւումներով: Օր. Արփինէ Պետրոսեան, աւելի խիզախ կերպով հրապարակ կ'իջնէ Մարմնամարզի 1913 Փետրուարի համարին մէջ: Ան պարզելէ ետք հայ իգական սեռին ընկերային դիրքը, յախուռն կերպով հաշուի կը նստի.

«Այսօր բաւական լուսաւոր և ազատ դարու մէջ կ'ապրինք, և մեր առջեւ բացուած է գործելու բաւական լայն ասպարէզ, պէտք է թօթափենք մեր վրայէն տրկութեան լուծը և քաջ ճակատով, ազատ գաղափարով ու գործով ասպարէզ գանք: Թողունք կեղծ ամօթխածութիւնը և չեչտակի նայուածքով ըսեննք իրեն, այր մարդուն, մեզի այլեւս ու տանդ ու հանոյքին առարկան չեմք, այլ ու կեանքիդ ընկերը, ու ցաւդ իմս է եւ իմ ցաւս ուկդ, եթէ կ'ընդունիս այս պայմանները, տուր ձեռդ, միասին գալեմք կեանքի փոտ ճանապարհեն...»:

Հայ հասարակական կեանքի փոտ ճանապարհը ինկած, հայ իգական սեռը, արթնութեան նոր նշաններ կուտայ օրըստօրէ: Էսայեան Սանուց Միութենէն ետք, ահա՛ հայ արիներուն հետ, առաջին օրուընէ, կազմուեցան հայ արեւնուշներու խումբը: Ու անդին, վարժարաններէն ներս, ինչպէս Նիկողոսեան աղջկանց վարժարանին, կը կազմուի եռանդ մարմնամարզական ակումբ մը որ չուտով իր չուրջ կը հաւաքէ վաթսունեք աւելի անդամուհիներ որոնց նպատակը պիտի ըլլար, «մատաղ սերունդին, մասնաւորապէս աղջիկներու և կիներու ժժգոյն, տկար, կորաքամակ ու կորովազուրկ դրութենէն ազատագրել ու առաջնորդել մաքուր և պարզ կեանքը որ ԱՌՈՂՋ կեանքն է և առողջ կեանքն է ԵՐՋԱՆԻԿ կեանքը» (Մարմ. 1913 Ապրիլ):

Արփինէ Պետրոսեանի գրչէն ելած այս բանաձեւը, նշանաբանն էր հայ մարմնակրթական չարժման կատագովքներուն, որոնց աւագ առաջադրանքն էր ցեղ մ'ամբողջ առաջնորդել դէպի առողջ ու երջանիկ կեանք: Դէպի այս նպատակին հասնելու վճռակամութիւնով հրապարակ իջած սերունդը, հանգրուանէ հանգրուան, աւելի հաստատաքայլ կը յառաջա-

նայ միչտ յաջողութիւն արձանագրելով։ Կազմակերպչական ներքին կեանքին զուգահեռ լարուած ուշադրութիւնով կը սարքուին մրցումներ, դասախօսութիւններ, դաշտահանդէսներ ու մանաւանդ ա՛լ սովորութիւն դառնալ սկսող ողիմպիական խաղերը։ Առաջին և երկրորդ հայկական ողիմպիականներէն ետք, 1913 Յունիս 16ին, հովանաւորութեամբ Սրբազան Պատրիարք Հօր, և նախագահութեամբ կոմիտաս վարդապետին, տեղի կ'ունենայ հայկական երրորդ ողիմպիականը որուն ընթացքին «Ամենէն աչքառու հաճելի նորութիւնն էր հայ սկաուտներուն ներկայութիւնը, անոնց տողանցքը, անոնց մարզանքը։ Մանաւանդ եւրոպական եղերքին սկաուտներուն, իրենց խումբին իսկ նուագով կատարած տողանցքը ընդհանուր գոհունակութիւն պատճառեց ներկաներուն»(Մարմ. 1913 Յուլիս)։

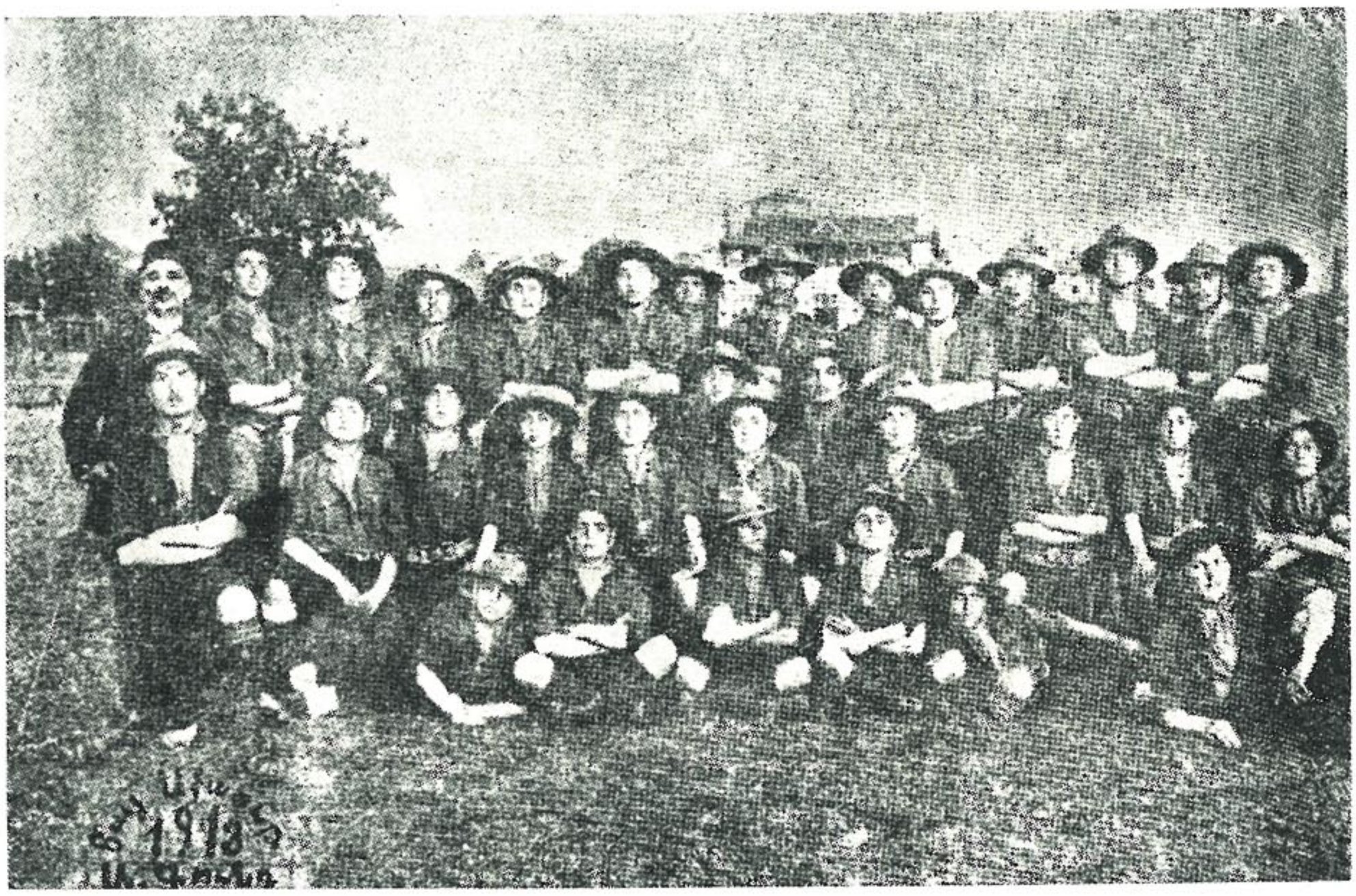

ՊՈԼՍԱՑ ՀԱՅՑ ՍԿԱՈՒՏՆԵՐՈՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԵԶԵՐՔԻ ԽՈՒՄԲԸ

«Աննախընթաց էր այս անգամուան ոգեւորութիւնը։ Գաւառն ալ այս անգամ իր մասնակցութիւնը ունի» (Արի էջ 10)։

Քաջալերական ու խրախուսիչ երեւոյթ մըն է նաեւ այն պարագան որ Թրքահայոց Ս. Պատրիարք Հօր հովանաւորութեան ներքեւ, հայ կղերի լաւագոյն ներկայացուցիչ կոմիտաս վարդապետի նախագահութեամբ կը կատարուէր երրորդ ողիմպիականը։ Հայ կղերին դիտակից դասը Պոլսէն մինչեւ գաւառները, մարմնակրթանքի առաջին օրէն իսկ ծափահարեց — Պատրիարք, կոմիտաս վարդապետ, Արաքսիրէն Գարեգին վարդապետ, Ուրֆայէն Արտաւազդ վարդապետ և ուրիշներ իրենց լայն աջակցութիւնը բերին թէ՛ դրական աշխատանքով և թէ խօսքով... «Մրցումներուն աւարտումին, կոմիտաս վարդապետ, օրուան հանդէսին պատշաճ ճառով մը վեր հանեց այս օրինակ հանդէսներու բարոյական մեծ նշանակութիւ-

նը և ազգային գոյութեան պայքարին մէջ, երիտասարդութեան կատարելիք մեծ դերը...։ Յետոյ իւրաքանչիւրին յանձնեց մրցանակը, համբուրելով անոնց ճակատները» (Մարմ. 1915 Յունիս)։

Հայ մարմնակրթականքը իր լայն չրջագծով — Պոլիս, գաւառ և արտասահման — համազգային չարժումի մը հանգամանքը սկսած էր առնել և որուն համապատասխան արտայայտիչը պիտի ըլլար նորակազմ Հայ Մարմնակրթական Ընդհանուր Միութիւնը որուն կատարելիք դերին, ջրնահան անգամ մը եւս կ'անդրադառնայ։

... «Հ. Մ. Ը. Միութիւնը հիմնուած է վարելու և առաջնորդելու հայ կեանքի մէջ ծագումէ առած ամէն մարմնամարզական չարժում, ասիկա պիտի ըլլայ իր գոյութեան իրաւունքը արդարացնող գործունէութիւնը...։

«Ինչպէս անուանէն դիւրին է տեսնել Հ. Մ. Ը. Միութիւնը իր գոյութիւնը պիտի չսահմանափակէ միայն Պոլսոյ մէջ, այլ մանաւանդ պիտի աշխատի իր գոյութիւնը պզալի ընելու այն ամէն տեղերուն մէջ, ուր հայեր կը գտնուին և որոնք փափաք ու կամք ունին հայ երիտասարդութեան, ապագայ հայութեան վիճակը բարելաւելու։

... «Միշտ հետամուտ պիտի ըլլանք գաւառական գլխաւոր կեդրոններու մէջ հիմնելու Շրջանային Տեղական Միութիւններ, որոնք քոլորովին ազատ պիտի ըլլան իրենց գործունէութեան մէջ ու բարոյապէս կապուած պիտի մնան կեդրոնին, Պոլիս, որուն կեդրոն մնալու միակ արդարացուցիչ պատճառը գործը դիւկավարելու համար ունեցած դիւրութիւնն է» (Մարմ. 1913 Ապրիլ)։

Հայ Մարմնակրթական Ընդհ. Միութեան վարիչներուն, մանաւանդ բաբար անոր բանքեր Մարմնամարզին մասնագիտութեան գլխաւոր առանցքը մնաց միշտ Օսմ. Սահմանադրութենէն ետք կազմուած խումբերուն մեկտեղումը։ Մենք կուտանք այդ խումբերը ժամանակագրական կարգով.

ՏՈՐՔ, կը պատկանի նախորդ չրջանին։ Սահմանադրութենէն ետք, մարմնակրթանքի մարզին մէջ։ աւելի լայն ծիրով հրապարակ իջնելով իր մէջ ներմուծեց նաեւ աթլէթիզմը։ Ողիմպիական մրցումներուն իր անդամները՝ Հայկ Սէմերճեան, վարագ Փողարեան, Հայկ Ճօլօլեան, կը չահէին, գանազան խաղերու մէջ, առաջնութիւն։ Տորք կը չահի նաեւ 1912ին, ակումբային դրօչարշաւի մրցումը։ Ամէն տարի մարմնակրթանքի հետ կազմակերպուած է լողալու մրցում։ Իր դերը մեծ եղած է հայ մարմնակրթական չարժման մէջ։

ԱՐՏԱԻԱԶԴ, եղած է ֆութպոլի խումբ մը Պէչիկթաչի մէջ։ Պարբերաբար մրցումներ կազմակերպած է գանազան խումբերու հետ։

ԱՍՊԱՐԷՋ, Գում-Գափու, աւելի լատրանական միութիւն եղած է։ Երբեմն մարզանքով ալ հետաքրքրուած է։ ԱՐԱՔՍ, Տորքին նման կու գայ հին չրջաններն։ Նոր չրջանին աւելի կը զօրանայ, կը հետեւի նաեւ մարմնակրթանքի։ Հայկական ողիմպիականներուն ունեցած է յաջողութիւններ չնորհիւ վաղարշակ Վարժապետեանի, Պօղոս Նասիպեանի և Արմենակ Խաչերեանի։ Արաքս 1911ին Մագրի գիւղի ֆութպոլի ախոյանութիւնը կը չահի։ ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ, կը մասնակցի հայկական ո-

ղիմպիական առաջին խորհրդակցական ժողովին։ ԷՍԱՑԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ, Պոլսոյ մէջ, հայ իգական սեռի մարմնակրթանքի առաջին միութիւնն է։ կազմուած է 1911ին Շ. Քրխեանի ջանքերով։ Լեւոյեան վարժարանի մանչերու բաժնի ֆութպոլի խումբը կազմուած է 1910—1911ին։ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ, Սամաթիոյ մէջ, լսարանական միութիւն մ'եղած է, ունեցած է մարզական կեանք ֆութպոլի խումբով, երբեմն ալ հովանաւորած է ՎԱՀԱԳՆ մարզական միութիւնը։ Մագրի գիւղի ԺՈՂՈՎՐԴԱՑԻՆ լսարանական միութիւնը ունեցած է մարզական ճիւղ, և հովանաւորած է ՏԻՏԱՆ մարզական միութիւնը։ ԿՈՒԿՈՒՆԵԱՆ լսարան, Թօփ Գափու, մասնակցած է Ա. ողիմպիականի ժողովին։ ՀԱՑ ԱԿՈՒՄԲԸ եղած է խիստ կենսունակ, ունեցած է նաեւ մարզական կեանք։ Բերայի ՀԱՑ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑԸ մասնակցած է Ա. ողիմպիականի խորհրդակցական ժողովին, իսկ Շիշլիի ՀԱՑ ԵՐԿՍԵՌ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ 1911ին, ունեցած է մարզական առանձին ճիւղ մը։ ՐՕՊԸՐԹ ԳՈԼԷՃԻ ՈՒՍԱՆՈՂՈՒԹԻՒՆ, այս անուան ներքեւ իրական միութիւն մը գոյութիւն ունեցած չէ, ան քնորոշում մըն է գոլէճի հայ ուսանողութեան որ մեծ արժէք ներկայացուցած է մեր մարզական կեանքին մէջ։ Մեծ ձեռնարկներուն, ինչպէս ողիմպիականներուն, գոլէճի ուսանողութեան բերած լայն օժանդակութիւնը միշտ նկատի առնուած է։ ՄԱՍԵԱՑ ԱԿՈՒՄԲ, առաւելապէս եղած է մշակութային միութիւն մը, ունեցած է նաեւ մարզական բաժին։ Սկիւտարի ՅԱՌԱՋԴԻՄԱԿԱՆի գործադիր մարմնի անդամները, մարզական կեանքի չուն չն ու ոգին եղած էին՝ Մ. Մկրեան, Հայկ Ճիզմէճեան, Արամ Նիկողոսեան, Հայկ Յովակիմեան, Զարդի Մեծատուրեան, Գ. Շահինեան, Կ. Ուշագլեան։ Միութիւնը 1912ին միանալէ ետք ՐԱՖՖԻ-ին, որդեգրեց գործունէութեան աւելի լայն դաշտ մը, մարզական ճիւղերով — ֆութպոլ, թէնիս, պասքէթ պոլ, որսորդութիւն, դաշտային խաղ, և հետիոտն երկար պտոյտներ։ Այս միութիւնը կազմեց ակատեմական առաջին խումբը։ ՐԱՖՖԻ մարզական միութիւն, այս միութեան չունչ տուողն էր Մ. Մկըրեան։ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱՋԱՐԳԱՑՄԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ, մասնակցած է ողիմպիականի խորհրդակցական ժողովին։ ՍԱՆԹՐԱԼը որ հին չրջանէն կու գար, իր գոյութիւնը պահած է։ ՄԱՍԼԱՔ, Շիշլի, կարճատեւ կեանք ունեցող ֆութպոլի խումբ եղած է։ կարճատեւ կեանք ունեցող խումբեր եղած են նաեւ կիլիկիա, ԿԱՅԾԱԿ, ՇԱՆԹ, ՇԱՐԺՈՒՄ, ՍԱՀԱԿՅԱՆ, ՍԱՄՈՆ, ՎԱՐԱԶԴԱՏ, ԱՐԾԻՒ (Մագրի գիւղ), ԱՐՍԳԱԾ (Սկիւտար), ԱՐԱՐԱՏ (Գում Գափու)։ ՎԱՀԱԳՆ մարզական լաւագոյն միութիւններէն մէկը եղած է, նուիրուած է չուէտական մարզանքի, բուրգերու կազմութեան, ֆութպոլի։ կազմուած է 1909ին Սամաթիոյ լսարանականին կողքին որպէս մասնաճիւղ։ Մարզական բոլոր ճեւերը կիրարկած է, մասնակցած է հայկական բոլոր ողիմպիականներուն։ ԱՐԱՐԱՏ, Նշանթաշի Արդի վարժարանի աշակերտութեան կողմէ հիմնուած է, նախաձեռնութեամբ Հայկ Ճօլօլեանի որ չրջանաւարտ ըլլալէ ետք, նոյն վարժարանին մէջ կը պաշտօնավարէ, այլ առարկաներու հետ, կը տանձնէ նաեւ մարզանքի դասերը։ Արարատ հայկական ողիմպիականներուն տուած է լաւ մարզիկներ։ Խումբ

բը, դպրոցէն դուրս, մրցումներու մասնակցելէ զատ, ամէն տարի կը կազմակերպէ դպրոցին աթլէթիքի ախոյանական մրցումները։ ՌՐՕԹի, հրբեմնի լաւագոյն խումբերէն, սահմանադրութենէն ետք կը պահէ իր դոյութիւնը։ Հիմնուած է վահան Չերազի պատրաստած սերունդին կողմէն։ Այս խումբը հայ մարզաչխարհին տուած է լաւագոյն ֆութպօլիստներ՝ Տիգրան Ասլեան, Մաճառեան, Պաքրճեան, Գոչեան և ուրիշներ։ Գատը գիւղի ՄԽԻԹԱՐԵԱՆը հիմնուած է համանուն վարժարանի սաներուն կողմէ։ Մխիթարեանները, նոյնիսկ Համիտեան չրջանին, անտեսած չէին մարմնակրթանքը։ Հասցուցած է լաւ մարզիկներ։ Ունեցեր է իր ֆութպօլի խումբը։ ՆՈՐ ԴՊՐՈՑ, լրջօրէն որդեգրած էր մարմնակրթանքը դաստիարակութեան որպէս լրացուցիչ մաս։ Իր սաները ունեցած են ընակուռատական խումբեր, նաեւ ֆութպօլի խումբ մը փայլակ անունով։ ՊՈԼՍՈՅ ՈՐՍՈՐԴԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲը հիմնուած է Քրիսեանի կողմէ։ ՏԻԳՐԱՆ, կազմուած է 1908ին, նախաձեռնութեամբ Գրիգոր Մերճանովի, Մագրիգիւղ, լսարանական մխութեան կողմէ։ Անդամները, բացառաբար բաղկացած էին պատանիներէ։ Տիգրան հետեւած է չուէտական չափական և գործնական մարզանքներու։ Սարքած է դիմական հանդէսներ,— նաւասարդեան խաղեր։ կատարած է արշաւ՝ Ալէմտաղ ու ապրած վրաններու տակ։ Մասնակցած է ազիմպիականներուն ու իր մարզանքովն ու բուրգերով արժանացած է ներկաներուն ջերմ դնահատանքին։ Ունէր իրեն յատուկ դրօշակ Տիգրան Միութիւն վերտառութեամբ։ ԱՐԱՔՍ և ԱՐԱՐԱՏ խումբերը միանալով կը կազմեն ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ֆութպօլի խումբը։ ԱՆԴՐԱՆԻԿ, ունէր ֆութպօլի խումբ, կը զբաղէր նաեւ մարմնակրթանքով։ Պէրպէրեան վարժ. մէջ, Սկիւտար, 1912ին Բ. կէօզիւպէյիւքեանի ու դպրոցին դեր–տնօրէն ու հայ մարմնակրթանքի յառաջապահներէն Արամ Նիկողոսեանի նախաձեռնութեամբ՝ կազմուած է ՄԱՐԶԱՍԻՐԱԿԱՆ Մխութիւնը։ Դպրոցէն ներս սարքուած Նաւասարդեան Օրերը նուիրուած էին, գլխաւորաբար, դաշտային մրցումներու և մարզանքի։ Սկիւտարի ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆը կազմուած է 1912ին, կազմակերպուած է դաշտահանդէս մը Յառաջդիմասէր մխութեան հետ։ Հայ ֆութպօլի լաւագոյն խումբը Պալթա-Լիման կը վերակազմուի 1912ին։ Իժի (առողջութիւն), աղջկանց երկրորդ մարմնամարզական ակումբը կազմուած է 1912ին, Սկիւտարի մէջ, քանի մը օրիորդներու նախաձեռնութեամբ։ ԵՈՒՆԴ, իգական սեռի պատկանող ուրիշ մխութիւն մը կազմուած է 1913ին, Նիկոզոսեան վարժարանի սանուհիներուն կողմէ ու նուիրուած մարմնամարզի։ Ունեցած է վաթսունէ աւելի անդամուհիներ։ ՄԱՍԻՍ, հիմնուած է 1911ին, ունեցած է ֆութպօլի լաւ խումբ, մասնակցած է հայկական ախոյանական մրցումներուն։ 1913–14 մասնակցած է միջազգային մրցումներուն, վեց խումբերուն մէջ առաջին հանդիսացած է։ Բերայի ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶԱԿԱՆ ակումբը, առաջին հայ մարմնամարզարանն է ուր չուէտական ու գործնական դրութիւնով զանազան խաղեր կը կատարուէին։ Շ. Քրիսեան մարզանքի ուսուցիչ էր։ Սկիւտարի ՀԱՑ ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶԱԿԱՆը հիմնուած է Մ. Մկրեանի կողմէ, կը հետեւի մարմնակրթանքի։

ՀԱՑ ՅԱՌԱՋԴԻՄԱԿԱՆ ակումբը, հիմնուած է 1913ին Պօյաճը գիւղին մէջ պատանիներու կողմէն, նպատակ ունենալով զարգանալ՝ բարոյապէս, ֆիզիքապէս, մտաւորապէս։ ՀԱՑՕՐԴԻՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ, հիմնուած՝ Գարլօ Շահինեանի կողմէն, իր անդամները կը բաղկանային դպրոցական պատանիներէ, որոնցմէ հետագային պիտի գային մարմնակրթանքի վարիչներ՝ Ն. Ատուաճատուրեան, Մ. Շիշմանեան, Հ. Կոթողեան, Հ. Պարսումեան և ուրիշներ։ Ունէր իր սեփական մարզարանը և թէնիսի դաշտը։ ՀԱՑՕՐԴԻՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆը առաջինը ըլլալով ունեցաւ թէնիսի դաշտ, ուրկէ դուրս հկաւ վահրամ Շիրինեան՝ Թուրքիոյ Պուլկարիոյ և Ռումանիոյ թէնիսի ախոյեանը։

Հայկական առաջին ֆութպօլի խումբին Պալթա-Լիմանի կազմութենէն մինչեւ 1914 Օգոստոս, հայկական Զօրավարդ ողիմպիականի սեմին՝ ՄԻԱՅՆ Պոլիս և արուարձաններըը, գոյութիւն ունէին վաթսուն եւ հինգ մարզական միութիւններ, ակումբներ, խումբեր առաւել կամ նուազ արժէքով։ Ասոնցմէ չատ քիչեր միայն վաղանցուկ կեանք ունեցած են, իսկ ուրիշներ տիրապետած՝ ազգային և միջազգային մրցումներուն։ Ուրեմն, ընդամէնը մօտ տասը տարուան ժամանակաշրջան մը կ'ընդգծէ այն հրաշկայ աշխատանքը որ ո՛չ միայն արթնութիւն բերաւ հայ երիտասարդութեան այլ պայն օժտեց ֆիզիքական ու հոգեկան հարստութիւնով, և ապահովեց հայ ֆիզիքական ուժին ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴԸ հայկական ողիմպիականներուն ճամբով։

Հայ մարմնակրթանքի առաջապահը՝ Շաւարշ Քրիսեան, ի տես այս բազմացող ակումբներուն, խանդավառ երիտասարդներուն, վերածնուող ուժին, գեղեցիկ ներշնչումով մը կեանքի կոչեց՝ ՀԱՑ ՄԱՐՄՆԱԿՐԹԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ու պատրաստուած էր այդ անունով ողջունելու հայկական Զօրավարդ Նաւասարդեան Ողիմպիականը երբ, պալքաններէն արձակուած խեղճ գնդակով մը բռնկեցաւ վառօդը ու պայթեցաւ աշխարհամասան պատերազմը...։

Բ. ԳԱՒԱՌ

Հայ մարմնակրթանքի շարժման ղեկավարները, երբ հրապարակ իջան, առաջին օրէն իսկ իրենց նայուածքը ուղղեցին դէպի գաւառ։

Մարմնամարզ իր առաջին համարին մէջ, հայ երիտասարդութեան ուղղած կոչով, մասնաւոր հրաւէր կ'ուղղէ Թուրքիոյ մէջ գտնուող մարմնակրթական բոլոր ակումբներուն որ փութով իրենց մասին տեղեկութիւն տան և ինք պատրաստ է ինչպէս Պոլիս, նոյնպէս գաւառներէն եկած ամէն հարցումի պատասխանելու։

Մարմնամարզի կոչը անպատասխան չմնար։ Իզմիր, Կ. Պոլսէն ետք, Թուրքիոյ ամենակարեւոր քաղաքը, առաջին արձագանգ տուողը կ'ըլլայ։ Ազգային մեր զարթօնքի օրերուն ու յետոյ ալ, Իզմիր իր կարեւոր տեղը ունեցած է։ Վերազարթնումի այլ երեւոյթներու կարգին մարմնակրթանքի առաջին քայլերը, եթէ աւելի կանուխ չեն առնուած քան Պոլիս, գոնէ միեւնոյն թուականներուն կը սկսին։

Իննսունական թուականներուն հայ մարզիկներ կային որոնք օտար խումբերու կը մասնակցէին։ Համիտեան սարսափը պատճառ էր որ հայկական խումբեր չկազմէին։ Այդ մարզիկներէն Էլմասեան, մասնագիտանալու համար կը մեկնի Եւրոպա. կը վերադառնայ ու կը կարգուի Ազգ. վարժարանի դասատու։

1901 Յունիսին, շնորհիւ Էլմասեանի ջանքերուն, տեղի կ'ունենայ մարզահանդէս՝ հարիւրէ աւելի մարզիկներու մասնակցութեամբ։ Յաջորդ տարիներուն, աւելի փայլուն յաջողութիւնով կը շարունակուին այս մարզահանդէսները։ Էլմասեան ասով չէր բաւարարուեր։ Ան նպատակ դրած էր սերունդ պատրաստել։ Հաւանաբար կը զգար թէ իր մեկնումը Իզմիրէն մօտալուտ էր։ Արդարեւ 1905ին, ստիպուած էր թողուլ Իզմիրը քաղաքական պատճառներով։

Էլմասեանի մեկնելէն ետք, իր աշակերտները կը հիմնեն Մեսրոպեան Միութիւնը: Այս միութիւնը կրցաւ սկսուած գործը շարունակել մինչեւ 1910 թուականը։ Այս թուականին Մեսրոպեան Վարժարանի տնօրէնը, Իզմիր կը հրաւիրէ, շուէտական մարզանքի մասնագէտ Պ. Մելիքեանը։

Այս շրջանին սկսած էին կազմուիլ մարմնակրթական միութիւններ։ Էլմասեան հիմնած էր Հայ Ֆութպոլիս Միութիւնը, իսկ ուրիշներ հետզհետէ կազմեցին Շանթ, Վասպուրական, Վարդանեան եւ Սահակեան խումբերն ու Հայ Մարմնակրթական Ակումբը: Շատ չանցած, այս բոլորը պիտի միանային կազմելու Հայ Որսորդաց Ակումբը: Այս համագործակցութիւնը արդիւնք էր «Իզմիրի հայ մարզական կեանքի աչքառու դէմքերէն» Մկրտիչ Եանըգեանի ջանքերուն։ Եանըգեան յունական Փելոփս խումբի հայ անդամները, Հայ Որսորդաց Ակումբին միացնելէ ետք, մեծ խան-

դավառութեամբ, ամբողջական կը նուիրուի հայ ակումբին, անդամներուն թիւը հասցնելով 600ի։

Իզմիրի Ֆութպոլի խումբը մեծապէս զօրացած պատկառելի այժ մը կը ներկայացնէր։ 1911–1912ին Ֆութպոլի եղանակին, հայ խումբը, տեղական բոլոր խումբերը յաղթելով արծաթեայ բաժակը կը չահի։ Այս յաղթանակը մեծ խանդավառութեան գրգիռ կը դառնայ։ Հայ կեանքէն հեռու ապրող անտարբերներն, մօտեցան միութեան որուն գործօն անդամներուն թիւը 1000 հասած էր։

«Բաժակի այս յաղթանակին արձագանգը և Իզմիրի Որսորդաց Հայ Ակումբի համբաւը չուտով տարածուեցաւ Պոլիս և այլ հայկական քաղաքներ։

... «Երբ Պոլսոյ հայ երիտասարդութիւնը որոշ չափով մարմնակրթանքին կարեւորութիւնը ըմբռնած ու Ֆութպոլի խաղին մեծ զարկ տուած էր, չափազանց հետաքրքրական պիտի ըլլար Իզմիրի իրենց հայրենակիցներուն խաղը դիտել»։ Մարմնամարզ նախաձեռնակ կ'ըլլայ ու Պոլիս կը հրաւիրէ Հայ Որսորդաց Ակումբը։

1913ին ծրագրուած այցելութիւնը կը կատարուի։ Տասը օրուան ընթացքին տեղի կ'ունենան չորս մրցումներ — Կալաթա Սէրայի, Տորքի, Արաքսի և Ֆէնէր Պաղչէյի խումբերուն դէմ — առաջինին հաւասար, Տորքի և Արաքսի դէմ դիւրին յաղթանակներ կը տանի, իսկ վերջինէն

ԻԶՄԻՐԻ ՀԱՅՑ ՈՐՍՈՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻ ՖՈՒԹՊՈԼԻ ԽՈՒՄԲԸ

կը պարտուի։ Հայ Որսորդաց Ակումբի ֆութպոլի խումբի յաջողութիւնները կը շարունակուին մինչեւ 1914։

Ֆութպոլի զուգընթաց, Հայ Որսորդաց Ակումբը զարկ կուտայ նաեւ բացօթեայ պտոյտներու և մարմնակրթանքի։ Մարզահանդէսները կը շարունակուին։ Այս հանդէսներուն աչքառու դէմքեր հանդիսացան՝ Գէորգ Ցաքէթեան, Կ. Ցովհաննէսեան, Գ. Շաքարեան, Ա. Ֆընտըգլեան։ Այս մարզիկներէն Գէորգ Ցաքէթեան, Պոլսոյ մէջ կատարուող ողիմպիականներուն իր մասնակցութիւնը բերած ու իր «մարզական կարողութիւններով յայտնութիւն մ'եղած պոլսահայութեան» (քաղուած՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Քսանամեակէն)։

Մարմնամարզ հետզհետէ արձագանգ կը գտնայ գաւառներուն մէջ հիմնուող մարմնակրթական միութիւններուն։ Մանիսայի մէջ, առաջին առիթով, կը կազմուի ԱՐԱՐԱՏ ակումբը։ Պարտիզակ՝ մարմնակրթական շարժումը ծնունդ առած էր Պոլսական շարժումներու օրերուն. իր առաջին դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ 1911 Յունիս 2ին։ Դաշտահանդէսէն զատ տեղի կ'ունենային, պարբերաբար, ֆութպոլի մրցումներ։ Պարտիզակ ունեցած է նաեւ ԱՐԾԻՒ մարզական միութիւնը։ Մարզուանի Անաթոլիա գոլէճին մէջ կազմուած գրական և մարզական անջատ միութիւնները, 1908ին միանալով կը հիմնեն ՇԱՒԱՐՇԱՆ միութիւնը։ Միութիւնը ֆութպոլին հետ կը զարգացնէր նաեւ Պէյսպօլ ու կը հրատարակէր ԱՑԳ հանդէսը։

Խարբերդ անմասն պիտի չմնար այս շարժումներուն մէջ։ Առաջին փորձերը կը սկսին Եփրատ Գոլէճէն ներս պասքէթպօլի խաղով։ Ֆութպոլ թէեւ գոյութիւն ունէր, բայց անոնց համար գնդակը հարուածել ու ետեւէն վազել կը նշանակէր։ Տեղի կ'ունենային արշաւանքներ։ Օրուան նորոյթն էր հեծելարշաւը։ Խարբերդի մէջ, չորս գոլէճներու՝ Եփրատ, ֆրանսական, գերմանական և Ազգ. Կեդրոնականի մասնակցութեամբ ֆութպոլի առաջին մրցումը տեղի կ'ունենայ 1911 Մայիս 20ին։ «Չկար ոչ ֆութպոլի կօշիկ, և ոչ ալ ֆօրմա»։ Խաղացողներ կը կրէին էնթարի կամ տաբատ։ Ֆրանսական գոլէճի մէջ աւելի լաւ կազմակերպուած էին խաղերը։ Կար նաեւ տեսակ մը սկաուտական խումբ բաբրօնած անունով (քաղուած՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ի քսանամեակէն)։ Երզնկայի մէջ 1911ին կը կազմուի ՀԱՅ ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ, իսկ 1912ին կը հիմնուի ԺԱՅՌ մարմնամարզական միութիւնը։ 1911ին Սեբաստիոյ մէջ կը կազմուի ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅ ՊԱՐԹԵՒ ԱԿՈՒՄԲԸ։ Զարկ կը տրուի ֆութպոլին, նաեւ կը կատարուին վազք և մարզական այլ խաղեր։ Սեբաստիան կ'ունենայ նաեւ ԱՐԾԻՒ միութիւնը։ Սեբաստիան կը պատրաստուի տալու իր առաջին մարզահանդէսը։ Ատաբազարի մէջ կը հիմնուի ԱՐԱՄԱԶԴ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ։ 1911ի վերջերը տեղի կ'ունենան դաշտային առաջին մրցումները։ Տիվրիկի մէջ կը կազմուի մարմնամարզական միութիւն մը, իսկ Նիկոմիդիոյ մէջ ԱԹԼԱՍ մարմնամարզական ակումբը։ Աթլաս կը ներկայանայ կազմակերպուած լաւագոյն ակումբներէն մէկը որ կը կիրարկէ մարզական բազմաթիւ ճիւղեր։

Կարնոյ մէջ հիմը կը դրուի ԿԱՐԻՆԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ ՄԱՐՄՆԱ-ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԻՆ։ Կարնոյ մէջ մարմնակրթանքը իր լայն չափով, մանաւանդ լողալ և չմշկել՝ կը կիրարկուէին Սանասարեանէն ներս։ Լողալը պարտաւորիչ էր Սրտաձոր փոխադրութեանէն և վրանաբնակ կեանք վարելու օրէն — Յուլիս և Օգոստոս ամիսներուն։ ... Լեռնային պտոյտները մեծ տեղ կը գրաւէին, հսկայական բարձունքներ, անդնդախոր ձորեր... կատարեալ ալփինիզմ իր ամենալայն հմայքներով... Պէյտն Բաուլի սկաուտական շարժումները չէին իսկ ծրագրուած, երբ Հայաստանի լանջին վրայ ամենալայն սկաուտիզմ փաստ և իրականութիւն էր յանձին Սանասարեան աշակերտութեան... Ժամանակի ընթացքին օլիմպիական խաղերն ալ, զորս մենք կ'անուանէինք Նաւասարդեան խաղեր, տեղ գրաւեցին մեր մարզանքներուն մէջ... Գնդախաղերը առօրեայ մարզանքի գեղեցկագոյն մասը կը կազմէին...» (քաղուած՝ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Յուշարձանէն)։

Կարնոյ մէջ, 1912 Յունիսին, տեղի կ'ունենայ մարզահանդէս մը։ Այս հանդէսին ներկայ կ'ըլլայ կուսակալը և պետական բարձր պաշտօնէութիւնը։ Կարնոյ Ցառաջը այս առթիւ կը գրէ. «Մարմնամարզական վարժութիւնները օրհնութիւն մը պիտի ըլլան մեզի համար, Պոլսէն մինչև Հայաստան։ Եւ պէտք չէ որ անոնց համար բան մը խնայենք։ Ընդհակառակը, մեզի համար օրուան սնունդին չափ մտահոգութիւն պէտք է պատճառէ այդ պարտականութիւնը՝ մանկապարտէզներէն մինչև երիտասարդներու մարմնամարզական ակումբները...»։

Տրապիզոնի մէջ հինուց գոյութիւն ունէր մարմնամարզական ԱՐԾԻՒ միութիւնը որ հետագային վերածուեցաւ ՇԱՐԺՈՒՄ անուն կազմակերպութեան։ Հաճնոյ մէջ կը կազմուի ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԿՈՒՄԲը։ Մարզուան, իր այլ մարզական միութիւններու կարգին, կ'ունենայ Ազգ. Վարժարանի ՀԱՑՈՐԴԻ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ։ Եդեսիոյ մէջ, 1912 Յունիս 16ին, տեղի կ'ունենայ առաջին մարզական հանդէսը, Ազգ. Կեդրոնական Վարժարանի աշակերտներուն կողմէ, նախագահութեամբ Արտաւազդ Ծ. Վարդապետի և առաջնորդութեամբ մարմնամարզի ուսուցիչ Յակոբ Սէրիկեանի։ Վանը, որ մեր ազգային զարթօնքի թատերաբեմերէն մէկը եղած էր, անմասն պիտի չմնար մարմնակրթանքի նման կենսական շարժումէն։ Մկրտիչ Փորթուգալեան կ'ըսէ «պատրաստած կրթական ծրագրիս մէջ դրի մարմնամարզը, և Խորէն Խրիմեանի ղեկավարութեամբ սկսան խաղերը»։ Կարող ուսուցչի պակասը զգալի եղած է, ատեն մը ռուս բանակի սպայ Վրթանէսեանը ստանձներ է այդ դասը, ապա Կարապետ Փիլիպպոսեան, որուն օրով, մարմնամարզը մեծ զարկ կը ստանայ, ո'չ միայն դպրոցին աշակերտութիւնը այլ նաև քաղաքին երիտասարդութիւնը խանդավառութեամբ գործի կը լծուի...։

«1913ին երբ Պոլիս գացի, տեսայ կատարուած մարզանքները, բացի սկաուտական շարժումէն, մնացեալ բոլորը կը կատարուէին Վանայ մէջ...» (Հ. Սկաուտ էջ 147)։

Մարմնակրթանքի բոյները որոնք գաւառի այս ու այն անկիւնը կը

կազմուէին, հարկ էր զօրացնել։ Ատոր համար Բէօթանիայէն, Մարմնամարզի էջերէն ձայն կը բարձրացնէ կարօ Ուշագլեան Դէպի ԳԱԻԱՌ հրաւիրելով բոլոր անոնք որոնք ժողովուրդին մտքին ու ֆիզիքականին ծառայելու կոչումը ունէին՝ բժիշկ, մտաւորական ու մարզիչ։ Դարձեալ գաւառէն, Արաքսիրի Առաջնորդ Գարեգին վարդապետ, իր կարգին, Մարմնամարզի էջերուն վրայ կը գրէ, ... «կը ցաւիմ որ Պոլսոյ մէջ չէք կրցեր գտնել մեկ հատ մարզանքի ուսուցիչ՝ որ զոհողութիւն յանձն առնէր, ֆիզիքական կրթութիւնը գնահատելու տրամադրութիւն ցոյց տուող ժողովուրդի մը գաւակներուն համար այնքան անհրաժեշտ եղող մարզանքի դասը ստանձնելու...»։

Գաւառի կանչերը անպատասխան չեն մնար։ Գալիք վառ Արշալոյսներուս ի խնդիր, մարմնակրթանքի առաքեալները հետզհետէ կ'երթան գաւառ։ Հայկական ափօրի փայլուն ներկայացուցիչներէն՝ Մատթէոս Զարիֆեան՝ Ատանա, Եղիչէ Քաջունի՝ Վան, Վարագ Փողարեան՝ Ատանա, իսկ Վահան Ծովհաննէսեան (Մինախորեան) Սամսոնի մէջ մարմնակրթանքը իր կատարելութեան պիտի հասցնէր։

Կեսարիոյ Էֆքէրէի Ս. Կարապետ վանքին հոգատարձուբիւնը, մարզիկներուն կը տրամադրէ տարածուն դաշտ մը ուր տեղի կ'ունենան Մայիս 1ին, մարզական խաղեր։ Վէզիր Քէօփրիի և Զէնկիլլէրի մէջ կը կազմուին ԱՐՇԻԻ և ԳԱՅԼ մարմնամարզական ակումբները։ Անդին «Ամասիացիներուն համար մխիթարական է տեսնել մարմնամարզի մուտքը դպրոցներէն ներս...»։ Սիվրի-Հիսարի մէջ կը կազմուի ՋԱԻԱՐԵԱՆ ՀԱՅՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ մշակելու մտօք չուէտական մարզանքը, իսկ պատանիներուն և երիտասարդներուն համար հիմը կը դրուի ԱՌԻՒԾ մարզական խումբին։ Սեբաստիոյ կովտուն գիւղին մէջ կը հիմնուի ՋԱԻԱՐԵԱՆ ակումբը։ Աւելի խրախուսիչ պատկեր մը կը պարզուի Տէօրթեօլի մէջ։

«Մեծ դաշտահանդէս տեղի ունեցաւ Տէօրթեօլի մէջ, մասնակցութեամբ Ատանայի և Իսկէնտէրունի մարմնամարզական խումբերուն։ ...Բուռն ծափահարութեամբ սկսաւ ֆութպօլը, Տէօրթեօլի հայ կեդր. վարժարանի Սիսուաց խումբը՝ Իսկէնտէրունի միջազգային մարմնամարզական խումբին դէմ, յետոյ սկսաւ վազքի և ցատկելու մրցումը՝ Ատանայի, Իսկէնտէրունի, Տէօրթեօլի և Քէլէկեան որբանոցի աշակերտներուն մասնակցութեամբ, տեղի ունեցաւ նաեւ չուէտական մարզանք... Տէօրթեօլի կեդր. վարժ.ի հոգաբարձութիւնը արծաթ մետալիոններ նուիրեց մրցումներու մէջ չահողներուն, որոնք կը կրէին Կիլիկեան Ողիմպիական 1914, Զorf Մարզուաց վերտառութիւնը... (Մարմ. 1914 Սեպտ.)։

Գեղեցիկ պարկեր մը կը պարզուի նաեւ Տէրսիմի ատորոտը Զմբշկածագի մէջ ուր մարմնակրթական և սկաուտական զոյգ չարժումները «մուտք գտան 1913ին, շնորհիւ երկու ուսուցիչներու Ղազարոս Գուլումճեանի (Սանասարեանէն), և Պօղոս Զէննէեանին (Պրուսայէն)։ ... Տնօրէն Գուլումճեանն էր որ 1912ին, աշակերտներուն կը բաժնէր Հինդըլեանի և Քրխեանի հրատարակած սկաուտական գրքոյկը... Իր կազմած

գաւառի առաջին ակաուաներուն ՏԻՐՈՒՄ ԽՈՒՄԲԸ... արշաւներ կատարած է դէպի Ոսկեգետ լճերը և Արածանիի ու Եփրատի ափերը...Իսկ Զէյնէեան իբր մարզիկ պատանիներուն մէջ մարզանքի ճաշակն ու սէրը կ'արթնցնէր» (Հ.Մ.Ը.Մ.ի Ձայնամատակ):

Գաւառներուն մէջ կային նաեւ ՈՒՍՈՒՄ և ԱՐԱՐԱՏ ակումբ՝ Հալէպ, ՀԱՄԱԶԱՍՊ՝ Այնթապ, կազմուած 1909ին: ՄԱՍԵԱՑ ՄԱՐՄՆ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ՝ Գոնիա, հիմնուած 1913ին. ՎԻՇԱՊ՝ Օվաճըգ 1912ին կազմուած:

Մինչ մարմնակրթանքի չարժուձը, արեւմտեան Հայաստանի մէջ, ծաւալուն կերպարանք կը ստանար, սահմանէն անդին, քաղաքական աեւելի լաւ պայմաններու մէջ, այս ուղղութեամբ ոչ մէկ չարժում կը կատարուէր: Հայ քաղաքական մտքի լաւագոյն ներկայացուցիչներէն Գ. Խաժակ որ մարմնակրթանքի չարժման խանդավառ օրերուն Պոլիս կը գտնուէր ուր քանիցս իր խօսքը ըսած է ակումբներու մէջ թէ մարզաղաշտերուն վրայ, կը գրէ Արծիւեան ատորագրութեամբ, Մարմնամարզի մէջ, առաջին ոգիմպիականին առիթով.

«Առաջին անգամն է որ տեսնում եմ հայ երիտասարդի կողմից մի այսպիսի հանդէս:

«Լինելով կովկասցի հայ, մենք վարժուած ենք տեսնելով փառաչուկ հանդէսներ, որոնց մէջ երգուում են գեղեցկապէս պատրաստուած քառաձայն երգեր,— թէ ժողովրդական և թէ եւրոպական,— սովորել են լսել սքանչելի ստանաւորներ և արձակ հատուածներ...

«Բայց այսպիսի հանդէս ես չէի տեսած:

... «Այո՛, կովկասեան մեր դպրոցներում արդէն սկսուած է առարկաների քիչ ու չատ մանկավարժօրէն աւանդումը: Այնտեղի դպրոցներն աւարտած տղաները դուրս են գալիս բաւական զարգացած գլխով ու սրտով: Օ՛, գիտեմ, դեռ չատ, չափազանց չատ գործ կայ ընելու...

«Մեր էջմիածնի Ճեմարանը, Թիֆլիսի Ներսէսեան դպրոցը, Երեւանի ու Շուշի Սէմինարիաները, — միջնակարգ դպրոցներ, — մեր նոյնիսկ գաւառական 5-6 տարի դասընթացք ունեցող ծխական վարժարանները: Ամէն տեղ ձեր աչքին առջեւ կը ցցուին տղաների գունա՜տ, ուժասպառ թոքախտաւոր կերպարանքները, մէջքերը կռացած, երկու ուսերն իրար մօտեցած, կուրծքերը ինկած: Տղաներից աւելի լաւ չեն նաեւ ուսուցիչները որ ծնուռնդ են նոյն միակողմանի դաստիարակութեան:

... «Ո՛չ, ո՛չ, չեմ ուզում այն ուսուցին ու կրթութիւնը որ պիտի հիւծէ, հալ ու մաշ անէ մեր հասարակութեան ապագայ յենարանները, նրա լուսատու ճրագները կազմող մանուկ սերունդը...

«Տուէ՛ք մեզ մի սերունդ, որուն ուղեղը կազմուած լինի, սիրտը մշակուած ու հերկուած անձնազոհողութեան և այլասիրութեան վեհ զգացումներով, բայց որի մկաններն նոյնպէս լինին մարզուած, մարմինը առողջ, կենսուրախ, մշտաժպիտ, վարդագոյն երեսով... Ուժ տանք մարմնամարզութեան որ առողջ սերունդ ունենանք... ժամանակն է տալ մեր դպրոցներուն և հասարակական կեանքում մարմնամարզութեան իրեն վայել կարեւոր տեղը» (Մարմ. 1911 Մեպտ.):

Պոլսէն մինչեւ Հայաստանի հեռաւոր գաւառները սկսած էր արշաւը։ 1914ին, մարմնակրթանքի յառաջապահներէն եղիշէ ֆայլունի, իրաւաքանական վարժարանը աւարտելէ ետք, կը մեկնէր վան ուր իր ապարէզի կիրարկման զուգընթաց պիտի կազմակերպէր մարմնակրթանքը վասպուրականի մէջ։ Եւ այս, այն օրերուն, երբ հայ քաղաքական միտքը նոր յաղթանակ մը տարած էր, և իր թափած անհուն ճիգին ու զոհողութիւններուն պտուղները կը տեսնէր։ Հայկական նահանգներ հասեր էին հօտ և վէստէնենկ։ Հայ միտքը նոր թափ ու թռիչք կ'առնէր իր տես խաղաղութեան աշաւնիներուն... Անկասկած չատ մօտ էր այն օրը երբ Քրիսեաններն ու ֆայլունիները պիտի խիզախէին Արաքսէն անդին՝ Հայաստանի իրենց եղբայրներուն փոխանցելու հայոց Նաւասարդեան խաղերու չունչով բոցավառուող Զահը։ Գարեգին Յաժակները եթէ անկեղծ ախտաճանաչումը կ'ընէին սահմանէն անդին ապրող պատանիներու ֆիզիքական վատ վիճակին, հայ մարմնամարզի ռահվիրաներ գիտակցօրէն կը յառաջանային դէպի Արարատ, դէպի Արարատեան դաշտ... բայց աւա՛ղ պատերազմը կանխեց։

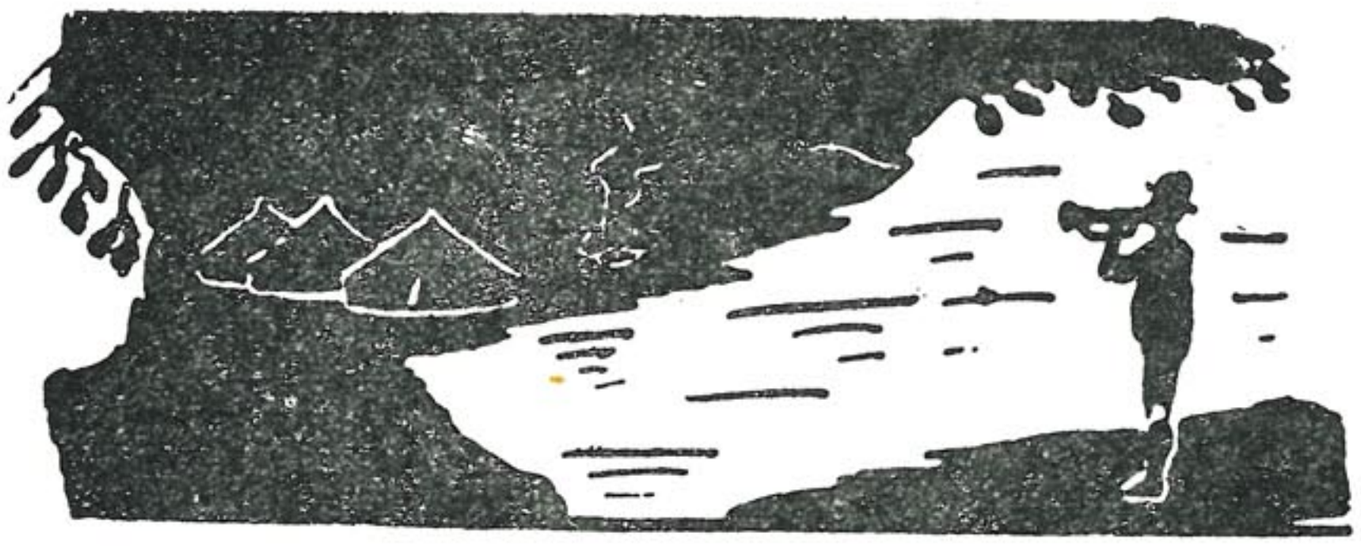

Գ.— ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ

«Մարմնամարզ» իր կոչերուն մէջ, չմոռցաւ արտաստահմանի մէջ գոր-ծող հայ մարմնակրթական միութիւնները հրաւիրել որ իրենց հասցէները յայտնեն ու կապ պահեն։ Եղած հրաւէրը անպատասխան չմնաց. հետզհետէ մինչեւ հեռաւոր Ամերիկաներէն ձայներ լսուեցան։

Ռուսաճուգ, 1906–1910 ունեցած է մարմնամարզական կեանք։ 1911ին կը վերակազմուի ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԱՐԱՐԱՏ ՄԱՐԶԻԿ ԽՈՒՄԲԸ։ Հեռաւոր Մի-ացեալ Նահանգներու Ուստըր քաղաքին մէջ հիմը կը դրուի ՀԱՑ ՄԱՐԶԱ-ԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ, իսկ աւելի հեռուն Ֆաւլը քաղաքին մէջ 1910ին հիմ-նուած է ՀԱՑ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ։ Ակումբին նպատակը եղած է ազգա-պահպանումին հետ զարկ տալ նաեւ նորահաս սերունդին ֆիզիքական զարգացման։ Աւելի կանուխ 1889 կազմուած է Ուէսթ Հապօէիէ քաղաքին ՀԱՑ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ։ 1910ին այս քաղաքը կը տօնէ իր հիմնարկութեան տասնամեակը։ Տեղի կ'ունենան հանդէսներ ու տողանցք։ Հայ Մարմնամարզական Միութիւնն ալ կը մասնակցի։ Այս առթիւ ամերիկեան թերթ մը կը գրէ. «Խումբը որ ամենէն աւելի ուշադրութիւն գրաւեց կը բաղկանար երեք հարիւր հայերէ։ Անոնք իրենց հայրենի երկրի զէն ու զարդով, նկարագեղ տեսարան մը կը պարզէին։ Եւ եթէ ծափահարութիւնները նշանակութիւն մը ունէին, հայերը մեծապէս վար-ձատրուեցան» (Մարմ. 1911 Յուլիս)։ Փեթըրսըն քաղաքին ՀԱՑ ՈՐԲԱ-ՆԱՄ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ, 1911 Օգոստոսին դաշտահանդէս մը կը սարքէ ուր տեղի կ'ունենան ցատկել, վազել, նշանառութիւն։

Հայը, ամէն անգամ որ ունեցած է ազատ միջավայր, անկաշկանդ կեանք, յայտնաբերած է դարերու ժառանգ թաքուն կարողութիւնները։ Ահա՛ օժտուած ուսանող մը, Աղեքսանդրիայէն, Ստեփան Խանճեան, կ'անցնի Լիոն ուր ֆրանսական ակադեմիայի ներկայութեան, տասնեւվեց գաղիացի երիտասարդներու մէջ, առաջինը կը հանդիսանայ քննութեանց մէջ ու Մարմնակրթանքի ՓՐՕՖԷՍՓՕՐ տիտղոսով կը վերադառնայ։

Խանճեանի ուսուցիչը եղած է Արթին Էլմաս։ Միասին կը պաշտօ-նավարեն Ազգ. վարժարանին մէջ։ Երկու տարուան ընթացքին պզտիկ արդիւնք ձեռք կը բերեն։ Դժբախտաբար տնօրէն Գայայեան և նորընտիր հոգաբարձութիւնը աւելորդ կը նկատեն մարզանքի դասը։

Աղեքսանդրիոյ երիտասարդութիւնը 1911ին կը վերակազմէ Ցուբ-պոլի Հայկական Խումբը։ 1912 Յունուարին, Խանճեան, Համայեակ Սու-քիասեան եւ Պուլկարեան կը կազմակերպեն Աղեքսանդրիայէն — գահիրէ հեծելարշաւ մը։ Ասիկա՝ հայկական առաջին հեծելարշաւն էր որ կը կատա-րուէր նեղոսի ափին ի վեր։

1912ին ամառը, Շաւարշ Քրիսեան կը մեկնի Եգիպտոս, արձակուրդը հոն անցնելու մտօք։ Քրիսեան հոն հասնելէն ետք կը գրէ.

... «Շատ դիւրին է երեւակայել այն ուրախութիւնը զոր զգացի օտար միջավայրի մը մէջ առաջին առթիւ ներկայ գտնուելով հայ մարմնամարզական հանդէսի մը, ուր հաճոյքը ունեցայ ծանօթանալու առաջնորդ եպիսկոպոսին, վարժարանի հոգաբարձութեան, Տնօրէն Փրոֆ. Գայեանի, ու ծանօթ մարմնամարզիկ Ստեփան Խանճեանի հետ։

«Օրինակելի ճշդապահութեամբ մը հանդէսը որոշեալ ժամուն սկսաւ, ու երբ երկաեռ մարզիկները իրենց սեղմ չարքերով յառաջացան, առաջին վայրկեանին իսկ ուշադրութիւնս գրաւեց աղջկանց համարձակ ու կայտառ քալուածքը. վախի զգացում մը ալ պատեց, թէ մի գուցէ մարզանքներուն ատեն սխալին. Առաջին փորձերէն իսկ յայտնի եղաւ թէ լաւ մարզուած էին» (Մարմ. 1912 Յուլիս)։

Առաջին մարզահանդէսն է որ երկաեռ հայորդիներ միասին դաշտ կ'իջնեն։ Ասիկա հայ մարմնակրթանքի յաղթանակի հանդէսն է։ Երէկ հոգաբարձու և տնօրէն հակառակ էին, իսկ հիմա համաձայն ու մասնաւոր որ տրամադրած են երկաեռ մարզիկներու դաշտ իջնելուն։

Եգիպտոս մեր հին ու լաւ կազմակերպուած գաղութներէն էր։ Արդար էր որ հոն մարմնակրթանքը լայն ընդունելութիւն գտնէր։ Արդարեւ Աղեքսանդրիայէն ետք կը չարժի նաեւ Գահիրէն։ Ազգ. վարժարանի դաստիարակին մաս կը կազմէ մարմնակրթանքը. «Մարմնամարզի դասերէն և դպրոցական պտոյտներէն զատ վարժարանը մասնաւոր կարեւորութիւն

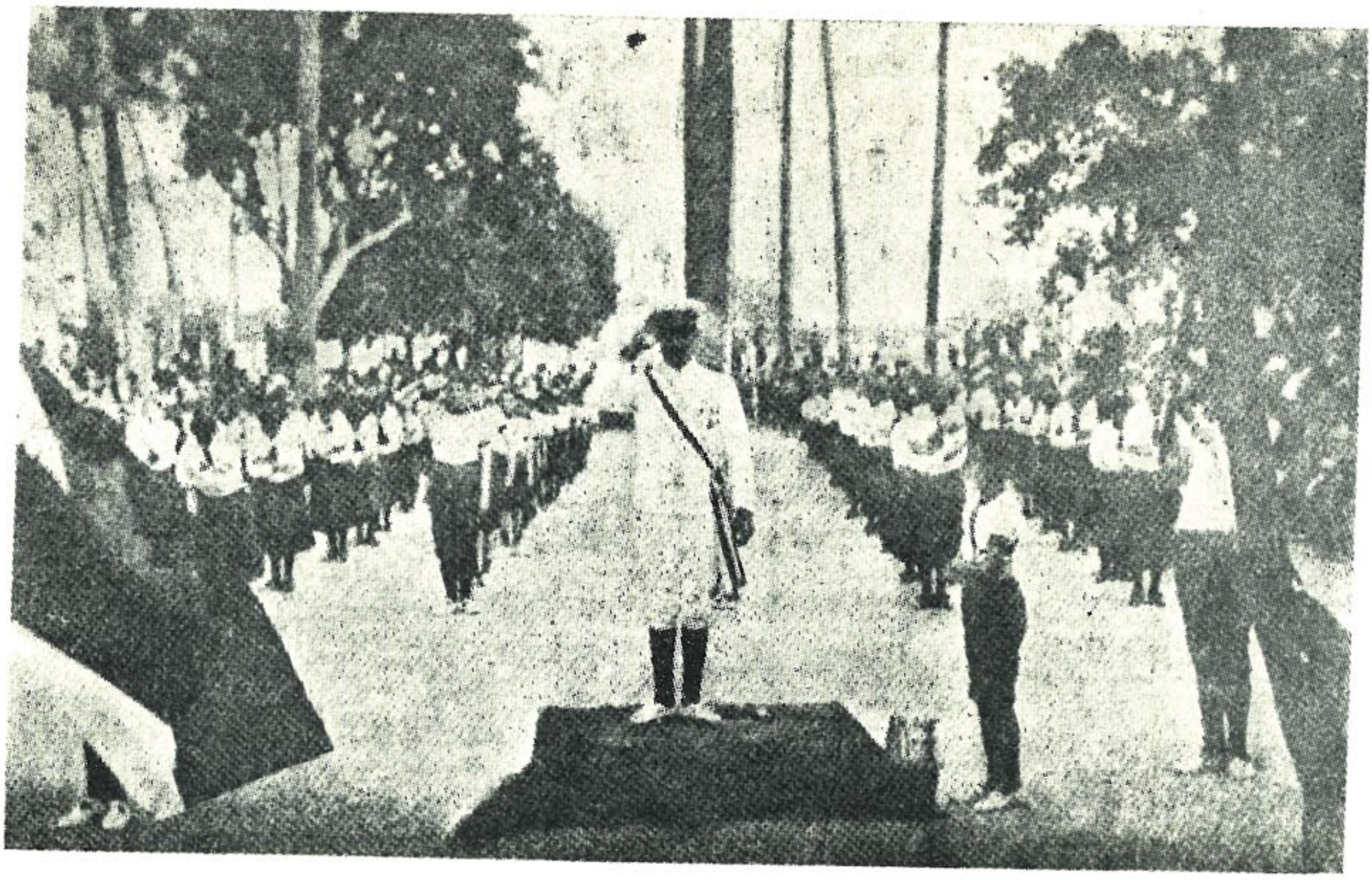

Հայկական առաջին երկաեռ մարզահանդէս 1912ին Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան վարժարանի մէջ։ Մարզիչ՝ ՍՏԵՓԱՆ ԽԱՆՃԵԱՆ։

կու տայ դաշտային խաղերու, զբօսանքներու։ Այս նպատակով կազմուած է Մարզասիրաց Ընկերութիւնը։ Այս միութիւնը կը սորքէ տարեկան մարզահանդէս։

Շաւարշ Քրիսեան եգիպտոսի մէջ միայն աշակերտական մարզահանդէս դիտելով չի գոհանար։ Հիմնական աշխատանքի կը լծուի։ Ազգային դպրոցներու մէջ Տօքթ. Ժամկոչեանի հետ կը հիմնէ ԿԱՄՔ մարզական առաջին կումբը, նման աշխատանք կը տանի նաեւ Գահիրէի մէջ ուր կը կազմուին երկու ակումբներ՝ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՖՈՒԹՊՕԼԻ ՏՈՐՔ և ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶԱԿԱՆ ակումբները։

Ֆիլիպպէի մէջ դեռ 1904ին հիմը կը դրուի ՎԱՀԱԳՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ Գրիգոր Մերճանովի ջանքերով։ Դարձեալ Ֆիլիպպէի մէջ կը կազմուի մարզական միութիւն մը ԴԱՅԼԱՅԼԻԿ ԱՐՇԱԼՈՑՍ անուանով, իսկ վառնայի մէջ ԱՐՇԻԻ մարմնամարզական ակումբը։

Հայ մարմնակրթական կեանքը, հետեւար Ամերիկա, Եւրոպա, Ափրիկէ, Փոքր Ասիա, մինչեւ Արարատի ստորոտը վերելքի ճամբուն վրայ էր։ Ընկրկում չկար, նահանջ չկար։ Ամէն կողմ միեւնոյն զսպանակէն մղուած, նոյն ձգտումը կը հետապնդուէր՝ բարձրացնել ցեղը։ Համաչխարհային պատերազմը սակայն կասեցուց ինչպէս ազգային այլ նպատակներու իրագործումը նաեւ աերունդին ֆիզիքական դաստիարակման գործը։

Բ. ԳԼՈՒԽ

Հ. Մ. Ը. Մ.-Ի ԾՆՈՒՆԴԸ

ՄԱՍՆ Ա.

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԶԱԿԱՆ

Ա.— ՊՈԼԻՍ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ

1918 Հոկտեմբերին, երբ տակաւին զինադադարը չէր յայտարարուած, ռազմադաշտերուն վրայ վառօդը տակաւին ամպ կը կապէր, յոգնատանջ մարդկութեան տակաւին կ'ուշանար խաղաղութեան աղաւնին, վոսփորի ափերուն վրայ, Ապրիլեան ահաւոր եղեռնի պոհերէն, Այաչի բանտին մէջ նահատակուած, հայ մարմնակրթանքի ռահվիրայ առաքեալին՝ ՇԱԻԱՐՇ ՓՐԻՍԵԱՆի չունչովը հասակ նետած երիտասարդներ, որոնք հրաշքով ազատած էին թշնամիին հնձող մահափիւռ գերանդիէն, ի տես հայութեան կրած չչմեցուցիչ հարուածներուն, կ'որոշեն ոտքի կանգնիլ, համախմբել պատանեկութիւնն ու երիտասարդութիւնը դրօշի մը ներքեւ։

Եւ ահա, հուրի ու բոցի մէջէն կը ծնէր, արեւաչուի հրաշք պատանեկիկը, հայկեան սերունդը, Հ.Մ.Ը.Մ.ի և Ազատ ու Անկախ Հայրենիքի դրօշներով խանձարուրուած։

Այն ինչ որ պատերազմէն առաջ դժուար եղաւ, մեծ ճիգ ու աշխատանք պարտադրեց Քրիսեաններուն մինչեւ որ կրցան արտաւանել Հայ Մարմնակրթական Ընդհանուր Միութիւն անունը, հիմա՛, պատերազմին յառաջացուցած ազգային մեծ ոգեւին յանդիման, դժուար չեղաւ յօգուտ ազգին մեծ վէրքի դարմանումին, վերջնական ձեւ ու մարմին տալ այն անհրաժեշտ կազմակերպութեան որ իր թեւերուն ներքեւ առնելով հայ պատանին, հայ երիտասարդը, մանաւանդ ծնողազուրկ բիւրաւոր հայ որբերը անոնց ֆիզիքական կրթութեան հետ պիտի տար ազգային գիտակցութեան գաղափարը։ Վերապրող այդ խլեակներէն պիտի կերտէր նոր ՀԱՑԸ։ ԳՐԻԳՈՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆՆԵՐՈՒ, ՀԱՑԿ ՃԻՋՄԷՃԵԱՆՆԵՐՈՒ, ՏԻԳՐԱՆ ԽՈՑԵԱՆՆԵՐՈՒ չլսպինդ ձեռքերնէին որ կրանիթեայ հիմերով, պիտի բարձրացնէին վերա-

ՀԱՅ ՄԱՐՄՆԱԿՐԹԱՆՔԻ

Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

ՀԱՅԿ ՃԻԶՄԷՃԵԱՆ

Բ. ԿԷՕԶԻՒՊԷՕՅԻՒՔԵԱՆ

ՏԻԳՐԱՆ ԽՈՅԵԱՆ

ԳՐԻԳՈՐ ՄԵՐՃԱՆՈՎ

ԱՐԱՄ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

ԱՆՄԱՀ ՌԱՀՎԻՐԱՆԵՐ

ՍԱՆԻԿ ՓԱՍՋՈՒՆԻ

ԵՂԻՇԷ ՓԱՍՋՈՒՆԻ

ՊԱՈՒԼՈ ՇԱՀԻՆՅԱՆ

ՎԱՀԱՆ ՁԻՐԱՋ

ԿԱՐՕ ՈՒՇԱՓԼԵԱՆ

ՄԿՐՏԻՉ ՄԱԼՈՒՄԵԱՆ

ծնուող ազատ հայրենիքի և սփիւռքի մէջ հասակ առնող ապագայ սերունդին ֆիզիքական առողջ կրթութեան և ազգային ուժեղ նկարագրի կառուցումի շքեղ տաճարը՝ Հ.Մ.Ը.Մ.ը։

Ահա հայ մարմնակրթանքին գաղափարախօս՝ Գրիգոր Յակոբեանի վկայութիւնը Հ.Մ.Ը.Մ.ի հիմնարկութեան շուրջ։

«Պատերազմը խորտակեց նաեւ հայ երիտասարդութիւնը։ Ո՛չ միայն կոտորակեց անոր թիւը, այլ լղրճեց անոր մարմինն ու հոգին։ Եթէ նոր սերունդ մը չգար՝ սրտով և մարմնով առողջ, իր կամքին ու ջիղերուն տէր, անկարելի էր խորհիլ ցեղին վերականգնումին մասին։ Գոնէ այս էր մեր մտատանջութիւնը պատերազմի օրերուն։ Ո՞վ պիտի տէր կանգնէր հայ երիտասարդութեան, երբ բարի օր մը վերջ գտնէր համայնական սպանդը։

«Զինադադարը եկաւ։ Իր բերած առաջին սփոփանքին հետ բերաւ նաեւ ահաւոր հոգեր։ Հասաւ որբերուն և գաղթականներուն առաջին կարաւանը։ Կը խշխշար մարդուս սիրտը անոնց վիճակը տեսնելով։ Հայ երիտասարդութիւնը շարժման մղելու և մարզական ոգեւոր կեանք մը վերսկսելու հրամայական պահանջը ծնաւ մտքիս մէջ, երբ տարագիրներու և որբուկներու պարզած աղեխարշ պատկերը տեսայ։ Ու խորհեցայ որ հայ երիտասարդութիւնն ալ պէտք է բաժնէ հայ ժողովուրդի վերապրողներուն ուսերուն բարդուած բեռը։ Ահա այդպէս ծագեցաւ մարզանքն ու սկաուտութիւնը միակ կազմակերպութեան մը մէջ միացնելու գաղափարը: Մարզանքը մեզի պիտի տար մարմնով և հոգիով առողջ սերունդ մը և սկաուտութեան շնորհիւ նոր սերունդին մէջ պիտի ստեղծուէր պարտականութեան գիտակցութեան, զոհողութեան, ժուժկալութեան և հայրենասիրութեան ոգին։ Պէտք էր սակայն մարմին տալ այս գաղափարին։ Խնդիրը կը դառնար նախաձեռնութիւնը ստանձնելուն մէջ։ Առաջին աշխատանքը Սիրունիին հետ ունեցանք մեր տունը։ Պատրաստեցինք ծրագրի մը ուրուագիծը։ Մարմնակրթութիւն և սկաուտութիւն հաւասարապէս հիմը կազմեցին այդ ծրագրին։ Պէտք էր սակայն հաւաքական աշխատանքով մարմին տալ այս ծրագրին։ Որոշեցինք խորհրդակցութեան մը կանչել մեր մարզական շարժման վեթերաններն ու ամենամօտ բարեկամները շատ սահմանափակ թուով. դրկեցինք հետեւեալ շրջաբերականը.

«Հայ մարզական միութիւն մը կազմելու համար, ժողով մը տեղի պիտի ունենայ մեր գրասենեակը, Վերայի խան, թիւ 7, կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

«Նոյեմբեր 1ին է որ մեր գրասենեակին մէջ տեղի ունեցաւ պատմական այդ նիստը։ Հոն էին Հայկ Ճիզմէճեան, Տիգրան Խոյեան, Գառլօ Շահինեան, Լեւոն Յակոբեան, Սիրունի եւ ես: Հարկ չկայ ըսելու թէ բոլորին ալ սրտին մօտիկ էր գաղափարը, — մարմնամարզը և սկաուտիզմը քաջալերել մեր ժողովուրդին մէջ։ Ամէնքն ալ տոգորուած էին անմիջական աշխատանքի առանց մխրճուելու ձեւակերպութեանց մէջ։ Ներկաները էին որ պիտի կազմէին առաջին խարիսխը՝ իբրեւ կեդրոնական վարչու-

Ամենց. Տ. Տ. ՋԱՒԻՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿ. ՏԷՐ ԵՂԻԱԶԵԱՆ

Պատրիարք Հայոց Թուրքիոյ

թիւն (Հ·Մ·Ը·Մ·ի), քանի մը բացականեր աւելցնելով, ինչպէս Յովհաննէս Հինդլեան, Ժիրայր Խորասանճեան, Գրիգոր Մերճանով և ուրիշներ։

«*Այս առաջին նիստին իսկ* մարմնակրթութիւնն ու սկաուտիզմը միացուեցան միակ դրօշի մը տակ իբրեւ լրացուցիչ մաս իրարու։ *Առանց պատճառի չէր որ որդեգրուեցաւ* Հայ Մարմնակրթական Ընդհանուր Միութիւն անունը։

«*Մարմնակրթական բառը բաւական չէր հիմնադիրներուն իտէալը պարզելու համար։ Մեր որդեգրածը մարմնամարզը չէր միայն, այլ մարմնակրթութիւնը իր լայն, ամբողջական և բարերար իմաստով։ Այդ նիստին մէջ էր որ Հ· Մ· Ը· Մ· կրճատումն ալ որդեգրուեցաւ*» (Արի, Նոյ· 14, 1926)։

Հայկ Ճիզմէճեան Հ·Մ·Ը·Մ·ի հիմնադրութեան առաջին օրերուն մասին կը գրէ·

... «*Հ·Մ·Ը·Մ·ը չունեցաւ* մեծ հիմնադիր *այլ՝ Մեծ Հ·Մ·Ը·Մ·ը ունեցաւ նախ քան պատերազմը ապրող մարզական ակումբներուն, իրենց նկարագրին հիմունքը կազմուած մէկ քանի վերապրողներ՝ իբր ճամբայ բացողներ*» (Հ·Մ·Ը·Մ·ի Ճանամեակ)։

Հայ մարմնակրթանքի այս նոր շրջանին ճամբայ բացողներուն շարքին մէջ, իր որոշ տեղը ունի հայ եկեղեցականութեան նուիրապետական աթոռներէն մէկուն աթոռակալ երջանկայիշատակ Տ· Զաւէն Ս· Պատրիարք որ իրեն ուղղուած նամակին, հայրական զգայուն սրտով, հետեւեալ կերպով կը պատասխանէ·

Պատրիարքարան Հայոց
Կոստանդնուպոլիս

Կ. Պոլիս, 8 Յունիս 1919

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ
Ազգ· Կեդրոնական Վարչութիւն
Համար 1454

Հայ արիւնեւրու պատուարժան միութեան
Ողջոյն հայրական սիրոյ եւ օրհնութեան

Սրտի մեծ բերկրութեամբ կարդացի Ձեր Յուլիս 12 թ· գեղեցիկ գրութիւնը, ուր խտացուցած էիք Ձեր բիւրեղ սրտերուն եւ շուրջ հոգիներու ծրցունդ եղող մաքուր զգացումները։ Ձեր միութիւնը ազնիւ համար աւելի մօտիկ է սրտիս, վասնզի դուք կը խորհրդանշէք ապագայ հայութիւնը իր մարդկեցացող, առոյգ ու կենսունակ պատկերով։ Հայ ցեղը թէեւ ի բնէ յաւ յատկութիւններով օժտուած, սակայն դարերու ընթացքին մէջ սրկութեան շղթաներեն ազդուած՝ սակաւ ինչ արատներ կը կրէ իր Ֆիզիքական ու բարոյական դիմագծութեան վրայ։ Ահդի եւ յաջորդ սերունդներուն գործն է ուժեղացնել, բարձրացնել ցեղին Ֆիզիքական, բարոյական ու մտաւորական, ընտիր յատկու-

Հ. Մ. Ը. Մ. ի ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՎԵՐԻՆ ՄԱՐՄԻՆ 1921, Պոլիս.

Ա. շարք ձախէն աջ — Ա. Յովակիմեան, Թ. Մեծաուրեան, Գ. Յակոբեան, Հ. Ճիզմէճեան, Օ. Ֆրէնկեան
Բ. շարք ձախէն աջ — Ե. Տ. Աթանասեան, Պ. Պէօրեճեան, Մ. Մալումեան, Ա. Յակոբեան, Ժ. Մինթաճեան
Ն. Սերոբեան, Յ. Թոզաչեան:

թիւններր, մարգելով իրենց մարմիններ ու նկարագիրը: Դուք, սիրելի Հայ արիներ, դուք Հայրենիքի յոյսն ու լոյսն էք: Ձեր բարոյական գիտնութիւնը գործունէութեան լայն ու գեղեցիկ դաշտ մը ունի իր առջեւ: Կազմակերպուեցէք, ազնուացէք որքան կրնաք, լեցուցէք Ձեր սիրտն ու միտքը, վասնզի դուք պիտի ըլլաք վաղուան սրբազան Հայրենիքին հրաշակերտ տաճարին սիւներր:

Եւ ես իմ հայրական սրտաբուխ մաղթանքներով կ'օրհնեմ Ձեր սիրելի միութիւնը, հայցելով Աստուծոյ հովանաւորութիւնը Ձեր բարեպաշտակ գործերուն եւ ջանքերուն վրայ:

Աղօթարար
Պատրիարք Հայոց
ԶԱՒԻԷՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Հ.Մ.Ը.Մ.ը կեանքի կուգար այնպիսի չրջանի մը, երբ, Պոլիս, օրէ օր կը դառնար գաղթականներուն: Հետզհետէ հասնող գաղթականներուն առողջապահական հարցերով զբաղելու, անոնցմով հետաքրքրուելու անմիջական կարիքէն մղուած, մեծ թափով առաջ կը տարուէր սկաուտական խումբերու կազմակերպումը:

Ահա՛ Հ.Մ.Ը.Մ.ի առաջին կեդրոնական վարչութեան տեղեկագիրը

1 Նոյ. 1918—1 Հոկտ. 1919.

«Առաջին պատեհութիւնով Զալաթիոյ եկեղեցւոյ չրջափակին և Սկիւտարի մէջ հիմնեցինք առաջին ձրի դեղարանը և չարժուն հիւանդանոցը, սկաուտներ յատկացուցինք այս գործին համար, աշխատանքի բաժանման և կարգապահութեան մասին մեր ձեռքէն եկածը ըրինք և այս գործը տեւեց երկու ամիս որու միջոցին 1500ի մօտ գաղթական և կարօտ հիւանդներ խնամեցինք, — մեր այս ձեռնարկին մէջ ազնուօրէն մեզի աջակցեցան մեր հայ բժիշկներէն մի քանիները: Հայ կարմիր Խաչի հաստատութեամբ մենք այս գործէն քաշուեցանք և սակայն անգործ չմնացինք: Սկիւտարի մէջ սկաուտները կալուածատիրոջ թոյլտուութիւնով չորցած ծառեր կտրեցին տարագիրներու կայանին իբր ձմեռուայ վառելիք:

«Օգնեցին որբահաւաքներու և որբերու տեղափոխութեան: Աստնցմէ դուրս ազգային տօներու հանդիսութեանց առիթներով սարքուած սկաուտական ջահագնացութիւնները եկան ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհին տալու հայուն կենսունակութեան գոհար նմոյշը, կարգապահութեան ծայրայեղ ոգին և քաղաքակրթութեան բարձրագոյն աստիճանի հասնելու ընդունակութիւնը» (Հայ Սկաուտ):

1919 Օգոստոս 3ին տեղի կ'ունենան յետ պատերազմեան հայկական առաջին *ոլիմպիական խաղերը: Օտար բարձրաստիճան զինուորականներու և հիւրերու ժամանումէնետք, «իր հետեւորդներով մարզադաշտ կը հասնի Ջաւէն Պատրիարք, որ նախագահն է Հայ Մարմնակրթական Ընդհ. Միութեան և Հայ Սկաուտ մը ինքն ալ, արձանագրուած Հայ սկաուտներու շարքերուն մէջ: Իր ժամանումը կ'ողջունուի հայկական քայլերգով և հայ սկաուտներու ջոկատ մը զինք կ'առաջնորդէ պատուոյ բեմը: Խան-*

դավառուած է ինքը, պատրիարքը, ու կը յայտնէ որ առջի օր ատոգեր է արդէն Հայ արիներու ուխտը յատկանշող գօտին — Արարատով, Բարձրացի՛ր, Բարձրացո՛ւր նշանաբանով»։

«Քնար» նուագախումբի առաջնորդութեամբ տողանցքը կը սկսի։ Հայ սկաուտներուն կը յաջորդեն Սկիւտարի հայ օրիորդներու ջոկատ մը՝ առաջնորդութեամբ Պ. Ջունդ Սմբատեանի։

Հ.Մ.Ը.Մ.ը լայն ժողովրդականութիւն կը գտնէ։ կարճ ժամանակի մէջ կազմուող մանուճիւղերուն թիւը կը հասնի քսան և հինգի։ վարիչները մօտէն հետամուտ կ'ըլլան մանուճիւղերու կեանքով, զանոնք մղելով մեղուաջան աշխատանքի՝ մարզական բազմաթիւ ճիւղերու մէջ՝ ֆութպոլ, թէնիս, պասքէթպոլ, դաշտային մրցումներ և պտոյտներ։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի վարիչները ազգային նեղ չրջանակէն դուրս գալով կը փորձեն ինքզինքին ծանօթացնել միջազգային սկաուտական կազմակերպութիւններու, առաջին առիթով նամակով մը կը յայտնեն իրենց գոյութիւնը սկաուտապետ Զօր. Պէյտըն Բաուլին. ահա՛ այդ նամակէն պարբերութիւն մը։

Ցարգելի պետ,

Հրճուանքով եւ ազնիւ հպարտութեամբ կու գանք Ձեզ ծանօթացնելու Հայ Սկաուտական շարժումը: Թերեւս զարմանալի երեւայ Ձեզ այս շարժումին հող գտնելը այնպիսի ազգի մը մէջ՝ որ տակաւին երկար հալածանքներու աւերնասարսափելիին ենթարկուեցաւ, ցիրուցան եղաւ եւ իր զաւակներուն ու պատանիներուն ամենաառոյգները զոհ տուաւ: Անշուշտ դուք լսած կ'ըլլաք անոր չարչարանքին պատմութիւնները որ կրեց յանուն հաղափակրթութեան։

ՀԱՑ ՍԿԱՈՒՏՍ

Պոլսոյ Հ. Մ. Ը. Մ-ի սկաուտները կը մասնակցին միջազգային տողանցքին

Հայ սկաուտական չարքերը կը խտանան։ Երդման արարողութիւնները իրարու կը յաջորդեն, որոնց կը նախագահէ, գրեթէ միշտ, Չաւէն Պատրիարք, օրհնելով,— խրատելով նորընծայ սկաուտները «որպէսզի ըլլան ճշմարիտ ազգասէրներ, ֆիզիքականով և նկարագրով զարգացած անհատներ որոնց անհամբեր կը սպասեն ազգն ու հայրենիքը» (Հայ Սկաուտ թիւ 5)։ Գումգափուի սկաուտական երդման այս արարողութենէն ետք, տեղի կ'ունենայ նաեւ Սամաթիոյ սկաուտներուն արարողութիւնը նոյն կիրակի 14 Դեկտ. 1919 թ., իսկ 25 Յունուար 1920ին, տեղի կ'ունենայ Բերայի, Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին մէջ, հանդիսաւորութիւն Ս. Պատարագի ետք նախագահութեամբ, որուն խօսած ճառէն ահա հատուածներ.

... «Ամէնքս ալ մեծ յուզումով տեսանք այս 60ի չափ պատանիները որ եկան այստեղ և հայուն դրօշակին և Աւետարանին առջեւ երդումը ըրին հաւատարիմ մնալ Աստուծոյ, ծառայել հայրենիքին և գործել իբր պարտականութեան գիտակից մարդ... Ասոնք պիտի ըլլան պարկեշտ և պատուաւոր քաղաքացիներ, իբր հայրենիքի քաղաքացի՝ պիտի ըլլան պարկեշտ, իբր գինուոր՝ պիտի ըլլան հաւատարիմ հայրենիքին։ Անոնց մեր ամենուն ներկայութեան ըրած երդումին մէջ հպարտանքի, զարդարանքի, վազելու, ցատկելու խօսք չկայ. անոնց երդումն է ամբողջապես սեղծել բարոյական մթնոլորտ... Մի կարծէք որ այս երիտասարդական յանդուգն քայլ մըն է և վաղը պիտի մոռցուի։ Ես այս չեմ ընդունիր։

1919ի Պոլսոյ Հ. Մ. Ը. Մ-ի ոլիմպիականէն վերջ առնուած խմբանկար մը
Չաւէն Պատրիարքի շուրջ։

Կ'երեւան ձախէն աջ՝ Լ. Յակոբեան, Հ. Ճիզմէճեան, Բ. Կէօզիւպէօյիւճեան, Ա. Սալմասլեան-Յ. Թ. Հինդլեան, Տոքթ. Էմմէճեան, Չաւէն պատրիարք, Տոքթ. Ուզունեան, Գ. Յակոբեան, Ժ. Խորասան, ճեան, Ա. Գալանճօզեան, Ա. Ալանվէրտեան։

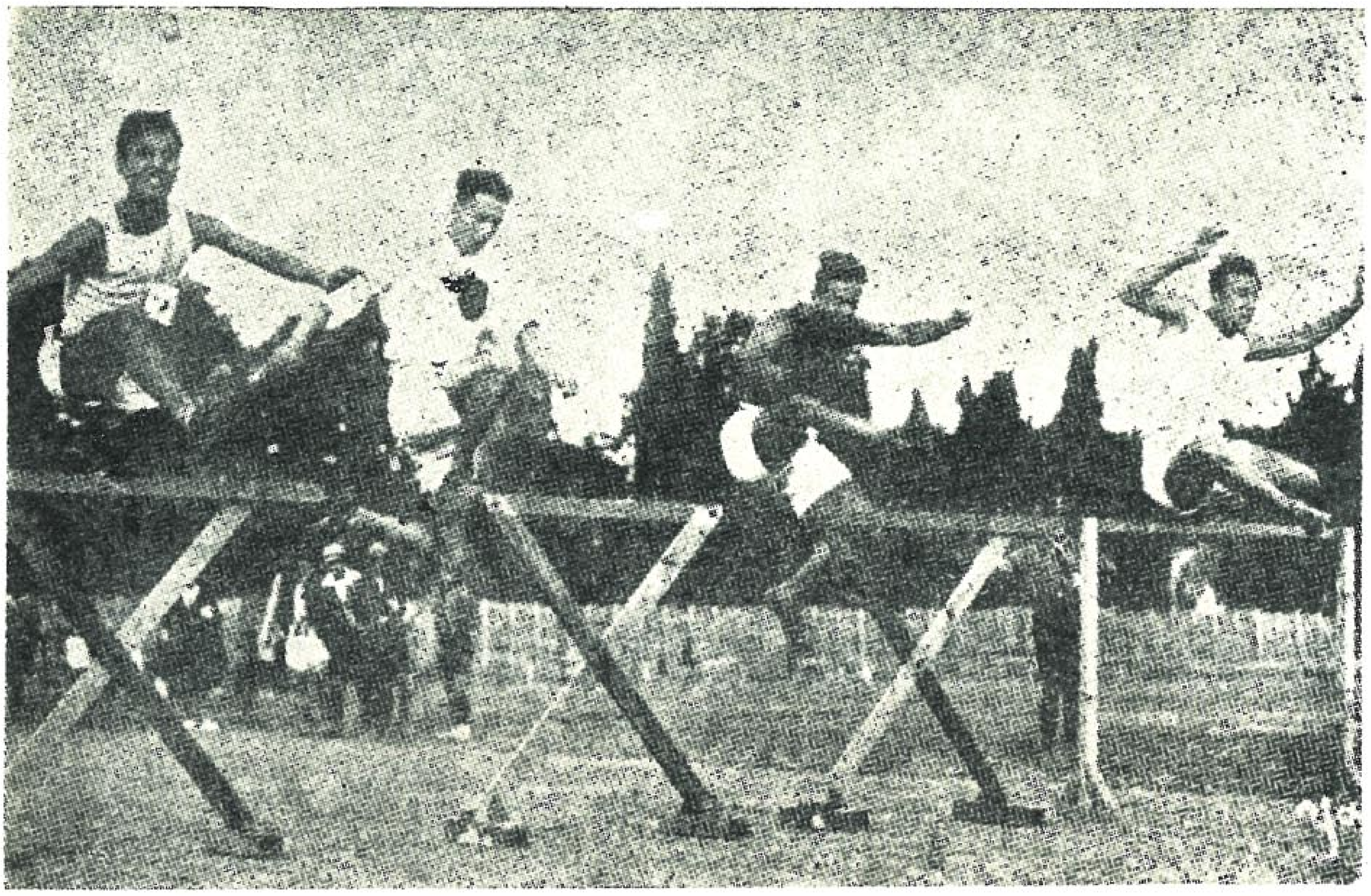

1922-ի Պոլսոյ ողիմպիականին արգելարշաւի մեկնումը:

Ես կը հաւատամ որ այս երդումը պիտի քանդակուի անոնց բոլորին մէջ — Հաւատարիմ ընթացք մ'ունենալ եւ կատարեալ կարգապահութեամբ ապրիլ: *Գիտէի թէ ստրկութեան տարիները անհագին ազդեցութիւն գործած են, յարգանքի պակասը մեր մէջ այնքան տարուայ ստրկութեան արդիւնք է։ Ահա՛ սկաուտները կ'երդնուն ըլլալ կարգապահ մարդ և գիտակից՝ իրենց գործերուն մէջ... Որքա՜ն ուրախ պիտի ըլլայինք եթէ մեր որբերէն մինչեւ մեծերը, բոլո՛ր մեր դպրոցականները ընէին այս երդումը... Ի՞նչու աղջիկներն ալ նոյն բարձր ոգիով, նոյն բարձր ուխտերով և երդումներով չներկայանան հո՛ս դրօշակին, Ս. Աւետարանին առջեւ...*

«Երդման այս արարողութիւնը ինծ առիթ կու տայ ըսելու թէ որքա՜ն հիացումով կը դիտեմ այս ուղղութեամբ յառաջացումը մեր մէջ։ Գոհ եմ որ ամէն թաղի մէջ պատանեկութիւնը սիրով նուիրուած է այս ազգօգուտ շարժումին։ Երջանիկ պիտի ըլլայի եթէ մանկապարտէզէն մինչեւ բարձրագոյն վարժարանները տարածուէր այս ոգին....» (Հայ Սկաուտ էջ 123—124)։

Սրբազան Պատրիարք, մտաւորական ու բանուոր, լծուած են նուիրական այս աշխատանքին, արագ ու անխոնջ ճիգերով, վերականգնելու հայը իր բոլոր խաւերով։ Աշխատանքի այս թափը, ամբողջ տարի մը մեծ ոգեւորութիւնով Պոլսոյ թաղերէն սկսեալ մինչեւ արուարձաններն ու գաւառ կը շարունակուի, մինչեւ կը գումարուի Հ.Մ.Ը.Մ.ի առաջին պատգամաւորական ժողովը 1920 Մայիս 9ին *Եսայեան վարժարանին մէջ։*

Պոլսոյ բոլոր մասնաճիւղերը, բացի մէկէն, կը մասնակցին ժողովին իրենց երիտասարդ ներկայացուցիչներով. «Իսկապէս ազգային վերա-

ծնութեան տեսակէտով չատ կարեւոր և կենսական ժողով մըն էր այս» (Հայ Սկաուտ թիւ 14)։ Այս ժողովին կեդրոնական վարչութեան անդամ կ'ընտրուին Պ.Պ. Արշակ Ճակոբեան, Գրիգոր Մերճանով, Գրիգոր Ճակոբեան, Ժիրայր Խորասանճեան, Տոքթ. Կ. Մուրթաֆեան, Յովհ. Թ. Հինդլեան և Պօղոս Շապոյեան։ Հինդլեան, բազմասբաղ, կը հրաժարի, իր տեղ կը հրաւիրուի եղուարդ Խաչատուրեան։

կեդրոնական վարչութեան ընտրութենէն քիչ առաք, Յունիս 31—Օգոստ. 7, 1920ին, Լոնտոնի մէջ տեղի կ'ունենայ Սկաուտական Միջազգային մեծ բանակումը (Jamboree)։

«Այդ բանակումի փառքին պիտի արժանանան քսան և վեց ազգութիւններ ի բաց առեալ անշուշտ հայերը, ...Անշուշտ կու գայ օրը, երբ մենք ալ կը փայլինք ազգերու չարքին մէջ, ցորչափ մեր կրակոտ կուրծքերուն տակ կը կրենք ապագայի անչէջ յոյսը և պողպատէ կամքը» (Հայ Սկաուտ թիւ 18)։ Իրաւ է որ հայերը չկրցան մասնակցիլ այդ բանակումին, սակայն հայուն խօսքը հասաւ հոն իր պաշտօնաթերթին ՀԱՅ ՍԿԱՈՒՏԻՆ բացառիկ հրատարակութիւնով, պատկերազարդ և անգլերէն, ողջոյնի կոչերով, ուղղուած ԱՄԲՈՂՋ ԱԶԳԵՐՈՒ ՍԿԱՈՒՏՆԵՐՈՒՆ։ Հայ Սկաուտի բացառիկին մէջ, Զօր. Պէյտըն Բաուէլի և սկաուտ խմբապետներուն ուղղուած ուրիշ նամակ մըն ալ կայ որ կը վերջանայ հետեւեալ խօսքերով.

«Ազնիւ բարեկամներ, հայ սկաուտներուս եղբայրական ողջոյնները հաճեցէք հաղորդել ժամպուրին ներկայ եղող սկաուտներուն և տարէք զոնք Ձեր երկրի սկաուտ պատանիներուն»։

Կաշկանդուած հայը, թռիչք չունեցաւ Ալպիոն հասնելու, հոն, մեծերու զաւակներուն հետ հաստարակած սեղան նստելու, հո'ն մեծերու զաւակներուն հետ դաշտ իջնելու... վերածնուող հայու դնդերներուն ոյժը ցուցնելու։ Այս ցուցադրութիւնը եթէ չչնորհուեցաւ իրեն, Լոնտոնի միջազգային բանակումին, ան ունեցաւ առիթը մասնակցելու Պոլսոյ միջազգային սկաուտական տողանցքին. «Այս տողանցքը... իրապէս փառքի և կենսունակութեան ապացոյցի օր մը եղաւ, հաւատքաբեր մեզ հայերուս» (Հայ Սկաուտ թիւ 19—29)։

Այս առթիւ սկաուտներու միջազգային կազմակերպութեան նախագահ Գնդ. Մաքսուէլ Հայ Մարմնակրթական Ընդհ. Միութեան յղած իր նամակով գոհունակութիւն և չնորհակալութիւն կը յայտնէ «Այն կարդուսարքին համար որով տեղի ունեցաւ տողանցքը 20 Յունիս 1920ին»։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի առաջին պատգամաւորական ժողովէն վերջ, ան կը դառնայ բազմաճիւղ արմատներով ծառ մը և օրպիսին իր գործունէութեան դաշտը կ'ընդարձակէ։ կանոնաւոր մարզական կեանք — ֆութպոլ, մարմնամարզ, արշաւ, զինուորական մարզանք, ասոնց զուգահեռ հանրային կեանք,— որքերու զգեստաւորման համար հանգանակութիւն, Հայաստանի սկաուտներուն համար հագուստի հաւաքում և հանգանակութիւն, մշակութային ձեռնարկներու լայն մասնակցութիւն, միջ-թաղային մարզական ու ֆութպոլի մրցումներ, նոյն ատեն կազմակերպչական լայն գործունէութիւն՝ գաւառ, Հայաստան և գաղութներ։

Այսպէս գործունէութեան ընդարձակ դաշտով, փայլուն յաղթանակներով, կուռ և կազմակերպուած չարքերով Հ.Մ.Ը.Մ. կը պատրաստուի սարքելու յետ պատերազմեան երրորդ ողիմպիականը որ տեղի կ'ունենայ 5 Սեպտ. 1920ին, նախագահութեամբ Զաւէն Պատրիարքին և ներկայութեամբ օրուան մեծ հիւրին Անկախ Հայաստանի ներկայացուցիչ՝ Պ. Թահթաճեանի։

«Այս ողիմպիականը մասնաւոր կերպով խանդավառ էր, որովհետեւ կը վայելէր ներկայութիւնը Անկախ Հայաստանի ներկայացուցիչ Պ. Թահթաճեանի, որ յաղթականներուն կուրծքէն կախեց մրցանակները չնորհաւորելով Հայաստանի ապագայ քաղաքացիները»։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարիչներուն համար այս բոլորին հետ կար կարեւոր հարց մը որ լուծման կը կարօտէր։ Բազմաճիւղ և բազմանդամ այս կազմակերպութեան նպատակը բացատրող նշանաբան մը պէտք էր։ Եւ այդ նշանաբանը յղացաւ Թուաբանապէտ Պ. Պետրոս Ատրունի, — Մեծ ու Փոքր Մասիսներ, ԲԱՐԶՐԱՑԻ՛Ր, ԲԱՐԶՐԱՑՈ՛ՒՐ նշանաբանով։ Այս նշանաբանին ու խորհրդանիշին չուրջ Զիթունի կը գրէ.

... Եւ աւելի գեղեցիկ նշանակ մը ու նշանաբան մը չէր կրնար դրնել Հ.Մ.Ը. *Միութիւնը*, իր սկաուտի դրօշակին ու գօտիին վրայ:

Կոր շրջանակի մը մէջ, սլացիկ, այեփարթամ, բայց միշտ առոյգ բարձրութիւն, Արարատ լեռը, արեւու շողերով օծուն, ահա նշանակը, հարազատ հայեցի ու տիեզերական:

Արարատին վրայ՝ ծիածանուած է երկու բառ.— *Բարձրացի՛ր, Բարձրացո՛ւր*,—երկու բառ, այո՛, բայց ոսկի երկու կանոն. ե՛ւ անհատի, ե՛ւ ազգի, ե՛ւ մարդկութեան ուղղուած երկու վսեմ հառոզ, հանգանակ կամ կրօնք մը.

— Բարձրացի՛ր, Բարձրացո՛ւր:

Հաւատարիմ այդ վսեմ նշանաբանին, Պոլսոյ և արուարձաններուն մէջ, այնքան արագ տարածուող ու լայն ընդունելութիւն գտնող չարժումը, չմոռցաւ ո՛չ գաւառի իր եղբայրակիցները, ո՛չ արտասահմանի հայորդիները, և ոչ ալ Ազատ և Անկախ Հայաստանի քաղաքացիները։

Բ.— ՈՐԲԱՆՈՑՆԵՐ

Ջինադաղարէն ետք որբանոցներ կը բացուին։ Որբանոցներու յար կերու ներքեւ հայ անձնուէր ուսուցիչներու չունչով, հայ լեզուն ու պատմութիւնը թափ ու թռիչք կ՝առնեն նորէն։ Ասոնց կարգին պիտի չմոռնանք նա՛եւ մարմնակրթանքի կենսական հարցը։ Այս հարցը իր լաւագոյն լուծումը կը գտնէ երբ նախապատերազմեան լաւագոյն մարզիկներէն Բիւզանդ Կէօզիւպէօյիւքեան կը կարգուի Ազգային Ինամակալութեան ընդհանուր տնօրէն։ Ան որբանոցներու դռները լայն կը բանայ Հ.Մ.Ը.Մ.ի մարզիկներուն առջեւ։ Իւր համոզում ունէր Կէօզիւպէօյիւքեան որ ո՛չ միայն մարմնակրթանքը, այլ Հ.Մ.Ը.Մ.ի գաղափարականութիւնն ու ոգին հարկ էր ներմուծել մեր պատանիներուն մէջ, որոնք այնքան խաթարուած ու այնքան անմշակ կերպով բերուեր ու մէկտեղուեր էին որբանոցները, անապատներէն թէ թուրք տուներէն առնելով։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի վարիչներուն առաջին իսկ ժողովին, սեղանի վրայ դրուած էական հարցերէն մէկը կ՝ըլլայ ՆՈՐ ԲՈՂԲՈՋՆԵՐԸ, ինչպէս կ՝որակէ ՀԱՑ ՍԿԱՈՒՏ։

Այդ բողբոջները հարկ էր որ մտնէին սկաուտական չարքերը։ Անոնք պէտք էր ունենային իրենց համազգեստը։ Այս նպատակին հասնելու համար 1920ի Զատկուայ տօնին, Պոլսոյ թաղերը հայ սկաուտներու խումբերով կ՝ողողուին՝ fոfարթի իրենց տուփերով՝ հաւաքելու համար անհրաժեշտ գումարը։

Բաժնուած քոքարթներուն վերատեսութիւնն էր ՅԻՇԵՆՔ ՄԵՐ ՈՐԲԵՐԸ։ Հայ ժողովուրդը յիշեց իր որբերը, յիշեց ու անոնց մէջ տեսաւ իր գոյութեան խարիսխը ու նուիրեց 4000 ոսկի որպէս զի հայ որբն ալ սկաուտական տարազ ունենայ։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի ղեկավարութիւնը եռանդով ու նուիրումով կը լծուի Գարակէօզեանի, Եսայեանի, Խասգիւղի, Գատըգիւղի Արամեանի և Մխիթարեանի, Պէյլէր Պէյի, Առնաւուտ գիւղի, Մագրի գիւղի Պէզազեանի, Գումգափուի և Մահմուտ փաշայի վիքրի Հօմ և Տէօչ Հօմ որբանոցներու աւելի քան տասնեւհինգ հազար հոգիի ֆիզիքական կառուցումի աշխատանքին։

Վարդգէս Տէր Անդրէասեան, Լեւոն Սարուխան, Մ. Մալումեան, Հրանդ Պարսումեան, Ժիրայր Մինթաճեան, Ներսէս Սերոբեան, Քերովբէ Ժպտունի և տակաւին ուրիշներ, հոյլ մը Հ.Մ.Ը.Մ.ի մարզիչներ և մարզակաւոր մարզիկներ, իւրաքանչիւրը մարզական իր ճիւղին, սկաուտիզմ, պասքէթ պոլ, աթլէթիզմ, լուղորդ եւայլն, ուսուցումին առընթեր, Միութեան գաղափարական հաւատամքէն առաջնորդուած, տասնեակ հազար ապագայ հայ սերունդի մարդկային ազնիւ առաքինութեանց և ազգային առողջ նկարագրի կերտումին սրբազան գործին էին լծուած։

Պոլսոյ Նոր Դպրոցի սկաուտները արշաւէ մը դարձին 1920ին.

Կ. Պոլիս, Սկիւտարի Հայ Կայտերու խումբը 1920ին.

1922ի Իզմիրի աղէտը դժբախտաբար, պատճառ պիտի դառնար որ մարդակերտումի եւ հայնակերտումի հոյակապ այս գործը, խանգարուէր և Պոլսոյ բազմահազար որբերը անգամ մը եւս տարագրուէին, ապաստան գտնելու համար հիւրընկալ Հէլլադայի Ամերիկեան Նպաստամատոյցի որբանոցներուն մէջ։

Երկրորդ արտագաղթը յունաւլքումի առիթ մը չեղաւ սակայն։ Հ. Մ. Ը. Մ. ի վարիչներն ու որբերը, լեցուած՝ անոր բարձր պատափարակա-նով, վստահութեամբ և հաւատքով, չարունակեցին ազգապահպանումի չը-քեղ գործը։ Ներկայիս Ցունաստանի մէջ գոյութիւն ունեցող Հ. Մ. Ը. Մ. ի բազմաթիւ մասնաճիւղերը, հպարտաւոր սկաուտներով և մարզիկներով, ենթակայ՝ Աթէնքի Երջանայինն վարչութեան, արդար վաստակն է իրենց անսակարկ զոհաբերումին։

Գ.— ԳԱԻԱՌ

Զինադադարին, Հայկական գաւառ, իր նախկին իմաստով գոյու-թիւն չունէր։ Ամբողջ Թրքահայութիւնը բնաջնջուած էր, երկիրն ալ ա-ւերակի վերածուած։ Եւ սակայն, թիւրքերու և քիւրտերու, եզիխիներու և արաբներու քով ծառայողներ, որդեգիրներ և բռնի ամուսնացածներ, ցեղին արեան ձայնին անսալով, կը լեցուէին կեդրոն քաղաքներ ուր վե-րապրող հայերու ցանցառ թիւ կար։

Այրիներէ և որբերէ բաղկացած մնացորդացին առաջին ճիգը եղաւ իր ֆիզիքական գոյութիւնը պահել, ապա, եկեղեցի ու դպրոց բանալ։ Ի-րեն համար դժուար էր տակաւին ընկերային հասարակական կեանք ըս-տեղծել։

Այս տխուր պատկերին դէմ կային մխիթարական երեւոյթներ՝ Ան-կախ Հայաստանի գոյութիւնը, Կիլիկիոյ ազգային չարժումը, Պոլսոյ և մերձակայ գաւառներուն հայկական կեանքը, ուր հայը, իր ձեռներէց ո-գիի չնորհիւ, դարձեալ թռիչք սկսեր էր առնել։

Հ. Մ. Ը. Մ. ի հիմնադրութեան օրերուն, «գաւառէն» ոգեւորիչ լուրեր մը հասնին։ Տարագրութենէն վերապրողներ սկսեր էին խաղ ու մրցում-ներ սարքել։

1919 Օգոստ. 31ին, Պոլսոյ մէջ տեղի ունեցած Հ. Մ. Ը. Մ. ի առաջին ողիմպիականին, Ատաթուրքէն, Իզմիրէն ու Իզմիթէն, յատկապէս, ո-ղիմպիականին համար նշանակուած պատգամաւորներ, ներկայ կ՚ըլլան։ Այսքանը բաւական չէր։ Գաւառի և կեդրոնի միջեւ համագործակցու-թիւնը անհրաժեշտ էր։ Ասոր համար Հ. Մ. Ը. Մ. ի պաշտօնաթերթին՝ ՀԱՑ ՍԿԱՈՒՏին առաջին համարին մէջ կոչ մը կը հրատարակուի «արտասահ-մանի և երկրի մարմնակրթական և սկաուտական կազմակերպութիւննե-ներուն»։ Այս կոչին նպատակն էր որ կապ պահեն, թղթակցութիւն ղրկեն որպէսզի կարելիութեան պարագային համագործակցութիւն ստեղծուի։

Այս կոչին առաջին արձագանգը կու գայ Իզմիրէն ուր մարզական խանդ ու կեանք և գործունէութիւն կայ։ Տեղւոյն սկաուտ խորհուրդին կազմակերպած առաջին հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ 24 Հոկտ. 1919ին։ Հաւաքոյթին ներկայ կ'ըլլան Առաջն. փոխ. Հայր Սուրբը, ազգային մարմիններ, միութիւններու և մամուլի ներկայացուցիչներ և Մերձ. Արեւ. Նպաստամատույցի պաշտօնեաներ։ Հանդէսին խօսք կ'առնեն Նախապահ Հայր Սուրբը, Մկրտիչ Եանըգեան և Պ. Նիւմէն։

Իզմիրի սկաուտական շարժման արագ զարգացումը արդիւնք էր Մ. Եանըգեանի, Րաֆֆի Կիւրճեանի և ուրիշներու անձնուէր աշխատանքին։ Ասոնց քով պէտք չէ մոռնալ Մ. Ա. Նպաստամատույցի պաշտօնեաներէն Պ. Նիւմէն որ իր լայն միջոցներով մեծ գործ կատար սկաուտական շարժման։ Իզմիրի սկաուտներուն առաջին բանակումը տեղի կ'ունենայ 1920ի Զատկին Սինճելիի բարձունքին վրայ։

Սկաուտական շարժման հետ, գործ կը տրուի նաեւ մրցումներուն։ Պատերազմի շրջան տարիներու դադարէ ետք, Իզմիրի Ֆութպոլխաները դարձեալ դաշտ կ'իջնեն՝ մրցելու անգլիացի ծովայիններու և ուրիշներու հետ։

Իզմիրի չրջանէն ետք, Կիլիկիան պիտի հանդիսանար այն վայրը ուր մարմնակրթական շարժումը մեծ ընդունելութիւն պիտի գտնէր մանաւանդ այնպիսի ժամանակ մը երբ Ռուբէններու, Լեւոններու և Հեթումներու չունչը անգամ մը եւս սկսած էր տաւառնիլ Տաւրոսի բարձունքներուն վրայ։

Ատանա հրատարակուող Կիլիկիա օրաթերթին, 2 Մարտ 1919 համարին մէջ, Պ. Ռ. Շիրվան Հայ Նոր Սերունդին Մարմնակրթութիւնը վերնագրով յօդուածի մը մէջ անհրաժեշտութիւն կը տեսնէ կիլիկիոյ նոր սերունդին ֆիզիքական ու բարոյական դաստիարակութեան ու կոչ կ'ուղղէ երիտասարդութեան կազմակերպել ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՀԱՑ ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՆ մը։ Շատ չանցած, մարզասէր երիտասարդներ հիմը կը դնեն ԱՐԻԱՄԱՐՏ ՄԱՐՄՆԱԿՐԹԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ։ կարճ ժամանակի մէջ Արիամարs ձեռք կը բերէ մեծ յաջողութիւն, պարտութեան մատնելով ֆրանսական և անգլիական ֆութպոլի խումբերը։

Արիամարs, քաջալերուած մամուլէն և ժողովուրդէն, իր աշխատանքի դաշտը ընդլայնելու մտադրութենէն մղուած, սկաուտական խորհուրդի պետ Միքայէլ Իչլէմէճեանի ստորագրութեամբ հետեւեալ նամակը կը յղէ կ. Պոլիս Հ.Մ.Ը.Մ.Ի կեդրոնական վարչութեան։

Ատանա, 26 Նոյ. 1919

Հ. Մ. Ը. Միութեան Կեդր. Վարչութիւն-Պոլիս

Գոհունակութեամբ ստացայ Ձեր ղրկած *Հայ Սկաուտ*ներու ծրագիրը։ Պիտի խնդրեի որ Ձեր հրահանգները յաճախ ղրկէիք մեզ, կ'ուզեմ որ օգտուիմ Ձեր միութենէն, քանի որ հայ կեանքի մէջ ամենաառաջին կազմակերպութիւնն է։ Ի հարկէ ունիմ գործին հաջ հմուտ մարդիկ։ Իսկ մենք հոս շատ

բանէ զուրկ ենք, մեր մէջ կայ եռանդ գործելու, ունինք անգլ․ եւ Ֆրանսական սկաուտներու գրքեր, փոքր ինչ ալ տեղեկութիւն, բայց այդ չբաւեր․ ուստի վերոյիշեալ խնդիրքս կը յուսամ թէ նկատի կ'առնէք։ Պատիւ ունիմ Ձեզ յայտնելու որ կարողացայ Ատանայէն զատ Տարսոնի մէջ ալ մասնաճիւղ մը հիմնել եւ կը յուսամ շուտով Մերսինի մէջ ալ մասնաճիւղ մը հիմնել, ուրկէ պէտք է անցնիմ միւս շրջանները, ինչպէս Սիս, Հաճըն, Մարաշ, Զէյթուն, Տէօրթ-Եօլ, իւրաքանչիւր շրջանի արիներուն մարզիչներ նշանակած եմ։

Ընդունեցէք յարգանացս անկեղծ հաւաստիքը,

Կիլիկեան հայ արիներու մարզիչ

Միքայէլ Մ. Իշխանեան

Այս նամակէն վերջ, Հ․Մ․Ը․Մ․ի կեդրոնական Վարչութեան, Հ․ Ե․ Ե․ Միութեան և Արիամարտ Մարմնակրթական Միութեան միջեւ տեղի ունեցած կարճ թղթակցութենէ մը վերջ, Ատանայի մէջ կը կազմուի Հ. Մ. Ը.Մ.ի Առժամեայ Յանձնախումբ։

Նոյն ամիսներուն, Բորթ Սայիտէն, իր կազմած սկաուտական խումբով․ Կիլիկիա կ'անցնի մարզիչ Համազասպ Փանոսեանը և Մերսին հաստատուելէն վերջ, կը նուիրուի նոր սերունդի ֆիզիքական դաստիարակութեան։ Յիշեալը խանդավառուած՝ մարզական ընդհանուր շարժումէն հետեւեալ նամակը կը յղէ Կ․ Պոլիս Հ․Մ․Ը․Մ․ի կեդրոնական Վարչութեան։

1919 Դեկտ. 19

Մերսին, Կիլիկիա

Պատուարժան խմբագրութիւն «Հայ Սկաուտ»ի

Կ. Պոլիս

Անհուն ուրախութեամբ ստացայ Հ.Մ.Ը. Միութեան *Հայ Սկաուտ* պաշտօնաթերթը

Ուրախալի՝ մանաւանդ խիստ գովելի է ընդհանուր հայութեան մէջ սկաուտական այս շարժումը։

Վերջերս Կիլիկիոյ մէջ եւս շարժում մը սկսած է։ Այս նուիրական գործը լայն ասպարէզի մը վրայ դնելու համար Ատանայի մէջ կազմուած է սկաուտական խորհուրդ մը, որուն պետն է Միքայէլ Իշխանեան, որ Մերսին եկած է, միօրինակ խումբեր կազմակերպելու մտօք։ Այդ մասին երկար տեսակցութիւն ունեցանք։ Շատ ուրախալի էր որ ծրագիրներու գործադրութեան մէջ հակասական որեւէ բան չունէինք, գաղափարնիս նոյնն էր։

Երիտասարդներու կազմակերպչական այս եռանդը ցոյց կու տայ որ այս անգամ Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի հիմերը ամուր հողի վրայ պիտի դրուին։

Ուրեմն, խումբերուն եւ իմ կողմէ, հրճուանքով կ'ողջունեմ բոլոր փոքր եղբայրներս որոնք մինչ այժմ սկաուտի դրօշին տակ համախմբուած՝ վաղուան փառքը հիւսելու ճիգին մէջ կը գտնուին» (*Հայ Սկաուտ թիւ* 5, 1920)։

Ատանայէն և Մերսինէն ետք, Տարսոնէն՝ Հայ Արիներու Վարչութիւնն ալ 21 *Նոյ.*1919 *թուակիր նամակով, Պոլսոյ կեդրոնական վարչու-*

ՄԻՔԱՅԵԼ ԻՇԼԻՄԻՃԵԱՆ

ՀԱՄԱՋԱՍՊ ՓԱՆՈՍԵԱՆ

թեանէն կը խնդրէ բարոյական օժանդակութիւն, ուղղութիւն և սկաուտական գրականութիւն

Այս նամակները անպատասխան չեն մնար։ Առաջին մարմին մը կը կազմուի որ 1919 Հոկտ. 14ին, հրաւէր կ'ուղղէ Կիլիկիոյ սահմանին մէջ բնակող հայ ծնողներուն որ իրենց զաւակները 11–19 տարեկան յանձնեն սկաուտական նորակազմ միութեան խնամքին։ Կիլիկիոյ Հ.Մ.Ը.Մ.Ի կազմակերպութիւնը 1919 Նոյ. 14ին կ'ընտրէ Հ.Մ.Ը.Մ.Ի Կիլիկիոյ Շրջանային Վարչութիւնը։

Նորընտիր Շրջանային Վարչութիւնը մեծ եռանդով գործի կը սկսի։ Իր ընտրութենէն չորս ամիս ետք, 1920 Մարտ 28ին, Աբգարեան վարժարանին մէջ կը սարքէ սկաուտական երդման արարողութեան հանդէսներ որոնց կը նախագահէ Տիար Միհրան Տամատեան, ներկայ կ'ըլլան ազգային իշխանութիւն և օտար հիւրեր։ Հանդէսներուն խօսք կ'առնեն Տամատեան, կ. Աստուածատուր, Արծրունի և ուրիշներ։

Մարզուանի Անաթոլիա գոլէճը կը վերաբացուի 1919ին։ Հայ ուսանողութիւնը կը վերակազմէ ՇԱԻԱՐՇԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ։ Շաւարշան 1919 Նոյ. 25ին կը սարքէ իր առաջին դաշտահանդէսը։

Ատաբազարի մասնաճիւղը, անկախ իր ընդհանուր գործունէութենէն, յատուկ ուշադրութեան առարկայ կը դարձնէ հայ վարժարաններէն ներս մարմնակրթանքի գործը։ Դպրոցներու մէջ կը կազմէ սկաուտական խումբեր և իր հակողութեամբ ու միջոցներովը կը մարզէ զանոնք։ Իսկ Արմաշը, մարզիկ և սկաուտ, խանդավառ եռանդով, կը պատրաստուին, մօտ ապագային, Պոլսոյ մէջ տեղի ունենալիք Հ.Մ.Ը.Մ.Ի Գ.րդ օլիմպիականին...։

Աւա՛ղ, տեղի պիտի չունենար այդ օլիմպիականը, վասն զի մեծ եղեռնէն փրկուած հայ ժողովուրդի մնացորդացը, տակաւին իր վէրքերը չսպիացած, պիտի ստիպուէր քամել իրեն ճակատագրուած դառնութեան բաժակը և անգամ մը եւս գաղթականի ցուպը վերցնելով պիտի քալէր դէպի անծանօթ և անհարազատ հորիզոններ՝ ցրիւ գալով աշխարհի չորս ծագերուն...։

Գ.— ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ

Պատերազմի ամբողջ տեւողութեան հայկական արտասահմանը կը-տրուած էր Պոլսէն ու գաւառէն։ Երբ Հայ Մարմնակրթական Ընդհանուր Միութիւնը կը հիմնուի, անոր վարիչները, իրենց պաշտօնաթերթի առաջին թիւով իսկ, գաւառին հետ նաեւ արտասահմանի մէջ գործող մարմնակրթական եւ սկաուտական կազմակերպութիւններուն կոչով մը կը հրաւիրեն կապ պահել իրենց հետ։

Այս կոչին առաջին արձագանգը պիտի գար Գահիրէէն, ուր դեռ 1913ին գոյութիւն ունէր սկաուտական կազմակերպութիւն իր «Գառնուկ» նուագախումբով։ Սկաուտներու յատուկ մարզանքներուն հետ կը կիրարկուէր վազք, ֆութպոլ եւլն.։ Իսկ զինադադարին կազմակերպուած միջազգային տողանցքին, հայ սկաուտները «գերազանցեցին բոլոր օտարները իրենց դրօշակներով, երաժշտութիւնով և կանոնաւոր տողանցքով» (Հայ Սկաուտ թիւ 11)։

Գահիրէ, 1914ին, ունեցած է ԱՐԱՐԱՏ ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ։ Անոր վերելքը մեծ ճիգի արդիւնք է եղած։ Այս Միութիւնը 1916ին, Հէլիոպոլիսի մէջ, կը կազմակերպէ մարզահանդէս մը զեկավարութեամբ Սահակ Յանճեանի որ հայ և օտար մամուլէն մեծապէս կը գնահատուի։

Գահիրէէն ետք, անա նաեւ Աղէքսանդրիան, ուր, դարձեալ Սահակ Յանճեան, իր գործակիցներով զարկ կուտայ հայ տղոց ֆիզիքական դաստիարակութեան ԿԱՄՔ ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԻՆ մէջ, որ օժտուած է նաեւ մարզավայրով մը։ Մարմնակրթանքին զուգընթաց, կը կազմուի նաեւ սկաուտական և ֆութպոլի խումբեր որոնց միջազգային հանդիպումները յաղթանակներով կը պսակուին։

Սկաուտ խմբապետ Սահակ Ամիրայեան, Գահիրէէն, նամակով մը կը թելադրէ Հ.Մ.Ը.Մ.ի կեդրոնական վարչութեան, միջոցներ խորհիլ, բոլոր հայ սկաուտները համախմբելու մէկ դրօշակի տակ, միօրինակ ըզգեստաւորումով նաեւ կիրարկել ընդհանուր դաստիարակութեան մէկ ծրագիր։

Մ. Գ. Աստարճեան, Վառնայի հայ սկաուտներու մարզիչը, կը գրէ 25 փետր. 1920 թուականով.

«Ամէն միջոց կը գործադրենք մեր չարքերը պատանիներով խտացընելու։ Կ'աշխատինք անոնց բարոյական և ֆիզիքական զարգացման։

«Շքեղ երեկոյթ մը, սարքուած՝ Հայ Երիտասարդաց Ինքնապարտգացման միութեան կողմէ, Վառնայի սկաուտները առաջին անգամ ըլլալով այս երեկոյթին հրապարակ իջան՝ չուէտական մարզանքներով և ջահերով։ Նորութիւն մըն էր Վառնայի հայութեան համար։ Անդրանիկ քայլերնիս մեծ քաջալերանք գտաւ։ Սկաուտներուն թիւը այդ երեկոյթէն ետք բարձրացաւ»։

Թուրքիոյ քաղաքական կեանքի նոր յեղաշրջումով, հայերը ստիպուած, պիտի թողէին իրենց բնակավայրերն ու ապաստան գտնէին արտասահման ուր հայկական բազմաթիւ այլ կազմակերպութիւններուն կարգին, Հ.Մ.Ը.Մ. իր առաքելութիւնը պիտի հետապնդէր տարագիր սերունդին ազգային դիմագիծը անաղարտ պահելու համար։

ՄԱՍՆ Բ·

Հ. Մ. Ը. Մ.-Ի ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Հետագայ դարերի հայ մարդը պիտի զարմանայ այն սերունդին վրայ, որ օրհասի տարիներին հերոսական վճռականութեամբ տէր կանգնեց իր անտէր հայրենիքին եւ իր անվարժ ու թոյլ ձեռքով բայց եւ անվեհեր հոգով կարողացաւ աւերակների եւ սովի միջից նոր Հայաստան կերտել:

Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆ

Վեց դար հայ քաղաքական կեանքը դադրած էր գոյութիւն ունենալէ: Հայ ժողովուրդի աչքերուն մէջ մարած էր ազատութեան յոյսի նշոյլն իսկ: Քիչեր էին, ընտրանիներ միայն, որոնք զրահապատուած՝ իրենց հաւատքի ուժով, կը թիավարէին հոսանքն ի վեր: Մըտքի, հոգիի և զէնքի անձնուրացներ, իջան կրկէս, պատերազմի սարսափի տարիներուն, արհամարհելով իրենց տկարութիւնները, խիզախեցան դարաւոր թշնամիին դէմ դէպի Սարդարապատ, Բաշ-Ապարան, Ղարաքիլիսէ:

Քաոսէն և աւերակոյտէն, որպէս հրաշածին փիւնիկ, իր աճիւններէն կեանք առնող, իր խակ սեփական ու անքնաջան աշխատանքով աւերակ բոյնը *շինող հայորդիներուն հանդէպ, եղբայրական անխառն սիրով լեցուած, օգնութեան կը փութայ արտասահմանը:*

Հ.Մ.Ը.Մ.ը որ ոտքի կանգնած ու գործօն դեր ստանձնելու ատակ դարձած կազմակերպութիւն էր, իր ուժերը պիտի լարէր, առաւելագոյն չափերով, օգնելու համար Հայաստանի որբերուն, հայ բանակին ու մանաւանդ մարմնակրթանքի զարգացման:

Անկախ հայրենիքի անդրանիկ քաղաքացի Աւետիք Սահակեանի արտասանած «կեանքի երկաթէ օրէնքի ուժով» լարուած աշխատանքի շնորհիւ, կարճ ժամանակի մէջ, Հայաստան «այնքան ամրապնդուեցաւ որ այլեւս համարձակ կարող էր կանգնիլ քաղաքական ասպարէզի վրայ և իր խօսքը ըսել աշխարհին» և այս ամրապնդումի *ընթացքին չմոռցուեցաւ զարկ տալ նաեւ մարմնակրթանքի:*

«Անկեղծ հրճուանքով կը տեղեկանանք որ Երեւանի մէջ արդէն կազմուեր է հայ արիներու (սկաուտ) առաջին խումբը և վարչապետ Պ. Խատիսեանի առաջարկուած է գլուխ կանգնիլ անոր: Նոյնպէս սկաուտապետ Հ. Նազարեան կոչ կ՚ուղղէ ամբողջ Հայաստանի պատանեկութեան

գալ հաւաքուիլ դրօշին տակ, կազմելու սկաուտական խումբերը։ Այս առթիւ փափաք կը յայտնուի Հ.Մ.Ը.Մ.ի հետ յարաբերութեան մէջ մտնել» (Հայ Սկաուտ թիւ 3, 1919)։

Հայաստանի մէջ սկաուտական շարժման առաջին լծակներէն մէկը կ'ըլլայ ճօրճ Մարտիկեան, որ սկաուտական կեանքէն ներս իր մուտքը գործած էր Պոլիս, Սկիւտարի մէջ կազմուած սկաուտական առաջին խումբին մաս կազմելով։ Պատանի տակաւին, կ'անցնի Հայաստան, կռուելու թշնամիին դէմ։ Առաջինը կ'ըլլայ որ կարսի մէջ կը կազմակերպէ սկաուտական խումբեր։ Կարսի անկումէն ետք կ'անցնի Աղէքսանդրապոլ ուր հասած էր արդէն վահան Զերազ. կը գտնայ անոր գործակիցը։ Հայաստանի մէջ, Մարտիկեանէն և սկաուտապետ Հ. Նազարեանէն զատ, սկաուտական խումբեր կազմելու առաջին աշխատանքներուն իր լայն բաժինը կը բերէ նաև եղնիկ Քաջունի որ նոյպէս Պոլսէն անցած էր Հայաստան։ Ահա եղնիկ Քաջունիի առաջին նամակը, ուղղուած, Հ.Մ.Ը.Մ.ի կեդրոնական վարչութեան։

Երեւան 15 Նոյ. 1919

Հայ Մարմնակրթական Ընդհանուր Միութեան

Կեդրոնական Վարչութեան - Կ. Պոլիս

Ցարգելի ընկերներ.

Բոլորովին անակնկալ մը, Պոլսեն, ընկերներէն մեկը, իմ հասցէիս ղրկած էր «Հայ Սկաուտ»ի առաջին թիւը:

Անսահման հրճուանքով կարդացի ի հարկէ վերյիշելով անցեալի բոլոր հաղգր օրերը... Ձեր մարզած սերունդն է որ պիտի կազմէ ապահովիրաւ եւ դրօտակիրը հայ ժողովուրդի գնացքին՝ դէպի լուսաւոր բարձունքներ, դէպի լուսաւոտ հաղաքակրթութիւն:

Երեւանի մէջ, ինչպէս նաեւ Հայաստանի միւս բոլոր կեդրոնները, պիտի աշխատիմ տարածելու այդ նոր գաղափարը գործով, եւ վստահ եմ, իրապէս պիտի ունենայ մեր հոգիներուն վրայ, մոգական գաւազանի ազդեցութիւնը:

Կրթական Նախարարութիւնը անսահման խոստումներ ունի եւ կարելի է ըսել որ արդէն գործի սկսած եմ:

Անպայման կը թղթակցիմ ձեր թերթին, չանալով ձեզ հաղորդել, օրը օրին, ամէն մանրամասնութիւն եւ նոյնիսկ լուսանկարներ։

Սիրով՝

Եղնիկ Քաջունի

Բաջունիի նամակէն ետք, Երեւանէն Պոլիս կը վերադառնայ, Հ.Մ.Ը.Մ.ի սիւներէն Գ. Մերճանով որ Հայաստանի մէջ սկաուտական ու մարզական կեանքի վերաբերեալ, նա՛եւ Կրթական Նախարարին պարտադրութիւններուն շուրջ, կու տայ հետեւեալ զեկոյցը։

«Հայաստանի լուսաւորութեան (կրթական) նախարարութիւնը մտահոգութեան առարկայ ըրած է նաեւ մարմնակրթական և սկաուտական շարժումը։ Ներկայիս Հայաստանի մէջ կան 20.000 երկսեռ որբեր որոնց 6.000ը Երեւանի մէջ են։ Ասոնք կը հետեւին մարզանքի, ուսուցիչ ունինք Եղնիկ Բաջունին և Ջեյս մը որ կառավարութիւնը յատուկէն բերել տուած է այս նպատակով... Գործ մը կայ մէջտեղ որ պէտք ունի ՄԱՐԴՈՒ և անձնուէր մարդու։

«Սկաուտներ կան, սակայն, այս տեղիններուն պէս ամէն դիւրութիւն չունին, բոպիկ ոտքով մարզանք եւ պտոյտներ կ'ընեն նոյնիսկ աղջիկները: Նախարարութիւնը ընդարձակ մարզարաններ յատկացուցած է։ Ամերիկեան որբախնամն ալ իր որբանոցներուն մէջ բաւական ույժ կու տայ մարզական գործին։

«Սակայն կառավարութիւնը կ'ուզէ հաստատուն և կանոնաւոր հիմերու վրայ դնել շարժումը, որուն համար մէկ միլիոն ռուբլիի պիւտճէ մը կը պահանջէ խորհրդարանէն և յոյս կայ որ խորհրդարանը պիտի վաւերացնէ այս գումարը։ Թիֆլիսի մէջ տեսակցութիւն ունեցայ կրթական նախարար Պ. Նիկոլ Աղբալեանի հետ որ Պոլսոյ Հ.Մ.Ը.Մ.ի աջակցութիւնը կ'ուզէ Հայաստանի մէջ եւս տարածելու նոյն շարժումը։ Երեւանէն դարձին, պիտի գրէ հոս կեդրոնին որ շուէտական մարզանքի մասնագէտ ուսուցիչ մը ղրկենք հոն տեղւոյն վրայ գտնուող մի քանի ուժերուն հետ կազմակերպելու համար այս կենսական գործը։

«Պէտք է պատրաստ կենանք նախարարական կոչին և կարելին նոյնիսկ քիչ մըն ալ անկարելին գործ դնելու համար պէտք եղած ուժը հաւաքենք ղրկելու համար հոն՝ ուր գործ կայ և գործիքի պէտք կայ» (Հայ Սկաուտ 5, 1920)։

Ազգային ու քաղաքական ըմբռնումի խոր գիտակցութեամբ, Հայաստանի Բանակի ՕՐՈՒԱՆ առթիւ ՀԱՅ ՍԿԱՈՒՏ, 16 Փետր. 1920ի համարին մէջ, Վճարեցէ՛ք Ձեր Պարտքը Հայ Բանակին խորագրով կոչ կ'ուղղէ։

Այս կոչին ամենէն առաջ կը պատասխանէ Հ.Մ.Ը.Մ.ը Պոլսոյ և արուարձաններուն մէջ զօրակոչի ենթարկելով իր բոլոր միջոցները հըսկելով թէ հանգանակութեան և թէ այդ առթիւ կատարուած հանդիսութիւններուն։

Հայաստանի Կրթական Նախարար Պ. Նիկոլ Աղբալեանի թելադրութիւնով, առողջապահական բաժնի վարիչ բժշ. Վ. Արծրունի ՀԱՅ ՍԿԱՈՒՏ թերթին կը յղէ հետեւեալ նամակը.

Հ. Հ.
ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՆՐԱՑԻՆ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ
ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԹԻՒ 38
2 ՑՈՒՆ. 1920
ԵՐԵՒԱՆ

ՀԱՑ ՍԿԱՈՒՏ բերքի Պատժ. Խմբագրութեան

Հանրային Կրթութեան եւ Արուեստի Պ. Մինիստրը որի սրտին շատ մօտ է մարմնակրթութեան գործը, յանձնարարել է ինձ յայտնել Հ.Մ.Ը. Միութեան իր գոհունակութիւնը Կ. Պոլսոյ մէջ տեղի ունեցող սկաուտական շարժման առիթով: Յաջողութիւն ցանկանալով Ձեր ազգօգուտ ձեռնարկութեանը, Պ. Կրթ. Մինիստրը խնդրում է ձեր պատուական բերքից տասը օրինակ ուղարկել Հ. Կրթ. Մինիստրութեան անունով. բաժանորդագինը կ'ուղարկուի:

Իմ կողմից եւս, ի բոլոր սրտէ ցանկանում եմ ծաւալումը Ձեր սքանչելի գործին, որը գալու է ամրացնելու մեր մատաղ սերնդի ֆիզիկական ու բարոյական կորովը:

Երեւանի մատաղահաս սկաուտներն եւս յղում են իրենց եղբայրական սիրոյ ողջոյնը իրենց Պոլսեցի եղբայրակիցներին, եւ յոյս են յայտնում որ մօտ է ապագան, երբ Մայր Միացեալ Հայաստանի գրգում ձեռք կտան իրենց եղբայրակիցներին:

Եթէ ներողութիւն չէի համարի, խնդրում եմ բարեհաճեցէք ուղարկելու ինձ «Հայ Սկաուտին Օրինագիրը» նաեւ հաղորդեցէք ինձ սկաուտի զգեստի արժէքը:

Հայաստանի Կրթութեան եւ Արուեստի Մինիստրութեան
բժշկա-առողջապահական բաժնի վարիչ
Բժ. Վ. Արծրունի

Հ.Մ.Ը.Մ.ի կեդրոնական վարչութիւնը ինքզինք կը գտնէ առելի լաւ կազմակերպուելու հարկադրանքին տակ որովհետեւ «նամակներ կը տանանք, կը գրէ Հայ Սկաուտ, մարզական եւ սկաուտական նոր նոր միութիւններէ՝ իրենց հետ յարաբերութիւն հաստատելու: Մենք կը փափաքինք յանուն ուժի, աւելականութեան եւ օգուտի որ այս հաստուածները կը միանան Հ.Մ.Ը.Մ.ի Բարձրագիր Բարձրացուր նշանաբանին տակ:

«Ահա՛ հայրենիքը մեզ պարտականութեան գլուխ կը կանչէ, չինարար աշխատանքի զանգակը հնչելու մօտ է եւ այս աւեր հայրենիքին մէջ մենք պէտք ունինք ծրագրուած միութիւններու, կազմակերպուած ձեռնարկներու, որոնց չնորհիւ ամենակարեւորներէն է սա մեր պատանիներու կազմակերպութիւնը: Ատոնք պիտի չէնցնեն այդ ամայութիւնները, միակամ եւ համաքայլ ձեռք ձեռքի տալով պիտի հիմնադրեն նոր ցեղը,

հայ քաղաքացին... Լուրջ կերպով խորհինք և միանանք որոշ, հաստատ ծրագրի մը շուրջ աշխուժօրէն տանելու համար նոր հայրենիքի նուիրական դժուարութիւնները»:

ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼՈՒԽ, ահա՛ օրուան կարգախօսը ուղղուած զաղութներու սկաուտական կազմակերպութիւններուն. *«Այսօր մենք պէտք կը զգանք կրկնել այս հրաւէրը յանուն ուրիշ շատ կենսական պահանջի մը, որ մօտ օրէն, թերեւս ամիս մը վերջ, մեզ պարտականութեան գլուխ պիտի կանչէ:*

«Ներգաղթն է այս.

«Ո՛չ մէկ ատեն, մենք, սկաուտական կազմակերպութիւններս, այնքան օգտակար պիտի կրնանք ըլլալ, որքան մեր ժողովուրդէն մնացած բեկորները դէպի ԵՐԿԻՐ առաջնորդելով»: Հրամայական է այդ պարտականութիւնը որովհետեւ ահա՛ «կը լսենք հայրենահրաւէր փողը, մեզի է այս հրաւէրը» կը գրէ Հ.Մ.Ը.Մ.ի պաշտօնաթերթը Հայաստանի անկախութեան երրորդ տարեդարձին առթիւ: Եւ չուշանար հայրենիքի կրթական Նախարար Պ. Աղբալեանի հրաւէրը ուղղուած՝ Հ.Մ.Ը.Մ.ի մարզիկներուն:

Հ. Հ.
ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ
ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԹԻՒ 145/1789
28 ԱՊՐԻԼ 1920 Թ.
ԵՐԵՒԱՆ

Կ. Պոլսոյ Հայաստանի Հանրապետութեան դիւանագիտական միսիային

Ի լրումն նախարար Աղբալեանի հեռագրի, որով խնդրում է երկու մասնագէտ սկաուտ պետեր յղել Երեւան, պատիւ ունիմ տեղեկացնելու որ մինիստրութեան ծրագիրն է Հայաստանի մէջ ամենալայն չափով տարածել սկաուտութիւնը, բայց դրան արգելք է հանդիսանում հմուտ մասնագէտների բացակայութիւնը: Ուստի եթէ տակաւին չէք ղրկած մարզիչներ, խնդրում եմ բարեհաճիք առանց յապաղելու կատարել Պ. Նախարարին խնդիրքը, որովհետեւ ժամանակն անցնում է եւ կարիքը անսահման:

Հանրային Կրթութեան եւ Արուեստի Մինիստրութեան
բժշկա-առողջապահական բաժնի վարիչ

Բժշ. Վ. Արծրունի

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Պաշտօնաթերթը այս նամակը հրատարակելէ ետք, կ'աւելցնէ. «Օրէ օր կը ծանրանայ Հ.Մ.Ը.Մ.ի գործը, և միութիւնը իր ճիգին ծայրագոյն աստիճանին հասած ըլլալով հանդերձ, ստիպուած է հանիլ նաեւ մայր երկրի կոչին, իր գերագոյն պարտականութեանը, որ իր նպատակն է: Սակայն դիտել կուտանք մանաւորապէս Միութեան

պատուական նախագահ Ս. Պատրիարքին որ ուշադրութեան բաժին մը յատկացնէ մեզի, բարոյական աջակցութենէ զատ նիւթական օժանդակութեան աղբիւր մը ցոյց տայ միութեանս տանեղ օրերուն մէջ որ անյետաձգելի պահանջքը ունի հասնելու եղած տիպողական խնդրանքին»։

Կարելի չէր ուշանալ սակայն։ Կրթական Նախարարի հրաւէր-կոչէն՝ Հայաստանի քառասուն հազար որբերու ձայնը կը հասնի զգայուն ականջներու։ Երեք նուիրեալներ, Վահան Զերազ, Տիգրան Խոյեան և Օննիկ Եազմաճեան արհամարհելով բոլոր դժուարութիւնները, Հ.Մ.Ը.Մ.ի և ազատագրուած հայրենիքի սուրբ դրօշակները ամուր բռնած իրենց ձիւքերուն մէջ, հարազատներու և բարեկամներու բարեմաղթութիւնները ընդունելէ վերջ, կը բարձրանան նաւ դէպի աւետեաց երկիր — Մայր Հայաստան։

Երեք մարզիչներու մեկնումէն անմիջապէս ետք, կը հասնի Եգնիկ Քաջունիի երկրորդ նամակը.

... «Խառնակ է մեր դրութիւնը, հիմա զինուոր եմ. մարզանք կ'ընեմ ամէն առաւօտ, իմ թաղի մօտ 200 երիտասարդներու մարզանքի դասը ինծի յանձնուած է։ Յունիսի մէկին արդէն դպրոցները կը վերջանան, որմէ վերջ ես բոլորովին պիտի նուիրուիմ աշակերտուհիներուս, սկաուտական խումբին և զինուորներու մարզումին։

«Իմ սկաուտներուս ԱՐԾՈՒԻԿ գունդը կը բաղկանայ 12–18 տարեկան մօտ 200 աղջիկներէ։ Վերջին ծայր ծանրաբեռնուած եմ։ Արդէն մէկ ու կէս ամիս է սկսած եմ կազմակերպութեան, 82.000 րուպլի դրամ ստացած եմ, ունինք չորս թմբուկ, 12 սրինգ, ազգային գոյներով ժապաւէններ, ազգային դրօշակներ՝ մեծ ու փոքր 25 հատ։ Այդ դրամով անմիջապէս միատեսակ գլխարկներու պատրաստութեան սկսայ տեղական միջոցներով։ Երեք սրահ լեցուն չերամ կը պահենք, չուտով կը ստանանք անոնց արդիւնքը, և անմիջապէս կը սկսինք կօշիկներուն ծախսել, ամենադժուարը հագուստներն են, բայց պիտի աշխատինք։

«Այստեղ կազմեցի նաեւ լաւ խաղացող սպաներէ և կիմնազիայի մեծ աշակերտներէ ֆութպօլի ուժեղ խումբ մը»։

Հանոյքով և հպարտութիւնով կը հրատարակենք, այս և նման նամակները, կը գրէ ՀԱՅԿ ՍԿԱՈՒՏ, որովհետեւ «Մայր երկրի մէջ ամենապզտիկ սկաուտական չարժուձն իսկ մեզի թանկագին է և կը գուրգուրանք անոր վրայ։ Այսքան նեղ և դժնդակ պայմաններու մէջ հետապնդել այս հայրենասէր չարժումը, ցոյց կու տայ ցեղին անընկճելի ոգին։

«Մեր կորովի եգնիկը անչուշտ բաւական մը մխիթարուած ու քաջալերուած պիտի զգայ իր կողքին գտնելով Հ.Մ.Ը.Մ.ի երեք մարզիկները որ մեկնեցան, կը յուսանք, որ osur մարզիչին դերը աւարտած կ'ըլլայ և հայ պատանին հայ լեզուով կը լսէ մարզանքի հրահանգները»։

Հայաստան մեկնող մարզիչներէն Վահան Զերազ, իր ճամբուն վրայ, կը գրէ Պոլիս։

«Տրապիզոնի առջեւ տեղեկացանք որ այնտեղ պատանեկան միութիւն կայ և մարզանք կ'աւանդուի որբերուն։ Անմիջապէս նամակ գրե-

ձինք ցուցմունքներ տալով, քաջալերելով և հրաւիրեցինք կապ հաստատել Հ·Մ·Ը·Մ·ի հետ։ Ղրկեցինք «Ամենուն Մարմնամարզ», «Սկաուտական օրինագիրք», ՀԱՑ ՍԿԱՈՒՏ կնքուած՝ մեր կեդրոնի կնիքով, այս եղաւ մեր առաջին պաշտօնական ակտը։ Դուք ընթացք տուէք գործին, գրեցէք Տրապիզոն։

«Պաթումի հասանք բոլորովին կազդուրուած և պատրաստ աշխատանքի։ Այստեղ գտանք մեր Եղիշէն (Քաջունի)։ Անոր դիրքը չատ բարձր է։ Շատ խոստումներ ըրաւ, իր պահեստէն մեզի տուաւ սկաուտական հագուստի կտաւ, գուլպայ, ոտնամանի և ապագային ալ մարմնամարզական ամէն կարեւոր գոյքեր հայթայթելու խոստումով։

«Տղաք, մեր կատարելիք գործին ու ծրագրին բաղդատած, մեզ հետ բերած գոյքերը և քարոզչութեան հրատարակութիւնները անհամեմատ ջնջին են։ Պիտի խնդրենք որ առաջին առիթով կրկնէք քանակը։

«Տղաք, հայկական գոյներով ժապաւէն, հայկական կամ սկաուտական քօքարթ, հայկական փոքր դրօշակներ, թուղթէ կամ կտաւէ, ինչ որ կրնաք ղրկեցէք։

«Մեզ զօրավիգ պիտի ըլլան մեր վարչական և մանաւանդ ընկերական անուշ ու անբակտելի կապերը։ Մեզ մոռացութեան մի՛ տաք։ Ենթադրեցէք թէ այդտեղ ենք, ձեզ մօտ, կեդրոնը։ Միշտ բաժին հանեցէք ձեր յուշերէն, ձեռնարկներէն, գաղափարներէն, գործերէն։ Գիտցէք որ մեզի չէ որ կուտաք այլ Հայաստանին»։

Տիգրան Յոյեան երկրորդ նամակագիրը, Պաթումի մէջ ուսա և հրեայ սկաուտներուն չարքին կը ծանօթանայ նաեւ հայ սկաուտներու որոնց թիւը 20ի կը հասնի։ Անոնց կը թելադրէ թիւէն աւելի որակին կարեւորութիւն տալ, խոստանալով ամէն տեսակ աջակցութիւն ու կ'աւելցնէ, խօսքը պոլսեցիներուն ուղղելով «ի՛նչ լաւ կ'ըլլար տղաք, եթէ անոնց օրինակ մը ՀԱՑ ՍԿԱՈՒՏ յատկացնէիք... դրօշնիս պէտք է ամէն տեղ իր քաղցր ու մաքուր չունչը տարածէ. չէ՞»։

Հայաստանի ճամբուն վրայ տակաւին, Հ·Մ·Ը·Մ·ի մարզիչները, առիթ չեն փախցներ՝ օգտագործելու ու տարածելու Հ·Մ·Ը·Մ·ի fաղgr ու մաfուr ծուցչը հայ պատանիին ու երիտասարդին վրայ։

Հ·Մ·Ը·Մ·–ական մարզիչները Հայաստան հասնելնուն պէս, կ'անցնին իրենց պաշտօնին։ Որպէսզի գաղափար մը առնք, այդ օրերու ֆութպոլի մրցումներէն, արձանագրենք հետեւեալը։

Ալէքսանդրապօլի մէջ 26 Սեպտ· 1920ին տեղի կ'ունենայ տեղւոյն Մեծն Վարդան և Երեւանի Sպorտ ակումբին միջեւ փոխվրէժի ֆութպոլի մրցում մը։ Առաւօտ կանուխ, մոնետիկը, փողոցէ փողոց կը կանչէ.

— «Էսօ՛ր, էս սըհաթին, ձէն կու տա՛մ, լսեցէք։

— «Էս օր, ժամը 4ին, Երեւան և Ալէքսանդրապօլ ֆութպոլի մրցում ունին։

— «Շտապեցէք ձեր տոմսակները գնել»։

Որոշուած ժամուն ժողովուրդը «քաղաքին նորոյթ» համարուող մրցումին համար կուգայ։ Կարգապահութեան կը հսկեն սկաուտներ և ոս-

տիկաններ «կար գինուորական նուագախումբ և Շիրակի եռանդուն նահանգապետը՝ կարօ Սասունին, որ փութացած էր խաղադաշտ»։

Խումբերը դաշտ կ'իջնեն իրենց գոյներով։ Աղէքսանդրապօլի խումբը «կուրծքին վրայ կը կրէ վարդան Զօրավարին մեծադիր, գուշնաւոր պատկերը»։ Օրուան իրաւարար կը կարգուի Տիգրան Խոյեան։ «Տիգրանին բծախնդիր սուլիչը այնքան անընդհատ կը սուլէր որ անիրաւ զեկը պիտի կարծէր թէ ֆլիւթով accompagnement կ'ընէր խաղին...»։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի կեդրոնական վարչութիւնը չգոհացաւ միայն մարզիչ ղրկելով Հայաստան և անոնց հետ՝ գիրք, թերթ ու գոյք, կար կենսական խնդիր մը. որբերէն գիւղատնտեսներ պատրաստել ու հայրենիք ղրկել։ Այս նպատակին համար որբեր հաւաքուեցան Արմաշի դպրեվանքը, թէ ինչպէ՛ս.

«1919ի փետրուարի սկիզբը, կը գրէ Հայկ Սէրէնկիւլեան, Ատաբազարէն Արմաշ այցելութեանս, գաղափարը ունեցայ մեր դպրեվանքը վերածել գործնական գիւղատնտեսական վարժարանի, անապատաներէն դարձող մեր որբերէն 200 հատ հոն տանիլ և անոնցմէ երկու տարուայ դասընթացքով, Հայաստանին հասցնել գիւղատնտեսներ»։

Պոլիս դարձին այս ծրագիրը կը ներկայացնէ Ս. Պատրիարքին, եղիչէ եպ. Դուրեանին և Ազգ. վարչութեան։ Ծրագիրը ընդունելութիւն կը գտնէ։ Որբերը կը հաւաքուին։ Եօթը պաշտօնեայով գործի կը ձեռնարկուի։ Ամենէն մտահոգիչ կէտը՝ տարբեր միջավայրերէ հաւաքուած այդ 200 որբերուն հայերի դաստիարակութիւնը կ'ըլլայ։

«Հ.Մ.Ը.Մ.ի դրօշակը և սկաուտական ծրագիրը եղան մեր գործին յաջողութեան գլխաւոր ազդակները»։

1921ին 25 գիւղատնտես տղաք պատրաստ պիտի ըլլային Հայաստան մեկնելու. սակայն 1920ի կոտորածը կը քանդէ այդ մեղուանոցը։ Բոլորը մէկ Պոլիս չունէ կ'առնեն։ Պոլսոյ կեանքը տղոց խորթ կու գայ։ Անհամբեր Հայաստան մեկնելու կը սպասեն։ Եւ վերջապէս «1920 Օգոստոս ամսու գեղեցիկ օր մը Ղալաթիոյ քարտիզը հազարաւոր երկաթե հայրենասէր հասարակութիւն մը հաւաքուած էր ի տես մեր չոգենաւին որ զարդարուած էր ֆրանսական և հայկական եռագոյններով և Հ.Մ.Ը.Մ.ի դրօշակով։ Անկախ Հայաստանի ճանապարհն էր որ մեր 126 սկաուտները պիտի բռնային՝ իրենց ետեւէն քաշելու համար ցիրուցան բազմութիւններ։

«Հայ սկաուտը Հայաստանի ճանապարհին վրայ իր առաջնորդողի դերին մէջն էր։ Հ.Մ.Ը.Մ.ի անձնուէր ներկայացուցիչները իրենց դրօշակը մեզ նուիրած ատեն այնքան խորապէս զգացած չէին իրենց ձեռնարկին ու գործին մեծութիւնը»։

Պաթումի մէջ հազարաւորներ կը դիմաւորեն ներգաղթող որբերը։ Հազարներու մէջ առաջին գծի վրայ կուգայ Հայաստանի ներկայացուցիչ Աթապէկեանը որ ընդունելութիւն կը սարքէ և յաջորդ օր մեծ շուքով, չոգեկառքով ճամբու կը դնէ։ Թիֆլիսի մէջ, սկաուտական տարազով ու նուագախումբի առաջնորդութեամբ, փողոցէ փողոց անցնելով, կանգ կ'առնեն Հայաստանի հանրապետութեան չէնքին առջեւ որուն

Պոլսեցի Հայաստան մեկնող հայ որբերը:

պատշգամէն Տիգրան Պէկզատեան բարեգալուստի խօսք կ'ուղղէ որմէ ետք կ'առաջնորդուին նոյն չէնքին ներքնասրահը։

«Անօթի էինք, կը գրէ Սէրէնկիւլեան, բայց մեր յուզումէն և խանդավառութենէն ոչինչ կերանք։ Հայաստանի զօրավարներ, գործիչներ, դեսպան, զանազան նախարարութիւններու ներկայացուցիչներ, հոն են, սեղաններուն շուրջ երեխայի նման ուրախ խանդավառ յուզումով լեցուն։ Երա՞զ թէ իրականութիւն։ Այդ վայրկեանը կեանք մըն էր մեզի համար, մոռցած էինք մօտիկ անցեալը ու վաղուան մեծ յոյսը մեր առջեւն էր ՅԱՌԱՋ ՆԱՀԱՏԱԿ խմբերգով կը յառաջանայինք փողոցէն»։

Գիշերը, շոգեկառքով ճամբայ կ'ելլեն դէպի Հայաստան։ Մեծ անձկութեամբ կը լուսցնեն, որովհետև հակառակ տղոց բուռն փափաքին խաւարին մէջէն անկարելի կ'ըլլայ բան մը տեսնել։ Առաւօտեան «պայծառ ու ջինջ» արեւով կը հասնին Երեւան։

«Բնութիւնը մեզ հետ կը խաղայ, Հեռո՜ւն Աստուածատուր Մասիսը, փառապանծ գագաթով վեհօրէն կը հսկէ Հայաստանի վրայ, ի տես անոնց անկարելի է կորաքամակ կենալ ու մենք ուղիղ, հպարտ և յաղթական քայլերով կը յառաջանանք — նուագախումբը կը նուագէ ԱՐԵՒ ԾԱԳԵՑ ԶԷՅԹՈՒՆՑԻՆԵՐ։

«Երեւանի բնակիչները յանկարծակիի եկած էին։ Ամէն կողմէ կը վազէին դէպի մեզ — հայեր են, հայեր են բացագանչելով։ Այո՛, հայեր էինք և կ'երթայինք մեր հարազատ կառավարութեան հպատակութիւն յայտնելու։

«Վերը պատշգամին վրայ հայ նախարարներ՝ գլխաւորութեամբ վարչապետին, կ'ունկնդրեն սկաուտական մեր երդումը, — կ'երդնունք հաւատարիմ մնալ Ազգիս ու Հայրենիքիս —։ Համօ Օհանջանեանը արտասուախառն աչքերով կը շնորհաւորէ ազգին հարազատ զաւակները։ Հայաստանի քաղաքացիներ էինք այլեւս։ — Մեր սկաուտները երջանիկ էին» (Բանամեան)։

Արմաշի գիւղատնտեսական դպրոցի սկաուտներու Երեւան հասնելուն առիթով նախարարութիւնը բացօթեայ հանդէս մը կը կազմակերպէ։ Այս հանդէսին յայտնութիւն մը կ'ըլլայ 250 աղջիկներու «հպարտ, ուղիղ քայլերով, գեղեցիկ, ազատ մարզական շարժումներով» մուտքը։ Հակառակ այս յաջողութիւններուն, Ջերագ կը գրէ․ «մենք քիչ ենք, իսկ գործը հսկայ, այդ պէտք է լաւ գիտնալ, այստեղ Հայաստան է, մեծ է արդէն ու պիտի մեծնայ, կարելի չէ գործել մանաւանդ չորս հոգիով ան ալ իրարմէ հեռու։

«Չորս հոգի ենք և պիտի մարմնակրթե՛նք Հայաստանը։ Պիտի կազմենք սկաուտական խումբեր, պիտի հայցնենք լեզուն, հրամանները, խաղնուածքները, ոգին։ Պիտի մտնենք որբանոցները ուր հազարներու զանգուած մը կայ․ անանուն, անգոյն, անժպիտ և սակայն անգին։ Պիտի հսկենք դպրոցներուն, պիտի զբաղինք մամուլով — կարս արդէն թերթ կը հրատարակէ՝ ՀԱՅ ԱՐԻ։ Պիտի վարենք կեդրոնի գործ, կապ պահելով թէ՛ ձեզ, թէ՛ նախարարութիւններուն և թէ մենք մեր միջեւ։ Արշա-

ՄԱՍԻՍ

ւանքներ, քննական պատյաններ պէտք է կատարեն։ Նիւթ, գոյք, զգեստեղէն պէտք է ճարեն երկրի մը մէջ ուր ոչինչ կայ։

«Ձեր ղրկած մի քանի կտոր գրքերը, թերթերը, գոյքերը նամակները, մեզ համար կ'ուներան բարոյական խիստ մեծ նշանակութիւն։ Նոր չրջաններ ալ պիտի կազմակերպենք սակայն դրօշակներու, սկաուտական դրօշակներու համար ձեր ղրկած կտաւները չափազանց անբաւական են։ Կանանչ, դեղին, արճագոյն, նարնջագոյն բնաւ չկան. չատ նեղը ենք... իսկ փողկապի, հագուստի, գլխարկի մասին խորհած իսկ չունինք։ Հայաստանի սկաուտները սեւ հագուած են եղիչէին տրամադրած կտաւով։ Ձեր յառաջիկայ քօքարթաբաշխութեամբ յատկացուցէք Հայաստանի սկաուտներուն։

«Տղա՛ք, ինչպէս կը տեսնէք, գործը ինքնին մեծ ու դժուար ըլլալէ զատ ամէն օր յարուցուած նոր դժուարութիւններով կը բարդանայ։ Այս բոլորը գրեցի ո՛չ թէ որեւէ յուսահատութիւն արդարացնելէ կամ մօտակայ ձախողութիւն մը բացատրելէ, ո՛չ։ Մենք ոչ պիտի յուսահատինք և ո՛չ ալ պիտի ձախողինք, գրեցի որպէսզի գաղափար մը կազմէք մեր գործին մասին և ըստ այնմ չափեն ք մեր ակնկալութիւնները և յոյսերը։

«Ներեցէք որ գրեմ տակաւին։

«Անցեալ օր էջմիածին գացինք։ Ջալելով գացինք, ջալելով եկանք իբր ճշմարիտ սկաուտներ։ Ինձ հետ էին Եղնիկը, Տիգրանը և Պօղոսէն Արմաշի աշակերտներու հետ եկած գիւղատնտեսներու խումբ մը, կապեռնիկ Թանտրճեան, Փարթամ, Արըճեան եւլն։ Այնտեղ սկաուտական գործով ալ զբաղեցանք։

«Գիտէ՞ք Հ.Մ.Ը.Մ.ը մենք այստեղ կը կարդանք սոսկ Հայաստանի Մարմնակրթական Ընդհանուր Միութիւն։ Մօտ ատենէն պիտի այցելենք նաև Սարը Ղամըչ, Ղարաքիլիսէ, Ճելալ Օղլու և Տիլիճան»։ (Հ.Սկ. թիւ 23 24)։

Հայաստանէն տխուր լուրեր կը հասնին՝ «գորչ վարագոյր մը իջած է» հոն։ Անատոլիոյ կացութեան ենթարկուած է երկիրը։ Հակառակ այս իրողութեան Հ.Մ.Ը.Մ.ական մարզիչները առանց յուսահատելու կը չարունակեն իրենց առաքելութիւնը։ Տղաքը կարծես աւելի խանդով ու նուիրումով յարած են սկաուտական գործին։ Զանազան ճակատներ կը ղըրկուին սկաուտներ որպէս՝ սուրհանդակ, մթերանոցներու հսկիչ, կարմիր խաչ։

Օրերու հետ պիտի ծանրանար Հայաստանի կացութիւնը։ Թշնամիները հզօր էին իսկ ինքը տկար, ազազուն, հազիւ ոտքի ելած ու ազատ չնչելու համար թոքերը բացած։ Նոր բռնակալը անգութ էր։ Հայաստան կ'անճիտուի իր բանակէն, իր պետական կեանքէն։ Երեսփոխանական պալատի պատշգամէն կ'իջնէ արիւնով ձեռք բերուած եռագոյնը, տեղը կը բարձրանայ անհարազատ օտարը...

Իր լաւագոյն զաւակներէն կը կացինահարուին բանտերու մէջ, կ'իյնան Փետրուարեան ապստամբութեան օրերուն։ Շատեր կ'աքսորուին Սի-

պերիա, ուրիշներ կ'ապաստանին սահմաններէն դուրս։ Հ.Մ.Ը.Մ.ական մարզիչները ատեն մը կը չարաշնակեն իրենց առաքելութիւնը։ Անոնք ալ ստիպուած կը թողուն երկիրը։ Հոն կը մնայ Զերազ որ 1924ին կը վարձատրուի տխրահռչակ Զեկայի անողորմ գնդակով...։

Հ.Մ.Ը.Մ., անբաժանելի մասը հայութեան, իր բոլորանուէր աջակցութիւնը բերելէ ետք նորստեղծ Հայաստանի Հանրապետութեան վերելքին՝ կարմիր սարսափի առաջ չէր որ պիտի նահանջէր հրապարակէն։ Անհաւատալի պայքարին մէջ, որ հայութիւնը կը մղէ ներխուժող կարմիրներուն դէմ՝ Հ.Մ.Ը.Մ.ի ղեկավարներն ու մարզիկները ցուցաբերեցին օրինակելի կարդապահութիւն և զոհողութեան բարձրագոյն չափանիշը։ Ինչպէս սիւ վարագոյրը Հայաստանի Հանրապետութեան վրայ ու անկախութեան սիրոյն հայութեան ընծայաբերած արեան մէջ Հ.Մ.Ը.Մ. ունի իր նուիրական բաժինը։ Ինկան Հ.Մ.Ը.Մ.ականներ Հայաստանի հողին վրայ ու ուրիշներ մահացան աքսորավայրերու մէջ։ Շատեր մնացին հոն՝ շարունակելու նոր սերունդներու դաստիարակութեան սրբազան աշխատանքը։

Ջնջուեցաւ Հ.Մ.Ը.Մ. անունը հայրենիքի մէջ՝ բայց անմահ հոգին այս պանծալի միութեան՝ պիտի տեւէ այնքան ատեն որ խումբ մը հայեր կան մատնոց՝ նոր սերունդներու ֆիզիքական դաստիարակութեամբ։

ՄԱՍՆ Գ·

Հ. Մ. Ը. Մ. ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ

Մեծ եղեռնին յաջորդող զինադադարի քանի մը տարիներու ընթացքին, դէպի Պոլիս, Կիլիկիա և գաւառները ներգաղթող հայութեան մնացորդացը, հազիւ իր տնտեսութիւնը վերականգնած, քանդուած օճախը վերաշինած և իրեն համար ազգային հաւաքական կեանք սարքած, կը պայթի Քեմալական շարժումը, «Թուրքիան Թուրքին» նշանաբանով:

Հեռաւոր Անատոլուի մէկ անկիւնէն ծնած այս շարժումը, շնորհիւ մեծերու հակամարտ շահերէն թելադրուած փոխադարձ շահերուն, շուտով պիտի տարածուէր բովանդակ Թուրքիոյ սահմաններուն վրայ և Մուսթաֆա Քէմալ, քաջալերուած Ֆրանքլէն Պիւյյոն — Քէմալ ախուր դաշնագրով շահուած դիւանագիտական դիրքին յաղթանակով մը, Կիլիկիոյ վերըստացումէն վերջ, պիտի դառնար դէպի արեւմտեան Թուրքիոյ կորսուած հողերը, Իզմիր և Պոլիս, զինու ուժով շուտով վերագրաւելու համար զանոնք:

Տակաւին հոգեկան իր վէրքերու կոտտումը ապրող հայ զանգուածը կը մատնուէր նոր սարսափի, մօտալուտ հալածանքներու և նոր խուչելութեանց տանջող մտալլկումին: Գաւառներէն մինչեւ Կիլիկիա, և Կիլիկիայէն, Իզմիրէն և Պոլսէն բազմահազար հայութիւն, ի խնդիր ԿԵԱՆՔի, դարձեալ կը վերցնէ գաղթականի ցուպը, իր ֆիզիքական ապահովութիւնը գտնելու համար դրացի ասպնջական երկիրներու, Յունաստանի, Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ, Կիպրոսի, Եգիպտոսի, Լիբանանի և Սուրիոյ մէջ և աւելի ուշ, անտեսական լաւագոյն կեանքի մը ակնկալութեամբ, դէպի Ֆրանսա և մինչեւ հեռաւոր Ամերիկաները:

Պոլսոյ մէջ Հ·Մ·Ը·Մ·ի Կեդրոնական Վարչութիւնը, 1922, Սեպտեմբեր 16ի իր վերջին նիստին կ'որոշէ Թուրքիոյ մէջ լուծուած յայտարարել Միութիւնը և որպէս հարազատ զաւակը իր ժողովուրդին, հետեւիլ անոր՝ սփիւռքի մէջ շարունակելու համար ազգապահպանումի նուիրական իր առաքելութիւնը:

Ա.Մ.Ը.Մ.ի երկրորդ եւ վերջին պատգամաւորական ժողովը
Պոլսոյ մէջ:

Ա․— ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

1922ի աշնան, Թուրքիայէն, մասնաւորաբար Պոլսոյ և Իզմիրի շրջաններէն, հարիւր հազարներու հասնող յոյն գաղթականներու շարքին նաև աւելի քան յիսուն հազար հայութիւն, մաշած և ընչազուրկ, կ'ապաստանին Յունաստան։ Ասպետական Հելլադայի զաւակները գրկաբաց կ'ընդունին մեր ազգակիցները և իրենց ցեղակից գաղթականներուն հաւասար չափով գուրգուրանքի և հոգածութեան առարկայ կը դարձնեն զանոնք։ Պէտք էր սակայն, որ համատարած այս թշուառութիւնը մեղմելու հաւաքական ճիգին, նա՛և հայ ժողովուրդը բերէր իր բաժինը։

Հ․Մ․Ը․Մ․ի Կեդրոնական Վարչութիւնը, Միութիւնը Թուրքիոյ մէջ լուծարքի ենթարկելէ անմիջապէս վերջ, Յունաստան ապաստանող մեր ազգակիցներուն անմիջական կարիքներուն հասնելու առաջադրութիւնով, Եղբ․ Կարօ Ուշագլեանի նախագահութեամբ, կը նշանակէ օգնութեան յատուկ մարմին մը կազմուած՝ հետեւեալ սկաուտ ղեկավար վեց եղբայրներէ — Արշակ Յակոբեան, Մկրտիչ Մալումեան, Ժիրայր Մինթաճեան, Օննիկ Դուրբինեան, Միհրան Զարիֆեան և Արա։

Առաքելութիւնը, Պատրիարքարանէն, Հ․Մ․Ը․Մ․ի Կեդրոնական Վարչութենէն, Յունական դեսպանատունէն և Ազգերու Դաշնակցութեան

Սկաուտական առաքելութեան կազմը
Նստած՝ ձախէն աջ՝ Արշակ Յակոբեան, Մ. Մալումեան
Ոտքի՝ ձախէն աջ՝ Արա, Ժիրայր, Օննիկ եւ Զարիֆեան

ներկայացուցիչներէն վաւերացուելէ վերջ, կը հաւաքէ Պոլսոյ Հ·Մ·Ը·Մ·ի սկաուտական բոլոր գոյքերը, կը կատարէ նուիրահաւաքում և 1922 Հոկտեմբեր 7ին, 90 հակ հագուստեղէններով, 7 անտուկ դեղօրայքով, 6 հակ սկաուտական գոյքերով ու վրաններով և ստանձնելով 750 գաղթականներու հակողութեան պատասխանատուութիւնը փոքր չոգենաւով մը ճամբայ կ'ելլէ դէպի Յունաստան։

Առաքելութիւնը կը հասնի Տէտէաղաճ և անմիջապէս կը լծուի աշխատանքի։ Հոս իրենց գնահատելի աջակցութիւնը կը բերեն Հայկ Սէրէնկիւլեան, Տօքթ· Տուսի, Հրանդ Քէօսէեան, Առաքել Պետրոսեան, Գ· Փափազեան և Դեր· Փերտահճեան Սրբազան։ Շուտով կը կազմակերպուին նպաստաբաշխումի և բժշկական դարմանումներու գործերը։ Կիւմիւլճինա, Տրամա, Ոքիչէ, Սէրէզ, Քավալա, Սելանիկ, Տէտէ Աղաճ, Աթէնք և տակաւին այլ վայրերու մէջ ապաստանած մեր ազգակիցները կը ստանան հագուստեղէն, կօշիկ, ծածկոցներ և բազմահարիւրներ կը պատուաստուին պանապան վարակիչ հիւանդութեանց դէմ։ Առաքելութեան գործը վերջ կը գտնէ 1923ի փետրուարին։

Պոլսէն, Իզմիրէն և այլ շրջաններէ Յունաստան ապաստանող հայութիւնը իր ծոցին մէջ կը հաշուէր բազմաթիւ Հ·Մ·Ը·Մ·ականներ։ Ասոնք իրենց հաստատուած վայրերուն մէջ կը հիմնեն Հ·Մ·Ը·Մ·ի կորիզներ և մարզական ու սկաուտական կեանք կ'ստեղծեն։ Ապակեղրոն այս գործունէութիւնը սակայն, հեշտ չէր Միութեան Ծրագիր կանոնագրին։ Անհրաժեշտ էր ունենալ կեդրոնական ղեկավարութիւն մը համադրելու, միացնելու համար սպառուած անջատ ճիգերը։ Մկրտիչ Մալումեան, Հ·Մ·Ը·Մ·ի գործիչ և սկաուտ խմբապետի իր հանգամանքովը, 1924ին կը կազմէ Սկաուտական կեդրոնական յանձնախումբ մը, որմէ վերջ կը կազմուի նաեւ Յունաստանի առաջին Շրջանային Վարչութիւնը» (Նոր Սերունդ, թիւ 1)։ Շրջանային վարչութեան անդամները եղած են Ընդհայրներ՝ Առաքել Պետրոսեան, Ս· Տամլամեան, Պատուելի Աճէմեան, Յակոբեան և Յովհաննէսեան, Յաբէթեան Ֆութպոլի պատասխանատու, Հայկ Տէտէեան և Պետրոս Գայեան սկաուտ խմբապետներ։

Նորընտիր մարմինը կը լծուի ծրագրուած կազմակերպչական աշխատանքի։ Վերջ կուտան ապակեդրոնացման դրութեան և կարճ ժամանակի մը ընթացքին կը յաջողի անջատ շրջանները կապել կեդրոնին և Հ·Մ·Ը·Մ·ի Դրօշին տակ մէկտեղել հինգ հարիւր մարզիկներ և սկաուտներ։

Շնորհիւ Ամերիկեան Նպաստամատոյցի նիւթական օժանդակութեան, Շրջանային վարչութիւնը մարզական և սկաուտական կարիքներու մատակարարութենէն ըստ բաւականի թեթեւցած, իր ճիգերը կը կեդրոնացնէ տըղոց ֆիզիքական դաստիարակութեան համընթաց, անոնց հոգեկան, մտային և բարոյական զարգացման կենսական գործին։ Կը կազմակերպէ հըրապարակային հանդէսներ, դասախօսութիւններ և մշակութային հաւաքոյթներ։ 1926ին կը սկսի հրատարակել Նոր Սերունդ պաշտօնաթերթը որ պիտի ըլլար «աղբիւր հրահանգուելու և դաստիարակութեան» (Նոր Սերունդ, թիւ 4)։

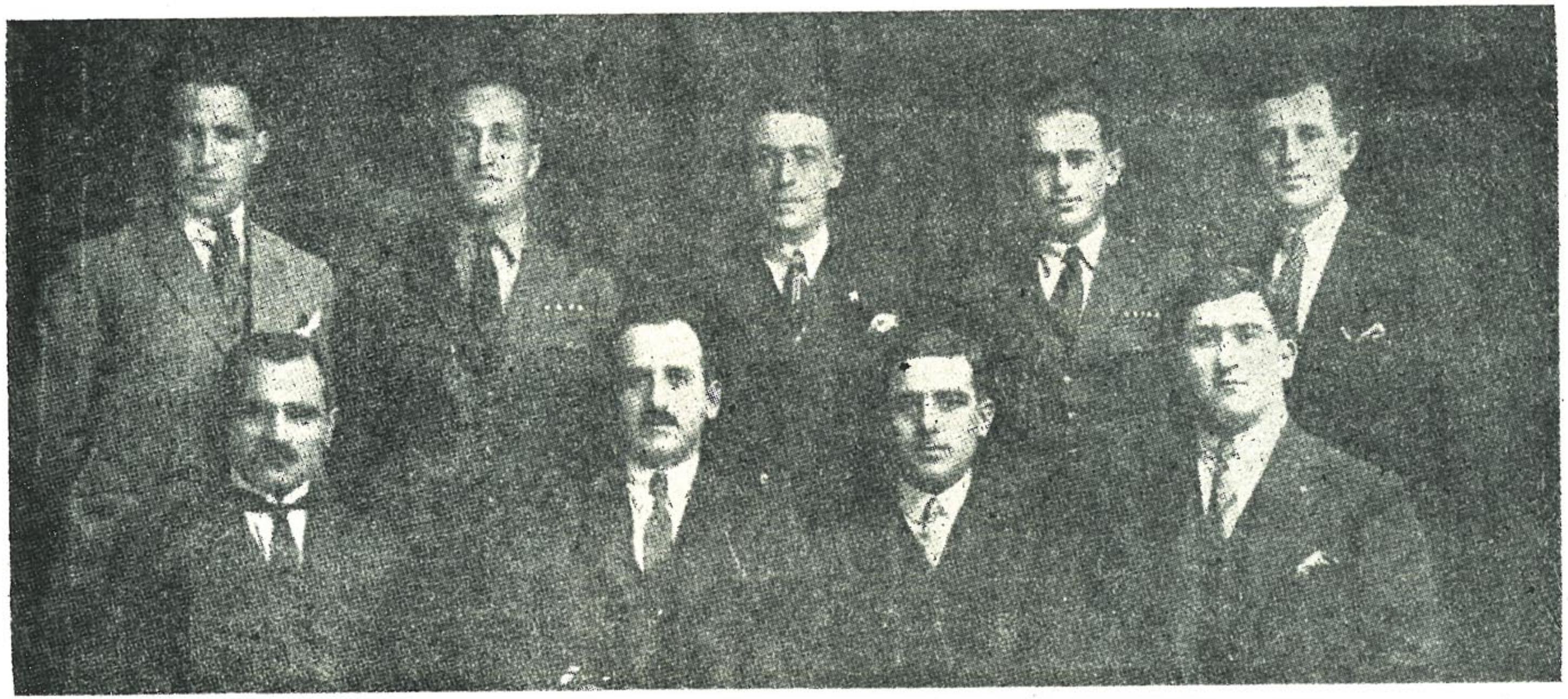

Ցուցաստանի առաջին Երջանային Վարչութիւնը:

Նստած՝ ձախէն աջ՝ Պատ. Ցոլի. Անէմեան, Ա. Պետրոսեան, Ս. Տամլամեան, Գ. Ցարէքեան.
Կանգնած՝ ձախէն աջ՝ Ա. Ս. Ցակոբեան, Հ. Տէտէեան, Մ. Մալումեան, Պ. Գայեան, Ս. Նիկողոսեան:

Ցուցաստանի հայ սկաուտական Ա. եւ Բ. խումբերը 1922ին.
Մէջտեղը՝ Պ. Սրամ Կայծակ՝ կեդր. վարչութեան ցախագահ,
իր աջ եւ ձախ կողմը երկու կազմակերպիչներ՝ Գայեան եւ Ն. Մանուկեան:

Սկաուտական խումբերու Թուական յաւելումը և որակի բարձրացումը յատուկ ուշադրութեան առարկայ կը դառնայ։ Անկախ միութենական բանակումներէ, Հ.Մ.Ը.Մ.ի սկաուտները կը մասնակցին նաեւ միջազգային բանակումներու և կ'արժանանան օտար պետութեանց բարձր գնահատումին։ Նման բանակումի մը առիթով, «Նոր Սերունդ»ի թիւ 3ի մէջ կը կարդանք. — «1927ին յոյն կեդրոնին կողմէ կազմակերպուած սկաուտական բանակումին մասնակցեցան նաեւ հայերը Ա. Մակարեանի առաջնորդութեամբ։ Հայ սկաուտները յոյն սկաուտ խմբապետներու գնահատումով առաջնակարգ և ամենաընտիր սկաուտները յայտարարուեցան»։ Հազիւ քանի մը տարիներու աքնաջան աշխատանքին արդար այս գնահատումը, չքեղ փաստն է մեր զեկավար եղբայրներուն նուիրաբեր ոգիին և չափանիշը Հ.Մ.Ը.Մ.ի դաստիարակչական և կազմակերպչական ուժին»։

Կարճ ժամանակի մը ընթացքին կը հիմնուին մասնաճիւղեր Փիքսի, Սինկրուի, Լիբազմայի, Քօքինայի, Նէօ Փալէրօնի, Կրէտէի, Միտիլլիի, Սելանիկի և այլ շրջաններու մէջ իւրաքանչիւրը իր վարչական մարմիններով՝ ենթակայ Աթէնքի կեդրոնին։

Մասնաճիւղերու կազմութենէն վերջ, Շրջանային Վարչութիւնը

1929, Հ.Մ.Ը.Մ.ի առաջին ողիմպիականի երդման արարողութիւնը՝ Յունաստան: 1929ի առեղնապետ Պ. Վահան Ճիկուճի (յետոյ Տէր Ցարութիւն քհն.՝ վախճանած) Աթոռին վրայ՝ եղբ. Համօ Միհրապեան օրուան ախոյեան, (այժմ Տէր Տաւարծ քհն. հովիւ ի Պուէնէս Այրէս):

կը նախաձեռնէ մասնաճիւղային տարեկան հանդիպումներու որու առաջինը կը գործադրուի 1926ի Ապրիլ ամսոյն։

Առաջին պատգամաւորական ժողովը կը գումարուի 1927 Հոկտեմբեր 2ին մասնակցութեամբ մասնաճիւղերու 36 լիազօր ներկայացուցիչներու։ Շրջանին Հ.Մ.Ը.Մ.ի գերագոյն այս ժողովները, իւրաքանչիւր տարի, նոյնիսկ երկրորդ աշխարհամարտի փոթորկալի օրերուն երբ երկիրը ներքին և արտաքին թշնամիներու դէմ կենաց և մահու պայքարի մէջ էր, անխափան կը չարունակուին գումարուիլ։

Տարիներու ընթացքին, տնտեսական պայմաններու հարկադրանքով, յունահայ գաղութէն հազարաւորներու դէպի Ֆրանսա և հեռաւոր Ամերիկա գաղթը պատճառ չէ եղած որ Միութիւնը ընկրկի և տկարանայ, ընդհակառակը, չնորհիւ Շրջանային և մասնաճիւղերու վարչութեանց բոլորանուէր ճիգերուն և անչափ զոհաբերութեան, շրջանը տարուէ տարի զգալի վերելք և նոր նուաճումներ արձանագրած է։ Ներկայիս գոյութիւն ունին եօթը մասնաճիւղեր մօտ 700 երկտող անդամներով։

Անկախ աթլէթիկ և մարզական խաղերուն, Շրջանային և մասնա-

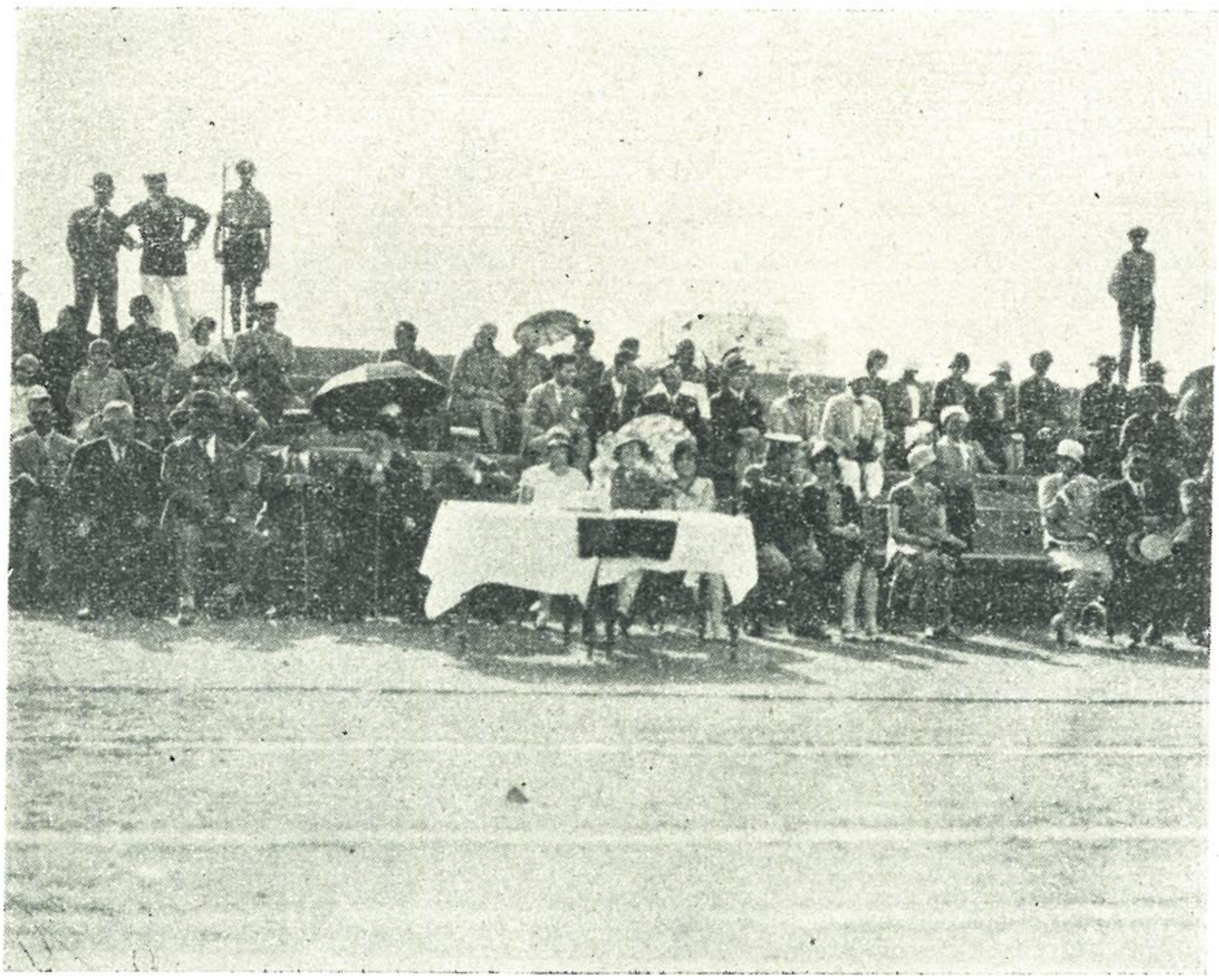

Ցուցահայ առաջին ողիմպիականը 1929 Ցունիս 30
(Հովանաւորութեամբ՝ Առաջնորդ Մազլումեան Սրբազանին,
դէպի աջ՝ գինուորական համազգեստով Ջor. Թարգում։)

ճիւղերու վարչութեանց առաւելագոյն գործունէութիւնը կը կեդրոնա-
նայ սկաուտական չարժումին ճիշդ գնահատումով մը զայն նկատելով
«Հ.Մ.Ը.Մ.ի աւագ դուռը, ուրկէ ներս կը մտնեն պատանի Հ.Մ.Ը.Մ.ա-
կաններ և անկէ դուրս կու գան ազգային և մարդկային նկարագրով
ազնուացած, առաքելութիւններով հարստացած կարգապահ և օրինապահ
Հ.Մ.Ը.Մ.ականներ»:

Խիստ գնահատելի է նաեւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի «Բնութենասէրներ»ու մաս-
նաճիւղը, միակը բովանդակ սփիւռքի մէջ, կազմուած 1934ին և պետու-
թեան կողմէ ճանչցուած ու վաւերացուած որպէս «Հայ Լեռնագնաց Բը-
նութենասէրներու Միութիւն» անունով: Առաւելապէս երկաեռ երէց Հ. Մ.
Ը.Մ.ականներէ կազմուած և բազմակողմանի օգուտներ նշող այս մաս-
նաճիւղին առաջադրութիւնն է, առօրեայ կեանքի մաշեցնող աշխատանքէ
մը վերջ ֆիզիքական կազդուրում, լեռնային և ծովային արշաւներով,
որպէս հայ մեծ ընտանիքի մը հարազատ քոյրեր և եղբայրներ յարգել
զիրար, պաշտել ազգային աւանդութիւնները, երգել հայ երգը, այլ մա-
նաւանդ չմոռնալ ասկեղնիկ մեր լեզուն»:

Սելանիկի Հ. Մ. Ը. Մ.ի պասէբ պոլի խումբը
1956ին:

Յունաստան՝ Ձիֆսի եւ Գոգինայի պասքէթպոլի խումբերը 1954ին:

Յունաստան՝ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Բնութենասէրներու խմբանկար
արշաւի մը ընթացքին:

Իրարյաջորդ Շրջանային Վարչութիւնները, մանաւանդ վերջացող տասնամեակին, նախանձախնդրութեամբ պահած են բարոյական կապը սփիւռքի քոյր շրջաններու և մասնաւորապէս Սուրիոյ, Լիբանանի և Յորդանանի Շրջանային Վարչութեանց հետ։ 1951ին պատգամաւորով մը ներկայ էին այս վերջինի 11րդ Շրջանային ժողովին իսկ 1952ին, Հ.Մ.Ը.Մ.ի Սուրիոյ, Լիբանանի և Յորդանանի Միջմասնաճիւղային Զատկի տարեկան մարզական փառատօնին իրենց ֆութպօլի Ա. խումբով մասնակցութիւնը յաւելեալ խանդավառութեան առիթ մը եղաւ։

Սուրիա, Լիբանան և Յորդանանէն վերջ, սփիւռքի մէջ, որպէս ուժեղօրէն կազմակերպուած, կենսունակ և տարածուն շրջան Յունաստանն է։

Յունաստան՝ Հ. Մ. Ը. Մ ականներու միօրեայ արշաւանք։

Ցուցաստանի Հ. Մ. Ը. Մ. ի Շրջանային Վարչութիւնը 1958-ին:

Ոտքի՝ ձախէն աջ, Լեւոն Գայեան (Շրջ. Սկաուս Ընդհ. Խմբապետ), Յարութիւն Սրվազլեան (Գանձապահ),
Սեթիան Նշանեան, Աւետ Խաչատուրեան:
Նստած՝ ձախէն աջ, Դանիէլ Դանիէլեան (Ատենադպիր), Պատրիկ Սարգիսեան (Ատենապետ), Համբարձում Կիւրէղեան:

Բ.— ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

Հ.Մ.Ը.Մ.Ը հաւատարիմ իր կոչումին, Պուլկարիոյ մէջ, եղած է ազգային ոգիով տոգորուած, կենսունակ կազմակերպութիւն մը։

Պուլկարիոյ հայաչատ քաղաքներուն մէջ, մարզական անջատ միութիւններ ու Հ.Մ.Ը.Մ.ի մասնաճիւղեր գոյութիւն ունէին, իսկ 1924ին երբ Փիլիպէի մասնաճիւղին նախաձեռնութեամբ, նոյն քաղաքին մէջ, պատգամաւորական ժողով կը գումարուի, այս ժողովին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն՝ Փիլիպէ, Սոֆիա, Վառնա, Բազարճըգ ու Զակօրա։ Այս ժողովէն ետք Հ.Մ.Ը.Մ.ը կը դառնայ կեդրոն որպէս կազմակերպուած մարզական միութիւն։ Փիլիպէի ՇԱՆԹ մարզական միութիւնը կը միանայ Հ.Մ.Ը.Մ.ին։

Առաջին պատգամաւորական ժողովէն ետք Շրջ. վարչութիւնը, ատենապետութեամբ Տօքթ. Թ. Թովմասեանի, կը մշակէ ծրագիր-կանոնագիր։ Այս կանոնագիրը կ'իրացուի բոլոր մասնաճիւղերէն։ Կառավարութիւնը իր կարգին կը վաւերացնէ զայն։

Պուլկարիոյ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Շրջանային վարչութիւնը, որպէս վայր ունեցած է Փիլիպէ 1924—34, Սոֆիա 1934—35, Վառնա 1936ին։ Առաջին

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պալքանեան շրջանի պատգմ. ժողովէ մը վերջ։
Նստած ձախէն աջ՝ Թագուր Թագուրեան, Յ. Ճ. Սիրունի, Կ. Ղազարոսեան։

երկու վայրերուն մէջ Շրջ. վարչութեան ատենապետութիւնը վարած են կ. Ղազարոսեան, Յ. Մալխասեան, Ն. Աստուածատուրեան, Բժ. Թ. Սեդրակեան, իսկ վառնայի վարչութեան մաս կազմած են Տօքթ. Պերճ Հաճուլեան, Բարթող Մինասեան, Յովսէփ Մինասեան, Արշակ Զաքէեան, կարօ Զիվիճեան։

Դեռ 1924ին, Շրջ. վարչութիւնը, կը հրատարակէ իր պաշտօնաթերթը Հ.Մ.Ը.Մ. խմբագրութեամբ կարօ Ղազարոսեանին։ Պաշտօնաթերթը կարճ ժամանակի մը մէջ կը դառնայ իր շրջանի մարզական կեանքի լաւագոյն արտայայտիչը։ Ան կ'արձագանգէ նաեւ Պուլկարիոյ սահմաններէն անդին տեղի ունեցող հայ մարմնակրթանքի վերելքը, մանաւանդ իր սահմանակից Ռումանիոյ, և այս այն աստիճանի սերտ որ երկու երկիրներու վարիչ մարմինները, համախորհուրդ, կ'ունենան խորհրդաժողով 1926 Նոյմ. 21—24ին Ռուսճուգի մէջ։ Այս խորհրդաժողովը որ նպատակ ունէր յառաջացնելու Հ.Մ.Ը.Մ.ի կեդրոնական վարչութիւն, երեք օրերու յաջորդական նիստերուն, քննութիւնն կ'ենթարկէ բազմաթիւ հարցեր ու ժողովը կ'որոշէ միացնել Հ.Մ.Ը.Մ.ի երկու երկիրներու պաշտօնաթերթերը՝ ԱՐԻ և Շ.Մ.Ը.Մ., կազմակերպել միացեալ դաչտահանդէս, մարմնակրթանքը պարտաւորիչ դարձնել հայ դպրոցներէն ներս, պատրաստել արիներու և մարզական ուղեցոյցներ, իրականացընել հայկական ընդհանուր ոլիմպիական, ընտրել առժամեայ կեդրոնական մարմին մը՝ բոլոր շրջաններուն հետ յարաբերելու և ընդհ. պատգամաւորական ժողովի մը գումարումը հնարաւոր դարձնելու։

Արտագրեցինք քանի մը խորագիրները միայն խորհրդաժողովին օրակարգի խնդիրներէն, ցոյց տուած ըլլալու համար, կենսունակ ու ձեռներէց ոգին որ ցցուն կերպով մեր դէմ կը կանգնի որպէս ցպատակ՝ կազմակերպութիւն, մէկ դրօշի ներքեւ հաւաքուած տեսնելը գաղութահայ երիտասարդութիւնն ու նոր սերունդը։

Որքան որ կրցեր ենք հետեւիլ Հ.Մ.Ը.Մ.ի շարժման ընթացքին, առաջին անգամն է որ Պուլկարիոյ մէջ կը հանդիպինք «Հ.Մ.Ը.Մ.ի օր» ծանակատարութեան։ Ֆիլիպէ, Սոֆիա, Ռուսճուգ, Հասքովոյ և Փազարճըգ աննախընթաց խանդավառութիւնով, բոլոր այս վայրերուն մէջ, կը տօնեն Հ.Մ.Ը.Մ.ի օրը, հանդիսական զանգուածներու ներկայացնելով մարզական այս կազմակերպութեան ձգտումները որ կը գործէ ու պէտք է շարունակէ իր առաքելութիւնը գաղութներուն մէջ։

Պուլկարիոյ հողին վրայ, պուլկար սկաուտներու մասնակցութիւնով, կատարուած դրօշակի օրհնութիւնն ու 24 նարընձաններուն երդման արարողութիւնը, 1926 Յունիսին, Փազարճըգի մէջ, Տէր Պսակ Քհնյ. Տօնիկեանի նախագահութեամբ, անկասկած որ հանդիսաւոր գեղեցիկ ձեռնարկ մ'ըլլալէ զատ էր նա'եւ ոգեկոչումի, հպարտանքի ու ազգային խոր ապրումներու օր մը։

Պուլկարիոյ Հ.Մ.Ը.Մ.ի կազմակերպութիւնը իր առաջին տասնամեակին ունեցած է մօտ 1000 գործօն անդամներ, տասէ աւելի մասնաճիւղերով։ Մասնաւոր ուշադրութեան առարկայ դարձուած է սկաուտական

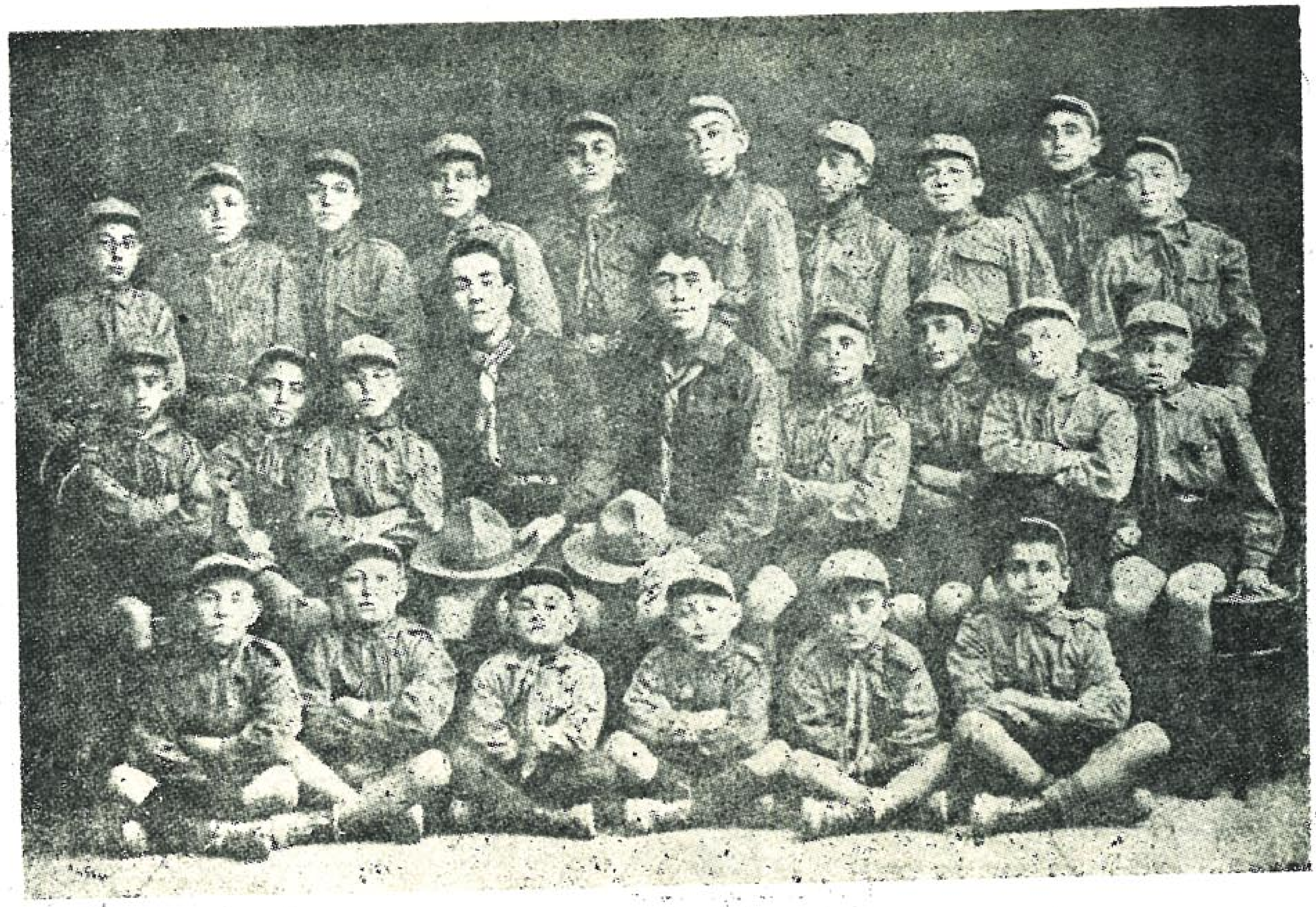

Հ. Մ. Ը. Մ-ի Վառնայի մասնաճիւղի գայլիկներէն մաս մը իրենց աքելլայ Օննիկ Էնկիպարեանի եւ փոխ աքելլայ Մուշեղ Կուտուզեանի հետ:

Հ. Մ. Ը. Մ-ի Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ շրջաններու խորհրդաժողովի առթիւ նկարուած:

Պատկերին մէջ կ'երեւին Յ. Ճ. Սիրունի, Թ. Թագւորեան, Կարօ Ղազարոսեան, Ս. Պապիկեան, Օ. Սինանեան, Յ. Քոստիկեան, Մ. Ցլուկեան:

չարժման որ մաս կազմած է պուլկարական պետական կազմակերպութեան (Ո.Պ.Մ.Թ.) որ կը հովանաւորէր իշխանութեան կողմէ։ Հ.Մ.Ը.Մ.ը իր գոյութեան առաջին տասնամեակին սարքած է մի շ մասնաճիւղային ինչ ոլիմպիականներ որոնցմէ եօթը Ֆիլիպէ, մէկը Սոֆիա, իսկ վերջինը Վառնա 1936ին։ Մինչեւ իններորդ պատգամաւորական ժողով, ոլիմպիականներուն զուգընթաց, տեղի ունեցած են նաեւ սկաուտական բանակում, բայց 7րդ պատգամաւորական ժողովը, նկատի ունենալով նիւթական դժուարութիւնները, կ'որոշէ ոլիմպիական եւ բանակում երկու տարին անգամ մը կազմակերպել։ Այս մասնաճիւղերուն մէջ մարզական ախոյեանութիւնը միշտ չահած է Ֆիլիպէ որ կը պահէ Վարազդատ Արշակունի բաժակը։

Պուլկարիոյ Հ.Մ.Ը.Մ.ի մարզիկները դուրս գալով իրենց չրջագիծէն, փայլած են նաեւ օտար մարզադաշտերու վրայ։ Հայութեան եւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի անունները բարձր պահողներէն է Յովսեփ Երեմեան, որ ունի ազգային չորս մրցանիշ, նաեւ օտար մրցումներէ, ախոյեանն է Վառնայի թէնիսի մրցումներուն՝ օտար մրցորդներու դէմ։ Հրայր Սրապեան ունի վազքի մրցանիշներ, և ձեռք բերած է փայլուն յաջողութիւններ։ Եփրաս Յակոբեան, պատանի մարզիկ մը, վազքի մէջ առաջնութիւններ չահած է։ Այս մարզիկները մասնակցած են, Պուլկարիոյ անունով, Աթէնքի մէջ կազմակերպուած միջպալքանեան ոլիմպիական մրցումներուն։ Մարզիկներուն հետ նաեւ Ֆութպոլի խումբերը փայլուն յաղթանակներ տարած են չնորհիւ լաւագոյն խաղցողներուն՝ Պետրոս Գազանճեանին, Թորգոմ Գալփագճեանին, Հրայր Սրապեանին, Եր. Քէպապճեանին և Յ. Երեմեանին։ Վառնայի մասնաճիւղի Ֆութպոլի խումբը, որուն մէջ կը համրուին Օննիկ Ղարիպեան և Կարօ Կարապետեան, Պուլկարիոյ չրջանի հայ ախոյեան խումբն է որ կը պահէ Մեծն Տիգրան բաժակը։

Գաղութահայ կեանքի յատուկ բոլոր տեսակի դժուարութիւնները յաղթահարելով, Պուլկարիոյ Հ.Մ.Ը.Մ.ի դրօչին ներքեւ հաւաքուած՝ ղեկավար, մարզիկ ու սկաուտ, մեծ ճիգով ու խանդավառ ոգիով, կանգնած՝ միշտ պատնէշի վրայ, հայու իրենց տոկուն բազուկներով, միշտ վեր ու բարձր բռնած են, հայ ֆիզիքական ուժին մարմնացումը Հ.Մ.Ը.Մ.ի դրօշը, կը բարձրացնեն, բարձրացնելու համար ցեղը։

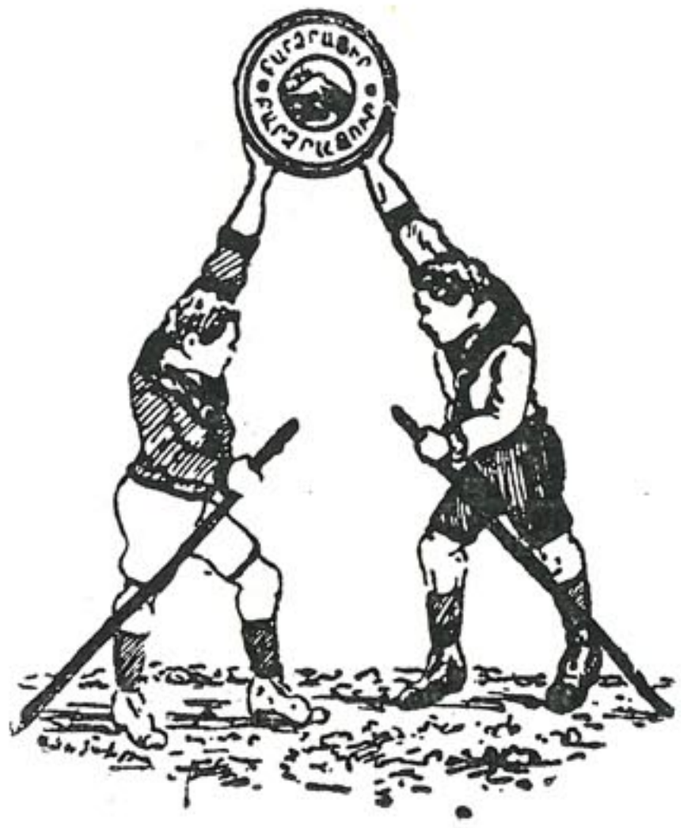

Գ.— ՌՈՒՄԱՆԻԱ

Ն՛յն ոգին ու չունչը, նո՛յն կամքն ու տոկունութիւնը, նոյն եռանդն ու աւիւնը, Պալքանեան երկիրներու մէջ նոր տեղաւորուող հայորդիներուն մօտ։ Յունաստանէն, Պուլկարիայէն ետք, ահա նաեւ Ռումանիան ուր դեռ 1921ին Պուքրէշի մէջ գոյութիւն ունէր 40—50 հոգինէրէ բաղկացած սկաուտական կազմ մը խմբապետութեամբ Երուանդ Սմաարեանի։ Անհատական ճիգով կազմուած այս խումբը կաղ ի կաղ կը չարունակէ իր կեանքը մինչեւ որ 1922 փետրուար 22ին, Պուքրէշի մէջ հիմը կը դրուի Հ.Մ.Ը.Մ.ի մասնաճիւղին նախաձեռնութեամբ Գ. Քէօտանեանի, Ա. Սայեանի, Յ. Պզտիկեանի, Կ. Փոլատեանի։ Այս անձերը մեծ թափով գործի կը ձեռնարկեն ու կը կազմեն Սիլեսարէ, Քօսթանցայի, Փազարճըգի և Սթրուկայի մասնաճիւղերը։ Քօսթանցայի մէջ Հ.Մ.Ը.Մ.ի կը միանայ ԱՐԾԻԻ մարմնակրթական ակումբը Ֆութպոլի իր խումբերով, իսկ Փազարճըգի մէջ նոյն ձեւով Հ.Մ.Ը.Մ.ի կը միանայ ՓԱՅԼԱԿ մարմնակրթական միութիւնը։

Այս մասնաճիւղերուն կազմութենէն ետք, 1923 Օգոստոս 13ին, տեղի կ'ունենայ Քօնսթանցայի մէջ, առաջին ընդհ. բանակոմ մասնակ-

Պուէրէճի սկաուտները եւ Սրուճկայի որքանցի սկաուտները, 26 Յուլիս 1925-ին առաւտցին մը պահուն։

ցուքեամբ Պուքրէշի, Քօնսթանցայի, Փազարճըգի և Սիլեսարէի մասնաճիւղերուն։

1923 *Սեպտեմբեր 30ին, Պուքրէշի մասնաճիւղի նախաձեռնութեամբ, կը գումարուի Ռումանիոյ չրջանի առաջին պատգամաւորական ժողովը։ Այս ժողովին մէջ վարչութեան անդամ կ'ընտրուին՝ Տօքթ. Սալքի, Շ. կիւրճեան, Վահէ Տիրատուրեան, Ց. Ա.թանասեան և Ց. Ճ. Սիրունի։*

Շրջանային վարչութիւնով օժտուած, Հ.Մ.Ը.Մ.ի կազմակերպութիւնը, Ռումանիոյ մէջ, իր գործունէութեան առաջին օրերուն իսկ, անհրաժեշտութիւն կը զգայ, իր անդամներու փիլիքական դաստիարակութեան գուգահեռ՝ չամբելու նաեւ մտային ու հոգեկան անունդ, ուստի, 1924 փետրուար 1–ին, լոյս կ'ընծայէ պաշտօնաթերթ Ա.Րին որ երեք տարի հրատարակուելէ ետք կը միանայ Փիլիպէյի մէջ լոյս տեսնող **Հ. Մ. Ը. Մ.** *պաշտօնաթերթին։*

Ռումանահայ առաջին ողիմպիականը տեղի կ'ունենայ 1924 Յունիս 20ին Պուքրէշի և 1924 Օգոս. 15–18 Քօնսթանցայի մէջ, երբ, տեղի կ'ունենայ նաեւ Ռումանիոյ չրջանի Բ. պատգամաւորական ժողովը։ Այս ժողովին մէջ կը քուէարկուի 48.000 լէյ որպէս տարեկան պիւտճէ։ Շրջանային վարչութեան անդամ կ'ընտրուին՝ Ց. Ճ. Սիրունի, Ց. Նշանեան, Վ. Տիրատուրեան, Տօքթ. Սալքի և Վահան Ալթունեան։

Կազմակերպչական աշխատանքներուն հետ չեն մոռցուիր խաղերնուս քանակումները։ Այս վերջինը, Ռումանիոյ չրջանի Բ. քանակու-

Կեռլայի Սփարթա եւ Պուխրէշի Հ. Մ. Ը. Մ-ի խումբերը։
Հեռաւ՝ կեռլայի Հայոց մայր Եկեղեցին։
Պատկերին մէջ աջին՝ կ'երեւի Ց. Ճ. Սիրունի։

մը, իր մասնաճիւղերով, կը կատարուի 1924 Օգոստոսին, Քօնսթանցայի մէջ։

Սթրուկայի մէջ Նշանեան և Պզտիկեան, իսկ Տօքթ. Սալբի կալապի մէջ հիմը կը դնեն նոր մասնաճիւղերու։

1925ի կիսուն, Տրչ. Վարչութեան օրակարգի գլխաւոր խնդիրը կ'ըլլայ, Սթրուկայի որբանոցի ցրուումի հարցը։ Մինչեւ այդ թուականը, որբանոցի մարզանքի ուսուցիչ Յ. Թօքաթլեանի և Տրչ. Վարչութեան ջանքերուն շնորհիւ կարելի եղած էր հոն կազմելու մասնաճիւղ, իսկ հիմա անոնք դուրս կուգային որբանոցի յարկերէն։ Տրչ. Վարչութիւնը, համախորհուրդ որբանոցի խնամակալութեան հետ, կ'որոշէ այդ որբերը հաւաքել Հ.Մ.Ը.Մ.ի դրօշին ներքեւ որ հնարաւոր ըլլար հաւաքականօրէն հետաքրքրուելու անոնցմով և հեռու պահելու զանոնք այլասերումի վտանգէն։ Այս ցրուած որբերուն առաջին խումբը, Պուքրէշի մէջ, 35 հոգի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի ղեկավարներու և իրենց տնօրէն Ս. Սըրենցի ներկայութեամբ, կը կատարեն իրենց երդման արարողութիւնը։ Երեսուն և հինգ որբեր կուգան մաս կազմելու Հ.Մ.Ը.Մ.ի մեծ ընտանիքին։ Այսքանը բաւական չէր։ Կային տակաւին ուրիշներ։ Այս բոլորին համար սակայն հարկ էր հայթայթել համազգեստ։ Այս կարիքին բաւարարութիւն տալու մտօք, Տրչ. Վարչութիւնը, կը հրաւիրէ իր բոլոր մասնաճիւղերը որ լայն ծիրի մը մէջ հանգանակութիւն կատարեն։ Այս հանգանակութիւնը, 48.288 լէյ, յաջողութեամբ կը պսակուի։

Հ.Մ.Ը.Մ.ը, հայուն այս կենսանորոգ ոգին, թափանցող ու որոնող, կ'որոշէ 50 հոգինոց առաքելութիւն մը ղրկել Թրանսիլվանիոյ հայկերտ հին քաղաք՝ Կեռլա։

«Կեռլայի հայութեան համար պատմական օրեր էին այն քանի մը օրը զոր Հ.Մ.Ը.Մ.ի առաքելութիւնը անցուց Կեռլայի մէջ։ Երբեմնի հայաքաղաքը, այդ օրերը, խանդավառ ժամեր ապրեցաւ։ Դարերէ ի վեր հեռու թողուած հայրենակիցներ կ'երթային առաջին չփումը ունենալու և ստեղծելու առաջին կապը միեւնոյն արիւնէն երիտասարդներուն միջեւ՝ զորս իրարմէ բաժներ էին դարերն ու սահմանները, Կեռլան այդ օր տեսաւ թէ հեռուն եղբայրներ ունի որոնք իր կարօտը ունին։ Եւ անոնք որ Կեռլա անցուցին այդ քանի մը օրը՝ իրենց սրտերուն մէջ զգացին անպատմելի երանութեան մը անուշ յուզումը, տեսնելով որ դեռ հայ սիրտ մը կը բաբախէ ուծացած, այլասերած կործանուած հայ գաղութի մը կուրծքին տակ։ Դարերը աղարտեր են այդ սիրտը, բայց չեն կրցեր փրցնել նետել» (Արի, Բ. տարի թիւ 6)։ Այս առաքելութեան կը մասնակցէին սկաուտ ու մարզիկներէն զատ, Տրչ.Վարչութեան ատենապետ Յ. Ծ. Սիրունի, մարմնակրթանքի յանձնախումբի անդամներէն Յ.Ապազեան, Կ. Արսլանեան, Տ. Կիւրճեան, Օ.Սինանեան, Պ.Տէյիրմէնճեան, ինչպէս նաեւ Պուքրէշի Ազգ. Վարժարանի տնօրէնը Ա. Տիրացեան, Տիկ. Սիրունի, Օր. Ապրիլեան, Օր. Թերզեան, Հ. Մկրտիչ Պօտուրեան, և Քէմէնչխատ Ռուբէն։

Առաքելութիւնը Կեռլայի կայարանին մէջ կը դիմաւորուի քաղաքի ողջ հայութեան կողմէն։ Տօքթ. Մարտիրոս Քօփօթեան, հայերէն

թարի գալուստի խօսքը կ'ուղղէ Հ.Մ.Ը.Մ.ականներուն որ դարերու հալածանքներէ ետք, կեալս հաստատուած հայերը «առաջին անգամ պատիւը կ'ունենան այսպէս խմբուելին, իրենց մէջ հիւր ունենալու արեւելքցի եղբայրները... Մենք երջանիկ ենք որ մեր փոքրիկ եղբայրները, իրենց այս այցելութեամբ, կը պատուեն մեզ ճանչնալու և մեզ խանդավառելու համար» (Արի. Թիւ 6)։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ՊՈՒՔՐԷՇԻ ՍԿԱՈՒՏ ԱՌԱՋՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ԽՈՒՄԲԸ

Երկրորդ շարքին կանգնած՝ ձախին երդը, Հ.Մ.Ը.Մ.ի սկաուտ առաջնորդ ԿԱՐԱՊԵՏ ԼԵՒՈՆ ՊԱԼՃԵԱՆ, ներկայիս Ն. Ս. Օ. ՎԱԶԳԷՆ Ա. Կաթողիկոս Ս. Էջմիածնայ:

1956ին. երբ Էջմիածնայ Հայրապետը Պէյրութ եկաւ «Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութեան նախագահելու եւ ազգընտիր կաթողիկոս օծելու», ընդունեց նաեւ այցելութիւնը Հ.Մ.Ը.Մ.ի Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Յորդանանի Շրջանային Վարչութեան: Մօտէն հետաքրքրուեցաւ սփիւռքի Հ.Մ.Ը.Մ.ի գոյավիճակով, ի մասնաւորի Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Յորդանանի շրջաններով: Գոհունակութեամբ լսեց, ազգապահպանումի մարզին մէջ Միութեան բերած մեծ նպաստը եւ անոր մարզական նուաճումները: Վեհափառը ուզեց նաեւ գիտնալ ելքը այն շարժումին, որ տարիներ առաջ սկսած էր Ֆրանսայի մէջ սկաուտական կազմերը Հ.Մ.Ը.Մ.ի ղեկավարութենէն անջատելու նպատակով: Ուրախացաւ երբ իմացաւ թէ ձախողած էին ղեկավարները յիշեալ շարժումին եւ սկաուտական կազմերը կը մնան եւ պիտի մնան կապուած Հ.Մ.Ը.Մ.ի ղեկավարութեան եւ ներքակայ անոր: Վեհափառը կարեւորութեամբ յանձնարարեց պահել կացութիւնը եւ թոյլ չի տալ ոեւէ անջատում, որ բաւ, անկասկածօրէն պիտի հանգէր սկաուտական ոգեղ եւ ուժեղ կառուցուածքի փլուզումին: Նկատած եմ, որ աւելցուց Հայրապետը, Հ.Մ.Ը.Մ.ի սկաուտական շարքերէն հասնող մեր երիտասարդութիւնը հայ հանրային կեանքին մէջ, ամենապիտանի եւ արժէքաւոր մարդիկը եղած են: Հոգեկան մեծ բաւարարութիւն էր մեզի, լսել Մայր Աթոռի Գահակալին անձնական եւ սրտաբուխ այս վկայութիւնը:

կեալան ամբողջ կ՚արթննայ որպէս հայ, իր դարերու թմբիրէն։ խանդ ու եռանդ, հայ պատարագ և երգեցողութիւն, ֆութպօլի մրցում տեղւոյն Սփարթա խումբին հետ ու 300 հոգիներու հասարակաց սեղան — ճաշկերոյթ որուն ընթացքին Ռուբէնին քէմանչան անակնկալ մը կ՚ըլլայ։ Անոր կը մասնակցի, իր երգով, Օր. Արմենուհի Թերզեան։ Այս բոլորէն ետք հոն պէտք էր ձգուէր ազգային ոգիի թթխմորէն մաս մը քացխեցնելու կեալայի հայութիւնն ու նոր սերունդը, ուստի «Կիրակի իրիկուն Տօքթ. Փափ Կիւրովի բնակարանին մէջ տեղի ունեցաւ խորհրդակցական ժողով մը որուն կը մասնակցէին Ծրջ. Վարչութեան ատենապետ Սիրունի, Ա. Տիրացեան, Մ. Պապիկեան, Ապագեան, Արսլանեան, Սինանեան, իսկ կեալայի մարզական շարժման ղեկավարներէն Տօքթ. Կիւթով և Տօքթ. Փոնկրաց Էրնէս։ Այս խորհրդակցական ժողովին մէջ որոշուեցաւ կազմուած յայտարարել Հ.Մ.Ը.Մ.ի մասնաճիւղը կեալայի մէջ, որուն առաջին գործը պիտի ըլլայ մանչերու որբանոցի սաները կազմակերպել իբր սկաուտ։ Այդ նպատակով Հ.Մ.Ը.Մ.ի Ծրջ. Վարչութեան կողմէ տրամադրուեցաւ 2000 լէյ և բաւական քանակութեամբ կերպաս սկաուտներուն համար։ Որոշուեցաւ որ հետզհետէ արձանագրուին նաև մարզիկ անդամներ՝ որոնք պիտի ունենան ֆութպօլի իրենց առաջին խումբը և պիտի մասնակցէին յառաջիկայ ռումանահայ ողիմպիականին» (Արի Թիւ 6)։

Առաքելութիւնը խանդավառութեամբ կը վերադառնայ իր շնորհակալութեան խօսքերը յայտնելէ ետք ռումէն իշխանութեան, կեալայի հայութեան և քաղաքապետին։

1925 Յուլիս 19ին, Պուքրէշի մէջ տեղի կ՚ունենայ Ռումանիոյ շրջանի Բ. ողիմպիականը։ Օրուան ախոյեան մարզիկը կը հանդիսանայ Վահրամ Մերճանեան իսկ մասնաճիւղը Պուքրէշ։ Նոյն ատեն տեղի կ՚ունենայ նաև շրջանին Գ. Պատգամաւորական ժողովը. կը քուէարկուի 226.013 լէյ որպէս պիւտճէ։ Ծրջ. Վարչութեան անդամ կ՚ընտրուին Սիրունի, Շ. Կիւրճեան, Պ. Տէյիրմէնճեան, Գ. Հաճի Արթինեան և Օ. Սինանեան։

Աշխատանք բոլոր ճակատներու վրայ։ Պուքրէշի սեփական ակումբին բացում, Ծրջ. Վարչութեան նախաձեռնութեամբ հրատարակում «Ուղղեցոյց Արի»ի Ա. և Բ. պրակներու. դարձեալ Ծրջ. Վարչութեան կողմէ սարքուած հայկական աննախընթաց պարահանդէս որ կ՚ապահովէ 55.000 լէյ զուտ հասոյթ, ինչպէս նաև 30.000 լէյ արժողութեամբ գոյք։

Ռումանիոյ աշխատանքի հայազգի նախարար Պ. Գրիգոր Թրանքու Եաշ, կ՚ընտրուի, 1926ի Մայիսին, Ռումանիոյ շրջանի պատուոյ նախագահ որը կ՚ընդունի 8 Յունիս թուակիր նամակով։

Փայլուն յաջողութիւն կ՚արձանագրեն Հ.Մ.Ը.Մ.ականներ Կոլոպի մէջ կազմուած, 1926 Յուլիս 13ին, միջազգային ողիմպիականին առթիւ։ Առաջնութիւններ կը շահին Մ. Մկրեան, Յ. Պետոյեան, Վ. Արզուեան, Ա. Խաչխաչեան։ Իսկ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Գ. ողիմպիականին, 1926 Սեպտ. 4ին, օրուան ախոյեան կը հանդիսանայ Մովսէս Ծլուկեան, իսկ ախոյեան մաս-

նաճիւղը կը մնայ դարձեալ Պուքրէշ։ Նոյն թուականին տեղի կ'ունենայ Պուքրէշի մէջ, Ռումանիոյ չրջանի Դրդ պատգամաւորական ժողովը, կը քուէարկուի 290·000 լէյ պիւտճէ։

1927 Սեպտ. 4, Ռումանիոյ չրջանի 7րդ ոլիմպիականէն անմիջապէս ետք, կը կազմակերպուի Շիրակի աղէտեալներուն համար հանգանակութիւն մը որ կը գոյանայ 12.700 լէյ որը Հայ կարմիր Խաչի միջոցաւ կը ղրկուի Հայաստան գործածուելու իր նպատակին։ Դարձեալ 1928ին, Պուլկարիոյ երկրաշարժէն աղէտեալներուն համար կը կազմակերպուի օգնութեան գործը ու կը բացուի, Փիլիպէի մէջ, աննպակայան մը։

1629ին, Պուքրէշի մէջ, կը ձեռնարկուի կանանց բաժնի կազմակերպումի կենսական գործին։

Այսպէս, ամուր հիմերու վրայ դրուած ու մեծ հաւատքով ու նուիրումով կազմակերպուած Ռումանիոյ չրջանի Հ.Մ.Ը.Մ.ը, նիւթական իր հնարաւոր միջոցներով, տոգորուած՝ մանաւանդ ազգային վառ ու հարազատ ոգիով, բարձր բռնած նահատակ Շաւարշ Քրիստաններու քարոզած՝ մարմնակրթանքի կոչը, արձանագրած է միշտ վերելք։ Այս վերելքին իր բաժինը բերած է նաեւ վազգէն Ա. Վեհափառ Հայրապետը որպէս ակաուտ վարիչ առաջնորդ։

Դ.— ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԵՒՐՈՊԱ

Կեդրոնական Եւրոպայի հայկական գաղութը միշտ ալ ցանցառ եղած է։ Հակառակ այս իրողութեան և դժուարութիւններուն, մի՛շտ հայ կեանքի բոլոր երեւոյթներուն իր մասնակցութիւնը բերած է։ Այս փոքր գաղութներէն եղած է Զուիցերիան, ուր եղած են, այլեւայլ ժամանակներու մէջ, հայ անհատ մարզիկներ որոնք մասնակցած են տեղական մարմնակրթական միութիւններու։ Հոն սակայն, հայ մարմնակրթական կեանքը կը սկսի ՀԱԾ ԴՊՐՈՑի հիմնարկութիւնով (Պընիէն–ժընեւ)։

... «Զուիցերիահայ մարզական կեանքը կը սկսի այս դպրոցէն ուր ֆիզիքական դաստիարակութիւնը լուրջ հոգածութեան առարկայ դարձած է առօրեայ մարզանքներով, չատ անգամ մէկ քանի օր տեւող արշաւանքներով։

«Առաջին անգամ, Պընիէնի Հայ դպրոցի նախակրթարանի աշակերտներէն կազմուեցաւ գայլիկներու խմբակ մը։ Նոյն դպրոցի աւելի մեծ աշակերտներով կազմուեցաւ սկաուտական խումբ մը որուն պետը եղաւ Շանքէլի չրջանաւարտներէն Ազատ Սաֆրազեան։

«1925ին, Գէորգ Սէմէրճեանի նախաձեռնութեամբ, Շամբէլի տղաքը կազմեցին «Հայ առողջապահիկ Մարզիկներու Միութիւն» մը, որուն նշանաբանն էր մաքուր ապրիլ, մաքուր՝ ֆիզիքապէս, մաքուր՝ բարոյապէս։

«Այս խումբին գործունէութիւնը եղած է 1.— Անհատական մար-

պանք, 2.— Խմբական մարզանք, 3.— Կազմակերպութիւն տարեկան ոլիմպիականներու։

«Ունեցան նաեւ ֆութպոլի խումբ մը...» (Քաոնամեակ)։

Զուիցերիոյ նման, Իտալիոյ մէջ, հայ ֆիզիքական ուժի գոյութիւնը, միջազգային մրցարաններուն մէջ, կ'արտայայտուի Մուրաս Ռափայէլեան վարժարանի աշակերտութեան կողմէ որոնք երբեմն իրա՛ւ յաջողութիւններ ձեռք ձգելով պանծացուցեր են հայ անունը Իտալիոյ մէջ հայ մարմնի ճկունութեան գծով, ինչպէս երբեմն Տրդատները, դափնեպսակ խլեցին նոյն այդ երկրի կրկէաններէն։

Պալիալի — պատանիներու պետական ընկերակցութիւնը ոլիմպիական մը կը կազմակերպէ «վենետիկի միջնակարգ և միւս դպրոցներու աշակերտութեան համար։ Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանն ալ կը մասնակցի այս ոլիմպիականին երեք խումբերով իւրաքանչիւրը բաղկացած 18 հոգիէ։ Մրցումները կը բաղկանային հաւաքական, այսինքն իւրաքանչիւր խումբէ կատարուած և անհատական մարզական փորձերու մէջ։

«Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանը առաջինը հանդիսացաւ միջնակարգ դպրոցներու մէջ և արժանացաւ ոսկիէ չքանչանի...։ Այսպէս, Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանը օտար երկրի մէջ և տեղական բազմաթիւ աշակերտութեան մէջ — երեք հազար մարզիկներ — կրցաւ անոնցմէ խլել առաջնութիւնը թէ ընդհանուրին և թէ մասնական խաղերու մէջ» (Քաոնամեակ)։

Վարժարանը ունեցեր է իր պասքէթպոլի խումբը, ինչպէս նաեւ իր զոյգ մակոյկները, կրթելու համար աշակերտները նաւամարզին մէջ։ Տեղական ֆութպոլի խումբերուն մասնակցեր են անհատ հայեր թէ՛ Վենետիկի և թէ այլ քաղաքներու մէջ որպէս հետեւանք հայ մարզական միութեան մը պակասին։

Այս հատուածին ներքեւ քանի մը խօսք ալ Պելճիքայի մէջ խմորուող հայ մարմնակրթական չարժումին մասին։ 1925ին, Պրիւքսէլի մէջ, հիմը կը դրուի Հ.Մ.Ը.Մ.ի մասնաճիւղին նախաձեռնութեամբ Գովանի և Գուլումճեան եղբայրներուն ու կ'արձանագրուի Պելճիքական ախոյեանական ֆութպոլի ախոյեանութեան, մասնակցելով ամբողջ չորս տարի անոր բոլոր մրցումներուն։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Պրիւքսէլի մասնաճիւղին ոգին կազմած են Մարեան և Զամքէրթէն ընտանիքներու նիւթական օժանդակութիւնը, ինչպէս նաեւ Կ. Գուլումճեանի, Պ. Մուրատեանի, Մ. Մալճեանի անխոնջ ջանքերը։ Արդարեւ, մասնաճիւղի ֆութպոլի խումբը որուն մէջ կը յիշուին Պագըճեան, Մաճարեան, Մասեհեան որոնց մասին պելճիքական թերթեր միշտ արձագանգ եղած են գովեստով։ Իր գոյութեան երկրորդ ամիսներուն արդէն ինքզինք պարտադրող խումբ մը կ'ըլլայ մրցելով Ալիանս Իւճիոճ, Պրիւքսելուսի, Վուայաժեօր ֆութպոլի ակումբի խումբերուն դէմ։

Հ.Մ.Ը.Մ.ը անկասկած, աւելի ծաւալուն կերպով ձեւ ու մարմին պիտի ստանար, Եւրոպայի ցամաքամասին վրայ, հայկական մեծ գաղութ՝ Ֆրանսայի հողին վրայ։

Ե.— ՖՐԱՆՍԱ

1920ին, Փարիզի մէջ քանի մը մարզասէր երիտասարդներ, հիմը կը դնեն, Հ.Մ.Ը.Մ.ի, Ֆրանսայի առաջին մանուճխուղին ու կապ կը հաստատեն Պոլսոյ կեդրոնին հետ։ Իզմիրի ազէտէն ետք, հայ գաղութը, ինչպէս այլ վայրեր, Ֆրանսայի մէջ եւս կը խառնայ ու Փարիզի մանուճխուղի 20–30 անդամներով Հ.Մ.Ը.Մ.ի կորիզը կը վերածուի մեղանոցի մը նոր հասնող երիտասարդ փորձառու ուժերու չնորհիւ։ Ոգեւորութիւնը մեծ էր եւ գործունէութեան դաշտը ընդարձակ — մարմնակրթանքին հետ կը սկսին գիշերային հաւաքոյթներ, դասախօսութիւններ ու կիրակնօրեայ հաւաքական պտոյտներ։

1923ին տեղի կ'ունենան փարիզահայ առաջին ախոյեանական մրցումները Սէն Մօրիի մարզադաշտին վրայ։ Յաջորդ տարի 1924ին, Փարիզ կը հասնին Հ.Մ.Ը.Մ.ի նախկին վարիչներն ու մարզիկները։ Վարիչներու այս ժամանումին որպէս հետեւանք գործը աւելի կը հիմնաւորուի։ Ջեւ ու մարմին առած մանուճխուղը, աւելի կուռ կազմակերպութիւնով մը, հրապարակ կուգայ Էլիզապէթ մրցարանին վրայ նախագահութեամբ՝ Գ. Նորատունկեանին եւ հայ հոծ բազմութեան մը ներկայութեան։

Այս շրջանին կը կազմակերպուին սկաուտական խումբեր նախաձեռնութեամբ Ա. Պէրպէրեանի։ Մանուճխուղը կ'ունենայ ֆութպոլի հինգ խումբեր ու կը սկսին չփման մէջ մտնել օտար խումբերու հետ։ Մանուճխուղի գործօն անդամներուն թիւը կը հասնի 300ի։

Փարիզի մէջ, հայ մարմնակրթական շարժումը, աւելի թափ կ'առնէ ու հայկական շրջանակներու մէջ մեծ ոգեւորութիւն կը ստեղծէ, երբ, կը կազմուի Պօղոս Ֆրէնկեանի ճիգով, ֆութպոլի յանձնախումբ մը։ Ֆրէնկեանի անխոնջ ջանքերու շնորհիւ, Հ.Մ.Ը.Մ.ի խումբը, յաղթանակէ յաղթանակ կ'անցնի, օտարներուն հետ իր կատարած մրցումներուն ընթացքին։ Այս փայլուն վերելքին, փարիզահայ գաղութը, անվերապահ քաջալերը կը հանդիսանայ Հ.Մ.Ը.Մ.ի բոլոր ձեռնարկներուն։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Փարիզի մանուճխուղի վարիչները, անկասկած պիտի չանտեսէին Լոյս Քաղաքին արուարձաններուն մէջ տուն ու տեղ հաստատող հայ նոր գաղութի մը բնակիչներն ու հասնող սերունդը, որոնք, հեռաւորութեան հետեւանքով, դժուարութիւններ ունէին մօտէն հետեւելու քաղաքին մէջ զարգացող ազգային–հասարակական կեանքի շարժումներուն որոնց կարգին մարմնակրթանքին։ Ուստի, անմիջականօրէն, լայն ցանցով մը, մանուճխուղեր կը կազմուին՝ Պուա–Քօլօմպ իր շրջականերով, Ալֆորվիլ, Սարսէլ, Արնովիլ լը Կոնէս, Անկիէն, Ռօնի, Ռէնան, Պէլվիլ, Իթալի, Իսի լը Մուլինօ, Գարակէօզեան, Շաւիլ ու Ժուանվիլ։

Այս մանուճխուղերու կազմուելէն ետք, տեղի կ'ունենայ շրջանի առաջին պատգամաւորական ժողովը, 1926ին։ Պատգամաւորական այս ժո-

Փարիզի Հ. Մ. Ը. Մ-ի համբաւաւոր ճնւթպոլի խումբը իր լաւագոյն կազմով:

Առաջին շարք ծունկի՝ **Մ. Մկրեան, Վ. Տէվէճեան, Ռ. Շահմիրեան:** Երկրորդ շարքին մէջ կանի՝ **Գարմէր, Պարոյր,** իսկ երրորդ շարքին մէջ՝ **Աճառուր, Շ. Պաբրճեան, Կ. Կարապետեան, Ս. Կարապետեան:**

ՀԱԳԿԱԶՆ ԱԲԷԼԵԱՆ

ՎԱՉԳԷՆ ԱՆԴՐԻԱՍԵԱՆ

Քրաճսայի շրջանի սկաուտ պետեր

Ալֆորվիլի սկաուտական խումբ, վարիչ՝ Սարգիս Պարտսալմասեան:

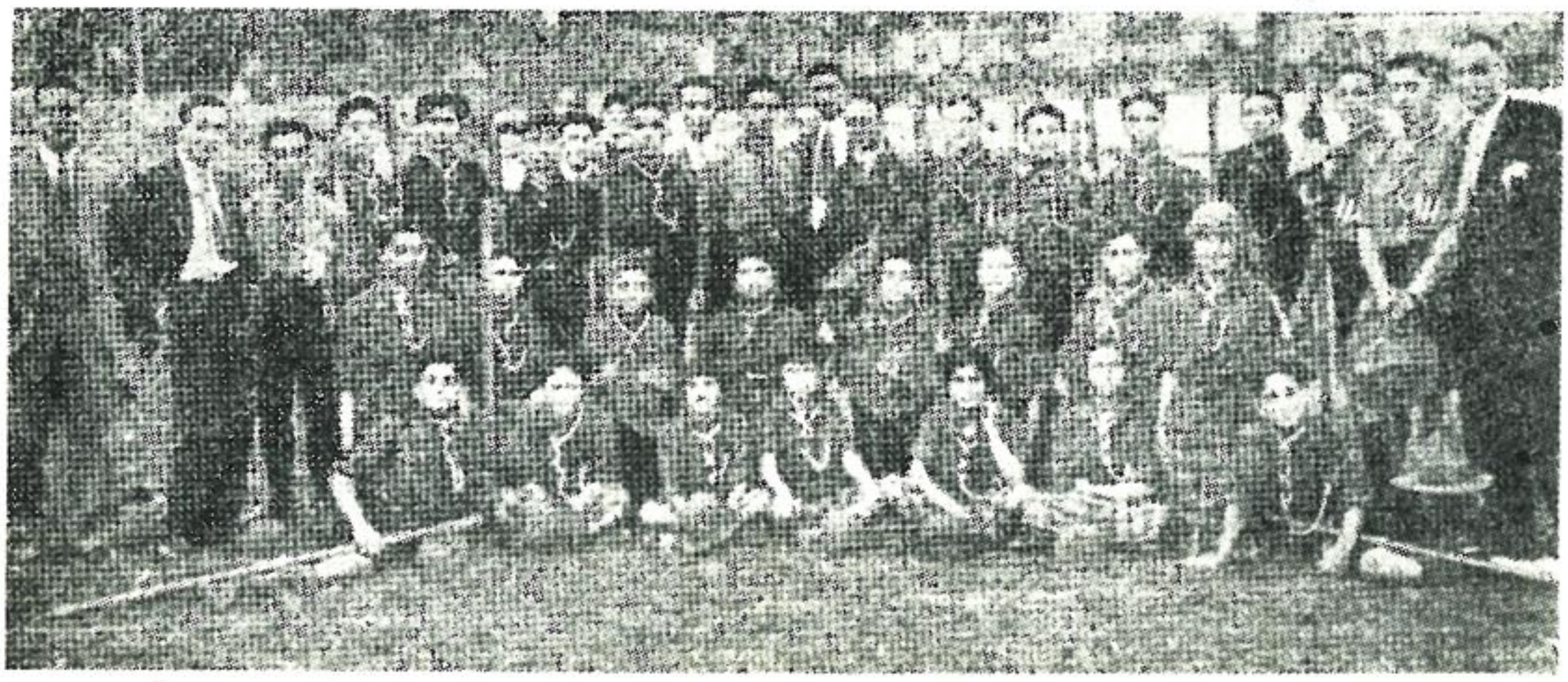

Պուա - Քոլոնգի սկաուտական խումբը:

ղովը ծնունդ կուտայ Շրջանային Վարչութեան։ Նորընտիր Շրջանային Վարչութիւնը, նախագահութեամբ Տօքթ. Լ. Գրիգորեանի, գլխաւորաբար ֆութպոլի մարզին մէջ, բաւական ատեն գործը կը շարունակէ։ Իր հրաժարումէն ետք, 1927ին, կ'ընտրուի Բ. Շրջանային Վարչութիւն մը բաղկացած հետեւեալներէ՝ Աթօք Կէվրէկ, Տօքթ. Իզմիրլեան, Տօքթ. Խանջեր, Նշան Սէրքոյեան, Ս. Ճէպպար եւ Արա Արեւեան։ Շրջանային այս Վարչութիւնը կ'առաջադրէ աւելի տարածուն գետնի վրայ գործել, կազմակերպելով տարեկան մրցահանդէսներ ու միջազգային ֆութպոլի մըրցումներ։

Փարիզէն ետք, կամ անոր զուգահեռ, Ֆրանսայի ներքին գաւառները բնակութիւն հաստատող գաղութներու մէջ եւս, Հ.Մ.Ը.Մ.ի դրօշին տակ մարմնակրթական շարժումը սկսեր էր բոյն դնել գլխաւորաբար Մարսէյլ։ Շատ չանցած, Մարսէյլի ու Փարիզի մասնաճիւղերուն նախաձեռնութեամբ կ'որոշուի ստեղծել Ֆրանսայի Շրջանային Վարչութիւն։ Այս առաջադրութեամբ, Փարիզի մէջ, տեղի կ'ունենայ Ֆրանսայի շըրջանի առաջին պատգամաւորական ժողովը որուն կը մասնակցին՝ Մարսէյլ, Լիոն, Տեսին, Վալանս, Վիէն եւ Փարիզի մէջ գոյութիւն ունեցող մարզական կարգ մը անջատ կազմակերպութիւններ ու Պելճիքա։ Այս պատգամաւորական ժողովին, Արեւմտեան Եւրոպայի Շրջանային Վարչութեան անդամ կ'ընտրուին՝ Պ. Էմէրեան, Վ. Թագւորեան, Հ. Ճէվահիրճեան, Ս. Քարեան, Հ. Աբէլեան, Բ. Համբարձումեան, Կ. Ուշագլեան,

Փարիզի սկաուտական խումբ, վարիչ՝ Օտոա Սերճանեան։

1938 Յունիս 19ին Փարիզի Հայոց Եկեղեցիին մէջ, Նահատակ ու վախճանած հայ մարզիկներու յիշատակին կատարուած հոգեհանգիստէն մը վերջ առնուած խմբանկար:

Մ. Մալումեան և Վ. Հարիկեան: Այս վարչութիւնը, դժբախտաբար, երկար կեանք չունենար: Անդամներէն շատեր կը հրաժարին: Մասնաճիւղերը կը մնան անջատ գործունէութեան գետնի վրայ, իրարու հետ պահելով բարոյական թոյլ կապ մը: Ֆրանսայի Հ.Մ.Ը.Մ.ական կեանքին մէջ, առաջին օրէն իսկ, վարիչ մարմիններու մէջ առնուած են ամէն գաղափարէ մարդիկ, որով մարմիններու կեանքը կարճ եղած է որմէ տուժած է կազմակերպութիւնը: Ֆրանսայի կազմակերպչական ամբողջ կեանքը

վարչական տագնապ եղած է։ Անցնինք փուլերու զարգացման ընթացքին, ցոյց տալով այս տխուր երեւոյթին զուգահեռ, դրական արդիւնքներ՝ ձեռք բերուած չափազանց պրկուած ճիգով։

Իր հակակարգապահական ընթացքով, 1928ին, գէշ տպաւորութիւն կը թողու, Փարիզէն Լոնտոն այցելող սկաուտական խումբը։ Անոնք հոն կը վայելեն լայն հոգածութիւն ու գուրգուրանք հայ գաղութին կողմէ։ Կ'ըլլան նաեւ նիւթական նուէրներ։ Խումբը որ մեկնած էր Հ.Մ.Ը.Մ.ի դրօշին տակ, կը դժկամակի նախ, և ապա կը մերժէ հաշիւ տալ վարչութեան։ Որպէսզի կարենային օժիքնին ազատել, կը թողուն Հ.Մ.Ը.Մ.ի շարքերը ու կը կազմեն առանձին միութիւն։ Ի զուր կ'անցնի որ-ւէ կերպով հասկացողութիւն գոյացնել։ Հետեւորդները կը հրահրուին այն աստիճան որ ա՛լ կը դադրին որպէս սկաուտ բարեւել Հ.Մ.Ը.Մ.ական սկաուտները...

Հ.Մ.Ը.Մ.ի իրա՛ւ վարիչները, սակայն մտահոգուած միշտ նոր սերունդի ապագայով, նախանձախնդիր Հ.Մ.Ը.Մ.ի դրօշին բարձրացումին, վարչական վերջին մարմիններուն հրաժարումէն ետք, խմբապետները հաւաքուելով կը կազմեն սկաուտական յանձնախումբ մը, իրենցմէ իւրաքանչիւրը ստանձնելով շրջանի մը կազմակերպչական գործը։ Որոշ աշխատանքէ ետք կը գումարուի պատգամաւորական ժողով, կ'ընտրուի Տրջ. Վարչութիւն նախագահութեամբ Ներսէս Օհանեանի։ Այս մարմնի գլխաւոր նպատակը կ'ըլլայ խորացնել սկաուտական շարքերը, կազմակերպել գաւառը, կապ պահել շրջաններուն հետ ու հրատարակել ՀԱՅ ՍԿԱՈՒՏ պաշտօնաթերթը խմբագրութեամբ Կարօ Ուշագլեանի։

Հայ Սկաուտի երեւումը, Ֆրանսայի Հ.Մ.Ը.Մ.ի պատմութեան մէջ, նոր շրջան մը կը բանայ։ Իր ձայնը կը հասցնէ երկրին հեռաւոր անկիւնները, կ'արթնցնէ Հ.Մ.Ը.Մ.ի ոգին ու երիտասարդութիւնը կը հաւաքէ իր շուրջը։ Միութենական մեքենան գեղեցկօրէն շարժման մէջ կը դրուի ու գործի շըրջան մը կը բացուի։ Շնորհիւ թերթին ու խմբապետներուն ջանքերուն միայն Փարիզի շրջանը իր մէջ 500 սկաուտ կը համրէր։ Տարեկան դաշտահանդէսներն ու մրցահանդէսները նոր եռանդ և աւիւն կը բերեն Հ.Մ.Ը.Մ.ի շարքերուն, ու ժողովուրդի խաւերուն մէջ։ Եւ իրաւացի էր Ներսէս Օհանեան, Հ.Մ.Ը.Մ.ի անմոռանալի հայրիկը, երբ կը յայտարարէր․

— Եթէ մեր ժողովուրդը կ'ուզէ 50 տարիներ յետոյ Փարիզի մայթերուն վրայ հայեր տեսնել, անիկա պիտի ըլլայ Հ.Մ.Ը.Մ.ի սկաուտական շարքերուն շնորհիւ։

Ու ո՛չ միայն Փարիզի լպրծուն մայթերու երկայնքին այլ գաղթաշխարհի բոլոր մայթերուն վրայ, հայը, իր գաղութային կեանքի առաջին տասնամեակին սկսեր էր սահիլ, և այս սահանքին առաջքն առնողներուն մէջ գլխաւոր դերերէն մէկը կ'իյնայ Հ.Մ.Ը.Մ.ին որուն վարիչները մղուած՝ ցեղին այլասերման վտանգի հեռանկարէն, որպէսզի լաւագոյն կերպով դիմակալէին խոչընդոտներ, կ'որոշեն ստեղծել համազգային Հ.Մ.Ը.Մ.ական կեդրոնական մարմին մը։ Այս առաջադրութիւնով, 1931ին, Փարիզի մէջ կը գումարուի պատգամաւորական ժողով, որուն

Հ. Մ. Ը. Մ-ի Մարսէյլի Ֆութպոլի Ա. խումբը 1927-ին

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ-ի պատանիներու խումբը 1956—57-ին

կը մասնակցին՝ Սուրիա-Լիբանան, Պալքաններ, Հարաւային և Հիւսիսային Ամերիկաներ, Եգիպտոս ու Ֆրանսա։

Երկու ամիս տեւող այս ժողովը, կ'անցնի արդիւնաւոր։ կը մշակուի սկաուտական կանոնագիրը, ծրագիրը, ու կ'ընտրուի կեդրոնական վար-

չութիւն բաղկացած հետեւեալներէ՝ Լ. Կիւմիւշկերտանեան, Լ. Բաշալեան, Տօքթ. Կ. Գրիգորեան, Զ. Խանզատեան, Ն. Օհանեան, Ն. Գարոյեան և Ա. Զաքրեան։ Կեդրոնական վարչութեան կողքին կ'ընտրուի նաև սկաուտական վերին մարմին մը որուն անդամներն էին՝ Վահան Փաստըրմաճեան, Գրիգոր Յակոբեան (Ազգ. պետ.), Օ. Եազմաճեան, Յ. Յովհաննէսեան, Տիկ. Էլլէն Բիւզանդ, Յովհ. Պապէսեան, Հ. Աբէլեան (շրջանային սկաուտ պետ)։

Կեդրոնական Վարչութիւնը հազիւ տարի մը կեանք կ'ունենայ։ Դարձեալ աշխատանքի ծանրութիւնը կը մնայ սկաուտական մարմնի ուսերուն վրայ որ կը տանի մինչև 1933, երբ, նախանձախնդիր Հ.Մ.Ը.Մ.ականներ կ'որոշեն Շրջանային Վարչութիւնը վերակազմել։ Կը գումարուի պատգամաւորական ժողով, կ'ընտրուի Շրջ. Վարչութիւն որ կը սկսի տանիլ արդիւնաւոր աշխատանք, բայց այս անգամ ալ իրենց դժան դէմքը կը ցուցնեն տնտեսական տագնապն ու քաղաքական աննպաստ պայմանները որոնց հարկադրանքին տակ Շրջ. Վարչութիւնը կը հրաժարի։ Այս նահանջը սակայն պէտք էր դարմանուէր այլ ճիգով մը, ուստի, 1934ին, Ներսէս Օհանեան, Ազգային Սկաուտ Պետ Գրիգոր Յակոբեան, օրուան վարիչներուն և խմբապետներուն դիմումին ընդառաջելով, լիազօրութիւն կուտան Վազգէն Անդրէասեանին վերակազմելու Ֆրանսայի Շրջանային Վարչութիւնը և սկաուտական վերին մարմինը։

Վազգէն Անդրէասեան իր ատենապետութեամբ, իր շուրջ կը հաւաքէ սկաուտական մարմնի կորիզ մը անդամները՝ Մինթանճեան, Քիւրքճեան, Օննիկ Դուրբինեան և ուրիշներ։

Սկաուտական այս մարմինը յարաբերութեան մէջ կը մտնէ հեռաւոր անկիւններու հետ։ Պաշտօնաթերթ «Հայ Սկաուտ»էն զատ հրապարակ կը նետուին «Հ.Մ.Ը.Մ.ի սկաուտներու բարեկամ»ներ տամսեր։ Այս մարմինը Փարիզէն, շրջանէն, ազգային սկաուտ պետի գլխաւորութեամբ, սկաուտական առաքելութիւն մը կը ղրկէ Ֆրանսայի կեդրոնական քաղաքներն ու Մարսէյլ։ Առաքելութիւնը մեծ ոգեւորութիւն կը ստեղծէ։ Մինչ սկաուտ վերին մարմինը իր գործին լծուած զարկ կուտար սկաուտական կազմակերպութեան, անդին, Ազգ. Սկաուտ Պետ Գրիգոր Յակոբեան, Ներսէս Օհանեան և Գառնիկ Յովհաննէսեան կը յաջողին գումարել պատգամաւորական ժողով ու ընտրել Շրջ. Վարչութիւն որուն կազմին կը մասնակցին՝ Առաքել Զաքրեան, Ս. Տէր Թովմասեան, Վազգէն Անդրէասեան, Փափազեան, Խուպրիկեան։ Աբէլեան, Մալումեան, Քիւրքճեան, Էլմոյեան, Աստուրեան և Սարաֆեան։

Այս շրջանին Ֆրանսայի Հ.Մ.Ը.Մ.ական կազմակերպութիւնը, մարզական ու սկաուտական տեսակէտով, վերելք կ'արձանագրէ։ Այս վերելքը, դժբախտաբար, կրկին իր թափը պիտի կասեցնէր տնտեսական սուր տագնապի հետեւանքով. «Հակառակ այս դժուարութիւններուն, սկաուտական ճիւղը, ի գին յամառ ջանքերու, կը մնայ կանգուն և այսօր ալ ամէն կողմ Հ.Մ.Ը.Մ.ի գայլիկները, սկաուտներն ու կայտերը իրենց սի-

րուն տարածներով կը չարունակեն կատարել արշաւներ, բանակումներ, հանդէսներ»։

Ֆրանսայի չրջանի Հ.Մ.Ը.Մ.ի մասնաճիւղերուն մէջ, Փարիզէն ետք, կ'արժէ քիչ մը հանգամանօրէն կանգ առնել Մարսէյլի վրայ որ հիմնուած է 1924ին վազգէն Անդրէասեանի նախաձեռնութեամբ։ Իր գոյութեան առաջին օրէն իսկ մեծ խանդավառութիւն ստեղծած է միութեան սեմէն ներս թէ դուրս։ Երիտասարդներ ու պատանիներ իր դրօշին ներքեւ հաւաքուած, շնորհիւ միութեան անձնուէր անդամներուն՝ Անդրէասեանի, Մալումեանի, Մ. Փափազեանի և կ. Ուշագլեանի կը կրթուին սկաուտական, մարմնակրթական, ֆութպոլի մարզերուն մէջ որոնք յառաջ կը տարուին համերաշխ կերպով։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի գործունէութիւնը աւելի հիմնաւորելու դիտաւորութեան էն մղուած, նախ անոր իրաւական գոյութիւնը հաստատել կը տրուի կառավարութեան կողմէն, ապա կ'արձանագրուի մարմնակրթական, լողալու, հեծելանիւի ու կռփամարտի դաշնակցութիւններու մօտ։

1925ին կ'ընտրուի պատուոյ վարչութիւնը մը հետեւեալներէ Ց. Սահակեան, Տօքթ. Քէչեան, Ս. Երէցեան, Մ. Տէրտէրեան, Հ. Գուլումճեան, Վ. Սահակեան, Մ. Մալումեան։ Այս վարչութիւնը մինչեւ 1928 կ'ունենայ արդիւնաւոր գործունէութիւն։

Իր կազմութեան առաջին օրերուն չուքի մէջ մնացած մարզական այս միութիւնը, կարճ ժամանակի մէջ իր տարած յաղթանակներուն շնորհիւ, հայ և օտար շրջանակներու ուշադրութիւնը կը գրաւէ։

1926ին երբ մասնաճիւղը կ'ունենայ իր սեփական դաշտը, կը կազմակերպուի միջազգային ախոյեանական մրցում։ Ասոր կը մասնակցին սպանիացիներ, յոյներ, պելճիքացիներ, իտալացիներ, զուիցերիացիներ և հայեր։ Հ.Մ.Ը.Մ. ջախջախիչ յաղթութիւն կը տանի չահելով 6 առաջին, 3 երկրորդ և 1 երրորդ կէտեր ու կը յայտարարուի Champion Etranger Littoral:

Մարսէյլ ըլլալով առաւելաբար ֆութպոլի սիրահարներու քաղաքը անկասկած որ Հ.Մ.Ը.Մ.ի վարիչներն ալ մղում պիտի տային ֆութպոլին։

«Միութեան անդամներուն թիւը, ժամանակի ընթացքին հասած է 200ի. իսկ հիմա 200էն ալ աւելի է։ Ասոնց 100էն աւելին ֆութպոլիստներ են։

«Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը ունի ֆութպոլի 6 խումբեր, որոնց մէկը կը պատկանի Ա. դասակարգին, իսկ մէկ այլ խումբ, նոյն դասակարգէն, կը մնայ պահեստի։ Բոլոր խումբերը կը մրցին իրենց համաստիճան խումբերու հետ և կը մասնակցին նաեւ Ֆրանսական Ֆետերասիոնի Մարսէյլի ենթաշրջանի ախոյեանական մրցումներուն։ Մնացեալ խումբերը կը բաղկանան 12—17 տարեկան խաղցողներէ և կը մարզուին չարունակ։ Ա. խումբը ախոյեան հռչակուած էր 1945—46ին, Մարսէյլի ենթաշրջանին մէջ։

«Միջմասնաճիւղային մրցումներ ալ կը կազմակերպուին ամէն տա-

րի, Մարսէյլի, Լիոնի, Վիեննի և Փարիզի խումբերուն մասնակցութեամբ, առաջին երեք քաղաքներէն մէկուն մէջ։

«Հ. Մ. Ը. Մ.ը ժամանակին ունեցած է նաեւ աթլեթական, բասկաուտական և պասքէթպոլի խումբեր, հիմա սակայն կը զբաղի ֆութպոլով։

«Կազմակերպութիւնը ունի իր որակեալ իրաւարարները, որոնք կը հրաւիրուին Ֆրանսական մրցումներուն։ Իսկ Հ. Մ. Ը. Մ.ական իրաւարար Վռամշապուհ (Ֆրանսուա) Էօրտէքեան կը վարէ երբեմն Ֆրանսայի ազգային խումբի մրցումներուն իրաւարարութիւնը։ Հ. Մ. Ը. Մ.ը Ֆետերասիոնի մօտ ունի իր երկու ներկայացուցիչները յանձին Տիգրան Փափազեանի և Փոլ Հայոցեանի։ Եւ մարզական ամէն տարեմուտի փոքր վճարումներ կ'ընէ Ֆետերասիոնին։

«Միութիւնը կապ կը պահէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շրջ. վարչութեան հետ (Պէյրութ)։

«Տարին անգամ մը կը գումարուի ընդհ. ժողով, ուր կ'ընտրուի նոր տարեշրջանի վարչութիւնը։ Պիւտճէն կը գոյանայ պատուոյ անդամներու վճարումներէն, տարեկան երկու պարահանդէսներէ, անդամավճարներէ, եւլն., ինչպէս նաեւ մրցումներու հասոյթներէն, որոնք ենթակայ են Ֆետերասիոնի հակակշռին (Ֆետերասիոնը կը ստանայ հասոյթներու 100ին 40ը)։ Ընդհանուր հասոյթներու գումարը կը հասնի չուրջ մէկ միլիոն ֆրանքի, որ ծայրը ծայրին հազիւ կը գոցէ ծախքերը։

«Ընթացիկ տարեշրջանի վարչութեան կ'անդամակցին Րաֆֆի Նազարեան (ատենապետ), Ժան Ցովհաննէսեան (փոխ-ատենապետ), Սարգիս Գուլումճեան (ատենադպիր), Պօղոս Քիլքեւեան (փոխ-ատենադպիր), Պարոյր Գուլումճեան (գանձապահ), Բիւզանդ Բաբէլեան (փոխ-գանձապահ), և Բարսեղ Սարգիսեան։ Խումբերու մարզիչ-խմբապետն է Ժան Ցովհաննէսեան» (ԱՄԵՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, կարօ Գէորգեան, 1959)։

Կեդրոնական և հարաւային Ֆրանսայի քաղաքներ մասնաճիւղերը՝ Լիոն, Կրընոպլ, Տէսին, Վալանս, Նիս, առաւել կամ նուազ չափով, պահած են Հ.Մ.Ը.Մ.ի կազմակերպութիւնը իրենց շրջանակին մէջ։ Ասոնցմէ ամենէն շատ աչքի զարնողը Վալանսն է, հիմնուած 1925ին Գուլէլիի որբանոցի սկաուտներէն կօշկակարեանի ջանքերով։ Անդամակցած է Ֆութպոլի դաշնակցութեան։ Մասնակցած է ախոյեանական մրցումներուն յաջող արդիւնքներով։ Ունեցած է սկաուտական կազմ։ Կազմակերպած է արշաւներ ու հեծելանիւթի մրցումներ։

Ֆրանսայի շրջանի Հ.Մ.Ը.Մ.ի կեանքը եղեռէջներով կեանք մ'եղած է։ Հակառակ այս անկանոն վիճակին, արդիւնք ներքին և արտաքին պատճառներու, հոն միշտ բարձր մնացած է Հ.Մ.Ը.Մ.ի դրօշը ազգային և միջազգային մրցումներուն։ Փարիզ և Մարսէյլ, իրենց Ֆութպոլի խումբերով, միշտ փայլած են ու հայուն անունը պանծացուցած օտարներուն մէջ, իսկ իրենց սկաուտական կազմակերպութիւններով հայ տղուն սորվեցուցած են իրերօգնութեան սկզբունքին հետ հայրենիքին ու մշակոյթին հանդէպ սէր ու պաշտամունք։

Զ. ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ, ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ

Ա.— ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի պանծալի դրօշը, երկրորդ արտագաղթի առաջին օրերուն իսկ կը ճեղքէ Ատլանտեանը հասնելու համար նոր Աշխարհ։ Պոլսէն հասած քանի մը երիտասարդներու՝ Մամաս Խիւպէսէրեանի, Օննիկ Քէմանճեանի, Յակոբ Գարապէտեանի կողմէ հիմը կը դրուի Հ. Մ. Ը. Մ.ի 1921 փետրուարին, որ կը վաւերացուի Պոլսոյ կեդրոնէն որպէս 30րդ մասնաճիւղ։

Նիւ Եօրքի մէջ կազմուած առաջին վարչութիւնը՝ ատենապետութեամբ հանգուցեալ Տօքթ. Պայընտրեանի կը գործէ նաեւ որպէս Շրջանի կեդրոնական Մարմին ու կը ձեռնարկէ յառաջացնել մասնաճիւղերու ցանց մը ամերիկեան հայաշատ այլ քաղաքներու մէջ։ Ճիգը ապարդիւն չի մնար։ Հ. Մ. Ը. Մ.ը մուտք կը գործէ Ֆիլատելֆիոյ, Պոսթընի, Հարթֆըրտի, Փրովիտէնսի եւ Իւնիոն Սիթիի մէջ։ Մասնաճիւղերու արագ այս բազմացումը անհրաժեշտ կը դարձնէ ստեղծումը Նիւ Եօրքի մէջ կեդրոնական վարչութեան մը ատենապետութեամբ Եղիշէ Քաջունիի։ Ցուսադրիչ այս չարժումին ղեկավարներ եղած են նաեւ Տիգրան Խոյեան, Ա. Հիւանեան, վ. Սերթոսեան, Ա. Քէմոնճեան, Մ. Նագգաշեան եւ վ. Վարդապետեան։

կեդրոնական վարչութիւնը, անկախ մասնաճիւղային մարզական գործունէութենէ, հարթելով որոշ դժուարութիւններ, կը կազմակերպէ նաեւ միջմասնաճիւղային ողիմպիական, ֆութպոլի, պասքէթի, թէնիսի խաղերու փայլուն հանդիպումներ, որոնք կը չարժանկարուին քարոզչութեան նպատակով, հայաշատ կեդրոններու մէջ ցուցադրուելու համար։

Շնորհիւ Մամաս Խիւպէսէրեանի, Տիգրան Խոյեանի եւ Պօղոս Կէօրէքճեանի բոլորանուէր չանքերուն, Նիւ Եօրքի ֆութպոլի կազմին թէքնիք արժէքը կը բարձրանայ այնքան որ խումբը ի վիճակի կ'ըլլայ Նիւ Եօրք Սթէյթ Լիկի խաղերուն մասնակցելու եւ միջազգային խումբերու չարքին խիստ պատուաբեր դիրք գրաւելու։

Այժմ, դժբախտաբար, որոշ տուեալներ կը պակսին մեզի յիշեալ կեդրոնական վարչութեան եւ իրենց ենթակայ մասնաճիւղերու գործունէութեանց մասին աւելի մանրամասն գրելու համար։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Տիրոյիքի վարչութիւնը եւ անդամները

Ներկայիս Միացեալ Նահանգներու մէջ կը գործեն երեք մասնաճիւղեր, Տիթրոյիթ, Լօս Անճէլըս և Ֆիլատելֆիա որոնք կապ կը պահեն Սուրիոյ, Լիբանանի և Յորդանանի Շրջանային վարչութեան հետ։ Այս մասնաճիւղերը անկախ սկաուտական և մարզական գործունէութիւնէ, լծուած են նաեւ մշակութային և գեղարուեստական աշխատանքներու ի կը մասնակցին ազգային տօնակատարութիւններու և յաճախ կը հանդիսանան նախաձեռնողները։

Հոս կ'արժէ արձանագրել թէ, Տիթրոյիթի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Արմինիա մասնաճիւղը, որու պատուոյ նախագահն է Տօքթ. Պ. Դարբինեանը, 1954ին, 600 տոլարի գնահատելի օժանդակութիւն մը բրաւ Պէյրութի իր քոյր Մասնաճիւղի դաշտի ֆօնտին։

Միացեալ Նահանգներու սոյն բաժինը կը փակենք Աւագ Եղբայր Ճորճ Մարտիկեանով, որ 1919էն ի վեր որպէս Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտ ղեկավար, Միութեան զարդանչանը հպարտութեամբ և գուրգուրանքով կը պահէ իր կուրծքին որպէս խորհրդանշան Միութեան հանդէպ իր հաւատքին, հաւատարմութեան և նուիրումին։

1951 գարնան, Ճորճ Մարտիկեան իր ազնուափայլ Տիկնոջը հետ դէպի Մերձ. Արեւելք շրջապտոյտի ընթացքին այցելեց նաեւ Լիբանան, Սուրիա և Յորդանան։ Պէյրութի մէջ հանդիպումներ ունեցաւ Սուրիոյ, Լիբանանի և Յորդանանի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շրջանային վարչութեան հետ։ Մեծ խանդավառութեամբ լսեց մարզական գետնի վրայ Միութեան ձեռք

ՃՈՐՃ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ

Սկաուտապետի տարազով Յունաստանի մէջ, 1922ին:

բերած չքեղ նուաճումները: Հոգեկան անսահման բաւարարութեամբ հաստատեց, ազգապահպանումի մարզին մէջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի բերած անգնահատելի նպաստը, որը կը կայանայ մարմնակրթանքի ճամբով, տալ հայ երկսեռ պատանի և երիտասարդ գանգուածներուն ազգային գաղափարական առողջ գիտակցութիւն, մարդկային բարձր առաքինութեանց մըշակումն ու ցեղային ազնիւ նկարագրի կառուցումը: Մօտէն հետաքրքրուեցաւ Միութեան ընդհանուր կարիքներով և խոստացաւ Ամերիկա վերադարձին, նիւթական և բարոյական լայն աջակցութիւնով մասնակից դառնալ վերոյիշեալ չրջանի ղեկավարութեան հաւաքական ճիգերուն: Եղբայրը վերադարձին փութով իրականացուց իր խոստումը նիւթական մեծ գումարներ յատկացնելով Պէյրութի, Հալէպի, Դամասկոսի և Յորդանանի մասնաճիւղերուն:

Բարձր իմացականութեամբ և հոգեկան ու ֆիզիքական անսպառ կորովով հարուստ մեր Աւագ Եղբօր հասարակական գործունէութիւնը դուրս կու գայ հայկական սահմաններէն և կը տարածուի միջազգային գետնի վրայ: Ամերիկեան քաղաքական և պինուորական բարձրագոյն չրջանակներու մօտ ունեցած մեծ վարկին և վայելած անսահման վստահութեան չնորհիւ, կարողացած է իր նախաձեռնութեամբը և սեփական ջանքերով ծնունդ տալ «Հայրենազուրկ Հայերու Օգնութեան Ամերիկեան

Ազգային կոմիտէին, ծանօթ ԱՆՁԱ անունով, որու կատարած նախախնամական դերը համահայկական չափանիշով պատմական է և անգնահատելի։ Արդարեւ, այս կազմակերպութեան բարոյական և նիւթական միջոցներուն էր որ կարելի դարձաւ բազմահազար հայրենազուրկ և անազուրկ հայերու դէպի Միացեալ Նահանգներ փոխադրութինը և հոն սեփական բնակարաններու և ազատ աշխատանքի ապահովումով ֆիզիքական ատոյգ կորուստէ փրկութիւնը։

Անգնահատելի են նաեւ Մարտիկեանի անսպառ ճիգերը և բարոյական ու նիւթական մեծ զոհաբերութիւնները ի խնդիր Արաբ ասպնջական երկիրներու մէջ ապաստան գտած հարիւր հազարաւոր մեր ազգակիցներուն մշակութային և անտեսական վերելքին և ֆիզիքական ապահովութեան մարդին մէջ։

Բ.— ՄԷՔՍԻԿՕ

Մերձաւորեւելեան երկիրներէն և առաւելապէս Յունաստանէն Մէքսիկօ գաղթող հայութիւնը, հազիւ հաստատուած օտար այս երկրին մէջ, օրուան հացի կողքին, իր մտահոգութեանց առարկայ կ'ընէ նաեւ ընկերային հաւաքական կեանքի մը ստեղծումը և որպէս լաւագոյն միջոց երիտասարդութեան ֆիզիքական և բարոյական առողջ կառուցումի, նախապատուութիւնը կուտայ մարմնակրթանքին։ Այսպիսով է որ, 1926 Յուլիս 19ին, Քալէ Քօրէժի Տօրա քաղաքին մէջ հաստատուած ափ մը երիտասարդներ հիմը կը դնեն Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղին։

Մարզիչ ակտուա խմբապետ Գասպար Առաքելեանը, որ գլխաւոր ղեկավարներէն մէկը եղած է չարժումին, կը գրէ.—

«Հակառակ տիրող դժուարութիւններուն, լոկ անդամավճարներով գոհանալով յարատեւեցինք գործը։ Հիմա ունինք 25 մարզիկ անդամներ և արիներու խմբակ մը որոնք չաբաթը երկու անգամ մարզավայր կ'երթան ու չուէտական մարզանք և այլ խաղեր կը կատարեն։ Ունինք փութպոլի խումբ մը որ բաւական զօրաւոր է։ Ունինք հաւաքավայր մը, սենեակ, ուր Միութեան բոլոր անդամները կու գան և իրենց պարապոյ ժամերը կ'անցնեն կարդալով թերթ ու գիրք, երբեմն կը կատարեն կռփամարտի փորձեր։ Մեր հաւաքավայրը գիրենք հեռու կը պահէ քաղաքին ապականիչ մթնոլորտէն» (Հ. Մ. Ը. Մ., թիւ 7)։

1933—34ին, երկրին մէջ ստեղծուած դժբախտ դէպքերու հարկադրանքով, ինչպէս այլ կազմակերպութիւններ, նաեւ Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը դադրի գործելէ մինչեւ 1951, երբ դարձեալ կը վերականգնի

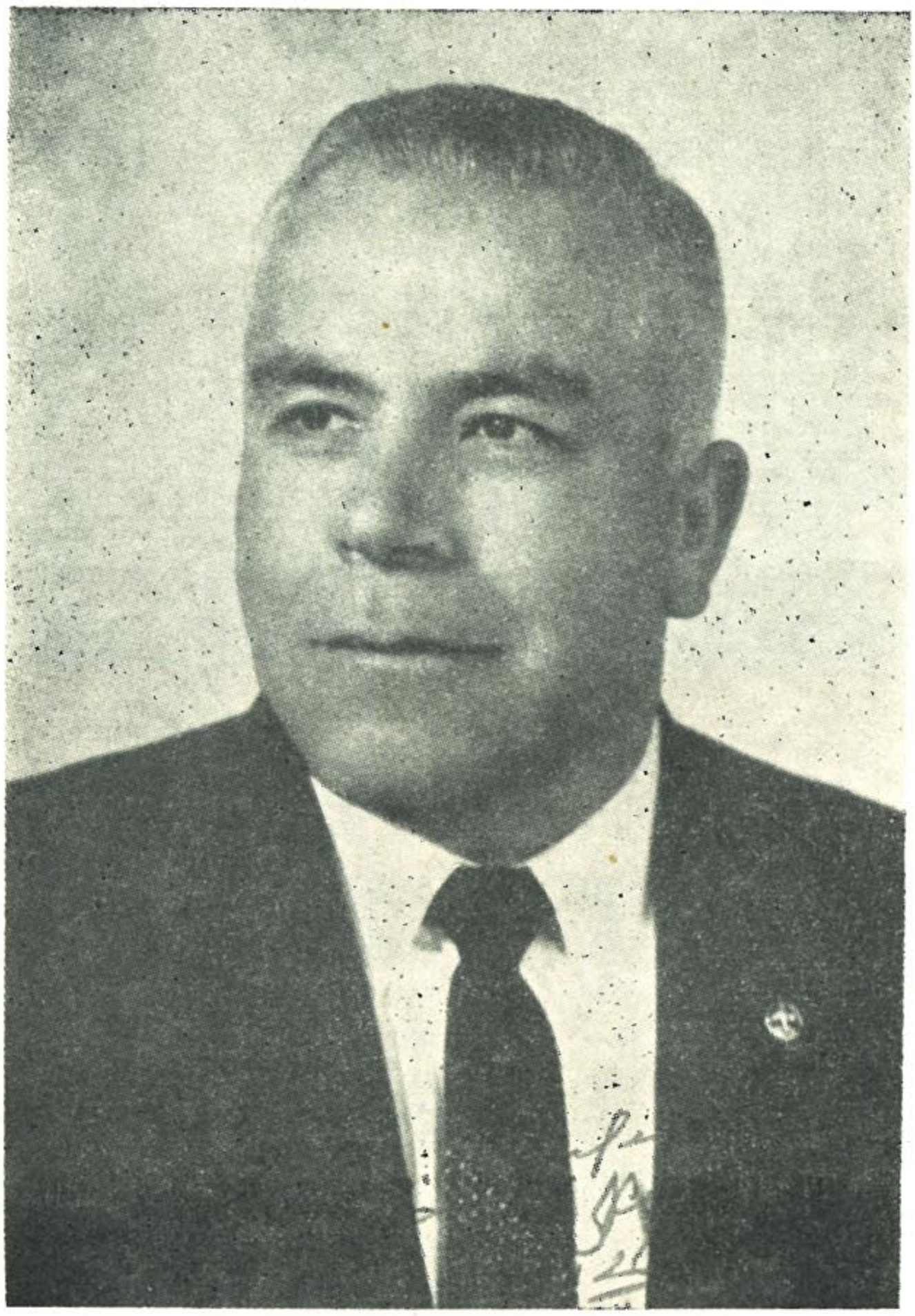

ՓԵՐՈՒԶ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մեխիքայի Մասնաճիւղի հաւատաւոր մղիչ ուժը.

«ՀԱՅ ՄԱՐՄՆԱԿՐԹԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ» անուան տակ, ու այս անգամ գործունէութեան աւելի լայն և հիմնական առաջադրութիւններով։

*Յունաստանի չրջանի նախկին սկաուտ և ներկայիս մէքսիկահայ գաղութի առաջաւոր դէմքերէն Փեռոզ Առաքելեանը, երբ 1951ին մեռնելու վրայ էր, կարեւոր պարտականութիւն մը կը զգայ իր վրայ։ Ան կը զգայ, որ իր կեանքը պարտք մը ունի Հ. Մ. Ը. Մ.ի հանդէպ

ՔԵՐՈԲ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Սկաուտական տարազով 1927ին Յունաստան.

նատայի հայ զանգուածներուն և անոնց նիւթական օժանդակութիւնը ապահովելու Սուրիոյ, Լիբանանի և Յորդանանի և Յունաստանի Հ. Մ. Ը. Մ.ի չրջաններուն։

Քերոբ Առաքելեան փութով կատարեց իր խոստումը Մէքսիկա հասնելէ անմիջապէս վերջ, կազմելով մարմին մը պատուոյ նախագահութեամբ Ճարճ Մարտիկեանի և հետեւեալ կազմով,— Քերոբ Առաքելեան ատենապետ, կարապետ Հէքիմեան գանձապահ, Գասպար Առաքելեան և Տիրան Ինճէեան խորհրդականներ։

Վերոյիշեալ Մարմինը փութով կը լծուի բոլորանուէր աշխատանքի որ կարճ ժամանակի մը ընթացքին խիստ գնահատելի չափանիշով մը կ'արդիւնաւորուէր։

ԱՒԱՓԵԼԵԱՆ ՍԿԱՈՒՏ ԵՐԵՔ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ
Ձախէն աջ՝ Քերոբ, Գասպար եւ Յարութիւն 1927ին Յունաստան.

Ափլորդ չենք նկատեր արտագրելու Շրջ. վարչութեան և Մեքսիկոյի կեդրոնին հետ կատարուած թղթակցութիւններէն հետեւեալ նամակները։

18 Դեկտ. 1951, Մեխիկօ Սիթի

Հ. Մ. Ը. Մ.ի
Շրջանային Վարչութիւն
Պէյրութ

Սրտակից Եղբայրներ,

Ձեր նամակը ուղղուած մեր Ատենապետին յանձնուած է մեր ուշադրութեան: Մեզ հասան Ծրագիր-Կանոնագիրներ, ինչպէս նաեւ վերջին հանդիպումներու արձանագրութիւնը:

Մեր դիրքը պարզ է այլեւս Շրջանային Վարչութեանդ հանդէպ:

Գործ պիտի ունենանք ձեզ հետ, մասնաճիւղերու բլլալիք օգնութեան պարագային:

Հանեցէք մեզ հաղորդ պահել, սեղմ գծերու մէջ, հետեւեալ հարցերուն:

Ա.— Քանի պակասներ ունին մասնաճիւղերը:

Բ.— Պակասները դասաւորել՝ անմիջական, երկրորդական եւ երրորդական առաջնահերթերով:

Գ.— Այդ պակասները լրացնելու համար, մօտաւորապէս որքա՞ն դրամի կարիք կայ, տոլարով հաշուած:

Մեր ջանքը պիտի բլլայ հինգ տարուան շրջանի մը մէջ գոհացում տալ պակասներուն որքան որ հնարաւոր է, ապա թերի մնացածները՝ ամբողջացնել յաջորդ հնգամեակի մը ընթացքին:

Գործիչի մը հարցը դեռ անպատասխան կը մնայ:

Խնդրենք մեզ հաղորդել՝ նախկին Հ. Մ. Ը. Մ.ականներու հասցէներ, որոնք ընդունակ են կազմակերպչական աշխատանքի, Մ. Նահանգներու մէջ:

Առաքելեան երկու եղբայրներ, ծրագրած են գարնան յղուիլ նոր աշխատանքի, Մ. Նահանգներու աջակցութիւնը անհրաժեշտ պիտի բլլայ:

Մեր հետաւորութիւնը, որոշ կերպով, կը դանդաղեցնէ մեր գործը, բայց վստահ եմք, երբ գործը լարուի, կանոնաւորաբար յառաջ պիտի ընթանայ ամէն ինչ:

Ի Դիմաց Հայ Մարմնակրթասիրաց Միութեան Կ. Վարչութեան

Անդամ
Լ. ՊՕՏՈՍԵԱՆ

Անդամ
ՓԵՐՈՒԶ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

17 Յունուար 1952

ՅԱՐԳԵԼԻ ՏԻԱՐ ԱՏԵՆԱՊԵՏ
ԵՒ ՊԱՏՈՒԱՐԺԱՆ ԱՆԴԱՄՔ
ՀԱՅ ՄԱՐՄՆԱԿՐԹԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՄԵՔՍԻՔՕ

Սիրելի եղբայրներ,

Ստացանք Ձեր թիւ 24 եւ 18 Դեկտ. 1951 թուակիր գրութիւնը: Ջերմօրէն եւ սրտի մեծագոյն հպարտութեամբ կը շնորհաւորենք Ձեր կազմութիւնը եւ մեր եղբայրական յարգանքները կը ներկայացնենք նորընտիր վարչութեանդ: Հեռաւոր Մեքսիքոյի մէջ, Ձեր նախաձեռնութիւնը միութեան մը կազմութեան եւ այն խոր ցանկագրգռութիւնը զոր կ'արտայայտէք Մերձ-արեւելեան երկիրներու Հ. Մ. Ը. Մ.ական կազմակերպութեանց զօրացման եւ բարգաւաճումին ուղղութեամբ, ամենաուժեղ փաստն է մեր ազգային միասնականութեան հանդէպ սփիւռքի ներկայ դժբախտ իրականութեան:

Բոլոր տեղերու հայութիւնը մէկ է, բոլորը կը կազմեն մէկ ամբողջութիւն: Բոլորին ձգտումն ու իտէալը մէկ է, այսօր իրարու հետ եւ իրարու համար, վաղուան մէկ եւ ամբողջական հայրենիքին համար:

Այս հաւատքով կ'ընդառաջենք Ձեր աջակցութեան խոստումներուն, եւ առանց ամօթի զգացումի կը ներկայացնենք մեր կարիքները համաձայն Ձեր ցանկութեան եւ մատնանշած ասիճանաւորումին:

Պարտ կը համարենք հոս ըսել, որ սկզբունքով միութիւնը արտաքին որեւէ օժանդակութիւն չկրնար օգտագործել միութենական ընթացիկ եւ վարչական ծախսերու համար: Ուրախ ենք յայտարարելու որ միութիւնը իր մօտ 30000 տոլարի տարեկան ելեւմուտքը կը հաւասարակշռէ բացառաբար իր միջոցներով: Արտաքին որեւէ նպաստ կ'օգտագործուի միութեան բարգաւաճման հիմնական նպատակներուն:

Արդ, այս հասկացողութեամբ, մենք մեր կարիքները կը դասաւորենք հետեւեալ կարգով:

Ա. Մեծ ու պզտիկ մեր բոլոր մասնաճիւղերը պետք է ունենան իրենց հաւաքավայր օճախները համաձայն տեղւոյն պահանջին եւ բաւարարութեան: Հ. Մ. Ը. Մ.ական հաւաքավայր մը տունն է երիտասարդութեան եւ պատանութեան ուր կու գան միախառնուելու հոգիները, հաղորդուելու եւ ամրապընդուելու իրարմով:

Մեր 28 մասնաճիւղերէն չորս պզտիկ շրջաններ միայն ունին իրենց սեփական ակումբները: Կեդրոն խաղաքներէն Հալէպր միայն ի մօտոյ կ'ունենայ իր ակումբը, իր միջոցներով 20.000 տոլարի արժէքով գնուած հողամասին վրայ եւ Պրն. Ճորճ Մարտիկեանի բրած 5000 տոլարի մեծասիրտ նուիրատուութեան վրայ, աւելցնելով նոյնքան գումար մը:

Մնացեալ շրջանները բացի բնաւ չունեցող վեց փոքրիկ մասնաճիւղերէն, միւսները վարձու մարզադաշտ կամ սրահ միայն ունին:

Բ. Բոլոր շրջանները պետք է ունենան իրենց խաղավայրերը: Մեծաժախս գումարներու կը կարօտի արդիական իմաստով եւ բոլոր յարմարութիւններով օժտուած խաղավայր մը: Բայց կարելիութեան եւ անհրաժեշտութեան սահմանին մէջ անհրաժեշտ կը նկատենք մեր հաւաքավայրին մօտ Պասքէթ Պոլի դաշտի եւ աթլէթիք խաղերու փորձերուն համար բաւարար հողաշերտերու սեփականութիւնը: Հ. Մ. Ը. Մ.ը առաւելապէս կեղդանի շարժումի միութիւն է: Այդ շարժումը կազմակերպուած արտայայտութիւն եւ նպատակադրուած իրականութիւն կը դառնայ միայն այն պարագային երբ անհատական եւ հաւաքական մարզանքներու գործադրութեան հնարաւորութիւն կը տրուի պատանի երիտասարդին:

Արդ մեր բոլոր մասնաճիւղերէն երեքը միայն ունին սեփական խաղավայր: Տասը շրջաններ ունին վարձու խաղավայր իսկ մնացեալ շրջաններ ժամանակ առ ժամանակ կ'օգտագործեն ուրիշներու խաղավայրերը:

Մեր միութիւնը իր 5000ի մօտ անդամներով, հաւատաւոր, կայտառ, ջլապինդ երիտասարդութեամբ հրաբխեր պիտի իրագործէր եթէ կարենայինք մեր մասնաճիւղերուն տրամադրել հաւաքավայր — օճախ մը եւ խաղավայր մը:

28 մասնաճիւղերու մէջ նման ծրագիր իրականացնելու համար մօտ 130,000 — 150,000 տոլար անհրաժեշտ է: Այս գումարը առաջին ակնարկով պիտի երեւի մեծ եւ ծրագրի իրագործումը դժուարին: Բայց ծրագրի գործադրութեան աստիճանական դասաւորում մը, Ձեր եւ մեր ճիգերու համակարգումը, Ձեր եւ մեր իտէալներու եւ կամքերու համադրումը անիրագործելի թուող երազներն անգամ իրագործելի իրականութիւններ կրնան դարձնել:

Գ. Մեր միութիւնը իրականացուցած է եւ ապահոված ոգեկան յաղթանակը: Առաւելապէս մարզական այս միութիւնը, մարզանքը դաւանած է իբրեւ միջոց ազգապահպանման հիմնական նպատակին: Այդ նպատակի ուղիով լրիւ յաջողած ենք եւ այսօր կազմակերպուած մեր երիտասարդութիւնը հպարտ է իր ազգութեամբ, իր ազգային արժէքներով, անոր փառապանծ անցեալով եւ ուժգնօրէն հաւատացող է իր ազգի ապագային:

Բայց մեր մարզական կերպերը բերի մնացած են եւ անբաւարար են ներկայ պայմաններու չափանիշով: Երիտասարդութեան մարզական մակարդակի բարձրացման համար անհրաժեշտօրէն պէտք ունինք մասնագէտ դաստիարակ մարզիչներու, մարզիչներ որոնք իրենց կեանքի ասպարէզ ընտրեն մարզիչութիւնը մեր դպրոցներէն ներս եւ մեր միութենական շարքայիններուն համար: Պէտք ունինք նաեւ մասնագէտ սկաուս վարիչներու, ծանօթ սկաուտական մեթոտներուն եւ անոնց գիտական եւ գործնական կիրարկման մեր բոլոր կաուտներուն, գայլիկներուն եւ աղջիկներուն (Girl scouts) համար:

Մեր ներկայ մարզական վարիչները եւ սկաուտական առաջնորդները տեղական ինքնաբոյս երիտասարդներ են: Եթէ կարելիութիւն ստեղծուի անոնց մէկ յատագոյններուն մէկ կամ երկու տարիով Եւրոպա կամ Ամերիկա մասնագիտանալու, համապատասխան հաստատութիւններու մէջ, մեր միութենական աշխատանքները տասնապատիկ աւելի կ'արդիւնաւորուին:

Պրն. Մարտիկեանը անձնուիրաբար յանձն առած է Հալէպէն նման երիտասարդի մը Ամերիկայի մէջ ուսման անհրաժեշտ ծախսը: Մենք այս տարւայ սկզբնաւորութեան Պէյրութէն երիտասարդ մը ղրկեցինք Ֆրանսա, մեր միջոցներով, վեց ամսուայ շրջանի մը համար: Իւրաքանչիւր նման ուսանողի տարեկան ծախսը 1200 — 1500 Տոլար է: 8—10 տաս ընդունակ եւ տրամադիր երիտասարդ տարբեր ունինք այդ նպատակին: Արդ, եթէ յաջորդող երկու երեք տարիներու ընթացքին մենք կարենանք այդ երիտասարդներուն ապահովել մարզական եւ սկաուտական համապատասխան դաստիարակութիւն, մեր դպրոցներու եւ միութենական մարզական սկաուտական թեքնիք կրթութիւնը 4—5 տարւայ ընթացքին մօտաւոր կատարելութեան կը հասնի:

Երբ այս պէտքերը կը ձեւակերպենք, Ձեր ուշադրութեանը յանձնելու համար անոնց աստիճանական իրականացումը, կրնաք վստահ ըլլալ որ Ձեր բերելիք նպաստը նոր գրգիռ մը պիտի ըլլայ մեզի, տեղւոյն վրայ, մեր ժողովուրդէն ապահովելու համար նոյնքան զոհողութիւն:

Դ. Մենք մեր շրջաններն կը ղեկավարենք նամակագրութեամբ եւ պարբերական շրջաբերականներով: Անմիջական կեդրոնի կապը կը պակսի մեզի. բացի տարեկան միջմասնաճիւղային Ֆութպոլի, Պասքէթ Պոլի եւ միջմասնաճիւղային ողիմպիական խաղերու հանդիպումներէն եւ երկու տարին անգամ

մը գումարուող պատգամաւորական ժողովներէ որոնք առիթ կու տան մօտէն ծփման մէջ մտնելու իրարու հետ։

Կարելի էր շրջուն գործիչներու միջոցաւ յաւագոյնս ապահովել այդ կապը։ Գործիչը պիտի կրնար ժամանակաւոր այցելութիւններով փութացնել մեր խօսքը, հետաքրքրուիլ իրենցմով եւ իրենց գործունէութեամբ, խանդավառել շարքերը, նոր եռանդ եւ նոր ոյժ տալ մասնաւորապէս հեռաւոր անկիւններու մեր մասնաճիւղերուն։ Նման օգտագործելի ուժեր ունինք բայց պահանջուած նիւթական միջոցները կը պակսին։

Գործիչ մը կարելի է ունենալ տարեկան 1200 — 1500 Տոլարով։ Մէկ գործիչ կը բաւարարէ մեր պահանջքները եւ կրնայ հրաշքներ գործել։

Այսպիսով վերջացուցած կ'ըլլանք մեր պէտքերու ցուցակագրութիւնը։

Նոքայրական բարեւներով
Ի դիմաց Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սուրիոյ, Լիբանանի, Պաղեստինի եւ
Ամերիկոյ Շրջանային Վարչութիւն

Ատենադպիր

Ատենապետ

Շրջանային Վարչութիւն
Հ. Մ. Ը. Մ.ի
Պէյրութ

29 Օգոս. 1951

Սիրելի Նոքար իմ.

Ուշացայ Ձեզ գրելու. վերադարձիս գործի անյետաձգելի կարգադրութիւններ զիս շատ զբաղ պահեցին։ Այս ու յաջորդ ամսուան ընթացքին, կրնամ զբաղիլ ինձ սիրելի այդ հարցերով, իսկ տարուան վերջին երեք ամիսներու ընթացքին, գլուխ հերելու իսկ ժամանակ չեմ ունենար։

Ձեմ մոռցած Ձեզ։ Ահդեն նախապատրաստական քայլեր առած եմ։ Այս օրերուն տեղիս վրայ կը կազմուի յանձնախումբ մը։ Աշխատանքի լծուելու պատրաստ անձինք կան։ Ցաւ ի սիրտ, մեր գաղութը շատ փոքր է, որով մեր ջանքը պիտի ըլլայ Մ. Նահանգներու գաղութը լծել գործին։ Այդ ուղղութեամբ ալ քայլեր առնուած են։ Արդիւնքի մասին կը տեղեկագրեմ շուտով։

Պոսթրն եղած պահուս, ծփում ունեցայ Կ. Կ.ի անդամներուն հետ, որոնք պատրաստակամութիւն յայտնեցին նկատի ունենալ հարցը Հ. Ե. Դ.ի միջոցաւ, ապա տեսնուեցայ HAIRENIK WEEKLYի խմբագիրին հետ։

Անհրաժեշտ նկատուեցաւ թէ՛ ՀԱՅՐԵՆԻՔ օրաթերթին եւ թէ HAIRENIK WEEKLYին թղթակիցներ նշանակել, որոնց ջանքը պիտի ըլլայ, պարբերական թղթակցութիւններով, Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզական խումբերուն ջանքերուն եւ

մրցումներուն պատկերը տալ: Արթնցնել հետաքրքրութիւն եւ շահագրգռել բոլորը դէպի կազմակերպուած աշխատանքը, որով աւելի կ'արդիւնաւորուի մեր սկսելիք օժանդակութեան կազմակերպութիւնը:

Խնդրեմ, ինծ հաղորդեցէք թէ Պրն. Մարտիկեանի հետ ի՞նչ կարգադրութիւն ունեցաք: Որեւէ խոսում ըրա՞ւ, ես զինք հոս հրաւիրած եմ. Հոկտ.ին. հաւանաբար գայ եւ միասնաբար լծենք մեր առնելիք քայլերը, յաջող պատուանդանի մը վրայ դնելու համար:

Եղբայրներ, «ուշ ըլլայ, անուշ ըլլայ», կ'ըսէ հայկական առածը. յուսանք որ մեր ջանքերը պիտի արդիւնաւորուին:

Ջերմագին բարեւներով
ՔԵՐՈԲԷ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

16 Հոկտեմբեր 1951
ՄԵԿՍԻՔՕ

ՄԵԾԱՅԱՐԳ
ՏԻԱՐ ՔԵՐՈԲԷ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Սիրելի Եղբայր,

Ստացած ենք Ձեր 29 Օգոստոս 1951 թուակիր նամակը որով մեզ կը տեղեկացնէք կազմութիւնը Հ. Մ. Ը. Մ.ի օժանդակ յանձնախումբի մը որ իր կարելի միջոցներով պիտի ջանայ հետաքրքրութիւն ստեղծել մեր կազմակերպութեան շուրջ Ամերիկահայութեան մէջ եւ ապահովել անոր գործնական աջակցութիւնը:

Շրջանային Վարչութիւնը իր գոհունակութիւնը կը յայտնէ Ձեր ձեռնարկած այս գեղեցիկ գործին համար եւ յաջողութիւն կը ցանկայ յանձնախումբի աշխատանքներուն:

Ձեր թելադրանքին ընդառաջելով Շրջանային Վարչութիւնս «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»-ներուն համար նշանակեց մասնաւոր թղթակից մը որ պարբերաբար յօդուածներով պիտի ներկայացնէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի գործունէութիւնը, ընդհանրապէս տալով զանազան շրջաններու մէջ կատարուած մարզական ձեռնարկները: Այսպիսով «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»ի ընթերցողները առիթ կունենան գաղափար մը կազմելու մեր կազմակերպութեան մասին:

Շուտով կ'ուղարկենք մեր վերջին պատգամաւորական ժողովին կողմէ վերամշակուած մեր ծրագիր կանոնագրէն քանի մը օրինակ եւ մեզի ծանօթ ամերիկաբնակ Հ. Մ. Ը. Մ.ականներու անունները իրենց հասցէներով:

Տէր եւ Տիկին Ժորժ Մարտիկեանի այցելութիւնը մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեց Սուրիոյ եւ Լիբանանի գլխաւոր կեդրոններուն մէջ: Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղերը իրենց մասնակցութիւնը բերին ի պատիւ հիւրերուն սարքուած բոլոր հանդիսութիւններուն, որոնց կարգին Պէյրութի մեր ակումբին մէջ Շըր-

ջանայինն Վարչութիւնը կազմակերպեց ժողովրդական մեծ հաւաքոյթ մը, ուր մարզական զանազան ցուցադրութիւններէ եսէ, Պրն. Ժորժ Մարտիկեան խօսեցաւ խանդավառ ճառ մը որ խոր տպաւորութիւն թողուց ներկայ հազարաւոր ունկնդիրներուն վրայ:

Պրն. Ժորժ Մարտիկեան հպարտանքով յիշեց իր ճառերուն մէջ Հ. Մ. Ը. Մ.ական ըլլալը եւ մօտէն հետաքրքրուեցաւ մեր միութեան կեանքով: Իր հետ մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցանք Հ. Մ. Ը. Մ.ի շուրջ եւ որպէս յիշատակ իրեն նուիրեցինք Հ. Մ. Ը. Մ.ի գործունէութեան զանազան ճիւղերը պատկերացնող ալպիւմ մը: Պրն. Ժորժ Մարտիկեան խոստացաւ Ամերիկա վերադարձին մեզի հետ սերտ կապ պահել եւ իր կարելի միջոցներով օգտակար ըլլալ մեր կազմակերպութեան:

Ամառնայինն շրջանը վերջ գտած է եւ մարզական կեանքը կը սառնայ նոր թափ: Պիտի ջանանք, պարբերաբար Ձեզ տեղեակ պահել մեր աշխատանքներուն:

Յաջողութեան ջերմ մաղթանքներով եւ եղբայրական բարեւներով:

Ի դիմաց Հ. Մ. Ը. Մ.ի
Սուրիոյ, Լիբանանի, Պաղեստինի եւ Անդր - յորդանան
Շրջանայինն Վարչութիւն

Պատուարժան Շրջանայինն Վարչութիւն — Յունիս 16, 1952
Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Պէյրութ.

Սիրելի եղբայրներ,

Ուրախանք Ձեզ գրելու: Սպասեցինք եղբայր Քերոբէ Աւտաբեանի վերադարձին՝ Մ. Ն.երու մէջ կատարած ճամբորդութենէն եւ իր ձեռք բերած արդիւնքին:

Եղբայր Քերոբէի աշխատանքը ապարդիւն չմնաց: Արեւելքէն արեւմուտք, մեծ քաղաքներու մէջ հետաքրքրութիւն արթնցուց եւ 17 վայրերու մէջ, յաջողեցաւ յանձնախումբեր կազմելու եւ մեզ օգնելու խոստումներ առնելու: Այժմ ջանք կը թափենք այդ խոստումներու իրականացման: Եղբայր Մարտիկեան, իր լաւագոյնը կ'ընէ Մ. Ն.երու մէջ, մեր աշխատանքը արդիւնաւորելու:

Յուսալից եմք: Խանդաղութիւնը թեւ աճիրապոյր, այսու հանդերձ չմոռնանք թէ մեծ գործեր ժամանակի կը կարօտին: Մ. Ն.երու գաղութը որեւէ այլ յոգնած ըլլայ բոլոր մարզերու մէջ, երբ շարժի, լաւագոյն արդիւնքը կու տայ: Ապա կան անհպատ երեւոյթներ ալ, անտեղի փոթորիկներ, որոնց յարդարումէն կախում ունի նաեւ մեր յաջողութիւնը:

Երկու ամիսէն, տեղի կ'ունենայ մեր ընդհ. ժողովը եւ կը սկսինք մեր դրամական առաքումներուն, առանց սպասելու, Մ. Ն.ներու հանգանակութեան արդիւնքին. *ապա հետզհետէ կ'ընենք մեր առաքումները:*

Կարեւոր կը ճկատեմ, եղբայր Գասպար Առաքելեանի(*) կտակի մասին լուսաբանութիւն մը տալ: *Կտակը կը պահէ իր ոյժը* եւ գործադրելի է *յետ մահու:* Այսու հանդերձ, եղբայր Գասպար կը խոստանայ նաեւ մեզ, ամէն եկամուտը տրամադրել Հ. Մ. Ը. Մ.ի պետերուն, *երբ շէնքը կը վճարէ իր վրայ եղած պարտքերը:*

Ի Դիմաց Հ. Մ. Ը. Միութեան

Աթենագորաս Ա. Եպս. Ղեմեան — Աթենագոս Ա. Եպս. Առաքելեան

28 Յուլիս, 1952

Հ. Մ. Ը. Մ.ի
Մեհսիհոյի Մասնաճիւղին

Սիրելի Եղբայրներ,

Ստացանք Ձեր 16 Յունիս 1952 թուակիր եւ թիւ 46 նամակը: Կամէի անկախ պատճառներով ուշացուցինք պատասխանը:

Մեր առաջին եւ նուիրական պարտականութիւնը կը նկատենք մեր ջերմ ծնորհակալութիւնը յայտնել նուիրեալ ճիգին համար, որ ի գործ կը դնէք Ձեր միջավայրին եւ մասնաւորապէս Մ. Նահանգներու շրջանակին մէջ Հ. Մ. Ը.Մ.ի շուրջ համակիր տրամադրութիւններ յառաջացնելու ուղղութեամբ: Ամէն գնահատանք վեր է եղբայր Առաքելեաններու աշխատանքը, նուիրումը եւ առատաձեռնութիւնը:

Անկախ ճիւթական արդիւնքէն, մեզ համար խանդավառող, զօրեպնդող հանգամանք ունի այն գիտակցութիւնը որ առանձին չենք մեր գործին եւ առաքելութեան մէջ: Ի՜նչ մեծ հանոյք է զգալ որ հեռաւոր աշխարհամասերու մէջ զգացումի նոյնութեամբ բաբախող սրտեր, ազգային նոյն մտահոգութիւններով տագնապող հոգիներ կան:

Պարտ ճկատեցինք նաեւ երկտողով մը շնորհակալութեան գիր ուղղել Պրն. Ճ. Մարտիկեանին Ձեր գործին բերած աջակցութեանը համար:

Գործունեութեան ընդհանուր դադարումի ներկայ շրջանին զբաղուած ենք սկաուտներու ամառնային բանակումի հարցով ու աշնանամուտին կայանալիք Միջմասնաճիւղային ողիմպիականի պատրաստութիւններով:

Կը սպասենք աւելի յանախակի լսել Ձեզմէ:

Նոյեմբերական Ջերմ բարեւներով

Ի Դիմաց Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շրջ. Վարչութեան

Ա. Դպիր — Ա. Պետ

(*) Եղբ. Գասպար Առաքելեան 1952ին, իշխանական ելոյթով մը, Մեհսիհո բաղաքին կեդրոնը բարձրացուցած վեց յարկաբաժինոց գեղեցիկ շէնքը կտակած է, *յետ մահու*, Հ. Մ. Ը. Մ.ին;

Գ.— ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱ

Հարաւային Ամերիկայի մէջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջին մասնաճիւղը կը հիմնուի Պուէնոս–Այրէս։ Հիմնադրութեան ճշգրիտ թուականը չկրցանք ստուգել։ Թղթակցութիւն մը հետեւեալ ձեւով կը նկարագրէ մասնաճիւղին առաջին թէյասեղանը։

«Նոյեմբեր 5ին (1927), տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդրանիկ թէյասեղան — երեկոյթը, գաղութիս Միութեան սրահին մէջ։ Օրուան նախագահը, Պ. Ղազարոս Փափազեան, խօսեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ծրագրին շուրջ, որմէ վերջ, 35 անդամ եւս արձանագրուեցան արդէն գոյութիւն ունեցող 25 անդամներուն վրայ։ Ցոյս կայ որ այս թիւը մօտ ատենէն կրկնապատկուի։ Միութիւնը ունի ութը կտիամարտիկ և ֆութպոլի երկու խումբեր։ Ունեցաւ իր Ընդհ. անդամական ժողովը ուր վարչութեան անդամ ընտրուեցան Ղազարոս Փափազեան, Յովհ. Ասլանեան, Գր. Տարագճեան, Գր. Սարուբեան, Վազգէն Արթինեան, Մանուկ Ասլանեան» (Նոր Սերունդ 1927 թիւ 8)։

Պուէնոս–Այրէսի մասնաճիւղի հիմնարկութենէն մինչեւ մեր օրերուն, տեղեկութիւններ կը պակսին դժբախտաբար։ Սակայն չրջանի ներկայ վիճակէն դատելով, կարելի է դիւրութեամբ եզրակացնել որ տա-

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԿԱԶՄԸ 1957Ին.

Ոտքի, ձախէն աջ.— Մկրտիչ Նազարէթեան, Սեդրակ Օհանեան, Վազգէն Թիւթիւճեան, Կարապետ Թոփալեան, Հայկ Լեւոնեան, Վահագն Իսրայէլեան։
Նստած, ձախէն աջ.— Յակոբ Մսրլեան, Արամ Կիւզէլեան, Պարգեւ Պարսամեան, Արմենակ Ֆէրէճեան եւ Տոքթ. Հրաչ Յովակիմեան։

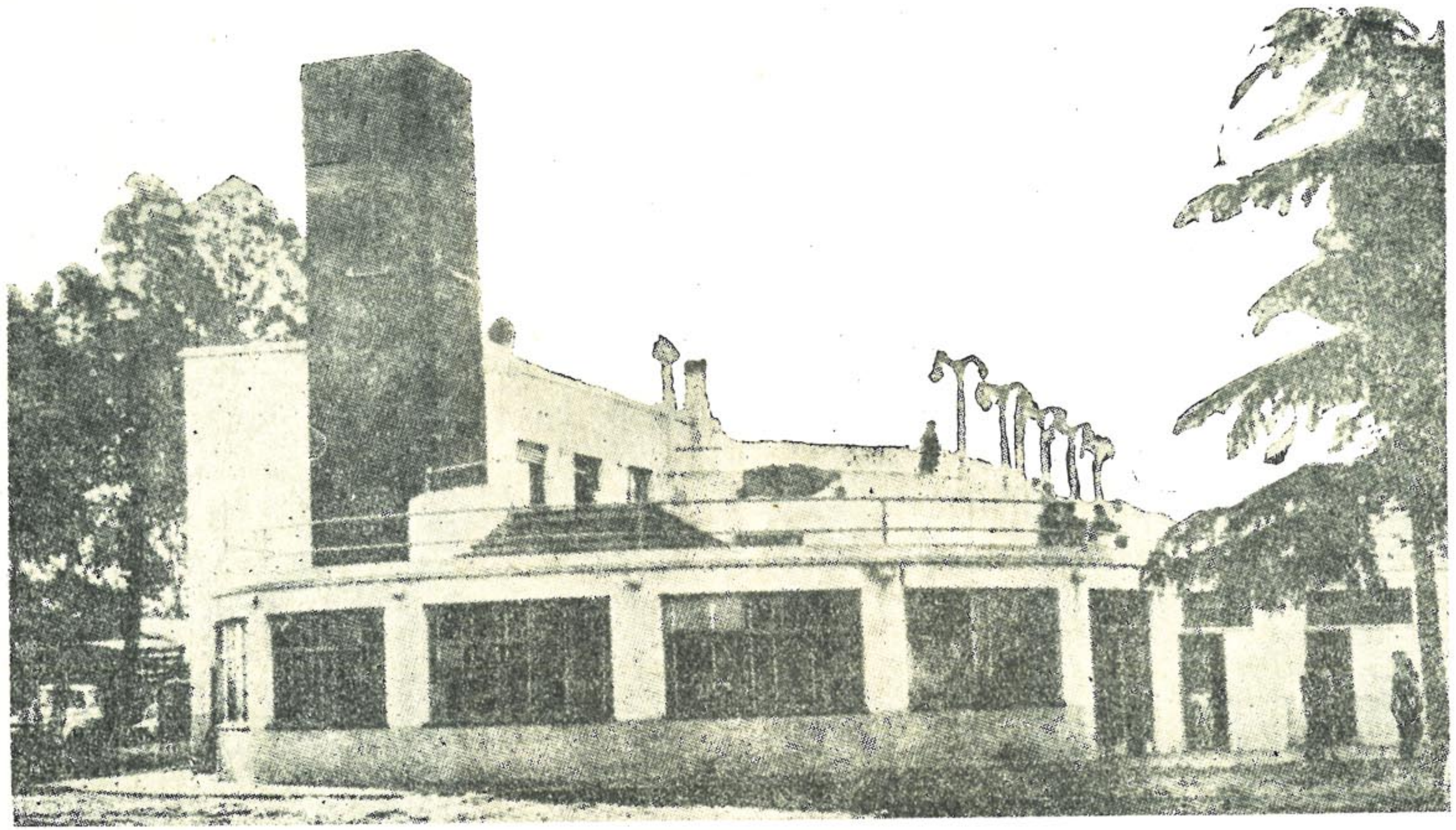

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ԲԱՄՈՍ ՄԵԽԻԱՑԻ ԱԿՈՒՄԲԸ (Պ. ԱՅՐԷՍ)

րիներու ընթացքին, եկող ու գացող ղեկավար մարմինները, գիտակից մօտեցումով կատարած են իրենց պարտականութիւնները և չրջանը հասցուցած ներկայ նախանձելի ու պատուաբեր բարձրութեան։ Անուրանալի իրողութիւն մըն է նաեւ որ Պուէնոս-Այրէսի հայութիւնը անվերապահ գուրգուրանք ու բարոյական և նիւթական քաջալերութիւն ընձեռած է Միութեան ղեկավարներուն որոնց չօշափելի ու գեղեցիկ արդիւնքը եղած է մանաճիւղին հոյակապ ակումբին կառուցումն Բամոս Մէխիայի մէջ։

Արդիական այս ակումբը օժտուած է հաւաքավայրով՝ ընտանեկան և անդամական հաւաքոյթներու համար, նաեւ պարտէզով և լոգարանով (փիսին) ու մարզական ակումբի մը անհրաժեշտ բոլոր յարմարութիւններով։

Մանաճիւղը որպէս մարմնակրթանք, մշակած է մարզական գրեթէ բոլոր ճիւղերը, մասնաւորաբար լուղորդութիւն, ձիավարութիւն, պասքէթ և վալի պոլ ևայլ խաղեր։

Ամենագնահատելի և մեզ խորապէս խանդավառող երեւոյթը, այս չրջանին մէջ, այն է որ տարիներու ղեկավարութեան հիմնական նպատակը եղած է յառաջացումը սկաուտական ուժեղ կազմերու։ Այս ուղղութեամբ տարուած աշխատանքը ուրախութեամբ կ'արձանագրենք որ լիուլի արդիւնաւորուած է։

Ա. Մ. Ը. Մ.ի Պ. Այրէսի Պասքէթ-Պոլի խումբը

ԿԱՐՊԻՍ ՏԷՐ ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ

Ցուցահայ սկաուցներու Աթէնքի Շրջ. ճախկին պետ, այժմ Սկաուս Ընդհ. Խմբապետ Պ. Այրէսի

Ներկայիս սկաուտ ընդհ. պետ կարպիս Տէր Մեսրոպեանի և իրեն գործակից ձեռնհաս սկաուտ աստիճանաւորներու հոյլին շնորհիւ, Հ.Մ.Ը.Մ.Ի Պուէնոս-Այրէսի շրջանը ունի սկաուտական կազմակերպութիւն մը բաղկացած՝ 35 գայլիկներէ, 40 մրջիւններէ, 10 արեւոյշներէ, 75 սկաուտներէ և քանի հոգիէ բաղկացած նուագախումբ մը։ Ասոնք ունին իրենց սկաուտական սեփական շէնքն ու մարզադաշտը։ Այս տարուան ընթացքին 80 սկաուտներ, 800 ք. մ. հեռաւորութեան վրայ, Բեռներնալէսի Պ. Միհրան Մեսրոպեանի գեղատեսիլ ագարակը 25 օր տեւող բանակում մը կատարած են։ Այս ձեռնարկը իր տարողութեամբ և տեւողութեամբ ինքնին ցոյց կու տայ Միութեան բարոյական ուժն ու մեծութիւնը։ Այս բանակումը յայտարար նշան է նաեւ ղեկավարութեան սկաուտութեան հանդէպ ունեցած գուրգուրանքին ու հետաքրքրութեան։

Հ. Մ Ը. Մ.ի Պ. Այրէսի Սկաուտական տղաքցը առաջնորդութեամբ իրենց նուագախումբին:

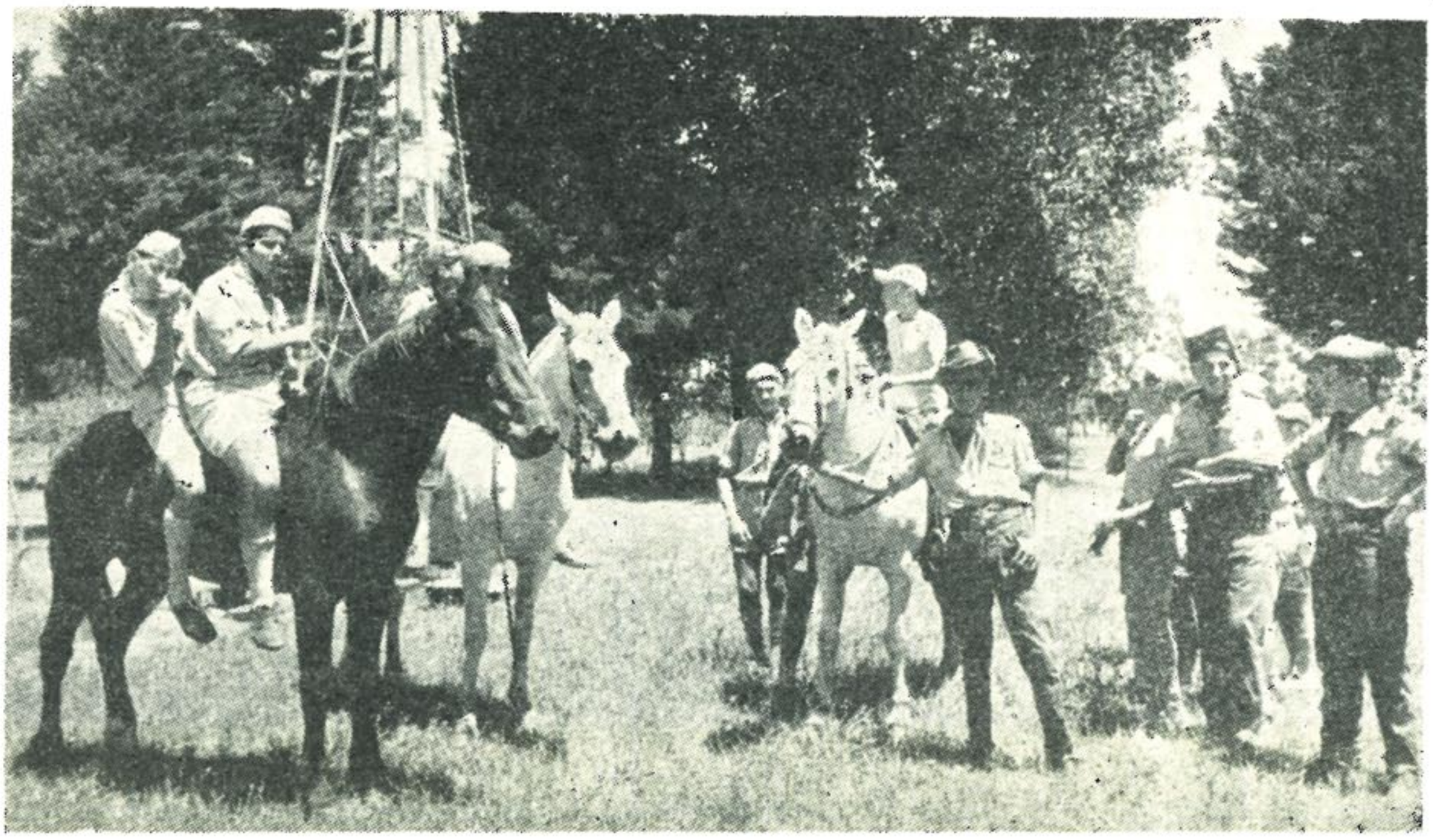

Պ. Այրէսի Հ. Մ. Ը. Մ.ի փոխրիկները ձիավարժութեան ընթացքին:

Պ. Աչրէսի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սկաուտական եւ ծնողական խորհուրդը
Գայլիկներու, Առեղուծներու եւ Սկաուտներու հետ:

ՇԱՒԱՐՇ ՔՀՆՑ. ՄԵՀՐԱՊԵԱՆ

Հոգեւոր Հովիւ Հ. Մ. Ը. Մ.–ի Արժանթինի շրջանին

Պուէնոս-Այրէսի մասին մեր այս քանի մը խօսքերը փակելէ առաջ, պարտք կը զգանք յիշելու անբաւսիր և անխոնջ Հ. Մ. Ը. Մ.ական Հաւօ Մեհրապեանը, որ Պոլսոյ որբանոցներէն մինչեւ Ցունաստան և ապա Պուէնոս-Այրէս հղաւ ու կը չարունակէ ըլլալ Հ. Մ. Ը. Մ.ի հաւատաւոր գործիչը։ Այսօր, ինք, որպէս գաղութին հոգեւոր Հովիւ Տ. Շաւարշ Քհնյ. Մեհրապեան, իր բոլոր կարողութիւնը ի սպաս կը դնէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ծաւալման ու զարգացման ի խնդիր։

Է.— ԵԳԻՊՏՈՍ

Ա. ԳԱՀԻՐԷ

Նախորդ էջերուն, քանի մը տողերով գրած. ենք Եգիպտոսի մէջ խմորուող հայկական մարմնակրթանքի չարժման չուրջ, այժմ կը ներկայացնենք այդ չարժման փուլերը քիչ մ'աւելի լայն գծերով։

Գահիրէի ՄԱՐԶԱՍԻՐԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ որ կազմուած էր դպրոցական նեղ չրջանակի մը մէջ, բնականաբար զգացում պիտի չտար մարզասէր երիտասարդութեան և հասարակութեան։ Աւելի լայն ձիրով գործելու մարզական միութեան մը կարիքը կը զգացուէր. ուստի, խումբ մը հաւատաւոր մարզիկներու և մարզասէրներու կողմէ, հիմը կը դրուի ԱՐԱՐԱՏ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ 1914ին։ Նորակազմ միութիւնը իր ընկերական չրջանին որոշ դժուարութիւն կ'ունենայ մարզադաշտի պակասի հետեւանքով։ կարգադրութիւն կ'ըլլայ Գալուստեան Ազգ. վարժարանի պատասխանատուներուն հետ ու կ'իրագործուի վարժարանին դաշտը, մինչեւ որ կը փոխադրուի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ վայրը։ Հոս ալ երկար չեն մնար որովհետեւ Ազգ. իշխանութիւնը կ'որոշէ եկեղեցի չինել այդ վայրին վրայ։ Միութեան մարզիկները կը փոխադրուին Շուպրա պէյեսի մէջ գտնուող կարապետեանի ընդարձակ դաշտը 1928ին։

Այս նոր մարզադաշտը լայն հնարաւորութիւն կու տայ Միութեան վարիչներուն և անդամներուն բոլորելու բեղուն չրջան մը մինչեւ 1936։ Այս չրջանին է որ զարկ կը տրուի մարզական և սկաուտական չարժման, որոնց զուգահեռ նաեւ ֆութպոլի, թէնիսի և այլ խաղերու։ Բազմաթիւ

ԱՆՏՈՆ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Ա.rարատի վազքի անպարտելի ախոյեանը, 1913 – 1930 իր մարզական վաստակով։

Արարատի Վարչական Կազմը 1934ին.

Ձախէն աջ առաջին շարք՝ † Բաբգէն Քէնեայեան, † Գրիգոր Զագրեան, Ստեփան Ամիրայեան, † Սարգիս Միքայէլեան: Ձախէն աջ երկրորդ շարք՝ Գարեգին Տամլեան, Թորոս Խաչատուրեան, † Վարդան Գազանճեան, Ս. Պէրպէրեան, † Փայլակ Տանրօզեան:

որակաւոր մարզիկներ ի յայտ կու գան որոնք Եգիպտոսի միջազգային մարզադաշտերուն վրայ ախոյեանութիւններ կը շահին։ Միութեան այս թափը առեն մը պիտի կասէր այն տխուր երեւոյթին հետեւանքով որ յառաջ եկաւ անջատողական ոգի ունեցող կարգ մը անձերու կողմէ որոնք բաժնուելով կազմեցին այլ անունով միութիւն մը։ Մեծամասնութիւնը հաւատարիմ մնաց Արարատ Մարզական Միութեան։ Հաւատարիմ մնացողները առաջնորդութեամբ Վարդան Գազանճեանի, Ստեփան Ամիրայեանի, Թորոս Խաչատուրեանի, Զարեհ Սագայեանի, Բիւզանդ Մինասեանի, Սարգիս Մեսրոպեանի, Յակոբ Պոլըգճեանի եւ Տամլեան Եղբայրներու, կը սեղմեն իրենց գօտիները, կը կեդրոնացնեն իրենց ճիգերը, քաղաքին մէջ, կեդրոն տեղ մը մարզադաշտ մ'ունենալու համար։

Մեծ զոհողութիւններով կը վարձեն ներկայիս գոյութիւն ունեցող մարզարանը եւ իրենց կարելիութեան սահմանին մէջ զայն կը դարձնեն Գահիրէի մարզասէր երիտասարդութեան կեդրոնը։ Այս շրջանին է որ Արարատի հետազօտիչները կը դառնան Հայ Արի եւ կը կապուին Փարիզի կեդրոնին։ Հայ Արիներու հաւաքավայրը սակայն, կը մնայ Արարատ Մարզական Միութեան մարզադաշտը։

Ժամանակի ընթացքին, Եգիպտոսի մէջ, ֆութպօլի խաղը լայն ժողովրդականութիւն կը գտնէ արձանագրելով հսկայաքայլ յառաջդիմութիւն։ Այս յառաջդիմութիւնը կը քանդէ փոքրամասնութեանց խումբե-

րը որոնք կամ բոլորովին կը վերցուին մէջտեղէն և կամ կ'իյնան երկրորդական գծերու վրայ։ Արարատ Մարզական Միութիւնը զուրկ ըլլալով նպատակին յարմար մարզադաշտէ մը, կը դադրեցնէ ֆութպօլը, իր ուժը կեդրոնացնելով պասքէթպօլի և աթլէթիզմի վրայ։ 1936էն սպին միութիւնը ունեցած է պասքէթպօլի ներկայանալի խումբեր որոնք յաճախ առաջին դասակարգի խումբերուն հետ մրցելով ախոյեանութիւն չահած են և իրաւունք ունեցած են «էքսէլանս» դասակարգին մաս կազմելու։

Միջազգային չափանիշով մարզիկներու չարան մը տուած է Արարատ Մարզական Միութիւնը որուն լաւագոյն ներկայացուցիչները եղած են մարաթոնի անպարտելի ախոյեան Անտոն Յովսեփեան, *կռփամարտի միջազգային ախոյեան* Հայկ Ասատուրեան, 5000 *մեթր վազքի եգիպտոսի ախոյեան* Արսեն Շամլեան։

Եգիպտոսի մէջ հեծելանիւթի առաջին մրցումները կազմակերպողը Արարատ Մարզական Միութիւնը եղած է, որուն մարզիկները եռագոյն չապիկներով մասնակցած են միշտ միջազգային մրցումներուն ու պարտութեան մատնած բոլորը և ախոյեանութիւնը պահած իրենց ձեռքը։ Այս մարզին մէջ անմոռանալի է ողբացեալ Յակոբ Ղազարեան *մեծ ախոյեանը։*

Հ. Մ. Ը. Մ. Արարատ վարչական կազմը 1958ին.

Նստած՝ ձախէն աջ. Պարոյր Թէնիբեան – Փոխ Ատենապետ, Վարուժան Միւնասեան Ատենապետ. Գարեգին Շամլեան – Գանձապահ, Գրիգոր Նիզիպլեան – Ատենադպիր եւ մարզական բնդհ. պատասխանատու։

Ոտքի՝ ձախէն աջ. Կարօ Մոմճեան – Օգնական մարզիչ Աթլէթիզմի եւ խորհրդական, Նազարէթ Գալուստեան – Արաբերէն լեզուի քարտուղար եւ գոյքապահ, Մարտիրոս Քէհիեան, Սկաուտ Աւագ խմբապետ, Հայկ Պէյլերեան – Խորհրդական։

Հ. Մ. Ը. Մ. Արարատի Սկաուտական Շրջանային խորհուրդը 1958ին.

Նստած՝ ձախէն աջ. Օննիկ Դաւիթեան – Շրջ. Ատենադպիր, Անդրանիկ Արթինեան – Շրջ. Պետ; Մկրտիչ Թիւթիւնճեան – Շրջ. Դանձապահ: Ոտի ձախէն աջ. Մարտիրոս Բէհիճեան Ասագ խմբապետ, Հայկ Պէյլէրեան – Փոխ Շրջ. Պետ(*), Կարօ Նշանեան – Ասագ խմբապետ.

1944ին Արարատ Մարզական Միութիւնը կազմակերպելով եգիպտահայ Աթլէթիք մրցումներ՝ «Նասիոնալ»ի դաշտին վրայ, ստեղծած է իր հիմնադրութեան երեսունհնգամեակը: Այս մրցում-հանդիսութեան իրենց մասնակցութիւնը բերած են եգիպտահայ բոլոր մարզական միութիւնները, Հայ Արիները և Հայ Կայտերը:

1946ին Հելիոպոլսոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարիչները, գլխաւորութեամբ ողբացեալ Հայկ Ճիզմէճեանի և Արարատ Մարզական Միութեան վարիչներու՝ Ստեփան Ամիրայեանի, մարզիչ Գ. Նիզիպլեանի, Գարեգին Շուշեանի, Թորոս Խաչատուրեանի և ողբացեալ Վարդան Գազանճեանի, քով քովի կու գան և կ'որոշեն երկու կազմակերպութիւնները միացնել և հանրութեան ներկայանալ մէկ անուան տակ Հ. Մ. Ը. Մ. ԱՐԱՐԱՏ:

Դժբախտաբար այս գեղեցիկ համագործակցութիւնը երկար չի տեւեր, մէջտեղ կու գայ Հ. Մ. Ը. Մ. Նուպար Միացեալ Մարզական Միութիւնը: Հ. Մ. Ը. Մ. Արարատ սակայն հաւատարիմ կը մնայ համազգային մեծ կազմակերպութեան՝ Հ.Մ.Ը.Մ.ին ու կը գործադրէ անոր Ծրագիր-կանոնագիրը:

Հ. Մ. Ը. Մ. Արարատ Միութեան վարիչները գեղեցիկ գաղափարը ունեցան 1949ին վերջերը հրաւիրելու Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պէյրութի մաս-

---

(*) Եգիպտոսի սկաուտական գործադիր խորհուրդի անդամ եւ միջազգային հարցուղար: 1947 - 1949 – 1953, ներկայացուցիչ միջազգային գոնկրէներու:

նաճիւղի պասքէթպօլի ախոյեան խումբը որ գահիրէ գալով մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց։ Եգիպտահայութիւնը առիթը ունեցաւ ճանչնալու իրա՛ւ Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր վարիչներով և մարզիկներով։

1949 Հ. Մ. Ը. Մ. Արարատ Միութեան համար դարձակէտ թուական մ'եղաւ, որմէ ասդին ան ինքզինք աւելի եւս զգաց Հ. Մ. Ը. Մ.ի մեծ ընտանիքին անդամ ու իր կապը պահեց Սուրիոյ, Լիբանանի և Յորդանանի Շրջ. վարչութեան հետ՝ Պէյրութ։ Նոյնիսկ, 1951ին, Հալէպի մէջ գումարուող Հ. Մ. Ը. Մ.ի պատգամաւորական ժողովին, խորհրդակցական ձայնով, Հ. Մ. Ը. Մ. Արարատ Միութիւնը կը մասնակցի հոն ղրկելով իր մարզական ընդհանուր պատասխանատուն, մարզիչ Գրիգոր Նիզիպլեանը։ Նոյն տարին, 1951ին, Հ. Մ. Ը. Մ. Արարատ եգիպտոս կը հրաւիրէ Պէյրութի մասնաճիւղին աղջկանց պասքէթպօլի խումբը որ Լիբանանի մէջ, տարիներէ ի վեր, անպարտելի ախոյեան հանդիսացեր է։ Այս խումբն ալ, ինչպէս տղոցը, կը մասնակցի միջազգային մրցումներու, պանծացնելով հայ մարզիկուհիին անունը Նեղոսի ափերուն վրայ։

1958ին Հ. Մ. Ը. Մ. Արարատ եգիպտոս կը հրաւիրէ առաջին հայկական ֆութպօլի խումբը — Հալէպի մասնաճիւղի խումբը։ Այս խումբը պատուաբեր արդիւնք ձեռք կը բերէ ճակատելով միջազգային համբաւի տիրացած խումբերուն հետ։ Այս հրաւէրներով և տարբեր մրցումներով, Հ. Մ. Ը. Մ. Արարատի վարիչները, փափաքեցան առիթ ստեղծել որ աննման Հ. Մ. Ը. Մ.ական մարզիկներ, մարզական խաղերու միջոցով, տատարեն հայը աւելի եւս ծանօթացնելու օտարներուն։ Պատիւ մեր մար-

Հ. Մ. Ը. Մ. Արարատ Աղջկանց Պասքէթի խումբը.

Հ. Մ. Ը. Մ. Արարատ Ֆութպոլի խումբը:

զիկ մարզիկուհիներուն. անոնք արժանաւորապէս արդարացուցին իրենց վրայ դրուած յոյսերը։

1946—1958 Հ. Մ. Ը. Մ. Արարատի մարզիկները, իրենց կարգին, իրենց պատուաբեր տեղը ունեցած են Եգիպտոսի աթլէթիզմին մէջ։ Ասոնցմէ, վազքի մէջ մրցանիշներ կոտրող ու տակաւին այդ մրցանիշները պահողներ են՝ Գեղամ Քիւսներեան և Ճիմի Լաչինեան։

1954ին Հ. Մ. Ը. Մ. Արարատ կը տօնէ իր հիմնարկութեան քառասնամեայ տարեդարձը՝ կազմակերպելով Եգիպտահայ աթլէթիք մրցումներ։ Այս տօնակատարութեան կը մասնակցին Եգիպտահայ մարզական բոլոր միութիւնները։

1955էն ասդին, Հ. Մ. Ը. Մ. Արարատ, իր պասքէթպօլի խումբով, Սուրիոյ, Լիբանանի և Յորդանանի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շրջ. Վարչութեան հրաւէրին պատասխանելով, կը մասնակցի Հ. Մ. Ը. Մ.ի միջմասնաճիւղային մրցումներուն որոնք ամէն տարի տեղի կ'ունենան Զատկին, Հալէպի մէջ։ Այս մեծածախս մասնակցութիւնը կարելի եղած է իրագործել շնորհիւ Շրջ. Վարչութեան և Հ. Մ. Ը. Մ. Արարատի նիւթական բացառիկ զոհողութեանց։ Կ'արժէ այս զոհողութիւնը ընել բոլոր շրջաններուն համար. ան լաւագոյն առիթը կ'ընծայէ որ հայորդիներ զիրար տեսնեն, զիրար ճանչնան, միաձուլուին։

Երկար տարիներ, Հ. Մ. Ը. Մ. Արարատ և Հայ Արիները, ապրեր են մէկ յարկի ներքեւ։ 1957ին, երկու կազմակերպութեանց վարիչները, նկատի առնելով որ նոյն միջոցներով, նոյն նպատակին կը ձգտին, այսինքն Հայը Հայ պահելու սփիւռքի մէջ, սկա-

ուսական և մարզական չարժումը միջոց գործածելով, որոշեցին միանալ և կազմել մէկ ոյժ։ Ահա այդ թուականէն սկսին միութիւնը կը ճանչցուի Հ. Մ. Ը. Մ. Արարատ և Հայ Արիներու Ընկերակցութիւն անունով։

1958ին, մեծ չուքով, Նասիոնալի մարզադաշտին վրայ, նախագահութեամբ Եգիպտոսի աթլեթիզմի Ֆետերասիոնի նախագահին, Հ. Մ. Ը. Մ. Արարատ և Հայ Արիներու Ընկերակցութիւնը կը տօնէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիմնադրութեան հարասցամեակը։ Այս առթիւ եգիպտահայ մարզական բոլոր միութիւնները իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն տօնակատարութեան իրենց մարզիկներով, սկաուտներով, արիներով, արեւոյշներով և արձուիկներով։ Եգիպտահայութիւնը հոծ բազմութեամբ կու գայ իր յարգանքի տուրքը վճարելու համազգային մեծ կազմակերպութեան — Հայ Մարմնակրթական Ընդհանուր Միութեան որ քառասուն երկար տարիներ անընդհատ և անվհատ առաջնորդեց սփիւռքի հայ մանուկները, պատանիներն ու երիտասարդները դէպի հայկական ոգիով աւելցուն մաքուր կեանքի մը։

Այժմ Հ. Մ. Ը. Մ. Արարատ և Հայ Արիներու ընկերակցութիւնը ունին 428 անդամ — սա բաժանումով՝ 150 պարզ անդամ, 120 մարզիկ, 102 սկաուտ և 56 գայլիկ։ Ատոնցմէ կը հետեւին 50 հոգի աթլեթիզմի, 75 հոգի պասքէթպոլի, 15 հոգի փինկ փոնկի և 20 հոգի լուղորդութեան. ունին երեք խաղավայր և գրադարան մը՝ 200 հատոր գրքերով։

Բ. ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

Սահմանադրութեան հռչակումը լայն անդրադարձում կ'ունենայ նաեւ եգիպտահայ գաղութին վրայ, աւելի չեշտուած կերպով Աղեքսանդրիա ուր ազգային կեանքը զօրեղ հիմերով կազմակերպուած էր։

Պօղոսեան Ազգ. վարժարանի մեծանուն տնօրէնը՝ Աղազար և իր պաշտօնակից համալսարանաւարտ ու մանկավարժ ուսուցչական կազմը, ստեղծած էին արդէն զարթօնքի չրջան մը։ Բազմաթիւ այլ հրատարակութիւններու կարգին, կանոնաւորաբար կը ստացուէր հայ մարմնակրթանքի ռահվիրայ Շաւարշ Քրիսեանի «ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶ» հանդէսը որ մեծապէս կը խանդավառէր երիտասարդութիւնը։

1910ին վարժարանին մարզանքի ուսուցիչ կը նշանակուի Փրոֆ. Արթիւր Էլմաս (Իզմիրէն) և այդ թուականին է որ մարմնակրթանքի հանդէպ հետաքրքրութիւնը թափ կ'առնէ երիտասարդութեան մէջ ու գրալի՞կը դարձնէ մարզարան մ'ունենալու պահանջքը։ Այդ պահանջքին ոյժ կու՞տան նոյնինքն տնօրէն Աղազար և ուսուցչական կազմը, սակայն ցաւալի պարագաներու հարկադրանքին տակ անոնց մեկնումը պատճառ կ'ըլլայ որ գործնական աշխատանքները կիսաւարտ մնան։ Այս աշխա-

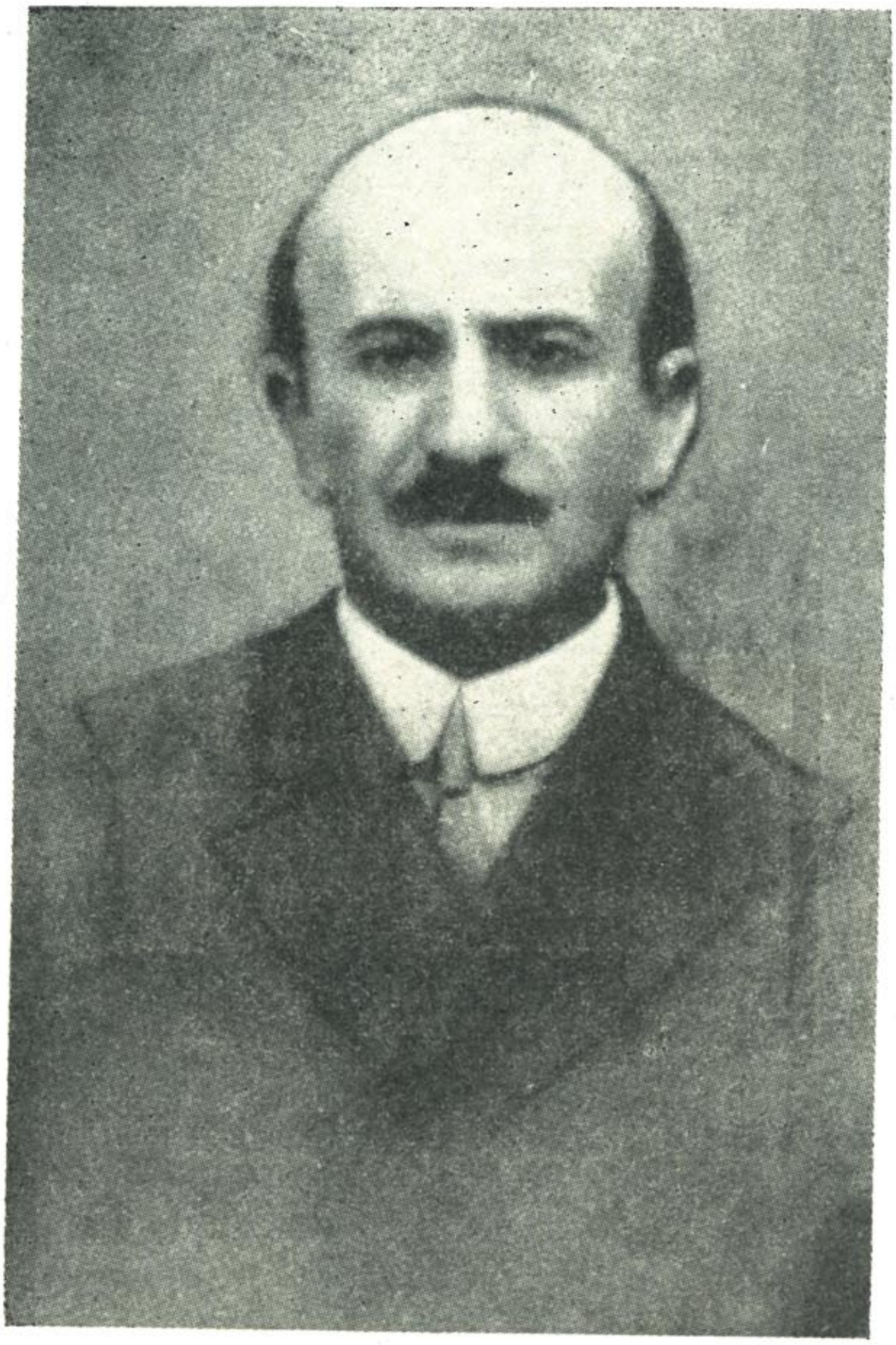

ԲԱՐՍԵՂ ՕՀԱՆԵԱՆ
Կամքի հիմնադիրը եւ մղիչ ուժը 1912ին.

տանքը սակայն որոշ չափով կը չարունակուի չնորհիւ մարզիչ Սեփան Խանճեանի որ կը կազմակերպէ հեծելանիւթի արշաւ, եւ կու տայ հայկական առաջին երկաւոտ մարզահանդէսը 1912ին Պօղոսեան վարժարանին մէջ, ուր ներկայ կ'ըլլայ նաեւ Շաւարշ Քրիսեան։

Դպրոցի նեղ չրջափակէն ներս խմորուող մարմնակրթանքը պէտք եղած բաւարարութիւնը չէր տար մարզասէր երիտասարդութեան ու ժողովուրդին. հարկ էր դուրս գալ այդ չրջափակէն ու մարմնակրթանքի գաղափարականը ժողովրդականացնել։ Այս ընելու համար պէտք էր, կարիքը կար ուժեղ անհատականութիւն ունեցող անձի մը որ բարեբախտաբար գտնուեցաւ յանձին ԲԱՐՍԵՂ ՕՀԱՆԵԱՆԻ։ Ազգային գործեղ նկարագրով օժտուած Օհանեան լաւագոյն անձն էր որովհետեւ ան, նոյն ատեն, կը վայելէր լայն ժողովրդականութիւն։ Իրեն կը միանան նոյն զգացումներով ու գաղափարներով տոգորուած, քանի եւ ուրիշ երիտասարդներ եւ

ՄԵԼՔԻ ԳԼԼՃԵԱՆ

Կամքի հիմնադիրներէն եւ Հայ Հեռագրիչներու կազմակերպիչը 1915ին.

Հաւաքական դիմում կը կատարեն այդ շրջանի Աղեքսանդրիոյ Ազգ. Քաղաքական ժողովին՝ պարզելով իրենց ծրագիրը հայկական մարզարան մը հաստատելու մասին։ Քաղաքական ժողովը միաձայնութեամբ կ՚ընդունի ներկայացուած ծրագիրը և զօրավիգ կը կանգնի նախաձեռնող երիտասարդներուն՝ տրամադրելով հայոց եկեղեցիին կից գտնուող ազգապատկան հողը։

Ամբողջ վեց ամիս անդուլ աշխատանքէ վերջ, այս գեղինը հետզհետէ կը վերածուի ներկայանալի մարզավայրի մը և 1 Օգոստ. 1912ին, հիմնադիր անդամները կը գումարեն իրենց անդրանիկ ընդհանուր ժողովը։ Ժողովին նախագահ կ՚ընտրուի Քաղաքական ժողովի ատենապետ Տօքթ. Միսաք Ժամկոչեան որուն առաջարկով կը կազմուի վարչութիւն մը բաղկացած՝ Պերճ Օհանեանէ (ատենապետ), Բարսեղ Օհանեանէ (մարզանքի պատասխանատու), Մխրան Թէլեանէ (գանձապահ) և Ազնաւուրեանէ (ա-

Կամքի աթլեթիզմի առաջին խումբը 1912ին:
Մէջտեղը՝ Կամքի հիմնադիր՝ ԲԱՐՍԵՂ ՕՀԱՆԵԱՆ.

տանադպիր)։ Ժողովը օրակարգի վրայ կ'ունենայ անմիջական հարցեր — ծրագիր — կանոնագրի մշակում, ընդհ. անդամական ժողով և անդամագրութիւն, և նկատելով որ այս ձեռնարկը արդիւնքն է նորահաս սերունդին, մարզարանը պիտի կնքուէր ԿԱՄՔ ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ անունով։ Այս անունը յղացողը եղած է Շաւարշ Քրիսեան որ ականատես ըլլալով հիմնադիրներու զոհողութեան և թափած ջանքերուն, թելադրած է մարզարանին տալ ԿԱՄՔ անունը իբրեւ խորհրդանիշ և ներշնչման աղբիւր գործող և գալիք սերունդներուն։

Կամքի առաջին ընդհանուր անդամական ժողովը կը գումարուի 1912ին որուն կը մասնակցին յիսուն երիտասարդներ։ Տօքթ. Ժամկոչեան մարմնակրթանքի շուրջ երկար ատենախօսութենէ մը վերջ, կոչ կ'ուղղէ երիտասարդութեան անդամակցիլ ու զօրավիգ կանգնիլ սկսուած գործին։ Այս ժողովի ընթացքին կը վաւերացուի ծրագիր-կանոնագիրը ու կը յղուի Ազգ. Ջաղաքական ժողովին առ ի վաւերացում։ Ազգ. Ջաղաքական ժողովը 1914 Հոկտ. 12ին իր հերթական նիստին կը վաւերացնէ ներկայացուած ծրագիր-կանոնագիրը միաժամանակ խոստանալով անվերապահ աջակցութիւն։

1915 Մայիս 18ին, հիմը կը դրուի, տարիներէ իվեր փայփայուած երազի մը — ՀԱԾ ՀԵՏԱՋՕՏԻՉՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ։ Այս չարժման

Կամքի Ֆութպոլի խումբը 1935ին.

նախաձեռնողը կ'ըլլայ Աղեքսանդրիոյ Ազգ. Քաղաքական ժողովը որ ընդառաջելով արտայայտուած բաղձանքներուն Սեպտ. 9ի իր հերթական նիստին կը կազմէ յանձնախումբ մը, բաղկացած՝ Արամ Կամսարականէ, Արամ Անլեանի, Վահրամ Աբրահամեանէ, Ղազար Մուրթաֆեանէ, Մելքի Գըլըճեանէ, Հրանդ Նասիպեանէ, կարապետ Աչըգեանէ, Լեւոն Ազնաւուրեանէ և ժան Գասիֆեանէ։ Ապա նաեւ Բարսեղ Օհաննեան ներս կ'առնուի երեք հրաժարողներու պակասը լրացնելու մտօք։

Աղեքսանդրիայէն Վահան Գավուգճեան, ցուսաբեր օրաթերթին մէջ քանի մը յօդուածներ ստորագրած է կամքի շուրջ. այդ յօդուածներէն կը կատարենք հետեւեալ քաղուածքները.

1. ԿԱՄՔ

ԿԱՄՔը իր եռին ունի 47 երկար տարիներու անցեալ մը և յաջողած է, իր հիմնադրութեան օրերէն սկսեալ, ի գին մեծ զոհաբերութեանց, զարկ տալ ո՛չ միայն մարզական կեանքին, այլեւ մաքուր նկարագրով ու ազգային բարձր ոգիով տոգորուած սերունդներ տալ մեր գաղութին։

ԿԱՄՔը, իր երկարատեւ գործունէութեան ընթացքին, չէ գոհացած միայն մրցումներ կազմակերպելով եգիպտահայ մարզական ակումբներուն հետ. մասնակցած է նաեւ միջքաղաքային մրցումներու և հասցուցած է

Կամքի Վարչական Կազմը 1958ին.

Նստած՝ ձախէն աջ Ատենադպիր Վահան Գավուզճեան, մէջտեղը Ատենապետ Գարեգին Մելքոնեան, քովը փոխ ատենապետ Վազգէն Եսայեան: Ոտքի ձախէն աջ Վարչութեան անդամներ՝ Յակոբ Տէր Պետրոսեան, Բիւզանդ Մուրատեան, Մարտիրոս Շատախցեան, Նշան Պետրոսեան եւ գանձապահ Նշան Գրիգորեան:

մարզիկներ, որոնք յաճախ պատիւ բերած են հայ անունին ու վարկին։ ԿԱՄՔը իր պատուաբեր տեղը ունի եգիպտահայ մարզական կեանքի պատմութեան մէջ։

Ասոր իբր ապացոյց ունինք ԿԱՄՔի տարիներու ընթացքին շահած յաղթանակները, անոր տուած ախոյեանները եւ միութեան սրահը զարդարող 150է աւելի գեղեցիկ բաժակները, որոնք պերճախօս վկայութիւն մը կը կազմեն ԿԱՄՔի դրօշին տակ աճող սերունդներու նորանոր նուաճումներու մասին։

ԿԱՄՔը իբրեւ իտէալ ունեցած է ազգային շունչ եւ ոգի ներշնչել նորահաս սերունդներուն։ ԿԱՄՔի հիմնադիրներուն այդ իտէալը սերունդէ սերունդ փոխանցուած է նորերուն, որոնք հաւատարմօրէն շարունակած են իրենց նախորդներուն սկսած գեղեցիկ գործը։

Այդ հայեցի շունչին ու ոգիին շնորհիւ միշտ պատնէշի վրայ է եղած։

Այս աննման կազմակերպութիւնը կարեւոր դեր մը կը խաղայ մեր գաղութի կեանքին մէջ, վկայ անոր ժողովրդականութիւնը։ ԿԱՄՔի մարզիկները խորունկ զգացումներով կապուած կը մնան իրենց միութեան եւ մինչեւ իսկ այլ գաղութներ փոխադրուած շատ մը անդամներ (Ամերիկա, Արժանթին, Աւստրալիա, նոյնիսկ հայրենիք) թղթակցութիւններով միշտ կապ կը պահեն ԿԱՄՔի հետ։

Սփիւռքահայ մարզական կեանքին քաջածանօթ պ. Լուտեր Մամպանաճեան, 1958ին, իր Եգիպտոս այցելութեան առթիւ կ'ըսէր ԿԱՄՔԻ վարիչներուն.

— «Մամուլի միջոցով տեղեակ եմ սփիւռքահայ մարզական կեանքին, ի միջի այլոց, նաեւ ԿԱՄՔԻ գործունէութեան։ Սակայն, երբ այսօր աչքերովս կը տեսնեմ ԿԱՄՔԸ եւ սկաուտական շարժումը, անվերապահ կերպով կրնամ ըսել թէ առաջնակարգ տեղ մը կը գրաւեն սփիւռքահայ մարզական կեանքին մէջ»։

Պէտք է խոստովանիլ որ ԿԱՄՔՆ ալ ունեցած է տկար շրջաններ։ Նախ սկզբնական շրջանին, յետոյ պատերազմի ընթացքին եւ վերջապէս 1947—1950 հայրենադարձի օրերուն, երբ 100է աւելի որակաւոր մարզիկներ մեկնեցան հայրենիք։ Մէկ օրէն միւսը զանոնք կարելի չէր փոխարինել նորերով։ Սակայն այդ տկար շրջաններուն իսկ, ԿԱՄՔԸ իրեն վերապահեց գերակշռութիւնը եգիպտահայ մարզական միութեանց մէջ։

Այսօր ԿԱՄՔԸ կը ներկայանայ մեզի այս երկրին մէջ միջազգային ուժ եւ արժէք ներկայացնող մարզական միութիւն մը եւ իրմով կը խանդավառուին ոչ միայն եգիպտահայ գաղութը, այլեւ եգիպտական մարզական ֆետերասիոնները, որոնք մեծապէս կը գնահատեն ԿԱՄՔԻ մարզիկներուն եւ վարիչներուն աշխատանքը։

Զ. ԿԱՄՔԻ ԱԹԼԷԹԻԶՄԻ ԽՈՒՄԲԸ

Հակիրճ ակնարկ մը պէտի նետեմ ԿԱՄՔԻ կազմակերպած առաջին աթլէթիք մրցումներուն վրայ, որ տեղի ունեցած են 7 Սեպտ. 1913ին, Միութեան հիմնադրութեան թուականէն ճիշդ մէկ տարի ետք։

Ատենագրութեանց մէջ կը կարդանք։ Խանդավառութիւն կը տիրէ ԿԱՄՔԻ մէջ, օրուան մարզիկներն են Սեննեքերիմ Թեոլեքճեան, Լեւոն Աշըգեան, Ս. Չիլինկիրեան, Հ. Մարալեան, Ա. Թադէոսեան, Ա. Սաֆրաստեան, Օ. Սապոնճեան, Ց. Նաճառեան, Կ. Մարտիրոսեան, Է. Գէորգեան եւայլն։

Կազմակերպուելիք առաջին աթլէթիք մրցումներուն համար կը կազմուի վարչական քննիչ յանձնախումբ մը, բաղկացած՝ պ.պ. Հրանդ Նասիպեանէ, Մ. Ժամկոչեանէ եւ Մ. Թէլեանէ։ Յանձնախումբը տպագրութեան կու տայ ճոխ յայտագիր մը բաղկացած հետեւեալ մասերէ, վազքեր, պարՖիքս եւ պարբարալել, սկաւառակ եւ գունդ արձակել, բարձրութիւն եւ մէկ քայլ ոստում եւ կոփամարտ։

Ստեղծուած խանդավառութիւնը եւ ձեռք բերուած մեծ յաջողութիւնը առիթ կու տան ԿԱՄՔԻ վարիչներուն որոշելու որ ամէն տարի յաջորդաբար կազմակերպեն տարեկան աթլէթիք մրցումներ։

Ուրախութեամբ պէտք է արձանագրել թէ վարիչները հաւատարիմ մնացին եւ շարունակաբար ամէն տարի կազմակերպեցին աթլէթիք

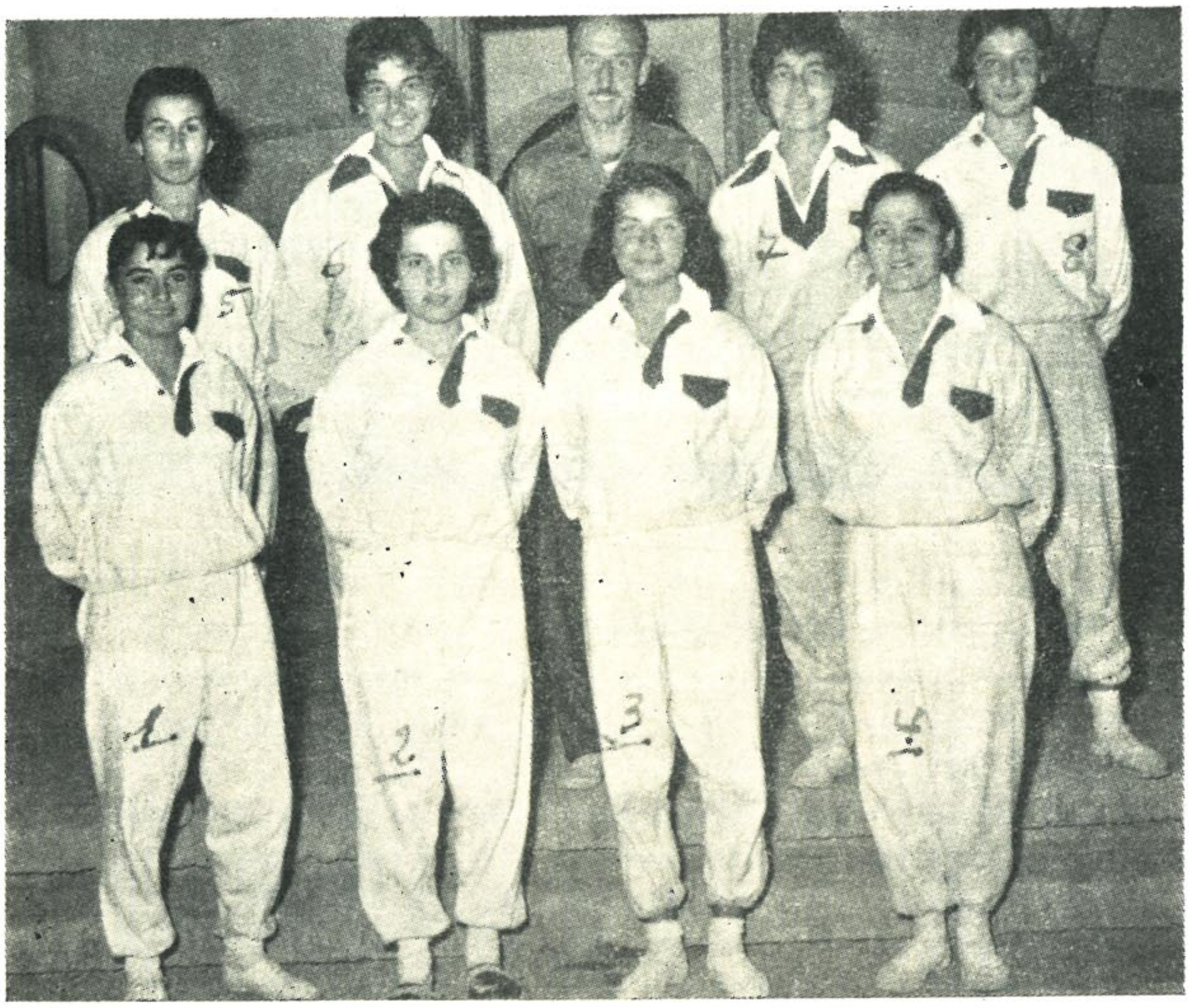

Կամքի դրօշարուի աղջկանց խումբը.

մրցումներ և իրենց կարելին ըրին՝ բան մը աւելցնելու համար նախորդ-ներուն կատարած նուաճումներուն վրայ։

Քառատունբեօթը տարիներու ընթացքին, ԿԱՄՔԸ մեծ թիւով մար-զիկներ և մարզիչներ է տուած ո՛չ միայն եգիպտահայ գաղութին, այլեւ միջազգային համբաւ վայելող մարզիկներ և մարզիչներ, որոնցմէ ամանք դարձան եգիպտական աթլէթիկմի ֆետերասիոնի թէքնիք ճիւղի իրաւա-բաններ։

Կազմակերպուած պաշտօնական մրցումներուն (միջքաղաքային թէ քաղաքային) մասնակցող մարզիկներուն մէջ կը տեսնէք մանիշակագոյն շապիկաւորներ, որոնց նշանաբանն է մարզադաշտին վրայ ներկայ հազա-րաւոր հանդիսատեսներուն լսելի ընել արմենական անունը։

ԿԱՄՔի աթլէթիզմի ճիւղի վարիչն է Պալայ նախկին Հ. Մ. Ը. Մ. ական մարզիկներէն և եգիպտահայ մարզասէր հասարակութեան ծանօթ մարզիչ Կարապետ Քիւֆէլեանը։

Կազմակերպուած Եգիպտահայ 12 աթլէթիք մրցումներու ընթացքին

ԿԱՄՔի մարզիկները կարողացած են իրենց Միութեան վերապահել հետեւեալ մրցանիշերը.

Բարձրութեան ոստում՝	Համօ Դարմանեան.
Ձողով ոստում՝	Չաւեն Բրուտեան.
Սկաւառակ արձակում՝	Ալեքս Չարմարեան.
Նիզակ արձակում՝	Արմենակ Ասլանեան.
Գունդ նետել՝	Գեորգ Տէր Սիմոնեան.
400 *մեթր վազք՝*	Վարդգես Աստուածատուր.
3000 *մեթր վազք՝*	Կարօ Մոմճեան.
10.000 *մեթր վազք՝*	Կարօ Մոմճեան.

3. ԿԱՄՔի ՖՈՒԹՊՕԼի ԽՈՒՄԲը

Ժամանակին ֆութպօլը Եգիպտոսի մէջ ամենէն փնտռուած խաղն էր՝ մարզասէր հասարակութեան կողմէ։

Արդարեւ, զօրաւոր խումբեր ունէին ոչ միայն «Իւնիոն ռէգրէչէնը», «Օլիմբիկ»ը, կամ «Թրամ»ը այլեւ յոյները, իտալացիները և հայերը (ԿԱՄՔը, առաջին քաժանում)։

Տարիներ շարունակ, ֆութպօլի հետեւող մեր մարզիկները պատուաբեր յաղթանակներով պանծացուցած են ԿԱՄՔի անունը և անոր միջոցաւ բարձրացուցած են հայութեան վարկը միջազգային մեծ մրցումներու մէջ։

կազմակերպուած Ցեցերէ մրցումներուն ներկայ կ'ըլլային հոծ բազմութիւններ, երբեմն անոնց թիւը կը հասնէր տասը հազարի։ Այս բազմութիւնները ականատես կ'ըլլային եգիպտական ազգային խումբի մարզիկներ Ցարութիւն Գոչիկեանի և Նշան Գազանճեանի գեղեցիկ խաղարկութիւններուն։

Տակաւին թարմ է մտքիս մէջ Փամպուքճեան եղբայրներու խաղարկութենէն գեղեցիկ տեսարանները, Մելքոնեան եղբայրներու նուրբ և ճկուն խաղարկութիւնը, վահէ Քէշիշեանի, Արտաշ Պետովեանի, Յովհաննէս Ատամեանի, վարդգէս Աստուածատուրի, Աւետիս Օհանեանի և Կարօ Պետրոսեանի արագ վազքերը և հակառակորդ բերդապահին տագնապալի վիճակը, Գրիգոր Լէյլէկեանի, Գուշուքճեան եղբայրներու, Ստեփան Շատախցեանի, Մուրատ Քիրիճեանի և Ցակոբ Զատէլեանի համարձակ և նոյնքան փայլուն խաղարկութիւնը։

Այս խումբին հետ պէտք է յիշել նաեւ մեր անուանի և զօրաւոր բերդապահ Անթուան Զարմարեանը որ միշտ անառիկ պահեց ԿԱՄՔի «բերդ»ը։

Կարելի՞ է մոռնալ նոյնպէս ողբ. Պաղտիկ Փափազեանը, պարթեւահասակ բերդապահը, որուն հուժկու հարուածները և ճարպիկ խաղարկութիւնը կ'ոգեւորէին թէ՛ մարզիկները և թէ հանդիսականները։

«Կամրջի» Ֆութպոլի խումբը 1958

Թարմ է նոյնպէս մտքիս մէջ, ԿԱՄՐԻ անդամներէն ֆութպոլի «սիրահար» ողբացեալ Սեպուհ Մազլումեանի զօրաւոր ձայնը, որ մերթ ընդ մերթ կու գար դաշտի որեւէ մէկ անկիւնէն «Տղաք ձեր յաղթանակը պիտի տօնենք «Ցառաջդիմասէր»ի մէջ. ձեզ տեսնեմ, սեւերես չհանէք մեզ»։

Այսպէս, ամէն յաղթանակէ ետք, բոլոր ֆութպոլիստները կը թըխմուէին Սեպուհի ինքնաշարժին մէջ և կ'ուղղուէին «Ցառաջդիմասէր»ի արահը։

Խումբի ժամանումէն առաջ, հոն կ'ըլլային ողբացեալ Թովմաս Գոչիկեանը և Սեդրակ Փափազեանը, որոնք միշտ ներկայ կ'ըլլային բոլոր մրցումներուն։ Անոնց հետ կ'ըլլար խումբին ղեկավար և միջազգային իրաւարար մեր սիրելի Արմենակ Թէլալեանը։

Ամէն յաղթանակէ ետք, «քէֆ էին անում և ուրախանում», ինչպէս պիտի ըսէր մեր անմահ բանաստեղծ Ցովհ. Թումանեանը։

Անցան ֆութպոլի այդ երանելի օրերը, փոխուեցան պայմանները և այժմ ոչ միայն տկար է ԿԱՄՐԻ ֆութպոլի խումբը, այլեւ իրմէ շատ աւելի տկար է յունական ներկայ խումբը. գոյութիւն ունենալէ դադրած է նաեւ իտալական խումբը։

Դժբախտաբար, վերոյիշեալ խումբերու կողքին տկարացած են նաեւ առաջին բաժանումի բոլոր խումբերը և եգիպտական ֆութպոլի ֆետերասիոնը մեծ ճիգեր կը թափէ բարձրացնելու համար ֆութպոլի վարկը՝ Եգիպտոսի մէջ։

Շնորհիւ ԿԱՄՐԻ վարիչներուն, մասնաւորաբար խումբին ղեկավար Նշան Գրիգորեանի, ԿԱՄՐԸ միակ հայկական միութիւնն է որ կը պահէ ֆութպոլի խումբ և կը մասնակցի երկրորդ բաժանումի մրցումներուն։

1957—1958 *տարեշրջանին ունեցած են ետքը ֆետերէ մրցումներ և արձանագրած են չորս յաղթանակներ։*

4. ԿԱՄՔԻ ՍԿԱՈՒՑՆԵՐԸ ԵՒ ՒՐԵՆՈՑՇՆԵՐԸ

ԿԱՄՔի վարչութիւնը, մարզական բոլոր ճիւղերու վարիչները, ինչպէս նաեւ պատուակալ պետերը գուրգուրանքով կը մօտենան սկաուտական եւ արհնոյշներու չարժառիթին։

Մանկավարժական ըմբռնում եւ մանաւանդ նուիրում պէտք է ունենալ, գործելու համար աւելի քան 250 մարզիկ հաշուող խումբով։ Մարզիկներուն մեծ մասը ուսանողներ են, համալսարանական, երկրորդական վարժարաններէ եւ ազգային կրթարաններէ շրջանաւարտներ։

Շաբաթական կանոնաւոր հաւաքոյթներ, հաւաքական աշխատանք, բացօթեայ բանակումներ եւ արշաւներ, խմբային դրութիւն, մարզանք, հետաքրքրական դասախօսութիւններ, ձեռական աշխատանքներ, դաշտահանդէսներ.— ահա ԿԱՄՔի գործունէութեան դաշտը։ Գեղեցիկ եւ հայեցի մթնոլորտի մէջ է որ հասակ կը նետեն եւ իրենց ընդունակութիւնները կը զարգացնեն ապագայ աշխոյժ մարզիկները եւ հայրենասէր երիտասարդները։

ԿԱՄՔի սկաուտական բաժնի գեկավարութիւնը վստահուած է խմբապետներ Գօգօ Մալեզեանի, Ցարութիւն Մատթէոսեանի, Կարօ Թօսունեանի, Գառնիկ Համբարձումեանի, Գօգօ Նալպանտեանի եւ Վահան Գալուճեանի։

Իսկ արհնոյշներու բաժնին պատասխանատուութիւնը վստահուած է խմբապետուհիներ Անահիտ Ո. Փափազեանի, Արաքսի Գանոնճեանի, Սոնա Շիկեցեանի, Էլիզապէթ Զուլալեանի եւ Տիրատուրեանի։

Ուրախութեամբ պէտք է արձանագրել, թէ ԿԱՄՔի մարզական բոլոր ճիւղերու մարզիկները, աթլէթները, պասքէթ-պօլիստներ եւ ֆութպօլիստներ մեծամասնութեամբ կը հետեւին սկաուտական չարժառիթին։

Երկար պիտի ըլլար անդրադառնալ խումբերու զանազան գործունէութեանց, կը բաւէ այցելել իրենց գեղեցիկ սրահը, գաղափար մը ունենալու համար ստեղծած ձեռական եւ այլ աշխատանքներու մասին։

1957 – 1958 տարեշրջանի ընթացքին իրենց կատարած թէքնիք քննութիւններէն ետք, կազմակերպեցին ընտանեկան մեծ զբօսապտոյտ մը դէպի Գահիրէ, որ աննախընթաց խանդավառութիւն ստեղծեց։ 200է աւելի սկաուտներ ու արհնոյշներ, 100է աւելի ծնողներու հետ, խմբովին երեք օրեր անցուցին Գահիրէի մէջ։ Այցելեցին եգիպտական թանգարանները, Գահիրէի պատմական վայրերը ու կազմակերպեցին ընտանեկան հաւաքոյթ մը «Ցուսաբերի Տան մէջ։

26 Մայիսին կազմակերպեցին մեծ դաշտահանդէս մը՝ ԿԱՄՔի դաշտին վրայ, մասնակցութեամբ միութեան 300է աւելի սկաուտներու եւ արհնոյշներու։

2000է աւելի բազմութիւն մը եկած էր քաջալերելու մեր նորահաս սերունդը։ Կատարուեցան մարզական եւ սկաուտական խաղեր։ Հանդիսութեան ընթացքին մեր սկաուտներն ու մարզիկները վերանորոգեցին իրենց

ուխտը՝ ծառայելու ասպնջական Եգիպտոսին և հայոց հայրենիքին։

Մեր ակումբներն ու արհեստյչները կազմակերպած են նաեւ խմբային բանակումներ և արշաւներ։ Ընդհանուր բանակումը տեղի ունեցաւ Շաբաթ 23 և Կիրակի 24 Օգոստոսին, Հայ կարմիր Խաչի կազդուրման կայանին մէջ, տեղի ունեցաւ խարոյկահանդէս մը՝ ի ներկայութեան ԿԱՄՐի վարիչներուն և ծնողներուն։

Մասնակցած են նոյնպէս եգիպտական ակաուտական բոլոր ձեռնարկներուն, կատարուած մեծ տղայոց-քներուն՝ մեր ազգային դրօշով։ ԿԱՄՐի ակաուտական և արհեստյչներու բաժիններու վայելած բարի համբաւը առիթ տուած է մեր ժողովուրդին՝ անվերապահօրէն գուրգուրալ և քաջալերել այս հաներանուէր կազմակերպութիւնը։

5. ԿԱՄՐԻ ՊԱՍՔԷԹ ՊՕԼԻ ԽՈՒՄԲԸ
1957—1958

ԿԱՄՐը ունի պասքէթ-պօլի երեք խումբեր։ Մէկը մաս կը կազմէ Ա. բաժանումին, միւսը՝ երկրորդ բաժանումին, իսկ երրորդը կրտսերներու բաժնին։

Երեք խումբերն ալ կը մասնակցին եգիպտական պասքէթպօլի ֆեդերասիոնի կազմակերպած բոլոր մրցումներուն։

Պասքէթ-պօլի խումբէն երեք լաւագոյն խաղացողներ վերջնականապէս հեռացան։ Գէորգ Դարմանեան և Վարուժան Քիւֆեկեան՝ գործի

Կամրի Պասքէթպօլի խումբը 1958ին.

Կամքի մարզիկ եւ մարզիկուհիները 1958ին.

թերուամով, իսկ Ճոնի Ահմարանեան քաղաքէս մեկնելուն հետեւանքով։

Հակառակ ստեղծուած ծանր կացութեան, խումբին վարիչը՝ Արիս անակնկալի չեկաւ, խումբին խմբապետ Պերճ Թօսունեանի և փորձառու մարզիկ Եդուարդ Ֆրունճեանի հետ ամէն ճիգ ըրին, որպէս զի ԿԱՄՔի պասքէթ-պօլի խումբը ո՛չ միայն հասնի իր նախկին մակարդակին այլեւ տիրանայ աւելի բարձր դիրքի մը։

ԿԱՄՔի խումբը զօրացաւ հետեւեալ նորեկներով.— Անտոն Թօփալեան, Վարդգէս Յակոբեան, Աբրահամ Արծրունեան, Արմենակ Ասլանեան և Ճոնի Ուննճեան։ Անոնք ցոյց տուին թէ արժանի յաջորդներն են նախորդներուն։

Արդարեւ, Ֆեսերէ մրցումներուն ընթացքին ո՛չ միայն հայ, այլեւ օտար մարզասէր հոծ հասարակութիւն մը միշտ ներկայ կ'ըլլար, դիտելու համար անոնց հետաքրքրական խաղարկութիւնը։ Կազմակերպուած 18 Ֆեսերէ մրցումներուն մէջ (երեք բաժանումներու համար), ԿԱՄՔը արձանագրեց 12 յաղթանակներ։

Այժմ ԿԱՄՔ ունի 425 անդամներ, ասոնցմէ 110 պարզ, 145 մարզիկ եւ սկաուտ, 50 գայլիկ և 120 մարզիկուհի, արեւոյշ և արծուիկ են։ Մարմնակրթանքի կը հետեւին 40 հոգի, 15 ֆութպօլի, 40 պասքէթ պօլի, 10 վոլի պօլի և 10 հոգի ալ փինկ-փոնկի։

ԿԱՄՔ ունի ակումբ և խաղավայր, և գրադարան մը 100 հատոր գրքերէ բաղկացած։

Ը.— ԻՐԱՔ

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Պաղտատի Մասնաճիւղը հիմնուած է 1948ին։ Աւելի առաջ, 1942էն սկսեալ, գոյութիւն ունեցած են մարզական խումբեր, Հայ կարօտեալոց Խնամակալութեան հակողութեան ներքեւ։

Հ.Մ.Ը.Մ.ը նախ սկսած է գործել Նորաշէն աւանին մէջ, մանչերու և աղջկանց զոյգ մասնաճիւղերով. ժամանակ մը վերջ, երկու մասնաճիւղեր հիմնուած են նաեւ քաղաքին մէջ։

Հ.Մ.Ը.Մ.ը ունի ֆութպոլի, պասքէթպոլի և վոլի պոլի խումբեր։ Ֆութպոլի խումբը մէկէ աւելի յաղթանակներ տարած է տեղական խումբերու դէմ։

Հ.Մ.Ը.Մ. ստանձնած է նաեւ ազգային վարժարաններու մարմնամարզի դասերը և կազմած է սկաուտներու և գայլիկներու խումբեր։ Անդամներու թիւը հասած է մինչեւ 500ի։ Մասնաճիւղը սարքած է հրապարակային հանդէսներ և թատերական ներկայացումներ որոնց հասոյթը յատկացուած է չքաւոր աշակերտներու կրթաթոշակներուն։ Մասնաճիւղը, մարզական գետնի վրայ կապ հաստատած է դրացի երկիրներու Հ.Մ.Ը.Մ.ի մասնաճիւղերուն հետ։

Իրաք, բազմիցս փափաք յայտնած է մասնակցելու Հ.Մ.Ը.Մ.ի միջ–մասնաճիւղային հանդիպումներուն, սակայն, նիւթական պատճառներով կարելի եղած չէ իրագործել իրաքցիներուն այս փափաքը։

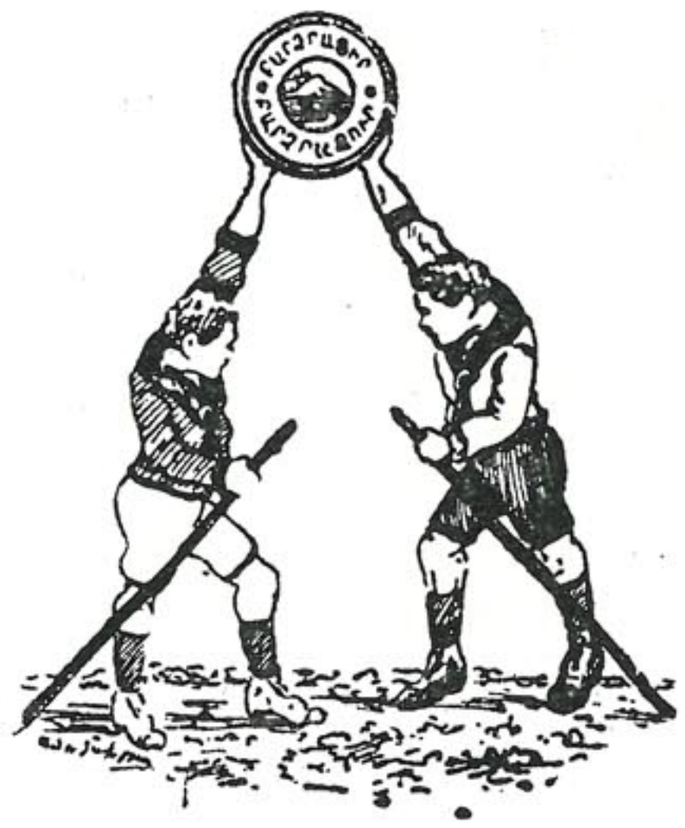

Բ.— ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Իրանահայ հին և հոծ գաղութի երիտասարդական ծաւալուն կազմակերպութիւնն է «ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԱՐԱՐԱՏ ՄԻՈՒԹԻՒՆ»ը որ հիմնուած է 4 Յուլիս 1944ին, միաձուլումովը պատանեկան հինգ անջատ միութիւններու։ Սկզբնական տարիներուն կազմակերպութիւնը կոչուած է Հայ Պատանեկան Մշակութային Միութիւն, ապա, 1946ին, կոչուած է Հայ Երիտասարդական Մշակութային Միութիւն։ Չորս տարի յետոյ, 1950ին, երբ միութիւնը տարածուած և ուռճացած էր արդէն, կարգ մը նոր միութիւններու միաձուլումով, կազմակերպութիւնը ստացած է ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԱՐԱՐԱՏ ՄԻՈՒԹԻՒՆ անունը։ Այսօր, այս բազմաճիւղ Միութիւնը դարձած է Թեհրանի Հայութեան երիտասարդական գլխաւոր կազմակերպութիւնը։ Ունի գրական, գեղարուեստական, երաժշտական թատերական և մարզական ու սկաուտական բաժիններ։ Միութեան անդամներու թիւն է մօտ 1000։ կազմակերպութեան մարզական բաժնին կը հետեւին 60 երկտեղ մարզիկներ. 300 սկաուտներ և 40 գայլիկներ կը դաստիարակուին միութեան մէջ. այս վերջին ճիւղի վարիչն է Իրանեան խորհրդարանի հայ երեսփոխան պ. Սեւակ Սագինեան։

Մարզական բաժնին մէջ կը կիրարկուին ֆութպոլ, պասքէթպոլ, կռփամարտ, փինկ-փոնկ, լեռնագնացութիւն, սքի, մարմնամարզական, ծանրաբարձութիւն եւն.։ Երեք տարիէ ի վեր, փինկ-փոնկի Թեհրանի ախոյեանութիւնը կը պահէ Արարատի աղջկանց խումբը։ Ծանրաբարձութեան մէջ Արարատ տուած է մէկէ աւելի ախոյեաններ. Յակոբ և Լեւոն Քիւքճեանները, Հենրիկ Թամրազեան որոնք բազմաթիւ անգամներ չահած են տեղական և միջազգային ախոյեանութիւններ։ Նոյնպէս, Արարատի պատ-

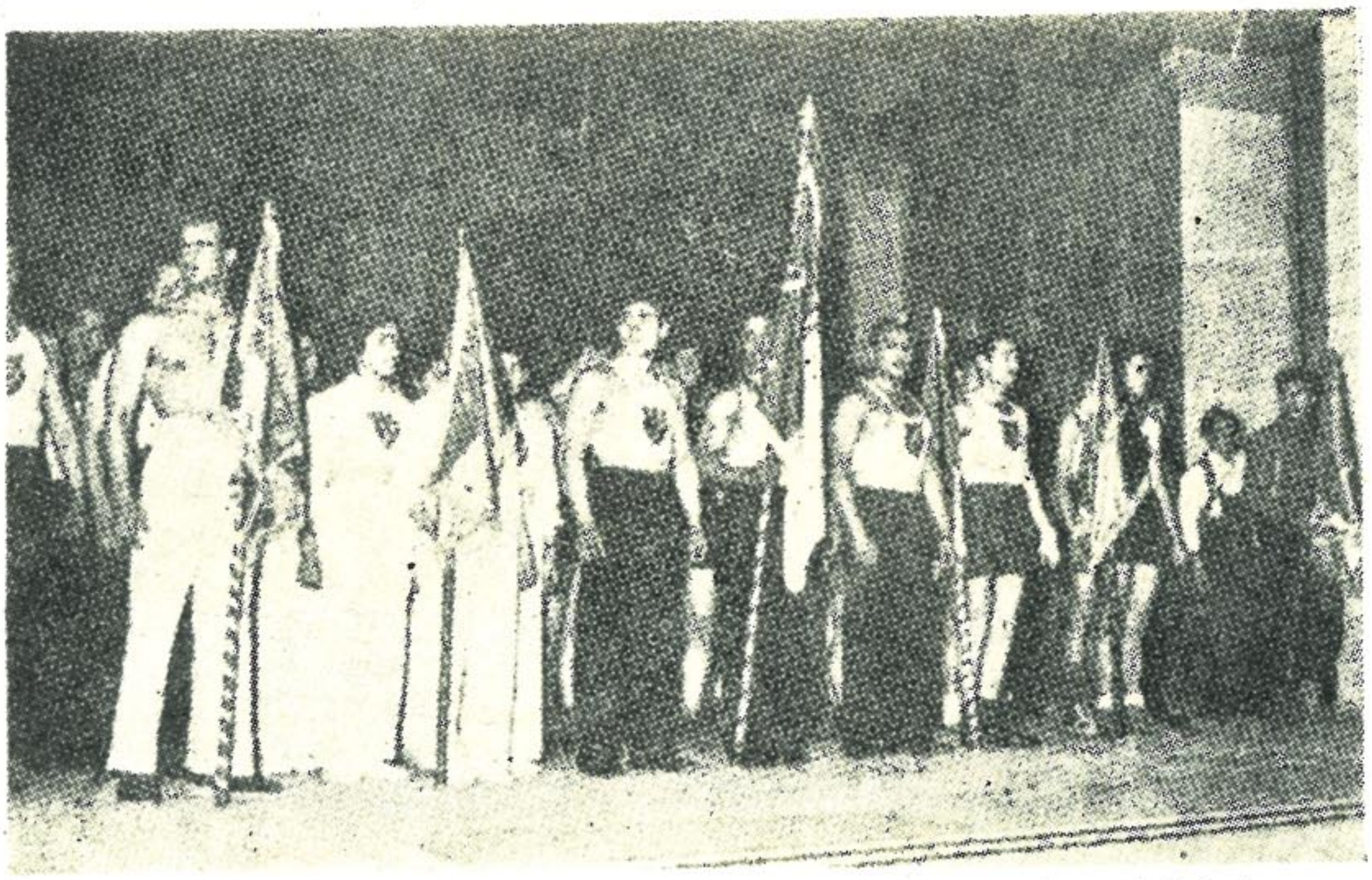

Հայ Մշակութային Արարատ Միութեան երկտեղ մարզիկները բեմին վրայ, հանդէսի մը առիթով.

Իրանահայ Երեսփոխան Պ. ՍԵՒԱԿ ՍԱԳԻՆԵԱՆ
Ն. Վ. ՇԱՀԻՆ կը ներկայացնէ ԱՐԱՐԱՏի մարզիկները։

քէթպօլի աղջկանց խումբը ախոյեանն է Թեհրանի համասեռ խումբերուն։ Միութեան մարմնակրթական ճիւղը կը ղեկավարուի Պ. Լեւոն Խաչատուրեանի կողմէ։

Միութիւնը ունի ընդարձակ ակումբ, իր թատերասրահով, տասնեակ մը սենեակներով, ճոխ գրադարանով, ընդարձակ, բացօթեայ բակով և բեմով։

Միութիւնը ճանչցուած է պետութեան կողմէ և կը վայելէ պաշտօնական բոլոր սպասարկութեանց անվերապահ վստահութիւնն ու աջակցութիւնը։ Կեդրոնական վարչութեան անդամներն են (1956—57), Վաչիկ Ղարաբէկեան (Նախագահ), Սեպուհ Ցովհաննէսեան (Փոխ-Նախագահ), Արտաշէս Բաղդասարեան (քարտուղար), Խաչիկ Շաւիկեան (գանձապահ), Սեւակ Սագինեան, Խաժակ Արզումանեան, Մարգար Մարգարեան և Օրվանուշ Աւետիսեան։

Վերջին տարիներուն, Արարատ Միութիւնը յարաբերութիւն պահած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շրջանային Վարչութեան հետ։ Իսկ այս տարի, Միութեան պասքէթ-պօլի խումբը, առաջին անգամ ըլլալով, մասնակցեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի միջմասնաճիւղային 32րդ մրցումներուն և աւարտականի հասաւ Պէյրութի մասնաճիւղի խումբին հետ։ Մաղթելի է որ յառաջիկայ տարիներուն աւելի սերտանան յարաբերութիւնները մարզական գետնի վրայ, առիթ տալով Միջին Արեւելքի հայ մարզիկներուն մօտէն ճանչնալու զիրար։

Գ. ԳԼՈՒԽ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ԼԻԲԱՆԱՆ, ՍՈՒՐԻԱ, ՊԱՂԵՍՏԻՆ ԵՒ ՅՈՐԴԱՆԱՆ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՊԷՅՐՈՒԹ

(ՄԵՐՁԱՐԵՒԵԼՔԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ)

Միջազգային քաղական նոր բարդութիւնները, 1922ին, անգամ մը եւս կը ստիպեն, որ հայ ժողովուրդը տարագրութեան ցուպը ձեռք առնէ ապաստան փնտռելու համար աւելի ապահով երկինքներու տակ։

Խուճապահար փախուստի ալիքը այս անգամ կը պայթի նաեւ Պոլսահայութեան գլխուն, որ մինչ այդ չէր ենթարկուած զանգուածային գաղթի զարհուրելի տառապանքին։

Քէմալականներու խուժումի վաղորդայնին, Պոլսահայերէն շատեր կը թողուն իրենց պապենական դարաւոր օճախը և կը ցրուին աշխարհի չորս ծագերուն։

Անոնցմէ խոշոր մաս մը կը փոխադրուի Պալքանեան երկիրներ՝ Յունաստան, Պուլկարիա և Ռումանիա, որոշ թիւ մըն ալ կ'անցնի Ֆըրանսա։

Պոլսահայերու փոքրիկ տոկոս մըն ալ, առաւելաբար երիտասարդներէ բաղկացած, աչքերը կը սեւեռէ դէպի Լիբանան, ասպնջականութեան այս դարաւոր օրրանը։

Պոլսահայ այս երիտասարդներու խմբակին մէջ կը գտնուէր աշխոյժ և ժպտադէմ երիտասարդ մը, որ կարգ մը այլ հայրենակիցներու հետ 1922 Նոյեմբեր 10ին, ոտք կը դնէ Պէյրութի քարափը։

Ան իր պատանեկութեան զուարթ օրերը ապրած ըլլալով Պոլսոյ մէջ, ներշնչուած էր Քրիսեանններու *օրինակելի ոգիէն և վարակուած* Գրիգոր Յակոբեանի *և նմաններու վսեմ գաղափարականով։*

Այս վառվռուն և հաւատաւոր երիտասարդը կը կոչուէր Ալպեռ Յակոբեան*։ Յիշեալը առանց վայրկեան մը իսկ ընկրկելու ապրուստի ծանր մղձաւանջին առջեւ, 1924ի սկիզբը վճռական նախաձեռնութեամբ, սքան-*

չելի գաղափարը կ'ունենայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի դրօշը բարձրացնելու Լիբանանի գեղածիծաղ ափերուն վրայ, անոր ծալքերուն ներքեւ համախմբելու համար յուսաբեկ և անորոշութեան մէջ խարխափումի ենթարկուած հայ նոր սերունդը։

Մեծ ստեղծումները համեստ և անշուք ծնունդներու արդիւնք եղած են յաճախ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջին մասնաճիւղի կազմութիւնն ալ պէյրութի մէջ, այդպիսի անաղմուկ և անշուք սկզբնաւորութիւն մը ունեցած է։

Այդ ճակատագրական օրերուն, պէյրութի Հին Մաարաթի մէկ անշուքանկիւնը կը գտնուէր տախտակէ պատերով և թիթեղեայ տանիքով փոքրիկ ճաշարան մը, որ ամենօրեայ ժամադրավայրն էր տարագիր հայ երիտասարդներուն, որոնց կարգին նաեւ Ալպէռին։

Օր մը, օրերուն ամենէն գեղեցիկը ակնկալած, Ալպէռ իր սիրտն ու հոգին փոթորկող գաղափարին մարմին տալու մտադրութեամբ կ'ա-

ԱԼՊԷՌ ՅԱԿՈԲԵԱՆ
Հ. Մ. Ը. Մ.ի Հաւակիրը եւ Պէյրութի Մասնաճիւղի Հիմնադիրը։

ուղարկէ իր սեղանակից՝ Յարութիւն Պէօյիւքեանին, Պէյրութի մէջ հիմը դնելու Հ. Մ. Ը. Մ.ին։

Յարութիւն, ինքն ալ Պոլսոյ սերունդէն և նոյնպէս ապրած Հ. Մ. Ը. Մ.ի կարճատեւ ակայն խանդավառ շրջանը, ջերմօրէն կը քաջալերէ Ալպէռը և կը խոստանայ իր անվերապահ օժանդակութիւնը բերել անոր ձրագրած նպատակին իրագործման։

Նոյն համակրական վերաբերումը կ'ունենան նաեւ Թիրայր Ճիէրճեան, Սանթիկ Փուռեան և այլ կարգ մը բարեկամ տղաք։

Անյապաղ գործի անցնելով, յաջորդ օրուան համար կը ժամադրուին Սուք–Պէզիրկէնի մօտ գտնուող Հայկ Պուտաքեանի չապկագործի աշխատանոցը։

Առաջին խորհրդակցութիւնն իսկ բաւարար կ'ըլլայ որ Հայկ և Կարապետ Պուտաքեան եղբայրներ, Պոլսոյ «Որբանոց»ի ֆութպոլի խումբի աչքառու տարրերէն, ոգեւորուին իրենց կարգին գնահատելով ձեռնարկին յղացումը, անոնք կը խոստանան իրենց մասնակցութիւնը բերել, ըլլա՛յ իբրեւ անդամ նոր կազմակերպութեան, ըլլա՛յ մանաւանդ իբրեւ ֆութպոլիստ, չատով կազմուելիք ֆութպոլի խումբին։ Այս փոքրիկ խմբակին կը միանայ նաեւ Մեհփան Գասպարեան (այժմ Կիպրոս)։

Նախապատրաստական քանի մը հանդիպումներու և անպաշտօն հաւաքոյթներու առիթած վառ հետաքրքրութիւնը լաւատեսութիւն կը ներշնչէ Ալպէռին և կը մղէ գինք հաստատ և վճռական քայլերու։

Կոչ մը կը խմբագրուի ուղղուած նոր սերունդին, և հրատարակութեան խնդրանքով կը ղրկուի այդ օրերուն Պէյրութի մէջ լոյս տեսնող պոյգ հայ թերթերուն՝ «Փիւնիկ»ի և «Լիբանան»ի։ Այս վերջինը կոչի տպագրութեան համար դրամ կը պահանջէ, որուն կարելի չըլլար ընթացք տալ, մինչդեռ «Փիւնիկ»ի խմբագրութիւնը առանց նիւթական որեւէ ակնկալութեան, քաջալերելու մտօք նորակազմ միութիւնը, լոյս կ'ընծայէ խնդրոյ առարկայ հրաւէր–կոչը։

Այս կոչը անարձագանգ չի մնար, նոր միութեան մասնակցելու օրինակելի առաջին քայլը կ'առնէ, պատանեկան Մխիթարեանը, գլխաւորութեամբ՝ Կարօ Պեթիկեանի։ Իսկ Պէյրութի մէջ գտնուող Ճիպէյլի Որբանոցի նախկին սաները, առաջնորդութեամբ Յովհաննէս Շահինեանի կը խտացնեն նոր միութեան շարքերը։ Այս տղոց մէջ յիշատակութեան արժանի են Օննիկ Փիլիկեան, Պօղոս Շահինեան, Համբարձում Յակոբեան, Գառնիկ Ներսէսեան, Արմենակ Անթիքաճեան եւլն.։

Քիչ չըլլար նաեւ թիւը շարք մը գոլէճական և համալսարանական ուսանողներու, որոնք կը միանան միութեան հիմնադրութեան սկզբնական օրերուն, և հետագային իրենց բոլորանուէր աշխատանքով և զոհողութեան լայն բաժինով, ամուր և ապահով հիմերու վրայ կը դնեն հետզհետէ բարգաւաճ միութիւնը։

Երբ միութեան շուրջ համախմբուած համակիրներու թիւը բաւարար կը նկատուի, կ'որոշուի օրինակացնել զայն։

1924ի աշնան, Ս. Նշան Ազգային վարժարանին մէջ տեղի կ'ունենայ Միութեան առաջին ընդհանուր ժողովը՝ ներկայութեամբ չուրջ 25 անդամներու։

Կը կարդացուի Միութեան Պօլսոյ մէջ մշակուած ծրագիր-կանոնագիրը և կը տրուին յաւելեալ բացատրութիւններ որոնք ամբողջութեամբ կ'ընդունուին ժողովականներու կողմէ, և նոյն օրն իսկ կ'ընտրուին Հ. Մ. Ը. Մ.ի մերձաբերեւեան շրջանի անդրանիկ մասնաճիւղի առաջին վարչութիւնը հետեւեալ կազմով. Ալպէր Յակոբեան, Յարութիւն Պէօյիւճեան, Ժիրայր Պալեան, Յովհաննէս Շահինեան և Կարապետ Պետիկեան:

Նորակազմ վարչութիւնը, իւ վիճակի չէր ակնարկ մը կամ հաւաքավայր մը վարձելու, հետեւաբար ստիպուած էր իր ժողովները գումարել կարապետ Պետիկեանի բնակարանը, կամ Ամերիկեան Համալսարանի West-Hall սրահին մէկ անկիւնը։

Ջուներ նաեւ խաղավայր, բայց գոհացում տալու համար հետզհետէ աճող խումբերուն, փորձերն ու բարեկամական մրցումները կը կատարէր քաղաքի Բատանթինայի շրջանի բաց դաշտերուն վրայ ուր խաղավայրի սահմանները կը ճշդուէին պարաններով, իսկ բերդերը՝ քուռ մը քարերով կամ հագուստի դէզերով։

Հ. Մ. Ը. Մ.ը հազիւ ոտքի կանգնած, իր օրինաւոր կազմութեանէն քանի մը ամիս վերջ, հետեւեալ նամակը կը ղրկէ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ երջանկայիշատակ Սահակ Բ. վեհափառ Հայրապետին, Անոր օրհնութիւնն ու բարոյական օժանդակութիւնը խնդրելով։

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Սահակ Բ. Կաթողիկոս
Մեծի Տանց Կիլիկիոյ,
Վեհափառ Տէր,

Ներկայ գրութեամբ Ձերդ Վեհափառութեան կու գանք տեղեկացնել թէ, մօտ չորս ամիսներ առաջ տեղւոյս մէջ հիմը դրած ենք Հ. Մ. Ը. Մ.ի (Հայ Մարմնակրթական Ընդհանուր Միութիւն) Պէյրութի Մասնաճիւղին:

Ան իր շուրջ հաւաքած է որակով եւ քանակով հաւատաւոր երիտասարդներու խումբ մը, որոնք ուխտած են հիմ չխնայել իրենց առաջադրած նպատակին իրագործման համար:

Առ այդ ներկայիս կու գանք խնդրել Ձերդ Վեհափառութենէն, որ չզլանաք Ձեր Հայրական Հովանաւորութիւնն ու օժանդակութիւնը այս բոլոր պարագաներուն, երբ միութիւնը կարիքը զգայ իր պատկառելի Հօրը դիմելու։

Ստորագրութիւն

Գրեթէ նոյն բովանդակութեամբ նամակներ կը ղրկուին նաեւ Հայ Ազգային Միութեան, Բողոքական և Հայ Կաթողիկէ համայնքներու հոգեւոր պետերուն։

Միութեան սկզբնական շրջանին վարչութեան գլխաւոր մտահոգութիւնն էր գտնել ուժեղ խումբ մը կազմութիւնը որ անպայմանօրէն

պիտի ըլլար զօրաւոր ազգակ խանդավառութեան և միջոց՝ երիտասարդ և պատանի հաւատքակցութիւնը իր շուրջ հաւաքելու։

Թափուած ճիգեր ապարդիւն չեն մնար և կարճ ժամանակի մը ընթացքին, մանուճիւղը կ'օժտուի զօրաւոր ֆութպոլի խումբով մը, բաղկացած իր ժամանակի ամենէն փայլուն խաղացողներէն։

Պէյրութի Մասնաճիւղին առաջին Ֆութպոլի խումբը:
Ա.. շարք ձախէն աջ՝ Ժիրայր Ճիէրճեան, Եզնիկ Քէշիշեան, Կիւլպէնկ Կիւլպէնկեան, Օննիկ Փիլիկեան, Պօղոս Շահինեան: Բ. շարք ձախէն աջ՝ Առսէն Գրիգորեան, Յովհաննէս Շահինեան, Յակոբ Անէմեան; Գ. շարք՝ Վահրամ Զօրքարեան, Աւետիս, եւ Հայկ Պուտաքեան:

Այդ օրերուն Պէյրութի մէջ տեղացի մրցող երկու խումբեր գոյութիւն ունէին, Union Sportive*ը, որ կը խաղար Ցըրն-էլ-Շըպպէքի* D. H.P.*ի դաշտին վրայ և* Cercle de la Jeunesse Catholique*ի խումբը, որուն մէջ կը խաղային Բիէռ և Կապրիէլ Ճէմայել եղբայրները, առաջինը ներկայիս կրթական նախարար, ու երկրորդը Լիբանանի ոլիմպիական խաղերու և Պետական Մարզական ասոնի վարչութեանց նախագահ։*

Նորակազմ վարչութեան երկրորդ և անմիջական զբաղումը կ'ըլլայ կարիզը դնել ակաուտական խմբակին, որուն կազմութեան և մարզումի ծանր պարտականութիւնը կը յանձնուի վարչականներէն Ժիրայր Պալեանին, որ որպէս նախկին ակաուտ, մեծ փորձառութիւն ունէր այդ մարզին մէջ։ Քիչ ժամանակի մը մէջ ան կը յաջողի միութիւնը օժտել ակաուտական տիպար խմբակով մը։

Նորընտիր վարչութեան հրապարակային առաջին հանդէսը տեղի

Պէյրութի առաջին սկաուտական կազմը: Խումբին մէջտեղը գլուխը բաց՝ ԺԻՐԱՅՐ ՊԱԼԵԱՆ

կ'ուննենայ 1925 փետրուար 7ին, Թատրոն Քիւրսաալին մէջ։ Այս երեկոյթը՝ առաւելապէս սկաուտական բնոյթ կունենայ՝ իր խաղերով, բուրգերով և կենդանի պատկերներով։ Հանդէսին նպատակը կ'ըլլայ Հ. Մ. Ը. Մ.ը մօտէն ծանօթացնել ժողովուրդին և անոր բերած հասոյթով մարզական գործիքներ գնել միութեան։

Ֆութպոլի և սկաուտական չարժումին զուգահեռ մասնաւոր պարկ և հոգածութիւն կը տրուի աթլէթիք խաղերու փորձերուն, հետևնկար ունենալով Ողիմպիական մրցումները։

Ջուչանար նաեւ այդ մարզին մէջ վարչութեան արձանագրած նուաճումը։

Գարնանային գեղեցիկ օր մը, 1925 Մայիս 17ին, Պէյրութի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ առաջին անգամ հայ ողիմպիական խաղերու մարզահանդէսը, որուն իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Անթիլիասի Որբանոցի նուագախումբը և Հայ Կաթողիկէ որբանոցի սկաուտական խմբակը։

Անդրանիկ Ողիմպիականին արձանագրած յաջողութիւնն ու ժողովուրդի ցուցաբերած լայն համակրութիւնը կը քաջալերեն վարչութիւնը յաջորդական տարիներուն Ռաս-Պէյրութի գինուորական D. I. M.ի մարզադաշտին վրայ սարքելու տարեկան ողիմպիական խաղերը, աւելի մարզուած մարզիկներով և մանաւանդ չատ աւելի բազմամարդ հանդիսականներու ներկայութեամբ։

Ողիմպիականներու կանոնաւորութեան և անթերի կազմակերպութեան մէջ մեծ բաժին կ'ունենայ Ֆրանսական բանակի մարզական պատասխանատու Հարիւրապետ Լավօ, որ ձրիաբար միութեան կը տրամադրէ մարզադաշտը՝ մարզական գործիքներով և գինուորական դատաւորներով,

Ողիմպիականի մարզիկներուն տեղացքը

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԱՀԻՆԵԱՆ
Պէյրութի Մասնաճիւղի կազմակերպած Ա. եւ Բ.
Ողիմպիական խաղերու օրուան ախոյեան (1925—1926):

մինչեւ անգամ ինք անձնապէս ստանձնելով ընդհանուր դատաւորի պաշտօնը։

Մարզահանդէսի պատասխանատու վարիչի պաշտօնը կը կատարէ Միրայր Պալեան, իսկ օրուան բժիշկ կը նշանակուի Բրօֆ. Յովսէփ Նէնի գամշուեան։

Յաջորդական երկու Ողիմպիականներու օրուան ախոյեան կը հռչակուի Յովհաննէս Շահինեան։ Երրորդ Ողիմպիականին, հաւասար կէտերու արդիւնքով օրուան ախոյեաններ կը հանդիսանան Հայկազ Տէր Մանուէլեան և Արմէն Գույումճեան։

Յարաբերաբար այս կարճ ժամանակի ընթացքին, և ոչ նպաստաւոր պայմաններու տակ, Միութիւնը ֆութպոլի մարզին մէջ ունեցած իր յաջողութիւններով, սկաուտական շարքերու յարաճուն աճումով և ողիմպիական խաղերու մէջ արձանագրած նուաճումներով, ոչ միայն կը

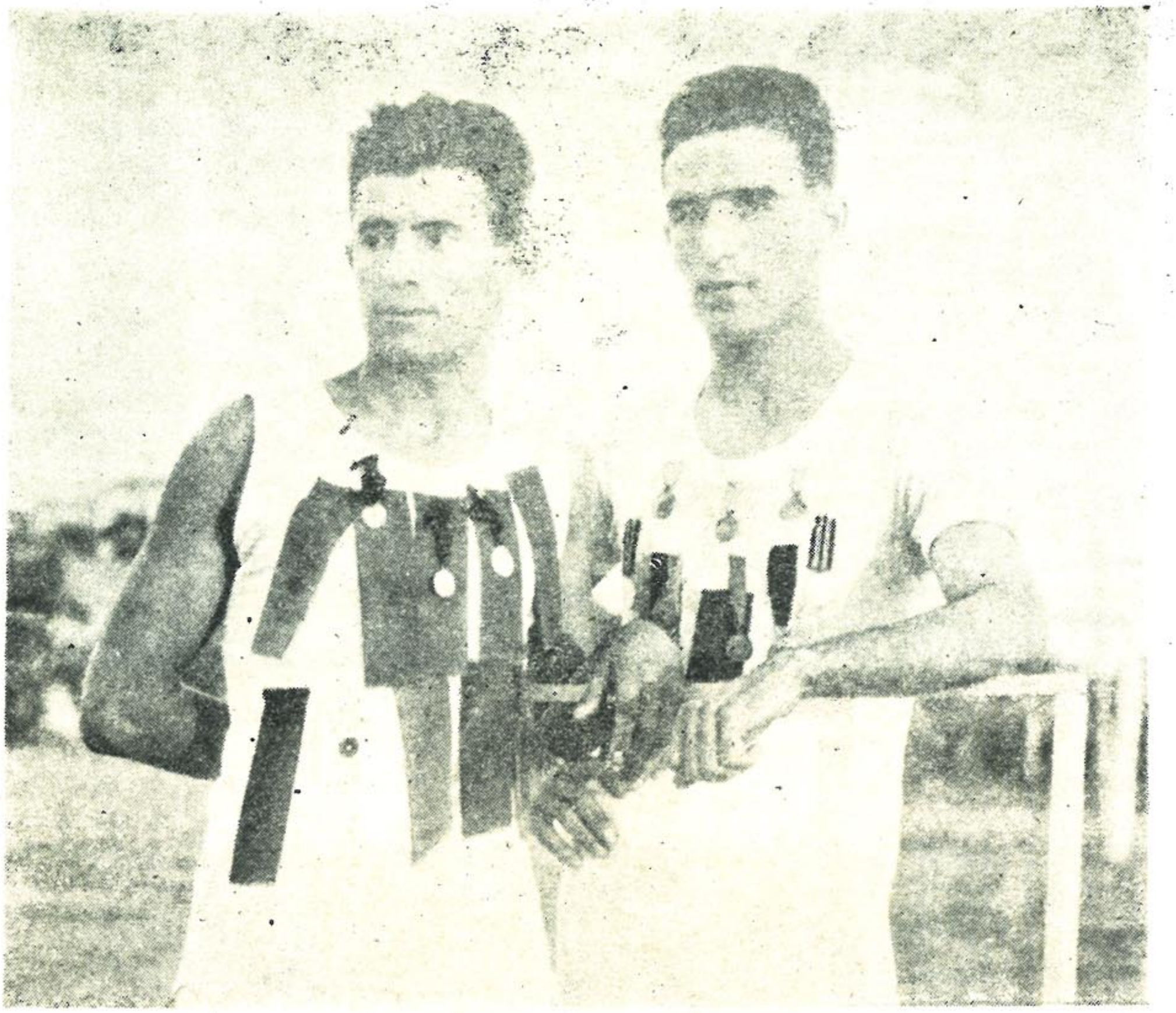

Ա. Ոդիմպիականի մարզիկներէն՝
ՕՆՆԻԿ ՓԻԼԻԿԵԱՆ ԵՒ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԱՀԻՆԵԱՆ,

Պէյրութի մասնաճիւղի Ոդիմպիականի Դատական կազմը
Որոց մէջ կերեւան ձախէն Բ. Գ. եւ Դ. Խորէն Սուքիասեան, Գասպար Իփէքեան, եւ Տօքթ. Ալեքսան Պեզճեան։

Պէյրութի մասնաճիւղի Գ. Ոդիմպիականքի պատուոյ բեմը:
Օրուան բազուխի՝ Տիկ. Չարուհի Մ. Տամատեան:

Գ. Ոդիմպիականքի զոյգ ախոյեանները
ՀԱՑԿԱՋ ՏԷՐ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ եւ ԱՐՄԷՆ ԳՈՒԹՈՒՄՃԵԱՆ

Պէյրութի Մասնաճիւղին երկրորդ վարչութիւնը 1927ին:
Նստած ձախէն աջ՝ Յակոբ Հայրապետեան, Ալպէռ Յակոբեան, Ժիրայր Պալեան, Արամ Բեհիեան:
Ոտի ձախէն աջ՝ Մարտիկ Պէյլերեան, Հայկ Պուտաքեան, Տօքթ. Աւոմ Գարագաշեան:

ՀԱՅԿԱԶ ՏԷՐ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ
Պէյրութի Գ. Ողիմպիականի ախոյեանցներէն:

յաջողի մեծ հմայք և խանդավառութիւն ստեղծել իր անմիջական շըրջապատին մէջ, այլ և գուրգուրանքի և քաջալերանքի առարկայ կը դառնայ գաղութի բոլոր խաւերուն կողմէ։ Շարքերը կը խտանան աւելի ձեռներէց, աշխատասէր և զոհաբերասէր տարրերով, որոնք հետզհետէ պատասխանատու պաշտօններու կանչուելով, կը նուիրուին Հ. Մ. Ը. Մ.ի զարգացման և վերելքին։

Արդար պիտի ըլլար այս տեսիլ առ ի գնահատութիւն ու երախտապարտութիւն իրենց անսահման զոհաբերութեան ու տքնաջան աշխատանքին համար բազմահարիւր այդ նուիրեալներէն յիշել գոնէ ամենէն վաստակաւորները իրենց ժամանակագրական կարգով. Ալպէր Յակոբեան, Ժիրայր Պալեան, Յարութիւն Պէօյիւքեան, Յովհաննէս Շահինեան, կա-

Ողիմպիական խաղերու (Պէյրութ) Դատական կազմ:

բապետ Պետիկեան, † Յակոբ Հայրապետեան, Տօքթ. Ատոմ Գարագաշեան, † Հայկ Գալենտէրեան, † Հայկ Պուտաքեան, Տօքթ. Յակոբ Գասապեան, Մարտիկ Պէյլերեան, Գրիգոր Գարաեան, Արամ Քիւրտեան, Օննիկ Պէօճէքեան, Արամ Քեահեաեան, Վահան Ղազարեան, Սուրէն Բաբախեան (ներկայիս Տէր Սուրէն Աւագ. Քհնյ Բաբախեան, Տիթրոյիթ), †Խորէն Սուքիասեան, † Թադէ Գարագալփաքեան, † Տօքթ. Բենհամին Պուլգաեան, † Վահրամ Կիւրճեան, Օննիկ Փիլիկեան, Սիմոն Թերճանեան և բազմաթիւ ուրիշներ որոնք քոլորանուէր ճիգով և անչափ զոհաբերումով աշխատեցան Պէյրութի մասնաճիւղը դարձնել հայ երիտասարդ սերունդի ֆիզիքական արժէքներու զարգացման տան: Այլեւ մանաւանդ անոնք աւագ պարտականութիւն նկատեցին հոյակապ այս չարժումով վարակել Լիբանանի, Սուրիոյ, Պաղեստինի և Յորդանանի հայաշատ կեդրոններու հայ երիտասարդութիւնը:

Քանի մը տարիներու հետեւողական և լուրջ աշխատանքները կ'ըսկսին գոհացուցիչ արդիւնքներ տալ:

Պէյրութ իր ներկայանալի ֆութպոլի խումբին կողքին, կ'ունենայ իր սկաուտական տիպար խումբը և մարզիկները: Մարզիկներու այս գեղեցիկ հոյլը իր մրցումներով, արշաւանքներով և ողիմպիական խաղերով ամէն կը հանդիսանայ Լիբանանի ու Սուրիոյ մարզական չարժումին:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՖՈՒԹՊՈԼԻ ԽՈՒՄԲԻՆ ՎԵՐԵԼՔԸ

ԱՌԱՋԻՆ ԱՇԽԸ ՀԱՒԼՊ ԵՒ «ԱԶԴԱԿ»Ի ՌԱՀԱԿԸ

1927ին, Պէյրութի վարչութիւնը գեղեցիկ գաղափարը կ'ունենայ ֆութպոլի իր խումբը առաջին անգամն ըլլալով դուրս հանելու Լիբանանի սահմաններէն։

Միջ-քաղաքային անդրանիկ այս հանդիպումը ուրիշ մէկուն պէտ էր կրնար ըլլալ, եթէ ոչ Հալէպի նորակազմ Հ. Մ. Ը. Մ.ի քոյր մասնաճիւղին։

Անկասկած ծրագիրը շատ գեղեցիկ էր և յաջողութեան հեռանկարը նոյնքան խանդավառող։

Բայց բազմաթիւ դժուարութիւններ կային հարթելի։ Տեղափոխութեան և յարակից ծախքերը հոգալու ի վիճակի չէր օրուան վարչութիւ-

ՅԱԿՈԲ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պէյրութի Մասնաճիւղի կազմութեան շրջանի կեդրոնական սիւճեբէճ։

նը։ Ակնկալելի չէր նաեւ որ Հալէպ, նոյնքան անձուկ նիւթական վիճակով, յանձն առնէր ձեռնարկին ամբողջ պատասխանատուութիւնը։

Սակայն ծրագրի կարեւորութիւնն ու անոր բերելիք բարերար անդրադարձը նկատի ունենալով, անհրաժեշտ էր բացառիկ զոհողութիւնով մը, յաջողցնել զայն։

Վարչութեան կողմէ Յակոբ Հայրապետեան ժողովի կը հրաւիրէ Փութպոլի Ա. խումբի տղաքը, կը հաղորդէ տրուած որոշումը եւ չեշտելէ վերջ ձեռնարկին բերելիք մեծ նպաստը միութեան բարոյական վարկին, կը պահանջէ իրենցմէ որ իրենք հոգան Հալէպ երթեւեկի ճանապարհածախսը։

Ներկաները ոչ միայն սիրով կ'ընդառաջեն վարչութեան առաջարկին այլ նաեւ կը խոստանան նիւթապէս բոլորովին անկարող խաղացողներու բաժինը իրենք հոգալ։

Հալէպ մեկնումի կանխող չաբաթները կը դառնան յարաճուն ոգեւորութեան օրեր։ Փորձեր, ժողովներ եւ հաւաքոյթներ իրարու կը յաջորդեն։

Մասնաճիւղի առաջին մեծ մրցումը՝ իր քոյր մասնաճիւղին դէմ պէտք էր յաղթանակով վերջանար, տիրանալու համար «Ազդակ» օրաթերթի կողմէ այս առիթով տրամադրուած բաժակին։

Վերջապէս կը հասնի սպասուած օրը, Յունուար Աւագ Ուրբաթը, երբ Պէյրութի խումբը, ընկերակցութեամբ երեք վարչականներու՝ «Ցաւալ Նահատակը» թնդացնելով ճամբայ կ'ելլեն դէպի Հալէպ։ 18 ժամուան յոգնեցնող ճամբորդութենէ մը վերջ կը հասնի Հալէպ։

Պէյրութի Ճուբպոլի խումբին ճամբորդութիւնը 1927ին դէպի Հալէպ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ականներու կոկիկ բազմութիւն մը՝ գլխաւորութեամբ Լուտեր Մասպանաճեանի, Միհրան կարապետեանի և Սահակ Խաչատուրեանի, կայարանին մէջ կը դիմաւորեն Պէյրութի խումբը և կառաջնորդեն Պապ-էլ-Ֆարաժի «Սանդրալ» պանդոկը։

Պէյրութի խումբը որ մասնակցեցաւ առաջին միջմասնաճիւղային մրցումին 1927ին:

Կը հասնի վերջապէս բախտորոշ ժամը եւ մրցումը որ հետագային պիտի ըլլար Հ. Մ. Ը. Մ.ի միջմասնաճիւղային տարեկան հանդիպումներու առաջինը, տեղի կ'ունենայ Հալէպի Պաղտատ կայարանի խաղավայրին վրայ, որ որպէս այսպիսին ոչ մէկ յարմարութիւններ ունէր, բացի երկու կողմերու բարակ ձողերէն։

Հազիւ քանի մը հարիւր հանդիսականներ առաջին վկաները կ'ըլլան պատմական այս հանդիպումին։ Պէյրութի խումբը դաշտ կ'իջնէր հետեւեալ կազմով.

Բերդապահ՝	Կարպիս Մերտինեան
Ետսապահներ՝	Հայկ Պուտաքեան եւ Յարութիւն Օղլագեան
Միջնապահներ	Արսէն Գրիգորեան, Ստեփան Ոսկանեան եւ Յակոբ Աճեմեան։
Յառաջապահներ՝	Պօղոս Շահինեան, Օննիկ Փիլիկեան, Վահան Մըչիկեան, Եփրեմ Ելլէզեան եւ Յովհաննէս Շահինեան

Օրուան իրաւարար՝ Պր. Գեղամ Աքքիլեան։

Շատ հետաքրքրական եւ վերջին ծայր լարուած մրցումէ մը վերջ, Պէյրութ կը յաղթէ Հալէպին 1—0 արդիւնքով եւ կը տիրանայ «Ազդակ» օրաթերթի տրամադրած բաժակին։

Պէյրութի նախաքայլը կը քաջալերէ Հալէպը, որ իր կարգին, յաջորդական երկու տարիներուն այցելէ Պէյրութ որուն, կը հետեւի Նաեւ Դամասկոսը։

Հալէպ-Պէյրութ խառն խումբը, 1927ին Ա. Միջմասնաճիւղային մրցումէն առաջ:
Նկարին ձախը՝ օրուան իրաւարար՝ Պր. ԳԵՂԱՄ ԱՓԲԻԿԼԵԱՆ:

Այս Թուականէն յետոյ անխափան կը չարունակուին Հ. Մ. Ը. Մ.ի միջմասնաճիւղային հանդիպումները՝ երեսուն և երկու տարիներէ իվեր:

Բժ. Էրուէնք Ալթունեան Օրդի, Պէյրութի խումբի խմբապետ՝ Ցարութիւն Օղլագեանին կը յանձնէ յաղթանակի բաժակը:

Պէյրութ-Հալէպ խառն խումբը Ռ. միջմասնաճիւղային մրցումէն առաջ. 1928ին, Պէյրութ:

Ե. Միջմասնաճիւղային մրցումէն վերջ (Պէյրութ–Հալէպ) Պէյրութ, 1928ին:

Տիկ. Արուսիակ Տ. Սրապեան յաղթանակի բաժակը կը յանձնէ Պէյրութի խումբի խմբապետ՝ Յակոբ Անեէեանին:

Գ. Միջմասնաճիւղային մրցումէն վերջ (Պէյրութ - Հալէպ) Պէյրութ 1929ին:
Տիկ. Արտէմ Պէյլէրեան յաղթանակի բաժակը կը յանձնէ Հալէպի խմբապետին
Աջ կողմի ետեւի շարքին վրայ նշանախաչով օրուան իրաւարար՝ Պր. ՊԻԷՐ ՃԷՄԱՅԵԼ (այժմ Լիբանանի կրթական նախարար:)

Պէյրութ—Դամասկոս մրցումէն վերջ 1929ին, Դամասկոսի մէջ:

Ձախէ՝ Հայկ Գալենեէրեան, միութեան հաւատաւոր եւ անձնուէր անդամներէն, որ նոյն օրուան բաժակը տրամադրած էր:

Նստած ձախէն աջ՝ Հայկ Պուտաֆեան, Կարպիս Մերտինեան, Սրսէն Գրիգորեան.

Երկրորդ շարք՝ Օննիկ Փիլիկեան, Սեփան Ոսկանեան, Յակոբ Անէմեան.

Երրորդ շարք՝ Եփրեմ Էյլէզեան, Անդրանիկ Կարապետեան, Վահան Մրչիկեան, Հրաչ Աճեճան եւ Կարապետ Պատուհասեան: Ա.ջ ծայրը՝ Քուբպոլի պատասխանատու Յովհ. Շահինեան:

Պէյրութի Մասնաճիւղի երրորդ վարչութիւնը՝ 1928ին:

Նստած ձախէն աջ՝ Գրիգոր Գարաեան, Մարտիկ Պէյլէրեան, Վահան Ղազարեան:

Կանգնած, ձախէն աջ՝ Յովհաննէս Շահինեան, Տօքթ. Յակոբ Գասապէեան, Օննիկ Պէօճէկեան Արամ Քիւրեան:

Պէյրութի Հ. Մ. Ը. Մ.ի ֆութպոլի առաջին խումբը, իր կազմութեան առաջին տարիներուն կ'ունենայ յաջողութիւններ, կ'արձանագրէ փայլուն յաղթանակներ և յաճախ պատուոյ տեղը կը գրաւէ իր մրցակիցներու շարքին։

Դժբաղդաբար սակայն ան կ'ունենայ նաև կարգ մը ժամանակաւոր դժուարութիւններ, դիտումնաւոր կերպով ստեղծուած արտաքին պղտոր ուժերու կողմէ, որոնց նպատակն էր հակադիր խումբ մը կազմելով տկարացնել Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբը։

Ճիշդ այդ օրերուն, 1930ին, Յունաստանէն Պէյրութ կը փոխադրուի սքանչելի մարզիկ մը՝ Օննիկ Կէվրէկեան, որ ֆութպոլիստի իր անվիճելի կարողութիւններով, կազմակերպիչի և ղեկավարի բացառիկ ձիրքովը օժտուած, շուտով կը յաջողի բարձրացնել խումբին բարոյական կորովը։

Պէյրութի խումբը 1931ին. Նկարը առնուած Հալէպի մէջ Union Sportive **յաղթելէ վերջ:**

Նստած ձախէն աջ՝ Արսէն Գրիգորեան, Կարպիս Մերսինեան, Յարութիւն Չեմպերքէնեան,
Բ. շարք ծունկի՝ Հայկազ Տէր Մանուէլեան, Շաւարշ Պէշարեան, Յակոբ Անէմեան.
Գ. շարք ոտքի՝ Օննիկ Փիլիկեան, Եփրեմ Էլլէզեան, Օննիկ Կէվրէկեան, Հրաչ Եանրգեան, Ներսէս Գազէզեան:

Օննիկի կողմէ մարզուած այս խումբն էր որ Հալէպ մեկնելով, քաջութիւնը պիտի ունենար ճակատելու մինչ այդ բովանդակ Սուրիոյ և Լիբանանի մէջ անպարտելի նկատուած, Union Sportiveին դէմ մրցելով 4—2 փառաւոր արդիւնքով մը պարտութեան պիտի մատնէր զայն, իր դաշտին ու իր ժողովուրդին առջեւ։

Դժբաղդաբար սակայն կարճատեւ կ՚ըլլայ Օննիկին գործունէութեան փայլուն շրջանը Պէյրութի մէջ։

Այդ օրերուն 1931—32ին, Դամասկոսի մէջ հիմը կը դրուի Չէրքէզներու անուանի խումբին, նախաձեռնութեամբ համանուն գումարտակի հրամանատար հարիւրապետ Բոլէի, որ իր ֆութպոլի նորակազմ խումբը զօրացնելու մտօք կը սկսի իր շուրջ հաւաքել այդ շրջանի բոլոր անուանի ֆութպոլիստները։

Հալէպէն շուտով Դամասկոս կը փոխադրուին Կարապետ Սաաթճեան, Ջաւէն Զորպաճեան, Արմէն Աբգարեան և Կարապետ Գոճաօղլանեան. իսկ Պէյրութէն՝ Օննիկ Կէվրէկեան։

Չէրքէզներու զինուորական խումբի անուան տակ խաղացողներու այս գեղեցիկ հոյլը իր յաջորդական յաղթանակներով կը սկսի գրել և խօսիլ տալ զինուորական թէ քաղաքային իր մրցումներու մասին։

Չէրքէզներու այս խումբը, գրեթէ նոյն կազմով, սակայն իբր Դամասկոսի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղի Ա. խումբ, առաջնորդութեամբ և խմբապետութեամբ Օննիկի, յաղթանակէ յաղթանակ կը սուրայ որուն ձգած անջնջելի յիշատակները տակաւին թարմ են կլոր գնդակի սիրահարներու հոգիին մէջ։

«ՋԱՓԱՀԱՍ ՈՐԲԵՐՈՒ» ԵՒ «ԼԻԿԱՅԻ» ԽՈՒՄԲԵՐՈՒՆ ՄԻԱՑՈՒՄԸ Հ. Մ. Ը. Մ.ԻՆ

Օննիկի վաղաժամ մեկնումի և դաշտերու չգոյութեան հետեւանքով փորձերու և մրցումներու պակասը դարձեալ պատճառ կը դառնան Պէյրութի խումբին զգալի տկարութեան և այն աստիճան որ, Լիբանանի ֆութպոլի նորակազմ ֆետերասիոնի (1933) կազմակերպած պաշտօնական մրցաշարքերուն մէջ, Պէյրութի խումբին կը սպառնայ Բ. դաս իջնելու վտանգը։

Երբ Լիբանանի ֆութպոլը սկսած էր կարգ ու սարքի դրուիլ ու վերին մարմինը պաշտօն ունէր մինչ այդ պատահականութեան ձգուած այս առաջնակարգ մարզախաղը կանոնաւորութեան և օրէնքի հունին մէջ դնել, աւելի քան երբեք անհրաժեշտ էր Հ. Մ. Ը. Մ.ին հրապարակ գալ ներկայանալի և ուժեղ խումբով մը։

Նոյն օրերուն, գաղափարական նոյն շունչով և նպատակի նոյն ձգտումներով տոգորուած, Ջափահաս Որբերու «Վահագն» ու Լիկայի Միացորդ «Աստղ» խումբերը տակաւին կը շարունակէին պահել իրենց գոյութիւնը, երբ այդ կազմակերպութիւններու հիմնական նպատակը, մար-

զականէն աւելի, մշակութային և ընկերային գործունէութեան բնոյթ ունէր։

Երբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութեան կողմէ դիմում կ՚ըլլայ զոյգ միութեանց վարիչներուն, համագրելու և ներդաշնակելու հայ մարմնամարզական շարժումը, ընկալարութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ին, անոնք շատ գնահատելի հոյզով մը ընթացք կու տան Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջարկին և իրենց զոյգ խումբերը կը յանձնեն Հ. Մ. Ը. Մ.ին։

Արդար ըլլալու համար պէտք է հոս յիշել թէ այս միացումի յաջողութեան մէջ իրենց անվերապահ օժանդակութիւնը կը բերեն Գէորգ Գանարեան, Եդուարդ Տիլանեան, Կարօ Աֆարեալեան, Բենիամին Պամանեան, Յովհաննէս Չիլինկիրեան, և Սամուէլ Անդրանիկեան։

Այս առթիւ կարելի չէ առանց յիշատակութեան անցնիլ այն անուններու վրայէն, որոնք «Վահագն»էն թէ «Աստղ»էն եկան խտացնելու Հ. Մ. Ը. Մ.ի շարքերը և գործակցաբար նոր հաւատաւոր տարրերու, հանգրուան մը եւս հաստատեցին Հ. Մ. Ը. Մ.ի ֆութպօլի խումբի յաղթական գնացքին վրայ։

Այսպէս Ջափահանները Հ. Մ. Ը. Մ.ին տուին.— Գեղամ Բարսեղեան, Լուսեր Նարսիսեան, Արմենակ Թիւֆէնկճեան, Ոսկան Օհանեան, Խորէն Աւետիֆեան, Հրանդ Տօսունեան և Պետրոս Սէքէֆեան։ Իսկ «Աստղ»էն միացան Սարգիս Պասաֆեան, Սամուէլ Անդրանիկեան, Փայլակ Թիքօյեան, Պետրիկ Ճնկըրեան և Սարգիս Տէվելեան։

Լիբանանի ֆութպօլի վերջին քսանհինգամեայ պատմութեան մէջ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պէյրութի խումբը իր արժանաւոր և պատուոյ տեղը ունեցած է, ոչ միայն իր հարիւրաւոր բարեկամական և ախոյեանական մրցումներով, այլ և բազմաթիւ միջազգային հանդիպումներով։

Վստահ և ճակատաբաց կարելի է հաստատել թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ը եղած է և կը մնայ ամենէն ծափահարուած խումբը իր հաճելի, ներդաշնակ և մաքուր խաղարկութեամբ։ Անոր մրցումները մարզական վայելքի հոգեպարար ժամեր ապրեցուցած են հայ թէ օտար հանդիսականներուն։ Իր բոլոր խաղացողները եղած են տիպար և օրինակելի մարզիկներ, օժտուած՝ մարզական բարձր ոգիով։

Լիբանանի ազգային խումբը գրեթէ ամէն անգամ իր կազմը ներկայացուցած է առաւելագոյն չափով օգտուելով Հ. Մ. Ը. Մ.ական խաղացողներէ, ու եղած են պարագաներ, երբ տասնըմէկ խաղացողներու վրայ եօթը Հ. Մ. Ը. Մ.ականներ ներկայացուցած են Լիբանանի դրօշը։

Տեղացի բարեկամ խումբեր, իրենց միջազգային կարեւոր հանդիպումներու ժամանակ, լայնօրէն օգտուած են Հ. Մ. Ը. Մ.ի փայլուն տարրերէն։

Պէյրութի խումբը իր յաղթական ընթացքին մէջ ու ներքին ճակատին վրայ ունեցած յաջողութիւններէն դուրս, իր պաշտօնական առաջին յաղթանակը շահած է 1940ին։

Պէյրութի քաղաքապետարանի բաժակի մրցումներու վերջին հանդիպումին 4—2 յաղթելով Հիլմի-Սփօրին, քաղաքապետ Դր. Համմէվէի ձեռքէն ստացած ի Պէյրութի քաղաքապետական բաժակը։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբի, խմբապետ՝ Կարապետ Սաարճեան
կը ստանայ Պէյրութի Քաղաքապետարանի բաժակը 1940ին:

Քաղաքապետարանի բաժակը շահող խումբը:
Նստած ձախէն աջ՝ Վարդան Պօղոսեան, Պետրոս Սէտէֆճեան, Պետրոս, Երուանդ Պալըգճեան.
Ոտքի՝ Մարտիրոս Պալըգճեան, Օգսէն Սմբատեան, Աւետիս Տէր Պետրոսեան, Կիրակոս Գալայճեան,
Գեղամ Կարապետեան, Սարգիս Պասագեան, Արմենակ Թիւֆէնկճեան, Կարապետ Սաաքճեան,
Խաչիկ Խաչատուրեան

Նոյն աննկուն թափով, անընկճելի կորովով և նոր զինուորագրուած ուխտեալներով, Պէյրութի խումբը կը շարունակէ իր վերելքը առաջնորդութեամբ և գուրգուրոտ հոգածութեամբ զիրար յաջորդող վարչութիւններուն։

1940ի Քաղաքապետարանի բաժակէն վերջ խիստ փայլուն կերպով կը բոլորէ 1943ի մարզական եղանակը, շահելով նոյն տարուան Լիբանանի Ա. Դասի Ֆութպոլի Ախոյեանութիւնն ու բաժակը, որմէ վերջ յաջորդաբար, 1944ին, 1945ին, 1948ին, 1950ին և 1955ին, կը դառնայ դարձեալ ախոյեան, ընդամէնը վեց անգամ: Լիբանանի մէջ ոչ մէկ այլ խումբ, չէ յաջողած վեց անգամ շահիլ Լիբանանի Ա. դասի ախոյեանութիւնը։ Բացի ախոյեանական այս բացառիկ յաղթանակներէն, Պէյրութի խումբը, երկու անգամ, 1943ին և 1948ին, շահած է նաև Լիբանանի բաժակը։

Պաշտօնական այս մրցումներէն դուրս, Պէյրութի խումբը շահած է նաև բազմաթիւ այլ բաժակներ, ըլլայ ատոնք Ֆետերասիոնի կողմէ կազմակերպուած շրջախաղերէն, կամ ուրիշ միութիւններու նախաձեռնած միջ-խմբային հանդիպումներէն։

Պէյրութի խումբը 1942ին:

Նստած ձախէն աջ՝ Եղիշէ Մանուկեան, Ժիրայր Ուրճալեան, Պետրոս Սէտէճեան, Վարդան, Մարտիրոս Պալըգճեան

Ոտքի՝ Երուանդ Պալըգճեան, Արմենակ Թիւֆէնկճեան, Հանի Հայկ Կարմիրեան, Կիրակոս Գալայճեան, Կարապետ Սարաքճեան, Խաչիկ Խաչատուրեան, Օգսէն Սմբատեան;

1943ի խումբը որ միաժամանակ շահեցաւ Լիբանանի Ա. դասի ախոյեանութիւնը եւ Լիբանանի բաժակը:

Նստած ձախէն աջ՝ Ճրմի, Զաւէն Հրթիկեան, Եղիշէ Մանուկեան.
Բ. շարք՝ Յովհաննէս Նազարեան, Ժիրայր Ուրճալեան, Կիրակոս Գալայնեան.
Գ. շարք՝ Մարտիրոս Պալըգճեան, Հաճի Հայկ Կարմիրեան, Օգսէն Սմբատեան, Վարդավառ Յովհաննէսեան, Խաչիկ Խաչատուրեան:

Անուրանալի փաստ մըն է որ, ինչպէս այլ մարզախաղերու մէջ, նոյնպէս և ֆութպոլի կալուածէն ներս, Լիբանանի բոլոր անուանի հայ ֆութպոլիստները անցած են Հ. Մ. Ը. Մ.ի դպրոցէն. ձեւաւորուած և թրծուած են անոր մէջ, դիրք չինած են, «Աստղ» դարձած և ապա անցած պատմութեան:

Ապերախտութիւն և Թերացում պիտի ըլլար եթէ այս գիրքին մէջ չի յիշուէր անունները այն սիրելի տղոց, որոնք իրենց տուրքն ու վաստակը առաւելագոյն չափով տուած են իրենց միութեան ու հանդարտ խղճով և հոգիով այժմ քաշուած են ասպարէզէն. այսպէս ողբացեալ Հայկ Պուտաքեան, Յարութիւն Օղլագեան, Օննիկ Փիլիկեան, Վահան Մրչիկեան, Պօղոս Շահինեան, Կարապետ Մերտինեան, Օննիկ Կէվրէկեան, Կարապետ Սաաքեան, Եղիշէ Մանուկեան, Տիգրան Արապեան, Կիրակոս Պօյաճեան, Հաճի Հայկ Կարմիրեան, Մարտիրոս ու Երուանդ Պալըգճեաններ, Ժիրայր Ուր-

Լիբանանի 1944ի ախոյեան՝ Պէյրութի խումբը:

Նստած ձախէն աջ՝ Անդրանիկ Մկրտիչեան, Յովհաննէս Նազարեան, Ժիրայր Ուրճալեան, Ստեփան Մելիքսէթեան

Բ. շարք՝ Կարապետ Սարգիսեան, Յարութիւն Մարտիրոսեան, Կիրակոս Գալայճեան, Ժոզէֆ Նալպանտեան, Զաւէն Հրքիկեան, Եղիշէ Մանուկեան, Վարդավառ Յովհաննէսեան:

1944ի խումբը Հալէպի մէջ:

Նստած ձախէն աջ՝ Ժիրայր Ուրճալեան. Կիրակոս Գալայճեան, Գէորգ Էյնէշլեան Յովհաննէս Նազարեան, Ստեփան Մելիքսէթեան.

Ոտքի՝ Սամուէլ Գալուստեան (ընդհ. խմբապետ), Եղիշէ Մանուկեան, Գէորգ Քէօրեան, Վարդավառ Յովհաննէսեան, Իրաւարար՝ Վիլսըն, Անդրանիկ Մկրտիչեան, Հանի Հայկ Կարմիրեան եւ Վօֆըր:

1945 Լիբանանի ախոյեան խումբը, ախոյանական բաժակով:
Նստած ձախէն աջ՝ Սարգիս Ազնաւորեան, Կիրակոս Գալայճեան, Տիգրան Առապեան,
Սեւիան Մելիքսէթեան, Մանուէլ Ալթունեան:
Ոտքի՝ Անդրանիկ Մկրտիչեան, Յովհաննէս Նազարեան, Եղիշէ Մանուկեան, Արմէն Եբգարեան,
Գէորգ Շարոյեան, Վարդավառ Յովհաննէսեան:

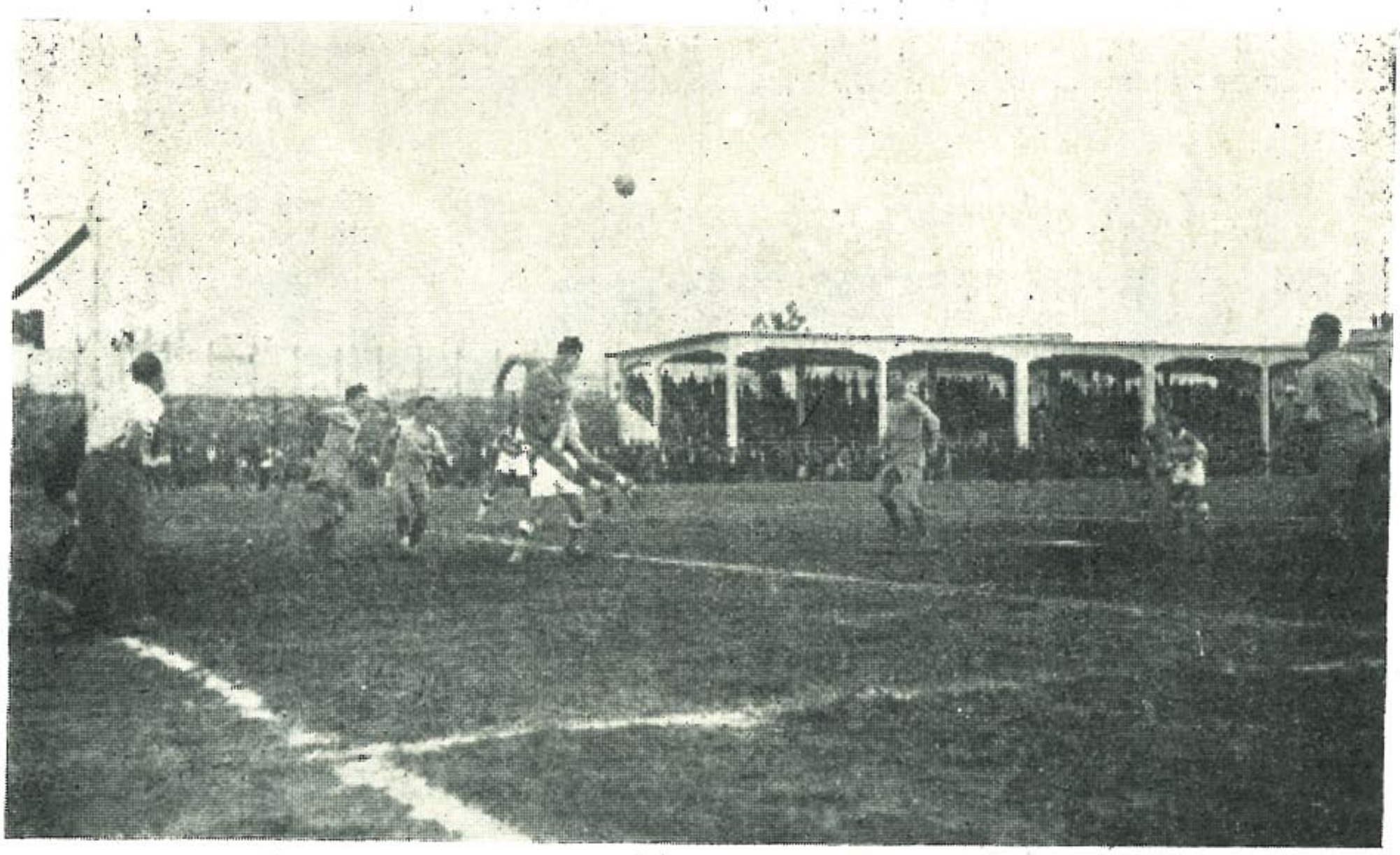

Տեսարան մը՝ Ա. խումբի մրցումներէն:
Անզուգական յեսասպահ, հաւասարիմ Հ. Մ. Ը. Մ.ական Կարապետ Սաթճեան, գլխու
հարուածով մը ետ կը մղէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի բերդին մօտեցող գնդակը:
Կարապետ Սաթճեան, տասնրհինգ տարի շարունակ փայլած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի Հալէպի,
Դամասկոսի, եւ Պէյրութի խումբերուն մէջ: Ան իբրեւ օրինակելի մարզիկ տարիներ շարունակ
իր վրայ հրաւիրած է հայ թէ օսար մարզասէրներու հիացումը:

1948ի Պէյրութի խումբը:

Որ նոյն տարին շահեցաւ Լիբանանի ախոյեանութիւնը, Լիբանանի բաժակը եւ Հ. Մ. Ը. Մի միջմասնաճիւղային մրցումներու ախոյանութիւնը: Նոյն խումբը, 1950ին դարձեալ շահեցաւ Լիբանանի ախոյանութիւնը:

Նստած ձախէն աջ՝ Տրդատ Փանոսեան, Տիգրան Արապեան, Եղիշէ Մանուկեան.
Բ. շարք՝ Յովհաննէս Նազարեան, Ճորճ Շասարեւեան, Լեւոն Այնթապլեան.
Գ. շարք՝ Յակոբ Վարժապետեան, Անդրանիկ Գամարեան, Ժոզէֆ Նալպանտեան (մարզիչ), Մանուէլ Ալթունեան, Վարդավառ Յովհաննէսեան, Սարգիս Ազնաւորեան:

Տեսարան մը՝ Ա. խումբի մրցումներէն:
Բերդապահ Տիգրան Արապեանի փառքի օրերէն:
Տիգրան կը նկատուէր իր ժամանակի Սուրիոյ եւ Լիբանանի լաւագոյն բերդապահը:

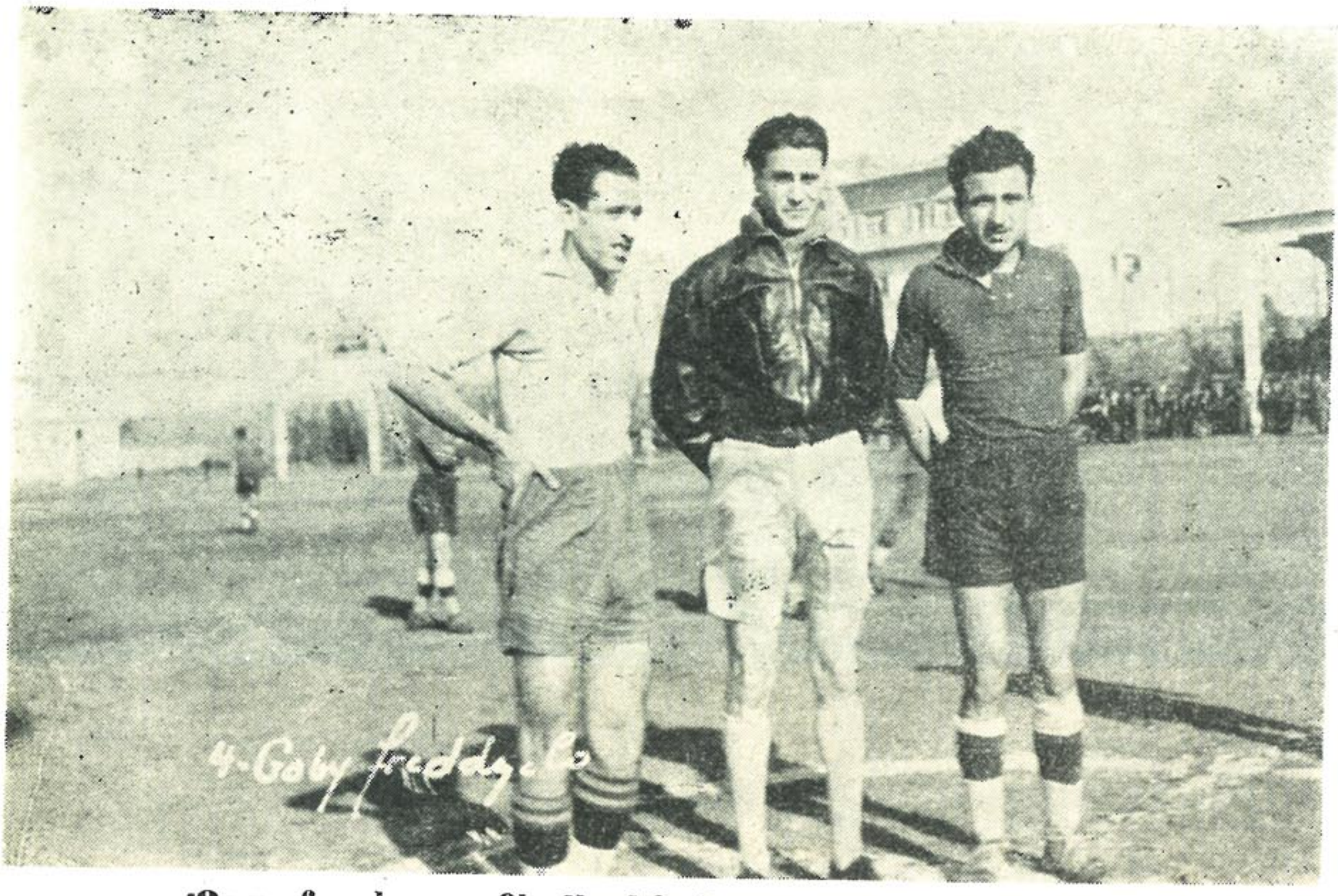

Քաղաքապետարանի վերջին մրցումէն առաջ 1940ին,

Օրուան իրաւարար՝ Պր. ԲԻԷՐ ՃԷՄԱՅԷԼ զոյգ խումբերու խմբապետներուն հետ
ԿԱՐԱՊԵՏ ՍԱԱԹՃԵԱՆ եւ ՍԱԼԱՀ ՖԱԼԱՀ

Պէյրութի խումբը 1948ին Կիպրոսի մէջ:

Նստած ձախէն աջ՝ Եղիշէ Մանուկեան, Տրդատ Փանոսեան, Յակոբ Ածարեան (Հալէպ),
Սարգիս Ազնաւորեան, Վազգէն Տէր Ղուկասեան (Հալէպ):
Ք. ետք՝ Ճորճ Շուսարեւեան, Մանուէլ Ալթունեան, Թոզէճ Նալպանտեան, Յովհաննէս Նազարեան, Տիգրան Առապեան, Յակոբ Վարժապետեան, Անդրանիկ Գամարեան, Սեթիան Մելիքսէթեան,
Վարդավառ Յովհաննէսեան (խմբապետ):

Պէյրութի խումբը Նիկոսիոյ Հ. Ը. Մ.ի Ակումբին մէջ:

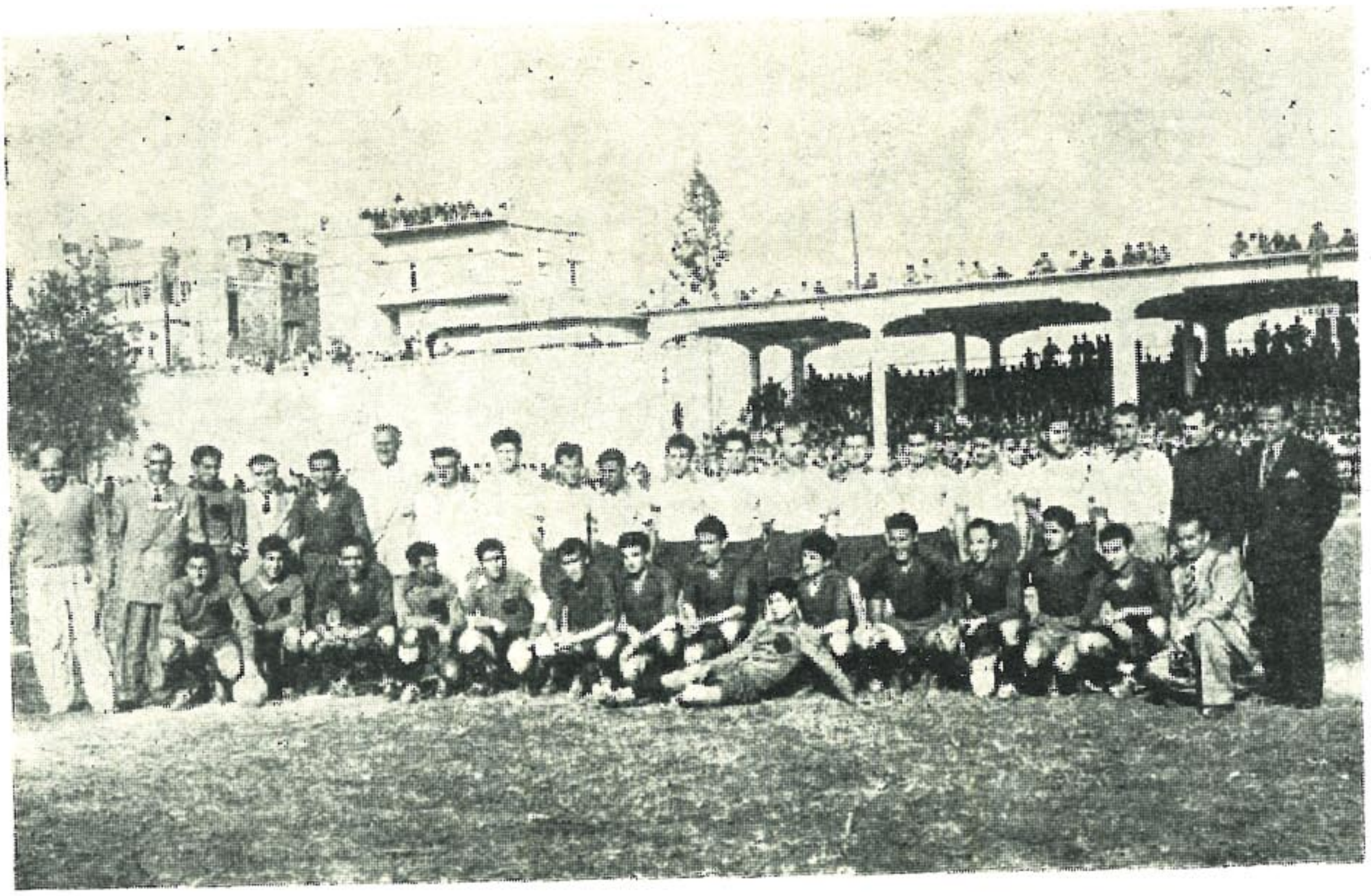

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ծուցասատանի շրջանային եւ Պէյրութի խումբերը,
Պէյրութի Քաղաքապետարանի դռօտին վրայ 1952ին:

Լիբանանի 1956ի ախոյեան Պէյրութի Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբը:
Նստած ձախէն աջ՝ Մանուէլ Ալթունեան, Լեւոն Ալթունեան. Աւետիս Թերզեան,
Սարգիս Սարգիսեան, Յակոբ Պարիկեան, Աբրահամ Գասապեան:
Ք. ետք՝ Ժոզէֆ Նալպանտեան (մարզիչ), Յովհաննէս Թերզեան, Ժիրայր Ասուրեան,
Պետրոս Վեգիլեան, Գէորգ Ոսկերիչեան, Արիս Մարզումանեան, Յովհաննէս Նազարեան:

Ֆալեան, Օգսէն Սմբատեան, Խաչիկ Խաչատուրեան, Գէորգ Քէօրեան Վարդավառ Յովհաննէսեան, Տրդատ Փանոսեան, Սարգիս Ազնաւուրեան, Սեթրակ Մելիքսէթեան, Յովհաննէս Նազարեան, Մանուէլ Ալթունեան, *ու ասոնց հետ բազմաթիւ այլ ուրիշներ, որոնք տարիներ շարունակ, անընկճելի կամքի ուժով և վճռակամութեամբ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի մաքուր հաւատարմութեամբ իրենց գերագոյնը չխնայեցին՝ ի փառս իրենց միութեան, անոր դրօշը միշտ բարձր պարզելու նուիրաբերումով:*

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պէյրութի ֆութպոլի խումբին այս խիտ հակիրճ պատմութիւնը տալու ժամանակ, իր արժանաւոր տեղը հարկ է տալ կարեւոր այլ գործակիցի մը, որ նախ որպէս խաղացող և ապա որպէս խումբին մարզիչ վերջին տասնամեակին իր մեծ բաժինը ունեցաւ խումբի յաջողութիւններուն մէջ: Ան բոլորին ծանօթ Ժոզէֆ Նալպանտեանն է:

Թերեւս չատերուն համար անակնկալ մը ըլլայ եթէ ըսենք թէ Ժոզէֆի ֆութպոլի կեանքը չի սկսիր Հ. Մ. Ը. Մ.ով:

ԺՈԶԷՖ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

Պէյրութի Ֆութպոլի խումբի վաստակաւոր մարզիչը:

Պարապմունքներու բերումով, ան իր պատանեկան առաջին տարիները անցուցած է առաւելաբար արուեստական չրջանակներու մէջ, հոն իւրացուցած է երկրին լեզուն և կլոր գնդակի իր մեծագոյն ասպարէզը անցուցած է օտար խումբերու մէջ, դառնալով իր ժամանակի լաւագոյն բերդապահը, և որպէս այդ՝ քանիցս պաշտպանած է Լիբանանի ազգային խումբի բերդը:

Բայց երբ 1945ին կ'անցնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի չարքերը, նախ որպէս բերդապահ, ապա մանաւանդ իբր մարզիչ, վերջին 15 տարիներու ընթացքին ան իր ամբողջ հմտութիւնն ու կարողութիւնը ի սպաս կը դնէ Պէյրութի խումբի յառաջդիմութեան: Ան խումբին մէջ կը ներմուծէ աւելի ներդաշնակութիւն, թերիները կը սրբագրէ, խաղի թէքնիքի գաղտնիքներուն հետ ֆիզիքապէս կը մարզէ. խումբը որպէս հաւաքականութիւն որակով կը հասնի գնահատելի մակարդակի:

Ֆութպոլի այս գլուխը փակելէ առաջ յիշենք նաեւ թէ, Պէյրութի խումբը, բացի տեղական բնոյթ ունեցող մրցումներէն և Լիբանան այցելող օտար խումբերու հետ ունեցած բազմաթիւ խաղերէն, այցելած է Սուրիա, Պաղեստին, Կիպրոս, և Պարսկաստան, ուր առաւել կամ նուազ չափով պատուաւոր արդիւնքներ արձանագրած է:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պէյրութի խումբը Թեհրանի մէջ:

Մրցումէն առաջ, Ն. Վ. Շահին եղբայրը՝ Շահիուր Ղօլամ Իրզա կը ծանօթանայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարիչներուն եւ մարզիկներուն: Նկարին վրայ կ'երեւին՝ ողբացեալ Լեւոն Պապիկեան եւ Շրջանային Վարչութեան ժուրպօլի ընդհանուր պատասխանատու՝ Արամ Անթիգաճեան:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբը Թեհրանի մէջ:

Թեհրանի ԹՈՒՃ եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբերը մրցումէն առաջ:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պէյրութի Ֆութպոլի խումբը 1958—1959ին:

Նստած ձախէն աջ՝ Կարապետ Դէխոճեան, Յովսէփ Տոլմաճեան, Արիս Մարզումանեան:
Բ. շարք ձախէն աջ՝ Մանուէլ Ալթունեան (խմբպտ.) Աբրահամ Գասապեան, Օննիկ Պարսամեան, Յովհաննէս Շահպազեան:

Գ. շարք ձախէն աջ՝ Յակոբ Բրինձեան, Լեւոն Ալթունեան, Ժօզէֆ Նալպանտեան (մարզիչ), Մանուէլ Գարճեան, Յակոբ Պէրպէրեան:

Պէյրութի խումբին մաս կը կազմեն նաեւ Գէորգ Արբնեան, Գէորգ Քէօսեան, Աւետիս Թերզեան, Սարգիս Սարգիսեան, Պետրոս Պուշագեան, որոնք նկարին մէջ չեն երեւնար:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՄԱՐԶԱԴԱՇՏԵՐԸ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի նման տարածուն և կենսունակ մարզական միութեան մը համար ամենէն անհրաժեշտ պահանջքը եղած է մարզադաշտը և զգալով անոր քերելիք անվիճելի բարիքները, եկող և գացող բոլոր վարչականներուն աւագ մտահոգութիւնը եղած է այս հարցը։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտերէն առաջինը, գրեթէ խոպան և քարքարոտ գետին մը, վարձուած է 1927ին Ֆըրն-Շըպպէքի մէջ, այժմու հանրակառքի կայարանի կռնակը, որուն հարթարումի ու ձեւաւորման ծախսերը հոգալու համար օրուան վարչութիւնը, տեղնապետութեամբ Մարտիկ Պէյլէրեանի ինքնատիպ գաղափարը կ'ուներ նոր Տարուայ գիշերը չնորհաւորական այցելութիւններ տալ Պէյրութահայ ազգայիններուն, և խնդրել որ, տօնական օրերու առթիւ եղած իրենց նուիրատուութիւններէն բաժին մը հանեն ի նպաստ Հ. Մ. Ը. Մ.ի նոր դաշտին, արձանագրուելով այս առթիւ հրապարակ եւած Ոսկի Մատեանին մէջ։

Ջեռնարկը յաջողութեամբ կը պսակուի և Հ. Մ. Ը. Մ.ը կ'ունենայ իր առաջին համեստ դաշտը ուր տեղի կ'ունենան 1928 և 1929ի Պէյրութ-Հալէպ երկրորդ ու երրորդ Միջմասնաճիւղային մրցումները։

Երկրորդ և վերջին դաշտի չինութիւնը կ'ունենայ աւելի հետաքրքրական պատմութիւն։

Երկար բայց համբերատար փնտռտուքներէ վերջ այս անգամ յարմարագոյն հողամասը կը գտնուի Գարակօլ-Տրիւզի թաղամասին մէջ։ Հողը կը պատկանի Ծոյն-կաթոլիկ Պատրիարքարանին որուն հետ կը կնքուի երեք տարի գործածութեան պայմանագրութիւն մը։

Հողամասը թէեւ կ'ունենայ չրջապատ, սակայն տարածութիւնը կը ներկայացնէ խոշոր աւազակոյտ մը որուն խաղավայրի մը վերածելու ծրագիրը կը գնահատուի 300 Լիբանանեան ոսկի մեծ գումարի մը, ինչ որ առաջին ակնարկով անկարելի կը թուի գտնել և պահ մը յուսահատութեան կը մղէ միութեան վարիչները։

Երբ հարցի յոյժ կարեւորութիւնը կը բացատրուի կարգ մը բարեկամ ազգայիններու, բոլորն ալ կը քաջալերեն վարչութիւնը ու պատրաստակամութիւն կը յայտնեն 50ական Լիբ. ոսկի (այն ատեն 10ը Օսմանեան ոսկի) փոխատուութիւն ընել միութեան, մէկ տարի վերջ վերըստանալու ապահովութեամբ։

Փոխատուութիւնները անմիջապէս կը կնքուին, որմէ զոյացած գումարով կը շինուի դաշտը, իր յարակից փոքրիկ Թրիւպիւնով։

Միութեան այս ծանդակութիւնը բերող ազգայինները կ'ըլլան հետեւեալները։

Գասպար Իփէկեան
Յակոբ Տէր Մելքոնեան
Նշան Տէմիրճեան
Արամ Շալվարճեան
Յակոբ Թերճանեան
Սարգիս Պագալեան

Դաշտի չինուԹիւնները կը տեւեն աւելի քան մէկ տարի և կ'աւարտին 1936ին. դաշտին պատօնական բացումը հանդիսաւոր կերպով կը կատարուի Հ. Մ. Ը. Մ. Դամասկոսի և Պաղեստինի Ոստիկան զօրաց խումբերու մրցումով, հովանաւորուԹեամբ Անգլիական հիւպատոսին և ներկայուԹեամբը պաշտօնական անձնաւորուԹեանց և հազարաւոր հանդիսականներու։

ՊէյրուԹի մասնաճիւղը լայնօրէն կ'օգտագործէ վարձու այս դաշտը մինչեւ 1942, երբ պատերազմի ընԹացքին Ֆրանսական գրաւման բանակը, առանց ոեւէ հատուցումի կը գրաւէ զայն, գործածելու համար որպէս «Փարք Օթոյ» և իր մեկնումէն վերջ զայն կը յանձնէ հողատիրոջ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաջորդող վարչուԹիւնները, նախանձախնդիր իրենց յանձնառուԹեան, զանազան ձեռնարկներէ գոյացած գումարներով կը վճարեն իրենց պարտքը վերոյիշեալ ազգայիններուն։

Հոս մասնաւորապէս պէտք է չհլատել ԹէԹ, հատուԹաբեր այս ձեռնարկներուն գլխաւորը կ'ըլլայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջին Ցայգատօնը (քերմէս) 1937ին, Հանրային Պարտէզին մէջ, ուր ինքնատիպ ճոխուԹեամբ, չողչողուն լուսավառուԹեամբ, վիճակախաղերով ու պարերով հիմը կը դրուի աւանդական քերմէսներու շարքին։ Անկէ ի վեր Հ. Մ. Ը. Մ.ի ՊէյրուԹի մասնաճիւղը ամէն տարի Ցունիս ամսուն կը կազմակերպէ իր ցայգատօնները միշտ նախորդները գերազանցող բծախնդրուԹեամբ և այլազանուԹեամբ, որոնք բարոյական փայլուն յաջողուԹիւններու կողքին միուԹեան կ'ապահովեն պատկառելի գումար մը։

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԱԿՈՒՄԲՆԵՐԸ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ՊէյրուԹի մասնաճիւղը, որքան մարզադաշտերու հարցով մտահոգուած նոյնքան եւս տառապած է ակումբ մը, հաւաքավայր մը ունենալու կենսական կարիքով։

Ան իր կազմուԹեան առաջին տարիներուն, վարչական ԹէԹ ընդհանուր ժողովները գումարած է անհատներու բնակարաններուն կամ պարտէզներուն մէջ։ Այս առԹիւ աւելորդ չըլլար յիշել ԹէԹ երկու ընդհանուր ժողովներ կայացած են հանդուցեալ Պօղոս Սարաֆեանի բնակարանի պարտէզին մէջ։

Բայց հետզհետէ բազմացող անդամներու Թիւը և գործունէուԹեան ընդարձակումը կը մղեն վարիչները աւելի հիմնական միջոցներու մասին մտածելու։

Այս ուղղուԹեամբ Թափուսած ջանքերը չատ համեստ սկզբնաւորուԹիւն մը կ'ունենան։

ՄիուԹեան առաջին անշուք հաւաքավայրը կը հաստատուի պզտիկ տան մը չորս պատերէն ներս, Պապ-Էտրիս ԹաղամասԻն մէջ։

Սակայն երկրորդը ու մանաւանդ երրորդը արդէն կը լրացնեն ակումբի մը համար պահանջուած բոլոր պայմանները։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պէյրութի մասնաճիւղի Ք. Ընդհանուր ժողովէն վերջ առնուած լուսանկար մը.
Հանգուցեալ ՊՕՂՈՍ ՍԱՐԱՖԵԱՆի բնակարանին մէջ:

1937ին յանդուգն և ինքնավստահ որոշումով մը և ծանր զոհողութիւններ ստանձնելու գնով, կը վարձուի Մար Իլիասի թաղին մէջ գըտնուող «Թէնիս քլիւպ»ի մարզավայրը յարակից իր պարտէզով և ակումբի համար գործածելի սրահով։

Այս մեծ ձեռնարկի յաջողութեան մէջ, նիւթական թէ բարոյական իր խոշոր բաժինը կ'ունենայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ողբացեալ անդամ՝ Նշան Տիմիրճեան, իրեն անմիջական գործակից ունենալով յաւէտ ողբացեալ վաստակաւոր եղբայր Վահրամ Կիւրճեան։

Նոր ակումբը չուտով կը կերպարանափոխուի և կը բարեզարդուի։ կը չինուին թէնիսի զոյգ խաղավայրեր, պասքէթպոլի դաշտ ու մարմնամարզական օղակներու զուգահեռական ձողեր, փոքրիկներու զբօսարան եւայլն։

Թէնիսի խաղավայրը Պէյրութի թէնիսմէններու ընտրանիին ժամադրավայրը կը դառնայ։

Պասքէթպոլի դաշտի կառուցումով, Նուպար և Յովսէփ Խաչատուրեան եղբայրներ պասքէթի խաղը կը ներմուծեն մխիթարեան ներս ու անոնց չուրջ հաւաքուած սիրողներու խմբակ մը չուտով հիմը կը դնէ պասքէթի խումբին, որ հետագային խելացի և համառ ղեկավարութեամբ մարզիչ Յակոբ Գասեճին կը դառնայ լաւագոյնը Պէյրութի մէջ, մինչեւ իսկ 1951ին տիրանալով Լիբանանի Ախոյեանութեան տիտղոսին։

Կազմակերպուած յարատեւ և լուրջ աշխատանքները, Հ. Մ. Ը. Մ.ի սիրելի այս տունը կը դարձնեն Պէյրութահայ երկսեռ երիտասարդութեան անփոխարինելի ժամադրավայրը։ Բազմատեսակ ձեռնարկներով, մարզական թէ ընկերային հանդէսներով, մրցումներով, սկաուտական խաղերով, բացօթեայ պարահանդէսներով և քերմէսներով Միութեան հըմայքն ու վարկը մեծապէս կը բարձրանայ աւելի քան երբէք։

Սոյն վերելքը անարգել կը չարունակուի մինչեւ 1953, երբ քմահաճ ու անարդար կարգադրութեամբ մը, միութիւնը ստիպուած կըլլայ լքել իր տարիներէ ի վեր խնամած ու փայփայած տունը։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՍԵՓԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԻ ԳՆՈՒՄՆ ՈՒ ՊԱՍՔԷԹՊՕԼԻ ՆՈՐ ԴԱՇՏԻ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ակումբի անակնկալ կորուստը կարճ ժամանակի մը համար գէշ անդրադարձում մը կ'ունենայ միութեան չարքերէն ներս, սակայն երբէք յուսահեկում չի պատճառեր ղեկավարներուն, որոնք գիտակից իրենց դերին քաջութեամբ կը դիմագրաւեն անհաճոյ նոր կացութիւնը։ կը զգան և կը հաւատան թէ անկարելի է բազմաճիւղ գործունէութեամբ և բազմահարիւր մարզիկներով և անդամներով օժտուած միութիւն մը կանգուն պահել առանց ակումբի։

Աւելի քան երբէք ստիպողական և հրամայական կը դառնայ նոր

Ճաշասեղան ի պատիւ այց ազգայիններուն, որոնք կարեւոր գումարներով մասնակցեցան ի նպաստ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ակումբի Քօնտին կազմակերպուած հանգանակութեան:

ակումբ մը գտնելու պարագան, այս անգամ սակայն սեփական հողի մը և ակումբի մը տիրանալու վճռակամութեամբ։

Այս ձգտումով բացառիկ խորհրդակցական ժողով մը տեղի կ'ունենայ ծանօթ ազգային Պր. Գեղամ Յանամիրեանի բնակարանը։

Ժողովին ներկայ կ'ըլլան Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շրջանային և Պէյրութի վարչութիւններու անդամները, ինչպէս նաեւ մերձաւան այլ գիւղավարներ, թիւով մօտ 25 հոգի։

Ժողովականներուն կը պարզուի ակումբի կորուստով առեղծուած փափուկ կացութիւնը և նոր մը ունենալու առաջադրութիւնը։

Ներկաները կ'իրացնեն վարչութեան մտահոգութիւնները և պատրաստակամութիւն կը յայտնեն իրենց նիւթական բաժինը բերել ձեռնարկին յաջողութեանը համար։

Խօսքէն գործի անցնելով և դաշտի գնման փոնտին ի նպաստ հանգանակութեան ցանկը հազիւ պատրաստուած, առաջին արձանագրուողը կ'ըլլայ կրտսերազոյն ժողովական Սուրիկ Տեր Մելքոնեան, որ յուզիչ քանի մը քաջալերական խօսքերէ յետոյ, անձնական իր խնայողութիւնը եղող 760 Լիբանանեան ոսկին ամբողջութեամբ կը տրամադրէ միութեան։ Այս գեղեցիկ ժեստին կը հետեւին բոլոր ներկաները որոնք ի նպաստ դաշտի փոնտին կ'արձանագրուին 1000, 500, 300 Լիբ. ոսկի նուիրատուութեամբ։

Երեւոյթը որքան այս ժողովին մէջ, նոյնչափով խանդավառ և վարակիչ կը դառնայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր անդամներուն քով, հետեւաբար ձեռնարկին յաջողութիւնը գրեթէ կ'ապահովուի։

Նախախնամական տնօրինութեամբ մը, նոյնքան արագ կըլլայ յարմարագոյն հողի գնումը հայկական հոծ թաղամասի՝ Սօքաք-էլ-Պլաթի մէջ, Համազգայինի ճեմարանի կողքին, մօտ հազար քառակուսի մէթր տարածութեամբ։

Հողի փոխարժէքը՝ 64 հազար Լիբ. ոսկի կը վճարուի ընդհանուր հանգանակութեամբ գոյացած գումարէն որուն իրենց լիարուռն մասնակցութիւնը կը բերեն Պէյրութահայ գրեթէ բոլոր ազգայիններն ու միութեան համակիրները։

Այս նպատակին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շրջանային և տեղական վարչութիւնները, Ամերիկայէն Պր. Ճորճ Մարտիկեան, Մեքսիկոյի կեդրոնական վարչութիւնն ու Տիթրոյթի մասնաճիւղը։

Գնումի առաջին ձեւակերպութիւնները լրանալէն և ամբողջ փոխարժէքը վճարուելէ յետոյ, իսկոյն կը սկսուի պասքէթպոլի նոր դաշտի և Ակումբի շինութեան աշխատանքներուն, որոնք կը վերջանան 1956ին, ու վերջապէս Պէյրութի մասնաճիւղը կ'օժտուի տիպար ու արդիական ակումբով մը և պասքէթպոլի գեղեցիկ դաշտով մը, իր գոց թրիպիւնով, հանդերձարանով, բաղնիքի բաժիններով, որոնց բոլորին յատակագիծը կը պատրաստէ և կառուցումի աշխատանքներուն սիրայօժար կը հսկէ Հ. Մ. Ը. Մ.ական ճարտարապետ Ցարութիւն Գույումճեան։

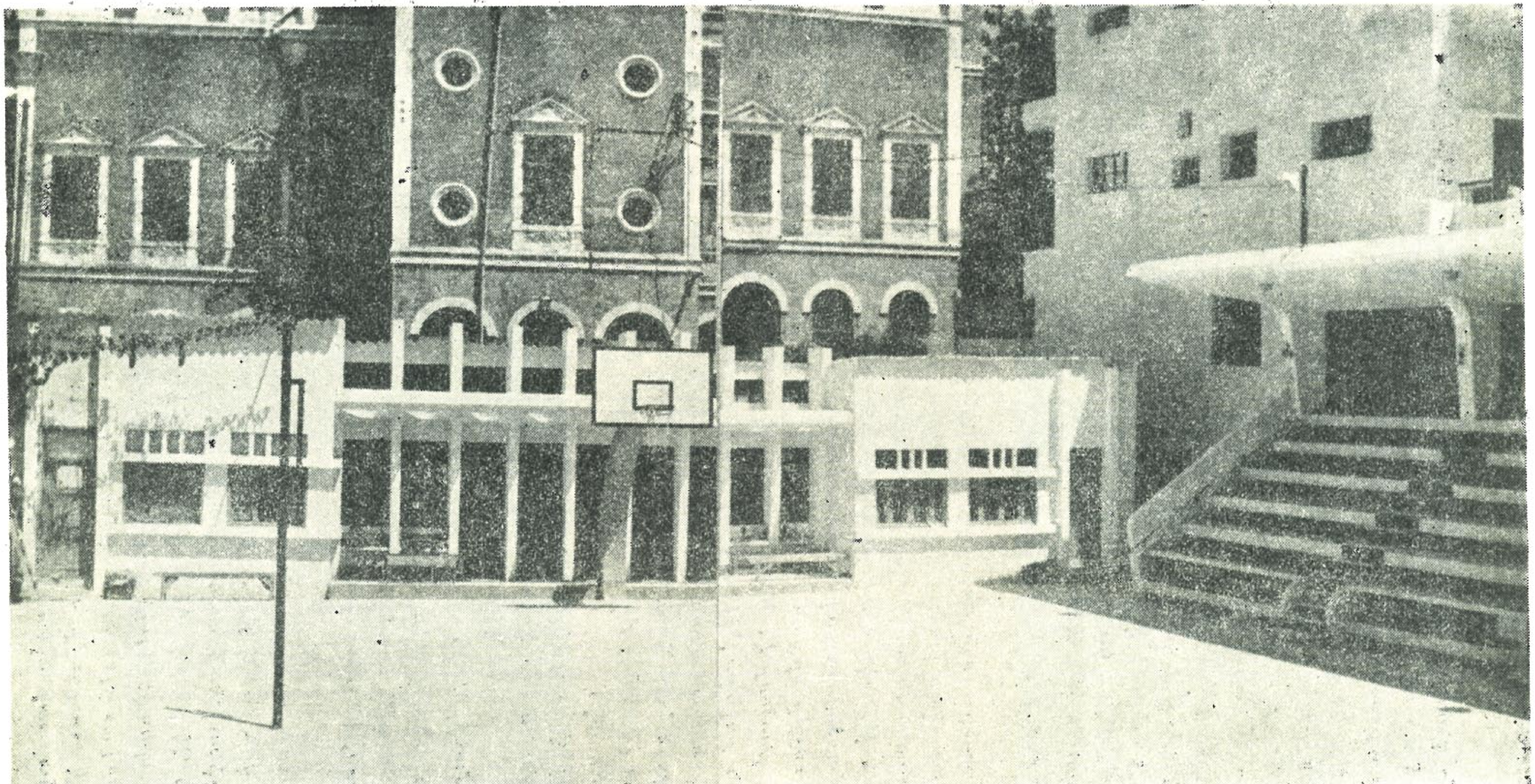

Պէյրութի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Նորակառոյց սեփական Ակումբը եւ Պասքէթպոլի դաշտը:

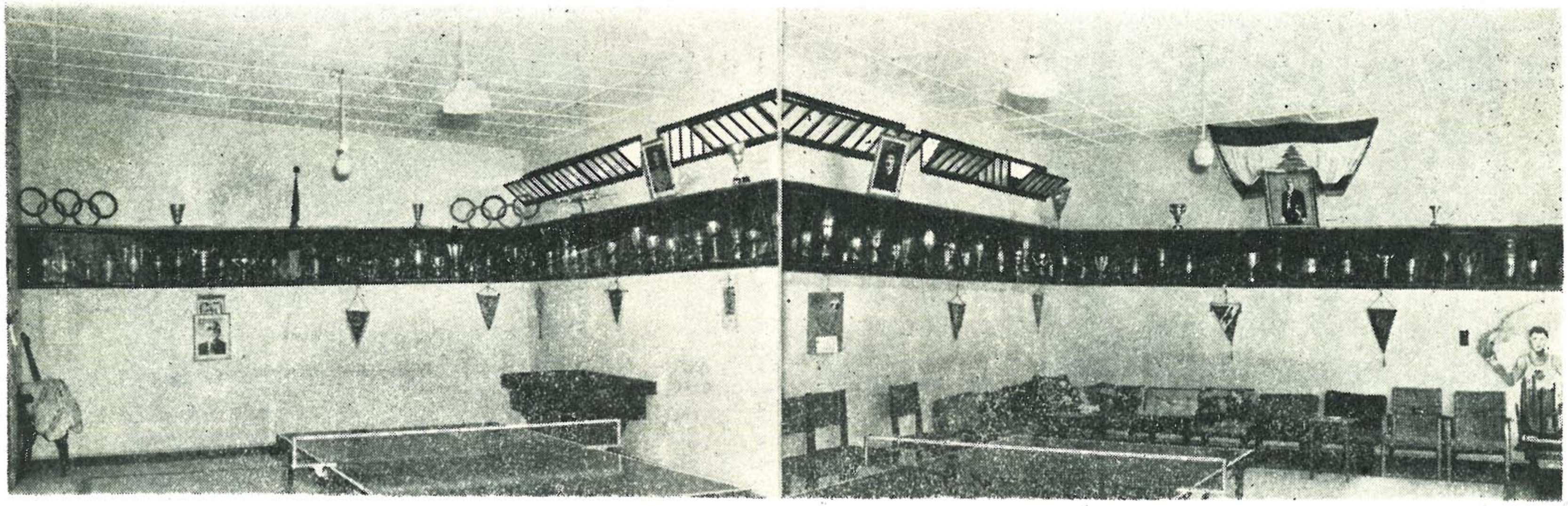

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ճոռակառույց տաների մէջ ցուցադրուած են մասնաճիւղի յաղթանակները խորհրդանշող բաժակները:

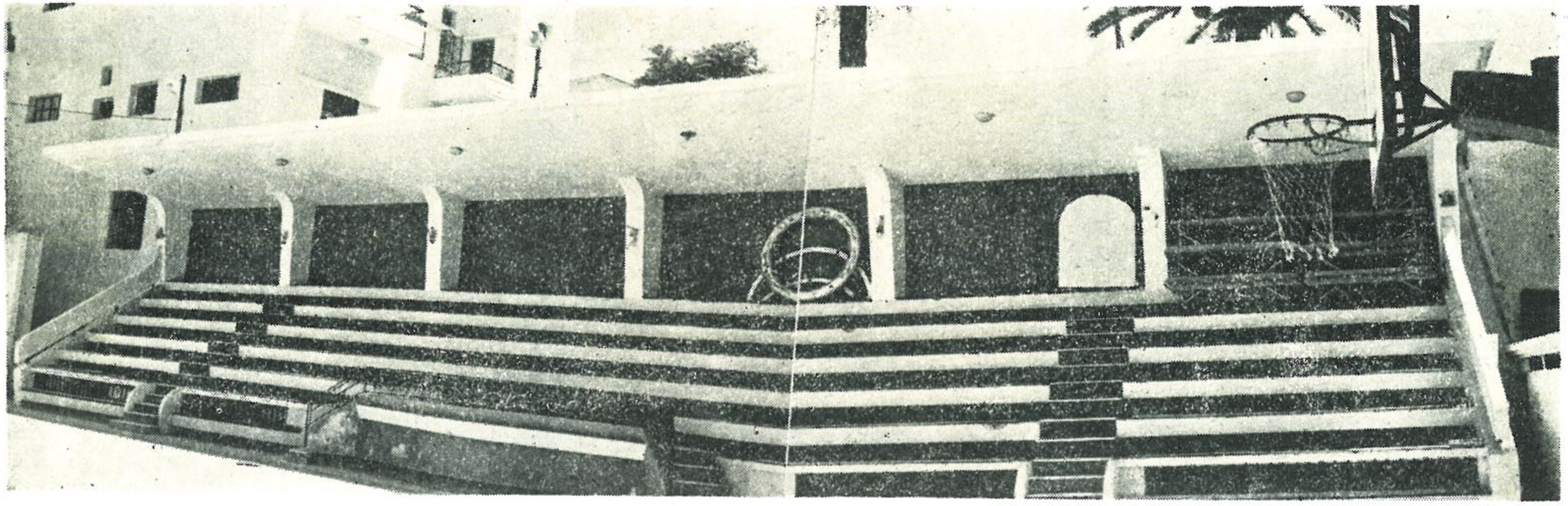

Պասֆէքպոլի դատը իր զոհ բրիպիւճով:

Նոր Ակումբի բացման հանդիսութիւնները նոր նուաճում մը կ'ըլլան Հ. Մ. Ը. Մ.ի համար։

1956 Մայիս 22ին գարնանային պայծառ իրիկուն մը Հանրապետութեան նախկին Նախագահ Ն. Վ. Քամիլ Շամուն կը ատանձնէ բացման հանդիսութիւններու հովանաւորութիւնը և անձամբ ներկայ կ'ըլլայ հանդէսին, իր հետ ունենալով վարչապետ Ն.Վ. Ապտալլա Եաֆի, պետական նախարար՝ Ն. Վ. Սաիպ Սլամ, նախկին նախարարներ՝ Պ. Հապիպ Ապի Շահլայ, Պ. Հաճրի Ֆարաօճ, կրթական մնօրէն Պ. Ֆուաս Սավաեա, պետական հայ երեսփոխաններ՝ Մովսես Տեր Գալուստեան և Տիգրան Թոսպաս, նոյնպէս և Լիբանանի Բարեկեան Առաջնորդ Գեր. Տ. Խորէն Արք. Բարոյեան և այլ բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ և ազգայիններ։

Նոյն օրը, ի գնահատանք Հ. Մ. Ը. Մ.ի և Լիբանանի մարզական չարժումին բերած իրենց նպաստին, Հանրապետութեան Նախագահը Լիբանանի Ա. կարգի պատուանշաններով կը պարգեւատրէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի երեք վարիչ անդամները՝ Յովհաննես Շահինեան, Ժոզէֆ Նալպանտեան և Յակոբ Գասեան։

Իսկ Լիբանանի պասքէթպոլի ֆետերասիոնը, առ ի վարձատրութիւն և քաջալերութիւն պէյրութի աղջկանց խումբի յաջողութիւններուն, որոնք եօթը յաջորդական տարիներ պահած են Լիբանանի աղջկանց խումբերու ախոյեանութիւնը, մասնաւոր յիշատակի մէտալներով կը զարդարէ մարզիկուհիներուն կուրծքերը։

Ներկայ հասարակութիւնը, ի տես իր սիրելի միութեան ընծայուած այս բացառիկ գնահատանքին, յուզումի և հպարտութեան խանդավառ ապրումներով, ինքնաբուխ նուիրատուութիւններու ցանկ մը կը բանայ, ի նպաստ դաշտի ֆօնտին, ուր տեղւոյն վրայ իսկ, և մէկ ժամուայ ընթացքին, 14 հազար ոսկի կը հանգանակուի։

Յարդ Հ. Մ. Ը. Մ.ի սեփական Ակումբին և դաշտին համար ծախսըւած գումարը կը հասնի մօտ 125 հազար Լիբ. ոսկիի։

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Սկաուտիզմը Հ.Մ.Ը.Մ.ի ֆիզիքական, բարոյական և հոգեկան չքեղ կառուցուածքին հիմնաքարն է։ Հոն է որ հայ տղան տակաւին իր մանուկ հասակէն, մարմնակրթանքին առընթեր, պիտի ստանայ մարդկային ազնիւ նկարագիրը, ցեղային առաքինութիւններուն ուժեղ զարգացում, սիրոյ, նուիրումի և զոհաբերութեան խոր գիտակցութիւն։ Պիտի սովրի ըլլալ օրինապահ և կարգապահ և դառնայ տիպար քաղաքացի ու իրաւ ՀԱՑի։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Պէյրութի շրջանի ղեկավար մարմինները, գնահատելով մարդակերտումի և հայակերտումի զոյգ մարզերուն մէջ սկաուտիզմին կենսական արժէքը, իրենց մարմնակրթական աշխատանքներուն զուգահեռ, արհամարհելով նիւթական և այլ բազմաթիւ դժուարութիւններ, ճիգ և ջանք չեն խնայած մասնաճիւղէն ներս գայլիկներու և սկաուտներու խումբեր յառաջացնելու համար։

Պէյրութի մասնաճիւղի սկաուտական չարժումի ռահվիրան կը հանդիսանայ ԺԻՐԱՑՐ ՊԱԼԵԱՆ, որ մի քանի մանուկ մասնաճիւղի հիմնադիրը վարչութեան անդամ էր։ Ժիրայր Պալեան ինախաձեռնութեամբ և ջանքերով 1926—1927ին կը կազմուէին սկաուտական առաջին խումբերը մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով պատանիներու և ծնողքներու լայն շրջանակին մէջ։

Պէյրութի սկաուտները 1930ին։

Պէյրութի սկաուտ առաջնորդները 1930ին:
Մէջտեղը խմբապետ՝ ՅԱԿՈԲ ԱԻԱԳԵԱՆ:

Պէյրութի սկաուտները բանակումի պահուն 1933ին:
Կեդրոնը՝ Սկաուտ խմբապե՛տ ԱՐՏԱԻԱԶԴ ՀԱՃԵԱՆ:

Պէյրութի սկաուտները տողացցի պահուն:

Պէյրութի մասնաճիւղի Էշրէֆիէ թաղամասի սկաուտ պատասխանատուները 1945ին:
Ձախէն աջ՝ ՅԱԿՈԲ ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆ (փոխ խմբ.), ՅԱԿՈԲ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ (Աֆեկա),
ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՍԷՄԵՐՃԵԱՆ (փոխ խմբ.):

Թիրայր Գալեանի ճիգերը տուին իրենց պտուղները։ Սկաուտներու թիւը հետզհետէ կ'աճէր և անոնց որակը օրէ օր կը բարձրանար։

Գալեանի քաղաքէն մեկնումով, ողբացեալ Յակոբ Աւագեան կը ստանձնէր խմբապետի պաշտօնը, առաւելապէս զբաղուելով աստիճանաւորներու պատրաստութեամբ։ 1934էն մինչեւ 1939, յաջորդաբար սկաուտական չարժումին ղեկավարութիւնը կը ստանձնեն Լեւոն Աբգարեան, Արտաւազդ Հաճեան և Յովհաննէս Թամկոչեան։

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմը դժբախտաբար պատճառ կը դառնայ, որ մերձաւորեւելեան երկիրներու երիտասարդական բոլոր կազմակերպութիւնները, որոնց չարքին նաեւ սկաուտիզմը որոշ ընկրկում արձանագրեն։ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Պէյրութի սկաուտական չարքերը անմասն չէին կրնար մնալ ընդհանուր կազմալուծումէն։

1941ին է որ վերականգնումի աշխատանքները կը սկսին։ Օրեւան սկաուտ խորհուրդը, գլխաւորութեամբ ատենապետ Յովհաննէս Սերոբեանի և ողբացեալ Յակոբ Խուպէսէրեանի, կը հրաւիրեն մարզանքի ձանօթ ուսուցիչ և սկաուտ խմբապետ Պր. Լեւոն Աբգարեանը, իրեն վստահելով սկաուտ աստիճանաւորներու դաստիարակութիւնը։

Աստիճանաւորներու այս խումբը, բաժնուած երկու խմբակներու,

Պէյրութի սկաուտները Էհտէնի մէջ, 1946ին։
Լուսանկարուած՝ Լիբանանի հերոսներէն Եուսէֆ Քարամի յուշարձանին առջեւ։
Ձախէն առաջին՝ Սկաուտ խմբապետ՝ ՍՈՒՐԷՆ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ։

լրիւ մէկ տարի ակումբային դասախօսութիւններու, բանակումներու և արշաւներու գործադրութեամբ սկաուտական գործնական և տեսական գիտելիքներու բաւականաչափ պաշար մը ստանալէ վերջ կ'ըլլան պատրաստ գործի լծուելու։

Եկած էր ուրեմն ժամանակը նախամշակուած ծրագրով կազմակերպչական աշխատանքի։

1943—1944ի սկաուտական խորհուրդը, ատենապետութեամբ Տօք. Յակոբ Պէրպէրեանի, որ նոյն թուականին կը վարէր նաեւ մասնաճիւղի վարչութեան ատենապետի պաշտօնը, որպէս օժանդակ ուժեր, համագործակցութիւնը կը խնդրէ նախկին երէց սկաուտ մի քանի հաւատաւոր տղաներու։ Կը մշակուի գործունէութեան նոր ծրագիր և ուժեղ թափով ու խանդավառութեամբ կը սկսին վերականգնումի աշխատանքները։ Նորամարզ սկաուտ ասպիճանաւորներու խումբի տղաքը, ամբողջական նուիրումով, պարտականութեան գիտակցութեամբ և կարգապահութեամբ, հրահանգներու և առնուած որոշումներու նախանձախնդիր գործադրումով, շուտով կը կարողանան վերակենդանացնել Հ.Մ.Ը.Մ.ի Պէյրութի մասնաճիւղի սկաուտական նախկին կազմալոյծ խումբերը և պայլիկներու վոհմակները քաղաքամիջի, Փարանթինայի և Էշրէֆիէի հայաշատ կեդրոններուն մէջ։

Սկաուտական չարժումը վերազարթնումի չրջան մըն է որ կ'ապրի։ Ծնողները անվերապահ հաւատքով կը պատասխանեն Խորհուրդին հրաւէրկոչերուն և իրենց զաւակներու դաստիարակութիւնը կը վստահին Հ.Մ.Ը.Մ.ի սկաուտական դպրոցին։

Վերակազմումի այս ծանր աշխատանքի կեդրոնական մղիչ ուժերը կը հանդիսանան սկաուտ փոխ-խմբապետ Սուրէն Մուրատեանը և Յակոբ Ոսկերիչեանը որոնք 1943էն մինչեւ 1956, ամբողջ տասներեք տարիներ, աննահանջ կամքով, որպէս Մասնաճիւղին սկաուտ ընդհանուր պատասխանատուները կը վարեն իրենց վստահուած գործը, ինչպէս նաեւ Ա.քքեան Յակոբ կարապետեանը, որ 1944էն մինչեւ այսօր, կատարեալ ձեռնհասութեամբ ոչ միայն կը դաստիարակէ իր չրջանի՝ Էշրէֆիէի գայլիկներու վոհմակները, այլ և մօտէն կը հսկէ քաղաքամիջի, Փարանթինայի և Պուրճ-համուտի քոյր մասնաճիւղի գայլիկներու դաստիարակչական աշխատանքներուն։

Բարոյական պարտք է, հոս արձանագրել ժամանակագրական կարգով անուանները բոլոր այն սկաուտ ասպիճանաւոր ղեկավարներուն և վարչական Հ.Մ.Ը.Մ.ականներուն, որոնք զոհելով իրենց հանգիստն ու ժամանակը, մոռնալով նոյնիսկ սեփական գործը, բոլորանուէր ճիգով յաղթահարեցին անկարելի դժուարութիւններ և կրցան Հ.Մ.Ը.Մ.ի Պէյրութի Մասնաճիւղի արեւոյչներու, գայլիկներու և սկաուտական կազմերը, որակով և քանակով, հասցնել ներկայ գնահատելի բարձրութեան։— Ժիրայր Պալեան, ողբացեալ Յակոբ Աւագեան, Արտաւազդ Հաճեան, Լեւոն Աբգարեան, Յովհաննէս Սերոբեան, ողբացեալ Յակոբ Խուպէսէրեան, Հրանդ Սիմոնեան, Յովհաննէս Իքճեան, Զօհրապ Խաչատուրեան, Տօք. Յ. Պէրպէրեան, Գրիգոր Շահինեան, Վարուժան Մուրատեան, Վիգէն

Պէյրութի Գայլիկները իրենց Աքքելա՝ Գրիգոր Տահինեանի եւ Փոխ-Աքքելա՝ Վարուժան Մուրատեանի հետ:

Պէյրութի մասնաճիւղի Էշրէֆիէի թաղամասի ,,սկաուտները:

Պէյրութի մասնաճիւղի սկաուտները:

կեդրոնը՝ սկաուս Թմբապետ՝ ՀՐԱՅՐ ՃԻՋՄԷՃԵԱՆ:

Պէյրութի երէց սկաուտները:

Պէյրութի գայլիկները իրենց Աքէլա՝ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԿԻՅԻՆԵԱՆԻ հետ։

Պէյրութի Արենոյշները։

Պէյրութի մասնաճիւղի Քարաճրիճա թաղամասի սկաուտները:

Պետական սկաուտական բճճիչ՝ Պր. Ապտալլահ Տապպուս (ակնոցաւոր)
Հ· Մ· Ը. Մ·ի Ակումբին մէջ:

Նկարին վրայ կ'երեւին ձախէն ձախ՝ Վահէ Դանիէլեան (Պէյրութի Վարչութեան Անեցապես), Հրայր Ճիզմէճեան (Խմբապես), Խորհուրդի անդամ՝ Մովսէս Էլէյճեան եւ Խորհուրդի Անեցապես Յովհաննէս Պայթարեան:

Պէյրութի սկաուտները ակումբի մուտքին կ'ընդունին ՅՈՐՅ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆԸ։

Սասունի, Սուրէն Մուրատեան, Յովհաննէս Ժամկոչեան, Յակոբ Ոսկերիչեան, Անդրանիկ Սէմէրճեան, Սիսակ Զպուղճեան, Վահէ Դանիէլեան, Տօքթ. Վազգէն Յովնանեան, Գեղարփի Տէր Մելքոնեան (ներկայիս՝ Տիկ. Եէնիգոմշուեան), Տիկ. Քնարիկ Կէվրէկեան, ողբացեալ Աստղիկ Տէր Պետրոսեան, Ոսկան Վարդիվառեան, Յովհաննէս Պայթարեան, Օր. Մարի Սարըեան և Աքքելա Յակոբ Կարապետեան։

Նուիրեալներուն այս փաղանգին անխոնջ ճիգին արդար վարձատրումը կը նկատուի մասնաւոր այն գնահատանքը, որ յայտնած է միջազգային սկաուտիզմի ընդհանուր քարտուղար գնդապետ Ոլիլըն, երբ 1950ին Պէյրութ իր այցելութեան առիթով, ի պատիւ իրեն քաղաքի բոլոր սկաուտական կազմակերպութիւններու կողմէ կազմակերպուած ճամպօրիի ընթացքին մասնաւորապէս չնորհաւորած է Հ.Մ.Ը.Մ.ի սկաուտները և իրենց սատիճանաւորները։ Նոյն գնահատականը արձանագրած է նաեւ Պետական Սկաուտական Քննիչ՝ Պր. Ափտալլահ Տապպուս, անցեալ տարի, Հ.Մ.Ը.Մ.ի սկաուտական գործունէութիւնը քննելէ ետք։

1956ին, օրեան սկաուտ խորհուրդը, ատենապետութեամբ Տօքթ. Վազգէն Յովնանեանի և գործակցութեամբ սկաուտ սատիճանաւորներու խորհուրդին, գեղեցիկ մտածումը կունենայ կազմել երէց սկաուտներու խումբ մը։ Երէցներու այս խումբին աշխատանքը գնահատելի նպաստ մը կ'ըլլայ մասնաճիւղի սկաուտական ընդհանուր գործերուն։

Ներկայ սկաուտական խորհուրդը, ատենապետութեամբ Յովհաննէս Պայթարեանի, որ տարիներէ ի՛վեր ամբողջական նուիրումով կը ծառայէ Միութեան, անկախ սկաուտական դաստիարակչական գործէն, իր ուշադրութիւնը կը դարձնէ նաեւ բանակումի անհրաժեշտ կազմածներու և սկաուտական գոյքերու ամբողջացումին, ինչպէս նաեւ արեւոյչներու, գայլիկներու և սկաուտներու միօրինակ զգեստաւորումին։ Մեծածախս այս գործը յաջողութեամբ կը պսակուի։ Պակասները չուտով կը լրացուին և զգեստներու պարենաւորման մթերանոցները հիմնովին վերանորոգուելով կը լեցուին արեւոյչներու, գայլիկներու, կրտսեր և երէց սկաուտներու հագուստներով։

Մասնաճիւղին ներկայ սկաուտ ընդհանուր պատասխանատուն է Հրայր Ճիզմէճեանը որ ձեռնահասօրէն կը տանի իրեն վստահուած պաշտօնը։

Փակելէ առաջ Պէյրութի Մասնաճիւղին սկաուտական պատմութեան այս էջը, անհրաժեշտ կը նկատենք արձանագրել թէ, Հ.Մ.Ը.Մ.ի մերձաւորարեւելեան երկիրներու բոլոր շրջաններու սկաուտական դաստիարակչական աշխատանքները կ'ընթանան միջազգային սկաուտիզմի ընդհանուր կանոններու հիմունքներով, պատշաճեցուած տակայն՝ կազմակերպութեան ազգային ոգիին և հասկացողութեանց։

ՊԱՍՔԷԹՊՕԼ

ՄԱՆՉԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ

Մարզական այս ճիւղը, որ բաղդատաբար ֆութպօլին, Նոր մարզախաղ մըն էր Լիբանանի մէջ, Պէյրութի Հ.Մ.Ը.Մ.ի շարքերուն մէջ կը սկսի կիրարկուիլ 1939ին։ Հիմնադիր այս խումբին առաջին 6 խաղացողները կ'ըլլան Նուպար և Յովսէփ Խաչատուրեան եղբայրներ, Խաչիկ Խաչատուրեան, Յակոբ Գեղունի և Վահրամ Պագամճեան։

Նոր խաղի գրաւչութիւնը և յաճախակի մրցումները Հ.Մ.Ը.Մ.ի Ակուամբի դաշտին վրայ թէ այլուր, հետաքրքիրներու և հետեւողներու զգալի բազմութիւն մը կը հրաւիրէ դէպի իրենն։ Նոյն տարիներուն, Ճեմարանականներէ կազմուած պասքէթպօլի «կամք» խումբը, որուն մէջ կը համրուէին աչքառու խաղացողներ, կը միանան Հ.Մ.Ը.Մ.ին և հրապարակ կու գան զօրաւոր խումբով մը։ Գրեթէ նոյն ժամանակ խումբի մարզիչի ծանր պարտականութիւնը կը ստանձնէ Յակոբ Գասեան, որուն

Պէյրութի պասքէթպօլի խումբը 1945—1946ին։

Ձախէն աջ նստած՝ Ժան Տիարպէքիրեան, Նազար Յովհաննէսեան, Ալէն Ապուհայաթեան.
Պետրոս Ալահայոյեան, Գէորգ Ազնաւորեան, ոտքի՝ Լեւոն Պէրպէրեան, Վահրամ Անեմեան,
Վարդգէս Պէրպէրեան, մարզիչ Յակոբ Գասեան, Համբարձում Արապեան,
Վարդգէս Ալահայոյեան, Վարդգէս Տէր Կարապետեան։

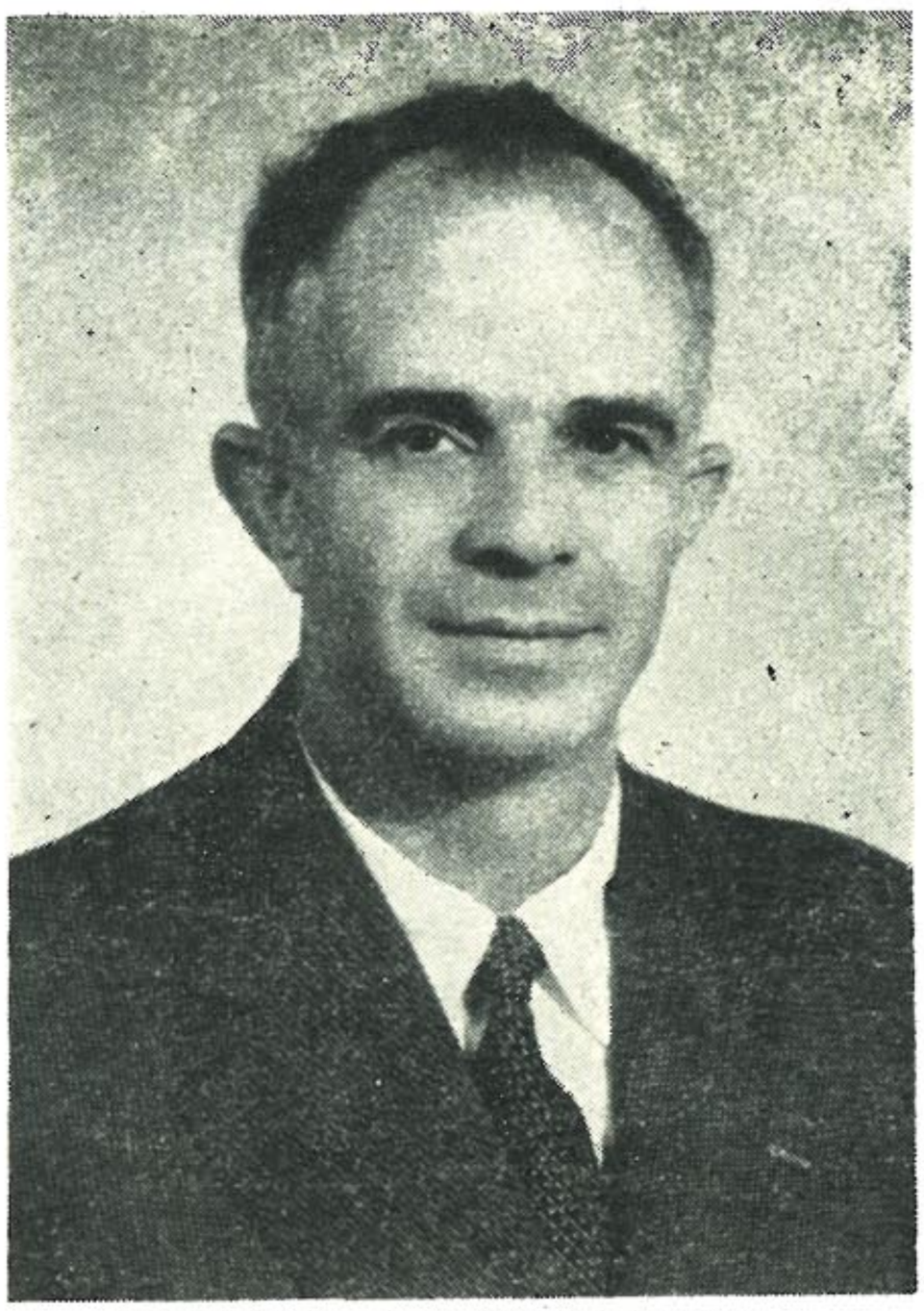

ՄԱՐԶԻՉ ՅԱԿՈԲ ԳԱՏԵԱՆ

Նախկին փայլուն մարզիկ, երկար վազքի եւ սուզումի ախոյեան՝ Յ. ԳԱՏԵԱՆ տարիներէ իվեր ձեռնահասօրէն կը վարէ Պէյրութի Մասնաճիւղի աղջկանց եւ մանչերու պասքէթպոլի խումբերը:

Պէյրութի պասքէթպոլի խումբը 1947—1948ին:

Ձախէն աջ նստած՝ Յակոբ Զուիւրեան, Ալպէր Մարտիրոսեան, Պետրոս Ալահայոյեան, Գէորգ Ազնաւուրեան, ոտքի՝ Վարդգէս Տէր Կարապետեան, Ալէն Ապուհայաթեան, մարզիչ՝ Յակոբ Գասեան, Լեւոն Պէրպէրեան (Խմբապետ), Համբարձում Առապեան:

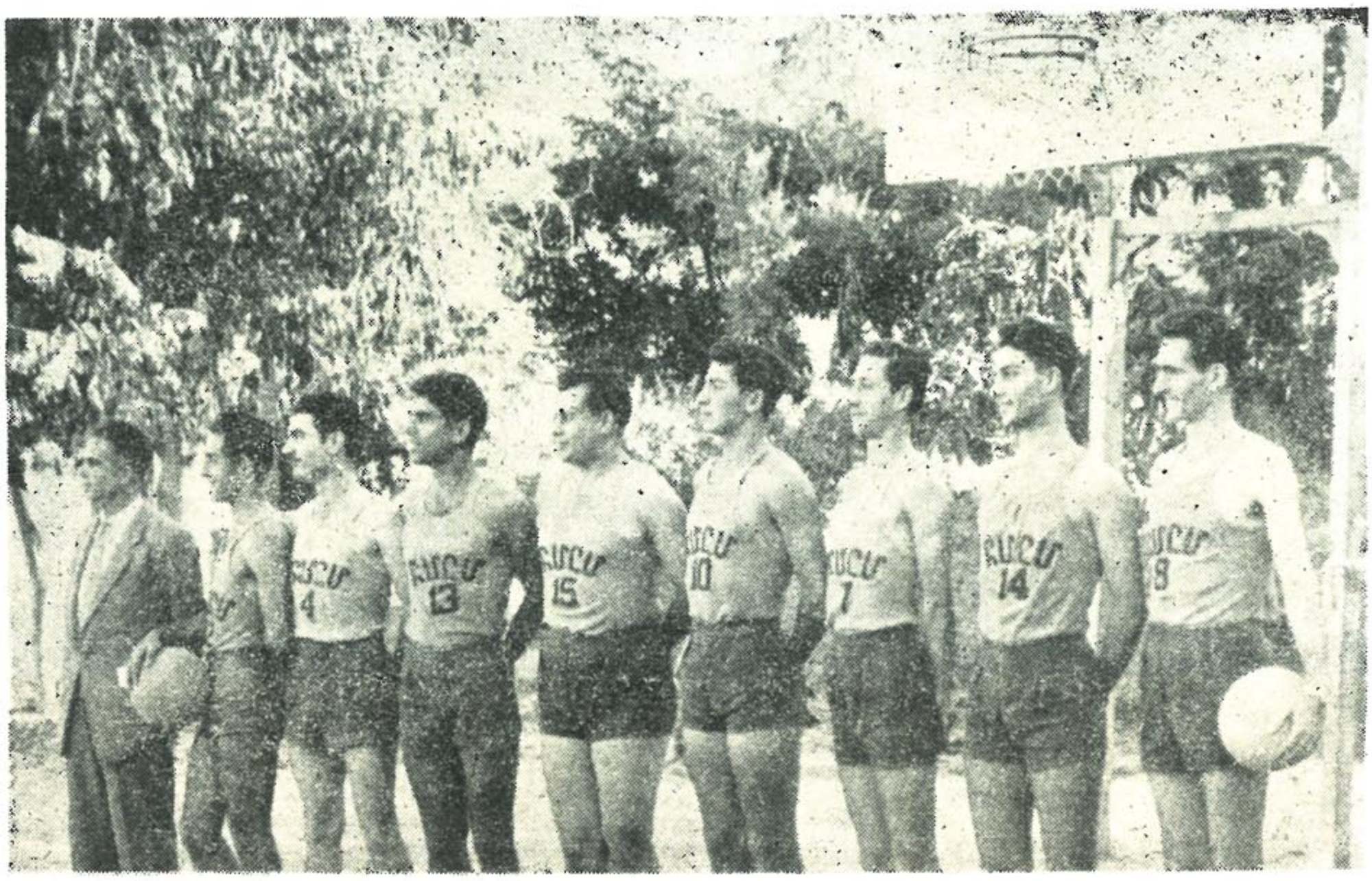

Լիբանանի պասքէթպոլի Ա. Դասի ախոյեան Պէյրութի խումբը 1950ին:

Ձախէն աջ՝ մարզիչ Յակոբ Գասեան, Ժան Տիարպէքիրեան, Լեւոն Պէրպէրեան, Ալէն Ապուհայեաթեան, Վարդգէս Տէր Կարապետեան, Վարուժան Ազատեան, Համբարձում Առապեան, Վարդգէս Ալահայոյեան, Գարլոս Էսի:

հետեւողական եւ բծախնդիր հակողութեան տակ Հ.Մ.Ը.Մ.ի վերակազմուած նոր խումբը արդէն կը դառնայ լաւագոյնը Լիբանանի մէջ եւ 1950ին կը չահի Լիբանանի պասքէթպոլի ախոյեանութիւնը։ Յաջորդ տարին Հ.Մ.Ը.Մ.ի խումբը Գահիրէի «Արարատ» մարզական միութեան հրաւէրով կը մեկնի Եգիպտոս, ուր կ'ունենայ հինգ մրցումներ Գահիրէի թէ Ալեքսանդրիոյ զօրաւորագոյն խումբերու հետ, որոնցմէ առաջին չորսին կը յաղթէ, իսկ վերջինինը՝ բանակի խառն խումբին դէմ, կէտերու չատ փոքրիկ տարբերութեամբ միայն կը պարտուի։ Հ.Մ.Ը.Մ.ի խումբին տարած յաղթանակներն ու մանաւանդ խումբի խաղացողներու ցուցադրած մարզական բարձր ոգին խորապէս կը տպաւորեն Եգիպտոսի մարզասէր հասարակութիւնն ու մամուլը. այս վերջինը գնահատանքի և չնորհաւորութեան լայն սիւնակներով կը դրուատէ Պէյրութի խումբի օրինակելի և տպաւորիչ խաղարկութիւնը, անոր յաղթանակներուն մէջ տեսնելով իրենց մարզիչի անվիճելի կարողութիւնը։ Այդ խումբին մաս կը կազմէին Լեւոնիկ Պէրպէրեան, Վարդգէս Տէր Կարապետեան, Վարդգէս Ալահայոյեան, Գարլոս Էսի, Ալէն Ապուհայեաթեան, Վարուժան Ազատեան, Ժան Տիարպէքիրեան, Գէորգ Ագնաւուրեան, Էտուար Պաղչէճեան, Համբօ Առապեան։

Պէյրութի պասքէթի խումբը 1944էն ի վեր, բացի երկու տարիէն,

Պէյրութի խումբը 1951—1952ին

Ձախէն աջ նստած՝ Վահէ Պաղչէճեան, Եդուարդ Պաղչէճեան, Գէորգ Ազնաւուրեան, Ժան Ծիարպէխիրեան, Թաթուլ Այճէճեան, ոտքի՝ Վարդգէս Ալահայոյեան, Վարուժան Ազատեան, Ալէն Ապուճայաքեան, մարզիչ Յակոբ Գասեան, Լեւոն Պէրպէրեան, Ջաւէն Սողոմոնեան, Ցարութիւն Գույումճեան, Մարգար Ջարդարեան:

չարունակաբար չահած է Միջմասնաճիւղային պասքէթպոլի Ա. դասի ախոյեանութիւնը։

Ինչպէս ֆութպոլի, պասքէթպոլի մէջ եւս, Լիբանանի ազգային խումբը առաւելագոյն չափով օգտուած է Հ.Մ.Ը.Մ.ական խաղացողներէ։ Լիբանանի ազգային խումբին մաս կազմած են ժամանակագրական կարգով Լեւոնիկ Պէրպէրեան, Վարդգէս Տէր Կարապետեան, Վարուժան Ազատեան, կարօ Սեդրակեան, Վարդգէս Ալահայոյեան, Յակոբ Թիւթիւնճեան, Վահէ Եավէրեան, Մուշեղ, Մինօ և կարօ։ Պատիւ մըն է հոս յիշել թէ, ներկայիս Լիբանանի թիւ մէկ խաղացողը Հ. Մ. Ը. Մ.ական Յակոբ Թիւթիւնճեանն է որ միջազգային խաղացողի մը արժէքը կը ներկայացնէ։

Պէյրութի խումբը այժմ կը նկատուի Լիբանանի ամենէն ներքաշնակ և տպաւորիչ հինգեակը։

Պէյրութի խումբը պասքէթպոլի 1956—1957ին:

Նստած ձախէն աջ՝ Զոհրապ Թալեան, Հրայր Տէյիրմէնճեան, Կարօ Սեդրակեան,
Զոհրապ Սվաճեան, Ժագ Պօյաճեան,
Ոտքի՝ Վահէ Եավէրեան, Կարօ Գազանճեան, Յակոբ Թիւթիւնճեան, Անդրանիկ Անարէկեան,
Համբարձում Արապեան, Մինօ Էրզրումեան:

ՊԱՍՔԷԹՊՕԼԻ ԱՂՋԿԱՆՑ ԲԱԺԻՆ

Պէյրութի Հ.Մ.Ը.Մ.Ի աղջկանց խումբը կը կազմուի 1939—1940 տարեշրջաններուն, և, հետեւողական և մեթոտիկ փորձերով ու անմիջական հակողութեանը տակ մարզիչ Յակոբ Գասեանի, ոչ միայն չուտով կը հասնասարի իր մրցակից խումբերուն այլ և կը յաջողի գերազանցել բոլորը, բարեկամական բոլոր մրցումներուն մէջ միշտ յաղթանակներ ապահովելով իր միութեան:

Բացառիկ պարագայ կը նկատուի այն պատիւը որ կը վիճակուի Պէյրութի աղջկանց խումբին, որովհետեւ 1950էն մինչեւ այսօր, ան յաջորդաբար 7 տարիներ մասնակցելով Ֆետերասիոնի կազմակերպած իգական բաժնի մրցումներուն, չահած է Լիբանանի պասքէթի ախոյեանութիւնը որուն տիտղոսը կը պահէ ցարդ:

Ինչպէս իրենց եղբայրները, Պէյրութի աղջկանց խումբը եւս 1951ին կը մեկնի Եգիպտոս, ուր իր կատարած չորս մրցումներու ընթացքին մեծապէս կը տպաւորէ ներկաները:

Պէյրութի մասնաճիւղի պասքէթպօլի աղջկանց խումբը 1947—1948ին:

Նստած՝ ձախէն աջ Անայիս Գասապեան, Արուսեակ Պէրպէրեան, Մարի Սարեան, Ոտքի՝ Շաէէ Տէր Մելքոնեան, Էլիզ Եազուպեան, Սալբի Իփէկեան, մարզիչ Յակոբ Գասեան, Արփիկէ Թերճանեան, Էլոյ Տէր Մելքոնեան:

Պէյրութի պասքէթպոլի աղջկանց խումբը Գահիրէի Արարատ խումբին հետ 1951ին:

Պէյրութի աղջկանց խումբը 1956—1957ին:

Ձախէն աջ՝ Շաքէ Մահտեսեան, Զեփիւռ Սրուզեան. Սեդա Սարեան, Հուրիկ Շահինեան, Զարուկ Գազազեան, Էլոյ Ալահայտօյեան, Անահիտ Տէր Կարապետեան, Մարի Սարեան, Աստղիկ Տէր Կարապետեան, Ովսաննա Պալեան:

Պէյրութի աղջկանց խումբի փայլուն խաղացողներէն՝ Անահիտ Ծէր Կարապետեան կէտ ճօճանակելու պահուն:

Պէյրութի մասնաճիւղի աղջկաց պասքէթի պետարանելի խումբը որ յաջորդաբար Եօթը տարիներ շահեցաւ Լիբանանի ախոյեանութիւնը:

Զախէն ա՛ջ՝ Անահիտ Տէր Կարապետեան, Սեդա Սարեան, Էլոյ Ալահայոյեան, Աստղիկ Տէր Կարապետեան, Մարի Սարեան (խմբապետուհի):

Պէյրութի աղջկանց խումբի առաջին խաղացողները եղած են Շաքէ և Էլոյ Տէր Մելքոնեաններ, Անայիս Գասապեան, Սալբի, Զարուհ Գազէզեան, Էլիզ Եագուպեան և Մարի Սարեան, որոնցմէ անմիջապէս վերջ կու գան Էլոյ Ալահայոյեան, Անահիտ և Աստղիկ Տէր Կարապետեան, Սեդա Սարեան, ապա նաեւ ողիմպիական ախոյեան Տիկ. Միշլին Օաթըրմայէր — Ղազարեան:

Լիբանանի աղջկանց ազգային խումբին մաս կազմած են Հ.Մ.Ը.Մ.ական հետեւեալ խաղացողները. Մարի Սարեան, Էլոյ Ալահայոյեան, Անահիտ և Աստղիկ Տէր Կարապետեան և Արփի Թերճանեան որոնք ազգային խումբին հետ այցելած են Եգիպտոս, Ցունաստան և Լեհաստան:

ՀԵԾԱՆԻԻ

Ինչպէս մարզական զանազան ճիւղերուն, հեծանիւի մէջ եւս Հ.Մ.Ը.Մ.ը կ'ունենայ իր փայլուն ներկայացուցիչները որոնք իրենց յաղթանակներով պատիւ կը բերեն թէ իրենց միութեան և թէ Լիբանանի։

Մարզական այս ճիւղի առաջին ներկայացուցիչը կ'ըլլայ տիպար մարզիկ՝ Յակոբ Պալըգճեան, անդամ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Բայաքի մասնաճիւղին, որ 1931—1937 տարիներուն կը հանդիսանայ Լիբանանի անպարտելի ախոյեանը։ 1937ին, երբ Յակոբ կը լքէ ասպարէզը, իր եղբայրը՝ Օննիկ Պալըգճեան կը դառնայ անոր արժանաւոր յաջորդը, որ մինչեւ 1945 յաղթանակէ յաղթանակ կը սուրայ, Սուրիոյ և Լիբանանի մէջ կազմակերպուած բոլոր հեծելարշաւներուն մէջ։

1939ին Օննիկ կը հրաւիրուի Ֆրանսա, մասնակցելու միջազգային հեծելարշաւներուն, սակայն Համաշխարհային Բ. պատերազմը արգելք կ'ըլլայ այս գեղեցիկ ձեռնարկի իրականացման. Յակոբ և Օննիկ Պալըգճեան եղբայրները կը նկատուին Լիբանանի ոսկիվիրաները մարզական այս ճիւղին։ Յաղթանակներու երկար շարքը խանդավառած է բազմահազար պատանիներ ու երիտասարդներ, որոնց յաջորդները իրենց կարգին, ինչպէս Անտրէ և Մօրիս Տումանեան եղբայրներ, Ազատ Գաբոճեան, Փափա Հայկ, Յարութիւն Պուլտուգեան, Յակոբ Տէմիրճեան, Յարութիւն Նալչայեան, Սամուէլ Ադէմեան և ուրիշներ արժանաւոր յաջորդները կ'ըլլան Պալըգճեան եղբայրներուն և իրենց նոր յաղթանակներով պատիւ կը բերեն իրենց սիրելի միութեան։

1948ին նորահաս պատանի մը՝ Ժան Նալչայեան կը սկսի խօսիլ տալ իր մասին մարզական շրջանակներուն մէջ։ Ան նոյն տարին կը չահի սկանակներու վերապահուած յաջորդական մրցումները, իսկ 1950ին կը դառնայ Լիբանանի թիւ մէկ հեծելանուորդը չահելով նոյն տարուան մէջ կազմակերպուած բոլոր տեսակի մրցումները, և որպէս քարոյական վարձատրութիւն «ԲԷԺԷՕ» ընկերութեան կողմէ կը հրաւիրուի Ֆրանսա ուրկէ կ'անցնի նաեւ Գերմանիա և Պելճիքա ուր միջազգային ախոյեաններու կողքին մասնակցելով բազմաթիւ մրցումներու, կ'արձանագրէ պատուաւոր արդիւնքներ։

1951ին, Պէյրութ–Թրիփոլի միջոցը կը կտրէ 2 ժամ 2 վայրկեանէն և կը հաստատէ Լիբանանեան նոր մրցանիշ։ Ժան Նալչայեան Հ.Մ.Ը.Մ.ի դրօշին տակ կը մասնակցի բազմաթիւ մրցումներու Սուրիոյ և Եգիպտոսի մէջ։ 1954ին սակայն, չարաղէտ արկածի մը հետեւանքով ան ստիպուած կ'ըլլայ լքել իր այնքան սիրած հեծիկը։

1952ին խանդավառ ուրիշ պատանի մը՝ յանձին՝ Յովհաննէս Ծատուրեանի, կը սկսի փայլիլ հեծելարշաւներու մէջ։ Պէյրութ—Ֆարաեա մրցումը կը հանդիսանայ իր առաջին յաղթանակը։ Յաջորդ տարին նոյն

Յակոբ եւ Օննիկ Պալըգճեան եղբայրներ
Լիբանանի եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի հեծիկի ռահվիրաները:

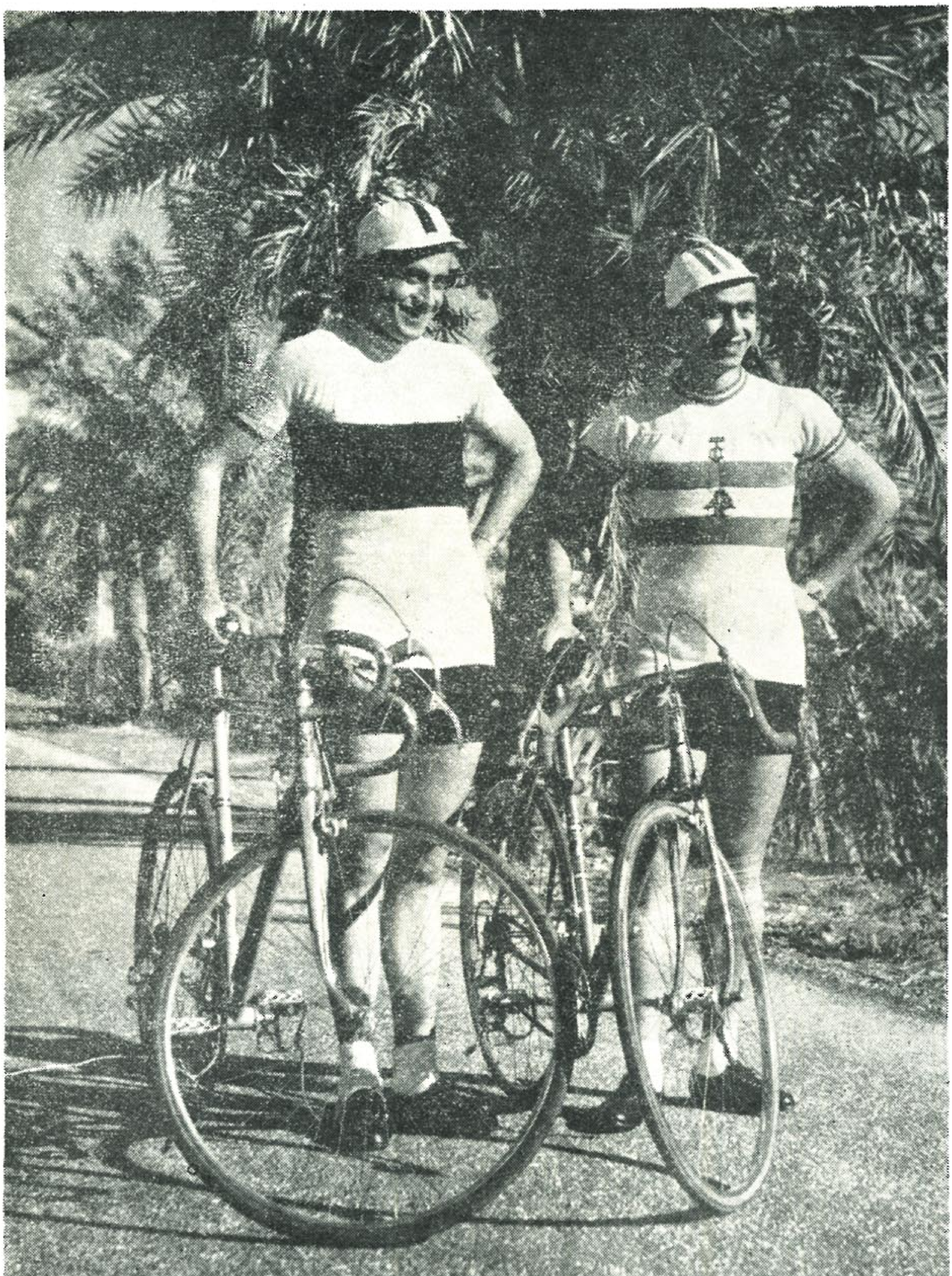

Յարութիւն եւ Ժան Նալչայեան եղբայրներ:

Ժան Նալչայեան՝ իր մէկ յաղթաճակէն վերջ
բազմաթիւ հակիրճներու կողմէ ուսամբարձ կ'առաջնորդուի Հ.Մ.Ը.Մ.ի Ակումբը։

Պէյրութի Հ.Մ.Ը.Մ.ի Հեծանիւի խումբը

ԺԱՆ ՆԱԼՉԱՃԵԱՆ

Լիբանանի խորհրդարանի Նախագահ՝ Ն. Վ. Ռեէլ Ուսէրանի ձեռքով կը սեանայ յաղթանակի բաժակը:

Միջոցը կը կարէ հինգ վայրկեան նուազ ժամանակով և կը հաստատէ նոր մրցանիշ։ Ց. Ծատուրեանի փառքի տարին սակայն կ'ըլլայ 1955ը, երբ Ֆետերատիոնի կազմակերպած հինգ մրցումներուն առաջնութիւնը կը շահի։ Որպէս հեծելանուորդ իր վաստակը տալէ վերջ իր սիրեցեալ մխութեան, Ց. Ծատուրեան այժմ նուիրուած է նոր հեծելանուորդներ պատրաստելու աշխատանքին։

Հ.Մ.Ը.Մ.ական սխոյեաններու յաջորդ սերունդը առաւելաբար պատանիներէ կազմուած, տենդագին մարզումի մէջ է՝ երէց եղբայրներու տեղը գրաւելու ձգտումով. անոնց մէջ կարելի է յիշել Կարօ Թաշճեան, Եղիա Ցակոբեանը, Ազատ Գալայճեան, Միսակ Թերզեան, Վարդգէս Ծատուրեան, Պալըգճեան որդի, Ցովհաննէս Վարժապետեան։ Կրտսերներուն մէջ՝ Ցովակիմ Պաղտասարեան և Ներսէս Տէմիրճեան։

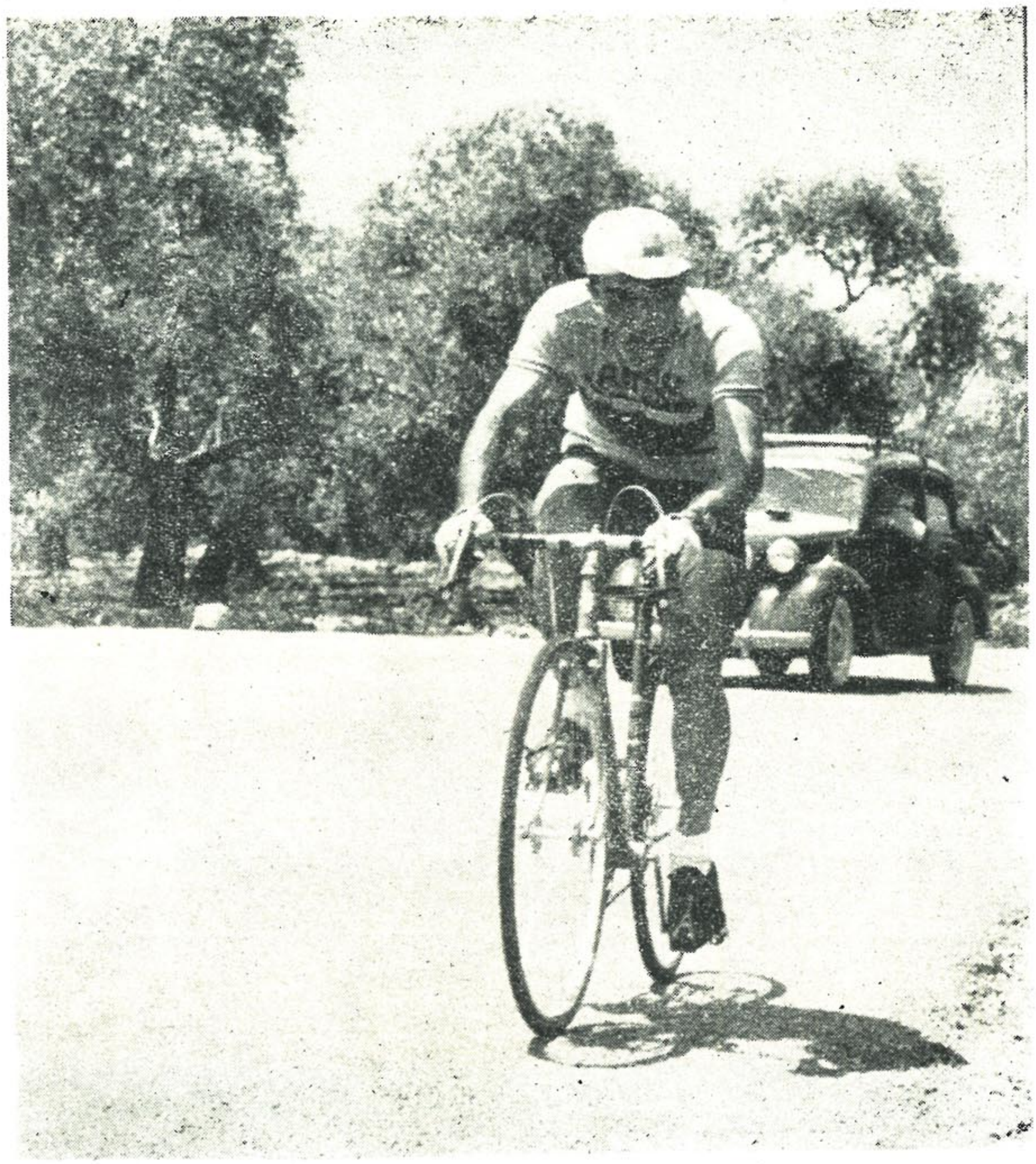

Ծովիացնել Ծատուրեան:

Փինկ-Փոնկ

Մինչեւ 1947 թուականը փիկ-փոնկը անկազմակերպ եւ լքուած մարզախաղի մը տպաւորութիւնը կը ձգէր Լիբանանի մէջ, թէեւ միութիւններ անհատական գետնի վրայ կը կիրարկէին պատանեկան այս մարզախաղը։

Ֆետերասիոնի կազմութեամբ 1947ին, աւելի լուրջ հակողութեան տակ, ուշադրութեան առարկայ կը դառնայ թէ նորակազմ ֆետերասիոնին եւ թէ միութեանց վարիչ մարմիններուն կողմէ։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի վարչութեան կողմէ կազմուած փինկ-փոնկի յանձնախումբը հետեւողական եւ կանոնաւոր փորձերու կ'ենթարկէ իր խաղացողները։ Առաջին անգամ Սէն Ժօրժի մրցաշարքին հրապարակ կ'իջնեն երեք խաղացողներ՝ Վահագն Յովհաննէսեան, Պօղոս Յովհաննէսեան ու Երուանդ Թերզեան

Յաջորդ տարին, Ֆետերասիոնի նախաձեռնութեամբ կազմակերպուած ախոյեանական մրցումներուն, աղջկանց բաժնի ախոյեանութիւնը կը խլէ Հ.Մ.Ը.Մ.ական Այտա Մաթոսեան, իսկ մանչերու տիտղոսը՝ դարձեալ Հ.Մ.Ը.Մ.ական Վահագն Յովհաննէսեան։

1949ին փինկ–փոնկի դասաւորման մրցաշարքին, դարձեալ Վահագն Յովհաննէսեան յաղթելով իր բոլոր մրցակիցները կը հռչակուի Լիբանանի

ՎԱՀԱԳՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
Հ.Մ.Ը.Մ.ի եւ Լիբանանի թիւ 1
փինկ–փոնկիստը։

ՊՕՂՈՍ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Պէյրութի մասնաճիւղի փինկ-փոնկի խումբը 1954ին:

Ձախէն աջ՝ ոտքի՝ Յարութիւն Գույումճեան, Շահէ Թիւթիւնճեան, Վիգէն Միճասեան, Վահագն Յովհաննէսեան, Պօղոս Յովհաննէսեան (խումբին մարզիչ):
Ձախէն աջ՝ նստած՝ Սամուէլ Մաթոսեան, Զարեհ Պաղտասարեան.

Թիւ 1 խաղացողը իսկ նոյն տարին Վահագն՝ ընկերակցութեամբ Պօղոս Յովհաննէսեանի զոյգի ախոյեանութիւնը կը չահի։ Անհատական այս յաջողութիւններէն ետք, 1952ին Հ.Մ.Ը.Մ.ի խումբը կը չահի խմբական ախոյեանութիւնը որուն տիտղոսը կը պահէ մինչեւ այսօր։

Անկասկած, փինկ-փոնկի մարզին մէջ, Հ.Մ.Ը.Մ.ի ամենէն փայլուն եւ արժանաւոր խաղացողը կը մնայ Վահագն Յովհաննէսեանը, եւ կարելի է ըսել թէ ներկայիս պինք պերազանցող րաքէթներ չկան Լիբանանի մէջ. Հ. Մ. Ը. Մ.ական Վահագն, բազմիցս, որպէս Լիբանանի փինկ-փոնկի ներկայացուցիչ, մեկնած է արտասահման. 1957ի միջարաբական խաղերուն դարձեալ ինք կ'ըլլայ Լիբանանի ներկայացուցիչը եւ իր կորովի խաղարկութեամբ կ'ապահովէ Լիբանանի յաղթանակը։

Վերոյիշեալ խաղացողներէն դուրս Հ. Մ. Ը. Մ.ը ունի նոյնքան եւ արժէքաւոր խաղացողներ՝ յանձին Շահէ Թիւթիւնճեանի, Վիգէն Մինասեանի, Սամուէլ Մաթոսեանի, Զարեհ Պաղտասարեանի, Ժան Գալայճեանի, Ժան Զօրօղլուեանի եւ Հայկ Աչգարեանի։

Աղջկանց բաժնի մէջ միակ ներկայացուցիչը եղած է Նազիկ Յովհաննէսեան, որ 1957ին առաջին անգամ հրապարակ եկած եւ չահած է իգական բաժինի Լիբանանի ախոյեանութիւնը, նախանձելի այդ տիտղոսը պահելով մինչեւ այսօր։

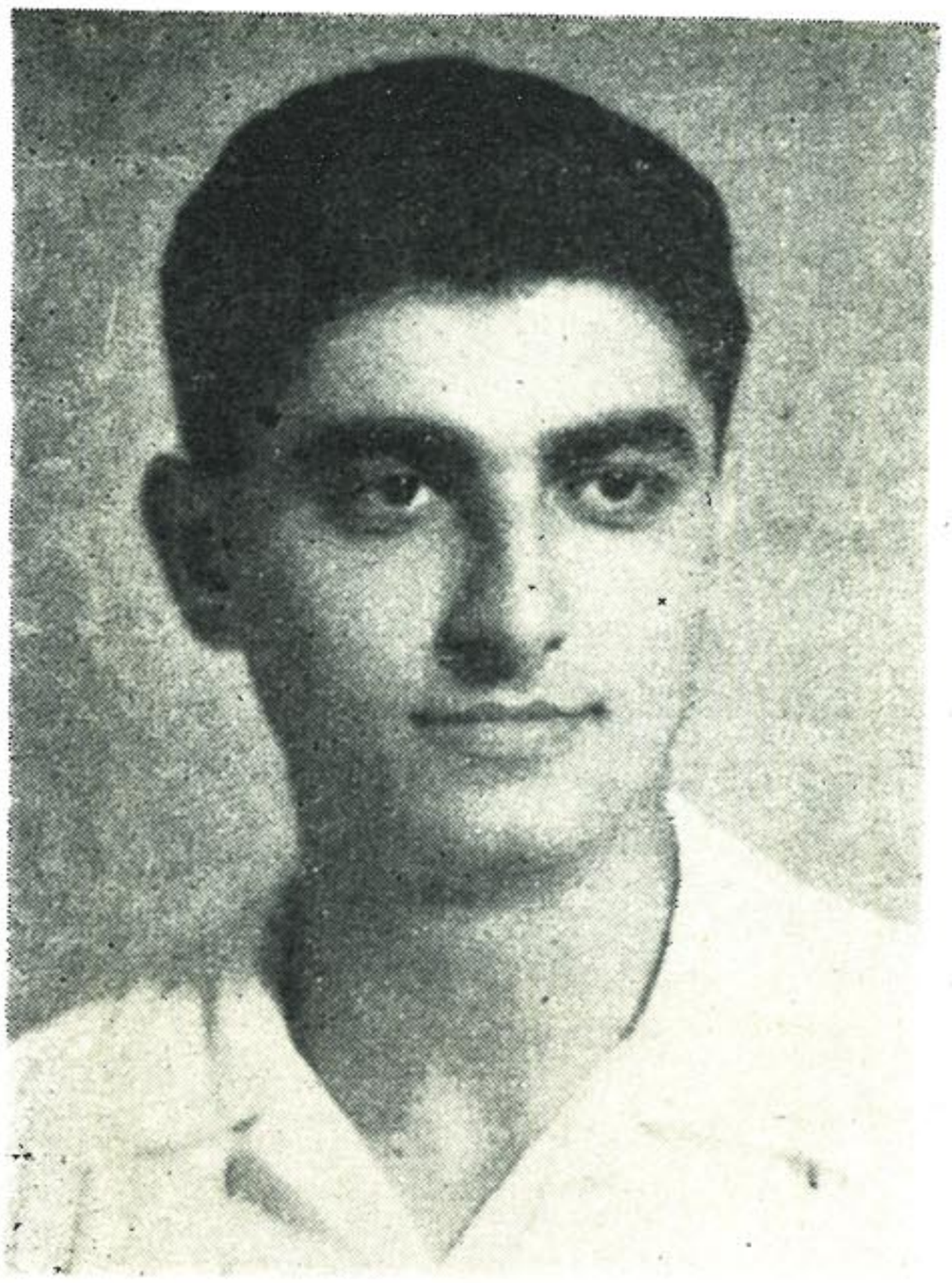

ՎԻԳԷՆ ՄՈՒՆԱՍԵԱՆ

ՇԱՀԷ ԹԻՒԹԻՒՆՃԵԱՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄԱԹՈՍԵԱՆ

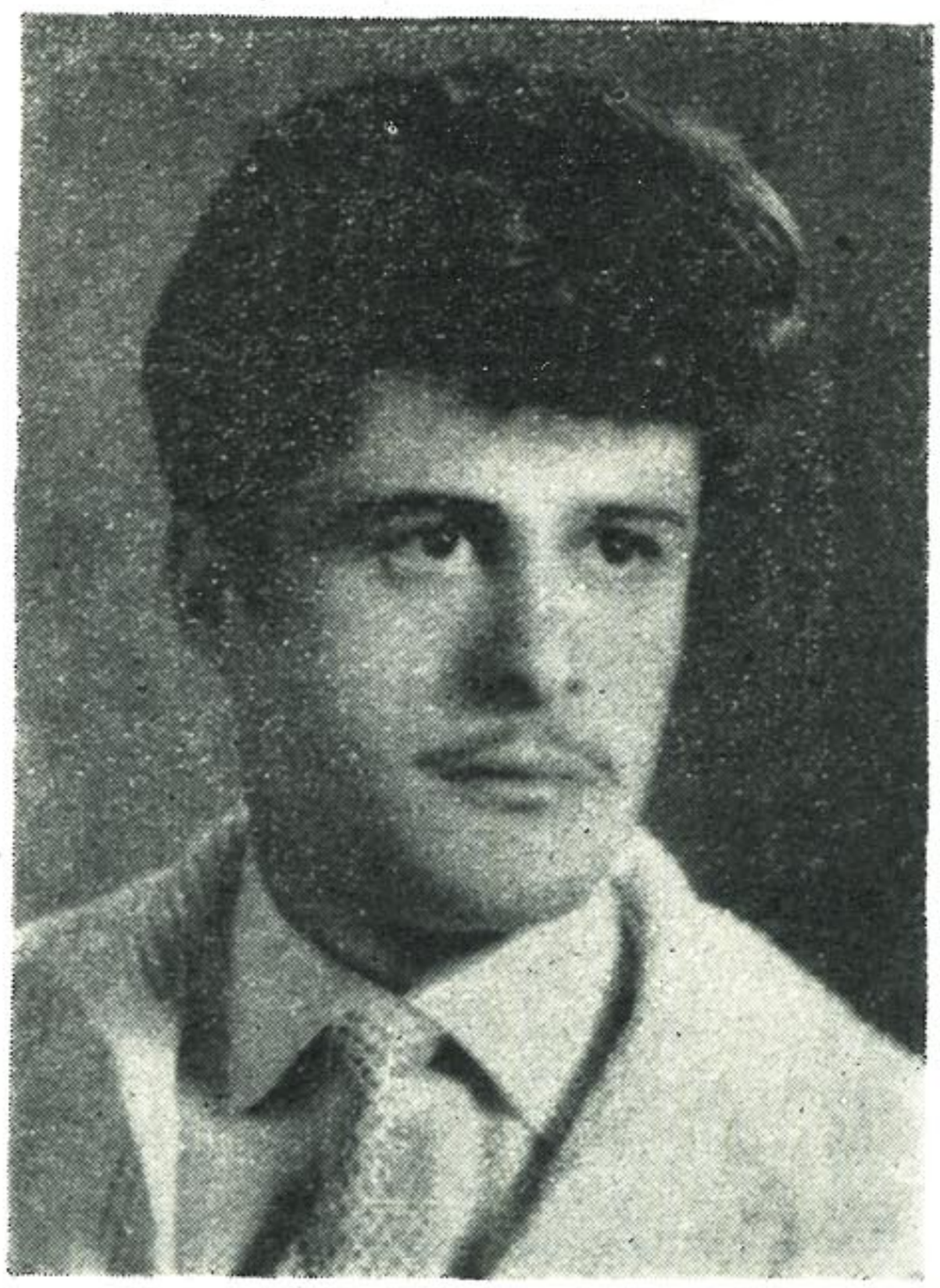

ՀԱՅԿ ԱՇԳԱՐԵԱՆ

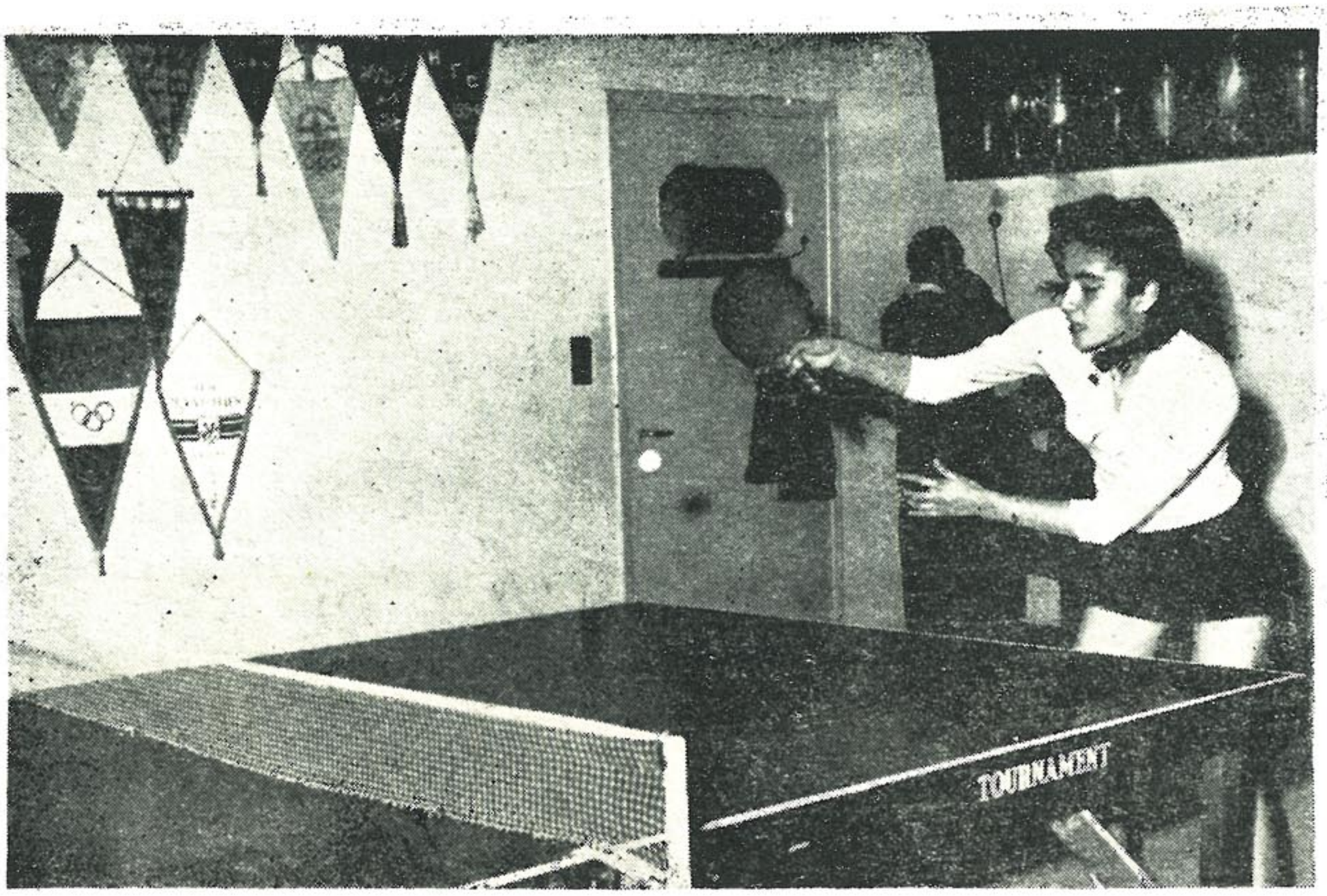

ՆԱԶԻԿ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ
Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Լիբանանի Ախոյեան

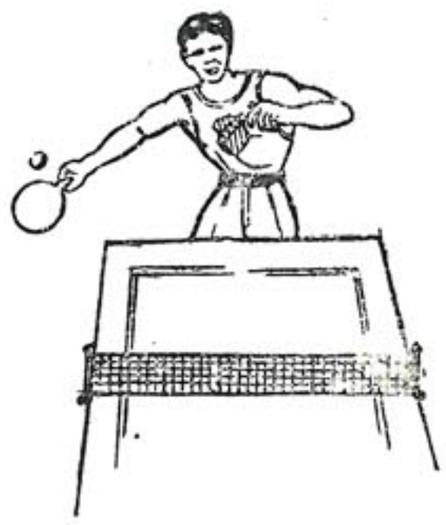

ՎՈԼԻՊՈԼ

Հակառակ նախորդ վարչութիւններու ճիգերուն մինչեւ 1959 կարելի չ'ըլլար մարզական այս ճիւղին համար մնայուն խումբ մը պահել։ Այս տարեշրջանին ի վերջոյ կը կազմուի սիրողներու խումբ մը որ, հակողուքեանը տակ Պատրիկ Էֆէեանի, արդէն մեծ յոյսեր կը ներշնչէ քիչ ժամանակին տիպար խումբ մը դառնալու։

Պէյրութի մասնաճիւղի վոլիպոլի խումբը։

ՃՈՐՃ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Մարմնի գեղեցկութեան Լիբանանի ախոյեան:

Հ.Մ.Ը.Մ.ական Ճ. Մանուկեան մասնակցած է 1939ին Ֆրանսայի մէջ
կազմակերպուած Միջազգային Մարմնի Գեղեցկութեան մրցումին եւ շահած Բ. տեղը:

Պէյրութի մասնաճիւղի վարչական կազմը:

Նստած ձախէն աջ՝ Հրանդ Մուրատեան (Ատենադպիր), Ժիրայր Խաչատուրեան (Ատենապետ), Արա Պապիկեան (Գանձապահ):

Ոտքի ձախէն աջ՝ Նուպար Խանամիրեան, Գրիգոր Միմաւեսիմեան, Ժոզէֆ Նալպանտեան, Յովհաննէս Պայթարեան, Յակոբ Շամլեան:

1.— Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՊՈՒՐԾ ՀԱՄՈՒՏԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ

1932 ին Պէյրութի Եւեկարական Ընկերութեան մօտը գտնուող հայկական մեծ հիւղաւանը, իր Ս. Խաչ տախտակաչէն եկեղեցիով հրոյ ճարակ կը դառնայ մէկ գիշերուայ մէջ։ Տասնեակ հազարաւոր հայութիւն բացը կը մնայ։ Այս հայութիւնն էր որ Պէյրութի գետի արեւելեան ափը կ'անցնի ու հիմը կը դնէ Կիլիկիոյ զանազան քաղաքներու անունով ընդարձակ թաղամասերու որոնց ամբողջութիւնը կը կոչուի իր տեղանունով՝ ՊՈՒՐԾ ՀԱՄՈՒՏ։

Պուրճ Համուտի հողերու վրայ մնայուն կայք հաստատող հայութիւնը, իր հոգեւոր ու մշակութային հաստատութիւններուն կարգին չ'անտեսեր նաեւ հասնող սերունդին ֆիզիքական ու ընկերային դաստիարակութեան կարեւորութիւնը և զանազան կազմակերպութիւններու կարգին հրապարակ կ'իջնեն նաեւ մարզական խումբեր։ Այս խումբերը առաւելաբար կը զբաղէին ֆութպոլով և իրենց գործունէութիւնը սահմանափակուած էր գլխաւորաբար Պուրճ Համուտի չրջանակին մէջ։ Շատ քիչ անգամ հնարաւորութիւն կ'ունենային Պէյրութի ծանօթ խումբերու դէմ չափուելու և աւելի նուազ առիթ կ'ունենային Պուրճ Համուտի կամ Պէյրութի սահմաններէն անդին անցնելու։ Այս խումբերը կը գործածէին առհասարակ Վասպուրականի և Իւնիոնի մարզադաշտերը։

Իրերու այս կացութեան մէջ կարգ մը գաղափարական երիտասարդներ, Պուրճ Համուտի մէջ կազմակերպուած ու զօրաւոր խումբեր ունենալու ազգային նախանձախնդրութենէ մղուած, կը խորհին անջատ խումբերը մէկ դրօշի ներքեւ հաւաքելու մասին։ Այս մտածումին մղիչ ուժերը հանդիսացած են Արշակունի Ռաֆայէլեան, Բենիամին Մինասեան, Հայկ Նարկիզեան, Ահարոն Մկրտիչեան, Յակոբ Մինասեան, Սարգիս Գուլայեան և չարքը նմաններուն որոնք ի գին ամէն զոհողութեան կը ձգտին իրենց մտածումները չօչափելի արդիւնքի հասցնել. ուստի, ընդարձակ գետնի վրայ կատարուած խորհրդակցութենէ մը ետք, կը դիմեն Հ.Մ.Ը.Մ.ի Շրջանային Վարչութեան։ Շրջանային Վարչութիւնը ընթացք կու տայ կատարուած դիմումին ու իր զոյգ ներկայացուցիչները՝ Օննիկ Պէօճէքեան և Սիմոն Թէրճանեան կը լիազօրէ որպէսզի, համախոհուրդ տեղական ուժերու, կազմակերպեն այս նոր մասնաճիւղը։

Շրջանային Վարչութեան ներկայացուցիչներն ու տեղական ուժերը, քանի մը խորհրդակցական հանդիպումներէ ետք, 1935 աշնան երեկոյ մը, պաշտօնական ժողովի կը հրաւիրեն Հ.Մ.Ը.Մ.ի գաղափարակիցներն ու համակիրները Արշակունի Ռաֆայէլեանին բնակարանը, ուր Շրջ. Վարչութեան ներկայացուցիչ Օննիկ Պէօճէքեանի ներկայութեամբ, պաշտօնապէս, հիմը կը դնեն Հ.Մ.Ը.Մ.ի Պուրճ Համուտի մասնաճիւղին։ Այս ժո-

ղովին կ'ընտրուին մասնաճիւղին անդրանիկ վարչութեան անդամները Արշակունի Ութֆայէլեան, Բենիամին Մինասեան, Հայկ Նարկիզեան, Ահարոն Մկրտիչեան, Յակոբ Մինասեան։ Վարչական այս կազմը Շրջ. վարչութեան վաւերացումէն ետք կ'անցնի աշխատանքի։

Նորընտիր վարչութեան առաջին գործերէն մէկը կ'ըլլայ ի մի հաւաքել ֆութպոլի անջատ խումբերը և անոնցմէ յառաջացնել զօրաւոր խումբ մը որ կարենայ մրցապաշտ իջնել Լիբանանի լաւագոյն խումբերուն հետ։ Այս աշխատանքը կ'արդիւնաւորուի կ'արժէ արձանագրել Հ.Մ.Ը.Մ.ի նորակազմ մասնաճիւղին ֆութպոլի առաջին խումբին կազմը՝ Հայկ Նարկիզեան, Պետրոս Մանուկեան, Ս. Ֆըստըքճեան, Երուանդ Ֆըստըքճեան, Յարութիւն Կեցոյեան, Ահարոն Մկրտիչեան, Յրք. Ակիւլեան, Յակոբ Մինասեան և Յ. Ապուհայեան։

Ընդհանուր անդամական ժողովի մը ընթացքին կ'որոշուի Պուրճ Համուտի ներկայի քաղաքապետ, Գեր. Հայր Պօղոս Արիսին, մասնաճիւղի պատուոյ նախագահի տիտղոսը տալ, նկատի առնելով որ Հայր Պօղոս Արիս եղած է մեծագոյն քաջալերողներէն մէկը երիտասարդական կազմակերպութիւններուն, մանաւանդ մարզական ու սկաուտական շարժումներուն։ Հայր Պօղոս Արիս կ'ընդառաջէ ընդհանուր անդամական ժողովի փափաքին ու կ'ընդունի իրեն եղած պատիւը։

Միութեան զարգացման և յառաջդիմութեան համար այս առաջին քայլերը առնուելէ ետք, միութեան պատասխանատուները չեն գոհանար միայն ֆութպոլի գնդակով, որուն սակայն յառաջացուցած խանդավառութիւնը միութեան չուրջ հաւաքած էր պատանիներու հակայ զանգուած մը։ այդ պատանիներուն ալ հարկ էր գոհացում տալ. առ այդ, կը կազմակերպուին սկաուտական խումբեր, ղեկավարութեամբ սկաուտ առաջնորդ Գէորգ Փանճարճեանի։ Պատանիները արձանագրել, անոնց սկաուտ անուն տալն ու խանդավառելը բաւական չէին, հարկ էր հագուստ և սկաուտական անհրաժեշտ իրերու հայթայթումը։ Հակառակ Պուրճ Համուտի չրջանի ժողովուրդին նիւթական անձուկ վիճակին, վարչութեան տարած աշխատանքները ապարդիւն չեն անցնիր։ վարչութիւնը կը դիմէ ունեւորներու որ քարերար ըլլան մէկէ աւելի սկաուտներու հագուստներու հայթայթման։ Գոհունակութեամբ պէտք է արձանագրել որ եղած դիմումները յաջողութեամբ կը պսակուին ու 1937ին խմբապետ Գրիգոր Գազանճեանի ղեկավարութեամբ Պուրճ Համուտ կ'ունենայ իր սկաուտական կազմը, համազգեստով և իր գոյքերով։

Այս բոլորէն ետք, պետական վաւերացումը անհրաժեշտութիւն մըն էր. 1937ին այդ եւս ձեռք կը բերուի։

Կազմակերպական ու վարչական աշխատանքը իրարու յաջորդող վարչութիւնները, տարուէ տարի կը տանին. ամէն ճիգ կը թափեն մասնաճիւղը դնելու հաստատ հիմերու վրայ, գոհացում տալով հետզհետէ կազմակերպուող գայլիկներու և արծուիկներու խումբերուն, սկաուտական խտացող չարքերուն ինչպէս նաեւ ֆութպոլի աճող խումբերուն։ Ասոնց չարքին պիտի աւելնային, թեեւ քիչ մը աւելի ուշ, մարմ-

նակրթանքի հետեւողներու թիւն ու մանչերու և աղջիկներու պասքէթպոլի, նաեւ հեծանիւի կազմերը։

Մարմնակրթական նման միութիւն մը իր բազմաճիւղ գործունէութեամբ ու բազմաթիւ անդամներով, անհրաժեշտաբար պէտք էր ունենար իր հաւաքատեղին — ակումբը։ Դեռ 1935ին, իր կազմութեան օրերուն, փոքրիկ սենեակ մը կ՚ունենայ. սակայն, բազմացող իր անդամներուն գոհացում տալու համար աւելի ընդարձակ վայր մ՚ունենալու պահանջքին մասամբ գոհացում կը տրուի, երբ Նոր Սիսի Ազիրեան մանկապարտէզի շէնքին մէջ երկու սենեակներ կը տրամադրուին միութեան, նոյն ժամանակ արտօնելով սրահն ալ գործածել հանդէսներու, հաւաքոյթներու և անդամական ընդհանուր ժողովներու։

Սակայն, ի վերջոյ, պէտք էր առանձին ակումբ մ՚ունենալ Պուրճ Համուտի աւելի հայաշատ կեդրոնին մէջ. ուստի, նիւթական լայն զոհողութիւնով, 1955ին, Նոր Մարաշի մէջ կը վարձուի հինգ սենեակներով ու ընդարձակ սրահով յարկաբաժին մը որ ցերեկ թէ իրիկուն, Հ. Մ. Ը. Մ.ի մեծ ընտանիքի անդամներուն հնարաւորութիւն կու տայ իր յարկին ներքեւ հաւաքուելու։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Շրջ. Վարչութեան նախաձեռնութեամբ կազմակերպուած տարեկան միջմասնաճիւղային հանդիպումները՝ Հալէպի մէջ, մեծագոյն խայծերէն մէկը եղած է, ինչպէս այլ քոյր մասնաճիւղերու, նոյնպէս նաեւ Պուրճ Համուտի համար։ 1936ին, առաջին անգամ ըլլալով, իր մասնակցութիւնը կը բերէ ու անխափան կը շարունակէ մրցադաշտ իջնելու իր դասակարգի խումբերու դէմ, միշտ յաղթելու հեռանկարով։ Յաղթանակի արդար ցնծութիւնը վայելելու համար հարկ կ՚ըլլայ սպասել մինչեւ 1940, երբ Պուրճ Համուտի մարզիկները Հալէպէն կը վերադառնան որպէս Բ. կարգի ախոյեան։ Այս յաղթանակը պատճառ կը դառնայ որ մասնաճիւղին պատասխանատուները ճիգ թափեն ֆութպոլի խումբը անդամագրելու Լիբանանի Ֆութպոլի Դաշնակցութեան։ Այդ թուականէն, (1940), սկսեալ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Պուրճ Համուտի մասնաճիւղի ֆութպոլի խումբը մասնակցած է Լեռնալիբանանի ֆութպոլի ախոյեանական մրցումներուն։

1940-1953 Պուրճ Համուտի մասնաճիւղը տիրացած է Միջմասնաճիւղային Երկրորդ Դասակարգի ութը ախոյեանութիւններու, իսկ 1954էն ասդին երբեք ձեռքէ հանած չէ Պատուոյ Դասակարգի տիտղոսը։ Աւելին։ Պուրճ Համուտի մասնաճիւղը, ֆութպոլիստ արտադրող մասնաճիւղ մը եղած է. 1940-1953, մեծ թուով լաւագոյն խաղցողները տրուած են Պէյրութի մասնաճիւղի Ա. խումբին։ Այս եղած է գլխաւոր պատճառներէն մէկը որ Պուրճ Համուտի մասնաճիւղը, հակառակ իր ձգտումին, կրցած չէ մաս կազմել ֆութպոլի Դաշնակցութեան առաջին դասակարգին։

1956ին, Պէյրութի քոյր մասնաճիւղին հետ համախորհուրդ, կ՚որոշուի զօրաւոր խումբ մ՚ունենալ որուն մաս կազմէին երկու շրջաններու լաւագոյն խաղցողները ու նոյն ատեն մասնաւոր հոգածութեան առարկայ դարձնէին երկրորդական խումբերը։ Այս առաջադրանքը իր լաւա-

Լեռնալիբանանի Ախոյեան Հ.Մ.Ը.Մ. Պուրճ-Համուտի խումբը 1953ին։
Նստած ձախէն աջ՝ Գէորգ Անարոնեան, Լեւոն Վէքիլեան, Գրիգոր Գաուգճեան, Յակոբ Ապտալեան, Ոտքի ձախէն աջ՝ պատասխանատու վարիչ՝ Ջաֆար Զօրպաճեան, Ռոպէր Պեսոյեան, Սարգիս Մանուկեան, Մամաս Քէհյաեան, Կարպիս Դաւիթեան, Ալպէր Խօրէնեան, Գրիգոր Պապոյեան, Նիկողոս Գալայճեան, Ճօզէֆ Ճիմպաշեան։

Լիբանանի Բ. Դասի Ախոյեան Հ.Մ.Ը.Մ. Պուրճ-Համուտի խումբը 1956ին։
Ձախէն աջ՝ Գրիգոր Գաուգճեան, Կարպիս Դաւիթեան, Սարգիս Մանուկեան, Գէորգ Տէր Յարութիւնեան, Ռոպէր Պեսոյեան, Ալպէր Խօրէնեան, Յարութիւն Իշխանեան, Յովհաննէս Տիրացուեան, Պօղոս Մօղալեան, Բարսեղ Գաւճեան, Սարգիս Նագգաշեան, Նիկողոս Գալայճեան, պատասխանատու՝ Ջաֆար Զօրպաճեան։

Լեռնայիբանանցի Ախոյեան Ա. Մ.Ը.Մ. Պուրճ-Համուտի խումբը 1958ին:
Նստած ձախէն աջ՝ Նիկողոս Գալայճեան, Նժդեհ Պաղտասարեան, Յակոբ Պէրպէրեան,
Ռօպէր Պեհոյեան:
Ոտքի ձախէն աջ՝ Կարօ Թշխունեան, Պերճ Տէմիրճեան, Գրիգոր Կէճագիւշեան, Պօղոս Մօղալեան,
Բիւզանդ Լախոյեան, Կարապիս Դաւիթեան, պատասխանատու՝ Զահար Զորպանեան.

Լեռնայիբանանցի Ախոյեան Ա.Մ.Ը.Մ. Պուրճ-Համուտի խումբը 1959ին:
Նստած ձախէն աջ՝ Բիւզանդ Լախոյեան, Սարգիս Նագգաշեան, Նուպար Շիրինեան,
Զաւէն Գասապեան:
Ոտքի ձախէն աջ՝ Տիգրան Ոսկերիչեան, Զաւիկ Գալճայեան, Մհերան Աւետիսեան,
Նիկողոս Գալայճեան, Վարուժան Փուջիկեան, Մանուկ Կիրակոսեան, Գառնիկ Գալճայեան,
Պերճ Տէմիրճեան, Գրիգոր Կէճագիւշեան, պատասխանատու՝ Զահար Զորպանեան.

գոյն հանգրուանին հասցնելու համար կը կազմուի յանձնախումբ մը բաղկացած հետեւեալներէ, — Արամ Անթիքաճեան, Ա. Նաճարեան, Ա. Ունճեան, Զ. Զորպաճեան, Եղբ. Մարկարոսեան, Վարդեվառ Եովհաննէսեան. ապա այս յանձնախումբին մաս կը կազմէ նաեւ ծանօթ մարզիչ Ժ. Նալպանտեան։

Այս յանձնախումբը ներկայիս իր խնամքին տակ ունի 14 երկրորդական խումբեր որոնք ամէն շաբաթ խաղի մէջ են իրարու դէմ կամ այլ խումբերու հետ կը մրցին ախոյեանութեան համար։

Մասնաճիւղը իր ներկայացուցիչը ունեցած է Լեռնալիբանանի ֆութպոլի Դաշնակցութեան մէջ յանձին Եղբ. Եարտըմեանի և ներկայիս՝ Զաքար Զորպաճեանի։

Պուրճ Համուտը, Հալէպի Նոր Գիւղէն ետք, գաղթաշխարհի հայութեան մեծագոյն զանգուածը կը պարունակէ։ Հակառակ այս իրողութեան, դժբախտաբար, ան զուրկ մնացած է և տակաւին զուրկ է խաղավայրէ մը որը մեծագոյն օրհնութիւնը պիտի ըլլար բազմահազար պատանիներուն և երիտասարդներուն համար։ Դժուար է, գրեթէ անկարելի, Պուրճ Համուտի հայութեան միջոցներով մէջտեղ բերել այդ շատ անհրաժեշտ մարզադաշտը։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Պուրճ Համուտի սկաուտական շարժման զարկ տուաւ խմբապետ Գ. Գազանճեան։ Անոր նպատակներէն գլխաւորն էր ոչ միայն նորագիրներով խտացնել սկաուտական շարքերը այլ անոնց մէջէն առտակները հրապարակ քաշել ու պատրաստել որպէս սկաուտ առաջնորդներ, աքելլաներ։ Իր ձեռակերտն է ողբացեալ Եղբ. Գարակէօզեան որ որպէս աքելլայ, խմբապետին ու փոխ-խմբապետ Եղբ. Առաքելեանի կողքին մեծ աշխատանքի լծուեցաւ։ Սկաուտ և գայլիկներուն թիւը, իրենց և առաջնորդ սկաուտներու ջանքով հասաւ 300ի, ինչ որ նկատի առնուելիք թիւ մըն էր մանաւանդ երբ աչքի առջեւ ունենանք որ տարագի, գոյքի և այլ իրերու սարքաւորումը նիւթական զոհողութեան կը կարօտէր։ Այս շրջանին է որ հիմը կը դրուի ԵՐԷՑ սկաուտներու խումբերուն։

1938ին, խմբապետի պաշտօնը կը վարէ Արամ Պօյաճեան, ապա սկաուտներու ղեկավարութիւնը կը յանձնուի Կիրակոս Գալայճեանի և Եղբ. Առաքելեանի որոնք իրենց վստահուած նուիրական գործը կը շարունակեն մինչեւ 1941։ Այս թուականին խմբապետի պաշտօնը կը յանձնուի Կարապետ Կիւլիւզեանի։ Կիւլիւզեանի շրջանը պատերազմի օրերուն կը հանդիպի — քաղաքական կեանքին հետ կը տարուբերի նաեւ սկաուտական կեանքը մինչեւ 1944, երբ, Գազանճեան գործի կ՚անցնի — կը վերակազմէ խումբերը, շարքերը կը խտացնէ ու 1944ին, Զատկուայ միջմասնաճիւղային հանդիպումին՝ Հալէպ, ի տես Հալէպի քոյր մասնաճիւղին նուագախումբին, ինք եւս, կ՚որոշէ իր մասնաճիւղին սկաուտական կազմը օժտել նուագախումբով մը։ Հալէպէն վերադարձին իր առաջարկը մասնաճիւղի վարչութեան կողմէ վերապահութեամբ կը դիմաւորուի։ Գազանճեան, սակայն, առանց տատամսելու գործի կ՚անցնի։ Հանգանակութիւն կը կատարէ։ Նուագախումբը իրականութիւն կը դարձնէ շնորհիւ

Հ.Մ.Ը.Մ. Պուրճ-Համուտի Սկաուտ խորհուրդը 1945—1946

Նստած ձախէն աջ՝ Կարապետ Կիւլեսէրեան, Կարօ Կիւլիւզեան, Օհան Էսմէրեան։
Ոտքի ձախէն աջ՝ Ցարութիւն Անտոնեան, Յովհաննէս Թերճանեան (Խմբապետ), Ճիմպաշեան, Արտէն Նաճարեան։

Հ.Մ.Ը.Մ. Պուրճ-Համուտի Սկաուտ պատինճաւորները 1944—45ին։

Նորընտիր վարչութեան օժանդակութեան որուն գլուխը կանգնած էր Արշակունի Ռաֆայէլեան։ Այս շրջանին կը վերակազմուին նաեւ երէց սկաուտներու խումբերը՝ 125 անդամներով։

Սկաուտական կուռ չարքերով ու նուագախումբով կատարուած տողանցքները Պուրճ Համուտի պողոտաներուն վրայ, ժողովրդային մեծ հետաքրքրութեան ու քաջալերանքի կ'արժանանան։ Օրէ օր սկաուտական չարքերը աւելի կը խտանան նորագիր պատանիներով։ Սկաուտական չարքերէն կը պատրաստուի վարիչ առաջնորդներու չարք մը — Յակոբ Ճինպաշեան, Յրէմ. Անտոնեան, Արսէն Նաճարեան, աստիճանաւորներ՝ Փանոս Հալաճեան, Ժօզէֆ Հալաճեան, Անդրանիկ Դարբինեան, Սարգիս Յակոբեան, Զաքար Զորպաճեան, Ճորճ Նաճարեան, Օ. Աչըգեան, և աքելլաներ Եփրեմ Կիւլիւզեան ու Պարոյր Վասիլեան։ Սկաուտական կազմի թիւը կը բարձրանայ 500ի։

Սկաուտական դաստիարակութեան մեծ խնամք կը տարուի։ Ձեռականն և այլ գիտելիքներու չուրջ լայն ծանօթութիւն կը տրուին։ Արշաւներ՝ խմբական թէ հատուածական յաճախակի կը կազմակերպուին։ Ծնողական հանդիպումներ և երեկոյթներ կը սարքուին՝ տրամախօսութիւններով, արտասանութիւններով ու սկաուտական մարզանքի ու կենդանի պատկերներով։ Այս հանդիպումները կ'ապահովեն նիւթական ու բարոյական մեծ չահ։

Սկաուտական այս չարժման աւելի զարկ տալու մտօք կը կազմուի Սկաուտական Խորհուրդ մը, որուն յաւելեալ ճիգերով սկաուտներուն թիւը կը հասնի 650ի։ Այդ օրերուն տեղի կ'ունենայ ներգաղթը։ Փոթորկալից կեանք մը կ'ապրի Լիբանանահայութիւնը։ Այս փոթորիկէն անմասն չի մնար մանաւանդ Պուրճ Համուտը։ Հ.Մ.Ը.Մ.ի դէմ մղուած պայքարը, միութեան չարքերը աւելի եւս կը խտացնեն։ Այդ օրերուն, Շրջ. վարչութեան կողմէ, Պէյրութի մէջ կազմակերպուած ողիմպիականին, Սուրիոյ և Լիբանանի չրջանի սկաուտներու մեծ բանակումը, չուրջ 2000 սկաուտներով, տեղի կ'ունենայ Պուրճ Համուտի Մեսրոպեան վարժարանի մարզադաշտին վրայ որ սիրայօժար տրամադրուած էր հայ կաթողիկէ հայրերու կողմէ։

Ողիմպիականին օրը, իրիկուան, Հ.Մ.Ը.Մի սկաուտական մեծ բանակը, առաջնորդութեամբ Հալէպի և Պուրճ Համուտի զոյգ նուագախումբերուն, Պէյրութի մարզական պատմութեան մէջ աննախընթաց չքերթ մը կը կազմակերպէ ջանագնացութիւնով, որուն ի տես Լիբանանի Հանրապետութեան Նախագահ Ն. Վ. Շէյխ Պիշարա Էլ Խուրի մեծ հիացումով կ'արտայայտուի, երբ չքերթը կանգ կ'առնէ նախագահական պալատին առջեւ։ Աւելցնենք որ 2000 սկաուտներ մէկ տեղ ապրեցան ամբողջ ՁՈՐՍ օրեր, նոյն սեղանը նստեցան տեղական վարչութեանց հաշուոյն։ Ու այս առթիւ Պուրճ Համուտի Հ.Մ.Ը.Մ.ի մայրիկները իրենց գուրգուրոտ աշխատանքը բերին եռացող կաթսաներուն չուրջ...

Հ.Մ.Ը.Մ. Պուրճ-Համուտի Նուագախումբը:
Կեդրոնը նսած՝ Խմբապետը խումբին, վարիչ-Առաջնորդը եւ Խմբավար Ճորճ Թորոսեան:

Հ.Մ.Ը.Մ. Պուրճ-Համուտի Սկաուտ-Աստիճանաւորական կազմը 1947ին:
Նսած ձախէն ա՛ջ՝ Վարիչ-Առաջնորդներ՝ Կարապետ Նորիկեան, Ճորճ Թորոսեան:
Խմբապետ՝ Յովհաննէս Թերճանեան, Վարիչ-Առաջներ.՝ Պօղոս Պողոսեան, Յահակ Եղիկեան:

Հ.Մ.Ը.Մ. Պուրճ-Համուտի Սկաուտական առջիւ խումբը 1957ին:
Խումբին Վարիչ-Առաջնորդ կեդրոնը՝ Կարապետ Նորիկեան, Խմբապետ՝ Յովհաննէս Թէրճանեան:

Հ.Մ.Ը.Մ Պուրճ-Համուտի Սկաուտներու խումբ մը:

Հ.Մ.Ը.Մ. Պուրճ-Համուտի Գայլիկներ 1958ին:
Կեդրոնը՝ Աքքելա՝ ԱՒԵՏԻՍ ՄՈՒՋԵԱՆ:

Հ.Մ.Ը.Մ. Պուրճ-Համուտի Արենոյշներէն խմբակ մը 1957ին:

1948ի փայլուն օրերուն յաջորդող տարիներուն ակաուտական կեանքը քիչ մը կը ժժգունի։ Անձնական գործի և տարիքի բերումով չատեր կը քաշուին։ Իմբապետ Յովհաննէս Թերճանեանի ճիգերը, ակաուտական կեանքը իր նախկին վիճակին հասցնելու, ապարդիւն կ'անցնին։ 1956ի վերջաւորութեան, առանձին ակումբ մը ունենալու պահանջքը անհրաժեշտութիւն կը նկատուի. այդ չրջանի վարչութիւնը ամէն ճիգ ի գործ դնելով կը վարձէ, Նոր Մարաշի մէջ, յարմար յարկաբաժին մը։ Մարզական իւրաքանչիւր ճիւղի կը յատկացուի առանձին սենեակ։ Այժմ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ակաուտական կազմը կը բաղկանայ 220 գայլիկէ, 130 ակաուտէ և 90 արեւոյչէ, որոնք իրենց գործունէութեամբ պատիւ կը բերեն իրենց պատկանած միութեան։

1945ի Միջմասնաճիւղային հանդիպումէն քանի մը ամիս առաջ, քանի մը Հ.Մ.Ը.Մ.ականներ՝ Կարապետ Կիւլիւզեան, Արսէն Նաճարեան, Եփրեմ Կիւլիւզեան, Փանոս Հալաճեան, Մարտիրոս Զալեան, Յովհ. Տ. Յարութիւնեան և Կէորգ Դաւիթեան, գաղափար կ'ունենան, Միջմասնաճիւղային այդ տուրուան հանդիպումին, իրենք ևս, որպէս Պուրճ Համուտի պասքէթպոլի խումբ, մարզադաշտ իջնել։ Տեղական վարչութիւնը կ'իրացնէ իրեն եղած դիմումը ու խումբը եռանդագին կը պատրաստուի։ Ջատկուայ Միջմասնաճիւղային մրցումին թէեւ պարտուած կը

Հ.Մ.Ը.Մ. Պուրճ-Համուտի Պասքէթի խումբը 1951ին,

Որ շահեցաւ Լիբանանի Բ. դասի ախոյեանութիւնը,

Նստած ձախէն աջ՝ Մարգիս Սառեան, Յակոբ Պօյաճեան, Յարութիւն Պալեան։

Ոտքի ձախէն աջ՝ Առաքունի Ռաճայէլեան (Ատենապետ), Անդրանիկ Մկրտիչեան, Նուպար Ֆէրհատեան, Էտուար Թօփալեան, Կարապիս Մահսէրէճեան, Յարութիւն Եարտըմեան։

Ա.Մ.Ը.Մ. Պուրճ-Համուտի Պասքէթպոլի խումբը 1958-1959ին:
Նստած ձախէն աջ՝ Միսակ Պէրպէրեան, Վազգէն Միւնասեան, Սարգիս Մուշեան,
Արա Սեդրակեան, Սահակ Եաղուպեան:
Ոտքի ձախէն աջ՝ Սագօ Բալուլեան, Յովհաննէս Օհանեան, Նուպար Պուլտուգեան,
Յովհաննէս Պարսումեան, Վահիկ Ղարախանեան, Արա Յակոբեան. Ալպէր Ուճեան, (մարզիչ):

վերադառնայ բայց այդ պարագան երբեք զինք չի յուսահատեցներ այլ, խումբը, Յարութիւն Եարտըմեանի գեկավարութեան տակ բաւական կը մարզուի ու կը մասնակցի բազմաթիւ մրցումներու։ Ժան Սողիքեանի գեկավարութեան տակ սակայն, խումբը կը կատարելագործուի, կը մասնակցի Բ. կարգի ախոյեանական մրցումներու ու չատ չանցած կը բարձրանայ Ա. դասակարգի խումբերու շարքին։ Խումբին այս վերելքի ընթացքին, 1953ին, Լիբանանի Պասքէթպոլի Դաշնակցութիւնը, որուն մաս կազմած էը 1947էն ի վեր, կարգ մը պայմաններ կը դնէ կարենալ մասնաճիւղին անդամակցութիւնը ցանկին վրայ պահելու համար։ Այդ պայմաններուն գլխաւորը առանձին մարզադաշտ ունենալու պարագան էր։ Հակառակ անոր որ Մարաշի Հայրկ. Միութեան պատկանող հողին վրայ դաշտ մը հարթարեր էր խումբը, բայց պասքէթպոլի Դաշնակցութիւնը իր օրէնքներուն համապատասխան չգտնելով, կրթական նախարարութեան միջոցաւ չեղեալ համարեց մեր անդամակցութիւնը։ Այդ թուականէն ասդին խումբը կը սահմանափակուի բարեկամական մրցումներու սահմանին մէջ։ 1954էն ասդին մասնաճիւղը կ'ունենայ նաեւ աղջկանց պասքէթպոլի խումբ մը որ մանչերու խումբին ճակատագիրը կ'ունենայ։ կը մասնակցի միայն բարեկամական մրցումներուն։

Հ.Մ.Ը.Մ. Պուրճ-Համուտի Պասքէթպոլի Աղջկանց խումբը 1958—1959ին։
Ձախէն աջ՝ Զարուհի Սաաքեան, Սրբուհի Օհանեան, Նուրիցա Մարտիրոսեան, Վերժին Պըլըտեան, Արփի Լիպարիտեան, Շուշիկ Բարխուդարեան, Արաքսի Գաբրիէլեան, Աստղիկ Թէճիրեան, Զեփիւռ Մածունեան։

Մարմնամշակումը առանձին տեղ մը կը գրաւէ մեր շրջանին մէջ շնորհիւ Ճորճ Թորոսեանի, որ ո՛չ միայն հիմնադիրը կըլլայ՝ այլեւ քաջալերողն ու մարզիչը։ Վարչութեան կողմէն սարքաւորուած սրահի մը մէջ օրական տասնեակներով պատանի-երիտասարդներ իրենց փորձերը կը կատարեն։ Ատեն մը մարմնամշակներուն թիւը կը հասնի մինչեւ 85ի։ Վարչութիւնը յաճախ, կը կազմակերպէ մրցումներ ու մրցանակներով կը վարձատրէ լաւագոյնները։ Այսօր անոնց թիւը իջած է 30ի. տեղի նեղութիւնը եւ հարկ եղած գործիքներու պակասը պատճառ կը դառնան որ մարմնամշակումի աշխատանքները կաղան։

Աթլեթիզմը ժամանակին լաւագոյն ճիւղերէն մէկը եղած է Պուրճ Համուտի շրջանին մէջ։ Սակայն, երբ միջմասնաճիւղային ողիմպիական խաղերը վերջ կը գտնեն, այդ ճիւղը իր թափը կը կորսնցնէ։ Հակառակ տիրող պայմաններուն, մէկէ աւելի անգամներ կազմակերպուած են երկար վազքի մրցումներ՝ հովանաւորութեամբ քաղաքապետին, Պուրճ Համուտի շրջավազքը *եւ* Ճիւնի—Պուրճ Համուտ 18 *ք. մ. երկար վազքերը։ Այս մրցումներուն միշտ առաջին հանդիսացած է Կարօ Գազանճեան եւ ստացած է քաղաքապետարանի տրամադրած բաժակը։*

Հ.Մ.Ը.Մ. Պուրճ-Համուտի կազմակերպած եւ կար վազքէն վերջ, երկու յաղթականները կ'ընդունուին շրջանի Քաղաքապետ Հայր Պօղոս Արիսի կողմէ. օրուան յաղթական՝ Կարօ Գազանճեան, Բ. Սեդրակ Սարգիսեան:

Հ.Մ.Ը.Մ. Պուրճ-Համուտի վարչական կազմը:

Նստած ձախէն աջ՝ Ալպէրտ Ուճճեան, Աւետիս Պալապանճեան, Կարօ Մխիթարեան (Ատենապետ), Արսէն Նահարեան.

Ոտքի ձախէն աջ՝ Խաչիկ Գալուստեան, Չահար Զորպաճեան, Ներսէս Գէորգեան, Հայկազ Սաղպազարեան, Անդրանիկ Ցակոբեան:

2.— Ձ. Մ. Ը. Մ.Ի ՋԱՇԼԷԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Զահլէ, Պէյրութէն Մօտաւորապէս յիսուն հազարամէթր Արեւելք, Պէքաայի դաշտագետնին կեդրոնական քաղաքն է։ Հայերու Լիբանանի հիւրընկալ ափերու վրայ տեղաւորման առաջին տարիներուն իսկ Զահլէ կը դառնայ Լիբանանի բազմահոծ գաղութներէն մէկը, մանաւանդ, Զահլէ որպէս ամարանոց, ամէն ամառ, օդափոխութեան գացող բնիկներու հետ հայերը անմասն չէին մնար։ Ամառ առեն Զահլէ հայկական քաղաքի մը երեւոյթը կը ստանար։ Ահա, այս քաղաքին մէջ մնայուն կայք հաստատող հայերը սկիզբէն իսկ մտահոգ ազգային ու հանրային կեանքի հանդէպ, իրենց եկեղեցւոյ ու ազգային կրթարանի կողքին, կը հետապընդեն ունենալու երիտասարդական կազմակերպութիւններ։ Այդ կազմակերպութիւններէն մէկը կը հանդիսանայ Հ.Մ.Ը.Մ.ը որուն հիմը կը դրուի 1 Յունուար 1927ին։

Խումբ մը հաւատաւոր ու եռանդուն տղաք, — Ներսէս Գազազեան, Յակոբ Իտիրեան, Կիրակոս Թապաղեան, Գերսամ Կարապետեան, Գառնիկ Հասըլճեան, Մելքոն Նօխուտեան և Սարգիս Ունճեան, — կը հաւաքուին

Հ Մ.Ը.Մ. Զահլէի մասնաճիւղի ճուրպոլի խումբը երջապատուած՝ վարչականներով 1934ին։

Զահլէի Քաղաքապետարանի անդամ և ազգային գործերու պետ Տօքթ. Յակոբ Պէրպէրեանի քնակարանը, ուր, երկար խորհրդակցութեններէ ետք, կ'որոշեն հիմը դնել Հ.Մ.Ը.Մ.Ի Զահլէի Մասնաճիւղին, կապուիլ Պէյրութի կեդրոնին հետ ու անցնիլ աշխատանքի։ Պէյրութ կատարուած դիմումնագրին պատասխանը կը հասնի 22 Յունուար 1927ին։ Պէյրութ կը վաւերացնէ նոր մասնաճիւղը քաղաքական խօսքերով։

Առաջին խորհրդակցական ժողովի ներկաները, երկրորդ ժողովի մը մէջ գրեթէ ամբողջութեամբ կ'ընտրուին Զահլէի նորակազմ մասնաճիւղին անդրանիկ վարչութեան անդամները։ կարճ ժամանակի մը ընթացքին ան-

Հ.Մ.Ը.Մ. Զահլէի խումբը 1947ին, ախոյեան Միջմասնաճիւղային մրցումներու ֆութպոլի Ռ. Դասին:

Ձախին՝ Վարչութեան Ատենապետ՝ Ազատ Գասարճեան. աջին՝ Նուպար Մանկասարեան:

Հ.Մ.Ը.Մ. Զահլէի ֆութպոլի խումբը 1959ին:

Զահլէի Հ.Մ.Ը.Մ.ի Արենոյշներէն խումբ մը 1948ին:

դաշտերուն թիւը կը հասնի 45ի, ինչ որ պատկառելի կոչուելու արժանի թիւ մըն էր այդ օրերուն, որովհետեւ, սկզբնական այդ շրջանին մարդիկ քմծիծաղով կը դիմաւորէին սկսուած մարզական շարժումը որուն գլուխը կանգնած էր մարզիկ Ներսէս Գազազեան, նուիրուած երիտասարդ մը, մարզուած՝ Ճիպէյլի որբանոցին մէջ: Այդ օրերուն, տեղացիները անգամ տարրական գաղափար չունէին մարզանքի ու կլոր գնդակի մասին: Ինչպէս այլուր, հոն եւս, Հ.Մ.Ը.Մ.ը կը հանդիսանայ մարզական կեանքի ջահակիրը:

Հարիւրաւոր երիտասարդներ, երկար տարիներու ընթացքին, եկեր ու անցեր են Զահլէի մասնաճիւղի ակումբին սեմին վրայէն ու Հ.Մ.Ը.Մ.ի դրօշակին տակէն: Անոնք բոլորն ալ ազգային ու Հ.Մ.Ը.Մ.ական գաղափարներով թրծուեցան. մարզական ոգի առին ու գացին աշխարհի ամէն կողմերը բախտ որոնելու: Այսօր, 50–60 պատանի-երիտասարդներ, Զահլէի բարձունքին վրայ, Հ.Մ.Ը.Մ.ի դրօշակը բարձր բռնած, մեծ հաւատքով կը նային ապագային:

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Զահլէի մասնաճիւղը որպէս կազմակերպութիւն, իր երկար տարիներու գործունէութեան ընթացքին, կ'ունենայ ելեւէջներ: Կարելի է յիշատակել անուններ՝ Հրանդ Լամպաճեան, Ներնէկլեան եղբայրներ, Կարապետ Ալէքսանեան ու մանաւանդ Նուպար Մանկասարեան որոնց գործավարութեան օրերուն մասնաճիւղը փայլուն շրջան բոլորած է:

1949ին, վարչութիւնն ու մասնաճիւղը իր ամբողջ կազմով, ի գին նիւթական մեծ զոհողութեան և տարիներու տքնաջան աշխատանքով, մասնաճիւղը կ'օժտեն գեղեցիկ խաղավայրով մը որ միակն է լեռնային

Զահլէի Հ.Մ.Ը.Մ.ի Անդամական ընդհանուր ժողովէն վերջ 1948ին:

Զահլէի Հ.Մ.Ը.Մ.ի Սկաուտ եւ Արենոյշները միասին՝ 1948ին:

Կեդրոնը Բ. շարք նստած՝ Սկաուտ խմբապետ ՆՈՒՊԱՐ ՄԱՆԿԱՍԱՐԵԱՆ:

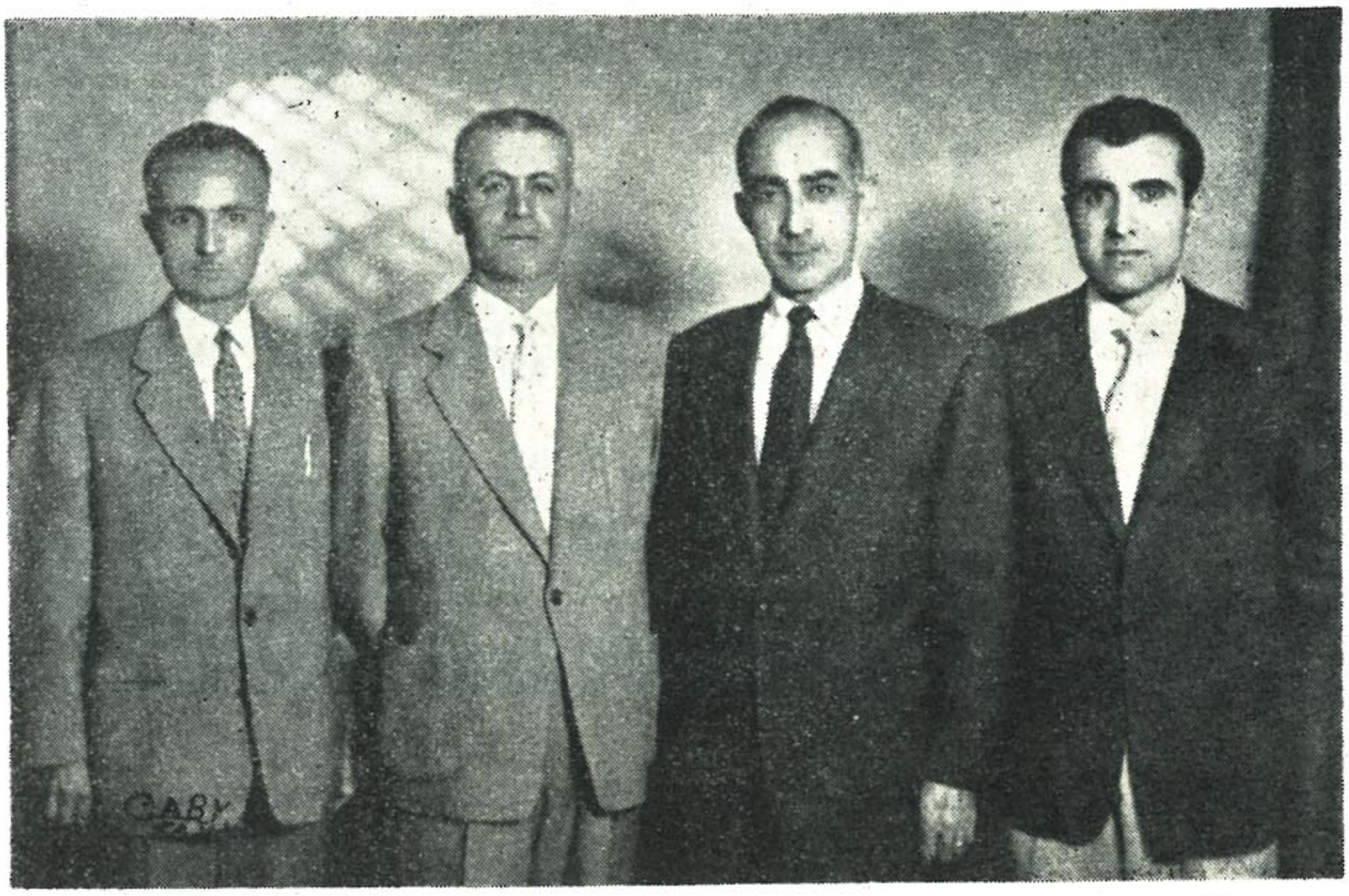

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Զահլէի մասնաճիւղի անխոնջ եւ եռանդուն վարիչները:
Ձախէն աջ՝ Ազատ Գասարճեան, Կիրակոս Թապագեան, Փայլակ Բալուլեան, Մուրատ Քէհիճեան:

այդ շրջանին մէջ։ Կ'արժէ հոս յիշատակել հեռաբլեան աշխատանք պահանջող այդ խաղավայրը մէջտեղ բերող վարչութեան անդամներուն և այլոց անուններըը, — Փայլակ Բալուլեան, Կիրակոս Թապագեան, Թորոս Քիւրքճեան, Ազատ Գասարճեան, Կարապետ և Յակոբ Միքայէլեաններ, Լեւոն Քիւտիմլեան և Նուպար Մանկասարեան։

Մասնաճիւղը մարզական բազմաթիւ ճիւղերու կարգին պարկ ուսած է ֆութպոլի, պասքէթպոլի ու փինկ փոնկի խաղերուն։ Իր մըրցումները, հայ և օտար խումբերուն հետ, շատ անգամ յաջողութեամբ պսակուեր են ու արժանացած բաժակի։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Զահլէի մասնաճիւղը գործունէութեան մասնաւոր թափ կը ստանայ ամառ եղանակին, երբ, օդափոխութեան գացողներուն թիւը քաղաքը ամբողջ կը կերպարանափոխէ։ Այդ ատեն, դաշտային մրցումներուն հետ, տեղի կ'ունենայ նաեւ լատրանային կեանք։

Զահլէի սեղմ շրջանակը, նիւթական մեծ զոհողութիւնով կը պահէ մասնաճիւղը։ Իր նիւթական աղբիւրները կը կազմեն՝ անդամավճարներ, հանրային զանազան ձեռնարկներ ու նուէրներ։ Հակառակ գժուարութիւններու, անդամներն ու անդամուհիները, մեծ հաւատքով տոգորուած՝ կ'աշխատին ԲԱՐՁՐԱՆԱԼ, ԲԱՐՁՐԱՑՆԵԼու համար ուրիշներն ալ։

3.— Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԹՐԻՓՈԼԻԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ

Թրիփոլի, Լիբանանի Հանրապետութեան երկրորդ մայրաքաղաքը, շատ կանուխէն հիւրընկալած է հայկական հոծ գաղութ մը։ Գաղութը հազիւ տեղաւորուած ու ինքզինք գտած, Հայ եկեղեցւոյ և Հայ դպրոցէն ետք, կը մտահոգուի պատանի — երիտասարդներու հաւաքական կեանքով։ Դեռ 1926—7ին, Հայկազ Աթմաճեանի ջանքերով հրապարակ կ'իջնէ ՀՐԱՋԴԱՆ մարզական միութիւնը։ Առանց խտրութեան, իր սկզբնական շրջանին, այս միութեան զարկ տուած են գաղութին պատանի երիտասարդներն ու քաղաքական զանազան գաղափարներու հետեւող ազգայինները։

Հրազդան Մարզական Միութեան ֆութպոլի Ա. և Բ. խումբերը, առաջին օրէն իսկ, մեծ հետաքրքրութիւն կը յառաջացնեն ոչ միայն հայկական շրջանակներու մէջ այլ նաեւ տեղացիներուն որոնք զուրկ էին նման ձեռնարկներէ։ Ֆութպոլի խումբերու կողքին, չ'անտեսուիր նաեւ ֆիզիքական դաստիարակութեան հարցը. միութեան շարքերուն մէջ, այդ շրջանին, 60է աւելի երիտասարդներ կանոնաւորապէս կը հետեւին մարմնակրթանքի դասերու։ Թէ ֆութպոլի մրցումները և թէ աթլէթիք խաղերը մեծապէս պնահատանքի կ'արժանանան ժողովուրդին կողմէն ու եթէ կ'ուզէք, մարզական այս չարժումը խթան կը հանդիսանայ որ այլ հաւմանքներ եւս նման կազմակերպութիւններ յառաջացնեն։ Հրազդանի ակումբը կը հանդիսանայ այն մեղուանոցը ուր հայ տղան հոն կը գտնէ իր տարիքին կանչը, ակումբը կը հանդիսանայ հայերուն գլխաւոր հաւաքատեղին, իրենց տունը։

Դժբախտաբար, այնքան լաւ հիմունքի վրայ դրուած Հրազդան միութիւնը, 1928ին կ'անցընէ ցնցումի շրջան մը։ Մարդիկ, որոնք խօսքի մարդ են առհասարակ քան գործի, պայքարի կը սկսին միութեան դէմ, այն առարկութեամբ թէ հոն, միութեան շարքերուն մէջ, կուսակցական աշխատանք է որ կը տարուի։

Այդ ժամանակի վարչութիւնն ու ղեկավարները ի զուր կ'աշխատին տարհամոզել ընդդիմադիրները։ Այս պայքարին արդիւնքը այն կ'ըլլայ որ օրին մէկը, Հայկազ Աթմաճեան, Միսաք Լիպարիտեան, Յովսէփ Առաքելեան և Վահան Փազանճեան, խորհին Հրազդանը Հ.Մ.Ը.Մ.ին միացնել իբրեւ ձանօթ ու զօրաւոր կերպով կազմակերպուած մարզական միութիւն։

Այս մտածումին չուն չ և մարմին տալու մտօք 1929 Յունուարին կը գումարուի Ընդհ. Անդամական ժողով, կ'ընտրուի նոր վարչութիւն, որուն մաս կը կազմեն — Միսաք Լիպարիտեան, Իսահակ Գարագեան, Վահան Փազանճեան, Յովսէփ Առաքելեան և Արիս Աթմաճեան։ Այս վարչութեան առաջին գործը կ'ըլլայ դիմել Պէյրութ՝ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Շրջ. Վար-

Հ.Մ.Ը.Մ. Թրիփոլիի մասնաճիւղի սկաուտները եւ երէցները 1931ին:

չութեան որ Թրիփոլին նկատէր որպէս մասնաճիւղ։ Շրջ. Վարչութեան ւաւերագիրը Թրիփոլի կը հասնի 11 Յունիս 1929ին։ Վարչութիւնը հարկ եղած պաշտօնական ձեւակերպութիւնները կը կատարէ ու կը սկսի իր աշխատանքը տանիլ որպէս Հ.Մ.Ը.Մ.ի Թրիփոլիի մասնաճիւղ։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի անունը նոր եռանդ ու թափ կու տայ գաղութի պատանի և երիտասարդ շրջանակներուն մէջ, որոնք աւելի թիւով և աւելի եռանդագին կը փարին Հ.Մ.Ը.Մ.ի դրօշին ու բոլորն ալ ժամացոյցի ճշգրտութեամբ կը կատարեն իրենց պարտականութիւնները։

1930 Փետրուարին, նկատի առնելով կարող ղեկավարի մը վերապահուած դերը, Հ.Մ.Ը.Մ.ի նախագահի աթոռին կը հրաւիրուի Պ. Մինաս Արծրունի որ նոյն ատեն Թրիփոլիի Թաղական Խորհուրդի ատենապետն էր։ Պրն. Արծրունի կ'արդարացնէ իր վրայ դրուած յոյսերը, մեծ կորովով գործի կը լծուի իր հետ ունենալով անմիջական գործակիցներ վարչութեան դիւանը — Արիս Աթմաճեան որպէս քարտուղար, իսկ Յովսէփ

Ֆ.Մ.Կ Մ. Թրիփոլիի Պասմէբի առաջին խումբը:
Աջից՝ խումբի պատասխանատու Անդրանիկ Ուրճալեան:

Ֆ.Մ.Կ Մ. Թրիփոլիի Աղջկանց Պասմէբի խումբը 1959ին:

Հ.Մ.Ը.Մ. Թրիփոլիի Ֆութպոլի խումբը 1955ին:

Առաքելեան որպէս գանձապահ: Մարզական թէ իմացական գետնի վրայ փայլուն շրջան մըն է որ կը բոլորէ Հ.Մ.Ը.Մ.ը: Թաղական Խորհուրդը գնահատելով այս աշխատանքը Ազգ. Վարժարանէն ներս սենեակ մը կը տրամադրէ, հարկ եղած պարագային օգտագործելու արտօնութեամբ նաև սրահը:

Այս բոլորին հետ սակայն, թերի մը կար, պակաս մը, Հայ սկաուտը բացակայ էր Հ.Մ.Ը.Մ.ի ընտանիքէն ներս: Վարչութիւնը և միութեան ղեկավարները մեծ զոհաբերութեամբ, 1930ին, հիմը կը դնեն Հ.Մ.Ը.Մ.ի Թրիփոլիի մասնաճիւղի սկաուտական կազմին:

Առաջին սկաուտ խմբապետը եղած է Գէորգ Փափազեան, իսկ առաջին խումբին մաս կազմած են՝ Գէորգ Փափազեան, Գրիգոր Զուլֆոյեան, Աւետիս Մուրատեան, Կարպիս Արծրունի, Յակոբ Տէրտէրեան: Առաջին երդման արարողութիւնը տեղի ունեցած է 5 Նոյեմբեր 1930ին, Հ.Մ.Ը.Մ.ի ակումբին մէջ:

Սկաուտական շարժման մեծ զարկ տուած է նաև Միսաք Ալապօղանեան: Սկաուտները ունեցած են իրենց բանակումը, ու մասնակցած միշտ, Միջ-մասնաճիւղային հանդիպումներուն: Կարպիս և Ռուբէն Թելեան եղբայրներու և Անդրանիկ Ալէքսանեանի ջանքերով, սկաուտական կազմը աւելի ևս զարկ կը ստանայ ու կը պատրաստուի գիտելիքներով ու մարմնակրթանքով օժտուած խումբեր որոնց անդամներուն թիւը կը հասնի 30ի: Սարգիս Գօնճեանի ղեկավարութեամբ, հետագային, սկաուտական կազմակերպչական աշխատանքը աւելի արդիւնաւոր գետնի վրայ կը դրուի: Սկաուտները կը մասնակցին Շրջ. Վարչութեան կողմէ կազմակերպուած Էհտինի բանակումին ուր Թրիփոլիի սկաուտական կազմը կ'արժանանայ Շրջ. Վարչութեան գնահատանքին:

Հ.Մ.Ը.Մ. Թրիփոլիի Ֆութպոլի խումբը 1959ին:

Իրար յաջորդող վարչութիւններն ու սկաուտ ղեկավարները, հաւատարիմ գործելով, միշտ վերելք կ'արձանագրեն այս մարզին մէջ։

Դեռ 1933ին, Թրիփոլիի չրջանին մէջ, առաջին հեծելարշաւի մրցումի մը նախաձեռնութեան պատիւը Հ.Մ.Ը.Մ.ին կ'երթայ։ Թրիփոլի — Պաթրուն այս մրցում-արշաւը յաջողութեամբ կը պսակուի. Տիգրան Զալեան կը հանդիսանայ առաջին։

Վարչական աշխատանքները կանոնաւոր կ'ընթանան։ Պատերազմը գործը քիչ մը կը դանդաղեցնէ բայց չի կասեցներ, ժամանակի ներած պայմաններուն հետ քայլ կ'առնէ Հ.Մ.Ը.Մ.ի կազմը։ Պատերազմէն ետք, կրկին թափ կ'առնէ։ Վերակազմութեան այս չրջանին, կը կազմուի, 1949ին, նաեւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի պասքէթպոլի խումբը որ կարճ ժամանակի մը ընթացքին նկատելի վերելք կ'արձանագրէ։ 1957ին կը կազմուի նաեւ պասքէթպոլի աղջկանց խումբը որ Թրիփոլիի իգական սեռի միակ խումբն էր։ Այս խումբը մինչեւ այսօր ալ միակը մնաց, այլ համայնքներ տակաւին հրապարակ չէին գար, ատոր համար ալ խումբը մրցումներէ զուրկ ըլլալուն, զօրանալու հնարաւորութիւն չունի։

4.— Շ. Մ. Ը. Մ.Ի ՁԻՒՆԻՒ
ՄԱՍՆԱՁԻՒՂ

Ձիւնի քաղաքը առաջին վայրերէն մէկը եղած է ուր հայեր հաստատուեր են արտագաղթի առաջին տարիներուն։ Ձիւնիի Հայկական և Ամերիկեան որբանոցները լուծարքի ենթարկուելէն ետք հայերն ալ կը քաչուին ու կը հաստատուին Պէյրութ։ Վերջին տասնամեակին սակայն Ձիւնի հաստատուած հայերու թիւը բազմապատկուած է։ Այս ծովափեայ հանդարտ անկիւնը բնակութիւն հաստատող հայերը, եկեղեցի և դպրոց ունենալէ ետք, կը ձգտին նաեւ ստեղծել հանրային կեանք, մարզական և այլ կազմակերպութիւններով։

1950 Սեպտեմբեր 17, կիրակի, ութը պատանի-երիտասարդներ, 13—20 տարեկան, երեք ընտանիքներու զաւակներ՝ Գէորգ, Յովսէփ և Ներսէս Գազանճեաններ, Ժան և Արմէն Սասթճեաններ, Բիւզանդ, Վարուժան ու Վարդգէս Թորիկեաններ կը հաւաքուին Թորիկեաններու բնակարանը և կ'որոշեն հիմը դնել պատանեկան միութեան մը, նպատակ ունենալով Ձիւնիի մէջ հասակ նետող պատաններն ու երիտասարդները մէկտեղել։ Այս առաջին ժողովին իսկ կ'ընտրուի մարմին մը, ընթացք տալու համար առաջադրուած գաղափարին։ Առժամեայ մարմինը եռանդագին գործի լծուելով կ'արդիւնաւորէ իր վրայ դրուած յոյսերը։ Անդամներուն թիւը կը կրկնապատկուի։ Անհրաժեշտ կը նկատուի որոշ անուն և կանոնագիր ունենալ։ Ասոր համար կը գումարուի ընդհանուր անդամական ժողով։ Այս ժողովը, միաձայնութեամբ, միութեան կու տայ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ անունը։ Այս կերպով, միութիւնը կը հակէր ազելի մարմնակրթական կողմը։ Սակայն, մարզական միութիւն մը առանց մարզադաշտի անուանական բնոյթ պիտի կրէր, ուստի, անհրաժեշտ էր ճիգերու լարում, նիւթական զոհողութիւն հանդուրժելու համար դաշտին։ Բլրանման, լքուած վայր մը, որ ոչ մէկը պիտի համարձակէր որեւէ նպատակի համար գործադրելի դարձնել, կը վարձուի ու անդամներուն ֆիզիքական տքնաջան աշխատանքով դաշտի կը վերածուի։

Անդամներու թուին հետզհետէ յաւելումը, անդամներու մօտ դէպի մարզական կեանք լայն ձգտումը, պատճառներ էին որ Ահարոնեան Մարմնամարզական Միութեան վարիչները իրենց նպատակները աւելի հիմնաւորելով մտածէին միանալ Հ.Մ.Ը.Մ.Ի մեծ ընտանիքին։ Այս մտածումը կ'ենթարկուի ընդհանուր անդամական ժողովի քննութեան, գումարուած՝ 17 Յունուար 1951ին, ուր կ'որոշուի դիմումնագիր մը ուղղել Հ.Մ.Ը.Մ.Ի Շրջ. Վարչութեան ու պարզել իրենց նպատակը։ Օրուան վարչական կազմը որ պիտի հանդիսանար նաեւ Հ.Մ.Ը.Մ.Ի Ձիւնիի մասնաճիւղին առաջին վարչութիւնը, — Ստեփան Հաստաճեան, Վարուժան Թորիկեան,

Ճիւնիի Հ.Մ.Ը.Մ.ի հիմնադիր անդամները եւ կազմուած առաջին Պասքէթի խումբը 1953ին:
Ձախին՝ Բիւզանդ Պալմանուկեան (Ատենապետ):

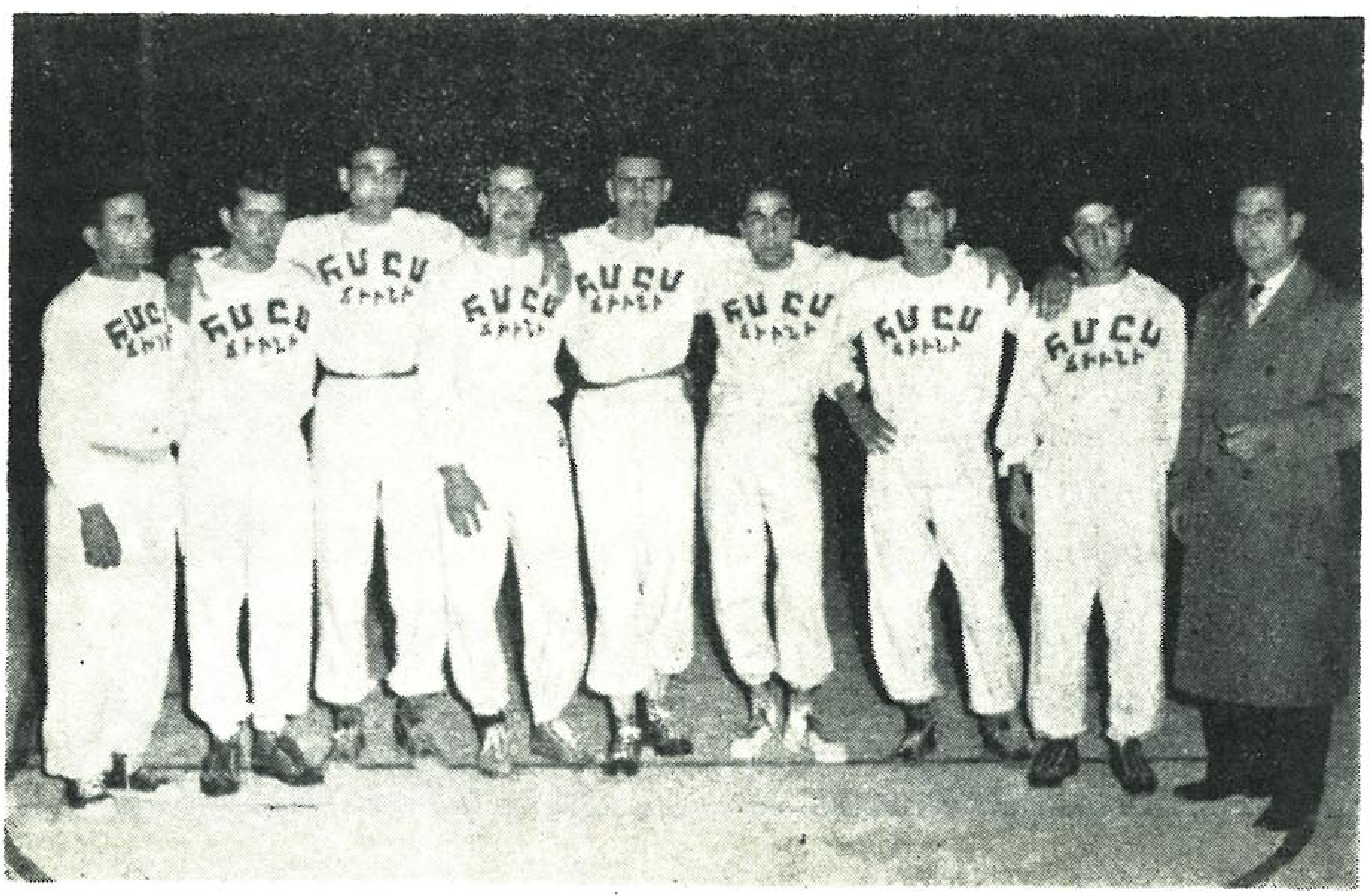

Հ.Մ.Ը.Մ. Ճիւնիի Պասքէթպոլի խումբը 1959ին:
Աջին՝ խումբին մարզիչ Յովսէփ Գազանճեան:

Ճիւնիի Հ·Մ·Ը·Մ·ի վարչական կազմը 1958—1959ին:

Նստած ձախէն աջ՝ Աբրահամ Հալպրեան եւ Սեթիան Հասանեան (Ատենապետ).
Ոտքի ձախէն աջ՝ Յովսէփ Գազանճեան, Լեւոն Գալբազեան եւ Վարուժան Թորիկեան (Ատենադպիր):

Ժան Սասթճեան, Գէորգ Գազանճեան, Բիւզանդ Թորիկեան — դիմում կը կատարէ։ 1951 Յուլիս 8ին, դաշտի բացման հանդէսին, հրապարակաւ կը կարդացուի Հ·Մ·Ը·Մ·ի Շրջ· վարչութեան հաստատագիր նամակը։ Այդ թուականէն սկսեալ Ճիւնի կը դառնար Հ·Մ·Ը·Մի մեծ ընտանիքին մէկ անդամը, տոգորուած նոր յոյսերով ու նոր հաւատքով։

Ճիւնիի մարզադաշտը ոչ միայն կը լուսազարդուի ու կ'ունենայ իր հանդերձարանը այլ եւ անոր կից սրահի մը կառուցումով, մասնաճիւղը կ'օժտուի ակումբով մը որուն անհրաժեշտութիւնը կը զգացուէր առաջին իսկ օրերուն։

Ճիւնիի մասնաճիւղի մարզական կեանքը կը սկսի Վոլի—Պոլով, սակայն, երբ դաշտը կը հարթուի ու գործածելի վիճակի մէջ կը դրուի, Պասքէթ—Պոլը կը գրաւէ Վոլի—Պոլի տեղը։ Պասքէթի մարզիչ Յակոբ Թորիկեանի ճիգերուն չնորհիւ, Ճիւնիի խումբը կարճ ժամանակի մը ընթացքին կը մասնակցի բարեկամական մրցումներու, իսկ 1958ին, Հ·Մ·Ը·Մ·ի միջմասնաճիւղային հանդիպումին՝ Հալէպ, խումբը կը մրցի Բ· Դասի խումբերուն դէմ ու կը ստանայ ախոյեանական բաժակը։ Այս յաջողութիւնը բաւական էր մասնաճիւղին անդամներուն ու խումբին ներշնչելու ոգեւորութիւն՝ աւելին ձեռք բերելու, յառաջդիմելու։

Պասքէթ—Պօլի կից անդամներէն մաս մը կը հետեւի մարզական խաղերու։ Այս պատճառով իսկ պարտաւոր էին մաս կազմելու Լիբանանի Աթլէթիզմի Դաշնակցութեան որուն համար պետական վաւերացումը անհրաժեշտութիւն մըն էր։ Պետութեան մօտ որպէս պատասխանատու կը ներկայանայ Արամ Սուքիասեան որուն անունով, Ներքին և Կրթական նախարարութիւնները կը վաւերացնեն մասնաճիւղը։ Մարզական խաղերուն կարգին կիրարկուած են նաեւ փինկ—փօնկ և հեծելանուորդութիւն։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Ճիւնիի մասնաճիւղը հիմնուած օրէն իսկ, մասնաճիւղի ղեկավարութեան մտահոգութեան գլխաւոր կէտերէն մէկը հզած է սկաուտական հարցը։ Առաջին առիթով 10—15 գայլիկներով սկսուած չարժումը որոշ յաջողութիւն կ'արձանագրէ։ կարող վարիչ առաջնորդի մը պակասը, մեծապէս կը վնասէ սկսուած գործին։ Ճիւնիի գայլիկներն ու սկաուտները իրենց մասնակցութիւնը բերած են Շրջ. վարչութեան կողմէն կազմակերպուած ամառնային տարեկան բանակումներուն՝ Տհուր Շուէր, Այն-Սաֆա և այլուր։

Ցաւով կ'արձանագրենք մահերը մասնաճիւղին հիմնադիր անդամներէն Գէորգ Գազանճեանի և Արմէն Սաաթճեանի։ Երկու խոստմնալից երիտասարդներ թէ իրենց անձին և թէ հանրային աշխատանքի համար։ Անոնց պակասը միշտ զգալի պիտի ըլլայ Ճիւնիի ազգային կեանքէն ներս։

5.— Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՀԱՏԷԹԻ
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի Հատէթի մասնաճիւղին հիմնադրութիւնը սերտօրէն կապուած է Հատէթի հայկական գաղութի կազմաւորման հետ։

Հատէթ, Պէյրութէն վեց հազարամէթր հարաւ, իր անունը հայկական շրջանակներու մէջ յայտնի կ'ըլլայ երբ ողբացեալ գործարանատէր Մարտիրոս Դեղարարեան և եղբայրը Պարգեւ, հիմը կը դնեն, Հատէթի մէջ, հիւսուածեղէնի զոյգ գործարաններու։ Երբ այս զոյգ գործարանները իրենց դռները կը բանան, ամէն կողմէն, մասնաւորաբար Հալէպէն, բազմաթիւ արհեստաւոր և գործաւորներ իրենց ընտանիքներով կը հաստատուին Հատէթի մէջ։ Հատէթի մէջ նոր հաստատուող այս գաղութին առաջին մտահոգութիւնը կ'ըլլայ դպրոցի հարցը։ Այս չատ կենսական խնդրին առնչութեամբ, օր մը, Մարտիրոս Դեղարարեանի բնակարանը ժողովի կը կանչուին Գեղամ Գարակէօզեան, կարապետ Յակոբեան, Անդրանիկ Արապեան և Գրիգոր Պապիկեան։ Ժողովին իր մասնակցութիւնը կը բերէ նաեւ Պարգեւ Դեղարարեան։ Խորհրդակցութեան ընթացքին Մարտիրոս Դեղարարեան կը խոստանայ դպրոցին համար հարկ եղած հողը տրամադրել ձրի։ Պարգեւ Դեղարարեան կը խոստանայ չինանիւթը հայթայթել, իսկ այլ ծախսեր պիտի գոյանային հանգանակութեամբ։ Գաղութը, մէկ մարդու պէս, մեծ եռանդով գործի կը սկսի, դպրոցին հիմերը կը սկսին փորուիլ ու հանգանակութեան գործը յաջողութեան ճամբու մէջ կը դրուի, երբ, այդ օրերուն, դժբախտ արկածի մը հետեւանքով Մարտիրոս Դեղարարեան կը մահանար իր ընտանիքով... կ'իջնէ սեւ վարագոյրը Հատէթի գաղութին վրայ։ Գործերը կը դադրին, արհեստաւորներ ու գործաւորներ իրենց ընտանիքներով կը մեկնին, հանրային կեանք, դպրոց և այլ ծրագիրներ երեսի վրայ կը մնան։

Հատէթի հայութեան գլխուն իջած այս հարուածը թէեւ սուղի կը նստի, ու վայրկեան մը յուսահատութեան կը մատնէ, և սակայն, մեկնողներէն ետք, մնացորդները կը վճռեն ամէն գնով, գոնէ մարզական կեանք յառաջացնել ու այդ միջոցով երիտասարդութիւնը մէկտեղ հաւաքել։ Ցարութիւն Իշխանեանի նախաձեռնութեամբ, շրջաբերականով մը ժողովի կը հրաւիրուի Հատէթի երիտասարդութիւնը կազմելու համար ֆութպոլի խումբ մը։ Ժողովը տեղի կունենայ Թադէոս Պաղտասարեանի բնակարանին մէջ։ Ժողովականները միաձայնութեամբ համամտութիւն կը յայտնեն շրջաբերականին բովանդակութեանը։ Խումբը կը կազմուի և կը մկրտուի ՀԱՄԱԶԱՍՊ անունով՝ ենթակայ Հ.Մ.Ը.Մ.Ի Պէյրութի մասնաճիւղին։

Այս բոլորը տակաւին իրենց սաղմնային վիճակին մէջ, Անդրանիկ Արապեան, իր քով կը հրաւիրէ քանի մը անձեր և կը թելադրէ որ հիմը

Հ Մ.Ը.Մ. Հատէքի մասնաճիւղի Ֆութպոլի առաջին կազմը 1949ին:

Հ.Մ.Ը.Մ. Հատէքի Ֆութպոլի խումբը 1959ին:

դրուի Հ.Մ.Ը.Մ.ի Հատէթի մասնաճիւղին և դիմումը կատարուի Շրջ. վարչութեան վաւերացումի համար։ Այս անգամ ալ Ռուբէն Դեղարարեանի ստորագրութեամբ չրջաբերական մը ժողովի կը հրաւիրէր բոլոր երիտասարդները Հ.Մ.Ը.Մ.ի մասնաճիւղ մը հիմնելու նպատակով։ 1949 Փետրուար 10, 33 հոգի կը հաւաքուին Անդրանիկ Արապեանի բնակարանը։ Ռուբէն Դեղարարեան, հաւաքոյթին նպատակը բացատրելէ ետք, և չեշտելէ ետք Հ.Մ.Ը.Մ.ի կարեւորութիւնը Հատէթի չրջանին համար, կ'առաջարկէ տեղւոյն վրայ գործադիր մարմին մը ընտրել որ հարկ եղածը կարգադրէ։ Այս գործադիր մարմինը կը նկատուի Հ.Մ.Ը.Մ. Հատէթի մասնաճիւղի անդրանիկ վարչութիւնը, որուն կ'անդամակցին՝ Ռուբէն Դեղարարեան, կարապետ Յակոբեան, կիւլպէնկ Հաճաքեան, Յակոբ Գասարճեան և Թադէոս Պաղտասարեան։ Վարչութիւնը, Շրջ. Վարչութեան յղած դիմումնագրին զուգընթաց, կ'անցնի աշխատանքի։ Առաջին առիթով ակումբ մը կը վարձուի որուն տարեվարձքը կը վճարէ Պարգեւ Դեղարարեան, իսկ Անդրանիկ Անլեան կը նուիրէ 30 ֆրոռ։

Շրջ. Վարչութեան վաւերացման գիրը չ'ուշանար։ Հատէթ, որպէս մասնաճիւղ, իր կարելին կ'ընէ իր վրայ դրուած յոյսերը արդարացնելու։ Մեկնող ընտանիքներու տեղ նորեր կը հաստատուին։ Հատէթ այժմ դարձեր է հայկական մնայուն գաղութ մը։ Հ.Մ.Ը.Մ.ի ակումբը, անցնող տասը տարիներու ընթացքին, եղած է ժամադրավայրը բոլորին, հոն տեղի ունեցած են հանդէսներ և հարկ եղած պարագային եկեղեցական արարողութիւն ու երբ Լ. Օ. Խաչը կը փափաքի Հատէթի մէջ դպրոց մը բանալու, ակումբը կը տրամադրուի այդ չատ կարեւոր նպատակին համար։

Հատէթի մասնաճիւղը զբաղած է գլխաւորաբար ֆութպոլով, որ երբեմն լաւ յաջողութիւններ արձանագրած է ոչ միայն բարեկամական մրցումներուն այլ և Միջ-մասնաճիւղային հանդիպումներուն։ Անդամներուն յաճախակի տեղափոխութիւնը պատճառ եղած է որ չ'ունենայ մնայուն զօրաւոր խումբ մը։ Ժամանակի ընթացքին խումբին պատասխանատուութիւնը ստանձներ են Խաչիկ Միքայէլեան, Յարութիւն Իշխանեան, Գէորգ Պզտիկեան և կարպիս Համամճեան։

Ժամանակը եկած կը նկատուի որ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Հատէթի մասնաճիւղը ֆութպոլի չրջանակէն դուրս գայ և կիրարկէ նաեւ մարզական այլ խաղեր ու յառաջացնէ գայլիկ ու սկաուտական կազմեր։

Հատէթի մասնաճիւղի վարչական աշխատանքներուն իրենց մասնակցութիւնը բերած են՝ Գեղամ Գարակէօզեան, Նշան Պապիկեան, կարապիս Իշխանեան, Սամօ Տաքէսեան, Խորէն Յակոբեան, Ժան Ստեփանեան, Երուանդ Միքիքեան, կարօ Թիւթիւնճեան և Եփրեմ Զէքեան։

6.— Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԱՅՆՁԱՐԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Սանճագի պարպումէն ետք, Մուսա Լերան ժողովուրդը կը տեղաւորուի, Լիբանանի Պէքաայի դաշտին արեւելեան մէկ անկիւնը, Դամասկոս տանող խճուղիին վրայ։ Եթէ տեղաւորման առաջին տարիներուն դժուար կ'ըլլայ Հ.Մ.Ը.Մ.ի մասնաճիւղ մը հիմնել, սակայն, չատ չանցած, 1940ին, 50 անդամներով և 36 սկաուտական կազմով կը հիմնուի Հ.Մ.Ը.Մ.ի Այնճարի մասնաճիւղը։ Պատերազմը, այս այնքան լաւ սկսուած գործը, կը դանդաղեցնէ։

Մասնաճիւղը 1948ին կը վերակազմուի 62 անդամներով, 45 սկաուտ և 35 գայլիկներով։ Սակայն նկատի ունենալով ժողովուրդին տնտեսական անձուկ վիճակը, և մանաւանդ սկաուտ մարզիչի մը պակասը, կարելի չըլլար սկաուտական կազմը պահել։ Ֆութպոլը եղած է և տակաւին կը մնայ գործունէութեան գլխաւոր դաշտը. խումբը 1951էն սկսեալ կը մասնակցի Միջ-մասնաճիւղային մրցումներուն։ Ֆութպոլի խումբը թէ բարեկամական և թէ Միջ-մասնաճիւղային մրցումներուն կ'արձանագրէ յաջողութիւններ. 1957ին կը տիրանայ Միջ-մասնաճիւղային մրցումներուն Գ. դասի ախոյեանութեան։

Մասնաճիւղը իր սեփական միջոցներով կ'ունենայ իր ակումբը և սեփական դաշտը 1957ին։

Սկաուտական կազմերը դարձեալ կը վերակազմուին 32 սկաուտ և 24 գայլիկներով։ Մեծ յոյս կը ներշնչեն որ այս անգամ, աւելի հաստատ քայլերով պիտի յառաջդիմեն։

Ֆութպոլի առաջին խումբին կողքին կը կազմուին նաեւ երկրորդական խումբերը որոնք միշտ փորձի մէջ են։

Այնճարի Հ.Մ.Ը.Մ.ի Ֆութպոլի խումբը 1957ին։

ՍՈՒՐԻԱ

ՀԱԼԷՊ

(ՇՐՋԱՆԻ ՄԵԾԱԳՈՑՆ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ)

Հալէպի Հ·Մ·Ը·Մ·ի մասնաճիւղին կազմութիւնը սերտ կապ ունի, Օսմանեան Սահմանադրութեան օրերուն, Այնթափի մէջ հիմնուած ՀԱՄԱԶԱՍՊ ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ հետ։ Ասոր համար ալ, պարտաւոր ենք, թռուցիկ ակնարկ մը նետել Այնթափի հայութեան ծոցին մէջ խմորուող մարզական շարժման վրայ։

Սահմանադրութեան վաղանցուկ ազատութեան այդ օրերուն, Թրքահայաստանի այլ գաւառներուն հետ նաև Այնթափի հայութիւնն ալ կ'ողջունէ ազգային զարթօնքի արշալոյսը, իր նորաստեղծ կազմակերպութիւններով որոնց կարգին բացառիկ տեղ մը վերապահուած էր Համազգայնոց Մարզական Միութեան։ Ակէ զատ, Այնթափի մէջ, ձնունդ առած էին ԱՐԱՐԱՏ և ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ մարզական միութիւնները։

Մարզական գետնի վրայ, այս միութիւններուն տարած աշխատանքէն զատ, 1910—1915, դպրոցներէն ներս կիրարկուած մարզական դաստիարակութիւնը մեծ դեր կատարած է երիտասարդութեան մարմնի և նկարագրի կերտման արբանեակ դերին մէջ։ ԱՑՆԹԱՊԻ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԳՈԼԷՃԸ, երկրորդական պոյգ վարժարանները, ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՁԵՄԱՐԱՆԸ մեծ կարեւորութեամբ հետապնդած են մարմնակրթանքը։

Այս բոլորին մէջ տիրապետող դերը կը մնար ՀԱՄԱԶԱՍՊ-ին, որ մինչև 1911—1915ի ազէտաբեր թուականը մեծ գործունէութիւն կ'ունենայ չնորհիւ իր վայելած լայն ժողովրդականութեան։ ազբերգական այդ օրերուն հայկական այլ բնագաւառներուն հետ, կը քանդուի ու կը կործանուի նաև Այնթապը։

Կիլիկիոյ ազատագրումէն ետք ու մանաւանդ 1918ի զինադադարէն յետոյ, կիլիկեցի վերապրող հայութեան բեկորները կը վերադառնան իրենց հայրենի քնաւեր օճախները վերաշինելու։ Կիլիկեան այլ քաղաքներու կարգին, Այնթապ, վերականգնումի այդ օրերուն, իր ուժերը կը լարէ և ազգային այլ հաստատութիւններու կարգին, կեանքի կը կոչէ իր չատ սիրած մարզական միութիւնը՝ ՀԱՄԱԶԱՍՊը։

Յաւարի ու տառապանքի օրերէն ետք, հայ ժողովուրդը խանդավառ օրերու արշալոյս մըն է որ կը դիմաւորէ, կիլիկեան հողերու ազատագը-

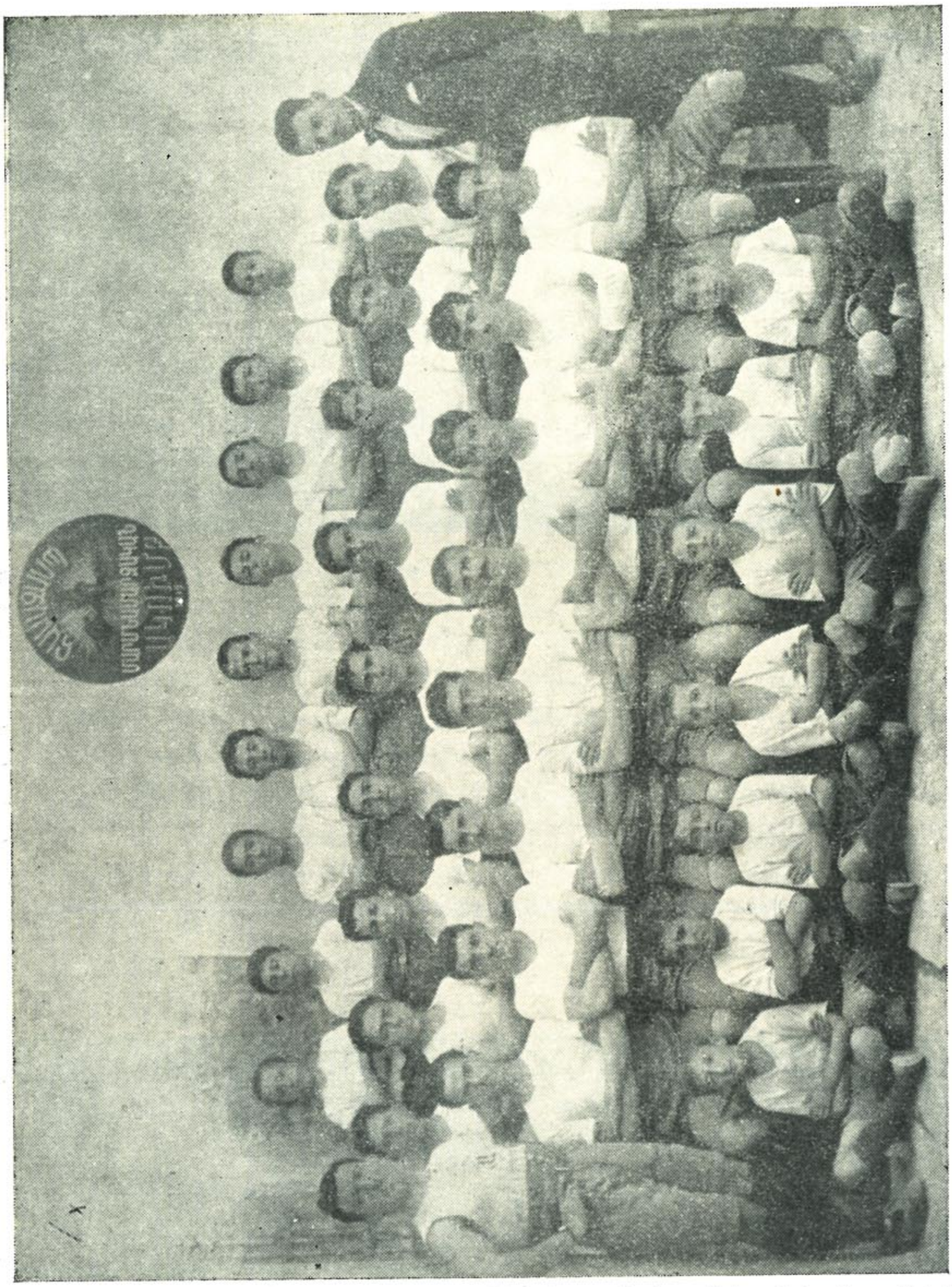

ՀԱՄԱԶԱՍՊ Մարմնամարզական միության մարզիկները 1923ին:
Այս մարզիկները կազմեցին Ա. Մ. Ը. Մ.ի Հալէպի մասնաճիւղը:

րում, Հայաստանի Հանրապետութեան ստեղծում և անկախութիւն, ասոնք պատճառներ էին որ երիտասարդական կազմակերպութիւններ՝ ամենուրեք, ու Այնթափի մէջ ալ, որոնց կարգին Համազասպ, օրըստօրէ ծաւալին ու իրենց գործունէութեան ծիրը լայնցնեն։

Հայ ժողովուրդը հազիւ տեղաւորուած, միութիւններ ու հաստատութիւններ հազիւ գործի սկսած, աւա՛ղ, ճակատագրի անգութ հարուածը կրկին կ'իջնէ հայութեան գլխուն։ Համաշխարհային պատերազմէն պարտուած, քայքայուած ու բաժան բաժան եղած Թուրքիան, չնորհիւ քաղաքական չիլ հաշիւներու, երէկի իր թշնամիներու գործնական օժանդակութեամբ իսկ, կը վերականգնի։ Թուրքերու վերականգնումով հայութեան

դիրքը կը վտանգուի։ Կրկին ահ ու սարսափի օրերը կը վերադառնան։ Հայութեան հորիզոնը կը մթագնի։ Տեղահանութեան ու ջարդի սարսափը ժողովուրդը կը մղէ տեղ տեղ ինքնապաշտպանութեան։ Ապատամբական ճիգերը որքան ալ հերոսական ու խիզախ պոռթկումներով առլի, սակայն, ի վերջոյ, գերազանց ուժերու ճնշումին տակ, անտէր ժողովուրդը կը պարտաւորուի վերջնականապէս լքել իր հայրենիքը և ապաստանիլ օտար երկիրներ։ Այնթապի հայութեան մեծամասնութիւնը կը տեղաւորուի Սիւրիա, մասնաւորաբար Հալէպ։

Հալէպ, Հայաստանի հարաւային սահմաններուն վրայ, հայկական ամենահին գաղութներէն մէկը եղած է։ Հին է այս գաղութին պատմութիւնը։ Համաշխարհային պատերազմի նախօրեակին հոն կ'ապրէր փոքր թուով հայութիւն մը իր ազգային հաստատութիւններով։ Ան իր գործօն մասնակցութիւնը բերած է ազգային, մշակութային ու մարզական կեանքի մէջ։ Հալէպ, Օսմանեան Սահմանադրութեան, ունեցած է ԱՂԲԻԻՐ ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶԱԿԱՆ միութիւնը որ իր աշխատանքները տարած է մինչեւ 1915։

Հայութեան տարագրութեան սեւ օրերուն, հարաւի մէջ, Հալէպ կը հանդիսանայ գաղթականներու գլխաւոր կայաններէն մէկը։ Հալէպի հայ գաղութին դիմագիծը կը փոխուի։ Հոծ հայութիւն մը իր կայքը կը հաստատէ հոն, ու կիլիկիոյ արտագաղթէն ետք, Հալէպ կը հանդիսանայ հայկական ամենէն բազմաշատ քաղաքը։ Տակաւին պատերազմի անմիջական վերջաւորութեանը, Հալէպի մէջ, հիմը կը դրուի ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԵՐԿՍԵՌ ՄԻՈՒԹԵԱՆ, որ իր մշակութային գործունէութեան զուգընթաց, ֆութպոլի խումբ մը կը կազմէ։ Այս խումբը կարճ ժամանակի մը ընթացքին արդէն աչքի կ'իյնայ ու հրապարակ կ'իջնէ գրաւման բանակի խումբերուն դէմ մրցելու...

Այնթապի արտագաղթին, Համազգայնի Մարմնամարզական Միութեան վարիչները, իրենց հետ կը բերեն միութեան արխիւներն ու գոյքերը։ 1922 Փետր. 18ին, Համազգայնի վարիչները, գործի լծուելով, շրջաբերականով մը ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրեն նախկին անդամները՝ Հայ Երիտասարդաց Ակումբին մէջ։ Միութիւնը կը վերակազմուի, առժամեայ մարմին մը կ'ընտրուի որ ընթացիկ կազմակերպչական գործերը վարէ մինչեւ նոր ընդհ. անդամական ժողով։

Լայն գործունէութեան համար անհրաժեշտ էին ակումբ և մարզավայր։ Միութեան վարիչներն ու անդամները, պարտաւոր էին առանձինն դիմակալելու դժուարութիւնները. նուազ հետաքրքրութիւն և քաջալերութիւն ցոյց կուտար ժողովուրդը։ Աւելին. այդ օրերուն, մարմնակրթանքն ու անոր հետեւողները արհամարհանքով կը դիտուէին նոյնիսկ մեր մտաւորականութեան կողմէն։ Հակառակ այս դժուարութիւններուն, Համազգայնի Միութիւնը կրցած է արմատաւորել, իր չուրջը խմբել երիտասարդութիւնը և ուսանողութիւնը և 1922—1925ի վերջերը, Հալէպի մարզական կեանքի մէջ մեծ դեր կը կատարէ։ Հանգուցեալ Տօքթ. Ա. Ալթունեան, առ ի քաջալերութիւն, հողամաս մը կը տրամադրէ որպէս մարզարան գործածուելու. հոս կը համախմբուին նաեւ աթլէթիք խաղերով հետաքրքրուող մարզիկները։ Համազգայնի կրցած է յառաջացնել լաւագոյն

ֆութպօլիստներէ կազմուած խումբ մը որ ի վիճակի եղած է, իր ժամանակի, օտար թէ տեղական խումբերուն հետ ճակատելու, յաճախ յաղթանակներ արձանագրելով։ Կ'արժէ յիշատակել այդ խումբին մաս կազմող ֆութպօլիստներուս անուններըը որոնք նոյն ատեն ղեկավարները եղած են միութեան, — Բիւզանդ Արեւեան, Կ. Աքքելեան, Յովհ. Դուրեան, Սահակ Խաչատուրեան, Տէօվլէթ Քեպապճեան, Ատուր Պօսնուեան, Տիգրան Աղճայեան, Լուսեր Մասպանճեան, կարապետ Փոլատեան, Յրթ. Սահակեան, Գեղամ Ագկիւլեան, Լեւոն Յարութիւնեան, Երուանդ Պապիկեան։ Միութիւնը կը պատրաստէ նաեւ մարզիկներ որոնք թէ Ագապայի Հայկ. որբանոցի մարզարանին և թէ այլուր կազմակերպուած ոդիմպիական խաղերուն մեծ յաջողութիւններ արձանագրած են. ասոնց չարքին լաւագոյնները եղած են՝ Յակոբ Զաղլասեան, Արսէն Փողահարեան, Տիգրան Նաճարեան, Սուրէն Պայընտըրեան։ Միութիւնը մշակած է նաեւ պար Ֆիքսի և պար փարալելի բաժիններըը. ասոնց մէջ աչքի ինկած են Գրիգոր Թընկըրեան, Տիգրան Նաճարեան, Արսէն Փողահարեան։

1924ին Պէյրութի մէջ հիմը կը դրուի Հ.Մ.Ը.Մ.ի Սիւրիոյ և Լիբանանի առաջին մասնաճիւղին։ Նորակազմ մասնաճիւղը հազիւ ինքզինք ամրապնդած, Հալէպի մէջ եւս մասնաճիւղ մը հիմնելու նպատակով, 23 Հոկտ. 1925 թուակիր նամակով, կը գրէ Տօքթօր Ատուր Գապագեանին։ Տօքթ. Գապագեան, անհատական չրջաբերականով կոչ կ'ուղղէ ու խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ Հալէպի մէջ գոյութիւն ունեցող մարզական միութիւններուն և ֆութպօլի խումբերուն ներկայացուցիչները, հիմը դնելու, Հալէպի մէջ, Հ.Մ.Ը.Մ.ի մասնաճիւղի մը։ Այս հրաւէրին դրական պատասխան կուտան ու իրենց ներկայացուցիչներով, Տօքթ. Գապագեանի բնակարանին մէջ ներկայ կ'ըլլան՝ Համազասպ, Ուսումնասիրաց, Կայծակ և Տալւորիկ մարզական միութիւնները։ Արարատ կը բացակայի։ Տօքթ. Գապագեան ներկաներուն կը բացատրէ ու կը չեշտէ Հ.Մ.Ը.Մ.ի կարեւորութիւնն ու անոր վերապահուած դերը գաղութներուն, մանաւանդ Հալէպի նման հայաչատ կեդրոնի մը մէջ։ Ան սրտագին կոչ կ'ուղղէ ներկայ եղող միութիւններուս ներկայացուցիչներուն որ միանան, միաձուլուին և հիմը դնեն Հ.Մ.Ը.Մ.ի Հալէպի մասնաճիւղին։

Միութիւններուս ներկայացուցիչները, սկզբունքով համաձայն ըլլալով հանդերձ եղած առաջարկին, նախքան որեւէ գործնական քայլի, կ'առաջարկեն ժամանակ տալ իրենց խորհրդակցելու իրենց պատկանած միութիւններուս վարչութիւններուն և ղեկավարներուն հետ և վերջնական որոշման մը գալու տրամադրութեամբ, կը ժամադրուին 1 Նոյեմբեր 1925ին հաւաքուիլ, նոյն ժողովատեղին։ Որոշուած թուականին ներկայ կ'ըլլան Համազասպ, կայծակ, Տալւորիկ միութիւններուս ներկայացուցիչները։ Առանց որեւէ բացատրութեան այս նիստէն կը բացակայի Ուսումնասիրացի ներկայացուցիչը։

Երեք միութիւններուս ներկայացուցիչները, լիազօրուած՝ իրենց վարչութիւններուս կողմէն, այս ժողովին լուծուած կը յայտարարեն իրենց միութիւնները և հիմը կը դնեն Հ.Մ.Ը.Մ.ի Հալէպի Մասնաճիւղին։

Այս ժողովին մէջ իսկ կը կազմուի երեք հոդինոց առժամեայ մար-

մին մը վարելու համար ընթացիկ գործերը,— յարաբերութեան մէջ մանելու Պէյրութի մասնաճիւղի վարչութեան հետ, տասնեւ հինգ օրէն գումարելու ընդհ. անդամական ժողով ուր պարզելէ ետք Հ.Մ.Ը.Մ.ի Ծրագիր—կանոնագիրը, ընտրելու գործադիր մարմինը՝ վարչութիւնը։

Առաժամեայ մարմինը ապագայի գեղեցիկ հեռանկարով գօտեպնդուած՝ գործի կը սկսի։ Գործի կը սկսի առանց նիւթական ապահովութեան. երեք միւթիւններու միացեալ գանձը կը հաշուէ երկու մեճիտ արծաթ դրամ։ Ասոր դէմ կար սակայն ոգեկան դրամագլուխը — սէր և հաւատք գործին հանդէպ, զոհաբերութեան պատրաստ երիտասարդութիւն մը, գործը յաջողութեամբ պսակելու վճռականութեամբ լեցուած։

17 Նոյեմբեր 1925ին, որոշեալ թուականին, կը գումարուի ընդհանուր անդամական ժողով ներկայութեամբ 48 հոգիներու, որոնք, լսելէ ետք առաժամեայ մարմնին զեկուցումն ու Հ.Մ.Ը.Մ.ի Ծրագիր—կանոնագիրը, բոլորն ալ առանց բացառութեան անդամ կ'արձանագրուին, ուխտելով իրենց լաւագոյն ճիգերով չարունակել ու տարածել միութեան գաղափարականութիւնը։

Ընդհանուր անդամական ժողովը, կ'ընտրէ եօթը հոգիէ բաղկացած վարչութիւն մը որուն մաս կը կազմեն՝ Տիգրան Աղճայեան, Լեւոն Աբգարեան, Միհրան Կարապետեան, Լուսեր Մասպանաճեան, Սահակ Խաչատուրեան, Լեւոն Պապիկեան և Շաւարշ Պէքեարեան։

Առաջին առիթով իսկ, նկատի առնելով միութեան նիւթական անձուկ վիճակը, ինքնաբուխ հանգանակութիւն մը կը կատարուի տեղւոյն վրայ, որմէ գոյացած կոկիկ գումարը կը տրամադրուի նորընտիր վարչութեան։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի դրօշին ներքեւ սկսուած մարզական չարժումը մեծ արձագանգ կը գտնէ պատանի և երիտասարդական խաւերուն մէջ։ Կարճ ժամանակաշրջանի մը մէջ անդամներուն թիւը մեծ համեմատութիւններ կը ստանայ։ Միութեան վարիչներուն համար անդամներուն թուին ծաւալումը որքան ուրախալի էր, նոյնքան մտահոգութեան դուռ կը բանար, որովհետեւ, օրըստօրէ, կը չեչտուէր ակումբի, մարզարանի և ֆութպոլի դաշտի անհրաժեշտութիւնը։

1925ին յանդուգն և պատասխանատու գործ էր ակումբի, դաշտի և մարզարանի մասին մտածելն իսկ. բայց հակառակ ասոր, կը գտնուին տասնեակ մը երիտասարդներ որոնք վճռականութեամբ յանձն կ'առնեն ամէն տեսակի զրկանք ու դժուարութիւն, սկսուած գործը տեղ մը հասցնելու։ Քանի մը տարի, քարոտ ու խոպան դաշտերու վրայ, կարկանուած գընդակներով խաղալէ, ժողովներն ու հաւաքոյթները տուներու, դպրոցներու և բացօթեայ վայրերու մէջ ընելէ ետք, վերջապէս 1928ին միութիւնը կը յաջողի ճէպէլ Նահրի մէջ պարտէզ—արտ մը վարձել և որպէս ակումբ տեղաւորուիլ Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց Ուխտին պատկան Հոգեւոր ականերէն մէկուն մէջ։

Հալէպի մարզական կեանքին մէջ Հ.Մ.Ը.Մ.ը կը հանդիսանայ առաջինը ֆութպոլի, պասքէթպոլի և թենիսի դաշտերուն հիմը դնողը։ Ֆութպոլի դաշտի յարդարման, զայն փշաթելերով չրջապատելու ծանր

գործը, ամբողջութեամբ, անդամները սիրայօժար կը կատարեն, իրենց առօրեայ ֆիզիքական ծանր աշխատանքներէ ետք. գործ՝ զոր կը կատարեն մանաւանդ լուսնակ գիշերներուն, մինչեւ կէս գիշեր։ Հոս կ'արժէ յիշատակել այն անզուգական Հ.Մ.Ը.Մ.ականները որոնք ամիսներով, տուն ու տեղ ձգած, երբեմն ալ անձնական գործ, ճակտի քրտինք թափելով, իրականացուցեր են հերքիւլեան աշխատանք պահանջող սկսուած գործը։ Գործ՝ որուն արդիւնքը այսօր կը վայելեն իրենց զաւակներն ու թոռները։ Տանք անուանները.— Միսաք, կարապետ և Յարէթ Բարսեղեան եղբայրներ, Անդրանիկ, Մկրտիչ և Աւետիս Գափլանեան եղբայրներ, կարապետ և Գէորգ Թորոսեաններ, Վռամ Ոսկեան, Անդրանիկ Աթթարեան, Անդրանիկ Ասլանեան, կարապետ Սասթճեան, Մանուէլ Գաթըրճեան, Ազատ Շուկայեան, Լեւոն Յարութիւնեան, Արմէն Աբգարեան, Նշան Թիւսիւզեան, Օննիկ Մելիքսէթեան, Գառնիկ Ազիրեան, Փանոս Խաչգըզեան, Միսիրեան եղբայրներ, Բիւզանդ Արեւեան, Սահակ Խաչատուրեան, Յովհաննէս Դուրեան, Անդրանիկ և Գրիգոր Թընկըրեաններ, Սուրէն Գալէնտէր, Գեղամ Ադկիւլեան ու հարիւրաւոր մեծ ու փոքր անդամներ որոնք Հ.Մ.Ը.Մ.ի Հալէպի մասնաճիւղին հիմնադրութեան առաջին օրերէն մինչեւ վերջ, իրենց ուժը ի սպաս դրած են մասնաճիւղին բարգաւաճման։

Հոս պարտք կը զգանք յիշելու Բերիոյ թեմի Առաջնորդ Գերշ. Տ. Արտաւազդ Ս. Ար.ք. Սիւրմէեանի անունը որ իր բարոյական և նիւթական ջակցութեամբ թեւ ու թիկունք կանգնած է Հ.Մ.Ը.Մ.ին, հիմնադրութենէն մինչեւ իր մեկնումը Հալէպէն։ Արտաւազդ Սրբազանի մեկնումէն վերջ, պինք փոխարինող Գերշ. Տ. Զարեհ Ս. Եպիս. Փայասլեան — այժմ արժանապատիւ Գահակալ Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ պատմական Աթոռին —, նոյնքան և աւելի օգտակար եղած է Միութեան։ Անոր պակսեցաւ նախագահ Հ.Մ.Ը.Մ.ի, հոգիով կը փարի անոր։ Միութեան բոլոր ձեռնարկներուն կը նախագահէ և տարեդարձներուն կը բանախօսէ ու սկսուելիք երգման արարողութիւններուն ներկայ գտնուելով կ'օրհնէ. տասնեակ տարիներով Հ.Մ.Ը.Մ.ի Միջ-մասնաճիւղային մրցումները կը հովանաւորէ ու իր ներկայութեամբ կը քաջալերէ մարզիկներն ու բազմահազար հանդիսական ժողովուրդը։

Վերջին երեսուն երեք տարիներուն, մօտ երեսուն վարչութիւններ յաջորդած են իրարու և վարած՝ Հալէպի մասնաճիւղի լայնածաւալ աշխատանքները։ Դժբախտաբար հնարաւորութիւն չունինք յիշատակելու բոլոր վարչականներու, յանձնախումբերու և խորհուրդներու անդամներուն անունները. պիտի բաւականանանք յիշատակելով ատենապետներուն անունները, որոնք, յաճախ, քանի մը շրջաններ յաջորդաբար, վարած են ատենապետութեան պատասխանատու գործը, — Լուսեր Մասպանճեան, Սուրէն Գալէնտէր, Տօքթ. Ատուր Գոպոզեան, Խաչիկ Եաւէրեան, Գառնիկ Ազիրեան, Միսաք Պժեան, Տօքթ. Յակոբ Գասապեան, կարապետ Աղճայեան, Վահէ Զոգգարեան, Նշան Թիւսիւզեան և Տօքթ. Ալպոտ Տայեան։

Այժմ կ'անցնինք պատկերացնելու Հ.Մ.Ը.Մ.ի Հալէպի մասնաճիւղի գործունէութեան այլազան մարզերը։

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆ

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Հալէպի մասնաճիւղի կազմութեան առաջին օրերուն իսկ, սկաուտական չարժման բերելիք փրկարար դերը նկատի առնելով, մխութեան վարիչները, գարկ տուին այդ չարժումին։ Վարչութիւնը, իր անդամներէն սկաուտ խմբապետ Լեւոն Աբգարեանի գլխաւորութեամբ, կը կազմէ սկաուտական 30 հոգինոց խումբ մը, որ, փոխ-խմբապետներ եզեկիէլ Մինասեանի ու վաղամեռիկ Բաբգէն Վահրամեանի հակողութեան տակ դաստիարակուելով, կը դառնայ Հ.Մ.Ը.Մ.ի ապագայ սկաուտական սքանչելի կազմին կորիզը։

Շնորհիւ սկաուտական կազմակերպութեան անցնող 33 տարիներու աչխատանքին, Հ.Մ.Ը.Մ.ի Հալէպի մասնաճիւղը, սերունդ մ'ամբողջ, նուազագոյն 5–6 հազարի հասնող հայ պատանիներու բանակ մը կը դաստիարակէ։ Այս պատանիները, տոգորուած Հ.Մ.Ը.Մ.ի գաղափարականով ու պարտաճանաչութեան գիտակցութեամբ, իրենց կեանքի պայքարը լաւագոյն կերպով կը մղեն ու անոնցմէ չատեր ցրուելով աչխարհի չորս ծագերուն, իրենց հետ կը տանին Հ.Մ.Ը.Մ.ի դրօչը ու կը հիմնեն նոր մասնաճիւղեր, կը կազմակերպեն սկաուտական նոր խումբեր, կը ներմուծեն մարզական ու ազգային ոգի նոր սերունդին մէջ։

Սկաուտական չարժման հիմնաւորումի սկզբնական չրջանին իսկ, կազմուած է սկաուտական Խորհուրդ՝ վարելու համար իրեն վստահուած պատասխանատու գործը — հինգէն վեց հարիւր սկաուտներու վարչական, դաստիարակչական, մարզական, առողջապահական, կազմակերպչական —

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Հալէպի մասնաճիւղի սկաուտական Ճ. քաճախումբը Պ'ռիսա (Ճեպել-Մուսա) 1929-ին։

աշխատանքներ՝ անոնք փրկարար դեր կը կատարեն միութեան չարքերէն ներս չնորհիւ անձնուէր ու գիտակից երիտասարդ ղեկավարներու — խմբապետներ, քաոնեակներով փոխ խմբապետներ, յիսունէ աւելի վարիչ առաջնորդներ, նոյնքան և աւելի թուով առաջնորդներ ու փոխ առաջնորդներ որոնց, դժբախտաբար, ամբողջական անուանացանկը ներկայացնելը այս էջերուն վրայ դժուար է։ Այս պարագային ալ պիտի գոհանանք թուել միայն պատասխանատու ընդհ. խմբապետներու անուանները — Լեւոն Աբգարեան, Նշան Թիւյսիւզեան, Լեւոն Պապլուզեան, Արսէն Դանիէլեան և Սուրէն Նազարեան։

Երեսուն և երեք տարիներու ընթացքին, ամէն տարի, անխափան, ակտուտական բանակումները տուղի ունեցած են։ Այս բանակումներուն մասնակցած են նուազագոյն 1500 ակտուտներ։ Բացի մեծ ու չքաւոր տեղէ այս բանակումներէն, ակտուտները խմբական ու հատուածական արշաւներ ու կարճ պտոյտներ կը կատարեն ամէն չաբաթ։ Ակտուտական դաստիարակչական գործը մեծ խնամքով կը հետապնդուի, անոնց ջամբելով տիպար քաղաքացիներ ըլլալու գիտակցութիւնն ու հաւատացեալ Հ.Մ.Ը.Մ.ականներ ըլլալու արժանիքը։

Ակտուտները իրենց ամբողջական մասնակցութիւնը բերած են միութեան նիւթական թէ բարոյական բոլոր ձեռնարկներուն։ Անոնք յիշատակութեան արժանի նուիրումով հսկած են Հ.Մ.Ը.Մ.ի հանդիսութիւններուն — տօնակատարութիւն, երդման արարողութիւն, մարզական ցուցադրութիւն եւլն.։ Ակտուտներուն մասնակցութիւնը, իրենց լրիւ խումբ-

Հ.Մ.Ը.Մ.ի ակտուտական բանակում՝ Քեսապի մէջ, 1933-ին։

Նկարին մէջ կ'երեւին՝ Յակոբ Սիմոնի, Լեւոն Աբգարեան, Քէսապի Տայիճ, Նշան Թիւյսիւզեան եւ Ինճէճիգեան։

Հ.Մ Ը.Մ.ի Հալէպի ակառւտական կազմը 1932-ին,
կեդրոնը՝ խմբապետ Նշան Թիւյսիւզեան:

թերով, Հ.Մ.Ը.Մ.ի Միջ-մասնաճիւղային մրցումներուն և պետական տո-ղանցքներուն, իրենց նուագախումբով, ընդհանուր խանդավառութիւն ստեղծած է միշտ: Այս նուագախումբը, ղեկավարութեամբ Յակոբ Քէչիշեանի, իր փայլուն ու պատուաբեր գոյութիւնը կը պարտի որքան իր անձնուէր ղեկավարին նոյնքան վարչութեան նիւթական լայն աջակցու-թեան ու սկաուտ խմբապետ Յովհաննէս Խաչատուրեանի նուիրումին:

Ամէն տարի, և այս՝ սկաուտական խումբերուն կազմութեան օրերէն սկսեալ, Ս. Ծնունդի օրը, կճող ցուրտին ու բուքին, սկաուտները, հայ ժողովուրդին Նոր Տարին ու Ս. Ծնունդը կը չնորհաւորեն՝ տունէ տուն տանելով Ս. Ծնունդի խորհուրդը պատկերացնող ու Հ.Մ.Ը.Մ.ի իմաստը բացատրող farթերը: Անոնք հոգեկան հաճոյքի հետ, կ'ապահովեն նաեւ կոկիկ գումար մը օգտագործելու միութեան կարիքներուն:

Միութեան լաւագոյն ֆութպոլիստներն ու մարզիկները սկաուտա-կան շարքերուն մէջ թրծուած են, այսպէս, Արմէն Աբգարեան, Արսէն և վազգէն Տէր Ղուկասեաններ, Մանուկ Յովհաննէսեան, Մանուէլ Գա-թըճեան, Համազասպ Արզումանեան, Աբրահամ Աբնեան, Յակոբ Աֆար-եան, Յովհաննէս Խաչատուրեան, Երուանդ Տէմիրճեան, Գափլանեան եղ-բայրներ և ուրիշներ:

Հ.Մ.Ը.Մ.ի սկաուտական կազմը 1933-ին.
կեդրոնը՝ Շրջանային խմբապետ Սիմոն Թերճանեան:

Հ.Մ.Ը.Մ.ականները, մասնաւորաբար սկաուտները, չնորհիւ իրենց ջամբուած դաստիարակութեան, եղած են ու են օրինապահ քաղաքացիներն ու զինուորները հայրենիքին ու բանակին։ Բանակի սպանները պատուեստով արտայայտուած են Հ.Մ.Ը.Մ.ական շարքերէն զինուորական ծառայութեան կանչուածներու կարգապահութեան, ձեռներէցութեան և մարզանքի մէջ ցոյց տուած իրենց ուշիմութեան մասին։

Կ'արժէ յիշատակել նաեւ ներգաղթի օրերուն, միութեան հանդէպ սկաուտներու ցոյց տուած հաւատարմութիւնն ու զոհաղութեան մեծ ոգին։ Անոնք մինչեւ վերջ պատնէշի վրայ մնացին, պահելու ու պահպանելու համար իրենց սիրելի միութեան պատիւն ու միասնականութիւնը։ Անոնք որոնք «պարտադրեալ» հրաժարականներով Հայաստան մեկնեցան, Հ.Մ.Ը.Մ.էն բաժնուեցան արցունքոտ աչքերով։ Վստահ ենք որ հոն եւս, Հ.Մ.Ը.Մ.ականներ, որպէս սիրայր քաղաքացիներ իրենց վարկը կը պահեն ու պարտքը կը կատարեն հայրենիքի հանդէպ։

Հ. Մ. Ը. Մ Հալէպի սկաուտ ասպիճանաւորներու կազմը 1942-ին
կեդրոնը նստած՝ խմբապետ Լեւոն Պապլուզեան:

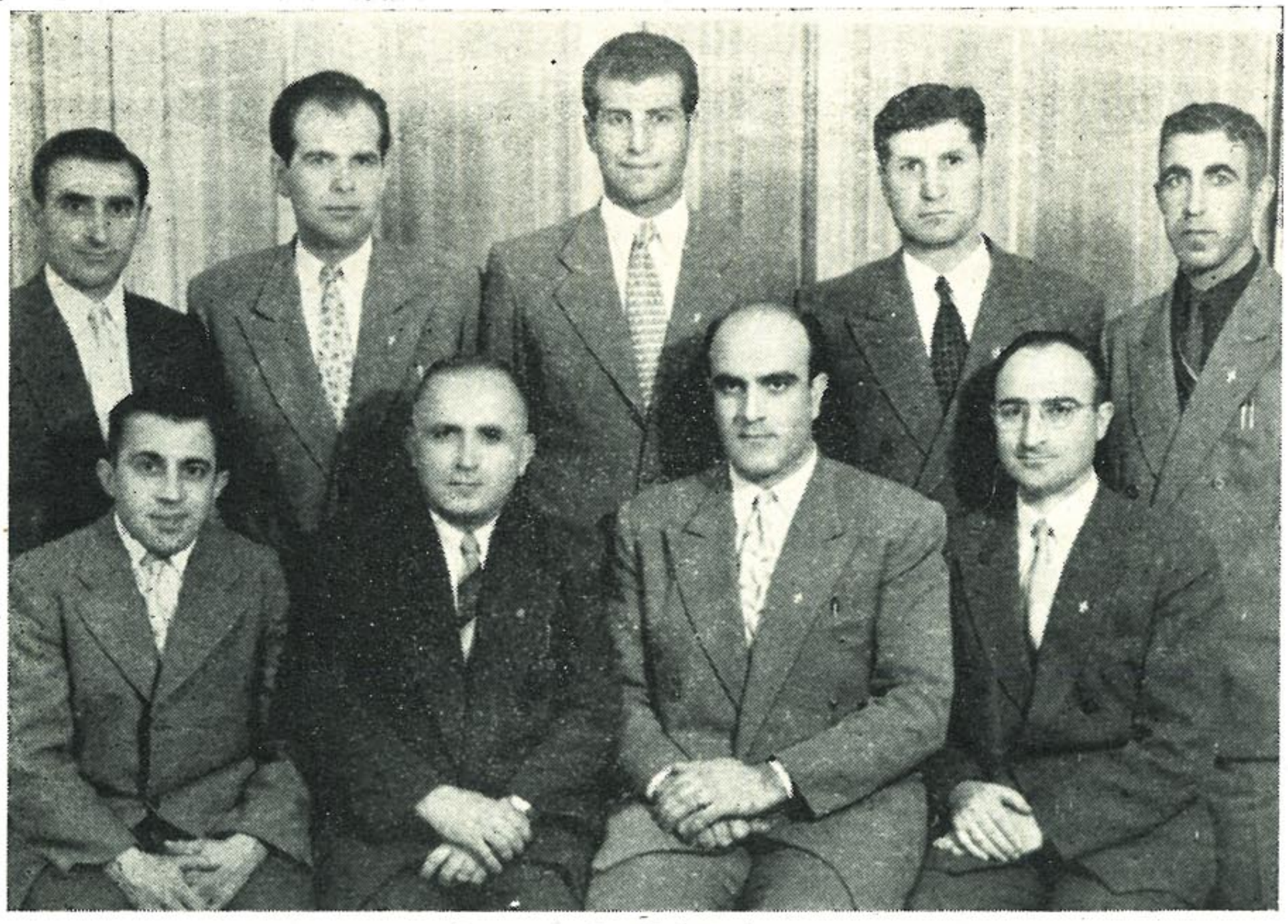

Սկաուտական խորհուրդը
Նստած ձախէն աջ՝ Գ. Խաչատուրեան, Յ. Տէրվիսեան, Յ. Խաչատուրեան (Ատենապետ) եւ
Ս. Նազարեան (Ընդհանուր խմբապետ):
Ոտքի ձախէն աջ՝ Խ. Նազարեան, Ն. Սիմոնեան, Ա. Աւրնեան, Ս. Քիլոյեան եւ Տ. Սաճճեան:

Հ.Մ.Ը.Մ. ՀԱԼԷՊԻ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԻ ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅ ԿԱԶՄԸ

Խմբապետական կազմ

Ա. խումբ (ԵՐԷՑՆԵՐ)

Բ. խումբ (ԱՌԻՒՇ)

Գ. խումբ (ԱՐՇԻԻ)

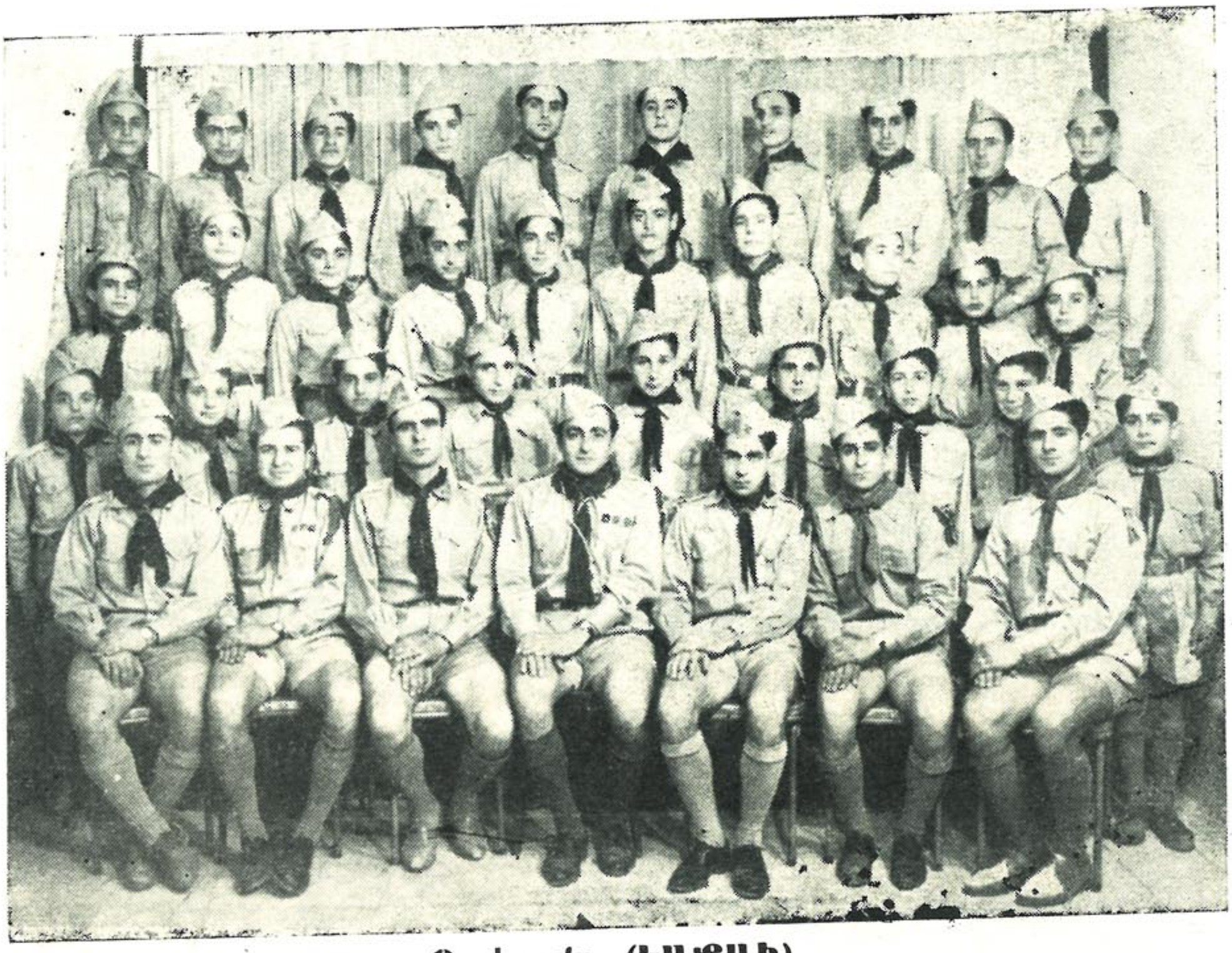

Դ. խումբ (ԿԱՓԱՒ)

Ե. խումբ (ՆԱՊԱՍՏԱԿ)

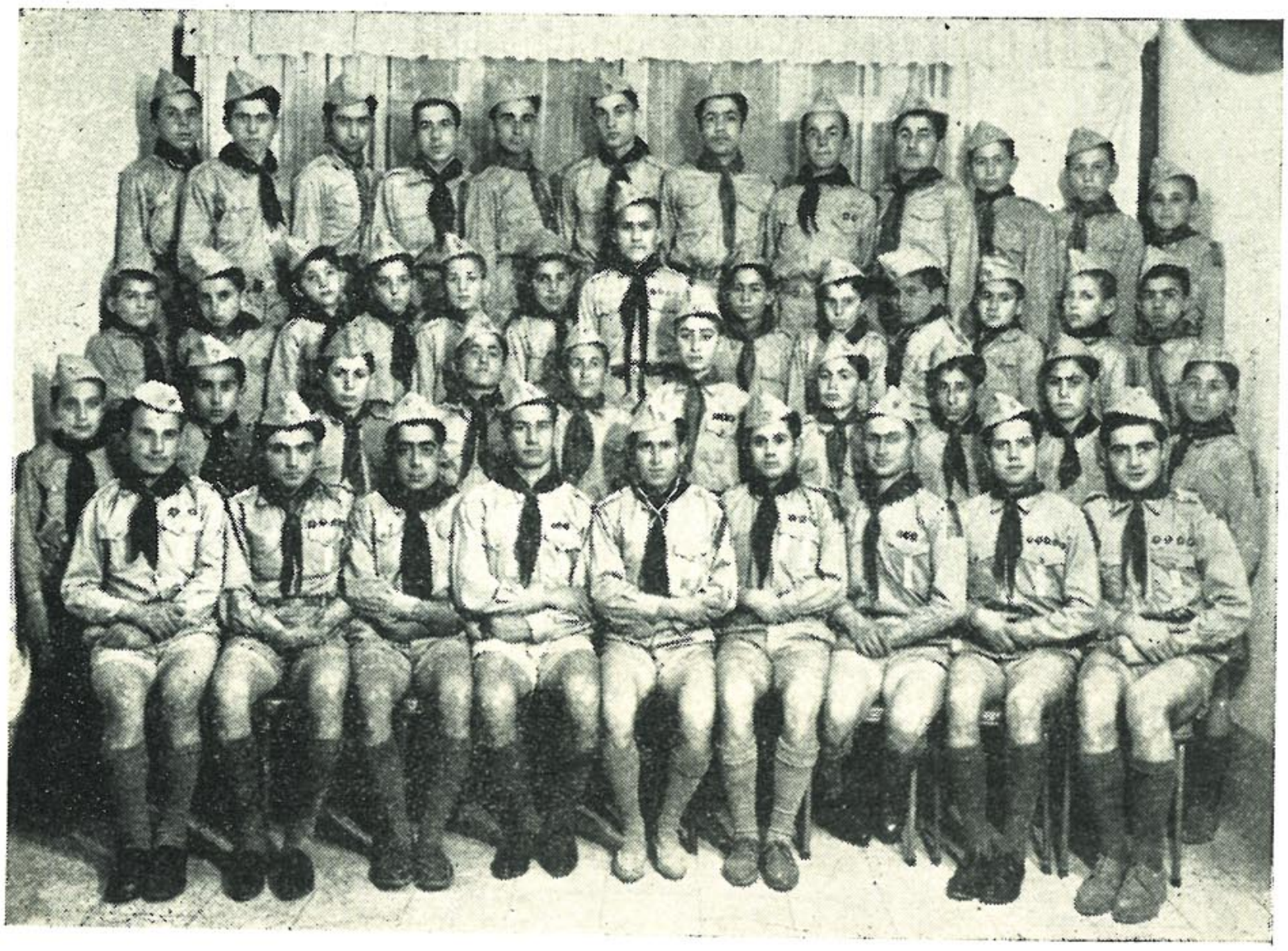

Զ. խումբ (ԿՈՒՆԿ)

Է. խումբ (ՄԵՂՈՒ)

Ը. խումբ (ԵՂՆԻԿ)

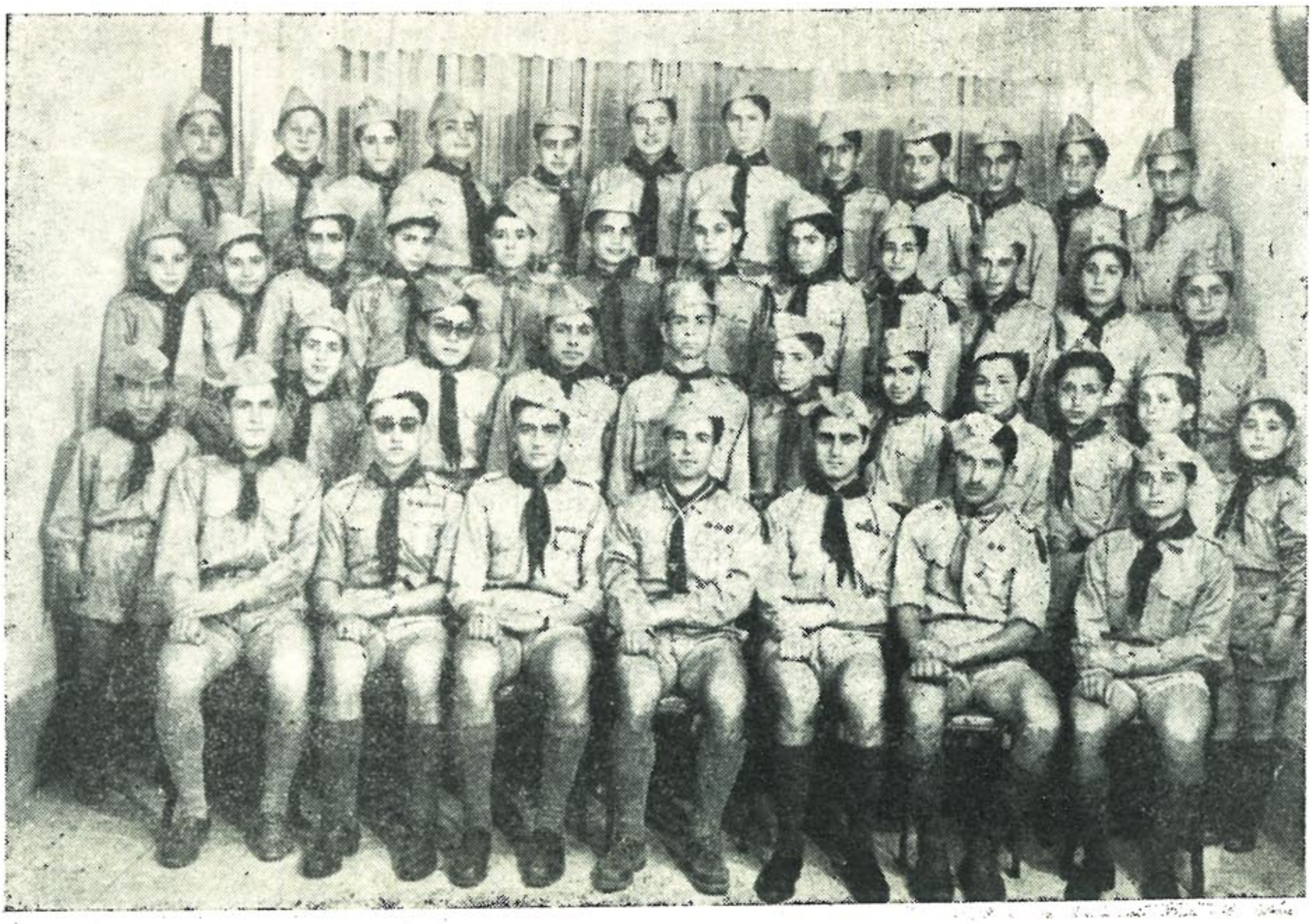

Թ. խումբ (ՎԱԳՐ)

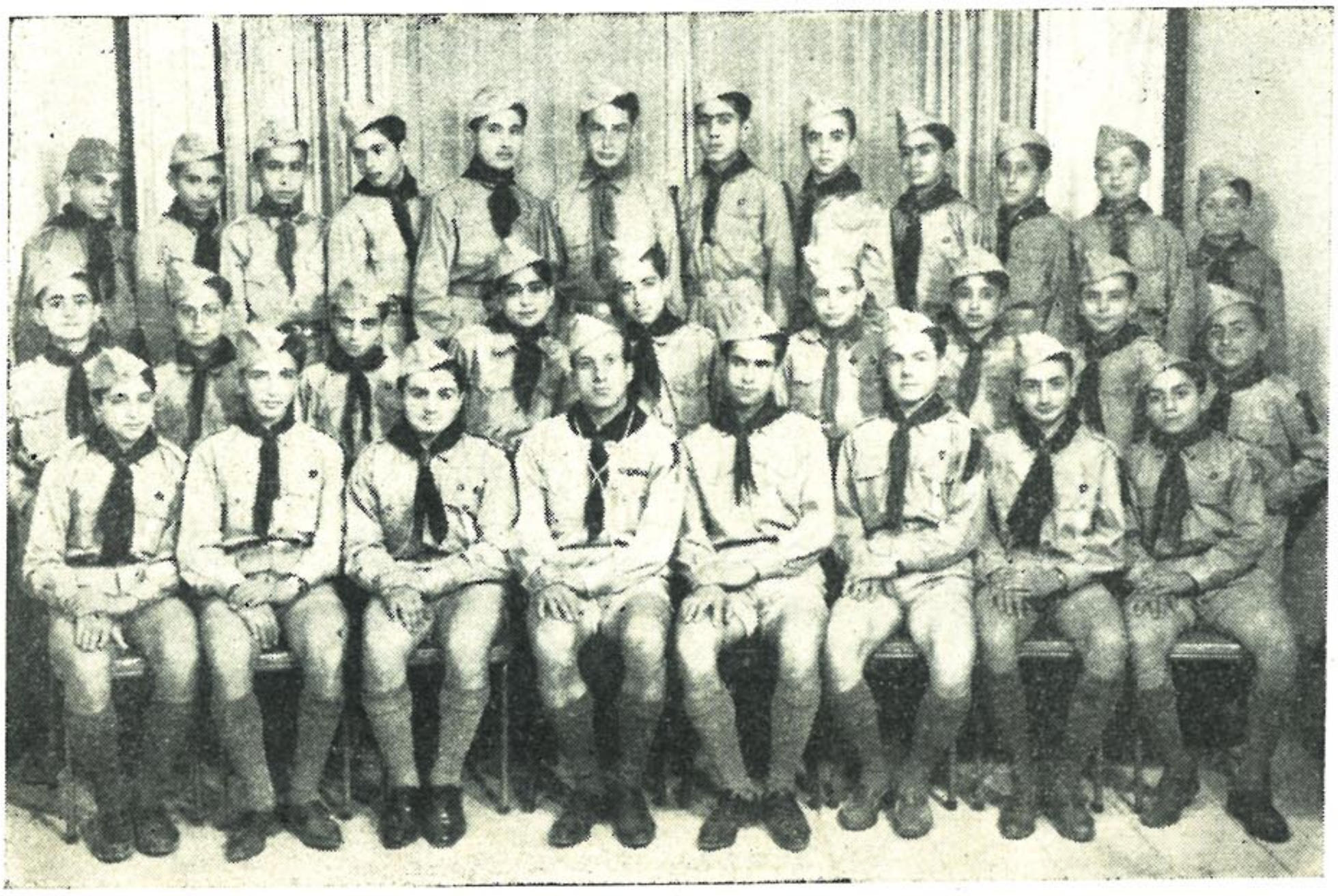

Ժ. խումբ (ՋԻ)

Հալէպի մասնաճիւղի Գայլիկներու աստիճանաւորները 1942ին:

Ձախէն աջ՝ Նստած՝ Վարդգէս Կիւրեղեան, Կարապետ Փայլեան:

Կանգնած՝ Վազգէն Ստեփանեան, Եդուարդ Ճինոյեան (Աբելլա), Միհրան Խաչատուրեան:

Գայլիկ աստիճանաւորներու կազմը 1959-ին:

Հ. Մ. Ը. Մ. ՀԱԼԷՊԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ԳԱՅԼԻԿՆԵՐՈՒ ՆԵՐԿԱՅ ԿԱԶՄԸ

Գաղտաֆի երջանի գայլիկներ:

Հալէպի Նար-Գինդի երջանի գայլիկներ:

ՀԱԼԷՊԻ ԱՐԾՈՒԻԿՆԵՐՈՒ ՆԵՐԿԱՅ ԿԱԶՄԸ

Քաղաքի շրջանի Արծուիկներու Խորհուրդը

Նստած ձախէն աջ, Օր. Մ. Տագէսեան (Ատենապետուհի), Օր. Հ. Եիւզպաշեան:
Ոտքի ձախէն աջ. Օր. Մ. Տէր Ղազարեան, Ե. Ջաղացպանեան, Ս. Գրիգորեան,
Ա. Պահատուրեան եւ Ա. Այանեան:

Քաղաքի շրջանի արծուիկ տասնեակապետներու կազմը:

Արծուիկներու դրօշակիրը

Քաղաքի շրջանի արծուիկներու ՆԱՒԱՍԱՐԴ խումբը:

Քաղաքի շրջանի արծուիկներու (ՆԱՑԻՐԻ) խումբը:

Քաղաքի շրջանի Մրջիւններ:

Նոր-Գիւղի շրջանի Արծուիկներու Խորհուրդը

Նստած ձախէն աջ. Օրդ. Թ. Ֆէրմանեան, Ս. Տէր Ղազարեան (Ատենապետուհի), Թ. Մալոյեան:
Ոտքի ձախէն աջ. Օրդ. Ա. Խարմանտարեան, Ա. Մարգարեան (Խմբապետուհի), Ա. Քիւլաճեան եւ Վ. Կոստանեան:

Նոր-Գիւղի շրջանի Արծուիկ Աստիճանաւորներու կազմը:

Նոր-Գիւղի երջանկի Մրջնիկներ:

Նոր-Գիւղի երջանկի Մրջնիկներ:

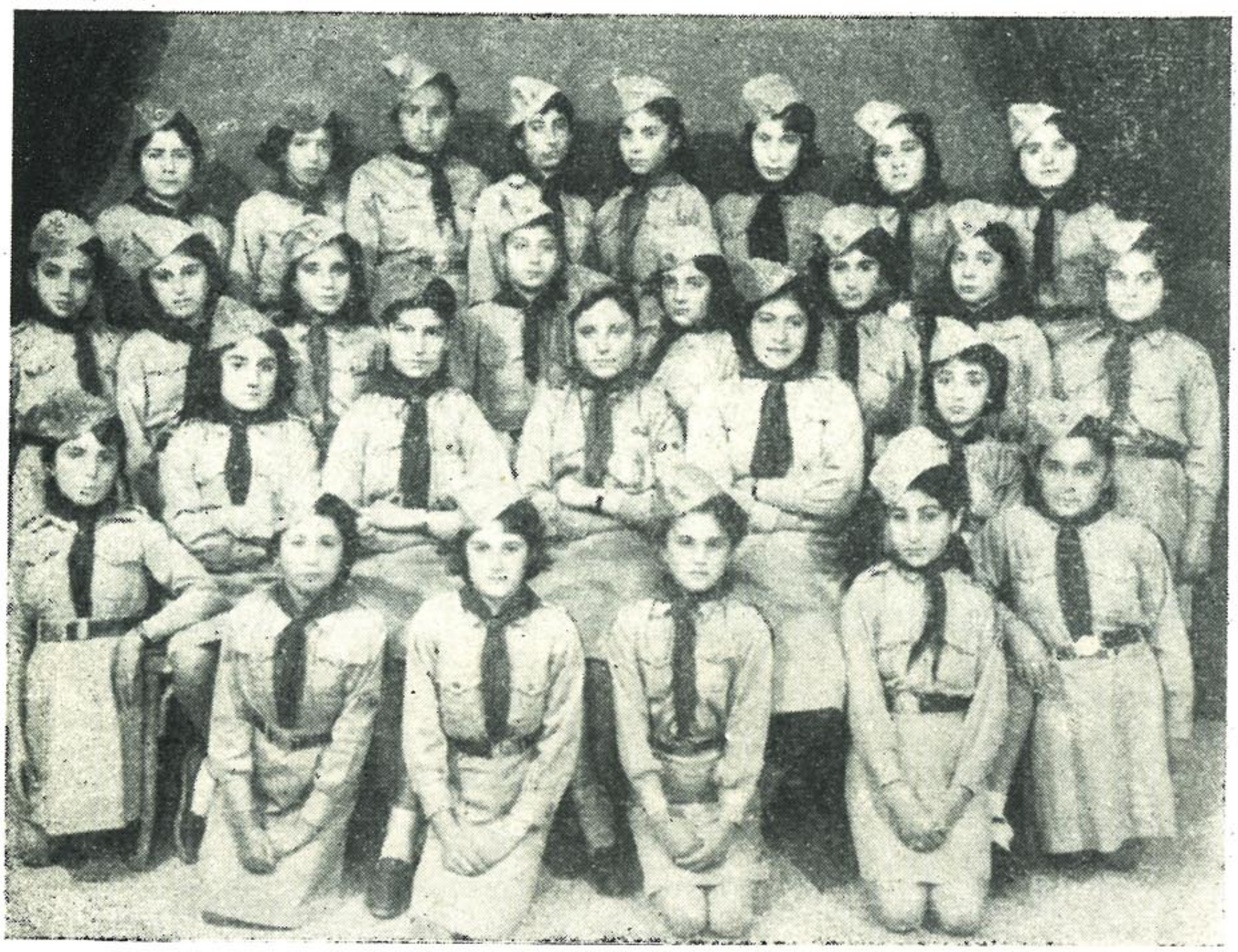

Նոր-Գիւղի երջանիկ Արծուիկներու Բ. խումբը (ա) (ՄԵՂՈՒ):

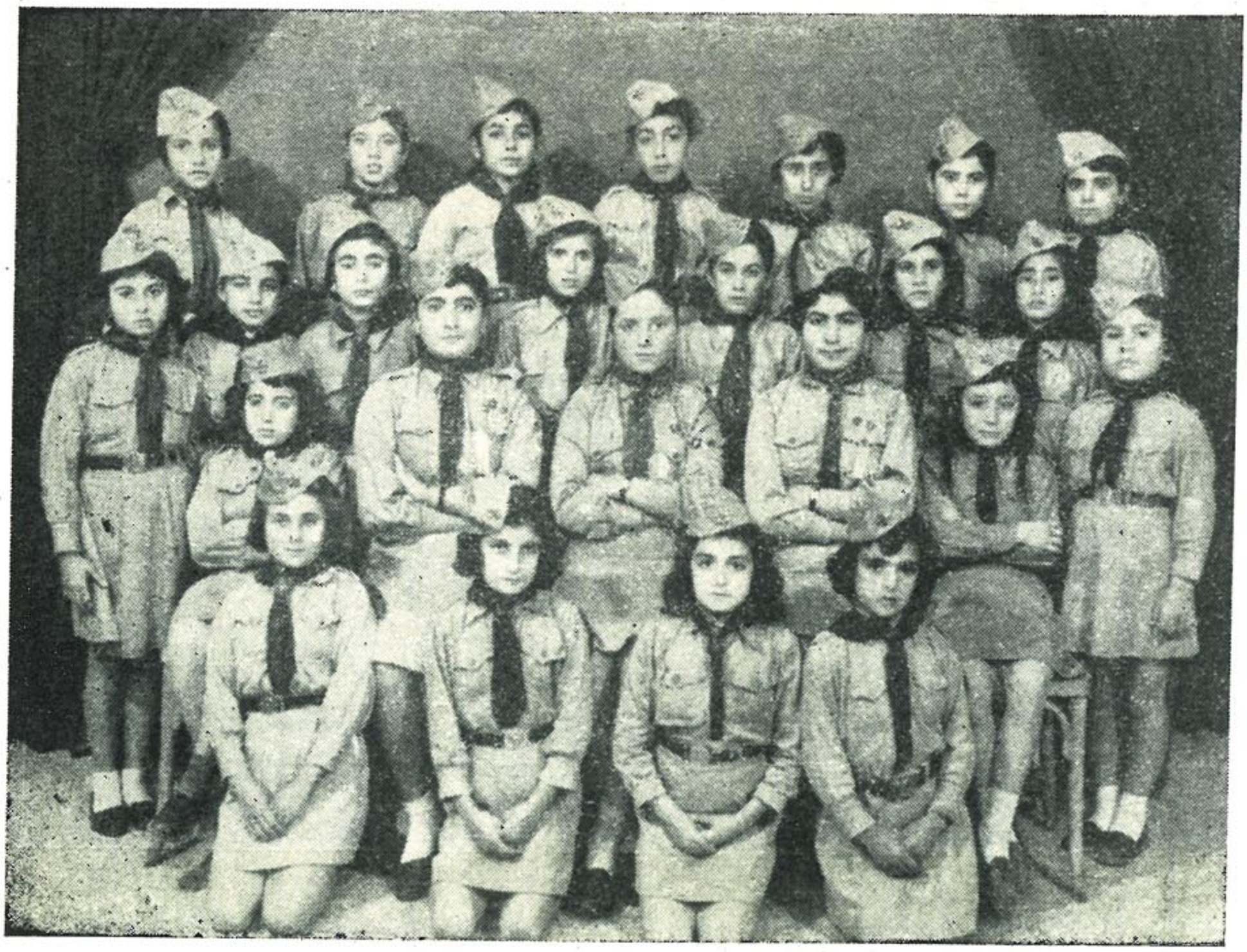

Նոր-Գիւղի երջանիկ Արծուիկներու Բ. խումբը (բ) (ՄԵՂՈՒ):

Նոր-Գիւղի շրջանի արծուիկներու Ա. խումբը (ԹԻԹԵՌՆԻԿ)։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆ

ՖՈՒԹՊՈԼ

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Հալէպի մասնաճիւղը, ինչպէս սկաուտական նաեւ մարզական գետնի վրայ մեծ նուաճումներ կատարած է։ Իր հիմնադրութենէն մինչեւ այսօր, հաւասար կարեւորութեամբ, զարկ տուած է ֆութպոլին, պասքէթպոլին, աթլէթիք խաղերուն, մարմնամարզութեան, վոլիպոլին, թենիսին, փինկ փոնկին, հեծանիւին եւլն.։

Ֆութպոլի առաջին խումբը, իր կազմութեան օրէն մինչեւ այսօր, կրցած է բարձր պատուանդանի մը վրայ մնալ շնորհիւ իր բարոյական գիտակցութեան ու հաւատքին։

Տրջ. Վարչութեան կողմէ կազմակերպուած Միջ-մասնաճիւղային հանդիպումներուն, 1926էն ասդին, և հազարէ աւելի այլ մրցումներուն իր մասնակցութիւնը բերած Ֆութպոլի Ա. խումբը, յաղթանակներու թէ պարտութիւններու առեն, կրցած է պահել Հ.Մ.Ը.Մ.ի վայել կեցուածք։ Ֆութպոլի մրցումները միութեան ծանօթացման ու տարածման մեծագոյն ազդակներէն եղած են։ Իւրաքանչիւր մրցումի ներկայ եղող հայ անհատ, Հ.Մ.Ը.Մ.ի ֆութպոլիստներուն ընդմէջէն ճանչցած է Հ.Մ.Ը.Մ.ը ու հպարտացած որ անոր դրօշը միշտ բարձր պահուած է մարզադաշտերուն վրայ։

Հալէպի մասնաճիւղի ֆութպոլի խումբերու մասին գրելու ժամանակ, իր արդար տուրքը տալու պատուախնդրութեամբ, անհրաժեշտ է մասնաւոր հաճութեամբ ու բացառիկ գնահատանքով գրել մանաւանդ այն խիստ արժէքաւոր խումբին մասին որ խմբապետութեամբ Վազգէն Տէր Ղուկասեանի ամբողջ տասը տարի 1939–1949 փայլեցաւ առհասարակ Սուրիոյ քաղաքներուն մէջ ընդհանրապէս, ու մասնաւորապէս Հալէպի մէջ, որուն տարած յաղթանակները ըլլայ տեղացի թէ օտար խումբերու վրայ դափնեպսակներու գեղեցիկ փունջ մը կը կազմեն, իսկ արդար քրտինքով շահուած երկու տասնեակ մը բաժակներն ու դրօշակները այսօր պատուոյ տեղը կը գրաւեն Հալէպի Ակումբի ցուցափեղկին մէջ։

Այս միակամ խումբը, իր խիզախ, օրինակելի և ազնուօրէն խաղարկութեամբ երկար ժամանակ մնաց անպարտելի, որուն շահած յաղթանակներուն և տիտղոսներուն փառապսակը կազմեց Հալէպի Քաղաքապետարանի արծաթեայ բաժակի մրցումը, տասնեակ հազարաւոր խանդավառ հանդիսականներու առջեւ ընդդէմ Union Sportive-ի, որ 5–2 արդիւնքով վերջացաւ Հալէպի խումբի փայլուն յաղթանակով։

Հալէպի մասնաճիւղը բացի Ա. խումբէն, ունեցած է միշտ 8–10 երկրորդական խումբեր, որոնք ունեցած են բազմաթիւ մրցումներ՝ մասնաճիւղերու խումբերու և իրարու հետ։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Հալէպի մասնաճիւղի Ճութպոլի Ա. խումբը 1926-ին:

Նստած, ձախէն աջ՝ Անդրանիկ Գաւիլանեան, Վռամ Ոսկանեան, Շաւարշ Պէքեարեան:
Բ. շարք, Գրիգոր Մէհէճէճեան, Լեւոն Մուրատեան, Լեւոն Հիմիսեան, Մաթէոս Մանուկեան, Յարութիւն Մարոսեան:
Գ. շարք, Լեւոն Պապիկեան, Կարապետ Աֆեելեան, Սահակ Խաչատուրեան, Փանոս Խաչգրգեան, Ձորն:

Հ.Մ.Ը.Մ. Հալէպի 1929-ի ֆութպոլի խումբը:

Ա. շարք՝ նստած ձախէն աջ, Անդրանիկ Աբթարեան, Վռամ Ոսկանեան, Անդրանիկ Ասլանեան:
Բ. շարք՝ ձախէն աջ, Պարգեւ, Անդրանիկ Գափլանեան, Եագուպ Իշխանեան:
Գ. շարք՝ ձախէն աջ, Գեղամ Ագկիւլեան (ընդհանուր խմբապետ), Ազատ Շուկայեան, Փանոս Խաչգրզեան, Ճօրճ Միսիրեան, Զարեհ Ճերահեան, Վաղինակ Ճենապեան:

Հ.Մ.Ը.Մ. Հալէպի մասնաճիւղի Քուբպոլի անպարտելի խումբը որ 1939—1949 պահեց Սիւրիոյ ախոյեանութիւնը:

Ա. շարք՝ նստած ձախէն աջ, Սեթիան Մելիքսէթեան, Վազգէն Տէր Ղուկասեան, Արմէն Աբգարեան, Արսէն Տէր Ղուկասեան, Համազասպ Արզումանեան:

Բ. շարք՝ ձախէն աջ, Կրացեան (խումբին մարգիչը՝ Քրանսացի, ծագումով հայ), Կարապետ Գարայեան, Ալեքսան Փիլաւեան, Լեւոն Սարգիսեան, Մանուկ Յովհաննէսեան, Մանուէլ Գաբրիեան,

Քաղաքապետարանի բաժակը ծահելէ վերջ, Հ.Մ.Ը.Մ.ի բազմահազար համակիրներ խմբապետ՝ Վազգէն Տէր Ղուկասեանը ուսամբարձ կ'առաջնորդեն դէպի ակումբ:

Հ.Մ.Ը.Մ. Հալէպի Ֆութպոլի երկրորդական խումբերէն «ՎԱՀԱԳՆ» 1941-ին:

Ա.Մ.Ը.Մ. Հալէպի Ֆութպոլի երկրորդական խումբերէն «ԱԱՄԹ» 1941-ին:

Ա.Մ.Ը.Մ. Հալէպի ճութպոլի երկրորդական խումբերէն «ՀԱՄԱԶԱՍՊ» 1941-ին:

Հ.Մ.Ը.Մ. Հալէպի Ֆութպոլի Երկրորդական խումբերէն «ԱՆԴՐԱՆԻԿ» 1941ին:

Հ.Մ.Ը.Մ. Հալէպի Նոր Գիւղի Ֆութպոլի Ա. խումբը:

Հ.Մ.Ը.Մ. Հալէպի Սկաուտական Ճուրպոլի Ա. խումբը:

Հ.Մ.Ը.Մ. Հալէպի մասնաճիւղի Ճուրպոլի Ա. խումբը 1959-ին:

Նստած՝ ձախէն աջ, Շէճօ Պէտուր, Կիրակոս Կիրակոսեան, Սարգիս Երէցեան,
Յարութիւն Գույումճեան եւ Սահակ Եղոյեան:

Ոտքի՝ ձախէն աջ, Աբրահամ Աւրճեան (խմբապետ), Սարգիս Կօճկարեան (Նէկրօ),
Գառնիկ Հաճճառեան, Կարպիս Պէթրեան, Գաբրիէլ Պէրպէրեան, Կարպիս Ալլըգեան եւ
Անդրանիկ Սիւլիւճեան:

ԱԹԼԷԹԻԶՄ

Մանուճխուղի հիմնադրութենէն ի վեր, աթլէթիք խաղերը մեծ ընդունելութիւն գտած են անդամներուն մէջ։ Մանուճխուղը, առանց բացառութեան, ամէն տարի կազմակերպած է աթլէթիք մրցումներ։ Ասիկա բացառիկ երեւոյթ մըն է ո՛չ միայն ազգային չրջանակէն ներս այլ և Սիւրիոյ մէջ, երբ նկատի առնենք որ ոչ մէկ մարզական միութիւն կը փորձէր աթլէթիք խաղերու մրցումներ սարքել։ Հ.Մ.Ը.Մ.ը, տարիներու ընթացքին ձեռք բերած փորձառութեան չնորհիւ, կրցած է բառին բուն առումով, ներկայանալի ոդիմպիականներ սարքել։ Եղած է երկար չրջան մը, երբ, Հալէպի մանուճխուղի մարզիկները տիրապետած են Սիւրիոյ և Լիբանանի աթլէթի խաղերու մարզադաշտերուն։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Մէջ–մանուճխուղային ոդիմպիականներուն, ինչպէս նաեւ Սիւրիոյ միջ–ակումբային աթլէթիք մրցումներուն, մանուճխուղի մարզիկները, ոչ միայն խմբային թէ անհատական ախոյեանութիւններ չահած են, այլ նաեւ հաստատած են մրցանիշեր որոնք ո՛չ միայն իրենց ժամանակի չափանիշով բարձր են այլ և կը մնան տակաւին անգերազանցելի։ Կ'արժէ հոս արձանագրել այդ մարզիկներուն անունները որոնցմէ մէկ մասը Համազասպէն փոխանցուած էին. այսպէս. Տիգրան Նաճարեան, Յակոբ Ջաղլասեան, Յարութիւն Մաթոսեան, Ճորճ Մխիթեան, Արսէն Փոդահարեան, Սուրէն Պայընտըրեան, Մարտիրոս Վարդանեան, Յովհաննէս Պասմաճեան, Վազգէն Տէր Ղուկասեան և Յարութիւն Ինճէեան՝ Ոսկի Տղաց, որ բազմիցս ախոյեանութիւն չահած է Միջ–մանուճխուղային և թէ տեղական ոդիմպիականներուն։

Անցեալին այնքան փայլուն յաղթանակներ արձանագրած և աթլէթիք խաղերու մէջ Սիւրիոյ և Լիբանանի միջ մանուճխուղային ախոյեանութեան տիրացած Հալէպի մանուճխուղը, վերջին տարիներուն, մարզական այս ճիւղին մէջ տկարութեան նշաններ երեան բերած է։ Բարեբախտաբար, Հալէպի մանուճխուղի վարչութիւնը, անդրադարձած է այս կացութեան և սկսած նախկին թափով ուժ տալ աթլէթիք խաղերուն։ Շնորհիւ մարզիկներու յարատեւ փորձերուն, անոնք պիտի կրնան ձեռք բերել լաւագոյն արդիւնքներ և հասնիլ իրենց նախկին բարձրութեան։

ԱՐԹԻՒՐ ՄԱԹՈՍԵԱՆ
Հ.Մ.Ը.Մ. Հալէպի մասնաճիւղի Ա. ողիմպիականի օրուան ախոյեանը 1930–ին:

Հ.Մ.Ը.Մ. Հալէպի մասնաճիւղի աթլէթները, 1949–ին:

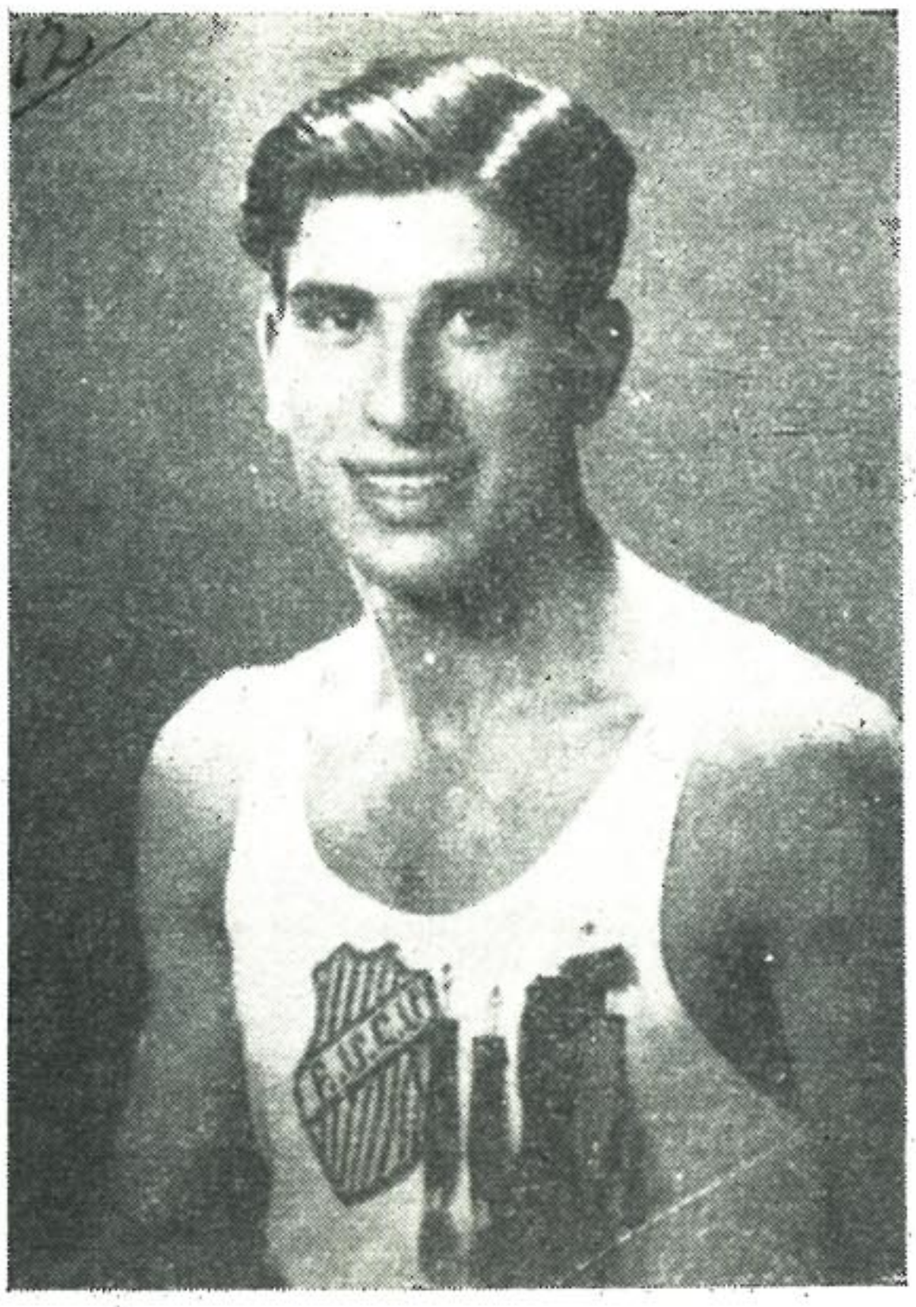

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Կարճ վազքերու ախոյեան:
Հ.Մ.Ը.Մ. Հալէպի մասնաճիւղի եւ Հ.Մ.Ը.Մ.Ի Մերձ-մասնաճիւղային ոդիմպիականներու
օրուան ախոյեան 1943-ին եւ 1944-ին:

Հ. Մ.Ը Մ. Հալէպի մասնաճիւղի աթլէթները 1953—1954-ին:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԻՆՃԷԵԱՆ

Հ.Մ.Ը.Մ. Հալէպի մասնաճիւղի որակաւոր աթլէթը:

Որ 1949—1951 յաջորդաբար շահած է Հ.Մ.Ը.Մ. Հալէպի մասնաճիւղի ողիմպիականներու եւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Միջ-մասնաճիւղային ողիմպիականի (1951) օրուայ ախոյեանութիւնները:

Հ.Մ.Ը.Մ. Հալէպի մասնաճիւղի վերջին ոդիմպիականին օրուան երկու ախոյեանները:
Աջէն ձախ՝ Սարգիս Երէցեան եւ Սարհատ Մերթխանեան:

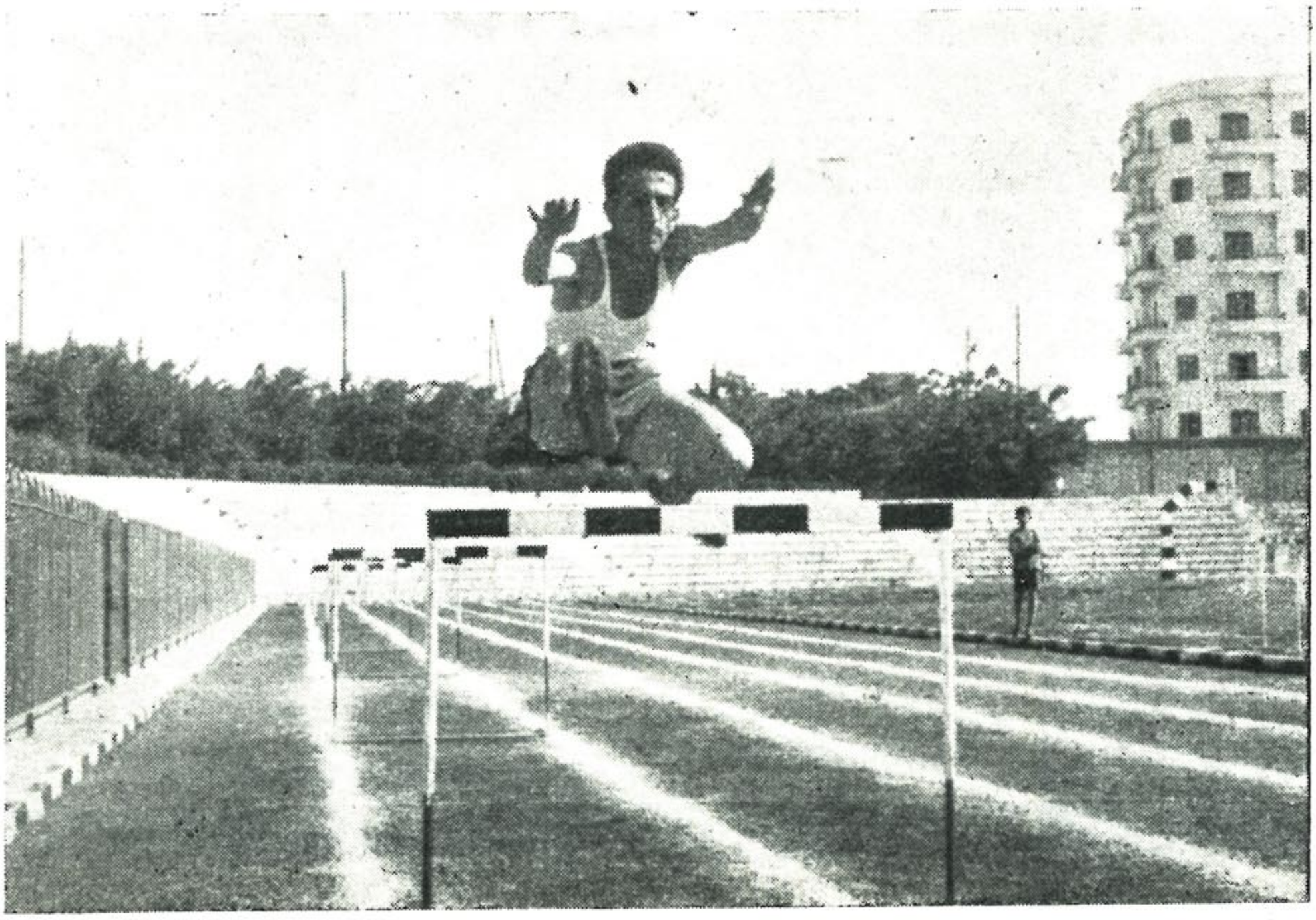

110 մէթր արգելարշաւի Սուրիոյ ախոյեան-մրցանիշապահ Հ.Մ.Ը.Մ.-ական Երուանդ Տէմիրճեան:

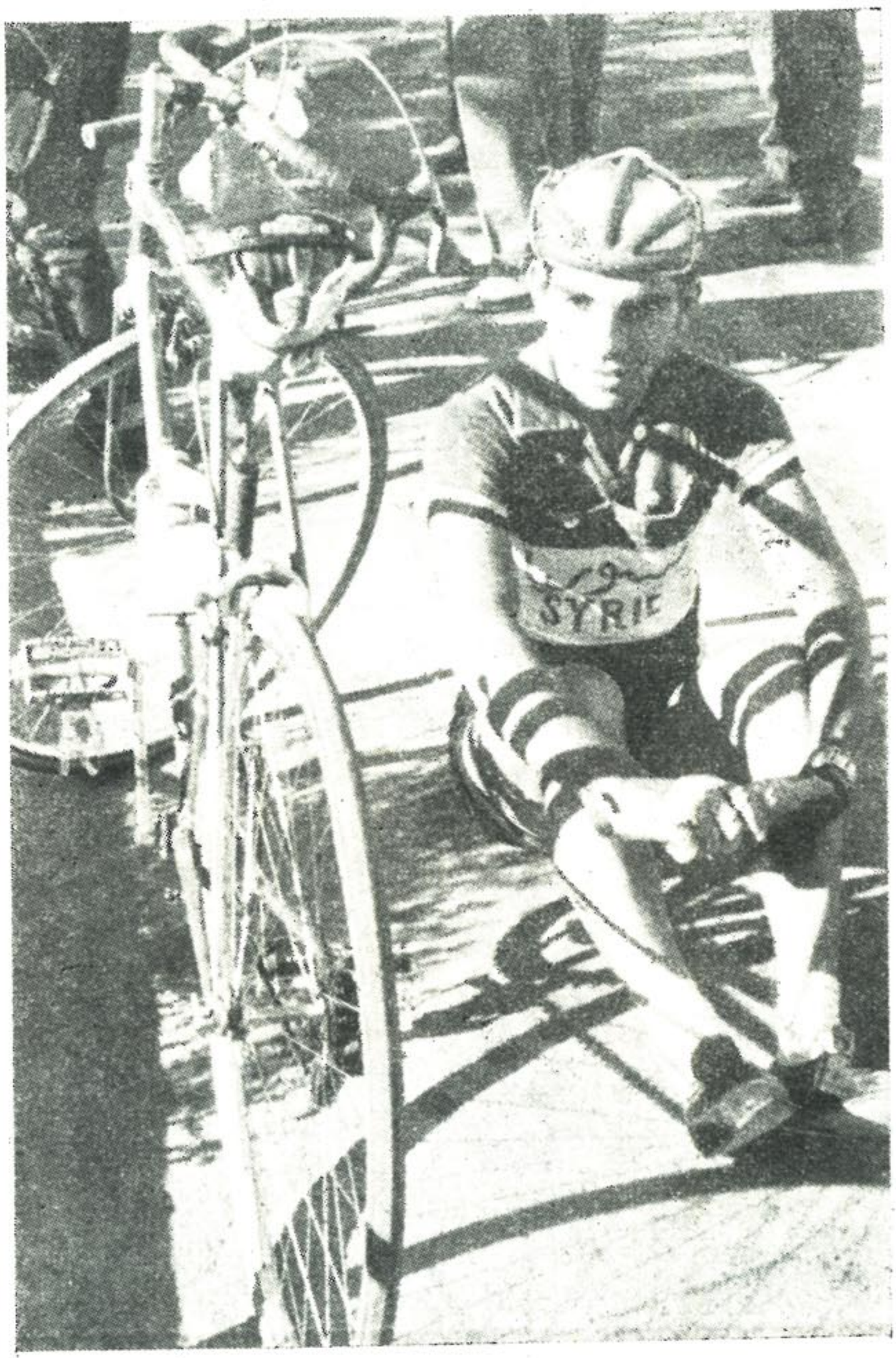

ԱՐՄԷՆ ԿԱՋԵԱՆ

Սուրիոյ բոլոր ժամանակներու լաւագոյն հեծելանուագը:

ԱԼՊԵՐԹ ԷՔՄԷՔՃԵԱՆ
Ա.Մ.Հ.ի լաւագոյն հեծելանւորդը:

Հ.Մ.Ը.Մ.ական Ալպեռ Էքմէքճեան
Եգիպտոսի 1959ի Միջազգային շրջավազքէն ետք, որպէս առաջին արաբ մարզիկը,
կը ստանայ իր նուէրը Գահիրէի Քաղաքապետէն:

Ֆ.Մ.Ը.Մ. Հալէպի մասնաճիւղի ծախած բաժակներուն մէկ մասը:

ԼԵՒՈՆ ՀԻՄԻՏԵԱՆ

Մարմնամարզական ախոյեան
1951-ի Լոնտոնի Համաշխարհային մրցումներու մէջ ցահեցաւ
իր դասակարգի երկրորդութիւնը։

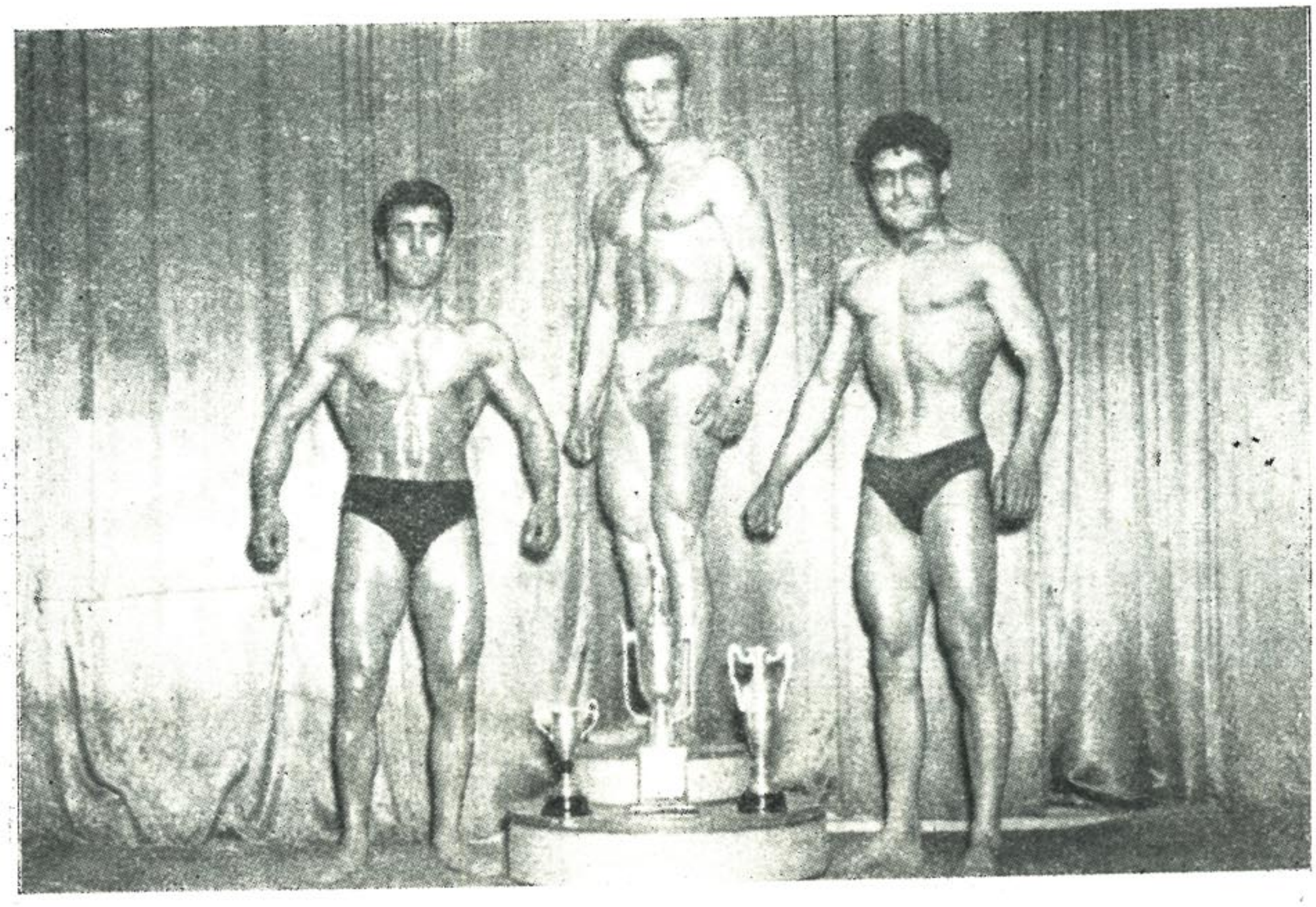

Հալէպի մասնաճիւղի մարմնամարզակները

Կեդրոնը՝ Գրիգոր Սիւլահեան (Առաջին), ձախին՝ Տիգրան Կարապետեան (2-րդ) աջին՝ Գրիգոր Գալայճեան (3-րդ):

ՊԱՍՔԷԹՊՕԼ, ՎՈԼԻՊՕԼ, ԹԵՆԻՍ ԵՒ ՓԻՆԿ-ՓՈՆԿ

Այս չորս խաղերուն մէջ, տարիներու ընթացքին, մասնաճիւղը տուած է աչքառու խումբեր և մարզիկներ։ Վերջին տասը տարիներուն պասքէթպօլը աւելի ժողովրդականութիւն կը չահի և ֆութպօլի չափ հետաքրքրութիւն կը ստեղծէ։ Հալէպի պասքէթի խումբը, խաղին յատուկ թևքնիքին կը տիրանայ, շնորհիւ Հ.Մ.Ը.Մ.ական ծանօթ մարզիչներու՝ Գ. Նեզիպլեանի և Յ. Փատեանի որոնք նիւթական թէ բարոյական զոհողութիւն յանձն առնելով Եգիպտոսէն ու Պէյրութէն Հալէպ երթալով կը մարզեն պասքէթի խումբը։ Նեզիպլեան մինչեւ Գամբլլի կը հասնի նոյն առաքելութեամբ — մարզելու այդ հեռաւոր մասնաճիւղի ֆութպօլի և պասքէթպօլի խումբերը։ Դժբախտաբար, Հալէպի խումբը, հակառակ ընծայուած դիւրութիւններուն ակնկալուած բարձրութեան չի հասնիր։ Ասոր պատճառներէն կարեւորագոյնը մարզիկներուն Հալէպէն յաճախակի տեղափոխութիւնն է, գործի կամ ուսում շարունակելու համար։ Այսուամենայնիւ, պասքէթպօլի խումբը, Սիւրիոյ և Լիբանանի մէջ կատարած է բազմաթիւ մրցումներ առաւել կամ նուազ յաջողութիւններ արձանագրելով։

Վոլիպօլն ալ սկսած է տեղ գրաւել Հալէպի մասնաճիւղի մարզական կեանքի մէջ։ Խումբերը իրենց յաճախակի հանդիպումներով, տեղական և օտար խումբերու հետ, իրենց շուրջ ստեղծած են մեծ հետաքրքրութիւն։

Փինկ-փոնկը շատ տարածուած խաղ մըն է Հ.Մ.Ը.Մ.ի բոլոր մասնաճիւղերուն մէջ։ Երկար տարիներէ ի վեր փինկ-փոնկի Սիւրիոյ ախոյեանութիւնը իր ձեռքին մէջ կը պահէ Հալէպի մասնաճիւղը, շնորհիւ Նուպար Գոնտուրաճեանի։ Մասնաճիւղը ունի 60է աւելի խոստումնալից փինկ-փոնկ խաղացողներ։

Թենիսը, հակառակ միջազգային ու տարածուած խաղ մ'ըլլալուն, Հ.Մ.Ը.Մ.ի Հալէպի մասնաճիւղին մէջ շատ հետեւորդներ չունեցաւ։ Դեռ 1932ին, Հալէպի մասնաճիւղը կը հաստատէ թենիսի զոյգ դաշտեր որոնք տակաւին կը պահուին, տակաւաթէ խաղացողներու համար։

Ա.Մ.Ը.Մ. Հալէպի մասնաճիւղի Պասքէթպոլի զոյգ խումբերը 1941-ին:

Ա.Մ.Ը.Մ. Հալէպի Պասքէթպոլի խումբը 1957-ին:

Հ.Մ.Ը.Մ. Հալէպի Պասքէթպոլի խումբը 1959-ին:

Հ.Մ.Ը.Մ. Հալէպի Պասքէթպոլի աղջկանց խումբը 1959-ին:

ՆՈՒՊԱՐ ՓՈՆՏՈՒՐԱՃԵԱՆ
Հ.Մ.Ը.Մ. Հալէպի փիճկ-փոճկի ճեպարտեզի ախոյեանը, 1947—1951:

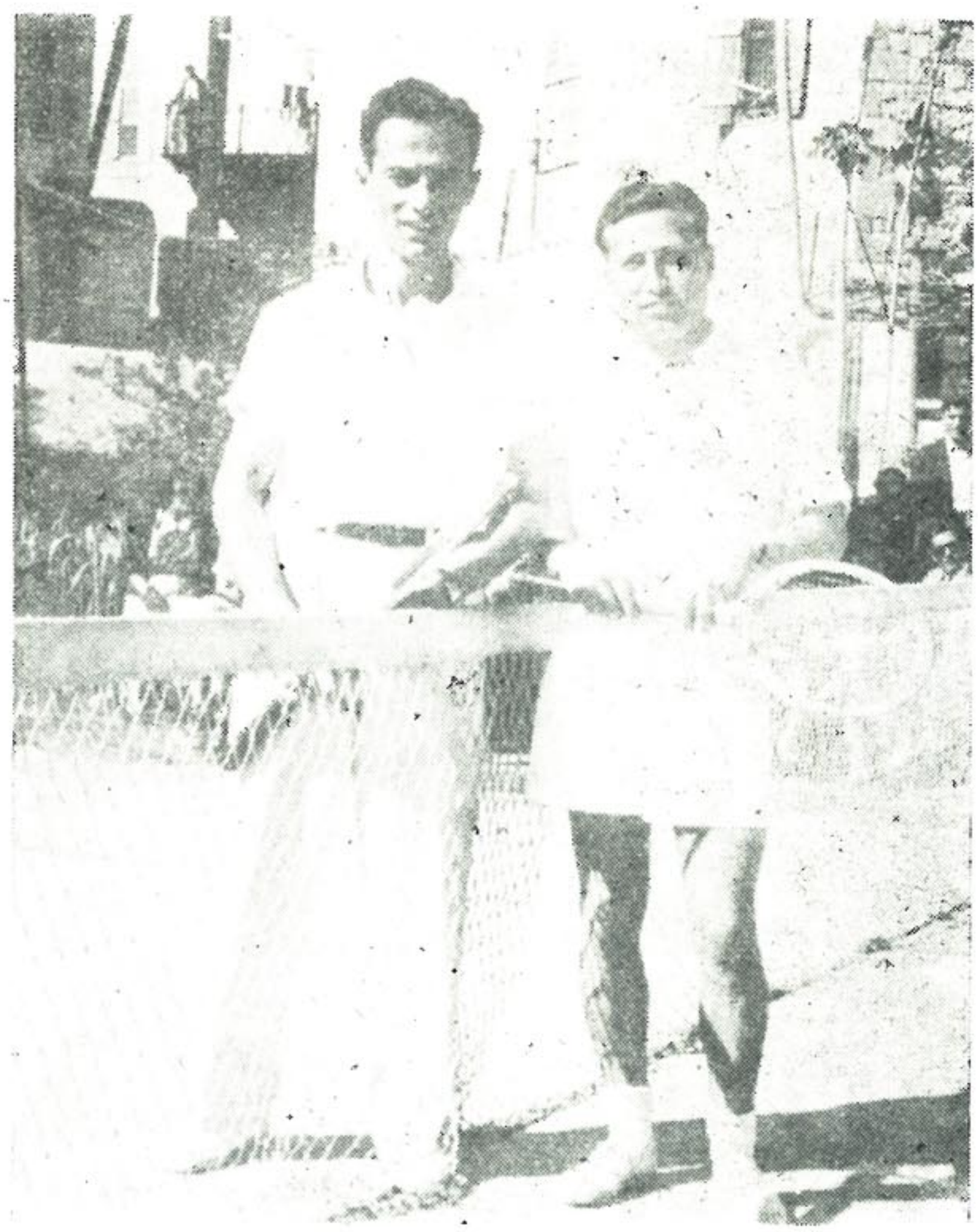

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Պէյրութ—Հալէպ Միջ-մասնաճիւղային Թենիսի զոյգ ախոյեանները 1945-ին:
Ձախէն աջ՝ Ժիրայր Աբթարեան (Պէյրութ), եւ Յարութիւն Մարութեան (Հալէպ):

ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

ԴԱՇՏ ԵՒ ԱԿՈՒՄԲ

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Հալէպի մասնաճիւղը, իր հիմնադրութենէն ասդին, զանազան մեծ ձեռնարկներ կատարած է։ Այս մեծ ձեռնարկները, առհասարակ, կապուած են դաշտի և ակումբի պատմութեան։ 1928ին հիմը դրուած է ճէպէլ Նահրի ֆութպոլի դաշտին որ քանի տարիներ ծառայած է միութեան։ 1932ին, նոյն դաշտին մէջ, հաստատուած են թենիսի և պասքէթպոլի դաշտերը։ 1947ին չինուած է Նոր Գիւղի ֆութպոլի Նաւասարդ դաշտը որ նախախնամական դեր կը կատարէ միութեան միանակամութեան և վերելքին մէջ։ Դարձեալ 1947ին, օրուան վարչութիւնը, կը ձեռնարկէ մեծ հանգանակութեան մը ի նպաստ դաշտի ֆոնտին որմէ կը գոյանայ չօշափելի գումար մը։ Այդ գումարով կը գնուի 5000 քառակուսի մեթր հող մը, որ ապագային պիտի գործածուէր սեփական ակումբի և մարզարանի համար։ Ներկայիս այս հողամասին օրինական բոլոր գործողութիւնները աւարտած են և ներկայ վարչութիւնը կրնայ զայն օգտագործել։ Այս ձեռնարկով, այդ օրերու վարչութիւնն ու Հ.Մ.Ը.Մ.ի անդամները ու համակիրները արժէքաւոր ժառանգ մը կատակեցին իրենց յաջորդներուն։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի վարիչներու խմբանկար մը, լուսանկարուած՝ 1938-ին,
Հ.Մ.Ը.Մ.ի Հոգետան Ակումբին առջեւ։

Ձախէն աջ՝ Նշան Թիւյսիւզեան, Վահրամ Կիւրճեան, Լեւոն Պապլուզեան, Գառնիկ Ազիրեան, Տօքթ. Յակոբ Գասապեան, Օննիկ Պէօճէեան, Թադէ Գարագալբագեան, Յովհաննէս Փափազեան, Լուսեր Մասպանճեան եւ Արամ Միմաթեան։

1956ին, վարչութիւնը, գեղեցիկ գաղափարը կը յղանայ կառուցանելու ներկայի մարզարան-պարտէզը որուն համար ծախսուած է չուրջ 45.000 ս. ոսկի։ Մարզարան-պարտէզին մաս կը կազմեն՝ զոյգ պասքէթպոլի, վոլիպոլի, թենիսի և ֆութպոլի փորձի դաշտերը, ինչպէս նաեւ մարմնամարզութեան համար լաւապէս սարքաւորուած սրահ ու տուբի և հանդերձասրահի սենեակներ։ Իսկ պարտէզի մասը, որ կրնայ պարփակել 5–6 հարիւր հոգի, կառուցուած է արդիական ոճով. այցելուներ ինքզինքին իրենց տան մէջ կը զգան։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Հալէպի մասնաճիւղը ունի նաեւ քաղաքին կեդրոնը վարձու իր ակումբը, որ հաւաքավայրն է հալէպահայ երիտասարդութեան։ Ակումբին մէջ կը գտնուին՝ վայելչօրէն կահաւորուած վարչութեան սենեակը, դասախօսութեանց և հաւաքոյթներու սրահը, գրադարանը, սկաուտներու առանձին բաժին մը, նուագախումբի փորձերուն յարմար վայր մը ու սրահներէն մէկուն մէջ փինկ-փոնկի սարքաւորումը։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի ներկայ վարչութեան և վարիչներու միակ մտահոգութիւնն ու երազն է ունենալ սեփական երկու ակումբ, մէկը քաղաքին իսկ միւսը Նոր Գիւղի մէջ։ Այս նպատակին հասնելու համար անոնք յանձն առած են ամէն զոհողութիւն. կը հաւատանք որ իրենց զոհողութեան ոգին յաջողութեամբ պիտի պսակուի մօտիկ ապագային։

ԲԱՐՈՑԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Երեսուն երեք տարուան կեանք ունեցող այս մասնաճիւղը, բարոյական գետնի վրայ, մեծ ձեռնարկներ կատարած է։ Ան, առանց բացառութեան, մասնակցած է Միջ-մասնաճիւղային երեսունեւերեք մրցումներուն, իր մարզիկներով և իր ամբողջ կազմով։ Այս մրցումներուն հազիւ թէ հինգ կամ վեցը տեղի ունեցած են պէյրութի մէջ, մնացեալները կատարուած են Հալէպ։ Այս մեծ ձեռնարկներուն յաջողութեան համար մասնաճիւղը իր նիւթական ու բարոյական բոլոր միջոցները ի սպաս դրած է։ Այս մրցում-հանդիպումներուն մասնաճիւղը տրամադրած է իր սկաուտական ամբողջ կազմը, արեւոյշներն ու արծուիկները ինչպէս նաեւ սկաուտական նուագախումբը։ Առանց բացառութեան, իրարու յաջորդող վարչութիւնները, իրենց կարելին ըրած են այս գեղեցիկ ու փառահեղ հանդիպումները յաջողութեամբ պսակելու համար։ Արդարեւ, Սիւրիոյ, Լիբանանի և Յորդանանի Հ.Մ.Ը.Մ.ի Շրջ. վարչութեան այս ձեռնարկները, որոնք նիւթական և բարոյական մեծ նպաստ բերած են միութեան ծաւալման ու ծանօթացման տեսակէտով, հսկայ աշխատանքի ու զոհաբերութեան գնով ձեռք բերուած յաջողութիւններ են որոնց մէջ մեծ բաժին մը կ'իյնայ նաեւ Հալէպի Հ.Մ.Ը.Մ.ական ընտանիքներուն որոնք սիրով ու գուրգուրանքով հիւրասիրած են միշտ, իրենց յարկերուն ներքեւ, քանէ տաելի մասնաճիւղերէ իրենց մասնակցութիւնը բերող սկաուտները, արծուիկները և արեւոյշները։

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐ

Սիւրիոյ և Լիբանանի Հ.Մ.Ը.Մ.ի մասնաճիւղերուն մէջ Հալէպն է որ հետեւողականօրէն պարկ տուած է աթլէթիք խաղերուն։ Ան, անխափան, ամէն տարի կազմակերպած է տարեկան երկու ոլիմպիական։ Մէկը զուտ ակաուտական իակ միւսը՝ ընդհանուր մարզիկներուն։ Այս ոլիմպիականները այնքան լաւ ծաւալ ստացան որ մարզիկները մեծ յաջողութիւններ ձեռք բերին։

Անկասկած, այս չարժուձին, աւելի պարկ տուած են Շրջ. վարչութեան կազմակերպած Միջ–մասնաճիւղային ոլիմպիականները։ Եթէ պայմաններն ու պարագաները ձեռնտու ըլլային ու Շրջ. վարչութիւնը չստիպուէր առկախելու այդ մրցումները, կարելի է անվերապահօրէն արձանագրել որ, այսօր, Հ.Մ.Ը.Մ.ի մարզիկները հայութեան ու միութեան պատիւ բերող չատ բարձր մրցանիշներ պիտի հաստատէին։

Հալէպի մասնաճիւղը, հակառակ որոշ դժուարութիւններու, կը չարունակէ ոլիմպիականներու չարքը։ ճիշդ է որ, ներկայիս մասնաճիւղը կորսնցուցած է իր որակաւոր մարզիկները, սակայն, վարչութիւնը նկատի ունենալով աթլէթիք խաղերու մարզիկներու վրայ ունեցած բարերար ազդեցութիւնը, ինչպէս նաեւ միջազգային կարեւորութիւնը, կը սկսի նախկին թափով պարկ տալ այս խաղերուն։ Եւ ահա կարճ ժամանակի մը ընթացքին կը յաջողի որոշ յաջողութիւն արձանագրել, փաստ՝ այս տարուան, Հալէպի մէջ, Միջ–ակումբային ոլիմպիականին Հ.Մ.Ը.Մ.ի տարած փայլուն յաղթանակը։

ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մասնաճիւղի հիմնադրութենէն իվեր սովորութիւն դարձած է, ամէն տարի, տօնել միութեան հիմնադրութեան տարեդարձը մեծ չուքով։ Այս տօնակատարութիւնները միութեան գաղափարին քարոզչութեան ու ժողովրդականացման մեծապէս ծառայած են։ Շքեղ ու փառահեղ կերպով կազմակերպուած այս տօնակատարութիւններուն ներկայ գտնուած են միշտ հազարաւոր հանդիսականներ, որոնք լսած են պաշտօնական մարմիններու և Ազգ. իշխանութեան յայտարարութիւնները միութեան գործունէութեան ու նպատակին չուրջ։ Այս տօնակատարութիւններուն միշտ նախագահած են Բերիոյ Թեմի Առաջնորդներ՝ Գերշ. Տ. Արտաւազդ Ս. Արք. Սիւրմէեան, Գերշ. Տ. Զարեհ Ս. Եպիսկոպոս — այժմ Գահակալ Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Ս. Աթոռին — և ներկայ Առաջնորդ Գերշ. Տ. Ղեւոնդ Ս. Արք. Ջէպէեան։

Տարեդարձի տօնակատարութիւններէն զատ կազմակերպուած են նաեւ մարզական հանդէսներ, գեղարուեստական ու թատերական ներկայացումներ։

Ջօր. Գրօ կը խօսի Հ.Մ.Ը.Մ.ի սկաուտներուն եւ մարգիկներուն ՆԱԻԱՍԱՐԴ դաշտին վրայ, 1948-ին:

ՍՈՒՐԻՈՅ ՇՐՋԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐՈՒ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՅԱՌԱՔԵՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Սուրիոյ շրջանի մասնաճիւղերու կազմակերպման աշխատանքին մէջ, Հալէպի մասնաճիւղը, Շրջ. վարչութեան ցուցմունքներով, մեծ օգտակարութիւն ունեցած է թէ՛ նիւթապէս և թէ բարոյապէս։ Հալէպի մասնաճիւղի վարչութիւնը, Սուրիոյ շրջանի փոքր մասնաճիւղերուն համար, պատգամաւորական ժողովներու որոչումով, եղած է տեսակ մը «խնամակալ մարմին» հանդիսանալով անոնց կարիքներուն և դժուարութեանց։ Եւ այս, բոլոր իրար յաջորդող վարչութիւնները, իրենց կարելիութեանց սահմանին մէջ, անտրտունջ կատարեր են։

Հալէպի մասնաճիւղը, յարաբերական գետնի վրայ, ունեցած է բեղուն գործունէութիւն։ Ան, Հ.Մ.Ը.Մ.ի Շրջ. վարչութեան հրաւէրով գումարուող պատգամաւորական ժողովներուն, առանց բացառութեան իր մասնակցութիւնը բերած է ու իր խօսքը ունեցած միութեան այս գերագոյն ժողովներուն։ Ան կանոնաւոր յարաբերութիւն պահած է Շրջ. վարչութեան և բոլոր մասնաճիւղերուն հետ։ Իր արխիւները, որոնք հոգածութեամբ պահուած, են յայտարար նշան են վարչական ու դիւանական այն գործօն աշխատանքին որ, տարիներու ընթացքին, մասնաճիւղը ունեցած է։ Ասկէ զատ, ան սերտ յարաբերութիւն ու գործօն մասնակցութիւն բերած է օտար խումբերու և միութիւններու հետ մարզական ֆէտէրասիոնի միջոցաւ որ կազմուած է 1939ին, Հ.Մ.Ը.Մ.ի Հալէպի մասնաճիւղի անմիջական գործակցութեամբ։ Ներկայիս Հալէպի մէջ գոյութիւն ունեցող մարզական բոլոր ֆէտէրասիոններուն մէջ, Հ.Մ.Ը.Մ.ի ներկայացուցիչները, իրենց կարելին չեն խնայած, մարզական կեանքը կանոնաւորելու համար։

Մենք աշխատեցանք Հ.Մ.Ը.Մ.ի Հալէպի մասնաճիւղի երեսունեւերեք տարուան ամփոփ կեանքը պատկերացնել։ Դժուար է անոր ամբողջական գործունէութիւնը ներկայացնել։ Բայց պէտք է գրուի այդ պատմութիւնը, իր բոլոր մանրամասնութեամբ, որովհետեւ այդ երեսուն եւերեք տարիներու աշխատանքին մէջ, միութեան ամենէն համեստ անդամն իսկ, իր մասնակցութիւնը բերած է միութեան զարգացման և բարգաւաճման գործին։

Հ.Մ.Ը.Մ. Հալէպի մասնաճիւղի հիմնադիր վարչութիւնը 1925-ին
Նստած՝ աջէն ձախ, Սահակ Խաչատուրեան, Լուսեր Մասպոնեանեան, Տիգրան Ադնաեան:
Ոտքի՝ աջէն ձախ, Լեւոն Մուրատեան, Միհրան Կարապետեան, Լեւոն Աբգարեան,
Լեւոն Պապիկեան (այժմ Մարսիլիա) եւ Շաւարշ Պէքեարեան:

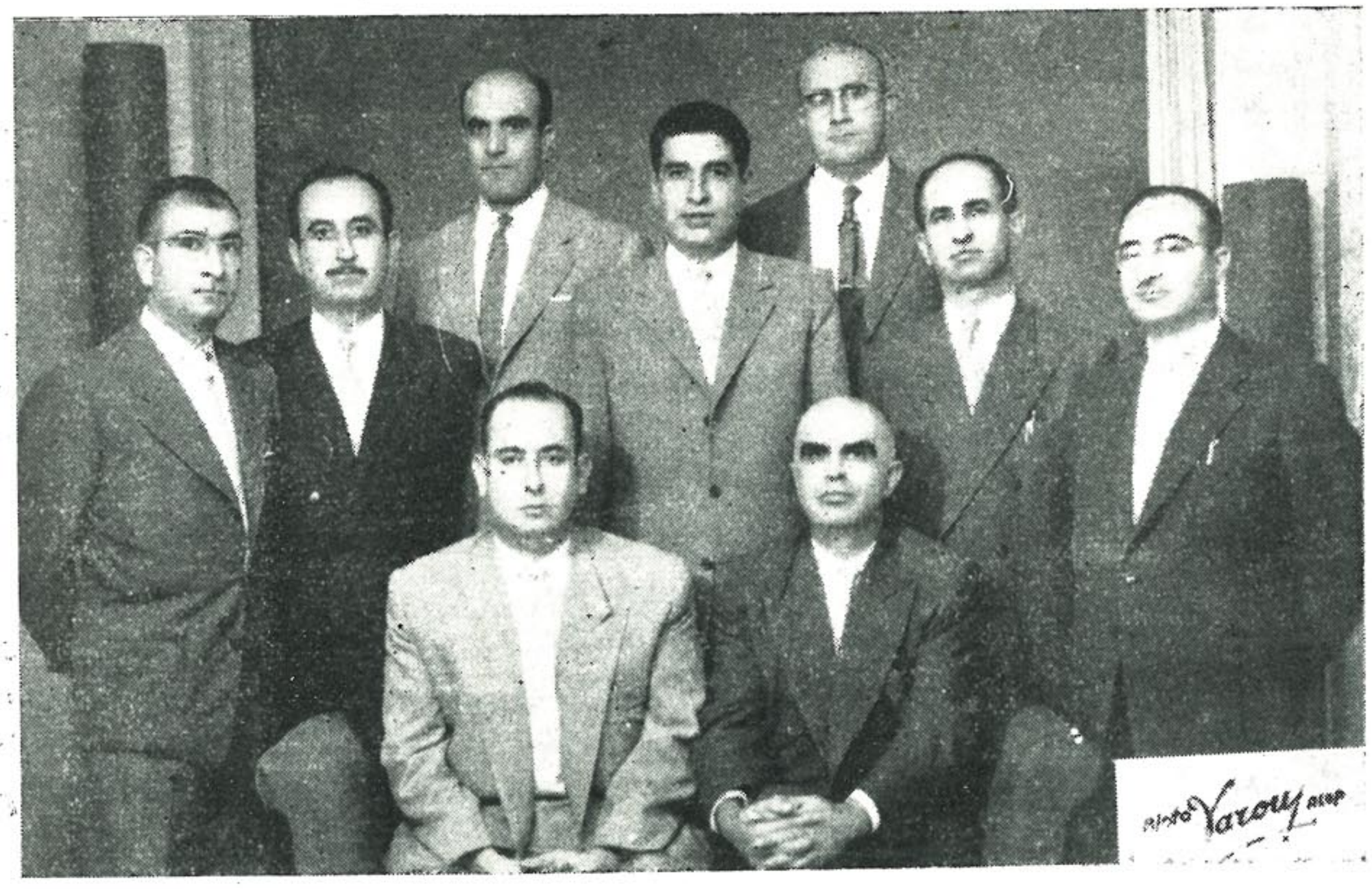

Հ Մ.Ը Մ. Հալէպի մասնաճիւղի 1958 եւ 1959-ի վարչութիւնները միասնաբար
Նստած՝ ձախէն աջ, Տօքթ. Ալպեր Տայրեան եւ Նշան Թիւյսիւզեան:
Բ. շարք՝ ոտքի, Խաչիկ Օհանեան, Գեղամ Զալեան, Կարապիս Նալպանտեան,
Գէորգ Տօնապետեան եւ Սուրէն Նազարեան:
Գ. շարք՝ ոտքի, Յովհաննէս Խաչատուրեան եւ Արմէն Մարգարեան:

2.— Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Դամասկոսի Հայ գաղութի պատմութիւնը շատ հին է։ Ան հանդիսացած է Հայաստանէն Հալէպ, Դամասկոս երթեւեկող ուխտագնացութեան կայան իր Ս. Սարգիսով վանքով ու հոգեւոր տունով, որոնց չուրջ ափ մը հայութիւն, իրենց մնայուն գաղութով, դարեր շարունակ ապրեր են հոն։ Այս գաղութին դիմագիծը բոլորովին կը փոխուի մեր տարագրութեան օրերուն երբ հոն կը հաւաքուին չուրջ 30,000 գաղթականութիւն։ Այս գաղթականներէն մեծ տոկոս մը, 1919-ին կը մեկնի Կիլիկիա։ Հազիւ հոն հաստատուած, Կիլիկիոյ պարպումի հետեւանքով, 1921—22, Դամասկոս կը տեղաւորուի չուրջ 13,000 հայութիւն։

Այս հոծ գաղութը, իր ազգային հաստատութիւններուն չարքին, անկասկած, պիտի ունենար նաեւ իր երիտասարդական կազմակերպութիւնները որոնց կարգին մարմնամարզական միութիւնները։ 1922ին, կարապետ Գալաֆեանի նախաձեռնութեամբ հիմը կը դրուի ՎԱՀԱԳՆ ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ։ Միութեան վարիչ Գալաֆեանի մեկնումէն ետք, այդ դերը կը ստանձնէ Տիգրան Գալըպճեան. այդ օրերուն, Վահագն Պատանեկան Միութեան ծրագրին մաս կը կազմէ նաեւ մարմնակրթանքը։ 1924ին, այս միութեան Վահագն ֆութպոլի խումբը հրապարակ կ'իջնէ։ Հետզհետէ կազմուած են Շանթ, Արծիւ, Մասիս ֆութպոլի խումբերը։

Այս խումբերը ինչպէս նաեւ միութեան այլ անդամները, ֆութպոլէն զատ կը հետեւին նաեւ մարմնակրթանքի այլ ճիւղերու ու 1924ին, միանաքար կազմակերպուած առաջին ողիմպիականով, մարզական կեանքի չուրջ կը ստեղծեն լայն հետաքրքրութիւն հայ և օտար հասարակութեան մէջ։

Վերոյիշեալ խումբերէն զատ, Դամասկոսի մէջ, հրապարակ կուգան նաեւ Pro, Կայծակ և Տալուորիկ խումբերը։ Այս խումբերը մէկ դրօշի ներքեւ հաւաքելու և հաւաքական ոյժ ներկայացնելու նախանձախնդրութենէն մղուած, Վահագն Պատանեկան Միութեան նախաձեռնութեամբ կոչ մը կ'ուղղուի բոլորին որ միանան Հ.Մ.Ը.Մ.ի դրօշին ներքեւ։ Բացի Տալուորիկէն միւանները կը միանան ու 1925 Օգոստոսին հիմը կը դնեն Հ.Մ.Ը.Մ.ի Դամասկոսի մասնաճիւղին։

Դամասկոսի մէջ Հ.Մ.Ը.Մ.ի կազմութիւնը, երիտասարդները կը մղէ, հաւաքական ուժերով աւելի ընդարձակ գործունէութեան մը։ Այդ ատեն Դամասկոս կը ղրկուի Լեւոն Աբգարեան, հոն կը մնայ երեք ամիս, նորընտիր վարչութեան կողքին կը ձեռնարկէ խումբերու վերակազմութեան աշխատանքի։ Այսքանը բաւարար չէր։ Խումբերուն համար դաշտ պէտք էր։ Միութեան վարիչներն ու անդամները, մեծ ճիգով ու աշխատանքով, լքուած դաշտ մը կը յարդարեն և մէկ երկու ամիսէն ժողովուրդին կը ներկայանան դաշտահանդէսով մը։

Դամասկոսի «ՎԱՀԱԳՆ» Պատանեկան Միութեան անդամները 1924-ին, որոնք կորիզը կազմեցին Հ.Մ.Ը.Մ.ի Դամասկոսի մասնաճիւղին:

Հ.Մ.Ը.Մ. Դամասկոսի մասնաճիւղի հիմնադիր անդամները 1925-ին:

Հ.Մ.Ը.Մ. Դամասկոսի Առաջին ֆութպոլի խումբը 1925-ին:

Այսքան առույգ կերպով ոտքի կանգնած ու գործունէութեան լայն ծիրով աշխատող Դամասկոսի մասնաճիւղին կեանքը, Դամասկոսի նոյն օրերու ծանօթ դէպքերուն հետեւանքով, կանգ պիտի առնէր, մինչեւ որ կեանքը իր բնականոն ընթացքը ստանար: Հայեր կը գաղթեն: Գաղութին թիւը կը նուազի:

1928ին, Դամասկոսի մասնաճիւղը, վերահաստատուող խաղաղ մթնոլորտին հետ, ինք եւս նոր թափով հրապարակ կ'իջնէ իր ֆութպոլի խումբով ճակատելու համար Զինուորական վարժարանի խումբին դէմ: Լաւ յաղթանակ մը կ'ապահովէ Դամասկոսի մասնաճիւղի խումբը որուն մասին Ազդակի Մարտ 26, 1928ի համարին մէջ կը կարդանք.

«Արդեօք այս յաղթանակը լաւ դաս մը չէ՞ կարգ մը ազգայիններու որոնք անմեկնելի տգիտութեամբ կը ջանան քայքայել Դամասկոսի Հ.Մ.Ը.Մ.ի մասնաճիւղը»: Հ.Մ.Ը.Մ.ի դէմ մղուած պայքարը գինք աւելի կը զօրացնէ երբ, մանաւանդ, 1928 Ապրիլին, Պէյրութի մասնաճիւղին խումբը Դամասկոս կը հասնի տեղւոյն մասնաճիւղի խումբին հետ մրցելու և տիրանալու Հայկ Քալէնտէրին կողմէն տրամադրուած բաժակին: Ապրիլ 9ին, մրցումը տեղի կ'ունենայ հայ և օտար բազմութեան մը ներկայութեան: Պէյրութ յաղթական կ'ելլէ ու կը ստանայ բաժակը:

Շատ կանուխէն Հ.Մ.Ը.Մ.ի Դամասկոսի մասնաճիւղի վարիչները հիմը կը դնեն սկաուտական խումբերու, որոնք 22 Սեպտ. 1929ին բանակում կը կազմակերպեն քաղաքէն դուրս:

Հ.Մ.Ը.Մ. Դամասկոսի ացպարտելի խումբը իր փառքի օրերուն՝ 1934-ին:
Ա. շարք, պառկած՝ Եդուարդ Ավրիկեան
Բ. շարք, ծունկի ձախէն աջ՝ Ֆերտինանդ Թերճեման (Պուպուլ), Կարապետ Գոճաօղլանեան, Գէորգ Տէր Յովհաննէսեան, Մելիքով Ասլանեան
Գ. շարք, ոտքի՝ Օննիկ Կէվրէկեան (Խմբապետ), Չաւէն Չօրպաճեան, Եղիճէ Մանուկեան, Սեզար Թերճեման, Կարապետ Սաաքեան, Յարութիւն Օղլագեան:

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Դամասկոսի մասնաճիւղը իր ամենէն փայլուն շրջանը կը սկսի արձանագրել երբ գինուորական խումբի տղաքը, գլխաւորութեամբ Օննիկ Կէվրէկեանի կը սկսին դաշտ իջնել նաեւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի դրօշին ներքեւ: Այս խումբը, ամբողջ տասը տարի, Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ, պիտի պանծացնէր հայ դէնդերին ոյժը ճակատելով հայ, մանաւանդ օտար զօրաւորագոյն խումբերու դէմ: Դամասկոսի խումբին մրցումները դիտելու եւ ազգային հպարտութեան վայելքը ապրելու համար, Դամասկոսի, Հալէպի ու Պէյրութի մարզադաշտերը հազարաւոր երիտասարդներով կը լեցուէին:

Հ.Մ.Ը.Մ. Դամասկոսի ֆութպոլի խումբին ձգած հմայքը, յիշատակներու անմար բոցը, ոչ մէկ այլ խումբ ըլլա՛յ հայ թէ օտար, տակաւին չկրցաւ մարել մինչեւ այսօր: Եզական եւ անօրինակ երեւոյթ մըն էր իր ամբողջութեանը մէջ: Միջազգային արժեղութեամբ «աստղ»եր չունէր իր կազմին մէջ եւ ոչ ալ հիմնական եւ յարատեւ պատրաստութեան մը բնական արդիւնքը: Սակայն որպէս միաւոր, ներդաշնակ խումբ, իր կուռվի, վճռական ու գերազանցելիօրէն համադրող եւ համայիչ խաղարկութեամբ յարգանք եւ պաշտամունք պարտադրեց թէ՛ իր մրցակիցներուն եւ թէ բազմահազար իր սիրողներուն քով, եւ որպէս այդ ոսկի տաւերով

Հ.Մ.Ը.Մ. Դամասկոսի խումբը 1935-ին

Նստած ձախէն աջ՝ Եղիշէ Մանուկեան, Եդուարդ Ավրիկեան, Կարապետ Սաաքնեան, Սաքոմ:
Ոտքի՝ Օննիկ Կէվրէկեան (խմբապետ), Ջաւէն Զօրպանեան, Արմէն Աբգարեան,
Գալուստ (չէրքէզի տարազով), Սեզար Թերնեման, Ֆերտինանդ Թերնեման,
Կարապետ Գոճաօղլանեան:

Հ.Մ.Ը.Մ. Դամասկոսի խումբը 1944-ին

Աջ կողմը ոտքի՝ Վարչութեան Ատենապետ՝ Վահան Տօնապետեան,
Ձախին՝ Ֆութպոլի պատասխանատու Սեզար Թերնեման:

ՕՆՆԻԿ ԿԷՎՐԷԿԵԱՆ

Հ.Մ.Ը.Մ. Դամասկոսի ճեմարանի խումբի անմահ խմբապետը, որուն խելացի ղեկավարութեան տակ, խումբը յաղթանակներու երկար շարք մը արձանագրեց Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ:

արձանագրուած պիտի մնայ իր անունը Սուրիոյ և Լիբանանի ֆութպոլի տարեգրութեանց մէջ: Այս խումբին վրայ, Դամասկոսի մանուճիւղի ղեկավարներէն պատ, Դամասկոսաբնակ ձանօթ ազգային ու Հ.Մ.Ը.Մ.ական վահան Տօնապետեան հօր մը գուրգուրանքով ու սիրով հակեր է տարիներով: Տօնապետեան նիւթական ու բարոյական մեծ զոհողութիւն ունի Դամասկոսի մանուճիւղի բարգաւաճման ու մանաւանդ ֆութպոլի խումբին որոնք իր վաստակաւոր գործիչի պատկը կազմած են: Իրեն հետ Դամասկոսի մանուճիւղի վերելքին աշխատանքի ու զոհողութեան իրենց բաժինները բերեր են նաեւ Յովհաննէս Պօյաճեան, Սեզար Թերճեման, Մէքր

Դամասկոսի խումբը Հալէպի կայարանին մէջ 1935-ին
Յ-րդ Միջ-մասնաճիւղային մրցումներու Ա. դասի ախոյեանութիւնը տանելէ վերջ:
Կեդրոնը ոտքի՝ Վահան Տօնապետեան, Սիմոն Թերճանեան եւ Սեզար Թերճեման:

Ցրէտ Աւլանեան, Թնճուկեան եղբայրներ, Սարգիս Պապիկեան, Տատոյեան եղբայրներ, Փելթէկեան եւայլն։

Դամասկոսի մասնաճիւղը, Հ.Մ.Ը.Մ.ի Միջ-մասնաճիւղային հանդիպումներուն, անխափան, իր մասնակցութիւնը բերած է իր ֆութպոլի և պասքէթպոլի խումբերով ու մանաւանդ մարզուած սկաուտներով ու արենոյշներով որոնց դաստիարակութեան մէջ մեծ դեր խաղացեր է խըմբապետ Տիգրան Ոսկերիչեան։

Դամասկոս, ֆութպոլի և սկաուտական կազմերէն զատ ունեցած է նաեւ պասքէթպոլի, վոլիպոլի, փինկ-փոնկի և հեծանւորդներու խումբեր։

Այժմ Դամասկոսի մասնաճիւղը իր շարքերուն մէջ կը հաշուէ 130 պարզ և մարզիկ անդամներ։ Երեսունեւհինգ սկաուտներ և 40 գայլիկներ։ Իր հաւաքոյթներն ու ժողովները կը գումարուին Ջաւարեան վարժարանին մէջ։

ՏԻԴՐԱՆ ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆ

Հ.Մ.Ը.Մ. Դամասկոսի աճխառջ սկաուտ խմբապետը:

Հ.Մ.Ը.Մ. Դամասկոսի սկաուտ ասպիճանաւորները 1926-ին:

Հ.Մ.Ը.Մ. Դամասկոսի արծաւիկները
Ձախին՝ խմբապետուհի Սոնա Տօնապետեան:

Հ.Մ.Ը.Մ. Դամասկոսի սկաուտներէն խումբ մը 1948-ին:

Ա.Մ.Ը.Մ. Թամասկոսի գայլիկճերը 1948-ին:

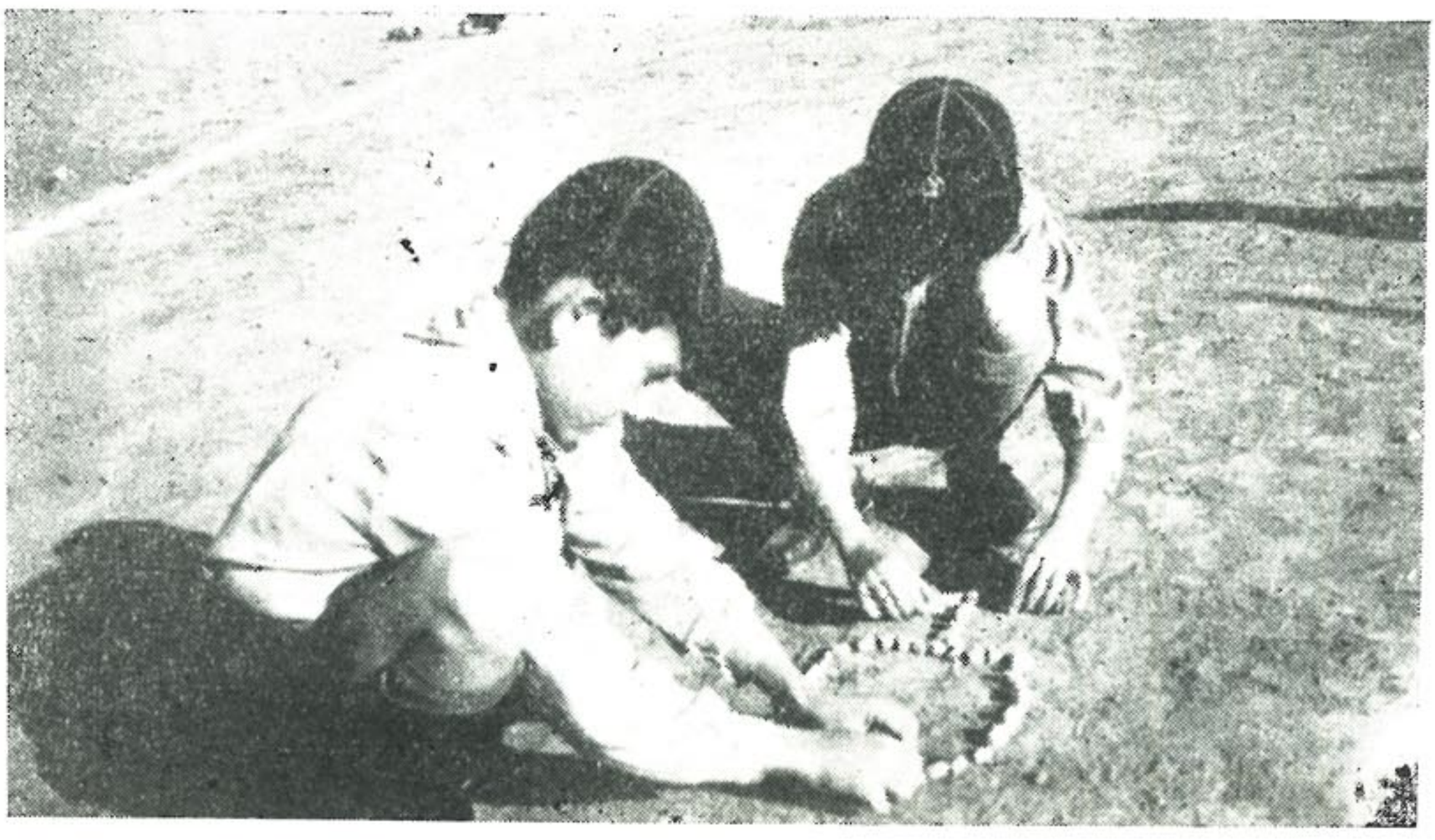

Ա.Մ.Ը.Մ. Թամասկոսի գայլիկճերը դաշտին վրայ, հետախուզական փորձեր կատարած պահուն:

Հ.Մ.Ը.Մ. Դամասկոսի մասնաճիւղի պասքէթպոլի աղջկանց խումբը 1949-ին:

Հ.Մ.Ը.Մ. Դամասկոսի մասնաճիւղի պասքէթպոլի աղջկանց խումբը 1959-ին;

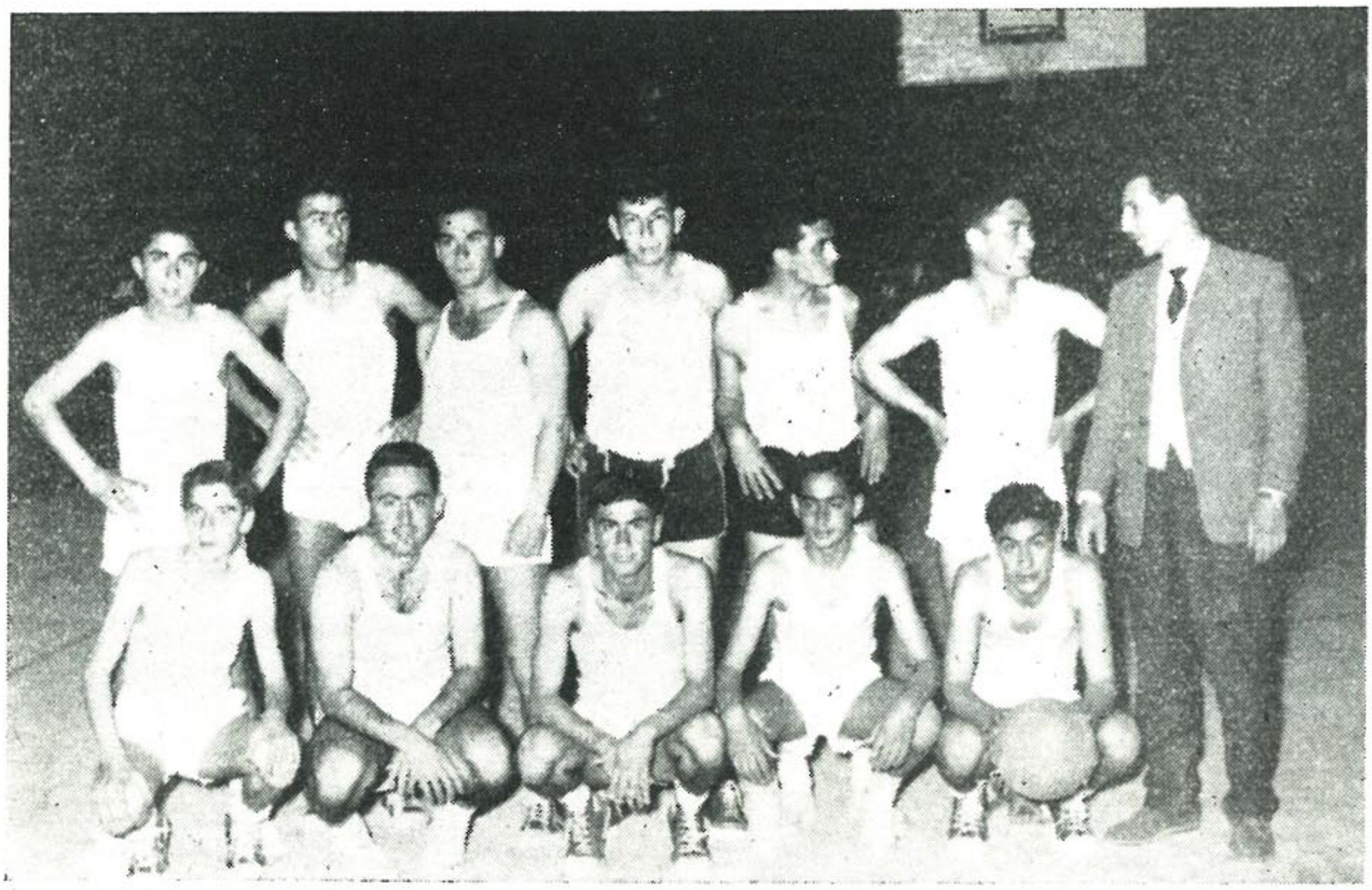

Հ.Մ.Ը.Մ. Դամասկոսի մասնաճիւղի պասքէթպոլի մանչերու խումբը 1959-ին:

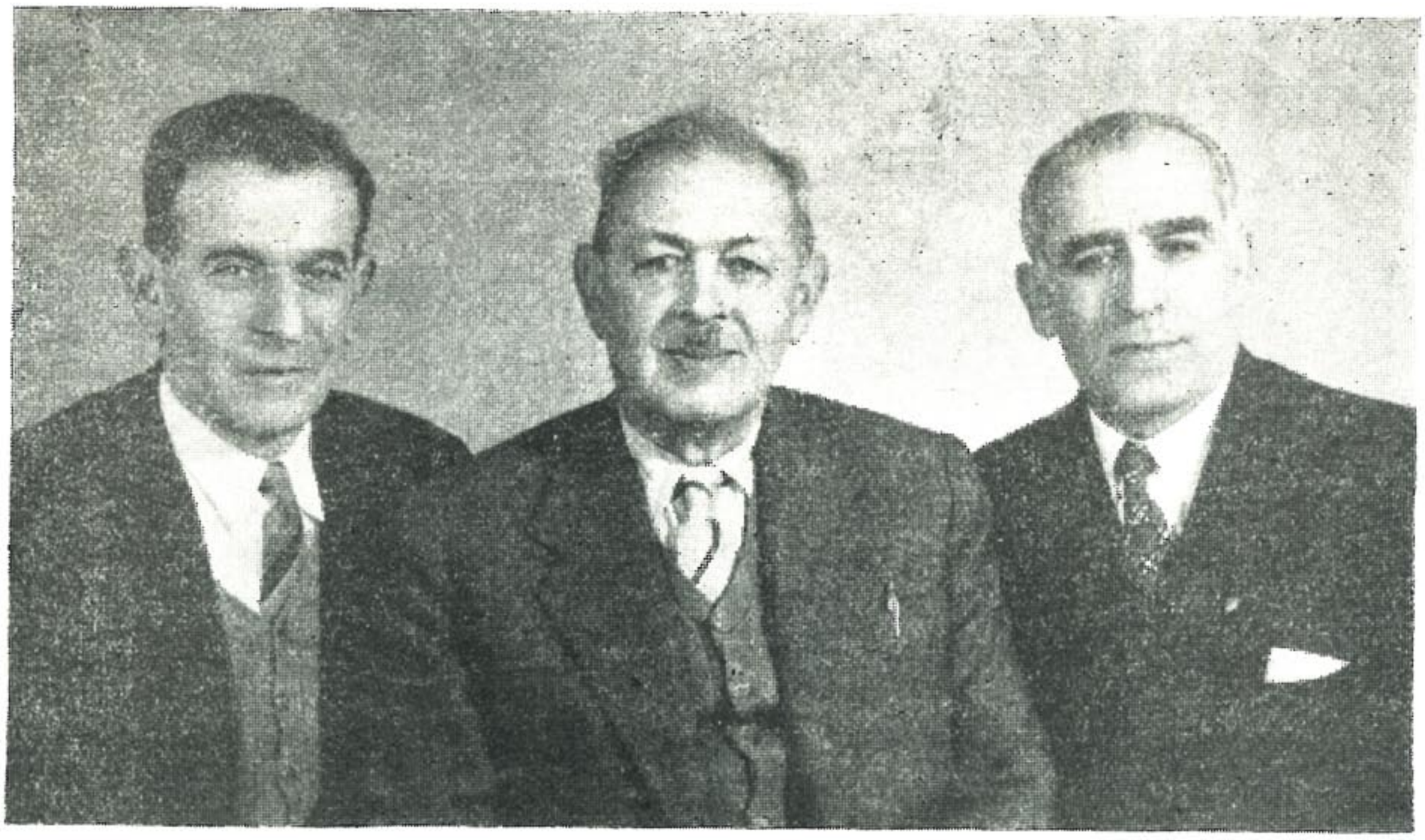

ԱՆՆՈՆՋ ԵՐՐՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Ձախէն աջ՝ Լուսիր Մասպաճեանեան, Վահան Տօճապետեան, Յովհաննէս Թահիրեան.

Հալէպի, Դամասկոսի եւ Պէյրութի մասնաճիւղերու հիմնադիր սերունդէն եւ, աւելի քան երեսնամեակ, մը անընդհատ ու միշեւ այսօր՝ Հ.Մ.Ը.Մ.ի նուիրեալները:

Հ.Մ.Ը.Մ. Դամասկոսի մասնաճիւղի վարչական կազմը 1958—1959-ին:
Նստած՝ ձախէն աջ, Վահան Տօճապեեան՝ Նախագահ, Բարսեղ Հայկականեան՝ Ատենապետ:
Ոտքի՝ ձախէն աջ, Մանուկ Միսիրեան, Փանոս Փելփէկեան, Անդրանիկ Աւետեան,
Արտաւիր Գարաճեան, Աբրահամ Յակոբեան:

3.— Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԼԱԹԱՔԻՈՅ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

1922ին, Կիլիկիոյ երկրորդ արտագաղթին, բազմաթիւ հայ ընտանիքներ, կը հաստատուին արեւելեան Միջերկրականի գեղածիծաղ ափին գտնուող, պատմական Լաւոդիկէի, Սուրիոյ այժմու գլխաւոր նաւահանգիստ Լաթաքիոյ մէջ։

Լաթաքիա նախապէս հայկական հոծ գաղութ մ'ունեցած չէ։ Քաղաքին արեւելեան մասին մէջ կը գտնուէր Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց Ուխտին պատկանող մատուռ մը և հոգետուն մը — տեղացի արաբ բնակչութեան կողմէ ՔԵՄՈՒՑ կոչուած հինաւուրց շէնք մը, որ անցեալին հիւսիսէն դէպի Երուսաղէմ ուխտի գացող հայերուն որպէս հանգստարան ու իջեւան կը ծառայէր։

Հոգետան կից, քաւականին ընդարձակ ազգապատկան հողամասի մը վրայ, գաղթական ու ընչազուրկ հայ ընտանիքներ, կը հաստատեն փայտաշէն ու թիթեղածածկ իրենց հիւղակները թուով մօտ 150 հատ։ Այս հիւղաւանը որ ներկայիս կը կոչուի Հայոց Քեմբ, մօտ հարիւր ընտանիքներ կը պատսպարէ։

Գաղթական հայեր, բնակարանային հարցի լուծումէն վերջ, կը մտածեն դպրոցի մասին։ Հոգետունը կը վերածուի ազգային վարժարանի։ Կը կազմուի Թաղական խորհուրդ ու վարժարանի հոգաբարձութիւն, կը նշանակուի տնօրէն ու ուսուցչական կազմ — հայ կեանքը հետզհետէ կը մտնէ հունի մէջ։

1924ին, տեղւոյն Ս. Յակոբեանց Ազգ. Վարժարանի տնօրէն Պ. Ահարոն Մալխասեանի, Անանիա Գաբրիէլեանի, Արտաշէս և Մարտիրոս Պալումեան եղբայրներու նախաձեռնութեամբ կը հիմնուի մշակութային միութիւն մը ԿՐԹԱՍԻՐԱՑ անունով որուն երիտասարդ ու մարզասէր անդամներէն Պետրոս Ուզունլեան և Գրիգոր Զպուքճեան կը մտածեն ստեղծել մարմնակրթական շարժում մը։

1924—925ին, Պէյրութի և Հալէպի մէջ, հիմը կը դրուէր Հ.Մ.Ը.Մ.ին։ Լաթաքիոյ Կրթասիրացին տղաքը, առաջնորդութեամբ Պետրոս և Կարապետ Ուզունլեան եղբայրներու, Գրիգոր Զպուքճեանի, Հայկ Ղազարեանի, Յարութիւն Գույումճեանի, Միսակ Շիրոյեանի և Սիսակ Լիթոնեանի, 1926ին հիմը կը դնեն Հ.Մ.Ը.Մ.ի Լաթաքիոյ մասնաճիւղին։ Անդրանիկ վարչութեան անդամ կ'ընտրուին Միսակ Շիրոյեան՝ ատենապետ, Յարութիւն Գույումճեան՝ ատենադպիր, Կարապետ Ուզունլեան՝ գանձապահ, Գրիգոր Զպուքճեան՝ աթլէթիկ խմբապետ, Պետրոս Ուզունլեան՝ ֆութպօլի պատասխանատու և Հայկ Ղազարեան՝ գոյքապահ։

Հ.Մ.Ը.Մ. Լաթաքիոյ մասնաճիւղի վարչական կազմը 1934-ին:
Նստած՝ ձախէն աջ, Միսակ Շիրոյեան, Կարապետ Ուղուրլեան, Հայկ Ղազարեան:
Ոտքի՝ ձախէն աջ. Հայկազ Մեսումեան, Սարգիս Մարաշլեան, Խաչեր Յակոբեան,
Գրիգոր Զպուճեան:

Հ.Մ.Ը.Մ. Լաթաքիոյ մասնաճիւղի առաջին ֆութպոլի խումբը 1927-ին:
Նստած ձախէն աջ, Կարապետ Ուղուրլեան, Յարութիւն Գրիգորեան, Գրիգոր Զպուգճեան,
Սուրէն Գալենեան, Յովհաննէս Գրիգորեան:
Ծունկի՝ ձախէն աջ, Ասատուր Գասպարեան, Կարպիս Սէրայտարեան:
Ոտքի՝ ձախէն աջ, Միսակ Շիրոյեան, Պետրոս Ուղուրլեան (Խմբապետ), Միսակ Ալապօզանեան,
Սիսակ Լիքոնեան, Յարութիւն Գույումճեան:

Հ.Մ.Ը.Մ. Լաթաքիոյ մասնաճիւղի ճուքպոլի խումբը 1928-ին:

Նստած՝ ձախէն աջ, Կարապետ Ուղուրլեան, Յարութիւն Գրիգորեան, Գրիգոր Զպուճեան,
Սուրէն Գալենեան, Յովհաննէս Գրիգորեան:
Ծունկի՝ ձախէն աջ, Յովհաննէս Մամբրէեան, Կարապետ Սերայտարեան, Ասատուր Գասպարեան:
Ոտի՝ ձախէն աջ, Պետրոս Ուղուրլեան, Յակոբ Վարդանեան, Սիսակ Տէյիրմէնճեան:

Հ.Մ.Ը.Մ. Լաթաքիոյ մասնաճիւղի ճուքպոլի խումբը 1947-ին՝
Հալէպի Նաւասարդ դաշտին վրայ:
Ձախին՝ ոտի, Գէորգ Թօփճեան Վարչութեան Ատենապետը:
Աջին՝ օրուան իրաւարար Կարապետ Աղճաեան:

Մարզական խաղերու զուգընթաց, 1933ին, Միսակ Ալտպօզանեանի, Հայկազ Մեսումեանի, Հայկ Ղազարեանի ջանքերով մասնաճիւղէն ներս կը սկսի ծնունդ առնել նաեւ սկաուտական շարժումը։ Այս շարժման առաջին ղեկավարը կը հանդիսանայ Միսակ Ալտպօզանեան որ կատարեալ ձեռնհասութեամբ ու նուիրումով կը տանի իրեն վստահուած գործը։ Ան կը յաջողի, կարճ ժամանակի մը ընթացքին, 55 գայլիկ եւ սկաուտներէ կազմուած խումբ մը յառաջացնել։

Սկաուտ վարիչ Ալտպօզանեանի քաղաքէն մեկնումէն ետք, իր պաշտօնը նոյն խանդով ու հաւատար ձեռնհասութեամբ կը շարունակէ Հայկազ Մեսումեան երկար տարիներ, իրմէ վերջ, յաջորդաբար, իր դերը կը ստանձնեն Օննիկ Գործակատարեան եւ Մկրտիչ Փափազեան։

Լաթաքիա հանդիսացած է օրինակելի եւ միշտ կենսունակ մասնաճիւղ մը իր ֆութպոլի, պասքէթպոլի, վոլիպոլի խումբերով եւ փինկ-փոնկի հետեւողներով։

Ներկայիս, Սիւրիոյ չրջանի Հ.Մ.Ը.Մ.ի մասնաճիւղերուն ամենէն բախտաւորն է Լաթաքիան ուր Հ.Մ.Ը.Մ.ի հանդէպ չեչտուած չարժում եւ անհաճոյ տրամադրութիւններ գրեթէ չկան։ Մասնաճիւղը բնդունն չրջան մը կը բոլորէ։ Մարզական կեանքը սեւեռական չարժման մէջ է։ Բացի չնչին փոքրամասնութենէ մը, Լաթաքիոյ ճնշիչ մեծամասնութիւնը, անվերապահ եւ լայն աջակցութիւն կը բերէ Հ.Մ.Ը.Մ.ի բոլոր ձեռնարկներուն։ Փաստը խօսուն է։ 1957ին, երբ մասնաճիւղին նոր եւ ճոխօրէն կահաւորուած սկաւմբին բացումը կատարուեցաւ ուր ներկայ եղան նաեւ Շրջ. վարչութենէն Տօքթ. Ց. Պէրպէրեան, Ցովհ. Շահինեան, Մանուկ Տէտէեան եւ Արամ Անթիքաճեան, ներկայ քանի մը հարիւր հայերը, Հ.Մ.Ը.Մ.ի հանդէպ իրենց տածած սէրն ու գուրգուրանքը յայտնեցին եօթը հազար ս. ոսկիի նուիրատուութիւնով մը։

Առ ի քաջալերութիւն եւ գնահատում Հ.Մ.Ը.Մ.ականներուն եւ Հ.Մ.Ը.Մ.ին, տեղւոյն սիրուած եւ յարգուած ազգայիններ Տիար Ց. Մաքինաճեան եւ Ց. Գուլումճեան, առանց նիւթական ակնկալութեան, Լաթաքիոյ մասնաճիւղին կը տրամադրեն սկաւմբին անմիջական կից, իրենց սեփական հողաչերտը որպէսզի օգտագործուի որպէս մարզադաշտ պասքէթի եւ այլ խաղերու։ Դաշտը ներկայիս յարդարուած է եւ շուրջը պատքաշուած։ Մասնաճիւղին մարզական վերելքին մեծապէս աստարող ազգայիններու ժեսթը ամէն գնահատանքէ վեր կը նկատենք։

Լաթաքիոյ մասնաճիւղը իր շարքերուն մէջ կը հաչուէ այժմ, 62 գործօն եւ 10 օժանդակ անդամներ եւ 24 սկաուտ-գայլիկներ։

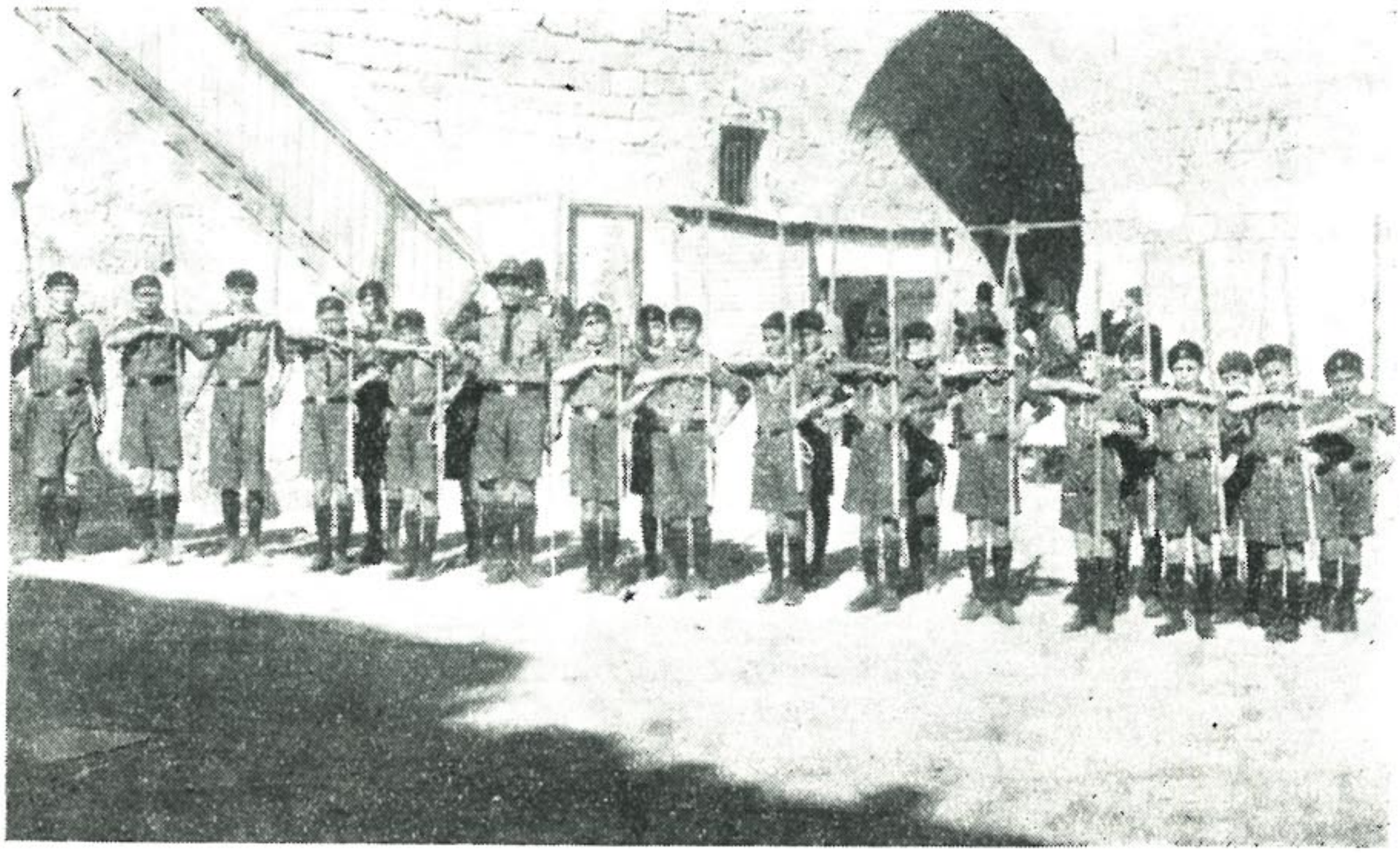

Հ.Մ.Ը.Մ. Լաթաքիոյ մասնաճիւղի սկաուտները Ա.զգ. վարժարանի բակին մէջ, մարզանքի պահուն:

Հ.Մ.Ը.Մ. Լաթաքիոյ մասնաճիւղի սկաուտները բանակոսկի մը ընթացքին:

Հ.Մ.Ը.Մ. Լաթաքիոյ մասնաճիւղի ճուտպոլի խումբը 1959-ին:

Հ.Մ.Ը.Մ. Լաթաքիոյ մասնաճիւղի վարչական կազմը 1959-ին:

Նստած՝ ձախէն աջ, Հայկազ Մէսումեան, Տօքթ. Մելքոն Էպլիղաթեան (Ատեճապես), Յակոբ Մախիճանեան (Ատեճաղպիր):

Ոտքի՝ ձախէն աջ, Գէորգ Թօփճեան, Անթուան Գալուստեան, Յովհաննէս Մանոեան, Յակոբ Անոյեան:

4.— Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ԳԱՄԻՇԼԻԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Գամիշլի, Հիւսիսային Սուրիոյ, Ճէզիրէի շրջանին պատկանող, Հալէպէն ու Դամասկոսէն ետք, ներկայիս, ամենէն արդիւնաշատ քաղաքն է, Թրքական սահմանին վրայ, պատմական Մծբինի մօտ, ուր շուրջ 10.000 հայեր տուն տեղ եղած կ'ապրին։ Քաղաքը ներկայիս ունի շուրջ 35.000 այլացեղ բնակչութիւն։

Գամիշլին գրեթէ հայակերտ քաղաք մըն է։ Մեր արտագաղթի օրերուն, Տիգրանակերտցիներ և Ուրֆացիներ ու Հայաստանի Արեւելեան նահանգներու մնացորդացէն մաս մը, կը տեղաւորուին Ճաղճաղի ափին։ Հետագային ասոնց կը միանան նաեւ Պիշէրիկի քրտախօս հայերու զանգուած մը։ Ժամանակի ընթացքին քաղաքին կազմաւորման հետ, կը կազմակերպուի նաեւ ազգային կեանքը իր եկեղեցիով, դպրոցով և առաջնորդական փոխանորդութիւնով։

Գամիշլի քաղաքին հիմնադրութեան օրերէն քիչ ետք, հիմը կը դրուի նաեւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի մասնաճիւղին՝ 1931ին, նախաձեռնութեամբ Ներսէս Պօյաճեանի և Գաբրիէլ Սարգիսեանի և մարզասէր երիտասարդներու խումբի մը։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի շուրջ հաւաքուած երիտասարդութիւնը իր կարելին կ'ընէ այդ հեռաւոր անկիւնին մէջ մարզուելու և մարզելու հայ դնդերը ու արժէքաւորելու իրենց ուսերէն բարձր բռնած Հ.Մ.Ը.Մ.ի դրօշը։ Այդ դրօշը իր արժանի բարձունքի հասցնելու առիթը վերջապէս կը ներկայանայ։ 1934ին, Պաճէ տը Սիրիի Գամիշլիի մասնաճիւղը բաժակ մը կը տրամադրէ ֆութպոլի մրցաշարքի մը յաղթական խումբին։ Հ.Մ.Ը.Մ.ի տղաքը գօտեպնդ, յաղթելու և բաժակին տիրանալու վճռականութեամբ, դաշտ կ'իջնեն։ Այդ մրցաշարքը կը նկատեն, իրենց համար, հրապարակային քննութիւն որուն ելքը բախտորոշ դեր պիտի ունենար։ Մրցաշարքէն յաղթական դուրս կուգայ Հ.Մ.Ը.Մ.ը ու կը տիրանայ բաժակին։ Այս յաղթանակով մասնաճիւղը կ'արձանագրէ դարձակէտ թուական մը, ան կը նկատուի ամբողջ Ճէզիրէի շրջանի զօրաւորագոյն խումբ ունեցող մարզական կազմակերպութիւնը։ Մեծ հետաքրքրութիւն կը ստեղծէ իր շուրջ։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի շուրջ ստեղծուած այս լայն հետաքրքրութեան թափը, ափսոս որ շուտով պիտի կասէր որովհետեւ վրայ պիտի հասնէին քաղաքական աննպաստ պայմանները։ Անմիջապէս որ, սակայն, քաղաքական տագնապի օրերը կ'անցնին, 1938ի վերջերը, միութեան ղեկավարները կրկին հրապարակ կ'իջնեն աւելի մեծ թափով — կը վարձեն ակումբ, իրենց կը միացնեն անջատ գործող երկու խումբեր, աւելի զօրացած ու կազմակերպուած ուժով կը ներկայանան հանրութեան արժանանալով անվերապահ քաջալերութեան։ Այս ատեն կը վերակազմուին նաեւ սկաուտա-

Հ.Մ.Ը.Մ. Գամիջլիի մասնաճիւղի վարչութիւնը 1937-ին:
Նստած՝ ձախէն աջ, Ներսէս Պօյաճեան, Հայր Յովսէփ Լեւոնեան, Անդրանիկ Կօճկակարեան:
Ոտքի՝ ձախէն աջ, Միխայէլ, Զօհրապ Տէր Ղազարեան, Սարգիս Ադամեան,
Հայկազ Փուտուճեան:

Հ.Մ.Ը.Մ. Գամիջլիի մասնաճիւղի Քաթպոլի ախոյեան խումբը 1935-ին:

կան քայքայուած խումբերն ու մասնաւոր զարկ կը տրուի գայլիկներու խումբերուն։ Անդամներուն մտային զարգացման աստիճելու գեղեցիկ գաղափարէն մղուած, ակումբին մէջ, հիմը կը դնեն գրադարանի մը։ Այս առթիւ, 16 Մարտ 1939 թուակիր նամակ մը, Հ.Մ.Ը.Մ.ի Շրջ. Վարչութեան ուղղուած, այսպէս կը պատկերացնէ կացութիւնը.

«Ներկայ գրութիւնով կուգանք Ձեզ տեղեկացնել որ, տեղւոյս մէջ գոյութիւն ունի Հ.Մ.Ը.Մ.ի մասնաճիւղ մը, որ, կը բաղկանայ 83 անդամներէ։

«Մասնաճիւղը հիմնուած է, ինչպէս գիտէք, 1933ին(*)։ Իր վեց տարիներու գոյութեան չրջանին եթէ կրցած չէ Ձեզ տեղեկագրել, ներողամիտ գտնուեցէք, յանցաւորը մենք չենք, այլ տեղական քաղաքական ու հատուածական խնդիրներն են որ ընդհատած են և արգելք եղած են յառաջդիմութեան։ Կը յուսանք որ այս անգամ, 16 փետր. 1939ին ընտրուած վարչութիւնը, իր գերագոյն ճիգերը ի գործ դնելով պիտի յաջողի կանգուն պահել հայ ազգային պատիւն ու նուիրականութիւնը բարձր պահող Հ.Մ.Ը.Մ.ը գաղութիս մէջ։

«Ներքնտիր վարչութեան անդամներն են՝ Ներսէս Գօյաճեան, Անդրանիկ Կօչկարեան, Հայկազ Փուշուճեան, Միքայէլ Ջուլհակեան, Սարգիս Ադամեան, Զօհրապ Տէր Ղազարեան և Յովսէփ Վրդ. Լեւոնեան։

«Քանի մը չաբաթէ ի վեր կազմած ենք վեց խմբակէ բաղկացած ակառուտութիւն մը, անոր կողքին նաեւ չորս խմբակ գայլիկ որոնց բոլորին ղեկավարն է Զօհրապ Տէր Ղազարեան։ Սկաուտներու զգեստաւորման համար 60 ս. ոսկի ղրկած ենք Հալէպ, կը յուսանք մօտ ատենէն կը հասնին ապսպրանքները, որմէ անմիջապէս ետք երդման արարողութեան պիտի ձեռնարկենք։

«Մեզի 100 հատ անդամատետր ղրկեցէք»։

Գամիշլիի ու Ճէզիրէի այլ մասնաճիւղերուն և առհասարակ բոլոր փոքր մասնաճիւղերուն կեանքը տեղատուութեան ու մակընթացութեան օրէնքով ընթացեր է։ Երբ այդ մասնաճիւղերուն մէջ, ուսուցչական կամ այլ պաշտօնով ու գործով Հ.Մ.Ը.Մ.ի վարչական, մարզական, սկաուտական գործերով հետաքրքրուող ու հասկցող անհատներ հաստատուեր են, անոնք մղիչ ուժ դարձեր են և իրենց շուրջ հաւաքեր են երիտասարդութիւնը ու գործի լծուեր։ Երբ այդ անձերը հեռացեր են, կամ ուրիշներ, մասնաճիւղը կրկին ինքն իր մէջ կծկուեր է։

Այսպէս է որ Գամիշլիի, պատերազմի տեւողութեանը հազիւ իր գոյութիւնը պահելու ճիգէ մը վերջ, 1946ին դարձեալ հրապարակ կ'իջնէ նոր թափով, կորովով ու եռանդով։

1946 թուականը, մարզական տեսակէտով, ամբողջ Ճէզիրէի տարեգրութեանց մէջ աննախընթաց պիտի մնայ։ Այդ թուականէն տարիներ առաջ, Լեւոն Աբգարեանի ղեկավարութեամբ, Գամիշլիի մէջ, թէեւ տեղի ունեցած է դաշտահանդէս մը Հ.Մ.Ը.Մ.ի դրօշին ներքեւ, և սակայն

(*) Այլ տեղեր 1931 կուտան որպէս հիմնադրութեան թուական։

Հ.Մ.Ը.Մ. Գամիշլիի մասնաճիւղի ֆութպոլի խումբը, որ շահեցաւ՝
Միջ-մասնաճիւղային մրցումներու Բ. դասի ախոյեանութիւնը 1946-ին:

Հ.Մ.Ը.Մ. Գամիշլիի մասնաճիւղի ֆութպոլի խումբը 1949-ին:

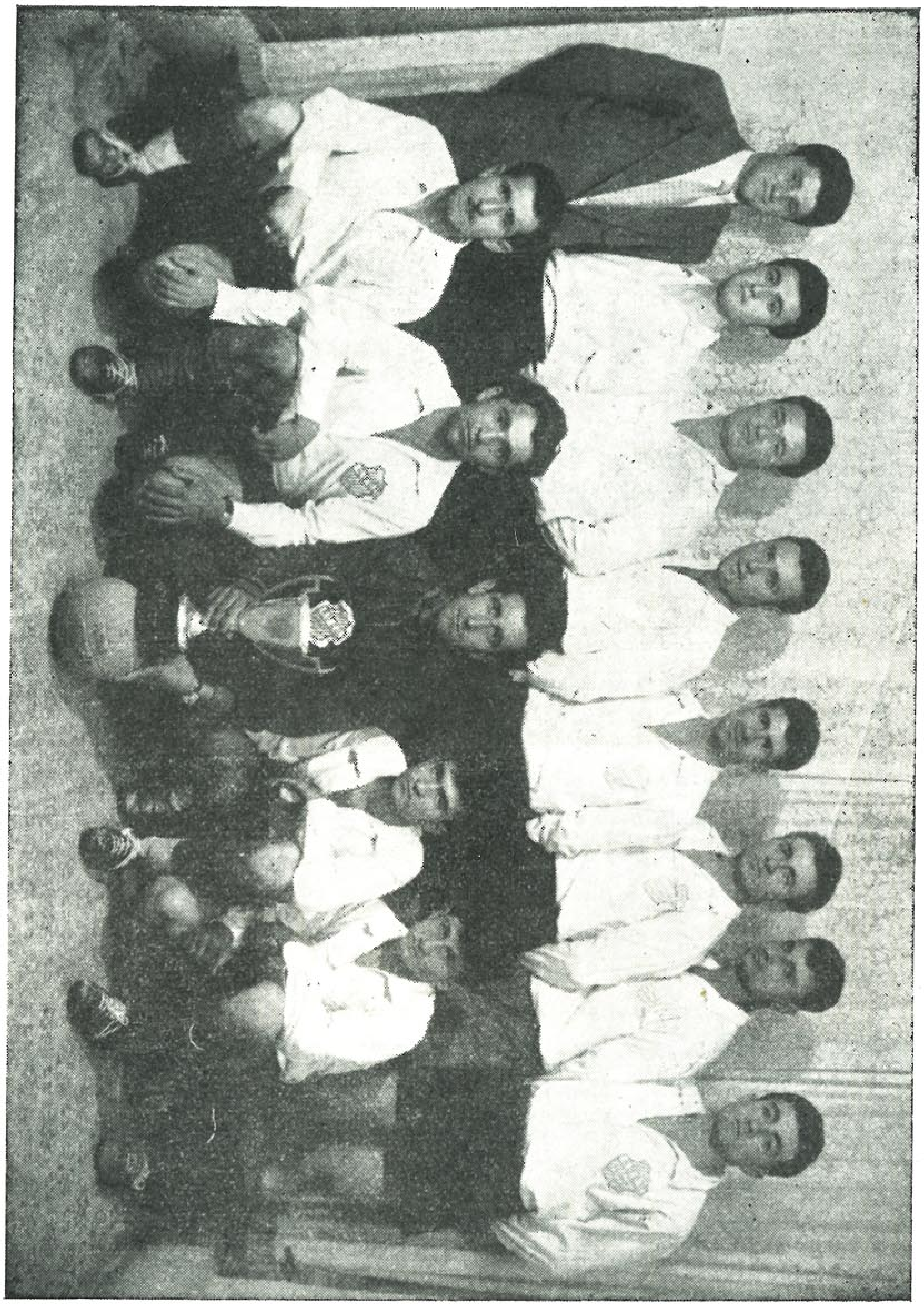

Հ.Մ.Ը.Մ. Գամիշլիի մասնաճիւղի ֆութպոլի խումբը 1958-ին:
Նստած՝ ձախէն աջ, Ա. Կարապետեան, Ս. Առաքելեան, Ս. Կէճճոյեան, Լ. Կարապետեան, Յ. Պասմանեան:
Ոտքի՝ ձախէն աջ. Ա. Նազգաշեան, Զ. Գասպարեան, Ս. Գալյճեան (Խմբապետ), Յ. Խաչատուրեան, Ա. Կիւրճեան, Յ. Կարապետեան, Յ. Աբրահամեան, Ղ. Սեդրակեան:

1946ի, դարձեալ նոյն կազմակերպութեան ելոյթը իր տարողութեամբ ու կազմակերպչական կանոնաւորութեամբ առանձնայատուկ տեղ ունի ճէ-զիրէի մարզական պատմութեան մէջ։

Այդ յանդուգն ձեռնարկը որ պետական ձեռնարկի մը համապա-տասխանող ու համազօր քայլ մըն էր, կարելի եղաւ մեծ յաջողութեամբ պսակել շնորհիւ կորովի առաջնորդին Գերշ. Տ. Խորէն Ծ. Վ. Բարոյեանի (այժմ Արքեպիսկոպոս ու Առաջնորդ Հայոց Լիբանանի) ու Հ.Մ.Ը.Մ.ի տեղական և Հալէպի վարչութեանց։

Հ.Մ.Ը.Մ. Գամիջլի մասնաճիւղի ճնւթպոլի խումբը 1959-ին.
(ախոյեան Բ. դասի)

Ճէզիրէի ժողովուրդին համար աննախընթաց այս մարզահանդէսը որպէսզի ըլլար չքեղ ու փառաւոր ու համապատասխան արդիւնք տար իր նպատակին որ էր՝ նիւթապէս օգնել բանակի օդուժին, հոն կը հրաւիրուին Ճէզիրէի չրջանի մասնաճիւղերու սկաուտական ու աթլէթիք կազմերէն զատ Հալէպի սկաուտական կազմը, մարզիկները՝ առաջնորդութեամբ խըմբապետ Պապլուզեանի, իսկ նուագախումբը՝ Յակոբ Քէչիչեանի։

Նախապատրաստական աշխատանքներու համար չաբաթներ առաջ, Հալէպէն Գամիշլի կ'անցնին Հ.Մ.Ը.Մ.ականներ Երուանդ Յովհաննէսեան և Արսէն Տէր Ղազարեան։ Տեղւոյն այս պատրաստութեան ընթացքին, Գամիշլիի գոյամագամին օժանդակութիւնը մեծապէս կը դիւրացնէ վրանաթրիպիւնի տարբաւորումն ու աթոռներու ապահովումը և դաշտին յարդարումը։

Որոշուած օրը, Շաբաթ իրիկուան, ինքնաշարժ առ ինքնաշարժ, Հալէպէն և այլ վայրերէն Հ.Մ.Ը.Մ.ականները կը հասնին Գամիշլի ու կ'ընդունուին մեծ խանդավառութեամբ։ Շեփորը կը հնչէ։ Սկաուտական յիանեակները կարգի կը չարուին ու նուագախումբի առաջնորդութեամբ կը հասնին կառավարիչին էհօճէին առջեւ։ Երիտասարդ գոյամագամին բարիգալուստէն ետք, Հ.Մ.Ը.Մ.ի բանակը կ'ուղղուի Ազգային Առաջնորդարան ուր, իրիկուան այդ խորհրդաւոր պահուն, Խորէն Ծայրագոյն Վարդապետ կ'ողջունէ բոլորն ալ հետեւեալ խօսքերով.

— Բարիգալուստ կը մաղթեմ ձեզ, Հ.Մ.Ը.Մ.ի հայ արիներ, մարզիկներ ու խմբապետներ։

Հ.Մ.Ը.Մ. Գամիջլի մասնաճիւղի պասքէթպոլի խումբը:

«Շնորհակալութիւն կը յայտնեմ որ այցելեցիք ճէգիրէն։ ճէգիրէն այն հողամասն է որ կը տարածուի պոտմական Եփրատի և Տիգրիսի միջեւ, ուրկէ ասկէ մօտ քառորդ դար առաջ անցաւ մեր ազգը, բռնութեան ներքեւ, հասնելու համար անիծեալ Տէր Զօրը։ Սակայն, մեր ժողովուրդին թափած արեան կաթիլներէն յարութիւն առաւ հայ ցեղը փիւնիկի նման։

«Մեր ազգին դարաւոր թշնամին տեղահանելով հայ ժողովուրդը իր բնագաւառներէն, զայն զրկելով անոպատի տաստակոտ ուղիները, ուզեց ոչնչացնել զայն ու անոր վրայ դնել հակայ ժայռ մը որպէսզի մէկ անգամ ընդմիշտ անհետանայ, յիշուելու համար միայն պատմութեան մէջ։ Եւ սակայն հայուն կրանիթեայ կամքը տոկաց անոպատին, տոկաց չարչարանքին ու Տէր Զօրի անոպատներէն իսկ ծնաւ նոր հայութիւն — փա՛ռք ու պատիւ այդ նոր սերունդին, նոր հայութեան, որուն դուք ներկայացուցիչներն էք։

«Վաղը, մարզադաշտին վրայ, ձեզմով հայ ժողովուրդը, Հ.Մ.Ը.Մ.ի դրօշը և հայուն պատիւը պիտի բարձրանայ։ Դուք բոլորդ ալ, վստահ եմ ատոր, պիտի գաք անգամ մը եւս ցոյց տալու, որ իրապէս արժանի էք կրելու հայութեան պատուոյ այդ դրօշը։

«Դուք հայ ժողովուրդին պատիւն էք։ Փառքը՝ Սուրիոյ անկախ հայրինիքին։ Դուք Ծաղիկն էք Սուրիոյ, ինչպէս կոչած է ձեզ Ն. Վ. Շիւքրի պէյ Քուաթլին...»։

Երիտասարդ վարդապետին օրհնութիւնովը, սկաուտները իրենց գնացքը կը շարունակեն ու կը հասնին քանակաւեղի։ Բաց դաշտ մը ուր

Հ.Մ.Ը.Մ. Գամիշլիի մասնաճիւղի պասքէթպոլի խումբը 1958–1959-ին:
Նստած՝ ձախէն աջ, Հրանդ Պետրոսեան, Թովմաս Կէօզմանեան:
Ոտքի՝ ձախէն աջ, Յովսէփ Շմաւոնեան, Միհրան Պետրոսեան (խմբապետ), Վարդգէս Սիմոնեան, Յակոբ Յակոբեան, Սեւոք Թադէոսեան:

շրջանակի լարուած են բազմաթիւ վրաններ, անոնցմէ քիչ մ'անդին «խոհանոց»ը։ Հէքեաթներու մէջէն մեզի հասած հօթը կանթով կաթսաները շարուած են, որոնց շուրջ, Հ.Մ.Ը.Մ.ի նուիրուած մայրիկները, փէշերնին գօտինուն հանգրճած ընթրիք կը պատրաստեն, մինչ քաղաքապետարանի ջրկիր ինքնաշարժը արդէն տակառները լեցուցած է։ Տղաքը կը մաքրուին, կ'ընթրեն ու իրենց պլէնքէթներուն մէջ փաթթուած՝ կ'եր-

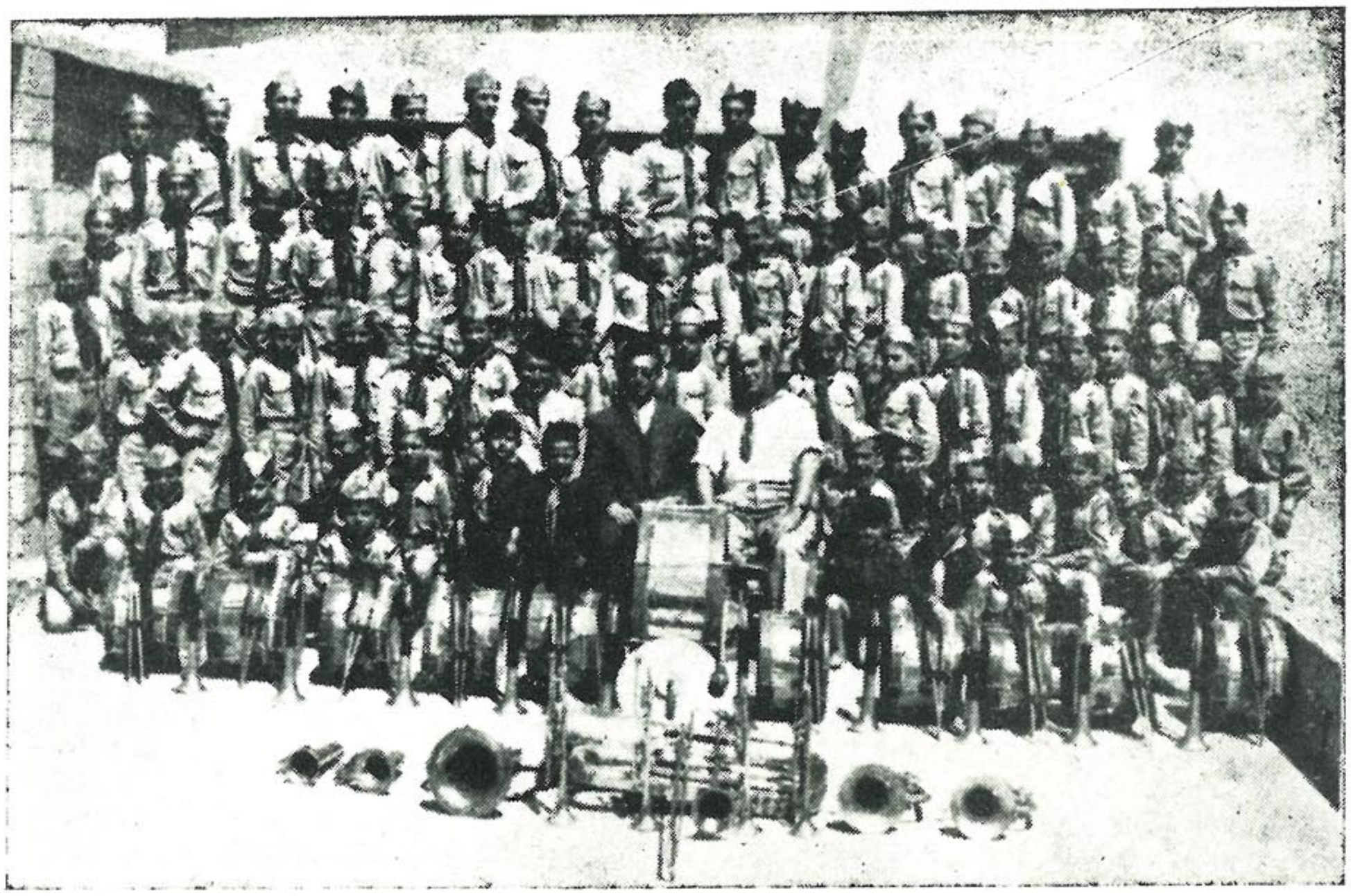

Հ.Մ.Ը.Մ. Գամիջի մասնաճիւղի պասքէթպոլի խումբը 1959-ին;

Հ.Մ.Ը.Մ. Գամիջի մասնաճիւղի Երէց սկաուտները:

Հ.Մ.Ը.Մ. Գամիշլի մասնաճիւղի դաշտահանդէսին մրցանակաւորները.
Կեդրոնը սկաուտ խմբապետ՝ Զօհրապ Տէր Ղազարեան:

նան յոգնաբէկ, արեւելքի աստեղազարդ պայծառ երկինքին տակ, Հայաստանի հարաւային սահմանը գծող Մասիոս լեռնաշղթային ստորոտը, պատմական Մծբինի աւերակներուն կից...

Առաւօտ է ու Կիրակի։ Կազմ ու պատրաստ, քաղաքին կեդրոնական լայն պողոտայէն, նուագախումբի առաջնորդութեամբ, սկաուտական խիտ շարքերը կ՚ուղղուին եկեղեցի։ Կէսօրէն ետք մարզադաշտ։ Հոն են գաւառապետ, գայմագամ, պետական պաշտօնեաներ, կրօնապետներ, շրջանի ցեղապետներ ու բազմութիւն մը Գամիշլիի եւ շրջանի բազմաթիւ ցեղերէ կազմուած։

Դաշտահանդէսին վերջաւորութեանը, Առաջնորդ Հայր Սուրբը, իր խօսքը կ՚ուղղէ գաւառապետին.

«Նորին վսեմութիւն.

«Ճէզիրէի Հ.Մ.Ը. Միութիւնը երկու ամիսներ առաջ, գեղեցիկ գաղափարը յղացաւ կազմակերպելու ողիմպիական այս հոյակապ մարզահանդէսը ի նպաստ բանակի օդուժին։

«Շնորհակալ ենք եւ ուրախ որ Ձերդ վսեմութիւնը, խանդավառութեամբ ու քաջալերանքով ընդունեց Հ.Մ.Ը.Մ.ի այս որոշումը եւ սիրայօժար տրամադրեց իր բարձր հովանաւորութիւնը՝ խոստանալով ամէն աջակցութիւն եւ օժանդակութիւն անոր յաջողութեանը համար»։

Իր ուղերձին շարունակելով իր խօսքը, Հայր Սուրբը, գովքը կը հիւսէ

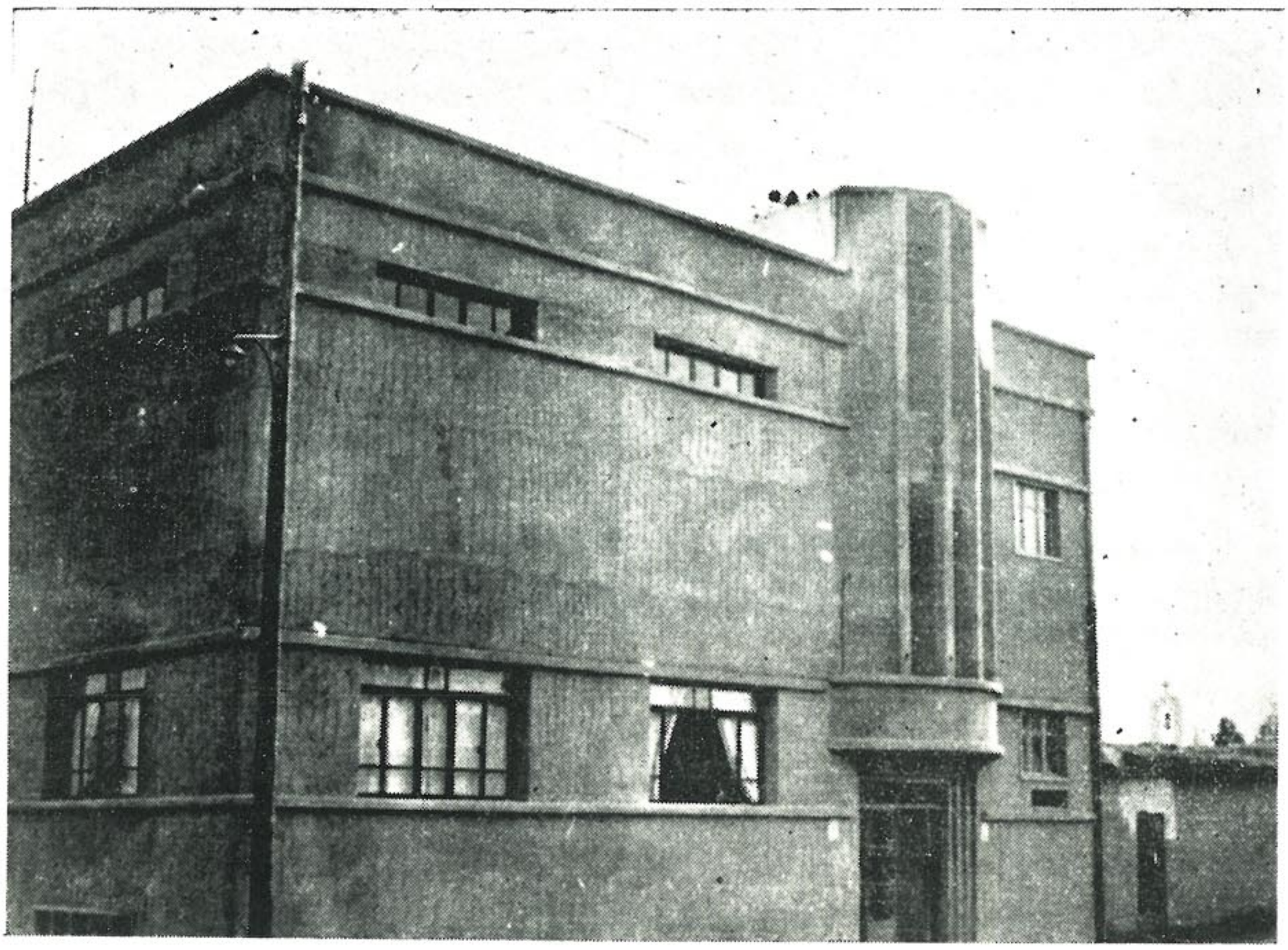

Հ.Մ.Ը.Մ. Գամիջլի մասնաճիւղի ճոխակառոյց սեփական ակումբը:

արաբ ազնուական ցեղին, պատմականը կ'ընէ հայ և արաբ փոխ յարաբերութեան որ անցեալի խարէն կուգայ։ Երախտագիտական անհուն զգացումներ կը յայտնէ ասպնջական արաբ ժողովուրդին հանդէպ, ու ապա խօսքը ուղղելով Գամիշլիի կառավարիչին և ճէզիրէի շրջանի գնդապետ զինուորականին որոնք իրենց օժանդակութեամբ յաջողցուցին այս մեծ ձեռնարկը ու իրենց ներկայութեամբ փայլ տուին մարզահանդէսին։

Իրիկուան փառահեղ ջահագնացութիւն, ապա կառավարութեան կողմէ, գայմագամին իսկ ներկայութեամբ, հիւրասիրութիւն բոլոր ակառաններուն ու մարզիկներուն՝ կարպիա ամառնային արճարան պարտէզին մէջ։

Յաջորդ առաւօտ Գամիշլին գտած էր իր միապաղաղ կեանքը։ Ինքնաշարժները տարին իրենց հետ ճէզիրէի շրջանի և Հալէպի տղաքը, անմոռանալի օր մը ձգելով իրենց ետին։

Գամիշլիի մասնաճիւղը 1946ին ունէր 104 անդամ որմէ 30 երէց ակառա, 60 ակառա, 14 անդամ։

Հ.Մ.Ը.Մ. Գամիշլիի մասնաճիւղը չարունակեց մնալ ճէզիրէ շրջանի մարզական գործառութեան միութիւնը։ Այս միութիւնը պէտք էր ունենար համապատասխան ակումբ, ուստի, 1956ին, կը ձեռնարկէ հսկայ աշխատանքի մը։ Ան կ'որոշէ տարիներէ ի վեր որպէս ակումբ ծառայող խարխլած իր սեփական ակումբը փլել և նորը բարձրացնել։ Ձեռնարկին յաջողութիւնը հրաշքի համազօր է։ Վարչութիւնն ու միութեան անդամ-

ներբը աշխատանքի լծուելով կրցան իրականացնել գեղեցիկ ու գնահատելի ձեռնարկ մը։ Անոնք յաջողեցան Հ.Մ.Ը.Մ.ին պատիւ բերող կոթող մը կանգնեցնել, որուն նմանը տակաւին պայծառ չունի Սուրիոյ և Լիբանանի մէջ։ Այս ձեռնարկը որքան որ կը պարտինք Հ.Մ.Ը.Մ.ի վարչութեան ու անդամներուն ճիգին, նոյնքան գնահատելի աջակցութիւն ունեցաւ Գամիշլիանոյը իր նիւթական օժանդակութեամբ որուն մէջ, իր մեծ բաժինը ունեցան նաեւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի և Սուրիահայ Օգն. Խաչի Շրջ. վարչութիւնները։

Այս շրջանին Հ.Մ.Ը.Մ.ական գործերուն զարկ տուողներուն մէջ արժանի է յիշել անունը գործիչ Յակոբ Սիմոնիի որ իր այլ պարտականութեանց կարգին, պարտականութիւն կը զգար օգնելու Հ.Մ.Ը.Մ.ին։ Հ.Մ.Ը.Մ.ի վերելքին ատտարած են նաեւ Սերոբ Գալայճեան, կարպիս Գալայճեան, Անդրանիկ Հէքիմեան, Գալուստեան եղբայրներ, Մարտիրոս Նալպանտեան և ուրիշներ։

Ճէզիրէի շրջանի Առաջնորդական փոխանորդ Տ. Տաճատ Ս. Եպիսկ. Ուրֆալեանը, որ իր նախորդին քայլերուն հետեւելով միշտ քաջալերած է Հ.Մ.Ը.Մ.ը, ինք եւս նախկին Հ.Մ.Ը.Մ.ական մը ըլլալով Անտիոքի շրջանէն։

Հ.Մ.Ը.Մ. Գամիշլիի մասնաճիւղի վարչական կազմը 1958-ին։

Նստած՝ ձախէն աջ, Կարպիս Գալայճեան (Ատենապետ), Անթուան Գասպարեան, Ժագ Ճէմճեան։
Ոտքի՝ ձախէն աջ, Յարութիւն Անէմեան, Անդրանիկ Խաչատուրեան,
Յակոբ Մկրտիչեան (Ատենադպիր), Չաւէն Սայրեան, Միհրան Պետրոսեան (Գանձապահ),
Արմէն Կարապետեան։

5.— Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՀՈՄԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Հոմա, Սուրիոյ կարեւորագոյն քաղաքներէն մէկն է։ Հոն հաստատուած են իրաքեան քարիւղի ընկերութեան գործարանները։ Այս իսկ պատճառով բազմաթիւ այլ պաշտօնեաներու չարքին հայ պաշտօնեաներն ալ հոն բնակութիւն հաստատած են ու գաղութի ազգային ու ընկերային կեանքի վերելքին ստուարած։

Ազգային հաստատութիւններու կարգին, 1932ին, Հոմսի մէջ հիմը կը դրուի նաեւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի մասնաճիւղին։ 1932 Յունիս 6 թուակիր նամակով մը, նորընտիր անդրանիկ վարչութիւնը, Արշակ Գազանճեանի, Լեւոն Թոքաճեանի և Միհրան Աղեկեանի ստորագրութիւնով, դիմումնագիր նամակ մը կը ղրկուի Շրջ. վարչութեան որպէսզի Հոմսի նորակազմ մասնաճիւղը ընդունուի Հ.Մ.Ը.Մ.ի ընտանիքէն ներս ու վարչութիւնն ալ վաւերացուի որ կարենայ իր աշխատանքին լծուի Հ.Մ.Ը.Մ.ի անունով։ Այդ ատեն մասնաճիւղը կը հաշուէր 22 գործօն անդամներ ու 21 սակաւանիներ։

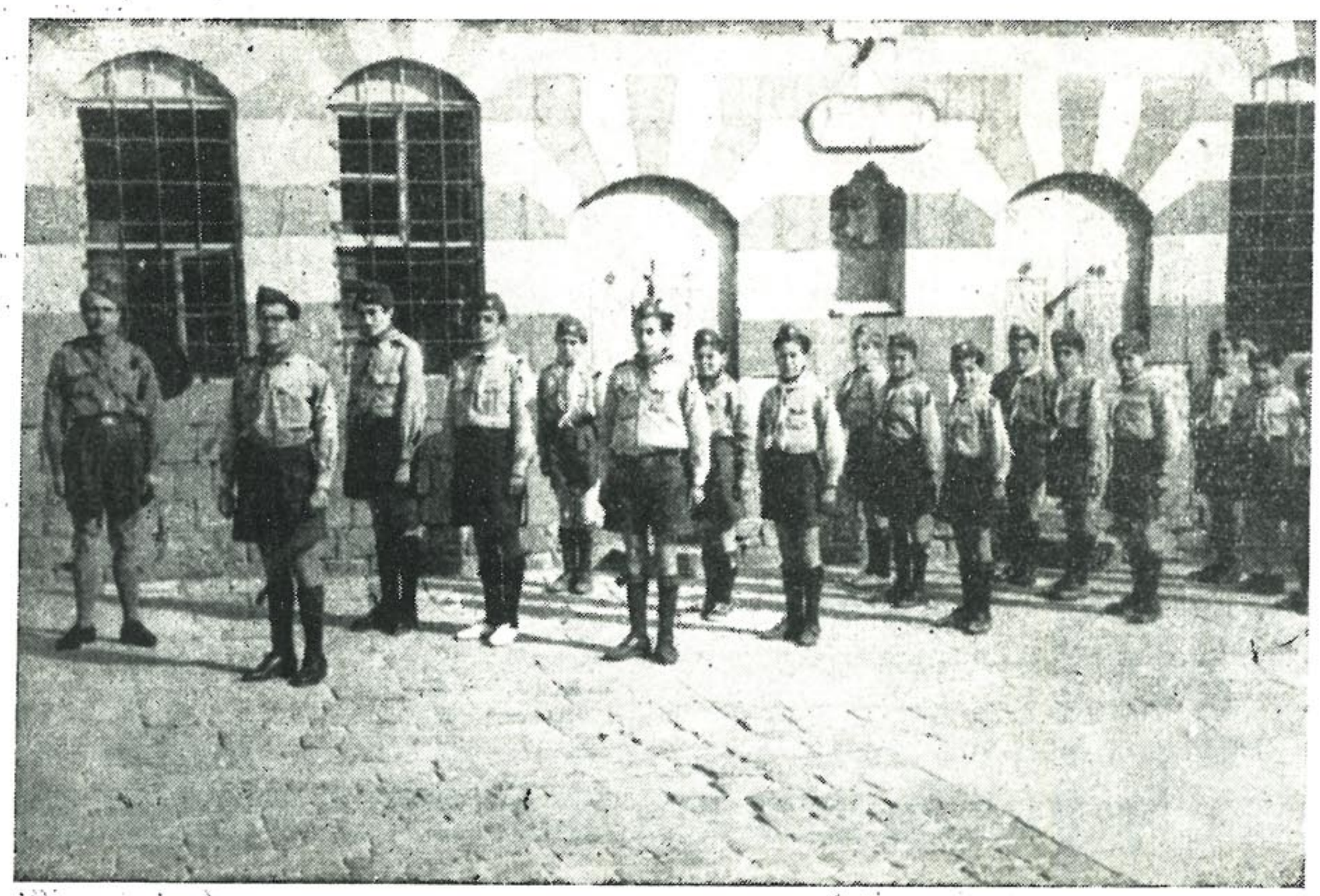

Հ.Մ.Ը.Մ. Հոմս մասնաճիւղի սկաուտները մարզաւիճի պահուն 1948-ին խմբապետութեամբ Աբրահամ Գալբենճեանի։

Հ.Մ.Ը.Մ. Հոմս մասնաճիւղի ֆութպոլի խումբը 1956-ին:

Հոմսի մասնաճիւղը, կարճ ժամանակի մը մէջ, կը հանդիսանայ օրինակելի մասնաճիւղերէն մէկը իր ակումբով, ֆութպոլի խումբով, իր սկաուտներով։ Այս մասնաճիւղը սակայն, ելեւէջներ ունեցող մասնաճիւղ մ'եղած է։ Երբ քարիւղի ընկերութեան հայ պաշտօնեաները շատցեր են ու հետաքրքրուեր ընկերային կեանքով ու երբ տեղւոյն ազգային վարժարանի ուսուցչական կազմը զօրացեր է, ասոնք, տեղական ուժերու հետ մասնաճիւղին վերելքին թափ տուած են։ Պաշտօնեաներու տեղափոխութեամբ մասնաճիւղին թափը կասած է։ Այսուամենայնիւ, ան իր ֆութպոլի խումբով ու սկաուտական կազմով միշտ իր մասնակցութիւնը բերեր է Միջ-մասնաճիւղային հանդիպումներուն։

Հոմսի մասնաճիւղը իր մէջ կը հաշուէ 55 գործօն և օժանդակ անդամներ և 18 գայլիկներ։ Ունի ֆութպոլի խումբ և փինկ փոնկ խաղացողներ։ Մասնաճիւղը ունի վարձու ակումբ մը ըստ բաւականին ներկայանալի որ կը ծառայէ որպէս հաւաքավայր և որպէս ժամադրավայր գաղութի ընտանեկան շրջանակներու։

Պետրոս Դուրեան, Գուրգէն Պաղտասարեան, Յարութիւն Տէր Սարգիսեան, Սարգիս Սէպէթճեան, Մարտիրոս Յարութիւնեան, Աբրահամ Գըլըճեան, Գառնիկ Գալայճեան, Արսէն Հէքիմեան և ուրիշներ, տարիներ շարունակ նուիրումով աշխատած են Հոմսի մէջ Հ.Մ.Ը.Մ.ի դրօշը բարձր պահել։

Ա.Մ.Կ.Մ. Հոմս մասնաճիւղի Ճատրպօլի խումբը 1959-ին:

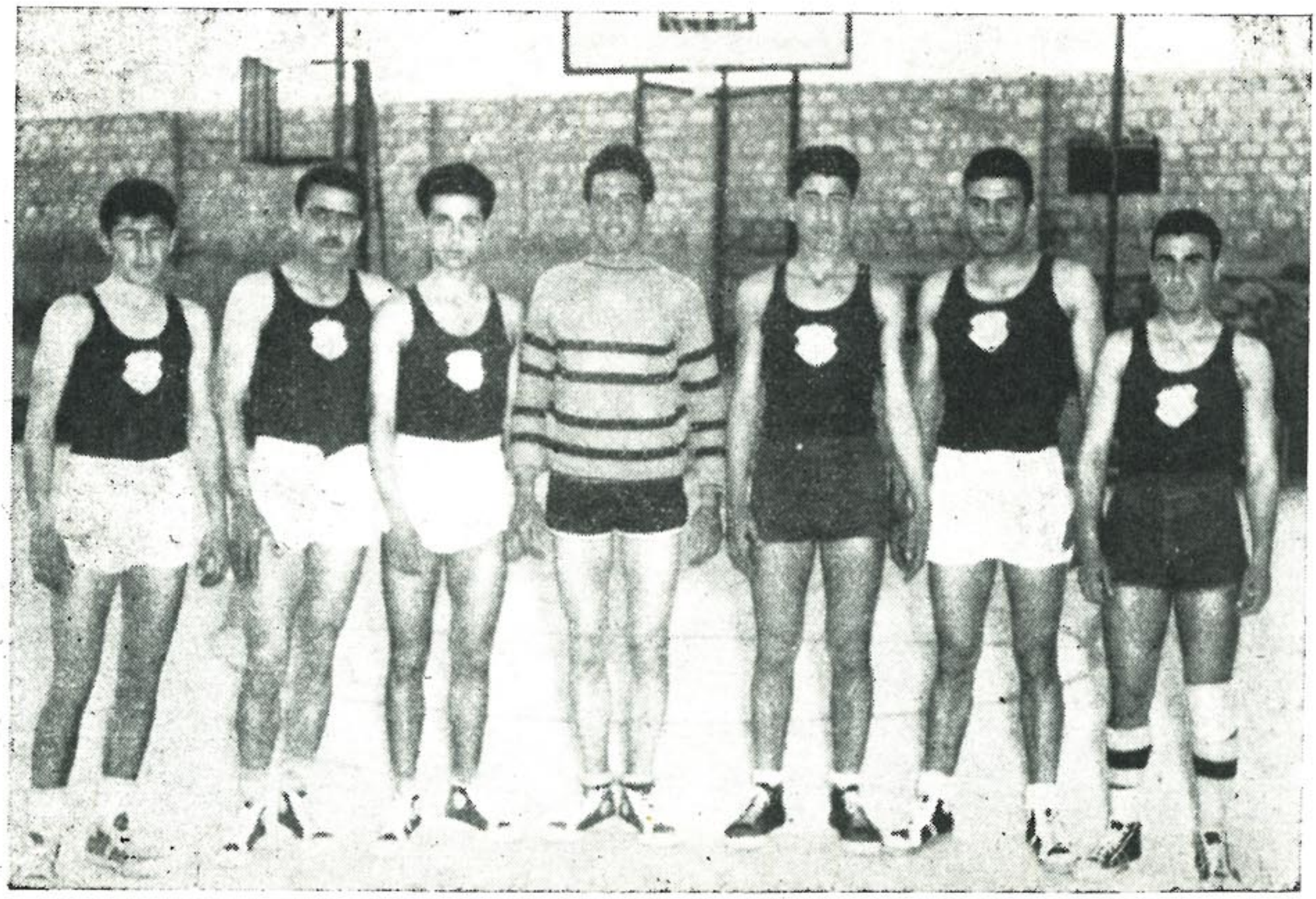

Ա. Մ. Կ. Մ. Լաթաֆիոյ մասնաճիւղի Պասքէթպօլի խումբը 1959-ին:

6.— Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՀԱՍԻՉԷԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Հասիչէ, հիւսիսային Սուրիոյ, ճէզիրէի չրջանի վարչական գլխաւոր քաղաքն է։ Կոկիկ թուռուլ հայութիւն մը, արտագաղթի մեր օրերուն, հոն տուն ու տեղ եղած կ'ապրի Խապուրի ափին։ Հայախօս այդ հայութիւնը, որ Հայաստանի Աւրեւելեան նահանգներու ժողովուրդին մնացորդացէն բաղկացած է, շատ կանուխէն մեծ հոգածութիւնով ազգային կեանքի արտայայտիչ՝ եկեղեցիի ու դպրոցի հիմերը ձգելէ ետք, կը մտահոգուի նաեւ նոր հանգոյց տեղւոյն ազգային հասարակական կեանքով, պատանեկան ու երիտասարդական կազմակերպութիւններով։ Այդ կազմակերպութիւններէն կ'ըլլայ Հ.Մ.Ը.Մ.ը, որ իր բոյնը կը դնէ 1934ին։ Բաւական առնն լուռ մնալէ ետք, 1939 Յունիս 16 թուագրով կը հաղորդեն Շրջ. վարչութեան.

... «Ժողովուրդը վրայ հասան ճէզիրէի խառնակութիւնները և

Հ.Մ.Ը.Մ. Հասիչէ մասնաճիւղի սկաուտները 1939–ին։

Հ.Մ.Ը.Մ. Հասիչէ մասնաճիւղի Ֆութպոլի խումբը 1956-ին:

մեր նորակազմ մասնաճիւղին կեանքը խանգարեցին։ Անփորձ էինք։ Շփոթութեան մատնուեցանք։ Պահեցինք լոկ Հ.Մ.Ը.Մ.ի գաղափարը, գործը մեռաւ... Սակայն հիմա՛, չորս ամիսներէ ի վեր վերակազմուած է մեր մասնաճիւղը. ունինք 32 անդամ գայլիկներով։ Ցարաբերութեան մէջ ենք Հալէպի հետ, կը ջանանք անթերի կատարել մեր պարտականութիւնները»։

Հպիւռ թէ Հասիչէի մասնաճիւղը վերակազմուած ու նոր թափով ու եռանդով մարզական ու հասարակական չարժման կեանք տուած, վրայ կը հասնի համաշխարհային երկրորդ պատերազմը։ Հասիչէ դարձեալ կը սկսի կաղալ։ Պատերազմէն անմիջապէս ետք, Հասիչէի մասնաճիւղը իր կարելին կ'ընէ իր գոյութիւնը զգացնելու և արդարացնելու համար։ Արդարեւ, 1946ին, մասնաճիւղը իր վերակազմուած ուժերով հրապարակ կ'իջնէ գործունէութեան ասելի լայն ձիրով։

1946 Մարտ 16 թուականը, պատմական անմոռանալի օր մը կ'ըլլայ Հասիչէի համար։ Մասնաճիւղը երկար բանակցութենէ ետք, Գամիշլիի քոյր մասնաճիւղին հետ, ֆութպոլի մրցումի մը և զոյգ մասնաճիւղերու սկաուտական կազմերով տողանցի մը համար, կը յաջողի ու 1946 Մարտ 16ին.

«Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, կը գրեն, յաջորդաբար կը հասնին սկաուտներ, մարզիկներ և խումբ մը համակիրներ փոխադրող երեք ինքնաշարժներ։ Կէս ժամ հանգստանալէ ետք, սկաուտապետ Գ. Գալուստեանի հրահանգով կազմուեցան խումբերը, որոնց մասնակցեցան նաեւ Հասիչէի սկաուտները։ Նուագախումբի առաջնորդութեամբ ուղղուեցան դէպի կառավարչատուն։ Սկաուտական պատուէն ետք, Մուհաֆըզ Պէյը իր շնորհակալութիւնը յայտնեց և բարի գալուստ մաղթեց սկաուտներուն։

Հ.Մ.Ը.Մ. Հասիկ մասնաճիւղի պասքեթպոլի խումբը 1956-ին:

«կէսօրէ ետք, Հասիկէն ամբողջ, իր այլացեղ բնակչութիւնով, խաղէն առաջ կը լեցուի դաշտ։ Ցոյր մասնաճիւղերուն ցոյգ խումբերը, մրցակից՝ Միջ-մասնաճիւղային հանդիպումներուն, իրենց կարելին կ'ընեն գերակշռութիւն պահելու։ Խաղը կը սկսի Մուհաֆըզ պէյին հարուածով ու կը շարունակուի լարուած ու հետաքրքիր կերպով, մինչեւ վերջին վայրկեանը, կողմերը իրենց ճիգերը կը լարեն և հաւասար դուրս կուգան։

«Երեկոն կ'անցնեն Հ.Մ.Ը.Մ.ի տան՝ ակումբին մէջ, երգ ու պարով, ծափ ու ծիծաղով ու ուշ գիշերին Գամիշլիճիները տեղ կը գրաւեն իրենց ինքնաշարժերուն մէջ, ցառաջ Նահատակին եղանակը ալիք ալիք կը տարածեն անապատի խոր լռութեան մէջ»։

Հիւսիսային Սուրիոյ հեռաւոր այս մասնաճիւղը, իր ջանքերով ու Շրջ. վարչութեան նիւթական օժանդակութեամբ կը չինէ ներկայանալի ակումբ մը որ մեծ զարկ կուտայ միութեան վերելքին։ Ակումբը արձանագրուած է Ազգ. Առաջնորդարանի անուան։

Այժմ Հասիչէի մասնաճիւղը կը հաշուէ 40 անդամ։ Մասնաճիւղը ունի ֆութպոլի և վոլիպոլի խումբեր ու փինկ-փոնկ խաղացողներ։ Գործօն և աշխոյժ մասնաճիւղ մըն է Հասիչէն։

7.— Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՏԷՐ ԶՕՐԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Մեր սրտերուն մէջ առանձին տեղ ունեցող քաղաք մըն է Տէր Զօրը, անապատին մէջ ովասիս մը, Եփրատի ափին։ Ազատի հետեւանքով, մասամբ ալ, գործի բերումով, հոն հաւաքուած հայերը տուն ու տեղ դարձած կը վարեն ազգային կեանք՝ դպրոցով, եկեղեցիով ու ազգային կազմակերպութիւններով։

Տէր Զօր ազգային կեանքի տեսակէտով ամենէն անդորր չրջաններէն մէկը եղած է չնորհիւ գաղութի ազգայիններուն լայնախոհութեան և անվերապահ աշխատանքին։ Գալուստ Աղա Նալպանտեան, Տօքթ. Գասպար Գասպարեան, Յովհ. Թիւլպէնտեան և չատեր, իրենց զոհաբերութեան ոգիով կրցեր են գաղութը խոր տարակարծութիւններէ հեռու պահել։

1937ին է որ Տէր Զօրի մէջ հիմը կը դրուի Հ.Մ.Ը.Մ.ի մասնաճիւղին։ Բաղդատաբար այլ չրջաններու թերեւս այս թուականը քիչ մը յապաղած թուի, բայց, երբ նկատի առնենք այն մեծ թափը, մեծ հետաքրքրութիւնն ու կանոնաւորութիւնը որ ցոյց տուած է Տէր Զօրի մասնաճիւղը որ մինչեւ այսօր ալ կը չարունակուի, այն ատեն կորսուած ժամանակ չենք նկատեր իր յապաղումը։

25 Ապրիլ 1939 թուակրով, Ա. Շահինեան և Ղ. Սարգիսեան Շրջ. վարչութեան կը գրեն.

Հ.Մ.Ը.Մ. Տէր-Զօրի մասնաճիւղի Քուրպոլի Ա. խումբը 1948-ին
կեդրոնը՝ Տօքթ. Գասպար Գասպարեան։

... «Ներկայիս մեր անդամներուն թիւն է 35, առաջին և երկրորդ ֆութպոլի խումբերը կազմուած են։ Ծրագրած ենք 15-20 հոգինոց սկաուտական խումբ մը կազմել, պէտք ունինք գիտելիքներու և հրատարակութիւններու»։

1944ին, Տէր Զօրի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովէն վարչութեան անդամ կ'ընտրուին Ղեւոնդ Նալպանտեան, Ճանիկ Առաքելեան, Խորէն Լուսարարեան, Յակոբ Մինասեան, Եղիա Ատուրեան։ Իսկ նոյն տարուան գումարուած Պատգամաւորական ժողովին, Տէր Զօրի մասնաճիւղի ներկայացուցիչ, Գրիգոր Գաբարիկեան կը կարդայ մասնաճիւղին տեղեկագիրը.— «Ունինք 80 անդամ և 35 սկաուտ։ Շրջ. վարչութեան հետ պահուած է կանոնաւոր կապ։ Տէր Զօրի գաղութին մէջ Հ.Մ.Ը.Մ.էն զատ մարզական այլ մխութիւն գոյութիւն չունի»։

1945ի Զատկուայ Միջմասնաճիւղային հանդիպումներէն ետք, Ալդակ չաքաթօրեակի մէջ կը կարդանք Տէր Զօրի մասին.

«Մասնաւոր նկատումով է որ կը սկսինք Մեծ Եղեռնը խորհրդանշող Սուրիոյ անապատին մէջ նետուած այս քաղաքին մեր մասնաճիւղով։ Հազիւ քանի մը տարիներու կեանք ունի ան, բայց արդէն դարձած է տիպար շրջան մը։ Իր յարաբերութիւնները վերին մարմնի հետ, նիւթական ու բարոյական կողմերով օրինակելի եղած է. իր մասնակցութիւնը

Հ.Մ.Ը.Մ. Տէր-Զօրի մասնաճիւղի ճաւթպոլի խումբը 1950-ին
Աջից՝ Ղեւոնդ Նալպանդեան։

Միջմասնաճիւղային մրցումներուն պարտականութեան հետ խորհրդանշական պարտք մը կը նկատենք, սակայն մեր զարմանքը մեծ եղաւ, երբ անսպասելիօրէն ան դաշտ բերաւ նաեւ ֆութպոլի գեղեցիկ խումբ մը, որ երեք օր, յաջորդաբար, խաղալէ եւ իր մրցակիցները յաղթելէ վերջ, կրցաւ ճակատիլ իրեն եւ բոլոր խումբերուն համար ամենէն վտանգաւոր նկատուած Պուրճ-Համուտի դէմ ու յաջողիլ հաւասար դուրս գալ»։

Հետագային կարգ մը պատճառներու բերումով Տէր Զօրի հայ գաղութի թիւը կը նուազի։ Այս նուազումը կ'ազդէ Հ.Մ.Ը.Մ.ի կազմին վրայ։ Հակառակ իրենց նուազ թուին, ամէն ճիգ ի գործ կը դնեն իրենց դիրքը պահելու Հ.Մ.Ը.Մ.ի մեծ ընտանիքի անդամներու շարքին մէջ։

Վերոյիշեալ ազգայիններու եւ Հ.Մ.Ը.Մ.ականներու շարքին պարտք կը զգանք արձանագրելու նաեւ քանի մը անուններ եւս որոնք տարիներով իրենց ծառայութիւնը բերած են մասնաճիւղին.— Գէորգ Բարսեղեան, Յակոբ Թորխանեան, Արամ Քրտանեան։

Հ.Մ.Ը.Մ. Տէր-Զօրի մասնաճիւղի ճութպոլի խումբը 1956-ին։

8.— Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԱՐԱԲ ՓՈՒՆԱՐԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Արաբ Փունար, Սուրիոյ Թրքական սահմանապլուխին վրայ մաքուր ու կոկիկ քաղաք մըն է, գրեթէ հայակերտ քաղաք մը, իր հայախօս, արաբախօս ու քրտախօս քնակչութիւնով։

Արաբ Փունարի ազգային կեանքը չատ վերիվայրումներ ունեցած չէ, ատոր համար ալ երբ 1935ին հիմը կը դրուի Հ.Մ.Ը.Մ.ի մասնաճիւղին, ան, առաջին տարիներուն իսկ, ցոյց կուտայ պարտաճանաչ ու օրինակելի մասնաճիւղի մը տիպարը։

Տեղական ուժերով ու պայմաններով յառաջ կը բերուին ու կը կազմուին ֆութպոլի խումբերէն զատ, նաեւ սկաուտական չարժում ու զարկ կը տրուի չուէտական մարզանքի։

Արաբ Փունարէն ղրկուած վեց ամսուայ տեղեկագրէ մը, 1 Յունուար—9 Յուլիս 1939 —, կուտանք հետեւեալը։ Մէջբերումը կ'ընենք հարազատօրէն, ցոյց տուած ըլլալու համար փոքր մասնաճիւղերու թափած ճիգը միութեան վերելքի ճամբուն վրայ.

«Ֆութպոլի խումբի նոր կազմը.— *Երեք ամիս առաջ մեր խումբի եօթը տղաքը հեռացան։ Խումբ ունենալէ դադրեցանք քայց չի յուսահատեցանք, մեր աշխատանքը չարունակեցինք մինչեւ որ նոր տղաք ճարե-*

Հ.Մ.Ը.Մ. Արաբ Փունարի մասնաճիւղի Ֆութպոլի խումբը 1944-ին։

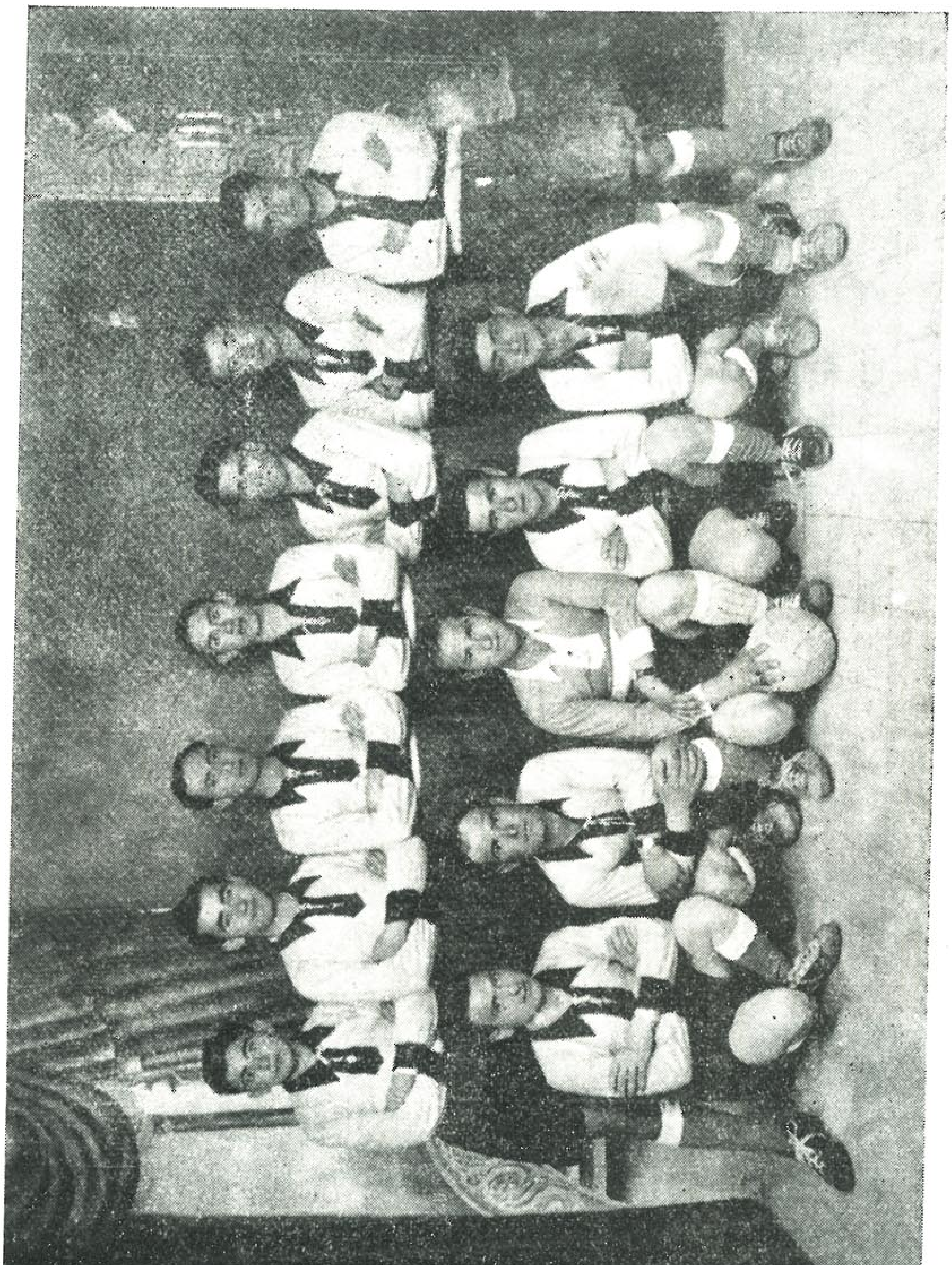

Հ.Մ.Ը.Մ. Եւրոպ Փուճարի մասնաճիւղի առաջին Ֆութպոլի խումբը:

ցինք և կազմեցինք առաջին խումբը։ Մեզի կը պակսէր հինգ զոյգ կօշիկ, այս ալ կարգադրեցինք փոխառութիւնով 1375 ս. դահեկանի, պայմանաւ որ իւրաքանչիւր ֆութպօլիստ շաբաթը 25-50 դահեկան վճարէ։ Խումբը շաբաթը երեք անգամ փորձ կ'ընէ միութեանս դաշտին վրայ։

«Հաւկթախաղ.— Ապրիլ 9ին, Զատկին վարչութիւնս փոքրիկ հաւկթախաղ մը սարքեց 200 հաւկթով։ Առաջին օրն իսկ բաւական թուով բարեկամներ այցելեցին ակումբ սպառեցին 125 հաւկիթ, իսկ երկրորդ օրն լմնցան մնացածները։ Հաւկիթներու դրամագլուխն էր 182 ս. դահե-

կան, 3 հաւկիթ 5 դահեկանի ծախելով չահեցանք 196 ս. դահեկան։

«Յուլիս 9ին գումարեցինք ընդհ. անդամական ժողով։ Բացակայ էին չորս հոգի՝ բանաւոր, մնացած 16 անդամներով ընտրեցինք նոր վարչութիւն, կը ղրկենք ցանկը առ ի վաւերացում. նոր վարչականներն են. Գէորգ Մանուկեան, Սարգիս Եաղուպեան, Անդրանիկ Առաքելեան, Սարգիս Պօղոսեան, Յակոբ Մինասեան»։ Այս տեղեկագրէն չաբաթ մը եւս կը ղրկուի նամակ մը որուն մէջ կ'ըսուի. «վերջերս կազմակերպեցինք 20 հոգինոց սկաուտական խումբ մը, մեզ կը պակսին հարկ եղած առարկաները ու մանաւանդ գիտելիքներու ուղեցոյց...»։

15 Մարտ 1946ին, տեղի կ'ունենայ Հ.Մ.Ը.Մ.ի խմբապետական գերագոյն ժողով։ Այս ժողովին Արաբ-Փունարի Հ.Մ.Ը.Մ.ի սկաուտ խմբապետ Յարութիւն Պօղոսեան կը զեկուցէ.— ... «Զգալի պակասը ունինք սկաուտ դասախօսի և մարզիկներու։ Ունեցած ենք արշաւ, դասախօսութիւն, ծնողական հաւաքոյթ»։

Արաբ Փունարէն կը գրեն Ազդակին (11 Ապրիլ 1947)։

Հ.Մ.Ը.Մ. Արաբ Փունարի մասնաճիւղի Քուրպոլի խումբը 1959-ին։

«Մարտը կարելի է ըսել թէ ամբողջութեամբ Հ.Մ.Ը.Մ.ի ամիս եղաւ։ Տեղի ունեցաւ նախ միութեան ընդհանուր ժողովը, որու ընթացքին պարզուեցաւ որ անդամներուն թիւը յաւելում կրած է։ Յարութիւն Պօղոսեան որ պատգամաւորական ժողովէն վերադարձեր էր մանրամասն զեկուցում տուաւ։

... «Մարտի վերջին չաբաթը անցաւ միջմասնաճիւղային մրցումներու պատրաստութեամբ, ֆութպօլի խումբը և սկաուտական կազմը մեծ խանդով գործի լծուեցան, որպէսզի պատուաւոր մասնակցութիւն մը բերեն Զատկուայ տօներուն առթիւ տեղի ունենալիք Հալէպի մրցումներուն և տողանցքին»։

Օրինակելի այս մասնաճիւղը, իր կարգին կը տկարանայ, վերջին տարիներուն անկէ գաղթող հայերու թողած բացով, սակայն տակաւին հոն ապրողներ, մեծ ճիգով, կ'աշխատին կանգուն պահել մասնաճիւղը։ Այժմ ունին 40 անդամներ, սեփական ակումբ գրադարանով, ու սեփական խաղավայր։ Արաբ-Փունարի մէջ աշխատող երիտասարդներու կարգին, որոնց անունները յիշատակուեցան, պէտք է աւելցնել նաեւ Խաչիկ Իսչատուրեանի անունը։

Հ.Մ.Ը.Մ. Արաբ Փունարի մասնաճիւղի սկաուտ Առաջնորդները 1948-ին

Ձախէն աջ՝ Աղաճան Եագուպեան (Ալելլա), Ղազար Յակոբեան (Փոխ Խմբապետ), Աբրահամ Յակոբեան (Վարիչ-Առաջնորդ), Յարութիւն Սարգիսեան (Խմբապետ):

9.— Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՌԱՍԻԻԼ ԱՅՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Ճէգիրէի հեռաւոր անկիւնը, Սուրիոյ և Թրքական սահմանին վրայ, Ռաս իլ Այնի մէջ քնակութիւն հաստատած ափ մը հայութիւնը, տակաւին 1935ին, հիմը կը դնէ Հ.Մ.Ը.Մ.ի մասնաճիւղին։ Իր հիմնադրութեան օրերուն և անկէ ետքն ալ որոշ ատեն մը, Ռաս իլ Այնի մասնաճիւղը աչքառու գործունէութիւն ունեցած է։

1939ին Շրջ. վարչութեան ղրկուած տեղեկագրէն, կը քաղենք հետեւեալը.

... «Ֆութպոլի մրցում ունեցած ենք տեղւոյս Ատորի և Գամիշլիի քայր մասնաճիւղի խումբերուն հետ, նաեւ ունեցած ենք չուէտական մարզանք, վազք, բուրգեր կազմելու փորձեր ու խմբական պտոյտներ։ Մարքած ենք վիճակախաղութիւն։ Ունեցած ենք հերթական դասախօսութիւն մարզական և այլ նիւթերու շուրջ։ Զեզ կը ներկայացնենք, առ ի վաւերացում, նորընտիր վարչութեան կազմը — Յովհաննէս Տապպաղեան, Արամ Պօղոսեան, Գէորգ Ասլանեան, Մկրտիչ Սարգիսեան, Յակոբ Ղազարեան և Խմբապետ Զօհրապ՝ ուսուցիչ դպրոցին»։

Հ.Մ.Ը.Մ. Ռաս իլ Այնի մասնաճիւղի սկաուտ եւ գայլիկները 1939—1940-ին։

Հ.Մ.Ը.Մ. Ռաս իլ Այնի մասնաճյուղի ֆուտբոլի խումբը 1957-ին:

Հ.Մ.Ը.Մ. Ռաս իլ Այնի մասնաճյուղի ֆուտբոլի խումբը 1958-ին:

Հ.Մ.Ը.Մ. Ռաա իւլ Այնի մասնաճիւղի պասքէթպոլի մանչերու խումբը 1959-ին:

Հ.Մ.Ը.Մ. Ռաա իւլ Այնի մասնաճիւղի պասքէթպոլի աղջկանց խումբը 1959-ին:

Պատերազմի տարիներուն մանուճիւղի գործունէութիւնը գրեթէ կանգ կ'առնէ, սակայն, անմիջապէս որ բնականոն կեանք կը վերահաստատուի, 1946ին, մանուճիւղը վերակազմութեան կ'ենթարկուի ու նոր թափով իր նախկին գործունէութեամբ կը շարունակէ աշխատանքը, մասնաւորաբար նիւթապէս օգտակար կը հանդիսանայ տեղւոյն աղքատիկ դպրոցին։ Նոյն տեղն զարկ կուտայ սկաուտական խումբերու կազմութեան։

Այժմ Ռաս իւլ Այնի մանուճիւղը ունի 17 անդամ, 15 սկաուտ և 8 գայլիկ ու 15 արևնուշ։ Մանուճիւղի գործունէութիւնը ցանքի շրջանին կը դանդազի, որովհետեւ շատեր կը մեկնին դաշտային աշխատանքի, գլխաւորաբար ձմրան շրջանին է որ կեանք կը ստանայ մանուճիւղը։

Ռաս իւլ Այնի մանուճիւղը կը մասնակցի Միջ-մանուճիւղային հանդիպումներուն իր ֆութպոլի խումբով և սկաուտներով։ Մանուճիւղը պահեստի կոկիկ դումար մը ունի. այս դումարով սեփական սկուռմը մը կառուցանելու ծրագիր կայ։

10.— Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԱԶԷԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Հալէպի մօտիկ գիւղաքաղաք մըն է Ազէզ։ Ա.քսորի եւ արտագաղթի օրերուն բաւական հոծ հայութիւն մը տուն տեղ եղած, դպրոց ու եկեղեցի բացած, ու սոնց կողքին կազմակերպած նաեւ մխուրթիւններ որոնց կարգին Հ.Մ.Ը.Մ.ի մասնաճիւղը 1934ին։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի մասնաճիւղի կազմութեան առաջին օրերուն իսկ մեծ հետաքրքրութիւն կը ստեղծէ պատանիի եւ երիտասարդ շրջանակներու մէջ։ Ֆութպոլէն զատ, զարկ կուտան նաեւ մարզանքի, խմբական պտոյտի ու սկաուտական չարժման։

Բոլոր փոքր մասնաճիւղերուն նման Ազէզն ալ կ'ունենայ իր փայլուն չրջանները եւ նաեւ անկման չրջանները։ Ամէն անգամ որ հոն քնակութիւն հաստատեր են մարզական ու վարչական հասկացողութիւն ունեցող ու հանրային կեանքով հետաքրքրուող ուսուցիչներ եւ այլ անձեր, այն ժամանակ մասնաճիւղը կեանք ստացեր է։ Այսպէս է որ մինչեւ պատերազմի օրերը Հ.Մ.Ը.Մ.ի Ազէզի մասնաճիւղը քալեր է։ Պատերազմին մասամբ դանդաղեր է։ Պատերազմէն ետք, ներգաղթին, մեծ թուով Ազէզահայութիւնէն կը մեկնի, ինացող Հ.Մ.Ը.Մ.ականներ մեծ թափով զարկ կուտան իրենց միութեան։ Իրենց մեծագոյն ճիգը կ'ըլլայ մասնաճիւղը օժտել սեփական ակումբով։ Հանգանակութիւն կը կատարեն։ Հանգանակուած գումարը պակաս կուգայ, Հալէպէն, Հ.Մ.Ը.Մ.ական նշան թէսպիւզեանէն փոխառութիւն կը կնքեն ու նիւթականին հետ, անդամները, իրենց ձեռքի աշխատանքն ալ կը միացնեն ու ակումբին պատերը կը բարձրացնեն, կը ծածկեն ու դուռը կը բանան բոլորին առջեւ։

Ազէզի մասնաճիւղը ունի սեփական ակումբ, կահաւորուած՝ իրենց միջոցներով ու կազմած կոկիկ գրադարան մը։ Մասնաճիւղը ունի ֆութպոլի խումբ, սկաուտական կազմ գայլիկներով։ Ան կը մասնակցի Միջ-մասնաճիւղային մրցումներուն իր խումբով ու սկաուտներով։

11.— Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՃԱՐԱՊԼՈՒՍԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Ճարտապլուսի մասնաճիւղը կազմուած է 1934ին։ Սկզբնական չրջանին, մանաւանդ երբ հոծ հայութիւն մը բոյն դրեր էր Ճարտապլուսի մէջ ու իր ազգային կեանքը կը վարէր, այն ատեն, Հ.Մ.Ը.Մ.ը աւելի ամուր և հաստատաքայլ իր կոչումին կը ծառայէր։

Փոքր մասնաճիւղերու, մանաւանդ կեդրոններէ հեռու ինկած մասնաճիւղերու, ճակատագիրը կը բաժնէ նաեւ Ճարտապլուսի Մեծ ճիգով, մինչեւ վերջերս, կը պահէր իր ակումբը, հակառակ անոր որ երբեմնի բարգաւաճ հայ գաղութէն պատերազմէն ու ներգաղթէն ետք, չատ քիչ բան մնացեր էր։

Այժմ ուրին ափ մը անդամներ որոնք ամէն գնով կը ջանան Ճարտապլուսի հեռաւոր անկիւնին մէջ Հ.Մ.Ը.Մ.ի դրօշը բարձր պահել։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Շրջ. վարչութեան մէկ տեղեկագրին մէջ Ճարապլուսի մասին կը կարդանք հետեւեալը.

«1955ի Միջ–մասնաճիւղային մրցումներուն մասնակցեցան իրենց ֆութպոլի խումբով։ Խումբի պատասխանատու եղբայրը, խորապէս գնահատելի մտածումն է ունեցած մարզիկները ազգականներու և բարեկամներու տուներուն մէջ տեղաւորել և անոնց Հալէպի մէջ բնակութեան չորս օրերու ճաշի և պանդոկի ծախքը, մօտ 220 ս. ոսկի, Շրջանային վարչութեան գանձին թողուլ։ Հ.Մ.Ը.Մ.ական բարձր ոգիի հոյակապ այս ցուցադրումը, նիւթապէս կարիքաւոր մէկ շրջանէն հոգեկան մեծ բաւարարութեան և քաղցր յուզումի աւիթ եղաւ մեզի։ Պիտի ուզէինք որ այս ժողովը բաժնէր մեր զգացումները և իր գնահատանքի խօսքը արձանագրէր»։ Հ.Մ.Ը.Մ.ական գեղեցիկ ոգիի այս պատկերացումը, անկասկած որ արդիւնք է տարիներու դաստիարակութեան որ իւրաքանչիւր մասնաճիւղի մէջ կը տրուի կարելի չափով։

Հ.Մ.Ը.Մ. Ճարապլուսի մասնաճիւղի Ֆութպոլի խումբը 1954-ին:

12.— Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՏԷՐՊԵՍԻԷԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Այս մասնաճիւղը հիմնուած է 1936ին։ Սկիզբնական կենսունակ մասնաճիւղ մ'եղած է։ Իր ֆութպոլի խումբով ու սկաուտական կազմով կրցեր է իր տեղը պահել Հ.Մ.Ը.Մ.ի մեծ ընտանիքէն ներս։ Պատերազմը և անոր յաջորդող ներգաղթը մեծ վերիվայրումներու ենթարկած է մասնաճիւղը։ Զօրաւոր պայքար մղուած է իր դէմ։ Հակառակ այս բոլորին, հակառակ նիւթական անձուկ վիճակին, Տէրպեսիէի մասնաճիւղը ո՛չ միայն իր գոյութիւնը պահած է այլ և ան իր մասնակցութիւնը կը բերէ Միջ – մասնաճիւղային հանդիպումներուն։

Այժմ մասնաճիւղը ունի 20—25 անդամ։ Իր ժողովները կը գումարէ Ազգային վարժարանի մէջ։ Աշխատունակ մասնաճիւղ մըն է, իրեն կը պակսին նիւթական և այլ պայմաններ։

Հ.Մ.Ը.Մ. Տէրպեսիէի մասնաճիւղի Ճութպոլի խումբը 1957—1958-ին։

Հ.Մ.Ը.Մ. Տէրպեսիէի մասնաճիւղի ֆութպոլի խումբը 1947-ին:

13.— Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՌԱԳԳԱՅԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Ռագգայի մասնաճիւղը հիմնուած է 1950ին։ Ափ մը տղաք էին որ հիմը դրին մասնաճիւղին, այսօր անոնց թիւը հասած է արդէն 40ի, ինչ որ նկատի առնուելիք համրանք մըն է Ռագգայի նման գաղութի մը համար որուն հայ բնակչութիւնը հետզհետէ նուազելու վրայ է։

Մասնաճիւղը իր սկզբնական օրերուն ունեցած է իր ակումբը։ Այժմ Ս. Օ. Խաչի հետ, կը ծրագրեն, ունենալու իրենց սեփական ակումբը։

Ռագգայի մասնաճիւղը, իր ֆութպոլի խումբով, ամէն տարի կը մասնակցի Միջ-մասնաճիւղային մրցումներուն։

Հ.Մ.Ը.Մ. Բագրայի մասնաճյուղի ճանապարհի խումբը 1956-ին:

Հ.Մ.Ը.Մ. Բագրայի մասնաճյուղի ճանապարհի խումբը 1959-ին:

14.— Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԹԵԼ-ՊՐԱՔԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Հայկական գիւղ մըն է Թել-Պրաք։ 1945ին հիմը կը դրուի Թել-Պրաքի մէջ Հ.Մ.Ը.Մ.Ի մասնաճիւղին։ Մեծ խանդավառութեամբ սկսուած գործը, սակն մը, ներքին խնդիրներով կը տատանի։ 1954ին նոր թափով մը, 36 անդամներով, կը վերակազմուի։

Այժմ, Թել-Պրաքի մասնաճիւղը, կարելի է ըսել որ հաստատ հիմերու վրայ դրուած է և իր ֆութպոլի խումբով ու աթլէթներով, իր վրայ դրուած յոյսերը իրականացնելու համար ճիգ չխնայեր։

Թել-Պրաք իր մասնակցութիւնը կը բերէ Միջ-մասնաճիւղային հանդիպումներուն։

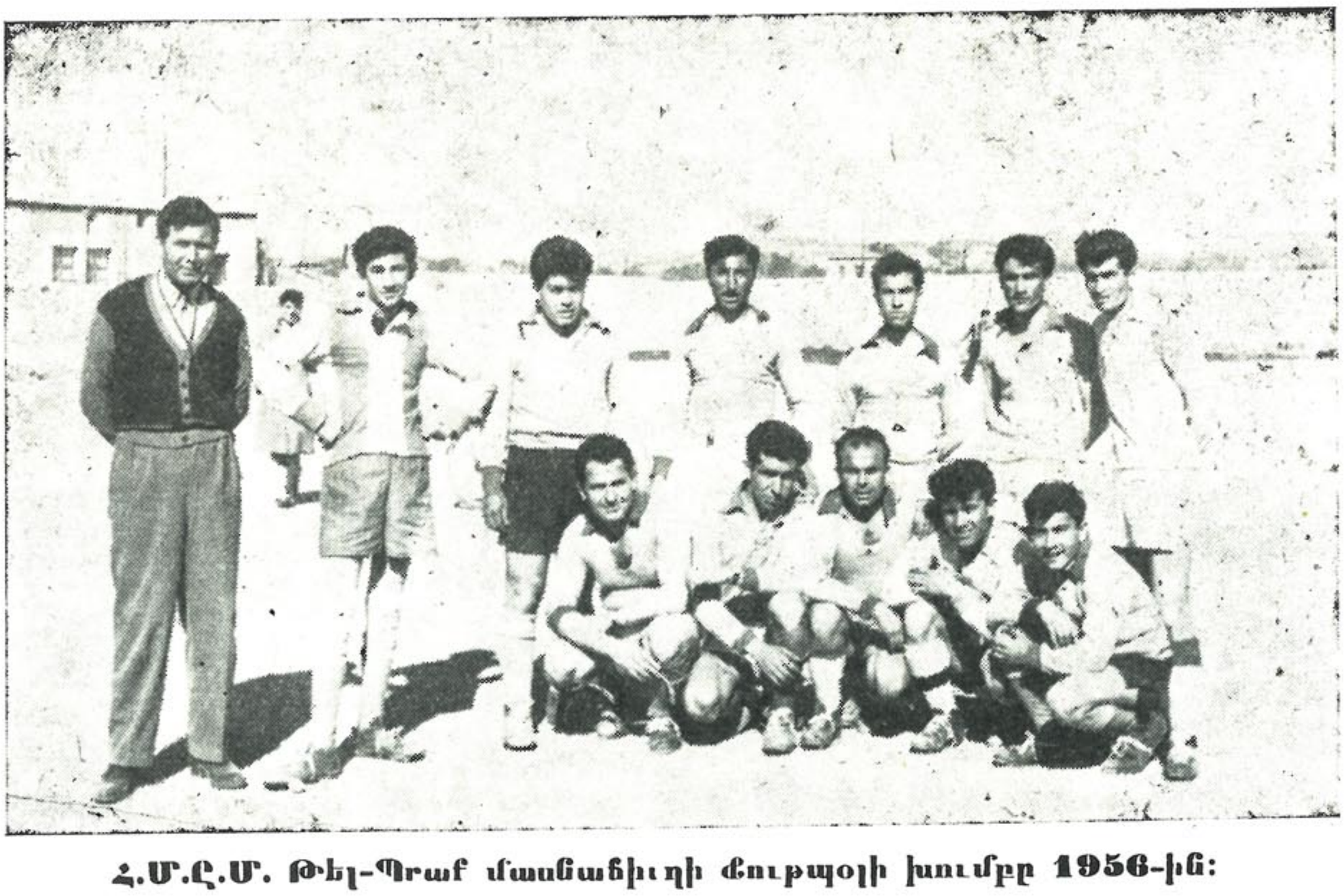

Հ.Մ.Ը.Մ. Թել-Պրաք մասնաճիւղի ֆութպոլի խումբը 1956-ին։

15.— Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԹԵԼ-ԱՊԻԱՏԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Թել-Ապիատ Սուրիոյ սահմանին վրայ կարեւորագոյն քիւղաքաղաքներէն մէկն է։ Այստեղի հայկական գաղութը կազմուած է աքսորի ու արտագաղթի օրերուն։ Հայկական հոծ գաղութ մը եղած է իր ազգային հաստատութիւններով։ Շատ կանուխէն, 1932ին, Հ.Մ.Ը.Մ.ը հոն բոյն դրած է։ Սկիզբները, հակառակ հաղորդակցութեան դժուարութեանց կեդրոններու հետ, Թել-Ապիատի մասնաճիւղը, չնորհիւ գիտակից ու նուիրուած ղեկավարներու, կրցեր է մեծ գործունէութիւն ցոյց տալ ֆութպոլի իր խումբով, մարզիկներով ու սկաուտներով։ Ունեցած է սեփական ակումբ։

Ներկայիս իրենց ակումբը գրաւուած է ու քանդուած։ Նոր հանգանակութիւնով մը, Հ.Մ.Ը.Մ.ականներ, կը ձրագրեն նոր ակումբ մը չինել ու զարկ տալ մարզական կեանքին։

Թել-Ապիատի չատ մօտիկը, Այն Արուսի մէջ, ատեն մը գոյութիւն ունեցած է բաւականին խոստումնալից մասնաճիւղ մը որ ամէն ճիգ թափած է Հ.Մ.Ը.Մ.ի դրօշը, իր կարգին, բարձր բռնելու Այն Արուսի բլրակին վրայ։

Հ.Մ.Ը.Մ. Թէլ-Ապիատ մասնաճիւղի ֆութպոլի խումբը 1959-ին:

16.— Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԱՄՈՒՏԱՅԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Գամիշլիի մօտ գիւղաքաղաք մըն է։ Հինուց ի վեր ափ մը հայութիւն հոն բոյն դրած, իր դպրոցով կ'ապրի։ Ազգայիններ, ներշնչուած Հ.Մ.Ը.Մ.ի գաղափարաբանութենէն, վերջերս, հիմը կը դնեն Հ.Մ.Ը.Մ.ի մասնաճիւղին։

Մասնաճիւղին աւագ նպատակներէն մէկը եղած է և է տակաւին, սեփական ակումբ մը ունենալ որպէսզի պատանիներ ու երիտասարդներ հոն յաճախեն, զիրար հոն գտնեն ու եղբայրական մաքուր մթնոլորտի մէջ ապրին։

Ամուտայի մասնաճիւղը քանի մը տարիներու կեանք ունի միայն, վստահ ենք որ ժամանակը կը հարթէ իրենց դժուարութիւնները ու կ'ունենան և'ս ակումբ, և հաւաքական կեանք։

Հ.Մ.Ը.Մ. Ամուտայի մասնաճիւղի ճութպոլի խումբը 1958-ին։

Հ·Մ·Ը·Մ·ի կազմէն դպրոցին կը տրամադրուի մարզիչ մը։

«1941ին, Երուսաղէմի քոյր մասնաճիւղէն Մեսրոպ Երկաթեան որպէս լիազօր Ամման կուգայ խորհրդակցելու հիմնադիր անդամներուն հետ։ կը քաջալերէ։ Վարչական նոր կազմ կ'ընտրուի հետեւեալներէ՝ Յակոբ Խուլմանեան, Ասատուր Պօյաճեան, Գէորգ Գէորգեան, Նազար Ալաճաճեան, և Յարքէթ Սէրայտէրեան»։

Ամման, ուր տարիներէ ի վեր գոյութիւն ունէր Հ·Մ·Ը·Մ·ի կեանք, կապուած կը մնար Երուսաղէմին։ 1946ի սկիզբներուն այս ենթամասնաճիւղի դրութեան վերջ կը տրուի և Ամման կը կապուի Շրջ· Վարչութեան որպէս օրինաւոր մասնաճիւղ։ Մինչ այդ սակայն, Ամման, կանոնաւորաբար կը մասնակցի Երուսաղէմի մէջ կատարուած Միջ–մասնաճիւղային ողիմպիականներուն և Ֆութպոլի մրցումներուն։ Միեւնոյն տարին իր մասնակցութիւնը բերած է Ամմանի մարզական կեանքին միշտ մրցելով օտար խումբերու հետ որոնք, չատ անգամ իրմէ աւելի զօրաւոր կազմով դաշտ իջած են. պարտութիւնը երբեք պատճառ եղած չէ որ խումբը յուսահատի։ Ակէ զատ, առանց յուսահատելու, մասնաճիւղը կը դիմագրաւէ բոլոր տեսակի ընդդիմութիւններ և չնորհիւ Տօքթ· Սուրէն և Յովիկ Էթեմէզեաններուն, Հ·Մ·Ը·Մ· կը պահէ իր կորովը և ի դերեւ կը հանէ բոլոր տեսակի սադրանքները։

«Դեռ 1944ին կազմուած՝ Ամմանի մարզական Ֆէտէրասիոնին — չորս միութիւններով՝ Ֆէյսալ, Օրտոն, Ահլի և Հ·Մ·Ը·Մ· — մաս կը կազմեն կառավարական երեք բարձրաստիճան պաշտօնեաները, նախագահութեամբ Ամմանի կառավարչին։ Այս մարմնին, Հ·Մ·Ը·Մ·ի կազմէն կը մասնակցի Յովիկ Էթեմէզեան որ Հ·Մ·Ը·Մ·ը վաւերացնել կուտայ կառա-

Հ.Մ.Ը.Մ. Ամմանի մասնաճիւղի Ճութպոլի խումբը 1950-ին։

Հ.Մ.Ը.Մ. Ամմանի ու Երուսաղէմի մասնաճիւղերու խառն խումբը 1956-ի Միջ-մասնաճիւղային մրցումներուն:

Հ.Մ.Ը.Մ. Ամմանի սկաուտական եւ Յորդանանի զինուորական վարժարանի Ֆութպոլի խումբերը 1951-ին:

վարութենէն։ Այս վաւերացումէն ետք, Հ.Մ.Ը.Մ. աւելի թափ կ՚առնէ։

«Ամմանի կեդրոնը, Հ.Մ.Ը.Մ. ամայի դաշտ մը կը վարձէ։ Տղաքը, բոլորն ալ, անխտիր բահ ու բրիչ առած գործի կը սկսին։ Քանի մը շաբաթէն արդէն գործը վերջացած է ու դաշտը առաջին առիթով կը տրամադրուի Հեթումեան վարժարանին որ իր մարզահանդէսը կատարէ։

«Մինչեւ հոս, Հ.Մ.Ը.Մ.ի Շրջ. Վարչութիւնը որ տեղեակ պահուած էր Ամմանի գործունէութեան շուրջ, Երուսաղէմի խողովակով, աւելի մօտէն կը հետաքրքրուի և կը գնահատէ մեր գործունէութիւնը ու 1946 Մայիս 9 թուակիր նամակով կը վաւերացնէ մասնաճիւղը։

«Հ.Մ.Ը.Մ. կը դառնայ Ամմանահայ կեանքի արտայայտիչը, իր յարաբերութիւնները օտար շրջանակներէ ներս՝ համերաշխ ու սիրալիր, մեծ զարկ կ՚ապահովէ Ամմանահայ գաղութին համար. հայը կը նկատուի վստահելի և հաւատարիմ քաղաքացի»։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի 9րդ Պատգամաւորական ժողովին, գումարուած 1947 Փետր. 15ին, տրուած զեկուցումէն կը պարզուի հետեւեալը.

«Ամման — նորակազմ մասնաճիւղ։ Ըստ երեւոյթին եռանդուն և աշխոյժ, մեծ թափով լծուած է աշխատանքի։ Ունի 50—55 անդամ»։

Այս աշխոյժ ու գործունեայ մասնաճիւղը իր կեանքը կը շարունակէ նորանոր նուաճումներով։ Այժմ ունի մօտ 168 անդամ-անդամուհիներ և

Հ.Մ.Ը.Մ. Ամմանի մասնաճիւղի հեծանիւի խումբը 1938-ին:

Հ.Մ.Ը.Մ. Ամմանի մասնաճիւղի պասկէթպոլի խումբը 1956-ին:

Հ.Մ.Ը.Մ. Ամմանի մասնաճիւղի պասկէթպոլի խումբը 1958-ին:

Հ.Մ.Ը.Մ. Անճարի մասնաճիւղի գայլիկներու կազմը 1951-ին։

30 սկաուտ ու գայլիկ։ Ֆութպոլի, պասքէթպոլի խումբերը միշտ շարժման մէջ են, մասնաճիւղը ունի նաեւ փինկ-փոնկի կազմ։ Ակումբը վարձու է, լաւ կահաւորուած և օժտուած կոկիկ գրադարանով մը։ Մարմնակրթանքին հետ, հաւասար չափով, զարկ տուած է մասնաճիւղը գեղարուեստական ու մշակութային մարզերուն մէջ։ Երբեմն, ըստ պարագաներու, Երուսաղէմի մասնաճիւղին հետ, մասնակցած է նաեւ Միջ-մասնաճիւղային հանդիպումներուն։

Հ.Մ.Ը.Մ. Ամմանի մասնաճիւղի սկաուտներու խումբը 1951-ին:

Հ.Մ.Ը.Մ. Ամմանի մասնաճիւղի սկաուտ Առաջնորդները:

Հ.Մ.Ը.Մ. Ամմանի մասնաճիւղի վարչական կազմը 1945—1946-ին:

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՆՊԱՏԱԿԸ

Հ.Մ.Ը.Մ.ի նպատակն է ֆիզիկական առողջ դաստիարակութիւն տալով պատանիին, սատարել ցեղին բարոյական եւ իմացական բարձրացման: Սորվեցնել անոր, ըլլալ չարքաշ եւ արի, ազգասէր եւ հայրենասէր, օրինապահ եւ կարգապահ: Զարգացնել անհատին մէջ պարտականութեան, պատասխանատուութեան եւ պատուի զգացումները, հաւասարաչխութեան եւ փոխադարձ օգնութեան ոգին: Պատանիէն պատրաստել տիպար հաղաքացիներ:

ՄԻՋՈՑՆԵՐ

Ա. Սկաուտիզմ.— *կազմել սկաուտներու և արհնոյչներու խումբեր իրենց յարակից մասերով:*

Բ. Ընդհ. մարմնակրթանք.— *Անհատական և խմբական, իր նորագոյն եղանակներով:*

Գ. Աթլէթիզմ եւ դաշտային խաղեր.— *Ֆութպոլ, պասքէթպոլ, թէնիս, սրահի մարզանքներ (ճիմնազիում) եւայլն:*

Դ. Դասախօսութիւններ:

Ե. Հրատարակութիւններ *Միութեան նպատակին և գործունէութեան չուրջ:*

Զ. Մասնճադարաններ *Միութեան նպատակին և գործունէութեան յատուկ:*

Է. Ակումբներ և մարզարաններ:

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԱՆԴԱՄԻՆ ԵՐԴՈՒՄԸ

«ՊԱՏԻՈՑՍ ՎՐԱՑ ԿԸ ԽՈՍՏԱՆԱՄ ՏԱՌԱՑԻ ԿԵՐՊՈՎ ԳՈՐԾԱԴՐԵԼ Հ. Մ. Ը. Մ. Ի ԾՐԱԳԻՐ–ԿԱՆՈՆԱԳԻՐԸ ԵԻ Հ. Մ. Ը. Մ. Ի ՄԻՋՈՑԱԻ ՀԱՒԱՏԱՐՄՕՐԷՆ ԾԱՌԱՑԵԼ ԱԶԳԻՍ ԵԻ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՍ»:

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՍԿԱՈՒՏԻՆ ԵՐԴՈՒՄԸ

ՊԱՏԻՈՑՍ ՎՐԱՑ Կ'ԵՐԴՆՈՒՄ ԸԼԼԱԼ ՀԱՒԱՏԱՐԻՄ ԱՍՏԾՈՑՍ ԵԻ ԾԱՌԱՑԵԼ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՍ:

ՄԻՇՏ ՕԳՆԵԼ ՅԻՐԻՇԻՆ ԵԻ ԳՈՐԾԵԼ ԻԲՐ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆԸ ԳԻՏԱԿԻՑ ԱՐԻ ԵԻ ՎԵՀԱՆՁՆ ՄԱՐԴ:

ՀՆԱԶԱՆԴԻԼ ՀԱՑ ՍԿԱՈՒՏԻ ԴԱՒԱՆԱՆՔԻՆ:

Դ. ԳԼՈՒԽ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԶԱԿԱՆ ՄԵՔԵՆԱՅ

Հ. Մ. Ը. Մ. Ի

ՍՈՒՐԻՈՅ, ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԵՒ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ՄԻԱՑԵԱԼ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒ

Հ. Մ. Ը. Մ. Ի Սուրիոյ, Լիբանանի և Յորդանանի միացեալ շրջանը կը գործէ մէկ ընդհանուր Ծրագիր—կանոնագրի հիմունքներով։

Միութեան օրէնադիր գերագոյն մարմինն է ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՊԱՏԳԱՄԱԻՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ, իսկ կեդրոնական բարձրագոյն գործադիր մարմինը՝ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ և այս վերջինէն նշանակուած ՍԿԱՒԻՏԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ։

Վերոյիշեալ Միացեալ Շրջանի քսանըվեց մասնաճիւղերը, մէկ տարուայ պաշտօնավարութեան շրջանի մը համար, ըստ ներքին կանոնագրի տրամադրութեանց, կ'ընտրեն իրենց տեղական վարչութիւնները և այս վերջիններուն, իրենց կարգին կը նշանակեն գանազան օժանդակ յանձնախումբեր։

ՊԱՏԿԵՐ

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՍՈՒՐԻՈՅ, ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԵՒ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ
ՄԻԱՑԵԱԼ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԶԱԿԱՆ ՄԵՔԵՆԱՅԻ

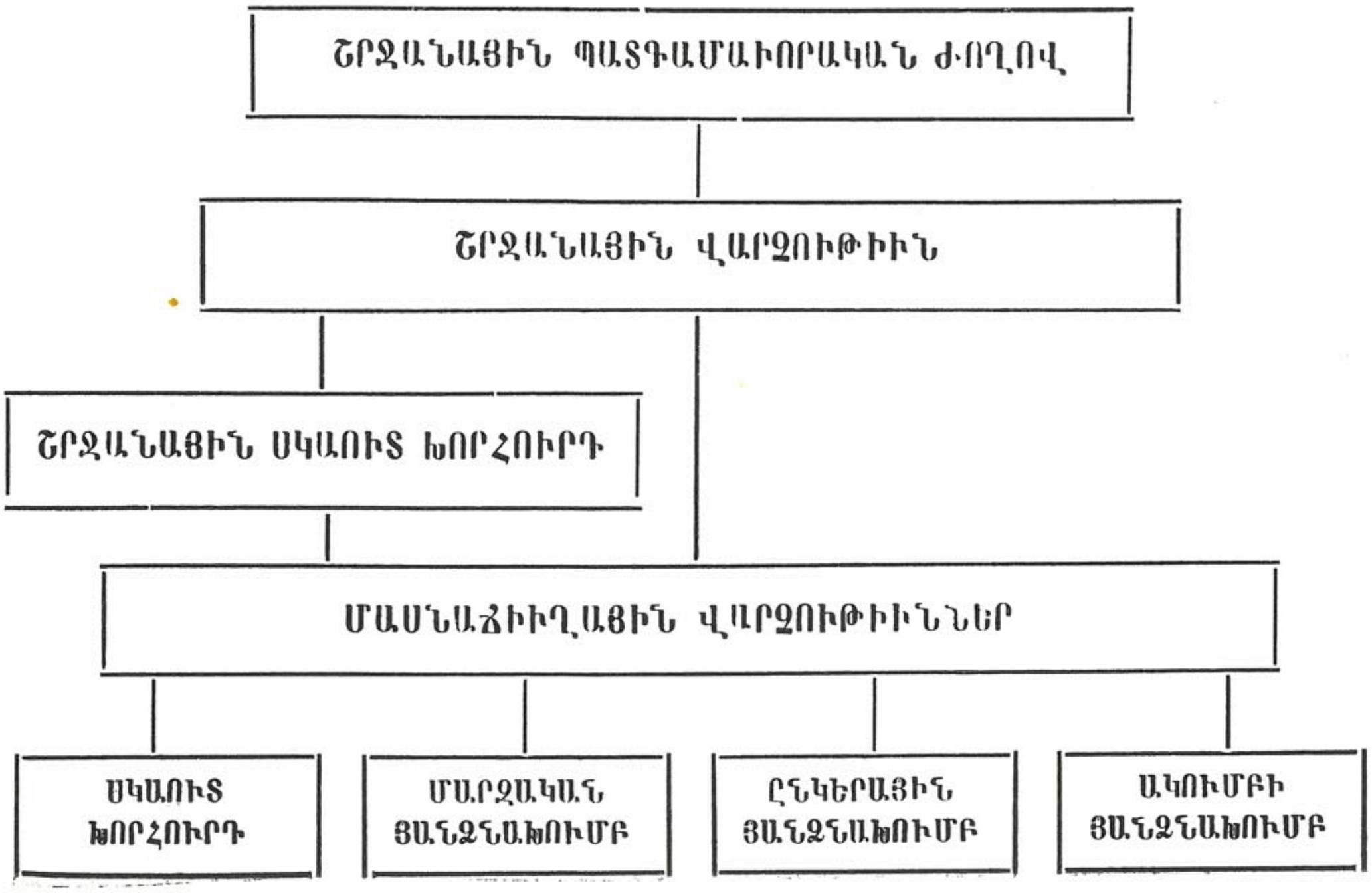

Ա.— ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Ցաջորդաբար, 1926ին, 27ին և 28ին Պէյրութի, Դամասկոսի, Հալէպի և Զահլէի մէջ թափ ստացող Հ.Մ.Ը.Մ.ական երիտասարդական շարժումը չուստով կը դառնայ վարակիչ, կ'ըլլայ կայծ՝ մերձ արեւելեան օտար երկինքներու տակ հասակ առնող հայ երիտասարդ երկսեռ սերունդին հոգիները բռնկեցնող։

Լիբանանի, Սուրիոյ, Ցորդանանի և Պաղեստինի բազմաթիւ քաղաքներէն և մինչեւ հեռաւոր Ճէզիրէի գիւղերէն կը հասնին խնդրանքներ իրենց շրջաններուն մէջ ալ առաջացնելու Հ.Մ.Ը.Մ.ական կազմեր։

Հայրենազուրկ երիտասարդութեան ցեղապահպանումի քնաղդէն թելադրուած սրտաուչ այս կոչերը չէին կրնար անարձագանգ մնալ։

Քաջալերուած խանդավառիչ այս երեւոյթէն, Հ.Մ.Ը.Մ.ի Պէյրութի, Հալէպի, Դամասկոսի և Զահլէի ղեկավար մարմինները կ'որոշեն միասնաբար խորհրդակցութեան մը նստիլ, քննելու համար շրջանները կազմակերպելու կարելիութիւնները և միջոցները ու մշակելու Միութեան Ներքին Ծրագիր—Կանոնագրի նախագիծը, ընտրելու նաեւ առաջին կեդրոնական գործադիր մարմինը — Շրջանային Վարչութիւնը։

Սոյն պատմական խորհրդակցութիւնը տեղի կ'ունենայ Պէյրութի մէջ, 1929ի Զատկին և այս կ'ըլլայ Հ.Մ.Ը.Մ.ի մերձ արեւելեան շրջանի ԱՌԱՋԻՆ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ։ Վերջինը, որ 14-րդն է իր շարքին, գումարուած է 1958ի Յունուարին Պէյրութի մէջ։

Կազմակերպութեան օրէնսդիր գերագոյն այս ժողովները, վերոյիշեալ թուականէն մինչեւ այսօր, առանց ընդհատումի կը գումարուին իւրաքանչիւր երկու տարին անգամ մը, սովորաբար Յունուար ամսոյն սկիզբին։

Ժողովին իրաւասու ձայնով կը մասնակցին Շրջանային Վարչութենէն և մասնաճիւղերու վարչութիւններէն մէկական պատգամաւորներ, ինչպէս նաեւ իրենց անդամներու թիւին համեմատութեամբ, մասնաճիւղերու անդամական ընդհանուր ժողովներէն ընտրուած պատգամաւորներ։ Խորհրդակցական ձայնով կը հրաւիրուին բարեկամ մամուլը, նախկին Շրջանային Վարչութեանց անդամները և քոյր կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները։

Միութեան բարձրագոյն այս օրկանը,

ա. կը քննէ և կը գնահատէ Շրջանային Վարչութեան և մասնաճիւղերու վարչութեանց բարոյական և նիւթական գործունէութեանց երկամեայ տեղեկագրերը։

բ. կը մշակէ յառաջիկայ երկու տարիներու գործունէութեան ուղեգիծը։

գ. կը կազմէ նախահաշիւ և կը սահմանէ իւրաքանչիւր մասնաճիւղի տարեկան ցենզի սակը։

Հ. Մ. Ը. Մ. ի Առաջին Պատգամաւորական ժողովը 1929-ին, Պէյրութ։

Հ. Մ. Բ. Մ.ի երկրորդ Պատգամաւորական ժողովը 1931-ին, Պէյրութ։

Հ. Մ. Ը. Մ. ի 5-րդ Պատգամաւորական ժողովը 1938-ին, Պէյրութ։

Հ. Մ. Ը. Մ. ի 6-րդ Պատգամաւորական ժողովը 1940-ին, Պէյրութ։

Հ. Մ. Բ. Մ. ի 14-րդ Պատգամաւորական ժողովը 1958-ին, Պէյրութ։

գ. Ձայնի իրաւունք ունեցող պատգամաւորներուն երեք չորրորդի համաձայնութիւնովը կը վաւերացնէ կամ կը վերամշակէ Ներքին Կանոնագիրը։

ե. Եթէ պայութիւն ունին, կը քննէ և կը լուծէ չրջաններու մէջ ծագած վէճերը և պատական հարցերը։

զ. Կ'ընտրէ նոր Շրջանային վարչութիւն երկու տարուայ պաշտօնավարութեան չրջանի մը համար։

Բ.— ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ընդհանուր ժողովն վերը թէ, իւրաքանչիւր մասնաճիւղ կ'ունենայ իր վարչութիւնը, նայած չրջանի պահանջներուն հինգէն մինչեւ ինը անդամներով, որոնք պէտք է լրացուցած ըլլան իրենց 20 տարիքը և առնուազն երկու տարի անդամակցած՝ Հ.Մ.Ը.Մ.ին։

Վարչութիւնը կ'ընտրուի մասնաճիւղին անդամական ընդհանուր ժողովէն, գաղտնի քուէարկութեամբ և քուէներու պարզ մեծամասնութիւնով։ Պաշտօնավարութեան չրջանը կ'ըլլայ մէկ տարի և ունի կանոնագրով ճշդուած գործելու լայն իրաւասութիւններ։

Շրջանին սկսած խմբապետը և աթլէթիզմի ընդհանուր պատասխանատուն կամ իրենց փոխանորդները պարտադրաբար մաս կը կազմեն վարչութեան իրաւասու ձայնով։

Շրջանային վարչութեան վաւերացումը ստանալէ յետոյ միայն նորընտիր մարմինը կը դառնայ վաւերական և կը լծուի գործի։

Աչխատանքներու դիւրացման համար, վարչութիւնը մասնաճիւղի անդամներէն կը նշանակէ գանազան յանձնախումբեր, որոնք կը գործեն իր անմիջական հսկողութեան տակ և իր պատասխանատուութեամբ։

Վարչութիւնները պարտաւոր են պատգամաւորական ժողովներու և Շրջանային վարչութեան որոշումները և հրահանգները լրիւ գործադրել և իւրաքանչիւր տարեվերջին, մասնաճիւղին տարեկան ցեղին հետ, Շրջանային վարչութեան յղել նաեւ իրենց նիւթական և բարոյական գործունէութեան խնամուած տեղեկագիրը և մասնաճիւղի գոյքերուն և կալուածներուն ամբողջական ցանկը։

Անկախ վարչական, կազմակերպչական և մարզական գործերէ, մարմինները իրաւունք ունին քոյր մասնաճիւղերու հետ մարզական և ակուռատական մասնակի հանդիպումներ ունենալ պայմանաւ սակայն, որ նախապէս տեղեկագրեն Շրջանային վարչութեան։ Իսկ այն պարագային, երբ վարչութիւն մը քոյր մասնաճիւղի մը չրջանին մէջ ուզէ ոչ Հ.Մ.Ը.Մ.ական հայ կամ օտար ոեւէ խումբի հետ խաղեր կազմակերպել, կանխելու համար հաւանական դժուարութիւններ, պարտի նախապէս տեղեակ ըլլայ քոյր վարչութեան հաւանութիւնը ստանալէ։

Գ.— ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՎԵՐԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Սկաուտիզմը հիմնաքարն է Հ.Մ.Ը.Մ.ին և անոր անբաժան մասը կը կազմէ։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Սկաուտական դպրոցը կրթարան մըն է, ուր հայ պատանին մարմնակրթանքին առընթեր, կ'ըստանայ նաև հոգեկան արժէքները և մարդկային առաքինութեանց ազնուացում ու ցեղային բարձր նկարագրի ուժեղ կառուցում։ Հոն՝ ան կը սորվի նուիրում և սէր իր նմաններուն, սէր բնութեան, կենդանիներուն ու բոյսին, այլ և պաշտամունքը ազգային սրբութեանց։

Ազգապահպանումի և մարդակերտումի հիմնական այս առաջադրութիւնները Հ.Մ.Ը.Մ.ի սկաուտական կրթարանէն ներս կը դառնան իրականութիւն՝ շինիչ դասախօսութիւններու, մանկական անմեղ և անվտանգ խաղերու, մարմնակրթանքի, դաշտային կազդուրիչ և դաստիարակիչ արշաւներու և բանակումներու գործադրումով։ Հ.Մ.Ը.Մ.ական հայ պատանին ոչ միայն կը դառնայ մարդկային ընկերութեան տիպար անդամ և իր պատկանած երկրին օրինապահ քաղաքացի, այլ և կը կարողանայ կուրծք տալ այլասերումի և վատասերումի ներկայ թունալից մթնոլորտէն յառաջացող բոլոր վտանգներուն։

Սկաուտական Շրջանային Խորհուրդը, որ կը նշանակուի Շրջանային Վարչութեան կողմէ երկու տարուայ պաշտօնավարութեան շրջանի մը համար, սկաուտ գործադիր բարձրագոյն մարմինն է, որ կը հսկէ սկաուտական ընդհանուր շարժումին։ Կը մշակէ աշխատանքի ծրագիր և կը յղէ մասնաճիւղերու սկաուտ խորհուրդներուն առ ի գործադրութիւն։ Յետ կանոնագրային քննութեան, կը նշանակէ սկաուտ փոխ խմբապետները, խմբապետները, ընդհանուր խմբապետները և աքելաները և առ ի վաւերացում կը ներկայացնէ Շրջանային Վարչութեան։ Կը հրատարակէ գայլիկներու և սկաուտներու գործնական և տեսական գիտելիքներու գրպանի գրքոյկներ։

Շրջանային Վարչութեան համաձայնութեամբ, կը կազմակերպէ սկաուտ առաջնորդներու ամառնային բանակում — դասընթացքները և միջմասնաճիւղային ընդհանուր բանակումները։

Դ.— ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Շրջանային Վարչութիւնը կը բաղկանայ եօթը անդամներէ և կ'ընտրուի Պատգամաւորական Ժողովի ձայներուն երկու երրորդի քուէներովը երկու տարուայ շրջանի մը համար։ Այս մարմինը Կազմակերպութեան Գործադիր Գերագոյն իշխանութիւնն է և բարոյական ու իրաւական տէրը Միութեան բոլոր գոյքերուն և կալուածներուն։ Ըստ ներքին Կանոնագրի տրամադրութեանց ունի հետեւեալ իրաւասութիւնները և պարտաւորութիւնները.

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Երջանկային Սկաուտ խորհուրդը:
Նստած՝ Տօքթ. Յակոբ Պէրպէրեան՝ Ատենապետ:
Ոտքի, ձախէն աջ՝ Սուրէն Մուրատեան Ատենադպիր, Կարպիս Թէլեան, Յակոբ Կարապետեան:

ՍՈՒՐԷՆ ՆԱԶԱՐԵԱՆ

ԱՐՍԷՆ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ

Երջանկային Սկաուտ խորհուրդի անդամներ՝ Հալէպէն:

1.— Վարել Միութեան ընդհանուր գործերը Ներքին կանոնագրի տրամադրութեանց եւ պատգամաւորական ժողովներու որոշումներու սահմանին մէջ։

2.— Հսկել մասնաճիւղերու նիւթական, հաշուական, կալուածական, մարզական եւ կարգապահական բոլոր գործունէութեանց եւ աշխատանքներուն։

3.— Միակ իրաւասուն է Պատգամաւորական ժողովներու որոշումները եւ Միութենական կանոնները մեկնաբանող։

4.— Սայթաքումներու, անգործութեան, ներքին կեանքի մէջ ըստեղծուած ծանր դժգոհութեանց պարագային, իրաւասու է հրաժարեցնել մասնաճիւղի մը վարչութիւնը եւ երեքէն մինչեւ վեց ամիս տեւողութեան մը համար նշանակովի մարմին մը առաջացնել։

5.— Իր նախաձեռնութեամբը եւ իր նիւթական միջոցներովը կը հաստատուին մարմնակրթանքի ամառնային դասընթացքները, ինչպէս նաեւ, համագործակցութեամբ Շրջանային Սկաուտական Խորհուրդին, սկաուտ աստիճանաւորներու ամառնային դպրոց — բանակումները եւ տարեկան միջ-մասնաճիւղային սկաուտական բանակումները։

6.— Շրջանային Վարչութիւնը միայն կրնայ կազմակերպել միջ-մասնաճիւղային ֆութպոլի եւ պասքէթպոլի տարեկան հանդիպումներ եւ աթլէթիկ խաղեր։

7.— Իր նիւթական կարելիութեանց սահմաններով կ՚օժանդակէ մասնաճիւղերուն։

Ներկայ Շրջանային Վարչութիւնը 14րդն է իր շարքին։ Առաջինը՝ ինչպէս յիշեցինք վերը, ընտրուած էր 1929ին գումարուած առաջին Պատգամաւորական Ժողովէն։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Գերագոյն Գործադիր Իշխանութեանց իրար յաջորդտասնըչորս շրջանային վարչութեանց անդամները, ամբողջական նուիրումով, իրենց վստահուած գործին պատասխանատուութեանց եւ պարտաւորութեանց խոր գիտակցութեամբ, եւ ի գին ֆիզիքական ու նիւթական անչափելի զոհաբերութեանց, 1929ին չորս մասնաճիւղերով եւ հազիւ մի քանի տասնեակ հաւատաւոր տղոցմով կեանք առած Հ.Մ.Ը.Մ.ական շարժումը, կարողացած են ներկայիս, կազմակերպչական ամուր մեքենականութեամբ ընթացող սփիւռքահայ իրականութեան ամենաուժեղ եւ ամենատարածուն մարմնակրթական միութիւնը դարձնել, իր քսան եւ վեց մասնաճիւղերովը եւ աւելի քան հինգ հազար երկսեռ հայորդիներովը։

Քիչ վերը, Շրջանային Վարչութեան գլխաւոր աշխատանքներու շարքին, միջմասնաճիւղային ֆութպոլի եւ պասքէթպոլի տարեկան հանդիպումներու եւ ողիմպիական խաղերու յիշեցումը ըրինք։ Կ՚արժէ անոնց մասին աւելի խօսիլ, վասն զի, այս զոյգ ձեռնարկները, որպէս ֆիզիքական եւ կազմակերպչական ուժի ցուցադրում իրենց տարողութեամբը եւ ստեղծած համաժողովրդային մեծ խանդավառութեամբը կարելի է անվարան ըսել թէ կը հաւասարին պետական նման ձեռնարկներու չափանիշին։

Հ. Մ. Ը. Մ. ի Շրջանային Վարչութիւնը 1952-ին:

Նստած, ձախէն ա՛ջ՝ Մամբրէ Հիսարեան, ողբացեալ Վահրամ Կիւրեան (Սեբաստիա), Տօքթ. Արամ Պաղտասարեան:
Ոտքի, ձախէն ա՛ջ՝ Մանուկ Տէտէեան, Յովհաննէս Շահինեան, Տօքթ. Յակոբ Պէրպէրեան եւ Օննիկ Փիլիկեան:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շրջանային վարչութիւնը 1958-ին:

Նստած, ձախէն աջ՝ Յովհաննէս Շահինեան (Ատենապետ), Տօքթ. Յակոբ Պէրպէրեան (Ա. Ատենադպիր):
Ոտքի, ձախէն աջ՝ Ֆիլիփ Չահարեան (Բ. Ատենադպիր), Ռամ Անթիֆաճեան (Քուքպօլի Ընդհ. Խմբապետ),
Անդրանիկ Երամեան (Օլէքիզմի Պատասխանատու), Մանուկ Տէտէեան (Դանձապահ):

Շրջանային վարչութեան Չորդ անդամն էր ողբացեալ Լեւոն Պապիկեան:

ՄԻՋՄԱՍՆԱՁԻԼԱՅԻՆ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ

Մինչեւ 1944, Սուրիոյ, Լիբանանի, Յորդանանի և Պաղեստինի մեծ մասնաճիւղերը, Հալէպ, Պէյրութ, Երուսաղէմ, Հայֆա և մի քանի ուրիշներ, կազմակերպած են մասնաճիւղային ոլիմպիականներ, թէքնիք յարմարութիւններէ զուրկ դաշտերու վրայ և սահմանափակ թիւով մարզիկներու մասնակցութեամբ։ Ատոնք սակայն, իսկական ոլիմպիականի մը լրիւ պատկերը չէին կրնար ցոլացնել։

1944ին, օրուայ Շրջանային վարչութիւնը կ'որոշէ Հ·Մ·Ը·Մ·Ի ֆիզիքական հաւաքական ուժին և աթլէթիկ մարզուներու իր նուաճումները չքեղ և տպաւորիչ պատկերը տալ, կազմակերպելով միջմասնաճիւղային մեծ ոլիմպիական մը Պէյրութի քաղաքապետական մարզադաշտին վրայ նոյն տարուան Հոկտեմբեր ամսոյն 29ի կիրակի օրը։

Հ·Մ·Ը·Մ·Ի մարզական այս հոյակապ ձեռնարկը, իր բարոյական արժէքով և ազգային չափանիշով նշանակելի երեւոյթ մը կ'ըլլայ Լիբանահայ գաղութին համար ու նաեւ խելահեղ խանդավառումի տւիթ մը հայ և օտար տասնեակ հազարաւոր հանդիսականներու։

Ըլլանք հաղորդակից այդ օրերու հայ ժողովուրդի հոգեկան ապրումներուն, որոնց հարազատ թարգմանը եղած է Մուշեղ Իշխան, «Ազդակ Շաբաթօրեակ»ի, 1944, Նոյեմբեր 3ի թիւով։

Հ· Մ· Ը· Մ· Ի ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԸ

«Հ.Մ.Ը.Մ.ը մեր գաղթահայ կեանքի յաւագոյն կազմակերպութիւններէն մին է, հայ ժողովուրդի կենսունակութեան եւ մշտանորոգ թարմութեան կեդրոնի փաստը: Զուր տեղը չէ որ ան կը վայելէ բացառիկ ժողովրդականութիւն եւ կ'իրագործէ յարատեւ վերելքներ:

«Յաջողութեան նոր հանգրուան մըն էր Հ.Մ.Ը.Մ.ի Ոլիմպիականը: Քաղաքապետարանի ընդարձակ եւ գեղեցիկ դաշտը համազգային տօնախմբութեան մը ճամարիտ պատկերը կը պարզէր կիրակի օր, հայ արիներու, արեւոյսներու եւ մարզիկներու խոխոս շարժերով, պետական նուագախումբով եւ խուռներամ հանդիսականներու ջերմ ոգեւորութեամբ:

«Հ.Մ.Ը.Մ.ի տղաքը իրենց կոչումի բուռն ճամբուն ու բարձրութեան վրայ էին կանգնած եւ անոնց հետ նաեւ մեր ժողովուրդը, որ գիտցաւ եղանակի եւ ճամբու բոլոր արգելքները արհամարհել, գալ ըմբոխիներու համար նոր տեսակի այս մարզահանդէսը: Ֆութպոլէն զատ, որ մեր ժամանակներու ամենէն փնտուուած եւ հրապուրիչ խաղը դարձած է, Հ.Մ.Ը.Մ.ի մարզիկներ ասպարէզ եկան մարմնակրթանքի այս փորձերուն մէջ, որոնք դարերու հնութիւն ունին թէեւ, բայց կը մնան միշտ նոր եւ մարդկային մարմնի հիգերուն ազնուագոյն արտայայտութիւնը:

«Ոլիմպիական խաղե՜ր ... Ոլիմպոսի աստուածներու եւ մուսաներու անուան հետ կապուած այս մրցումները կը խորհրդանշեն հոգեկան թռիչքներու նիւթացած պատկերն ու գեղեցկութիւնը: Իրենց կտրուքաւոր եւ տպաւորիչ

չափականութեամբ, անոնցմէ իւրաքանչիւրը կը ներկայացնէ պրկուած ջիղերու եւ խոյանքի յաղթանակ մը, որ մաքրուած է բոլորովին անսանձ բնազդներու եւ բիրտ ուժի վայրագ ժխորէն: Արուեստն ու մարզանքը իրար կ'ամբողջացնեն այդ խաղերուն մէջ: Միտք, հոգի եւ մարմին հաւասար գործակցութեամբ կը ձգտին դէպի գերագոյն նշանակէտը, որ իտէալի բարձունքին պէս աննուաճ կը մնայ շարունակ:

«Ներկայիս նորոյթի կարգ անցած մարզախաղերը, — Ֆութպոլ, պասքէթպոլ, վոլիպոլ եւայլն, — հաւաքական խաղեր են եւ անոնց արժէքը գործակցութեան եւ հաւաքական ոգիի տիրացումին մէջն է: Մինչդեռ ոլիմպիական խաղերը գերազանցօրէն անհատական են եւ երիտասարդին մէջ կը զարգացնեն անհատական ճիգի, վճռականութեան եւ յանդգնութեան թանկագին կարողութիւնները: Առանձին բարձրանալու եւ յաղթանակի դափնին մինակը խլելու ասպարէզն է որ կը պարզէ ան ընտրեալներու փաղանգին:

«Երկար տարիներ զրկուած մնալէ վերջ ոլիմպիականի վերջին ծայր կրթիչ խաղերէն, մեր նոր սերունդի մարզական կեանքին ղեկավար միութիւնը՝ Հ.Մ.Ը.Մ. իր գործունէութեան դաշտը դարձեալ ծաղկեցուց Նաւասարդեան մրցումները յիշեցնող մարզահանդէսով մը: Իբրեւ առաջին փորձ, իր կանոնաւորութեամբ, կարգապահ ոգիով եւ ձեռք բերուած արդիւնքներով կարելի է իսկական յաջողութիւն մը նկատել զայն: Ֆութպոլի բերդերը իրար ետեւէ խորտակող եւ առաջնութեան դրօշը պարզող մեր մարզիկները, վստահ ենք, յառաջիկային աւելի կատարելագործուած թէքնիքով պիտի փայլին ոլիմպիականի մարզախաղերուն մէջն ալ: Կարեւորը գործն է եւ առնուած առաջին քայլը: Կարեւորը այն գեղեցիկ աւանդութիւնն է, որ խոր ակօս մը կը ձգէ իր ետին:

«Այս գեղեցիկ արդիւնքին դիմաց ուրիշ բառ կարելի չէ աւելցնել, եթէ ոչ կրկնել այն խօսքերը, որոնք իւրաքանչիւր հայու սրտէ կը պոռթկային այդ օրերուն, յուզումէն եւ խեղդուած արցունքներու մէջէն հազիւ լսելի, — ապրի՛ք, Հ.Մ.Ը.Մ.ի տղա՛ք»:

Պէյրութի գրեթէ բոլոր թերթերը խանդավառ հիացումի էջեր նուիրեցին այս առիթով: Յիշենք միայն անոնցմէ միոյն, «Լ'Օրիան» ամենամեծ օրաթերթի հետեւեալ իմաստալից հատուածը, — Հ.Մ.Ը.Մ.ը մարզական գեղեցիկ դաս մը տուաւ մեզի...:

Քաջալերուած առաջին ոլիմպիական խաղերու փայլուն յաղթանակէն և անկէ ստացուած բարոյական մեծ վաստակէն, իրար յաջորդ Շրջանային Վարչութիւնները ցարդ կազմակերպած են նման միջմասնաճիւղային ոլիմպիական եօթը հանդիսութիւններ որոնց, առ ի գնահատութիւն և քաջալերում, իրենց բարձր հովանաւորութիւնը շնորհած են Լիբանանի պետական ամենամեծ անձնաւորութիւնները, Հանրապետութեան Նախագահ Ն. Վ. Պշարա Պէյ Խուրին, ողբացեալ Վարչապետ Ն. Վ. Ռիատ Պէյ Սոլհը, Կրթական և Արտաքին Գործոց Նախարար Համիտ Պէյ Ֆրէնճիէն և ուրիշներ:

Այս ոլիմպիականներու ընթացքին, իրենց տարած շքեղ յաղթանակներով օրուայ ախոյեաններ եղած են Հալէպի մասնաճիւղի մարզիկներէն Մարտիրոս Վարդանեանը և Յարութիւն Ինճէեանը և Ազէզի մասնաճիւղէն՝ Սիմոն Վարպետեանը:

ՄԻՋՄԱՍՆԱՁԻՒՂԱՅԻՆ ՖՈՒԹՊՕԼԻ ԵՒ ՊԱՍՔԷԹՊՕԼԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐԸ

1927ին էր, որ Զատկուայ առնական օրերուն Հալէպի մէջ պիտի սկսէր չարքը միջմասնաճիւղային տարեկան հանդիպումներուն, երբ այդ թուականին առաջին անգամ գործադրուելու Ֆուլթպօլի պարզ մրցում մը, մասնակցութեամբ միայն երկու մասնաճիւղերու— Պէյրութ-Հալէպ— հազիւ քանի մը հարիւր հանդիսականներու ներկայութեամբ և օրուայ դրամով ընդամէնը հազ մեծիս մուտքի հասոյթով։

Ցիշեալ թուականէն մինչեւ այսօր, անխափան կը չարունակուին, Զատկուայ մարզական այս առնակատարումները, իւրաքանչիւր տարի աւելի ճոխ յայտագրով, մարզիկներու թիւի յարաճուն յաւելումով և մասնակցութեամբ տասնեակ հազար հայ և օտար հանդիսականներու։

Արդարեւ, 1927ին, միայն երկու խումբերու Ֆութպօլի պարզ խաղովը իր ընթացքը ստացած միջմասնաճիւղային տարեկան հանդիպումներու ամենավերջինին, 32րդը իր չարքին, մասնակցեցան Սուրիոյ, Լիբանանի և Ցորդանանի Հ.Մ.Ը.Մ.ի 26 մասնաճիւղերը իրենց աւելի քան յիսուն Ֆութպօլի, մանչերու և աղջկանց պասքէթի, վոլի պօլի, փինկ փոնկի և որակաւոր սիկլիսթներու կազմերովը։ Ինչպէս նաեւ երկու հազարէ աւելի պայլիկներով, սկաուտներով և արեւոյշներով։

Մարզական չքեղ այս հանդիսութեանց առաջացուցած անչափելի խանդավառութիւնը, դարձաւ վարակիչ, տարածուեցաւ Սուրիոյ, Լիբանանի և Ցորդանանի սահմաններէն անդին, հասնելու համար Ցունաստանի, Կիպրոսի, Եգիպտոսի և մինչեւ հեռաւոր Պարսկաստանի քոյր կազմակերպութեանց տղոց հոգիներուն, որոնք ուզեցին անհաղորդ չմնալ այս չքջանի իրենց եղբայրներու ապրումներուն և ի գին նիւթական մեծ զոհողութեանց, իրենց Ֆութպօլի և պասքէթի խումբերովը եկան մասնակցութեանց փայլը աւելցնել։

Երեսունը երկու տարիներէ ի վեր գործադրուող միջմասնաճիւղային եռօրեայ այս հանդիպումները, որոնք, բացի երկու անգամէ, տեւապէս տեղի կ'ունենան Հալէպի մէջ Զատկուայ Շաբաթ, Կիրակի և Երկուշաբթի օրերը, այլեւս դարձած են աւանդութիւն, դուրս եկած մարզական պարզ հանդիսութեանց տարազէն և զգեցած մեր նախնեաց Նաւասարդեան մասնակատարումներու չքեղանքը և եղած անբաժան և լրացուցիչ մասը հալէպահայութեան Ս. Յարութեան մօնին։

Աւագ Երկուշաբթի վաղ առաւօտէն կը սկսի արդէն եռուզեռը։ Ոտքի են Հ.Մ.Ը.Մ.ի Հալէպի կազմի բոլոր տղաքը, ամենափոքր պայլիկէն մինչեւ վարչականները և իրենց տիկիններըը, մայրերն ու քոյրերը։ Պէտք է ապահովել հարիւրաւոր մարզիկներու, սկաուտներու և արեւոյշներու Հալէպի մէջ չորս օրերու բնակութեան և անուշդի հարցը, ապահովել մարզադաշտերը և յարդարել զանոնք։

Կը կատարուի աշխատանքի բաժանում և բոլորը սրտանուէր ճիգով կը լծուին գործի։

Աւագ Հինգշաբթի վերջացած է արդէն ամէն աշխատանք։ Քաղաքի լաւագոյն պանդոկները վարձուած մանչ մարզիկներու համար, ճաշի խնդիրը լուծուած, հարիւրաւոր աղջիկ մարզիկներու, արեւոյշներու, պայլիկներու և սկաուտներու հայ ընտանիքներու մէջ բաժանումը կատարուած և խաղավայրերը ապահովուած ու յարդարուած են։

Յաջորդ օր, Աւագ Ուրբաթ առաւօտ, Լիբանանէն, Յորդանանէն, Սուրիոյ մօտիկ և հեռաւոր ճէգիրէի չրջաններէն կը սկսին հասնիլ մարզիկները փոխադրող ինքնաչարժերը և կանգ առնել Հալէպի Հ·Մ·Ը·Մ·Ի տան առջեւ։

Երեկոյեան կը յորդին ակումբի բոլոր սրահները հասնող մարզիկներով։ Մէկ տարուայ բաժանումէ վերջ, դարձեալ եղբայրական համբոյր և գիրկընդխառնում։ Ճառագայթ է բոլորին դէմքերը և կարօտալի արցունք իրենց աչքերուն մէջ, վասն զի Յարութեան տօնն է մեր սուրբ հաւատքին և Ջատիկը Հ·Մ·Ը·Մ·ին։

Երկրի մինչեւ ամենահեռաւոր չրջաններէն, նման ուխտագնացներու, կը հասնին նաեւ հազարաւոր հայեր, հաղորդակից դառնալու համար ազգային հպարտանքին և բաժնելու այդ օրերու հոգեկան վառ ապրումները։

Շաբաթ առաւօտ կը սկսին ֆութպոլի, պասքէթի և այլ խաղերու գտումի մրցումները որոնք կը վերջանան Երկուշաբթի կէսօրէ առաջ Բ. և Գ. դասի խումբերու եզրափակիչ խաղերով։

Անհամբեր են սակայն զանգուածները։ Բոլորը կը սպասեն նոյն օրը, կէսօրէ վերջ քաղաքապետական մեծ դաշտին վրայ, ֆութպոլի պատուոյ և ախոյեանական բաժակներու մրցումին, այլ մանաւանդ պատմական ՏՈՂԱՆՑՔԻՆ։

Ժամը մէկ ու կէսին է որ պիտի սկսի մարզական եռօրեայ հանդիսութեանց փակումը։ Եւ սակայն, ժամը տասնը երկուքին աւելի քան եւրեսուն հազար հանդիսականներով կը յորդի արդէն քաղաքապետական լայնատարած մարզադաշտը։ Շատեր որպէս զի ապահովեն իրենց տեղերը, կէս օրուայ ճաշը ծրար ըրած ու միասին բերած են։ Եւ տակաւին հազարաւոր ուշացողներ կամ պէտք է ոտքի կենան և կամ տխուր վերադառնան։

Յաղթական խումբերու բազմաթիւ ախոյեանական բաժակները չարուած են պատուոյ բեմի առաջամասին սեղանի մը վրայ որու եռեւը, կեդրոնին, կու գայ իր տեղը գրաւել Օրուայ Թագուհին չրջապատուած պատուոյ օրիորդներով։

Յաջորդաբար կը հասնին հիւսիսային Սուրիոյ Հայոց Առաջնորդ Սրբազան Հայրը, քրիստոնեայ համայնքներու բոլոր կրօնապետները և ազգային մարմիններու ներկայացուցիչները և կը գրաւեն իրենց աթոռները։

Եւ ահա, կը հնչէ փողը ազդարարելով ժամանումը օրուայ մեծ հիւրին, Նորին Վսեմութիւն Նահանգապետին, որ հովանաւորն է նաեւ հանդիսութեան։ Կը հասնի Նորին Վսեմութիւնը ընկերակցութեամբ բա-

նակի ընդհանուր հրամանատարին և պետական աւագանիին։ Բովանդակ ժողովուրդը որոտընդոստ ծափերով կ'ընդունի իր Հիւրը և բոլորը յոտնկայս ունկնդրելէ վերջ Սուրիական ազգային քայլերգը, որ կը նուագէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Հալէպի Մասնաճիւղի ճոխ նուագախումբը, Նորին Վսեմութիւնը իր հետեւորդներով կ'առաջնորդուի պատուոյ բեմ։

Յանդավատ մթնոլորտի մէջ կը սկսին և կը վերջանան պատուոյ և ախոյեանական բաժակներու զոյգ մրցումները ու կը հասնի վերջապէս ժամը կոթողական տողանցքին որուն համար տասնեակ հազարներ օրեր, նոյնիսկ ամիսներ չարունակ սպասումի մէջ են եղած։

Կը սկսի տողանցքը առաջնորդութեամբ պետական և միութենական դրօշներուն և Հ.Մ.Ը.Մ.ի մեծ նուագախումբին։ Շարան առ չարան կը տողանցեն թուով աւելի քան երեք հազար կակուղ թաթիկները, մրջնիկները, գայլիկները, արեւոյշները, կրտսեր և երէց սկաուտները, աթլէթները, սիկլիսթները, պասքէթի և ֆութպոլի խումբերը Հ.Մ.Ը.Մ.ին։

Նոյն այն հողերուն որոնց վրայէն, մօտ քառասուն տարիներ առաջ, երբ տակաւին քարքարուտ էին և արիւնոտ տատասկ, քիւրաւոր իրենց նախնիքը արաբական անապատներէն դէպի մահը քալեցին, այսօր, յաղթական քայլերով, բարձրաճակատ և հպարտ, ալիք առ ալիք կը յառաջանան Հ.Մ.Ը.Մ.ի արի տղաքը դէպի ապագայ լուսաւոր կեանքին...։

Կ'անցնին խիտ և ուղիղ չարքերով։ Շրջան կ'ընեն վազքուղին և ապա կը համախմբուին դաշտին վրայ, իրենց դէմքերը հիւսիս և աչքերը սեւեռուն դէպի Մայր Հայրենիք, դէպի յաւիտենական Մասիս...։

Գարուն է արեւաշող բոլոր սրտերուն։ Փառք ծեղին Հրաշափառ Ցարուբեան։

Կը հնչէ փողը «պատուի առ»ի։ Ոտքի է կրկին մարդկային հսկայ պանգուածը։ Մինչ նուագախումբը կը թնդացնէ «Յառաջ Նահատակ»ը, դաշտի կեդրոնին կը պարզուի Սուրիական Հայրենիքի լայնածաւալ դրօշակը որու ետեւէն, խելայեղ ծափերու տարբանքին, թռիչք կ'առնեն հարիւրաւոր ճերմակ աղաւնիներ, խորհրդանիշը խաղաղութեան և Հ.Մ.Ը.Մ.ի փառաչքեղ յաղթանակին։ Այսպէս կը վերջանան Հ.Մ.Ը.Մ.ի եռօրեայ մարզական հանդիսութիւնները, նոր օրերուն նաւասարդեան տօնակատարումները։

Փառք մարզական այս մեծ Միութեան, որ սփիւռքի հայրենազուրկ պանգուածներուն ազգային հպարտանքի, վառ յոյսերու և հոգեկան չքեղ ապրումներու աղբիւր մը եղաւ։

Ցարգանք և նուիրում Հ.Մ.Ը.Մ.ին, որ քառասուն տարիներու անչափելի զոհաբերումներով կարողացաւ քաղաքներու թունաւոր պողոտաններէն մինչեւ կիզիչ անապատներու վրայ ցրուած ցեղին հազար և հազար որդիները իտէալական մէկ դրօշի և ազգային գաղափարական մէկ արքազան հաւատամքի չուրջ համախմբել, կրթել զանոնք ֆիզիքապէս և՛ բարոյապէս ու կերտել անոնցմէ մարդկային և ցեղային ազնուագոյն առաքինութիւններով լեցուած տիպար քաղաքացին և իրաւ Հայը։

Այլեւ յաւիտեան յարգանք պաշտելի հիմնադիրներուն անմեռ յիշատակին։

Կը փակենք այս բաժինը արձանագրելով խոր երախտապարտութեան մեր խօսքը հանդէպ Սուրիական բարեխնամ Պետութեան, որ տարիներ շարունակ իր քաջալերանքը երբէք չզլացաւ Հ.Մ.Ը.Մ.ին եւ արհամարհելով կարգ մը մարդոց, դժբախտաբար հայանուն, տեւական խոուր եւ անփառունակ փորձերը խանգարելու համազգային արժէք նշող այս մեծ հանդիսութիւնները, ոչ միայն իր բարոյական աջակցութիւնը չնորհեց, այլ եւ տեւապէս հովանաւորեց զանոնք, վասն զի, վերջացող երեսուն տարիներու ընթացքին բազմաթիւ փաստերը ունեցաւ ան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի մեծ ընտանիքի անդամներուն որպէս հաւատարիմ եւ օրինապահ քաղաքացիի և արդար գնահատումը Միութեան ֆիզիքական և բարոյական ուժին։

Երեկոյ է արդէն։ Խինդն ու ցնծութիւնն է սակայն տիրապետողը բովանդակ հալէպահայութեան հոգիներուն։

Գիշեր է։ Կը յորդին դարձեալ Հ.Մ.Ը.Մ.ի ակումբին սրահները մարզիկներու հոյլով։ Մեկտեղուած են կրկին իրենց յաղթանակը տօնելու։ Սեղաններու չուրջ կը պարեն հայրենական պարեր, կ'երգեն և կ'արտասանեն ազգաշունչ երգեր ու յղացումներ։

Ցառաջացած ուշ գիշերին կը վերջանայ խրախճանքը։ Ժամն է տրտուր բաժանումին։ Դարձեալ եղբայրական համբոյրներ և սրտաբուխ մաղթանք՝ յաջորդ Ձատկին կրկին ողջագուրուելու։

Երեքշաբթի վաղ առաւօտեան ինքնագնացներու երկար կարաւանը կը չարժի։ Կը մեկնին Հ.Մ.Ը.Մ.ի մեծ ընտանիքի արի զաւակները — գայլիկ, սկաուտ, արծուիկ, արեւոյշ, մարզիկ, բոլորն ալ նոյն դրօշի ծիածանով եղբայրացած հոգիներ, նոյն ժողովուրդի հարազատ ժառանգորդներ, գօտեպնդուած ապագայի վառ յոյսերով, նոր նուաճումներու վճռակամութեամբ և վերանորոգուած Հ.Մ.Ը.Մ.ի իրենց սրբազան ՕԽՏՈՎ—

ԲԱՐՁՐԱՑԻ՛Ր, ԲԱՐՁՐԱՑՈ՛Ւ Ր

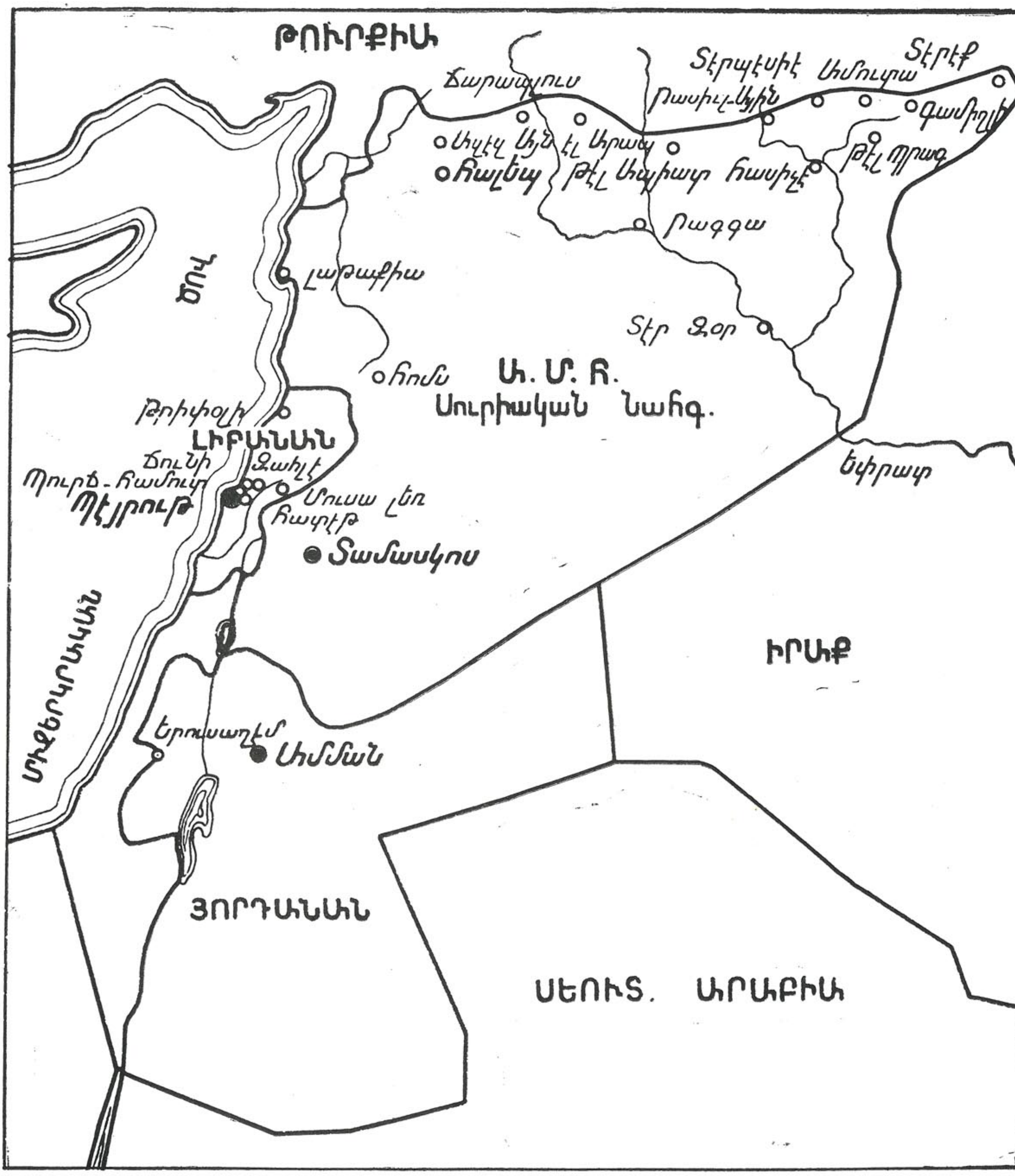

Հ. Մ. Ը. Մ.ի
ՍՈՒՐԻՈՑ, ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԵՒ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐԸ

Քարտէսիս վրայ ցուցակուած են այն վայրերը ուր
Մասնաճիւղեր գոյութիւն ունին:

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐ Հ. Մ. Ը. Մ.ի

ՍՈՒՐԻՈՅ, ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԵՒ ՑՈՐԴԱՆԱՆԻ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒ 1958ի Տարեշրջանի

	Մասնաճիւղ	Մրգկ.	Սկաուտ.	գայլիկ	Առեւնջը	Օժանդակ անդամ	Ընդհ. Թիւ	Տարեկան ելեմտ. Ս. կամ Լ. Ոսկի
	ՍՈՒՐԻԱ							
1	Ամուտա	37				76	113	400
2	Արաբ Բուճար	46				90	136	500
3	Գամբըլի	75	125	25	56	105	386	3500
4	Դամասկոս	98	47	32		68	245	3000
5	Թել Ապիաս	26	25	9		15	75	600
6	Թել Պրաֆ	12				6	18	275
7	Լաթաքիա	110				60	170	3000
8	Հալէպ	560	300	150		100	1110	32000
9	Հասիչէ	42	18	12		18	90	750
10	Հոմս	31				26	57	1125
11	Տէր Զոր	13	25			12	25	275
12	Տէրիֆ	13	35			30	78	250
13	Տէրպէսիէ	24				15	39	300
14	Քազգա	15	15			20	50	350
15	Քաս Իւլ Այճ	29	12	14	16	5	76	650
	Գումար	1148	577	242	72	646	2668	45975
	ԼԻԲԱՆԱՆ							
1	Ացճար (Մ. Լեռ)	57	40	30		23	150	1200
2	Զահլէ	32				42	74	1150
3	Թրիփոլի	37				34	71	1600
4	Հաւսէք	17				16	33	300
5	Ճիւնի	48				20	68	900
6	Պէյրութ	120	100	50	50	476	796	26000
7	Պուրճ Համուտ	220	125	200	85	200	830	8000
	Գումար	531	265	280	135	811	2022	39150
	ՑՈՐԴԱՆԱՆ							
1	Ամման	40	27	40	40	60	207	5000
2	Երուսաղէմ	105	48	50	23	89	315	5000
	Գումար	145	75	90	63	149	522	10000

Ընդհ. թիւ մարզիկ, սկաուտ, գայլիկ, առեւնջը եւ պարզ անդամներու 5212:

Մասնաճիւղերու տարեկան միջին ելեւմուտ	**95, 125**	**ոսկի**
Շրջանային Վարչութեան տարեկան ելեւմուտ	**32, 000**	**»**
Միութեան տարեկան ընդհանուր ելեւմուտ	**127, 125**	**»**

Ծանօթ.— Ընթերցողը նկատեց թերեւս, որ արձուիկները, որոնց անունը յաճախ յիշուեցաւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի մարզական հանդիսութիւններու նկարագրութեանց ընթացքին, վերեւ ներկայացուած ցուցատախտակի անդամական բաժնին մէջ չեն երեւիր: Այս՝ անոր համար որ անոնք ուղղակի ենթակայ են Հայ Օգնութեան Խաչի ղեկավարութեան: Բայց որպէս ֆոյր կազմակերպութեան մը անդամները, ազգային գաղափարական նոյն ոգւոյվ դաստիարակուած, իրենց եւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի արեւնջներու միջեւ հոգեկան ուժեղ կապ մը գոյութիւն ունի որ զիրենք կը մղէ համագործակցութեան: Ահա թէ ինչո՛ւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի, Հայ Օգնութեան Խաչի կամ համազգային ընոյթ կրող հանդիսութեանց ընթացքին մենք միշտ զիրենք կը տեսնենք անբաժան եւ **կողք կողքի:**

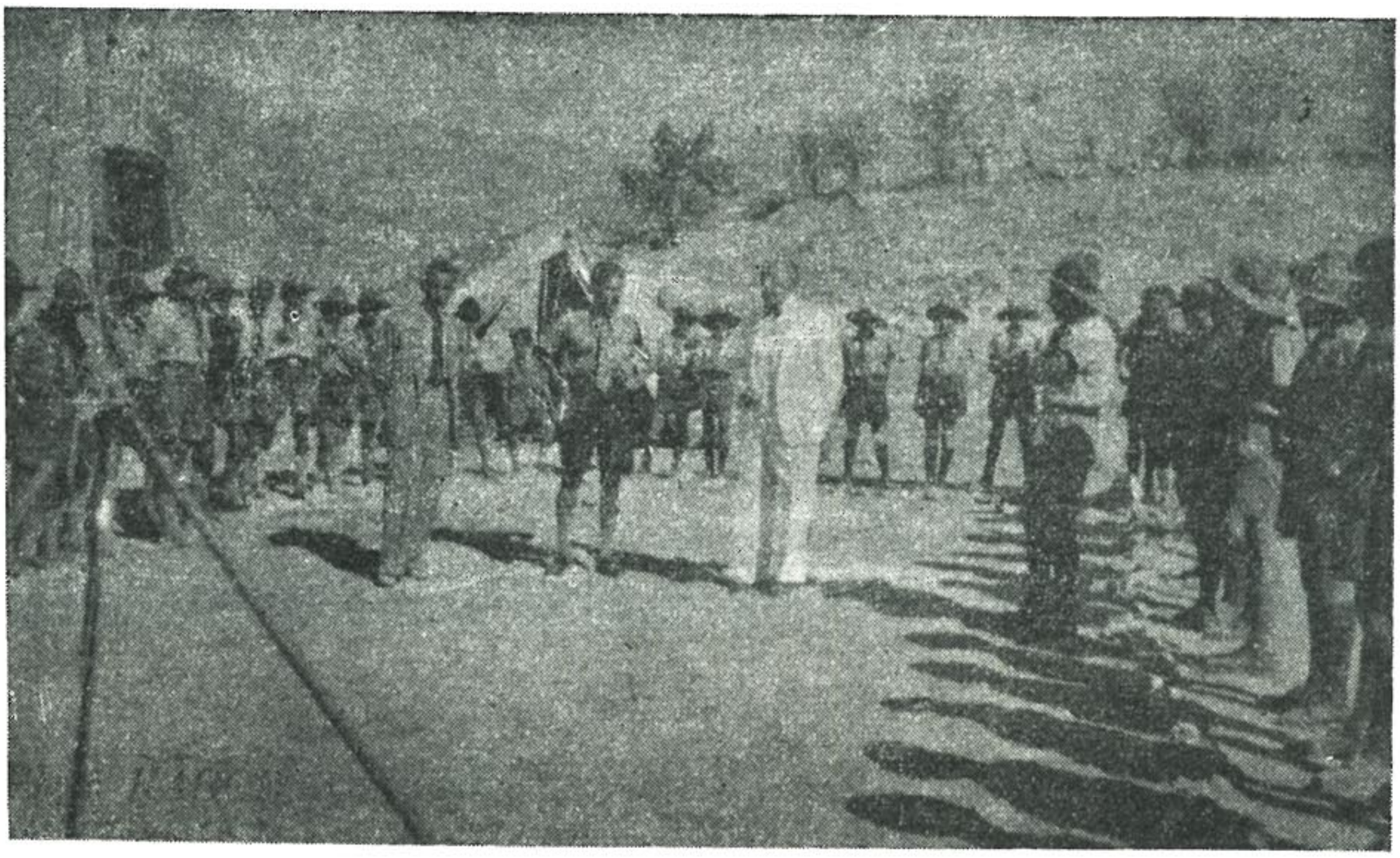

Ջահլէի բանակումը 1946-ին (Լիբանան)

Գասպար Իփէկեան կը խօսի սկաուտներուն:

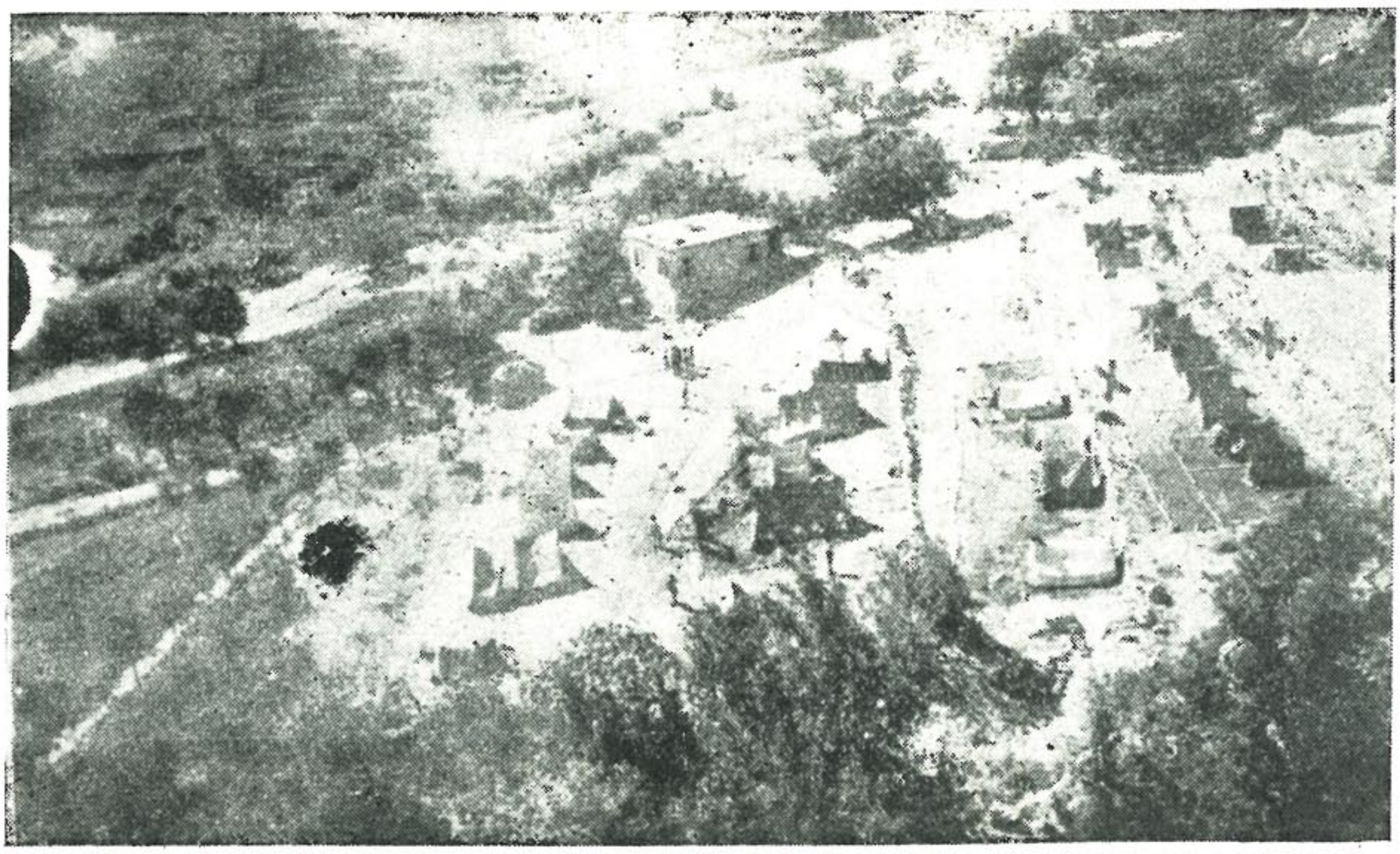

Քեսապի բանակումը 1950-ին (Սուրիա):

Հ. Մ. Ը. Մ-ի ՄԻՋ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԱԾԻՆ ԲԱՆԱԿՈՒՄՆԵՐ

Ֆայլիկճերու բանակումը Սճթիլիասի մէջ 1950-ին (Լիբանան):

Այս Սաճայի բանակումը 1955-ին (Լիբանան):

Հ. Մ. Ը. Մ. Խ ՄԻՋ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԱՑԻՆ ՕՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐ

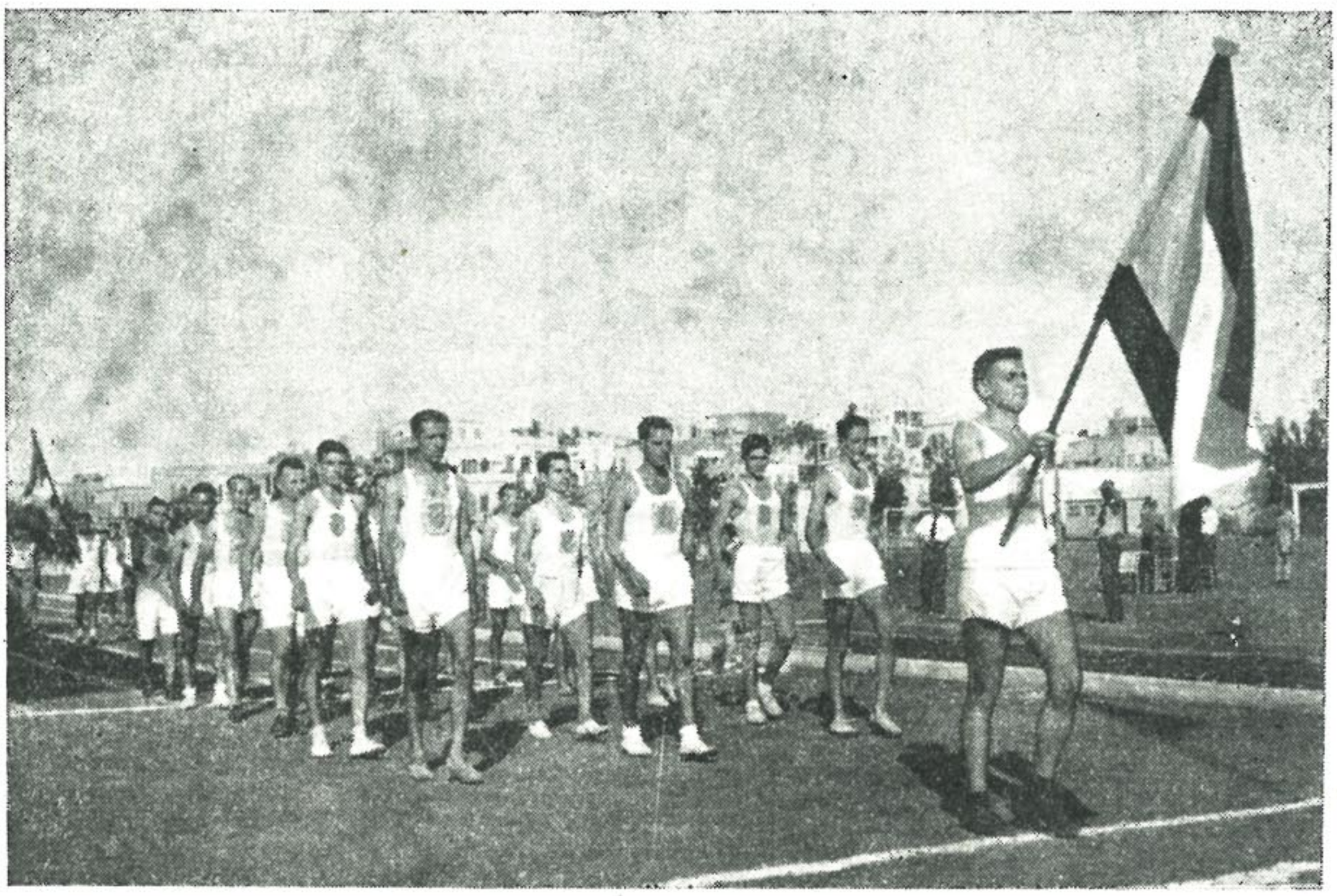

Միջ մասնաճիւղային առաջին օդիմպիականը 1944-ին, Պէյրութ:
Մարզիկներու տողացքը:

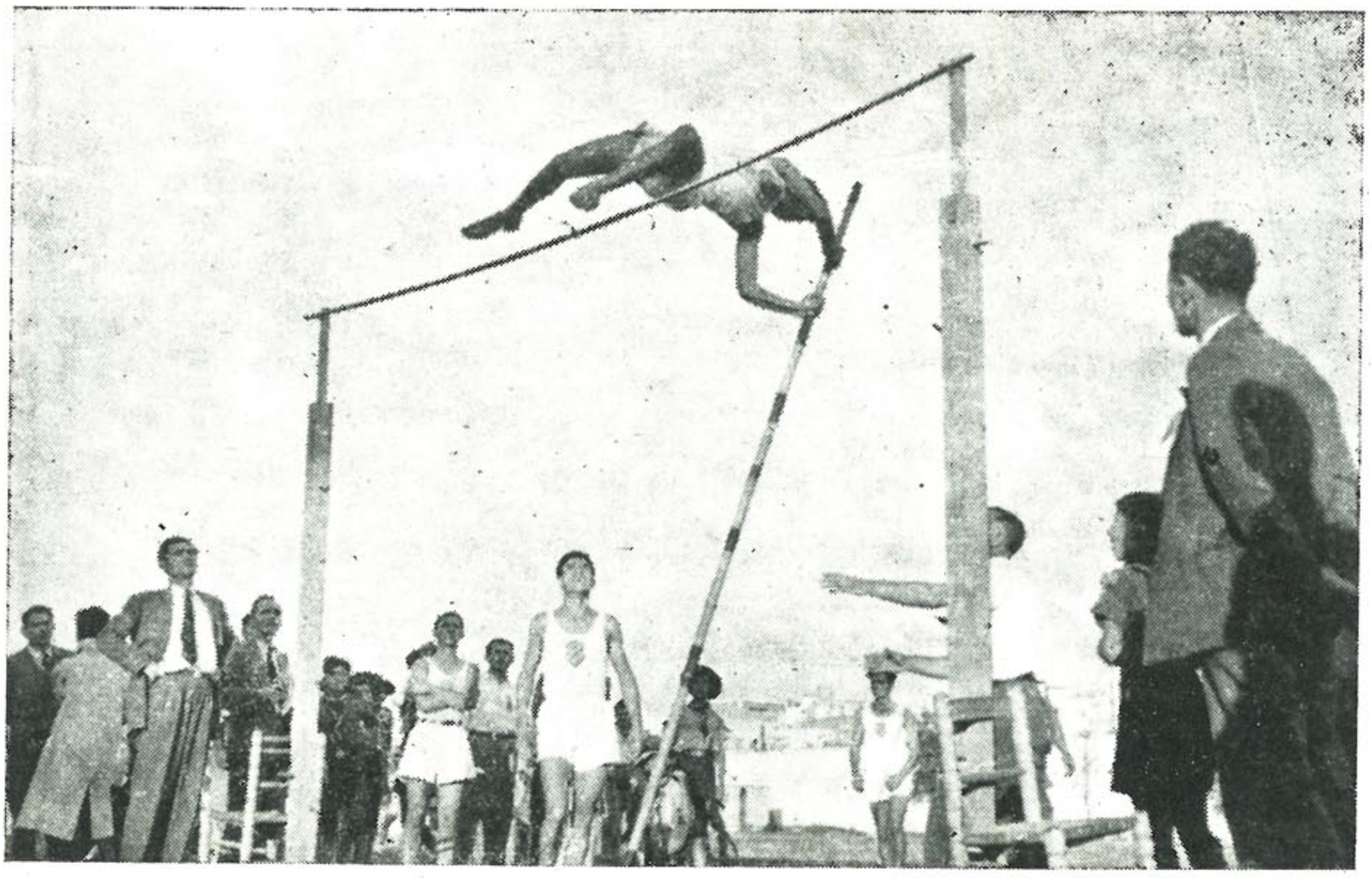

Միջ մասնաճիւղային առաջին օդիմպիականը 1944-ին, Պէյրութ:
Վարուժան Փամպուճեան, ձողով բարձրութիւն ցատկելու պահուն:

Միջ մասնաճիւղային առաջին ողիմպիականը 1944-ին, Պէյրութ:

Հրաչ Տատեանի մարզական ցուցադրութիւնը:

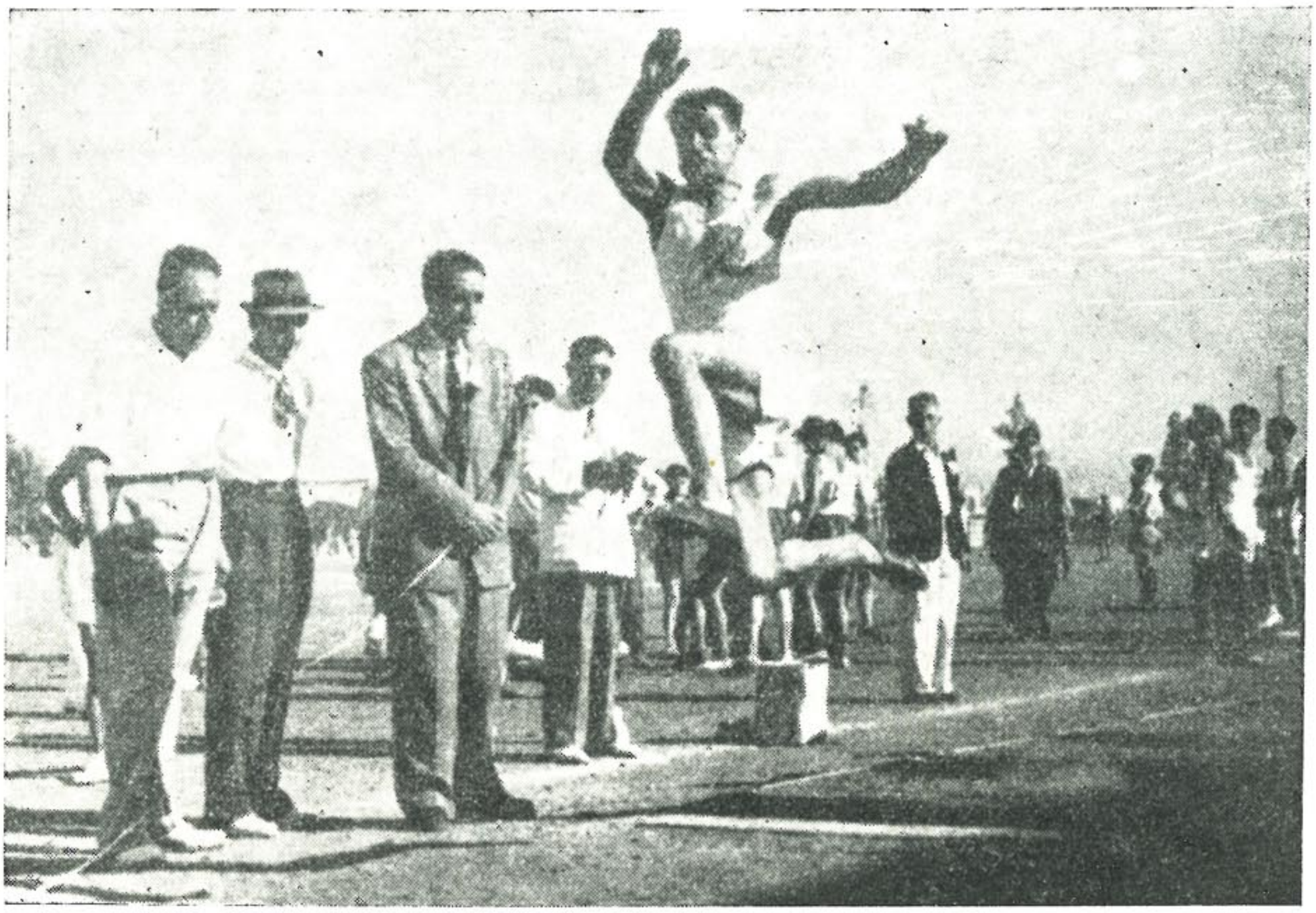

Միչ մասնաճիւղային երկրորդ ոդիմպիականը 1946-ին, Պէյրութ:
Օննիկ Փիլիկեան մէկ բայլ ոսոսւմի պահուն:

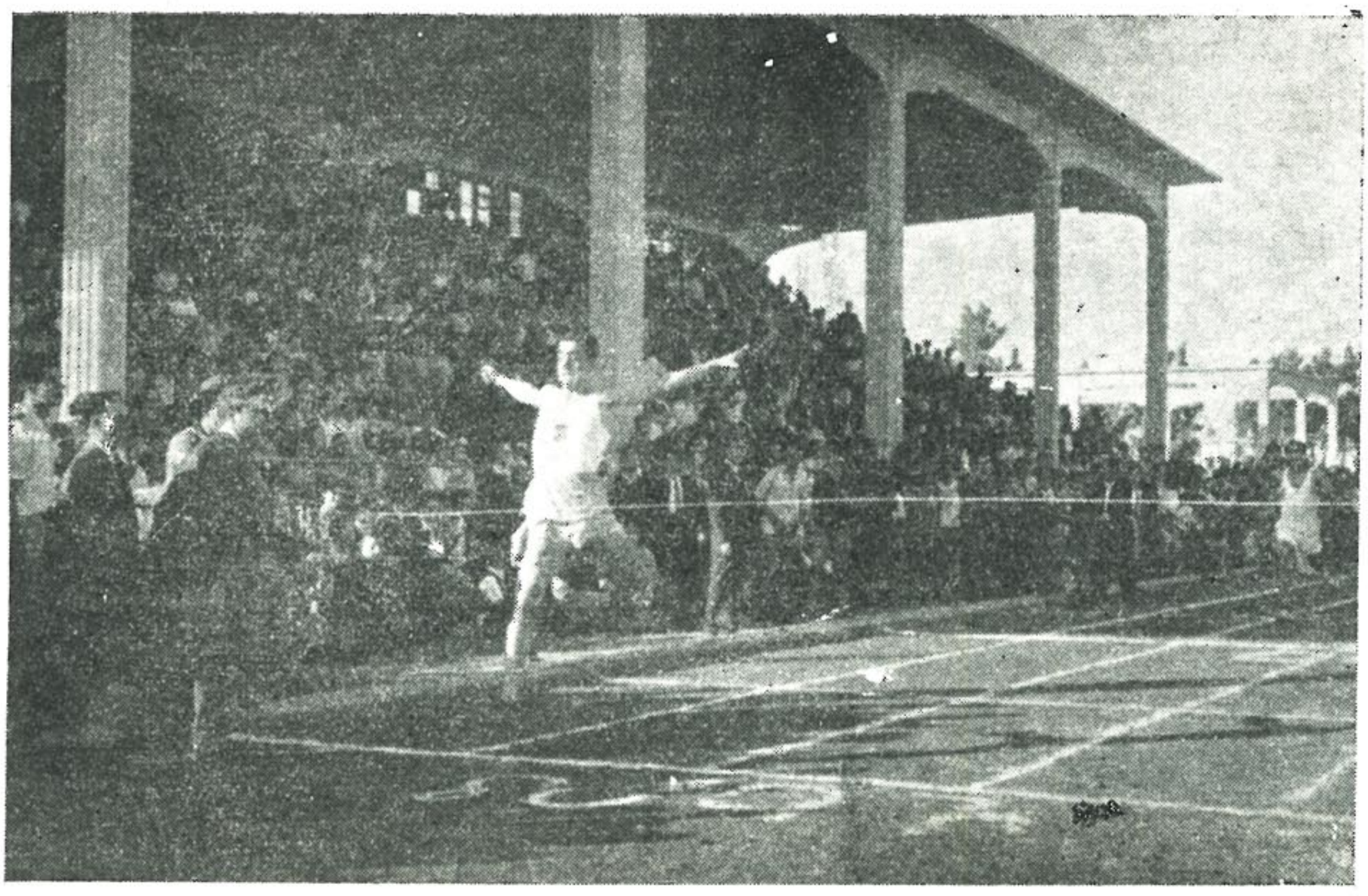

Միջ մասնաճիւղային Դ. ոդիմպիականը 1948-ին, Պէյրութ:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ՄԻՋ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԱՑԻՆ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐ

Միջ մասնաճիւղային Ֆ. ողիմպիականը 1948-ին, Պէյրութ:

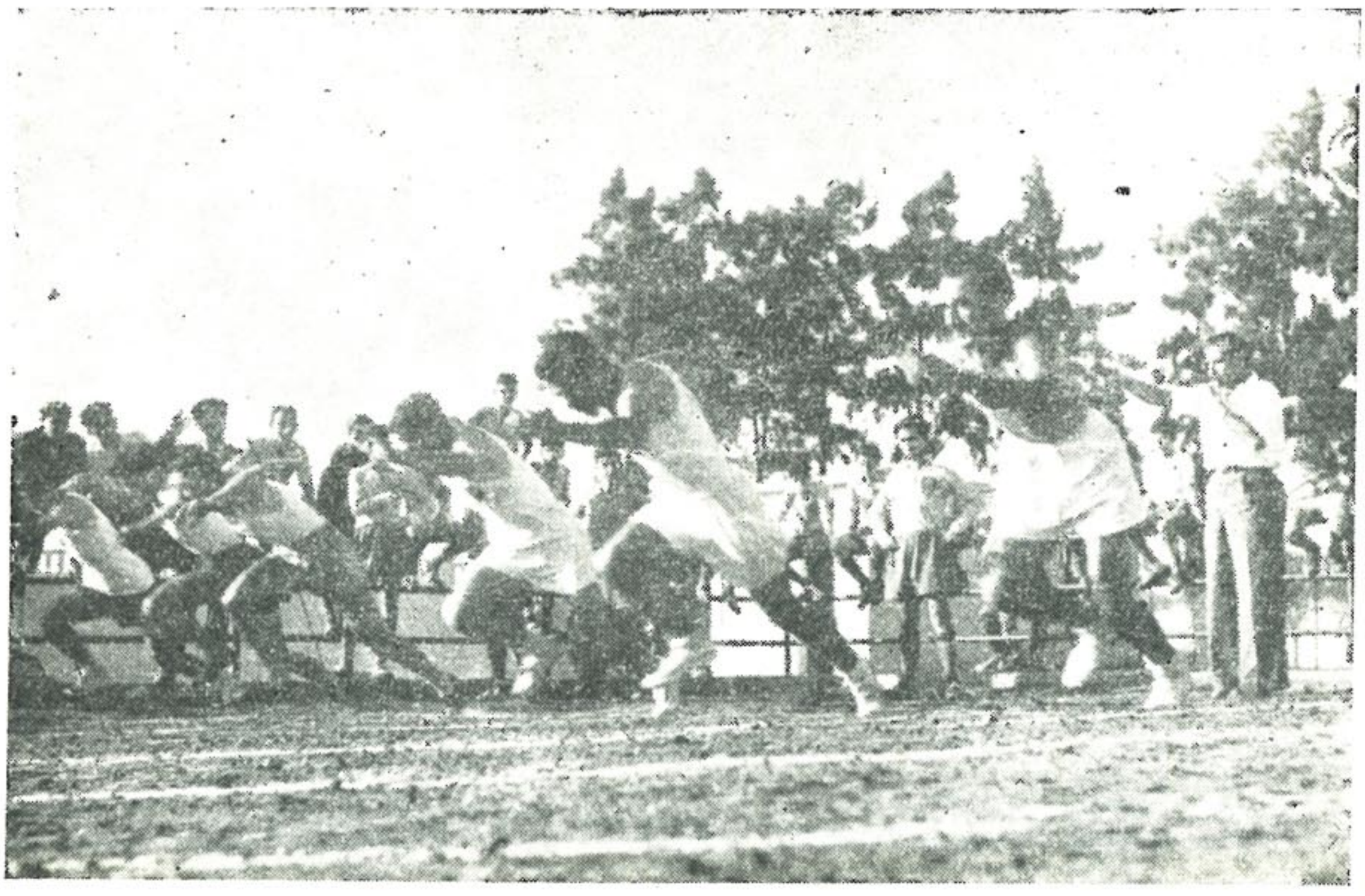

Միջ մասնաճիւղային Ֆ. ողիմպիականը 1948-ին, Պէյրութ:
100 մեթր վազքի մեկնումի ազդանշանը կը տրուի:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ՄԻՋ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԱՑԻՆ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐ

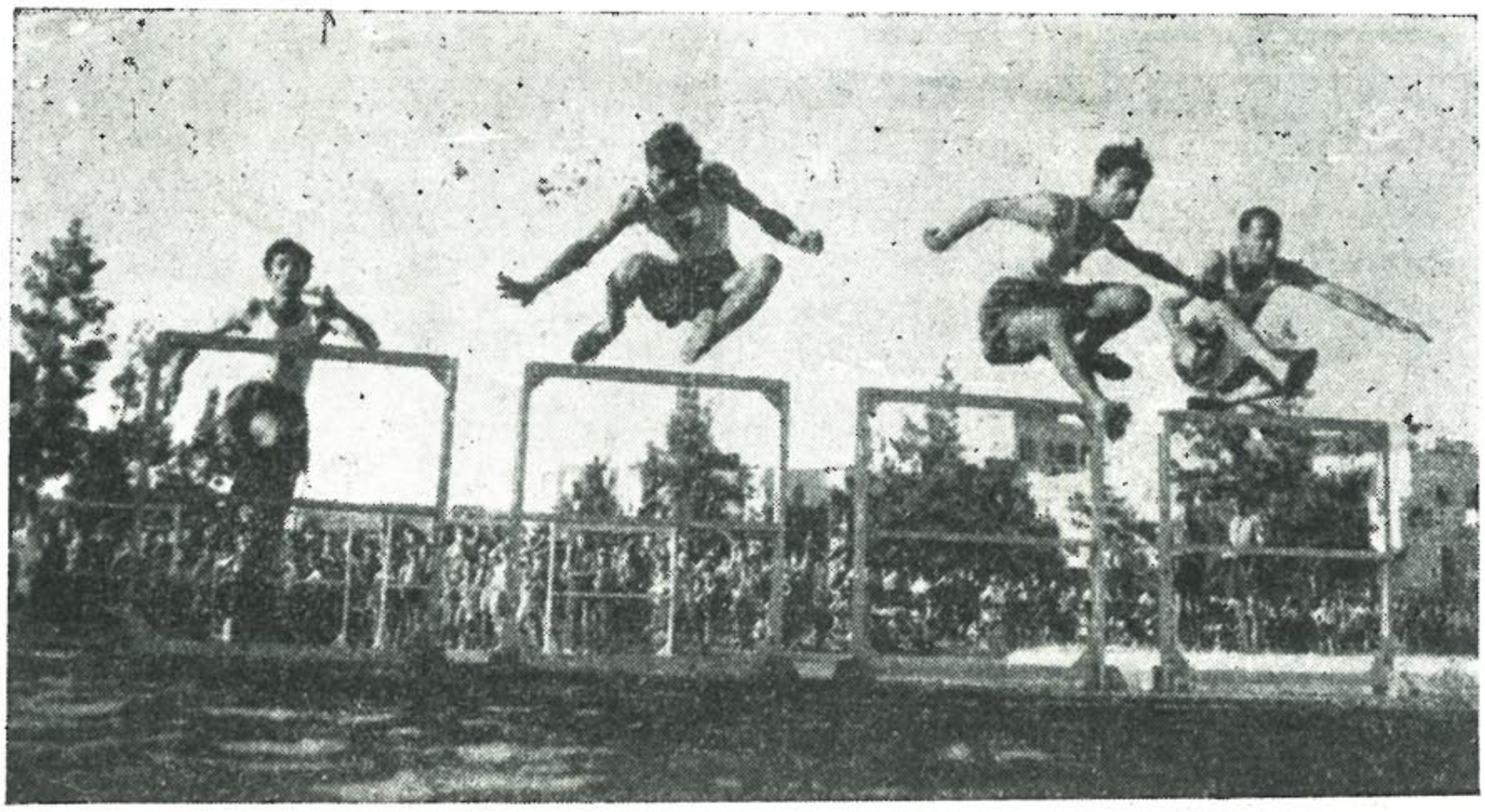

Միջ մասնաճիւղային երկրորդ ողիմպիականը 1946-ին, Պէյրութ:
Վազգէն Տէր Ղուկասեան եւ Օննիկ Փիլիկեան արգելարուի պահուն:

Միջ մասնաճիւղային Դ. ողիմպիականը 1948-ին, Պէյրութ:

Հ. Մ. Ը. Մ. ի ՄԻՋ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԱՑԻՆ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐ

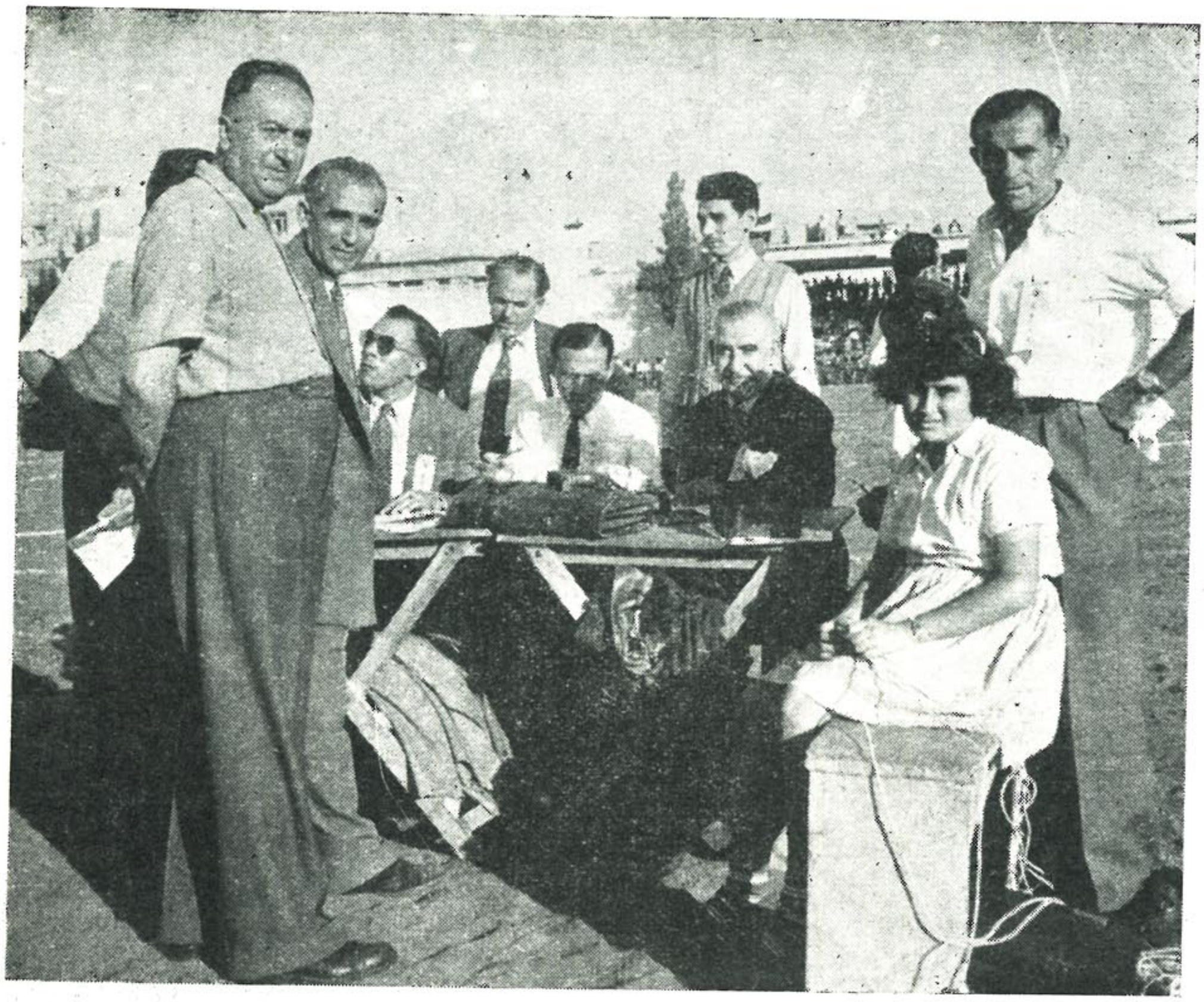

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Միջմասնաճիւղային Ողիմպիականի արդիւնքները առնանագրողները 1948-ին:
Ձախին առաջին՝ ողբացեալ Վահրամ Կիւրճեան:

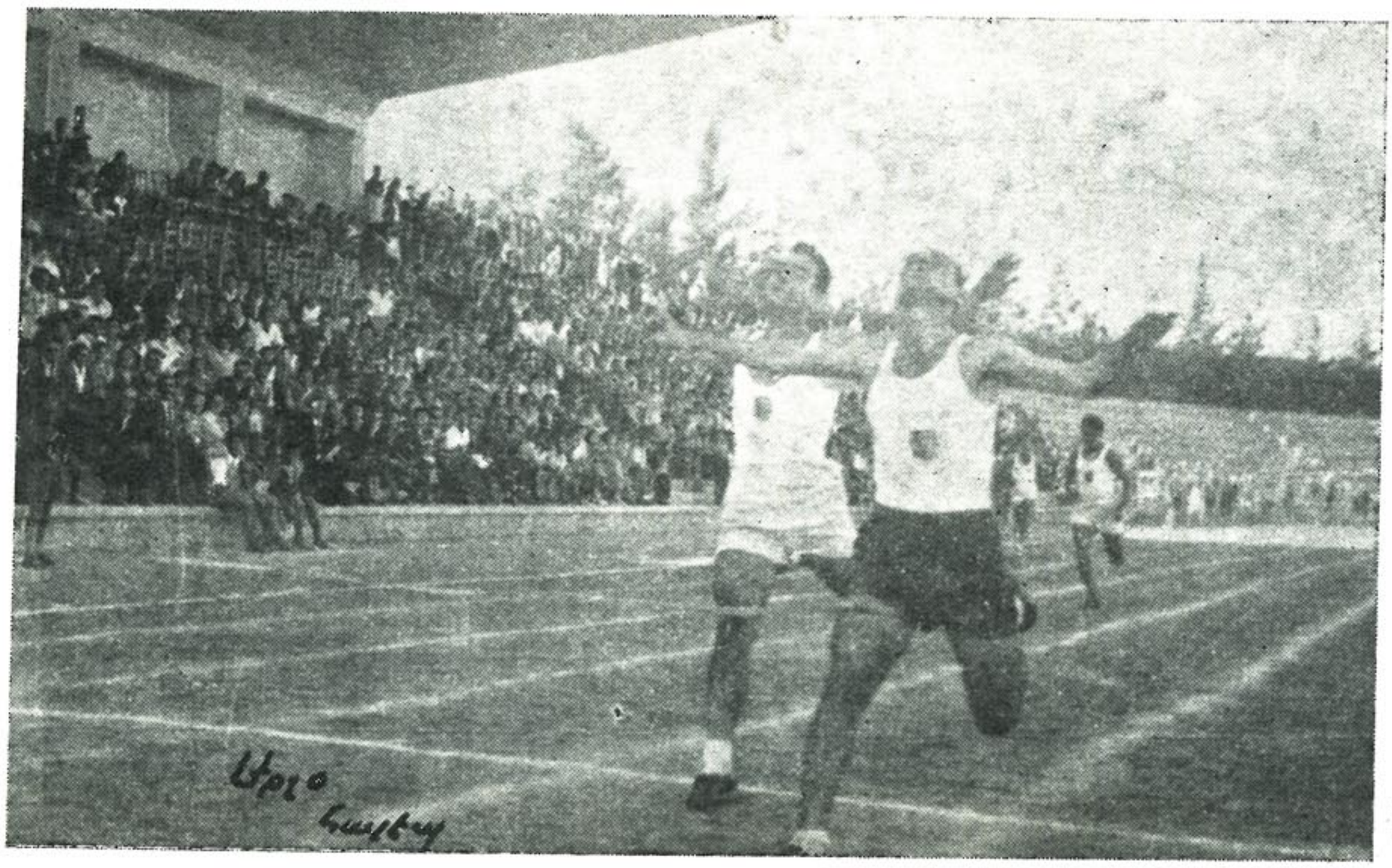

Միջ մասնաճիւղային Ե. ողիմպիականը 1949-ին, Հալէպ:
Օրուայ ախոյեան՝ Յարութիւն Ինճէյեան կը շահի 100 մեթր վազքը:

Միջ մասնաճիւղային Բ. ողիմպիականը 1946-ին, Պէյրութ:

Պատուոյ բեմ՝

Օրուայ պաշտօնական հիւրերը, ձախէն աջ՝ Խալիլ Խուրի, Հապիպ Ապի Շահլա, Սամի Սոլհ, Ալֆրէտ Նաքքաշ, Ֆիլիփ Թագլա, Էմիր Մեճիտ Արսլան, Ապտալլա Եաֆի եւ Օրուայ Թագուհին՝ Տիկ. Անահիտ Մ. Տէր Գալուստեան:

Միջ մասնաճիւղային Գ. ողիմպիականը 1947-ին, Պէյրութ:

Պատուոյ բեմ՝

Օրուայ Թագուհի Տիկ. Հ. Գ. Թիւմէճեանեան, շրջապատուած Պատուոյ օրիորդներով:

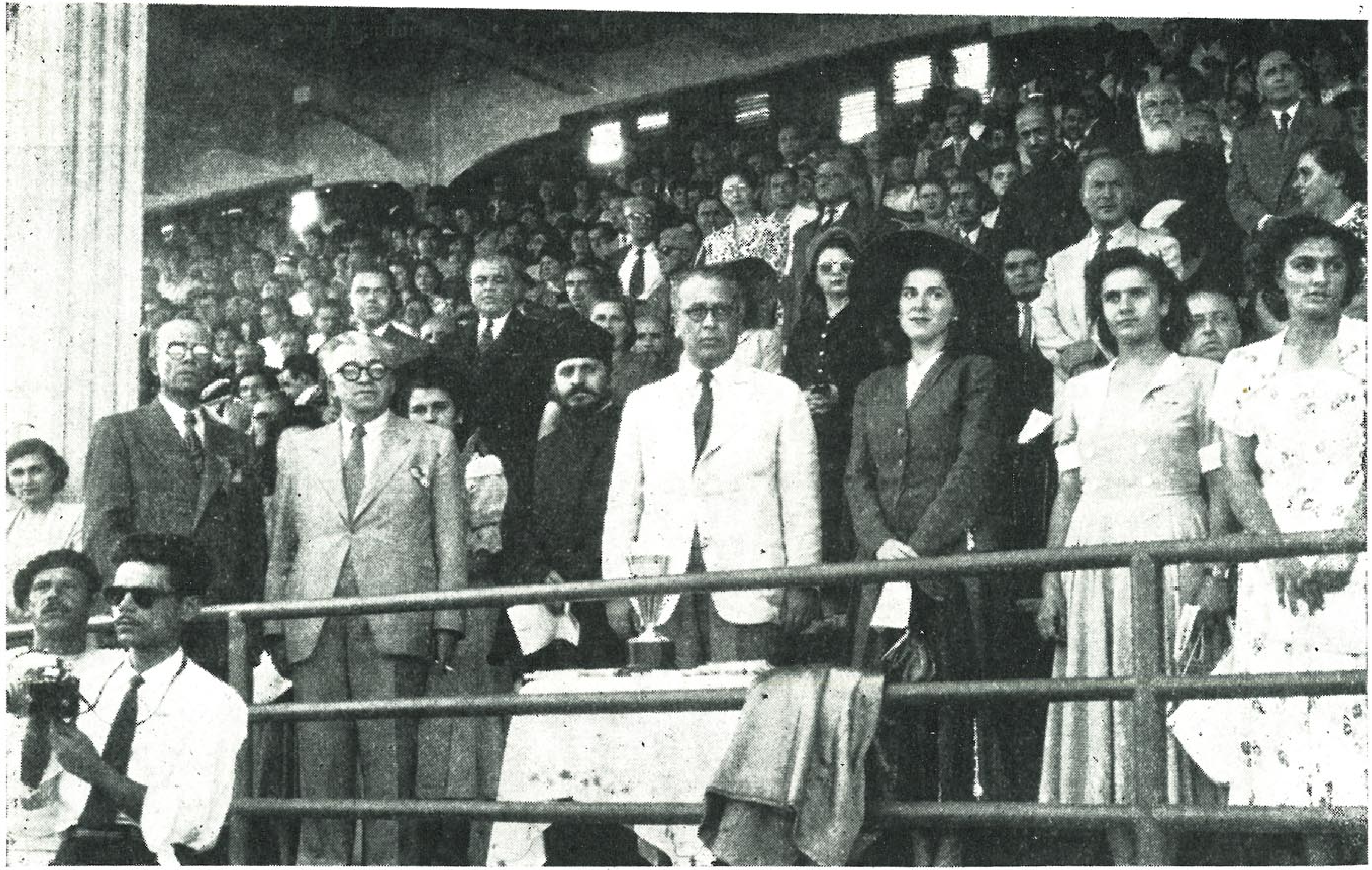

Միջ մասնաճիւղային Դ. ողիմպիականը 1948-ին, Պէյրութ:

Պատուոյ բեմ՝

Ձախէն աջ՝ Տօքթ. Յ. Պէրպէրեան, Պետական Երեսփոխան՝ Տօքթ. Մելքոն Հայրապետեան, Լիբանանի Հայոց Առաջնորդ՝ Գեր. Տ. Խորէն Եպիսկ. Բարոյեան, հանդիսութեան նախագահ՝ Համիտ Ֆրէնճիէ, եւ Օրուայ Թագուհի՝ Տիկ. Նինա Ե. Ճիզէճեան, շրջապատուած Պատուոյ օրիորդներով:

Հ.Մ.Ը.Մ.Խ ՄԻՋ ՄՍՆՃՂՆ. ՋԱՏԿՈՒԱԾ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՆՆԵՐ

Մարզահանդէսի հովանաւոր՝ Հալէպի Նահանգապետ Ե. վ. Խմայիլ Ֆուլի մարզադաշտ կը ժամանէ:

Հալէպի Առաջնորդ՝ Գերշ. Տ. Ղեւոնդ Սրբ. Զէպէյեան եւ Տէր եւ Տիկին Ճօրճ եւ Նազենիկ Մարտիկեաններ մարզադաշտ կը ժամանեն:

Հ.Մ.Ը.Մ.ի ՄԻՋ ՄՍՆՃՂՆ. ԶԱՏԿՈՒԱՑ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հալէպի Մասնաճիւղի սկաուտական հռչակաւոր Նուագախումբը կ'առաջնորդէ ընդհանուր տողանցքը, ղեկավարութեամբ՝ Յակոբ Քէշիշեանի:

Արծուիկներու թմբկահարները տողանցքի պահուն:

Հ.Մ.Ը.Մ.ի ՄԻՋ ՄՍՆՃՂՆ. ԶԱՏԿՈՒԱՑ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

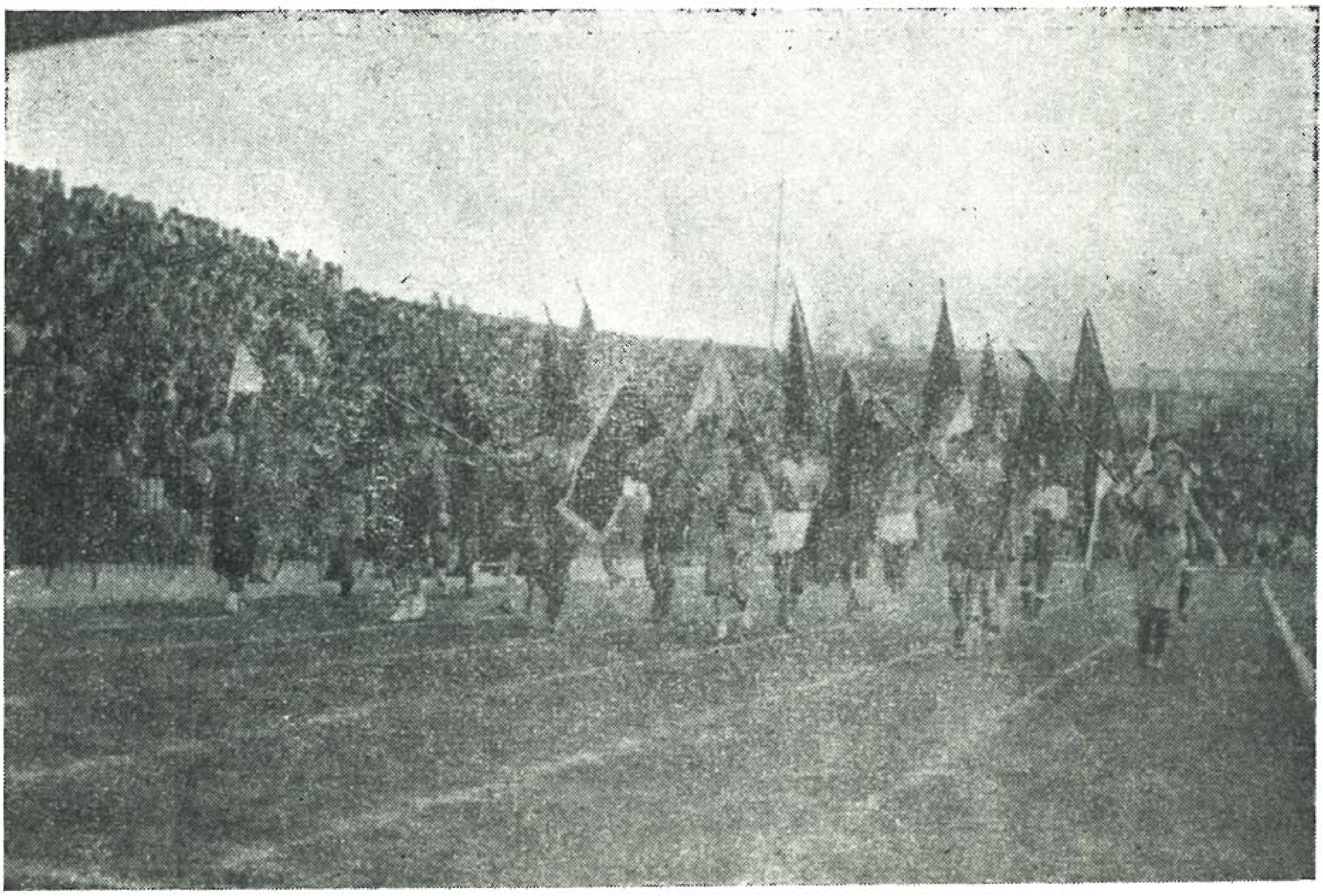

Դրօշակիրները կ'առաջնորդեն տողանցող մարզիկները եւ սկաուտները:

Կակուղ թաթիկները կը տողանցեն...:

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՄԻՋ ՄՍՆՃՂՆ. ՋԱՑԿՈՒԱՑ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՆՆԵՐ

Մարզահանդէսի հիւրերը 1953-ին:
Ձախէն աջ՝ Կարօ Գէորգեան, Տիկ. Հ. Փափազեան, Ամերիկահայ ծանօթ ազգային՝
Փոլ Մարաճեան, Սիմոն Վրացեան, Հալէպի Առաջնորդ՝ Գերբ. Տ. Զարեհ Ս. Եպիսկոպոս,
(այժմ՝ Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ), Տիկ. Տօքթ. Նիւնա Ճիտէճեան,
Տօքթ. Երուանդ Ճիտէճեան եւ Հրաչ Փափազեան:

Ամերիկահայ ծանօթ ազգայիններ՝ Ալէք Փիլիպոս եւ Հարրի Քաթեան
կը ծանօթանան Հալէպի եւ Պէյրութի ֆութպոլիստներուն:

Հ.Մ.Ը.Մ.ի ՄԻՋ ՄՍՆՃՂՆ. ՋԱՏԿՈՒԱԾ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՆՆԵՐ

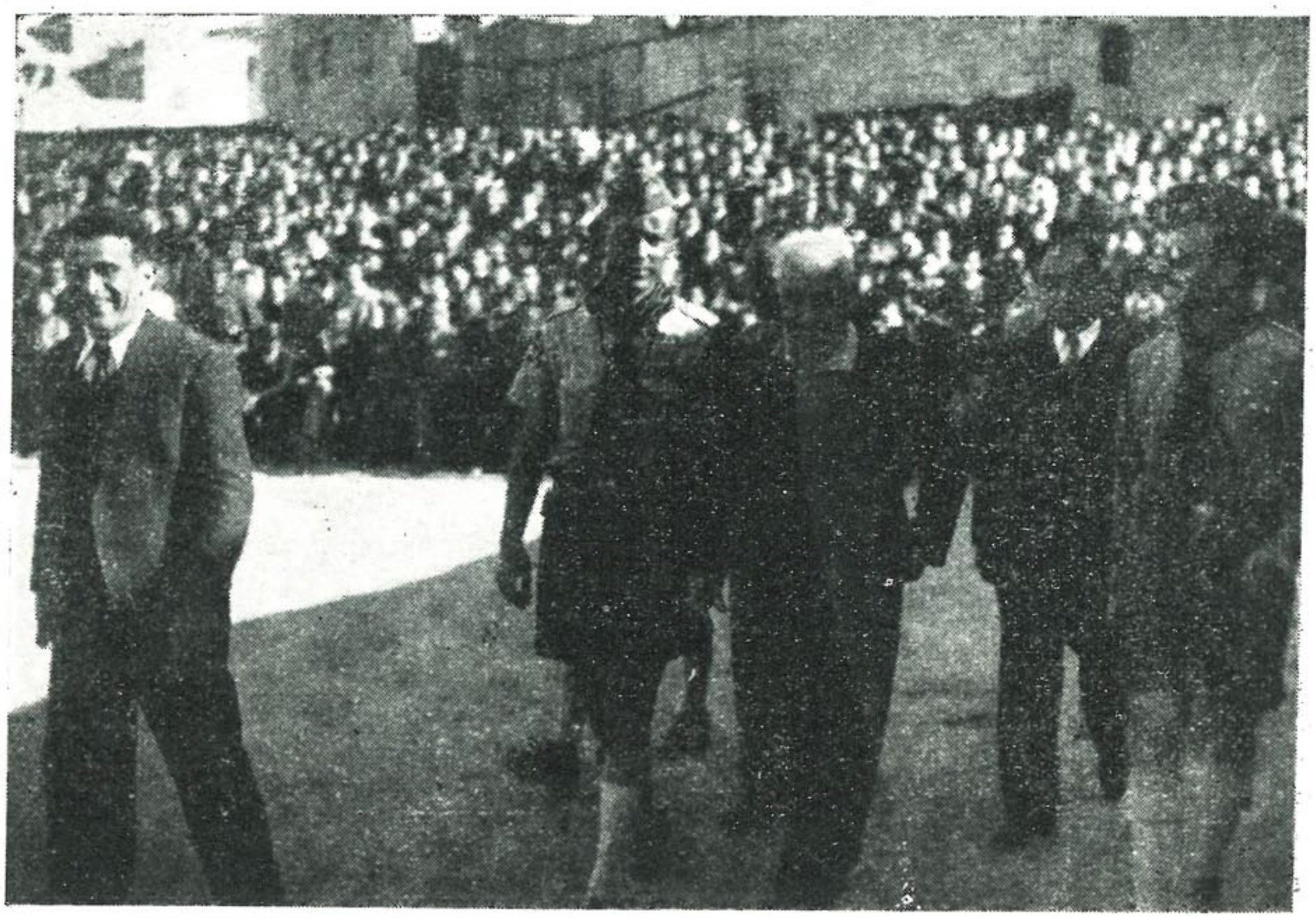

Գրագէտ Ճակոբ Օշականի մարզադաշտ կը ժամանէ:

Ծռվածաւոյ հանդիսականներու մէկ մասը:

Գահիրէի հայ արիներու խմբապետները տողանցքի պահուն:
Հայկ Պէյլէրեան եւ Մարտիրոս Քէօրճեան.

Թեհրանի «Արարատ» պասքէթպօլի խումբը 1959-ին, Հալէպ:
Մէջտեղը՝ Տէր եւ Տիկին Ժօրժ Մարտիկեաններ:

Հ.Մ.Ը.Մ.ի ՄԻԶ ՄՍՆՃՂՆ. ՋԱՏԿՈՒԱԾ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հալէպի Ֆութպոլի Ա. խումբը տղոցմէն պահուն:

Պէյրութի Ճութպոլի Ա. խումբը տղոցմէն պահուն:

Հ.Մ.Ը.Մ.-ի ՄԻՋ ՄՍՆՃՂՆ. ԶԱՏԿՈՒԱՑ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

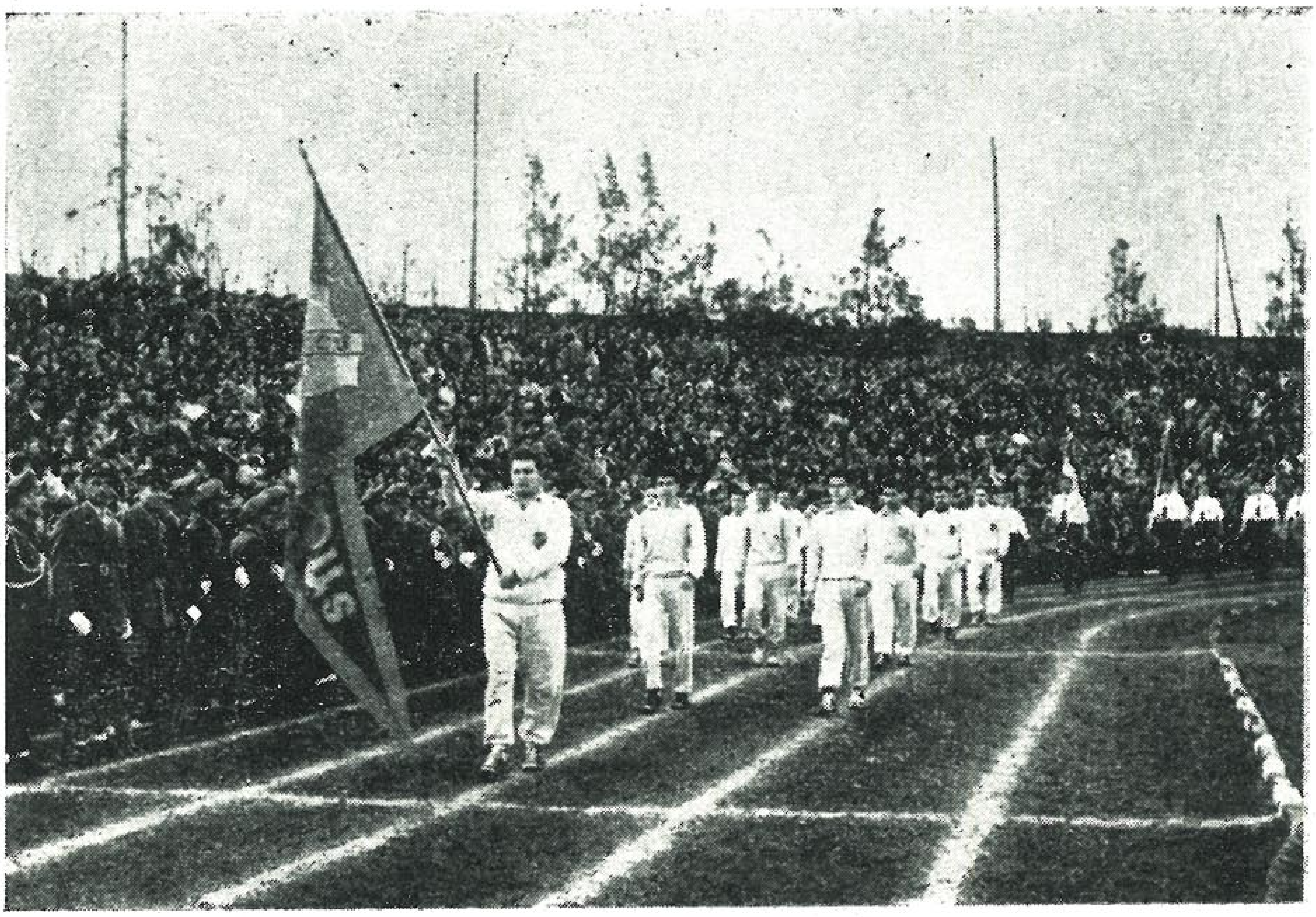

Գահիրէի «Հ.Մ.Ը.Մ. Արարատ»ի պասքէթպօլի խումբը:

Հեծելանուորդները տողանցքի պահուն:

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՄԻՋ ՄՍՆՃՂՆ. ՋԱՏԿՈՒԱԾ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՆՆԵՐ

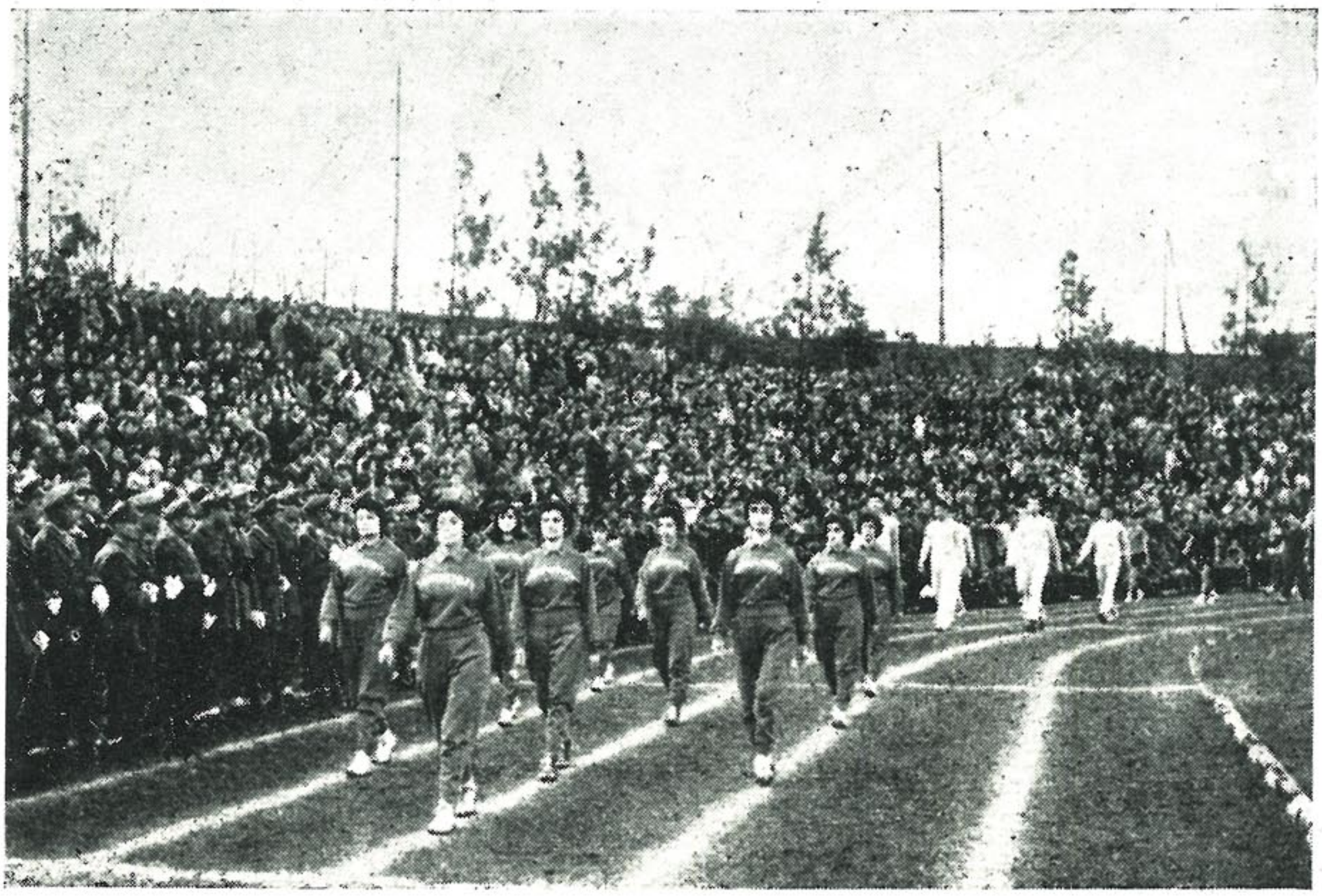

Պասէբպոլի Պէյրութի աղջկանց խումբը:

Պասէբպոլի Հալէպի աղջկանց խումբը:

Հ.Մ.Ը Մ.խ ՄԻՋ ՄՍՆՃՂՆ. ԶԱՏԿՈՒԱԾ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՆՆԵՐ

Հալէպի մարզիկները:

Սկաուտները տողացքի պահուն:

Հ.Մ.Ը.Մ.ի ՄԻՋ ՄՍՆՃՂՆ. ԶԱՏԿՈՒԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հալէպի արծուիկները կը տողանցեն:

Արենոյշներու տողանցքը:

Հ.Մ.Ը.Մ.ի ՄԻՋ ՄՍՆՃՂՆ. ԶԱՏԿՈՒԱԾ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

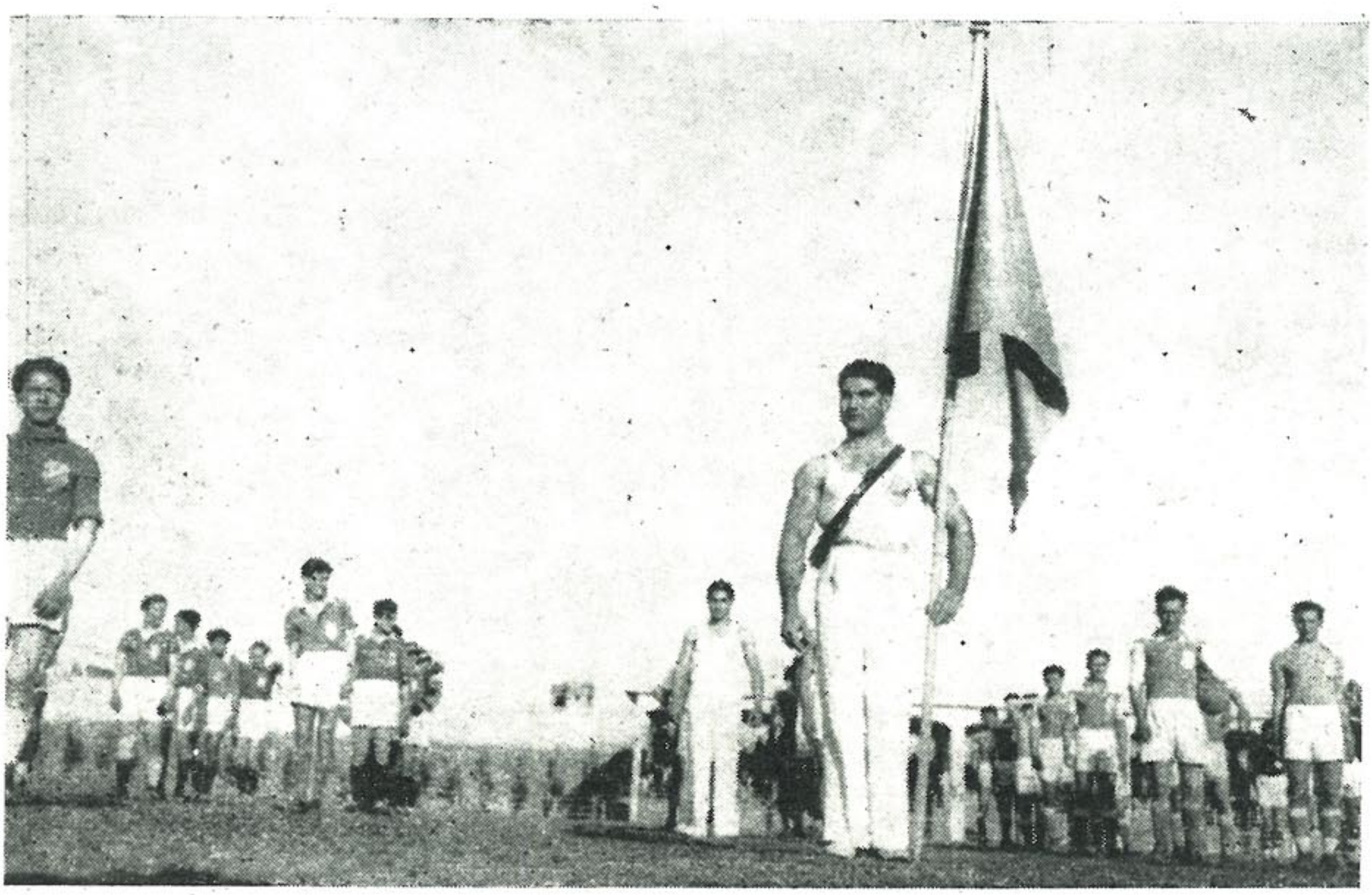

Մարգիկները Պատուոյ բեմին առջեւ.
Դրօշակիրն է ձախէ մարգիկ Ճորճ Մանուկեան:

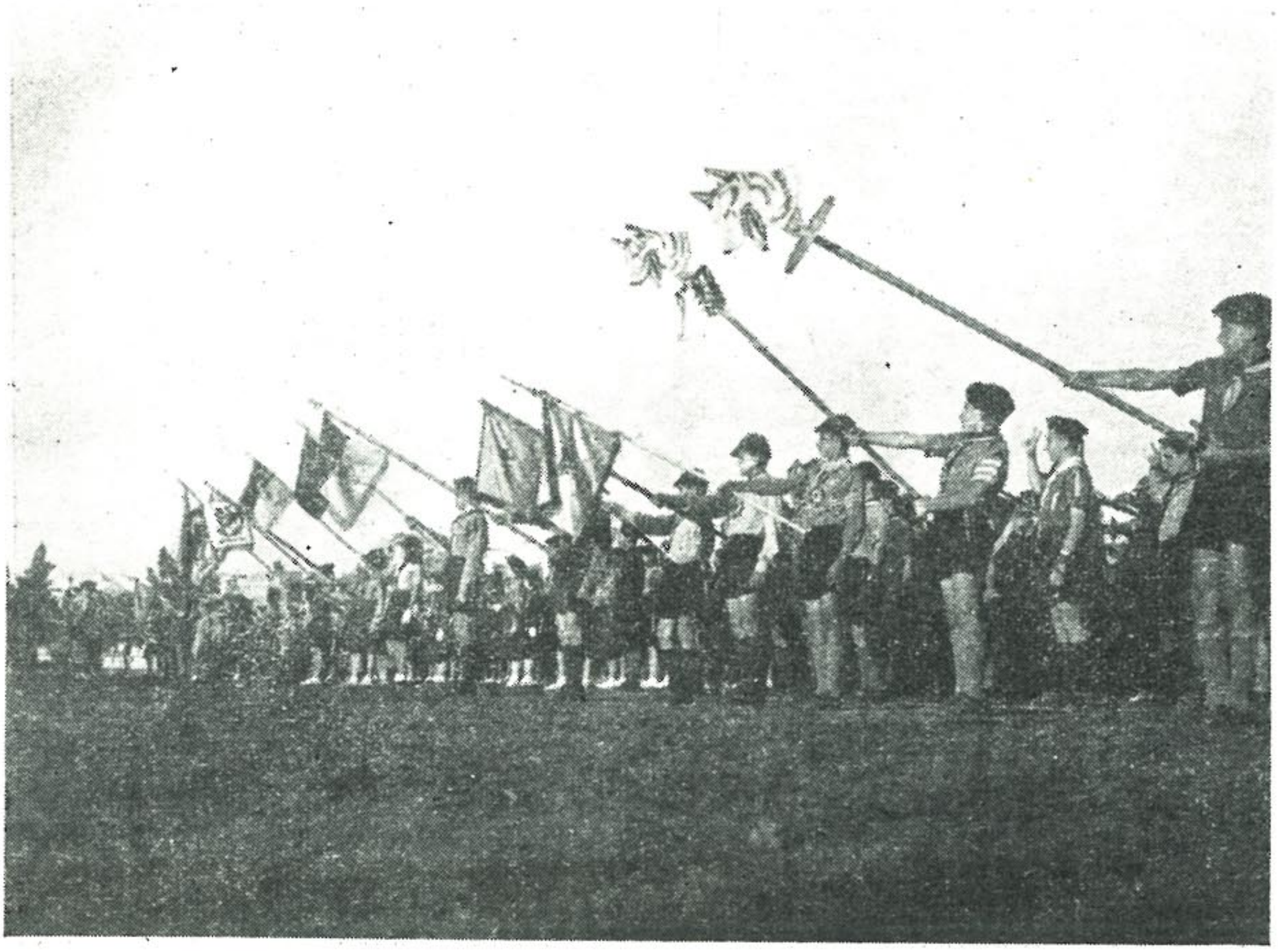

Սկաուտական խումբերու դրօշակիրները:

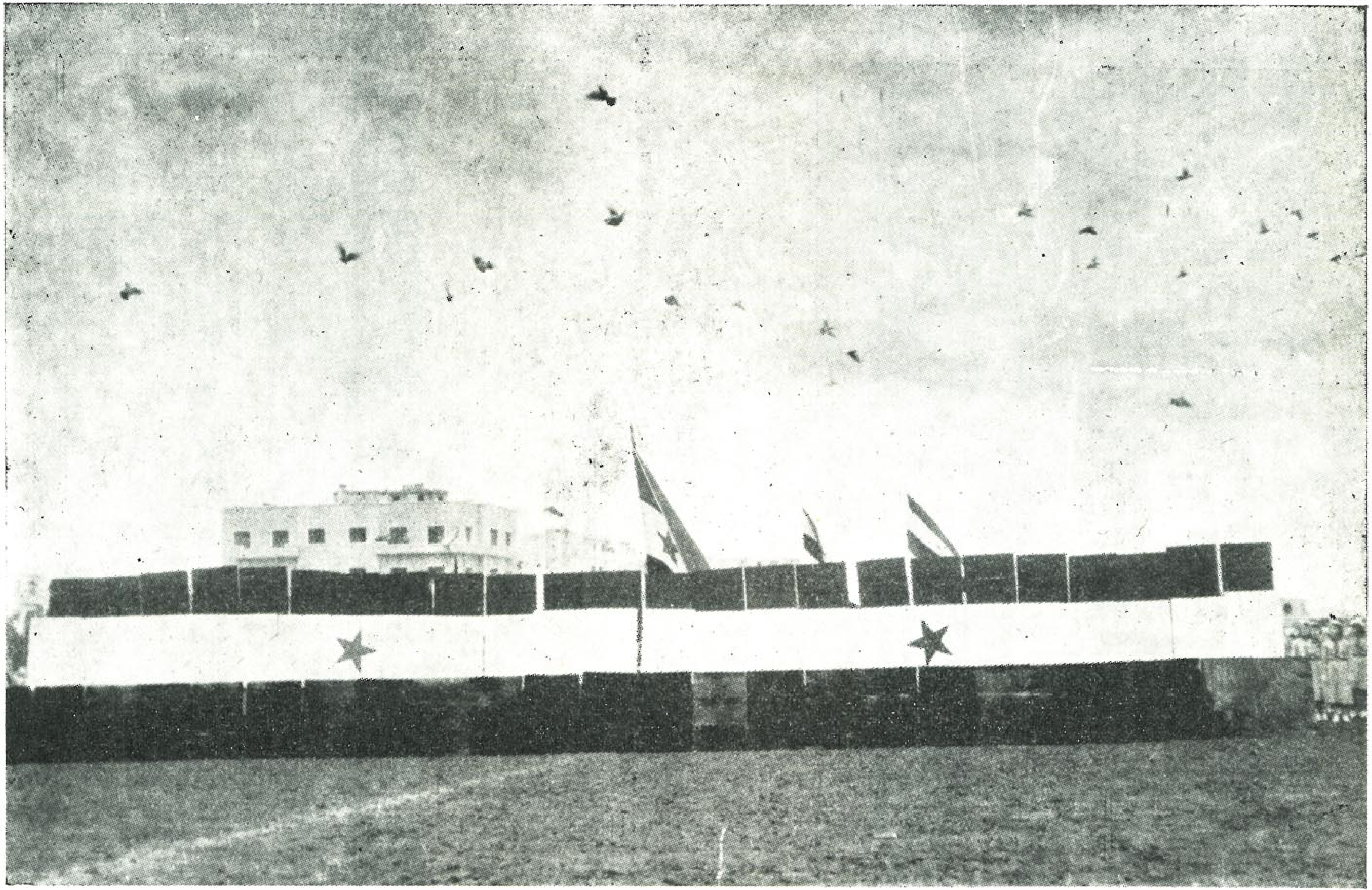

Զատկուայ մէջ մասնաճիւղային հանդիպումներու փակումը:
Մարզիկներ եւ Սկաուտներ կ'ողջունեն Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան մեծածաւալ դրօշակը:

Հ.Մ.Ը.Մ.ի ՄԻՋ ՄՍՆՃՂՆ. ՋԱՏԿՈՒԱԾ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

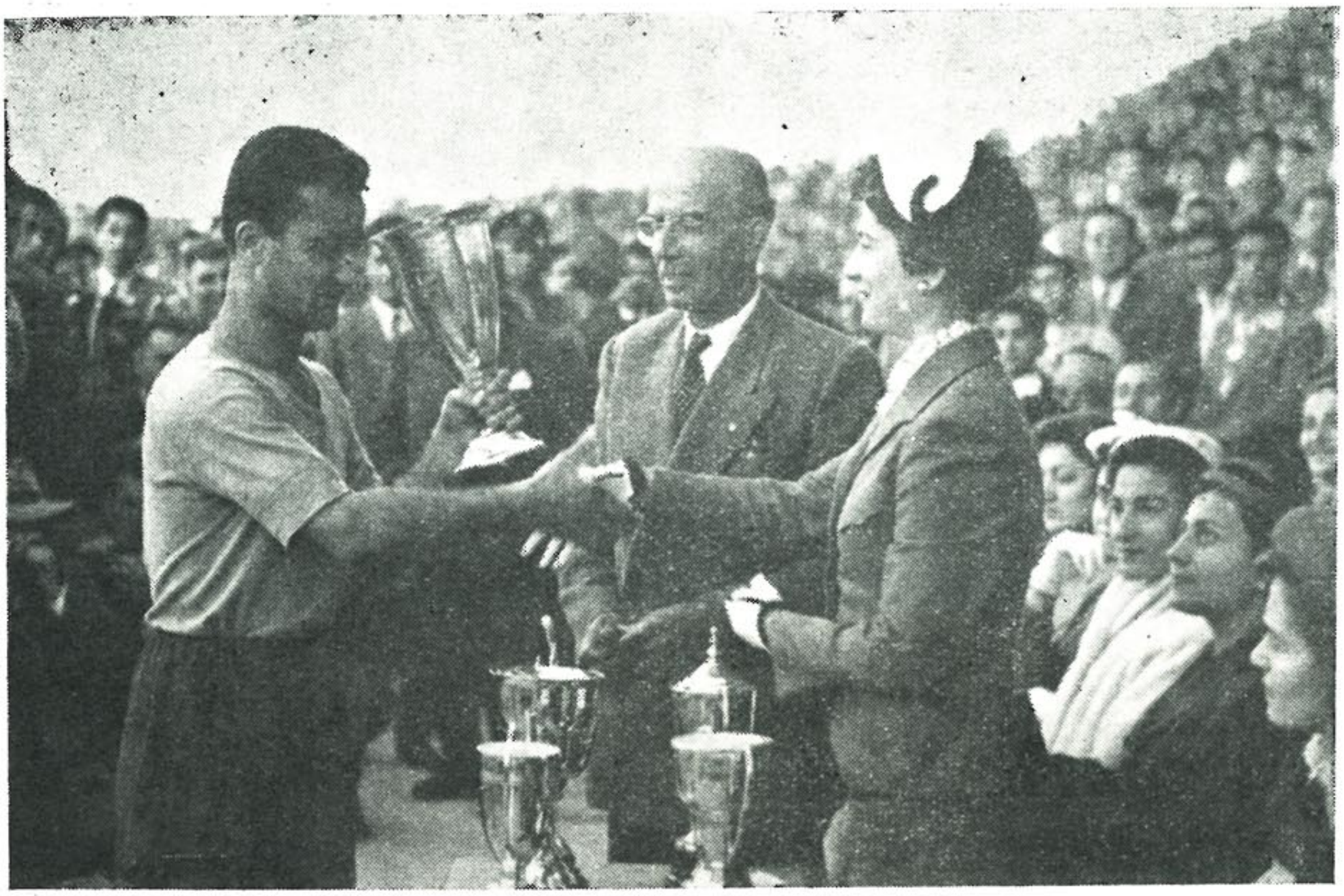

Օրուայ Թագուհի՝ Տիկ. Քիլէճեան եւ Տօքթ. Ճ. Պէրպէրեան յաղթաճակի բաժակը կը յանձնեն Պէյրութ խումբի խմբապետ՝ Մաճուէլ Ալթունեանին:

Հալէպի խումբի խմբապետ՝ Սահակ կը ստանայ յաղթաճակի բաժակը:

1947-ի միջ մասնաճիւղային հանդիպումներու առիթով, Միութեան խումբ մը դեկավարներէն եւ բարեկամներէն:

Ձախէն աջ՝ Լուսեր Մասպանեանեան, Յովհաննէս Շահինեան, Տօքթ. Լեւոն Ենիգոմշուեան, Տօքթ. Ասուր Գապագեան, Տօքթ. Յակոբ Գասապեան, Լեւոն Գասպարեան, Կարապետ Աղնայեան, Տօքթ. Իսկէնտէր Քասիս, Միհրան Հերարդեան, Գառնիկ Ազիրեան, Մանուկ Տէտէեան, Միսաք Պժեան:
Նստած, սկսուս վարիչներէն՝ Սահակ-Մեսրոպ Տէր Ղազարեան:

Հ· Մ· Ը· Մ·Ի ՇՐՋ· ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ
ԱՆԴԱՄՆԵՐԷՆ ԱՆԴԱՐՁ ՄԵԿՆՈՂՆԵՐ
1930 — 1958

ԹԱԴԷ ԳԱՐԱԳԱԼՓԱՃԵԱՆ

ԲԺԻՇԿ ՌԵՆԻԱՄԻՆ ԳՈՒԼԱԳԵԱՆ

ԽՈՐԷՆ ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ

ԲԺԻՇԿ ԱԼԵՔՍԱՆ ՊԵՋՃԵԱՆ

ՎԱՀՐԱՄ ԱԻՐՃԵԱՆ

ՅԱԿՈՒԲ ԽՈՒՊԵՍԻՐՅԱՆ

ԼԵՒՈՆ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ՅԱՌԱՋԵՔ

ՄԵԶՄԷ ԱՆԴԱՐՁ ՄԵԿՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ.Մ.Ը.Մ.ի բազմաճիւղ եւ բազմամեայ գործունեութեան ճուիրուած այս ցուցամատեաղը կարելի չէ փակել առանց ոգեկոչելու յիշատակը անոնց, որոնք գործեցին այս մեծ կազմակերպութեան դրօշին տակ եւ իրենց աչքերը փակեցին առ յաւէս, իբրեւ հաւատաւոր եւ անձնուէր Հ.Մ.Ը.Մ.ականներ:

Անոնք մարը Հ.Մ.Ը.Մ.ի շարքերէն ալ խլած է թանկագին զոհեր՝ սուգի մատնելով երբեմն մասնաճիւղ մը, երբեմն շրջան մը եւ երբեմն ալ ամբողջ կազմակերպութիւնը: Վաղաժամօրէն իճկած մեր այդ եղբայրներր տարիներ շարունակ Հ.Մ.Ը.Մ-ին տրամադրած են իրենց երիտասարդ հասակներու բովանդակ եռանդն ու աւիւնը: Մեր Միութիւնը իր փառքին, ուժին եւ վերելքին շատ բան կը պարտի ոչ միայն ողջերուն, որոնք կր շարունակեն ծառայել իրենց հետեւած նշանաբանին, այլ նաեւ մեզմէ անդարձ բաժնուած այն բազմաթիւ տղոց, որոնք նամբայ հարթեցին նորահաս սերունդին եւ միշտ իրենց վերջին շունչը մնացին պատճէճ վրայ՝ զոհողութեան սխանչելի ոգիով մր:

Անյայտ եւ յայտնի վաստակեալներու ամբողջ փաղանգ մը — մարզիկներ, արիներ, արեւոյշներ կամ վարչական հանճար անդամներ, որոնցմէ իւրաքանչիւրը երէկ շրջանի մը սիւնն էր կամ ծաղիկը եւ որոնք, աւա՜ղ, այսօր չկան այլեւս...:

Եթէ այս էջին վրայ անուն-անուն չենք յիշատակեր զանոնք, պատճառը գործնական դժուարութիւնն է պարզապէս: Կը բաւականանք արձանագրելով միայն անուններր Հ.Մ.Ը.Մ.ի Շրջանային Վարչութեան ողբացեալ անդամներուն՝ եղբայրներ Թադէ Գարագալիսեան, Բժիշկ Բենիամին Գուլազեան, Խորէն Սուքիասեան, Բժիշկ Ալեքսան Պեզճեան, Վահրամ Կիւրճեան, Յակոբ Խուպեսէրեան եւ Լեւոն Պապիկեան:

Անոնք իրենց անձով ու գործով միշտ կենդանի կը մնան Հ.Մ.Ը.Մ.ի մեծ ընտանիքին մէջ: Եւ երբ այսօր երկիւղած յարգանքով կը խոնարհինք շիրմին առջեւ ամէն մէկ Հ.Մ.Ը.Մ.ական ուխտաւորի, վստահ ենք թէ անոնց հոգիները կը շարունակեն ապրիլ մեզի հետ, Հայրենիքի երազով:

Թող այս մատեանը կեանքով զեղուն կոթող մը ըլլայ անոնց անթառամ յիշատակին:

Հ. Մ. Ը. Մ. Ի
ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Յուշամատեանի պատրաստութեան Խմբագրական Մարմնի մաս կազմած են՝ Հոգշ. Տ. Ներսէս Վրդ. Բախտիկեան, Պրնֆ. Տոքթ. Յ. Պէրպէրեան, Յ. Տաճիճեան, Փ. Զաքարեան եւ Օննիկ Մելիքսէթեան:

Տ Պ Ա Ր Ա Ն

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

Քլիշէներու պատրաստութիւն ԶԻՆԿՈԿՐԱՖ ԹԻԹՈՅԻ

Կողքի գծագրութիւն՝ Պ. ՏԻՐԱՆ ԱՃԷՄԵԱՆԻ

Կազմ՝ ՕՐ. ԱՐԱՔՍԻ ԱՇԸԳԵԱՆԻ

1960

Մ Ա Ն Ճ Ա Գ

1.— Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԷԹԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Ալէքսանդրէթ կամ Իսկէնտէրուն, գեղեցիկ սկզբնաւորութիւնով և աշխուժութիւնով, 1932ին կը սկսի Հ.Մ.Ը.Մ.ի դրօշը բարձրացնել։ 1932 Փետ. 28ին հետեւեալը կը գրեն Հալէպի քոյր մասնաճիւղին. «Կազմակերպուած հանդէսը շատ փայլուն անցաւ ի ներկայութեան խուռներամ բազմութեան մը (350 հոգի), գոհացուցիչ հասոյթ ունեցանք։ Շնորհակալ ենք ձեր եղբայրական օժանդակութեան՝ տոմսակներու տպագրութեան և ցուցմունքներուն համար»։

Ալէքսանդրէթի մասնաճիւղը ֆութպոլի յաճախակի մրցումներէն ու հրապարակային հանդէսներէ ետք, կը հետամտի աւելի կենսական նպատակի մը որուն համար կը գրէ քաղաքի Թաղական Խորհուրդին ... «Մասնաճիւղս տակաւին իր հաւաքավայրը չունենալուն, կը խնդրէ ձեր ազնուութենէն որ բարի ըլլաք, մեզ տրամադրելու, առժամաբար և միայն

Հալէպի մասնաճիւղի Ֆութպոլի երկրորդական խումբ մը՝ Ալէքսանդրէթի մէջ: տեղւոյն քոյր մասնաճիւղի խումբին հետ 1934:

գիշերները, ազգային վարժարանին կամ մանկապարտէզին սեռեակներէն մէկը գիշերային դասախօսութիւններ սարքելու, ընդառաջ երթալով երկու տասնեակ արհեստաւոր և ուսուցիչներու դիմումին»։ Թաղական խորհուրդը կը մերժէ։ Առաջադրեալ նպատակը սակայն կը յաջողի ու վարձու սեռեակի մը մէջ գոհացում կը տրուի «արհեստաւոր և ուսուցիչներու» փափաքին։ Այս և նման խոչընդոտներ հարթելէ ետք, Ալէքսանդրէթի մասնաճիւղը կը դառնայ Հ.Մ.Ը.Մ.ի մեծ ընտանիքի լաւագոյն ու տիպար անդամներէն մէկը։ Իր ֆութպոլի խումբը, լաւագոյնը ըլլալով հանդերձ քաղաքին մէջ, ան լաւագոյնը կը հանդիսանայ նաեւ 1934ի Միջ-մասնաճիւղային մրցումին, խլելով Բ. դասի ախոյեանութիւնը։ Ասիկա լաւագոյն խթանը կը հանդիսանայ որ մասնաճիւղը աւելի եւս խնամք տանի խումբին որը հետագային կը դասուի Ա. կարգի խումբերուն շարքին։

Սանճագի արտագաղթին, Հ.Մ.Ը.Մ.ականները եւս կը տարտղնուին Սուրիոյ և Լիբանանի հայաշատ քաղաքներ ուր բոլորն ալ հաւատարմօրէն կը շարունակեն մնալ Հ.Մ.Ը.Մ.ի դրօշին գինուորեալ ուխտաւորները։

Ալէքսանդրէթի մասնաճիւղի կազմութեան և բարգաւաճման մէջ կարեւոր դեր կը կատարեն նաեւ Յակոբ Քէշիշեան, Յակոբ Աշգարեան, Մանուկ Պալեան, Լուիֆիկ Շամլեան և ուրիշներ։

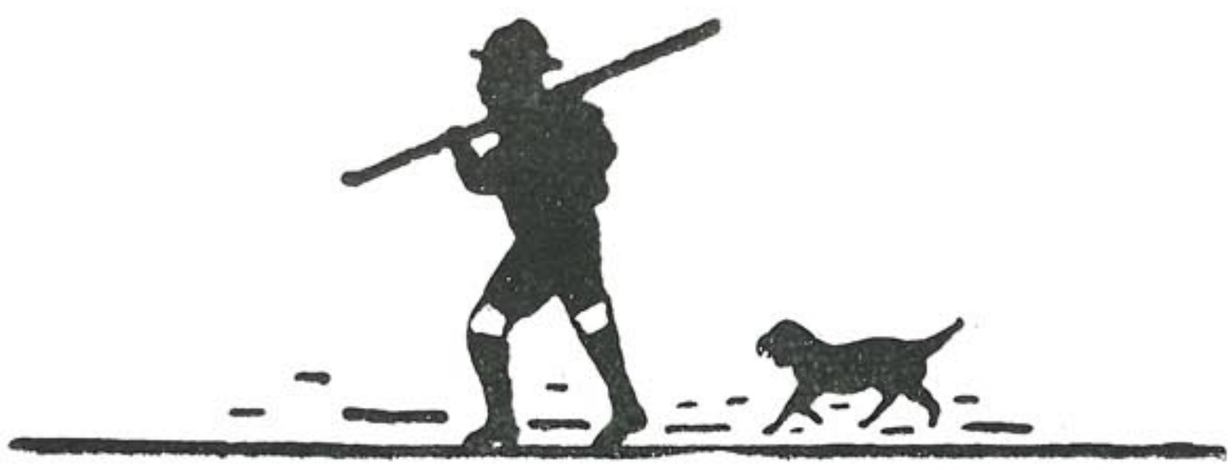

2.— Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԳՐԸԳ-ԽԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ

Գրըգ-խանը հայկական փոքրիկ գաղութ մ'եղած է։ Հակառակ գաղութին փոքրաթիւ հայութեան, ազգային կեանքը իր բոլոր երեւոյթներով լաւագոյն կերպով կազմակերպուած, հաստատ հիմերու վրայ դրուած էր չնորհիւ զոհաբերուող և շրջահայեաց ազգայիններու ջանքերուն։ Այս գաղութին մէջ ծնունդ առած և հասակ նետած է Հ.Մ.Ը.Մ.ը որուն յառաջդիմութեան մէջ անփոխարինելի դեր ունեցած է Արամ Մինասեան։

1931ին, *տասը անդամներով հիմնուած Հ.Մ.Ը.Մ.ի մասնաճիւղը, կարճ ժամանակի մը ընթացքին իր թիւը կը բարձրանայ 20ի, 30ի։ Այս առթիւ Ազդակի 28 Ապրիլ 1932ի համարին մէջ կը կարդանք.*

... «Քանի մը ամիս առաջ Գրըգ-խանի մէջ խումբ մը երիտասարդներու նախաձեռնութեամբ հիմնուած Հ.Մ.Ը.Մ.ի մասնաճիւղը օրէ օր ժողովրդականութիւն և համակրանք կը շահի, քաղաքիս բոլոր խաւերուն

Հ.Մ.Ը.Մ. Գրըգ-խանցի մասնաճիւղի սկաուտները Պիթիասի մէջ 1935-ին։
Աստղանիշը կրողը Գեր. Տ. Տաճատ Ս. Եպիսկոպոս Ուրճայեանն է, ներկայիս՝ Առաջնորդական Փոխանորդ Հայոց Ճէզիրէի։

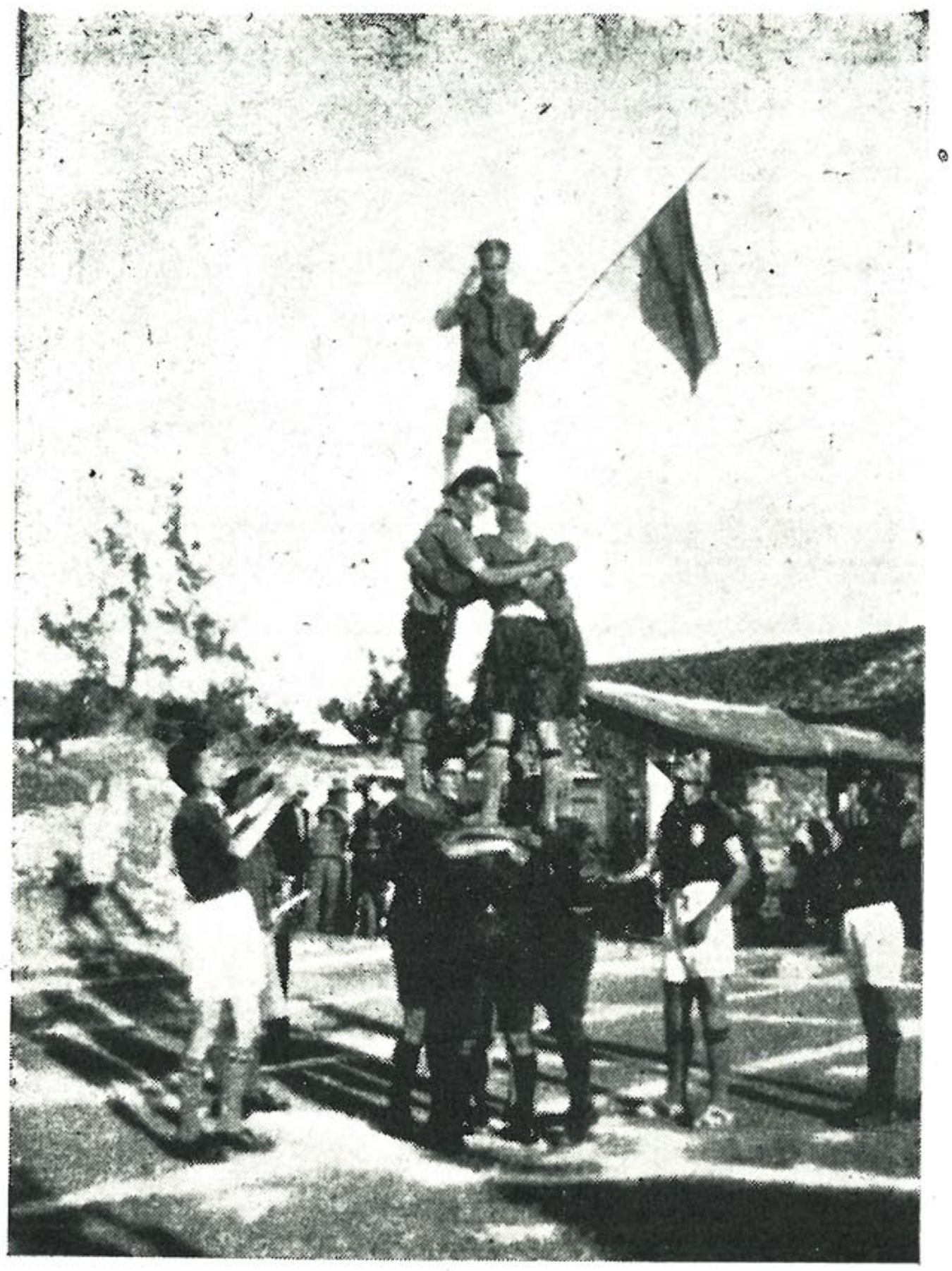

Հ.Մ.Ը.Մ. Գրըգ-Խաճի մասնաճիւղի սկաուտները մարզաճիի պահուն:

Հ.Մ.Ը.Մ. Գրըգ-Խաճի մասնաճիւղի սկաուտներէն խմբանկար մը:

Հ.Մ.Ը.Մ. Գրըգ-Խանի մասնաճիւղի սկաուտներէն խմբանկար մը:

անվերապահ քաջալերանքին ու նիւթական օժանդակութեան արժանանալով:

... «Իր ֆութպոլի խումբը, քանի մը ամսուայ մէջ բաւական լաւ խաղացողներ երեւան բերաւ: ... Ասկէ առաջ երկու մրցումներ ունեցաւ Իսկէնտէրունի Հ.Մ.Ը.Մ.ի և ցառաջ խումբերուն հետ»:

1936ին մասնաճիւղին վարչականները եղած են Արամ Մինասեան, Երդ. Համալեան, Մելիք Մելքիսէթեան, Արամ Պօյաճեան, Յովհ. Գօճակէօզեան, Մովսէս Պետրոսեան, Մովսէս Կարոյեան: Մասնաճիւղին գործունէութեան գլխաւոր առանցքը կը կազմէ ֆութպոլն ու սկաուտական չարժումը: Իր ֆութպոլի խումբը գրեթէ միակը եղած է գաղութին մէջ: Քաղաքին մէջ իրեն մրցակից չունենալուն, ան, չատ յաճախ քաղաքէ քաղաք — Ալէքսանդրէթ, Անտիոք, Րիհանիէ և Հալէպ — չրջած է ճակատելու համար իրեն հաւասար խումբերու հետ: 1938ին, Հալէպի մէջ, Միջ-մասնաճիւղային հանդիպումին, Գրըգ-Խանի ֆութպոլի խումբը, կը չահի Բ. դասի ախոյեանութիւնը: Այդ չրջանին անդամներուն թիւը հասած էր 45ի, իսկ սկաուտներուննը 40ի:

Օրինակելի այս մասնաճիւղը, Սանճաքի պարպումի հետեւանքով, լուծարքի կ'ենթարկուի: Իր անդամներն ու սկաուտները սակայն, Սուրիոյ և Լիբանանի իրենց նոր բնակավայրերուն մէջ, կը չարունակեն իրենց Հ.Մ.Ը.Մ.ական կեանքը միութեան դրօչին ներքեւ:

3.— Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԱՆՏԻՈՔԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Անտիոքի մասնաճիւղը կը հիմնուի 1932 Ապրիլ ամսուն, նոյն տարուայ 4 Յունիս թուակրով նամակ մը, ուղղուած Հ.Մ.Ը.Մ.ի Շրջ. Վարչութեան և ստորագրուած Գ. Փէշտիմալճեանի և Փայլակ Բալուլեանի կողմէն, կը հաղորդէ մասնաճիւղին կազմուիլն ու կը խնդրէ, նոյն տեն, անոր ճանաչումն ու վաւերացումը Շրջ. Վարչութեան կողմէն։

Այդ օրերուն, Հալէպի քոյր մասնաճիւղի պահեստի խումբը Անտիոք կ'երթայ մրցելու։ Այս այցելութեան մասին Ազդակի 23 Յուլիս 1932 համարին մէջ կը կարդանք.

«Ակէ մօտ երեք ամիս առաջ, ընդամէնը 15 անդամներով, կազմուեցաւ Անտիոքի Հ.Մ.Ը.Մ.ի մասնաճիւղը. ընտրեց իր անդրանիկ վարչութիւնը։ Առաջին առթիւ վարչութիւնը յարաբերութեան մէջ մտաւ Հալէպի և Պէյրութի Շրջ. Վարչութիւններուն հետ — պաշտօնապէս վաւերացուելէ ետք, գտաւ խաղավայր ու սկսաւ կանոնաւոր փորձերու։ Հակառակ տեղի ունեցող բազմաթիւ դժուարութիւններուն, պէտք է ըսել որ չնորհիւ երկու անդամներու ժրաջան աշխատանքին, այս երեք ամսուայ ընթացքին յուսացուցած էն շատ աւելի յառաջդիմեց ու ամսոյս 17ին, կիրակի օր ունեցաւ իր անդրանիկ մրցումը Հալէպի Հ.Մ.Ը.Մ.ի երկրորդ խումբին հետ։

«Հալէպէն 60է աւելի Հ.Մ.Ը.Մ.ականներու ժամանումը, անոնց հիւրասիրութիւնը Տաֆնէի ջրատար պարտէզներուն մէջ, մինչեւ կէսօր, Հ.Մ.Ը.Մ.ական ջերմ մթնոլորտ մը կը ստեղծէ փոխադարձ ծանօթութիւններով։ Կէսօրէ ետք, հակայ բազմութեան մը ներկայութեան, ուր աչքի կը զարնուէին գայմագամը, ֆրանսացի սպաներ, պաշտօնեաներ և երեւելիներ, մրցումը տեղի կ'ունենայ լարուած խաղարկութիւնով մը որ կը վերջանայ ի նպաստ Անտիոքի։

«Անտիոքի մարզիկներուն այս անդրանիկ մրցումը և յաղթանակը մեծ գրաւական մըն է իրենց յառաջդիմութեան։ Երանի թէ վարչութիւնը և անդամները որոնց թիւը արդէն 30ի բարձրացեր է, չկորանցնեն իրենց աշխատանքի թափը ու խումբերը հասցնեն Հ.Մ.Ը.Մ.ի արժանի բարձրութեան մը»։

Անտիոքի վարչութիւնը որ աշխատանքին պտուղը սկսած էր քաղել, քաջալերուած, Ալէքսանդրէթի քոյր մասնաճիւղին կը գրէ ու կ'առաջարկէ մրցում մը ունենալ, նկատելով որ «այս ընկերային մրցումը թէ ձեր և թէ մեր չրջանին համար քաջալերական քայլ մըն է. Հ.Մ.Ը.Մ.ի զոյգ մասնաճիւղերուն ալ փայլ մը տուած կ'ըլլանք»։

Անտիոքի մասնաճիւղին գործունէութեան գլխաւոր գիծը կը կազմէ ֆութպոլը։ Անոր խումբը յաճախակի կը մրցի օտարներու թէ Ալէքսանդ-

րէթի ու Գրըգ-Խանի քոյր մասնաճիւղերուն հետ։ Անտիոքի խումբը այս մրցումներուն չատ անգամ յաղթական դուրս եկած է։

1939ին, Անտիոքի մասնաճիւղի խումբը, Միջ-մասնաճիւղային հանդիպումին Բ. դասի ախոյեանութեան բաժակին կը տիրանայ։ Ասիկա պատճառ կը դառնայ որ խումբը կրկնապատկէ իր ճիգերը աւելի բարձրները հասնելու գեղեցիկ մտադրութիւնով։

Մասնաճիւղի վարիչները, ֆութպոլի խումբին հոգ տանելով հանդերձ, չեն մոռնար նաեւ պատանիները։ Միութեան դրօշին ներքեւ կ'աճեն այդ պատանիները ու անոնցմով կը կազմեն սկաուտական խումբեր։ Այս բոլորին համար կենսական կը դառնայ ակումբի հարցը որը մասնաճիւղի ղեկավարները լաւագոյն կերպով կը լուծեն, միութիւնը օժտելով սեփական ակումբով մը։

Այնքան խանդավառութեամբ ու չատ գեղեցիկ կերպով սկսած Հ.Մ.Ը.Մ.ի գործը՝ ինքնավար Սանճագի սահմաններէն ներս, դժբախտաբար, քաղաքական կեանքի բերումով, հետզհետէ կը կորանցնէ իր թափը, մինչեւ որ հասնին արտագաղթի օրերը։ Ինչպէս Ալէքսանդրէթի և Գրըգ-Խանի Հ.Մ.Ը.Մ.ականները, Անտիոքի ազաքն ալ, կը լքեն իրենց սեփական ակումբը, կը թողուն իրենց տուն ու տեղը և կը հաստատուին այլ քաղաքներ հոն չարունակելու իրենց Հ.Մ.Ը.Մ.ականի կեանքը։

Հ. Մ. Ը. Մի Ալեքսանդրէթի եւ Անտիոքի խումբերը 1934ին։

ՅՈՐԴԱՆԱՆ

1.— Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Երուսաղէմ, Քրիստոնեայ աշխարհի Սուրբ Քաղաքը, հայոց եկեղեցական պատմութեան մէջ ու հայ հաւատացեալ ժողովուրդին սրտին խորը առանձնայատուկ տեղ ու նշանակութիւն ունեցող վայր մ'եղած է դեռ քրիստոնէական դարաւկիզբէն սկսեալ։

Ս. Քաղաքը, որպէս քրիստոնեայ աշխարհի ուխտավայր, չա՜տ կանուխէն մրցակցութեան գետին մ'եղած է։ Այս մրցակցութենէն անմասն պիտի չմնար Հայաստանեայց Առաքելական Ս. Եկեղեցին ու իր արժանաւոր տեղն ու դիրքը պիտի ունենար Երուսաղէմի պարիսպներէն ներս և դուրս։ Այս գծով, Երուսաղէմը կարելի է նկատել հայկական առաջին և հնագոյն գաղթավայրերէն մէկը որ միշտ ալ, դարերու ընթացքին, աներկապ պահեր է բնագաւառի հայ զանգուածին հետ չնորհիւ ամէն տարի հոն փութացող ուխտաւորներու խուռներամ բազմութեան։

Երուսաղէմի հայկական գաղութի դիմագիծը 1915 թուականէն ապին բոլորովին պիտի փոխուէր։ Տարագրութեան շրջանին և անկէ ետք հոն բնակութիւն հաստատող հայութիւնը նաեւ հոն հաստատուած որբանոցները բոլորովին նոր կերպարանք պիտի տային հայկական գաղութին։ Ազգային ու հանրային օգտին ծառայող բազմաթիւ կազմակերպութիւններ հրապարակ պիտի իջնէին իրենց ուժերը տրամադրելու ժողովուրդին բարօրութեանը համար։ Այս կազմակերպութիւններուն կարգին անմոռանալի պիտի չմնար Հ.Մ.Ը.Մ.ը։ Սակայն նախքան անոր բոյն դնելը ազգային կեանքէն ներս, կ'արժէ անդամ գծերով ներկայացնել մարզական կեանքի խմորումները որոնք հետապային յանգեցան ասելի լաւ հիմերու վրայ դրուած Հ.Մ.Ը.Մ.ին ու կազմեցին անոր կորիզը։

Գլխաւոր խմբաւորումները Երուսաղէմի և շրջանի մարզական կեանքին, կը կազմէին Նազարէթի Ամերիկեան որբանոցի և Երուսաղէմի Արարատեան ակումբի մարզիկները որոնք կը պահէին ֆութպոլի մի քանի խումբեր։ Ասելի ուշ, ատոնք ֆութպոլէն զատ իրենց ուշադրութիւնը կը դարձնեն նաեւ պասքէթպոլի և այլ խաղերու։ Ֆութպոլի այս խումբերուն կողքին հրապարակ կ'իջնէին նաեւ տեղացի քնիկ հայերու և հայրենակցական միութիւններու կողմէ կազմուած խումբեր որոնք աւելի նման

կը բուանէին ու առանց չատ մեծ դեր մը խաղալու կ'անհետանային։ Ֆութպոլի կեանքին մէջ սակայն ամենամեծ դերը վերապահուած էր նահապարէթի որբանոցի խումբին որ քաղաքի և շրջաններու գօրաւորագոյն խումբերուն հետ մրցելով զանոնք պարտութեան կը մատնէր։

Ֆութպոլի անչատ խմբաւորութիւններու գործունէութիւնը կը չարունակուի մինչեւ 1927—32 թուականները, երբ, կարիքը կը զգացուի լաւագոյն ուժերու համախմբումի՝ մէկ անուան ներքեւ։ Այս չարժումը կը հովանաւորուի Երուսաղէմի Հայոց վանքէն և մր. Պլէչֆորտէն (նազարէթի որբանոցի տնօրէն և ապա փոխ հիւպատոս), և կարգ մը աչքառու անձնաւորութիւններէն։

1932ին հիմը կը դրուի համազգային նկարագիր ունեցող միութեան մը — Պ.Հ.Մ.Մ. (Պաղեստինի Հայ Մարմնակրթական Միութիւն) անունով որը՛ իր մէջ կը համախմբէ բոլոր խումբերը։

Հետագային, վանական իշխանութեան կողմէ դրուած սահմանափակումները և յարուցուած այլ դժուարութիւնները, դուռ կը բանան ընդհանուր դժգոհութեանց և ուխի կուտան նոր և ինքնուրոյն կանոնագրով ու ծրագրով միութեան մը կազմութեան։ Այդ միութիւնը կը հանդիսանայ Հ.Մ.Ը.Մ.ը։

1935 Մայիս 5ին, Երուսաղէմի երիտասարդութիւնը կը հրաւիրուի խորհրդակցական ժողովի՝ Հ.Մ.Ը.Մ.ի մասնաճիւղի մը հիմը դնելու առաջադրութեամբ։ Այդ առեն, գէյրութէն, նման նպատակի մը իրագործման համար, Երուսաղէմ կ'երթայ Յովհ. Շահինեան. ուսոի ինք, և իրեն հետ նաեւ տեղւոյն ձեռնհաս անհատներ մղիչ ուժը կը հանդիսանան հրապարակուած նպատակին իրագործմանը համար։ Խորհրդակցական ժողովը կը գումարուի։ Ժողովին նպատակը կը պարզուի։ Թեր ու դէմ կարծիքներու փոխանակութենէն ետք, հիմը կը դրուի Հ.Մ.Ը.Մ.ի Երուսաղէմի մասնաճիւղին 43 անդամներով. տարիէ մը այս թիւը կը բարձրանայ 250ի։

Նորակազմ մասնաճիւղը, Շրջ. վարչութեան վաւերացման ենթարկելէ ետք, կը կազմուին նաեւ սկաուտական խումբերը փորձառու սկաուտապետ կարապետ Մարտիրոսեանի ջանքերով։ Տարուած աշխատանքները, միութեան չարքերէն ներս, մեծ հետաքրքրութիւն կը ստեղծէ ամբողջ գաղութին մէջ որուն հետզհետէ մաս կը կազմեն քաղաքին երեւելի և գործունեայ անձեր։

Մեծ խանդավառութեամբ սկսուած այս գործին, որ նոյնքան մեծ թափով սկսած էր ճամբայ կտրել, կը պակսէր ակումբ մը — տուն մը։ Շատ չանցած, այս շատ կարեւոր պակասն ալ կը դարմանուի։ Միութիւնը կ'ունենայ իր նպատակին լաւագոյնս ծառայող ընդարձակ ակումբը։

Մասնաճիւղի հիմնարկութեան առաջին իսկ օրէն մարզական գործունէութիւնը մեծ թափով կը սկսուի ու նոյն թափով կը չարունակուի մինչեւ քաղաքական կեանքի վերիվայրումները։

Ֆութպոլի և պասքէթպոլի ամրակազմ խումբերը, որոնք միշտ ալ

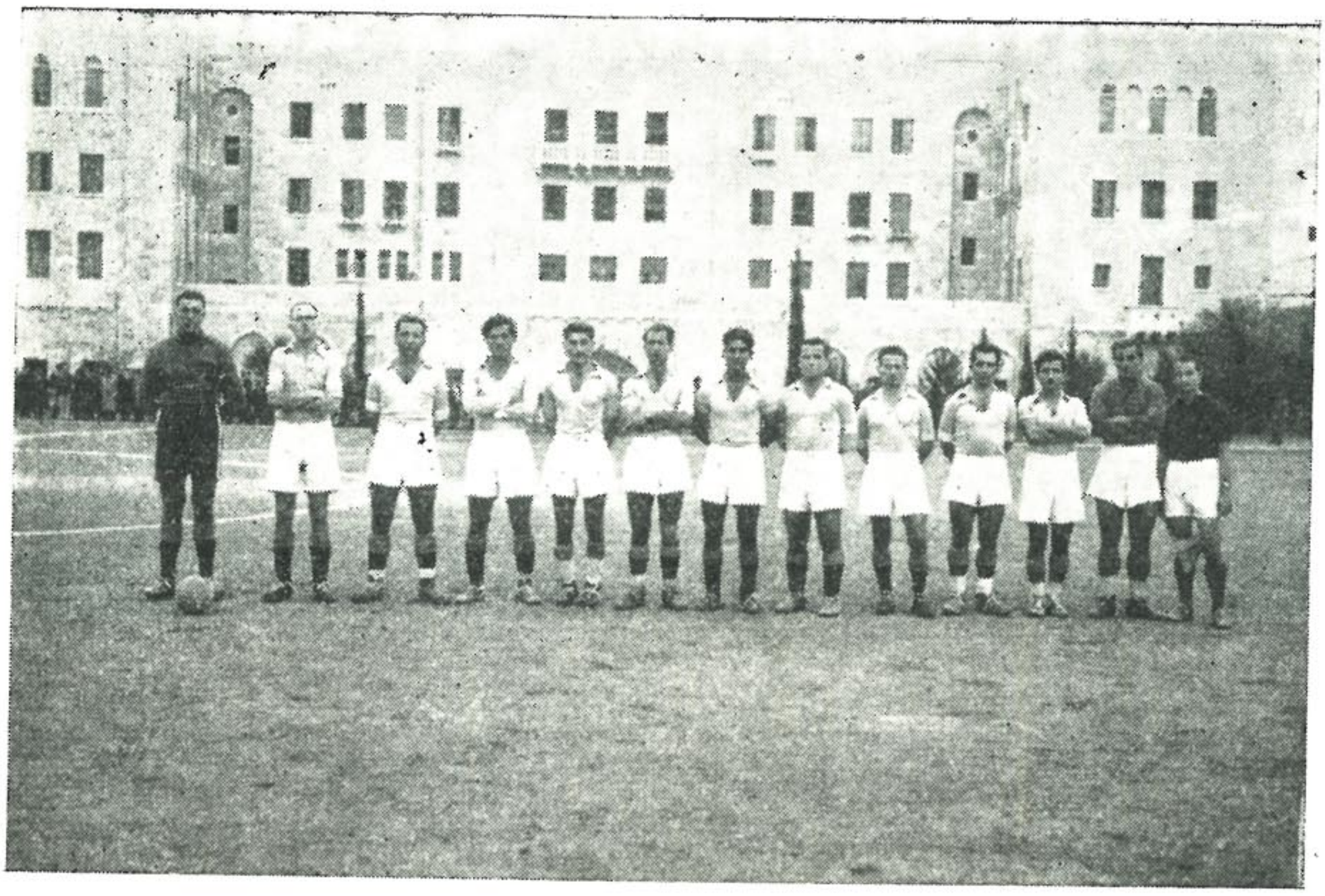

Հ.Մ.Ը.Մ. Երեւանի մասնաճիւղի ճեւթպոլի խումբը:

Հ.Մ.Ը.Մ. Երեւանի մասնաճիւղի սկաուտներու եւ գայլիկներու խումբերը:

անխախտ կը մնան Երուսաղէմի առաջնակարգ խումբերու շարքերուն մէջ, յաճախ ճակատելով անոնց բոլորին հետ կը խլէ ախոյեանութեան մրցանակը։ Մասնաւոր յիշատակի արժանի կը գտնենք Ֆութպոլի Ա. խումբի չաղթանակը Թէլ-Ավիվի Պիքար անպարտելի նկատուած խումբին դէմ 1945ին, որը բաւական կը խօսեցնէ իր վրայ ու մեծ վարկ մը կ'ապահովէ մասնաճիւղին։

Շրջան մը, 1938–1945, մասնաճիւղը մեծ կարեւորութիւն կուտայ նաեւ կռփամարտութեան։ Անոնցմէ մարզիչներու թափած ջանքերուն շնորհիւ կ'ունենայ կռփամարտիկներու ներկայանալի խումբ մը. կը կազմակերպուին միջազգային բազմաթիւ հանդիպումներ, բարոյական ու նիւթական չահեր ապահովելով միութեան։ Այս ճիւղին մէջ նշանաւոր կը հանդիսանայ Մարտիրոս Փոքրաչեան։

Երուսաղէմի մասնաճիւղը, Հ.Մ.Ը.Մ.ի Հայֆայի մասնաճիւղին հետ միանամբար կազմակերպած է տարեկան դաշտահանդէսներ, թէ Երուսաղէմի և թէ Հայֆայի մէջ։ Ասոնց իր մասնակցութիւնը բերած է նաեւ Եաֆայի Հայկաձեւ Գրական եւ Մարզական Միութիւնը։ Ասոնցմէ զատ, այս միութիւններուն հետ կը կազմակերպին Ֆութպոլի յաճախակի հանդիպումներ երեք քաղաքներուն մէջ, մեծ խանդավառութիւն և սերտ յարաբերութիւն ստեղծելով։

Երուսաղէմի մասնաճիւղը իր մասնակցութիւնը բերած է նաեւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Շրջ. վարչութեան կազմակերպած Ֆութպոլի Միջ-մասնաճիւղային հանդիպումներուն՝ Հալէպ, և Ողիմպիական խաղերուն՝ Պէյրութ։

Անմոռանալի պիտի մնայ 1945ի Զատկուան Երուսաղէմ այցելութիւնը Հալէպ-Պէյրութ Ֆութպոլի խառն խումբերուն, որոնց կատարած երեք մրցումները Հայֆայի, Եաֆայի և Երուսաղէմի մէջ մեծ խանդավառութիւն և ոգեւորութիւն կը ստեղծէ ամբողջ Պաղեստինի հայ գաղութին մէջ։

Հոս կ'արժէ յիշատակել այն ողջերթի հաւաքոյթը, ի պատիւ զոյգ խումբերուն, որ տեղի կ'ունենայ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Երուսաղէմի մասնաճիւղի ակումբին մէջ, ուր կը հաւաքուին գրեթէ բոլոր անդամները։ Հոն տեղի կ'ունենան աւուր պատշաճի խօսքեր ու մաղթանքներ Հ.Մ.Ը.Մ.ի աւազանին շուրջ։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Երուսաղէմի մասնաճիւղը, մարզական կեանքին զուգընթաց մեծ գարկ կուտայ նաեւ մշակութային գործունէութեան։ Բայց ակումբէն ներս յաճախակի դարձած լսարաններէն և դասախօսական երեկոյթներէն, կը կազմակերպուին թատերական բազմաթիւ լուրջ ձեռնարկներ, մասնակցութեամբ քաղաքին լաւագոյն ուժերու, Y. M. C. A.ի հանդիսարանին մէջ։

Ասոնցմէ զատ մասնաճիւղը կը կազմակերպէ սկաուտական և ընտանեկան բազմաթիւ զբօսապտոյտներ ու կը տօնախմբէ ազգային և միութենական տարեդարձներ։

Հ.Մ.Ը.Մ. Երեւանի եւ Պէյրութի խումբերը՝ Թերասացթայի դաշտին վրայ 1943-ին:

Ոչին կանգնած՝ Լեւոն Քէհիեեան, Պօղոս Պետրոսեան (Երեւանի մասնճղի. եւանդուն վարչականներէն) եւ Յովհաննէս Շահինեան (ներկայացուցիչ՝ Շրջ. Վարչութեան):

Ձախին կանգնած՝ երկրորդը Յարութիւն Մանուկեան, Պէյրութի մասնաճիւղի ֆութպոլի պատասխանատու:

Հ.Մ.Ը.Մ. Երեւանի եւ Պէյրութի խումբերը իրենց բարեկամական հանդիպումը ունեցան Թերասացթայի դաշտին վրայ, երեքշաբթի օր, 1943 Յունիս 8-ին: Հանդիպումը տեւեց 2 կէս, իւրաքանչիւրը 45 վայրկեան: Առաջին կէսը վերջացաւ 3-0 հաշիւով Պէյրութի խումբին յաղթութեամբ: Երկրորդ կէսին Պէյրութի խումբը ունեցաւ 2 գոլ, իսկ Երեւանի խումբը՝ 1 գոլ: Ընդհանուր հաշիւը դարձաւ 5-1 Պէյրութի խումբին յաղթութեան օգտին:

Հանդիպումը վարեց Հ.Մ.Ը.Մ. Երեւանի մասնճղի ֆութպոլի պատասխանատու Յարութիւն Մանուկեան, որ իր վարպետութեամբ եւ ճշտապահութեամբ ամենուն գոհունակութիւնը շահեցաւ:

Խումբերը կազմուած էին հետեւեալ կանոնաւոր խաղացողներէն:

Պէյրութի խումբ՝ Ռուբէն Ղազարեան, Ռուբէն Ղազարեան, Ռուբէն Ղազարեան, Ռուբէն Ղազարեան, Ռուբէն Ղազարեան, Ռուբէն Ղազարեան, Ռուբէն Ղազարեան, Ռուբէն Ղազարեան, Ռուբէն Ղազարեան, Ռուբէն Ղազարեան, Ռուբէն Ղազարեան:

Երեւանի խումբ՝ Ռուբէն Ղազարեան, Ռուբէն Ղազարեան, Ռուբէն Ղազարեան, Ռուբէն Ղազարեան, Ռուբէն Ղազարեան, Ռուբէն Ղազարեան, Ռուբէն Ղազարեան, Ռուբէն Ղազարեան, Ռուբէն Ղազարեան, Ռուբէն Ղազարեան, Ռուբէն Ղազարեան:

Հ.Մ.Ը.Մ. Երեւաղէմի եւ Ամմանի մասնաճիւղերու Ֆութպոլի խումբերը 1958ին:

Հ.Մ.Ը.Մ. Երեւաղէմի եւ Ամմանի մասնաճիւղերու
պասքէթպոլի խումբերը 1957-ին:

կերպով մըն ալ կը ծառայէր որպէս ակումբ: Կենաց և մահու այդ ճգնաժամին, դժուար էր մտածել ակումբի կամ մխիթարական գործունէութեան մասին, մանաւանդ երբ անդամներուն մէկ կարեւոր մասը ապաստանած էր արտասահման:

1950ին, երբ, որոշ չափով կը մեղմանայ քաղաքական կացութիւնը,

Հ.Մ.Ը.Մ. Երեւանի մասնաճիւղի ակաւտներք 1937-ին:
կեդրոնը ակնոցաւոր՝ Կարօ Մարտիրոսեան (Սկաուս Ընդհ. Խմբապետ):

Հ.Մ.Ը.Մ. Երուսաղէմի մասնաճիւղի երկսեռ պարախումբը:

Հ.Մ.Ը.Մ. Երուսաղէմի մասնաճիւղի արենոյշներու խումբը:

Հ.Մ.Ը.Մ. Երուսաղէմի մասնաճիւղի տղաքը գիւղատրակաց մարզաւիճի ատեն, հայոց վաճառից պատպանութեանը համար:

մասնաճիւղին գործունէութիւնը վերստին թափ կ'առնէ: Վանական իշխանութիւնը միութեան կը տրամադրէ, իբր վարձատրութիւն, ընդարձակ և նպատակայարմար սենեակ մը: Այս ակումբը աւելի կը բարեկարգուի երբ Եղբ. Ճորճ Մարտիկեանի միջնորդութեամբ կարելի կը դառնայ միացնել նաեւ յարակից սենեակը: Հետագային ակումբը կ'ունենայ նաեւ իր բեմը և երկրորդ սենեակ մը եւս, գրեթէ բաւարարելով մասնաճիւղին մարզական, սկաուտական և կրթական նպատակները:

Այս նոր տան մէջ, մասնաճիւղը առաջին տարիներուն թէ սկաուտական և թէ կրթական գետնի վրայ կ'ունենայ լայն գործունէութիւն: Մարզական կեանքը սահմանափակ կ'ըլլայ տրուած ըլլալով որ մարզիկներուն մեծամասնութիւնը երկրէն հեռացեր էին: Ժամանակի ընթացքին այս պակասը կը դարմանուի չնորհիւ նորերու. կը կազմուին ֆութպոլի և պասքէթպոլի խումբերը որոնք դարձեալ մրցարան կ'իջնեն քաղաքի զանազան խումբերու դէմ: Նոյն ատեն, սերտ կապ կը պահուի Ամմանի քոյր մասնաճիւղին հետ, սարքելով ֆութպոլի և պասքէթպոլի հանդիպումներ:

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Երուսաղէմի մասնաճիւղի վարչութիւնն ու ղեկավարները կը ձգտին, ամէն գնով, մասնաճիւղը իր նախկին վիճակին հասցնել: 1957ին կազմուած են արեւոյչներու և արծուիկներու խումբեր:

Երուսաղէմի Հ.Մ.Ը.Մ.ի մասնաճիւղի կազմութեան ու վերելքին, գնահատելի և անձնազոհ գործունէութեամբ մեծապէս աստարած են — Վահան Ղազարեան, Եդուարդ Գայեան, Լեւոն Քէշիշեան, Կարօ Մարտիրոսեան, Պօղոս Պետրոսեան, Յակոբ Յակոբեան, Երկաթեան եղբայրներ, Ֆիլիփ Զաքարեան և ուրիշներ:

Հայֆայի մասնաճիւղի հիմնադիր և եռանդուն վարիչները հանդիսացեր են Յ. Պէօյիւքեան, Արամ Այվազեան, Թաչճեան եղբայրներ, Տիրան ու Շաւարշ Պալպալեաններ:

Հ.Մ.Ը.Մ. Երեւանի մասնաճիւղի սարքած հեծանիւի մրցումը 1955-ին:

Հ.Մ.Ը.Մ. Երեւանի մասնաճիւղի գայլիկներու խումբը:

2.— Հ. Մ. Ը. Մ.-Ի ԱՄՄԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Երուսաղէմ և Հայֆա, Հ.Մ.Ը.Մ. բոյն դնելէ ետք, 1 Նոյեմբեր 1937ին, բոյն կը դնէ նաեւ Յորդանանի մայրաքաղաք Ամմանի մէջ որպէս ենթամասնաճիւղ Երուսաղէմի։

Ամմանի մասնաճիւղի կազմութեան առթիւ, Երուսաղէմի մասնաճիւղի Շրջ. Վարչութեան յղած տեղեկագրին մէջ կը կարդանք.

«Ամմանահայ փոքրիկ գաղութին մէջ, քանի երիտասարդներ իրարու քով գալով հիմը կը դնեն Հ.Մ.Ը.Մ.-ի Ամմանի մասնաճիւղին»։ Առաջին վարչութիւնը կը բաղկանար հետեւեալներէ. Հրաչ Սարգիսեան, Յակոբ Գույումճեան, Միհրան Գասապեան, Գէորգ Գէորգեան, Օննիկ Գէորգեան, Բիւզանդ Տեգէճեան, իսկ Ալէքսանդր Խրլաքեան կը մասնակցի որպէս Ընդհ. Խմբապետ։ «Հակառակ իր համեստ թուին, կը գրեն տեղեկագրին մէջ, կ'ունենայ մարզական ու մշակութային գնահատելի կեանք. կը կազմակերպէ ֆութպոլի մրցումներ, կը սարքէ հանդէսներ։ Ամմանահայ գաղութը, հետզհետէ, ցոյց կուտայ անվերապահ աջակցութիւն ու գործակցութիւն։ Հ.Մ.Ը.Մ.-ին կը վստահի ազգային զանազան ձեռնարկներու ղեկավարութիւնը որ յաջողութեամբ գլուխ հանէ»։

Գործունէութեան այս թափը սակայն երկար չի տեւեր, մասնաճիւղը կը կազմալուծուի որովհետեւ գործի բերումով շատեր կը հեռանան քա-

Հ.Մ.Ը.Մ. Ամմանի մասնաճիւղի ֆութպոլի առաջին խումբը 1936-ին։

ղաքէն և սակայն չ'ուշանար վերակազմութեան նոր շրջանը 1940ին, երբ, Յակոբ Խուլմուհեան, Աստուր Պօյաճեան, Նազար Ալաճաճեան, կեանքի կը կոչեն մանուճիւղը 30 անդամներով, կը կազմեն ֆութպօլի խումբը, կը վարձեն խաղավայր ու կը սկսին մրցումներու։

Այս առթիւ կը գրեն Երուսաղէմէն.

«Ամմանուհոյ գաղութը կը գնահատէ Հ.Մ.Ը.Մ.ի չարժումը։ Միութեան խնամքին կը յանձնէ հայ պատանիները։ Ասոր արդիւնքը այն կ'ըլլայ որ, երիտասարդները, հետզհետէ կը մոռնան արճպարանները ու չարժանկարի սրահները ու կ'ամփոփուին ազգային շրջանակի մէջ։ Կը կազմակերպուին թատերական հանդէսներ, խրախճանքի երեկոներ, որոնց հասոյթները կը յատկացուին Հեթումեան ազգային վարժարանին։

«Հետզհետէ այլ շրջաններէ եկող Հ.Մ.Ը.Մ.ականներ կը ստուարացընեն անդամներուն թիւն ու գործունէութեան աւելի թափ կուտան։

«Ակումբի մը անհրաժեշտութիւնը պահանջք կը դառնայ. իբրեւ ժամանակատար հաւաքավայր, դպրոցի սրահը յարմարագոյն հաւաքավայրը կը նկատուի։ Վարչութիւնը կը դիմէ հոգաբարձու մարմնին ու Հոգշ. տեսուչ Տ. Հայկազուն Վրդ. Տօնիկեանի որոնք սիրայօժար, ընթացք կուտան։ Տրամադրուած սրահը լաւագոյնս օգտագործելու համար կը կատարուին՝ դասախօսութիւններ, ներկայացումներ։ Ասոր փոխարէն,

Հ.Մ.Ը.Մ. Ամմանի մանչուհիի ճութպօլի խումբը 1940-ին։